ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
2
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
2 FÉVRIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10222 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — Nº 10.222

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ

Շաբաթ, դիչերուան ժամը 21·35ին էր Ֆռանսի օդանաւով Փարիզ ժամանեց վազգէն Ա·, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը դալով Ատիս – Ապապայէն ուր մեկնած էր մասնակցելու Արեւելեան քոյր եկեղեցիներու համաժողովին : Վեհափառին կ'ընկերանային Կոմիտաս Եպիսկ· Տէր – Սահեանեան Վրաստանի Առաջ – նորդը, Արսէն վրդ· Պէրպէրեանը զաւազանակիր եւ Պ· Արթուն Հատիտեան Մայր Աթոռոյ պաշտօնաթերթի՝ «Էջմիածին» ամսագրի խմբագրապետը :

Կաթողիկոսը դիմաւորելու համար օ – դանաւակայան փութացած էին Հայրա – պետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք· Մանուկեան, հետը ունենալով Գիւտ եւ Արիս վարդապետները, Տ· Լեւոն, Վազ – գէն եւ Տարօն Աբեղաները, Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան անդամ – ները, Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ հո – գարարձութեան լրիւ կազմը, ինչպէս նաեւ Փարիզի արուարձաններու եկեղեցի – ներու ներկայացուցիչները եւ հաւա – տացեալներու բազմութիւն մը : Դիմա – ւորութեան եկած էին նաեւ Սամուէլ – Մուրատ վարժարանի Միխիթարեան հայ – րերը, խումբ մը ուսուցիչներով եւ աշա – կերտներով, մամուլի եւ զանազան հայ – կական միութիւններու ներկայացուցիչ – ներ եւ արտասահմանէն հիւրեր :

Սերովբէ Արք· Կաթողիկոսը օդանաւէն առաջնորդեց օդակայանի պատուոյ պաշ – տօնական հիւրասրահը որ լեցուած էր խանդավառ հաւատացեալներով : Հայ – րապետը օրհնեց բոլոր ներկաները, որոնք իրենց կարգին երկիւղածութեամբ մաս – եան ի համբոյր հայրապետի Ս· Աջոյն, մաղթելով բարիգալուստ Անոր :

Հիւրասրահին մէջ Փարիզի Ուսանո – ղական Աւանի Հայկական Տան Ուսանո – ղութեան անունով ուղերձ կարդաց Տոքթ· Զ· Մկրեան, Փարիզի Հայ Ուսա – նողութեան անունով բարի գալուստ մաղ – թելով Վազգէն Ա·ի զինք հրաւիրեց այ – ցելելու Հայկական Տունը :

Կարճ հանգիստէ մը եւս կաթողիկոսը աւելի քան քսանըհինգ ինքնաչարժերու թափօրով եւ մօթօսիքլիսթ ոստիկաննե – րու առաջնորդութեամբ ուղղուեցաւ Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին, ուր եւս ներկայ էր հակառակ ուշ ժամուն հաւատացեալներու երկիւղած բազմու – թիւն մը, զանազան անձնաւորութիւն – ներ, միութեանց ներկայացուցիչներ եւ « Ցառաջ»ի խմբագրութիւնը :

Վեհափառը դղեստաւորուած եկեղեցա – կաններու եւ դպիրներու « Հրաշափառ » շարականով մուտք գործեց եկեղե – ցիէն ու յետ կանոնական աղօթքին եւ շարականներուն, ներկայ հաւատացեալ – ներուն ուղղեց իր ողջոյնի եւ օրհնու – թեան խօսքը : Գոհունակութիւն յայտնեց Ամենայն որ իրեն երրորդ անգամն ըլլա – լով շնորհեց ուրախութիւնը քանի մը օր պանդելու Ֆրանսայի իր հօտին՝ զաւակ – ներուն հետ : Տուաւ տեղեկութիւններ Ամէն Ապապայի համագումարէն, յիշեց մանաւանդ այն պարագան թէ ամբողջ Ե – թովպիոյ կայսեր, նախարարներուն եւ աւագանիին հետ աղօթած էին մեր բիւ – րաւոր նահատակներու հոգիներուն հա – մար : Իր խօսքը վերջացուց օրհնելով ներկայ հաւատացեալները :

Ապա Վեհափառը ինքնաչարժներու նոյն թափօրով առաջնորդուեցաւ Քրիյոն պան – դոկը ուր պիտի մնայ իր Փարիզ բնակու – թեան ընթացքին :

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին ծայրէ ծայր լեցուած էր, կիրակի առա – ւօտ, երկիւղած բազմութեամբ մը : Ներ – կաններու կարգին յիշենք Ֆրանսայի Հա – յերու էկզարք՝ Գերպ· Կարապետ Եպիսկ· Ամատունի, Մխիթարեան Հայրեր, Ալ – Փորվիլի երեսփոխան – քաղաքապետ՝ Ռաուլ Պլէօզ եւ զանազան անձնաւորու – թիւններ :

Պատարագեց Ամենայն Հայոց Կաթո – ղիկոսը, կը սպասաարկէին Սերովբէ Արք· եւ Կոմիտաս Եպիսկ· , վարդապետներ, աբեղաներ եւ քահանաներ :

Իր քարոզին մէջ, Վազգէն Ա· նախ վեր հանեց հայ ժողովուրդի առաքինութիւն – ները ու անոր բերած նպաստը մարդկու – թեան հոգեկան ու իմացական դանձանա – կին մէջ :

Անդրադառնալով ներկայ հաւատացեալ ժողովուրդին ըսաւ· «Ես կը զգամ այն ինչ որ կ'ըսեմ այսօր, ուրախ եմ, չատ ուրախ եմ : Լոյսի այս քաղաքին մէջ մենք ալ լոյսի սուրբ կեդրոն մը ունինք : Հայրապետական պատուիրակին գլխաւո – րութեամբ կրօնական համայնք մը կազ – մած ենք : Շնորհակալութիւններ բոլոր անոնց, հոգաբարձութիւն, երդչախումբ եւ հաւատացեալ ժողովուրդ որ վառ կը պահեն այս կեդրոնը :

Մենք իրրեւ Հայոց Հայրապետ չու – նինք աւելի քաղցր պահ քան այս պահը երբ մեր օրհնութիւնը կը բաշխենք մեր հարազատ հայ ժողովուրդին :

Պատմութեան դժբախտ պարագաները ստեղծեցին մեր սփիւռքը : Սփիւռք ունե – նալը ինքնին ողբերգութիւն է նամանա – ւանդ փոքր ժողովուրդներուն համար : Մեր ժողովուրդին կէսէն աւելի հայրենի – քէն դուրս է : Ես սփիւռք կը հաշուեմ նա – եւ Խորհրդային Միութեան միւս հանրա – պետութիւններուն մէջ ապրող Հայերը : Այս բոլորը ողբերգութեան համապա – տասխան է : Մենք պէտք է ընդունինք այս իրողութիւնը ու չանանք այդ ող – բերգութիւնը վերածել դուէտ եւ յաղթա – նակի : Ես հաւատք ունիմ մեր ժողո – վուրդի իմացական արժէքներուն վրայ եւ կը խորհիմ որ ան, յաղթանակներու կը վերածէ այս ներկայ վիճակը : Հինգե – րորդ դարէն ի վեր սկսած ենք գաղթել : Վարդանանց պատերազմէն վերջ, դէպի Բիւզանդիոն եւ Պալքանները եւ յաճախ մեր գաղութները փառաւոր Հայկակա – նութեամբ ապրած են այդ հեռաւոր եր – կիրներուն մէջ ու այդ Հայկականութիւ – նը ներարկուած է Հայրենիքին մէջ : Բազմաթիւ անգամներ ունեցած ենք ազ – գային վերածնունդի պահեր մայր Հայ – րենիքէն դուրս : Այսօր բացառիկ եւ նոր պայմաններու մէջ կ'ապրինք որոնք աւե – լի նպաստաւոր են հիմա : Սփիւռքը պէտք է դառնայ ամբողջացուցիչը Հայկական կեանքին, հոգեւոր եւ ազգային այն ի – րականութեան, որ կ'ամէն ու կ'ուռճանայ Մայր Հայրենիքին սահմաններէն ներս , մեր ապագային տեսիլքներուն նկատ – մամբ : Սուրբ Էջմիածինը ուխտ ըրած է այս պատգամը բերել իր զաւակներուն : Մանաւանդ այս տարի երբ կը սպանք մեր բիւրաւոր նահատակները որոնք անսասելի չարչարանքներու տակ մեռան յիսուն տա – րի առաջ : Դուք գիտէք որուն ձեռքով եւ ինչ պայմաններու մէջ : Մեր կոնդակին մէջ խօսած էինք այդ մասին ու դուք տեղեակ էք անոր :

Ինչպէս Գահիրէի մէջ ըսի, հոս ալ կը կրկնեմ որ Էջմիածնի մէջ, Հայաստանի մէջ, մենք ալ կը պատրաստուինք արժա – նաւոր կերպով յիշելու մեր նահատակ – ները : Այս զգացումով կ'ապրի Հայաս – տանի ժողովուրդը, մեծով , պզտիկով : Ես իրրեւ Հայրապետ հոգեկան պահանջ կը զգայի արտասահման գալու, գտնուե – լու համար այն ժողովուրդին մէջ որ մը – նացորդացն է այդ նահատակներուն : Պահանջ կը զգայի գալու, գալու համար հայ ժողովուրդի միասնութիւնը մեր մեծ սուգին առջեւ : Այս հաստատումը ունե – ցայ այս ամսոյն Եթովպիոյ մայրաքա – ղաքին մէջ, Եղիպտոսի մէջ եւ հոս : Ան – կախ Եթովպիոյ վեհաժողովին որոշ կա – րեւորութենէն, մեզի համար վճռական դործ մը եղաւ հանդիպումը մեր ժողո – վուրդին հետ : Այս տարի որ սուգի ու ուխտի տարի է մեր բոլոր մտածումնե – րուն, մեր խօսքին ու գործունէութեան մէջ, պէտք է ներկայ ըլլայ կերպով մը սուգը որուն նուիրած ենք այս ամբողջ տարին : Այս ամբողջ տարին պիտի ապ – րինք խոր կերպով այդ ողբերգութիւնը ու զօրացնենք մեր ուխտը հաւատարիմ մնալու համար անոնց երազներուն մեր պատմութեան ոդիին, մեր հայրենիքին մայր զանգուածներուն ու անոնց կերտած նոր հայրենիքին, հաւատարիմ՝ մեր ազ – գային առաքելութեանց : Այդ ոգիէն մղուած է որ, Եթովպիոյ մէջ, Մեծն Տա – նէն կիլլիկիոյ Տորէն Կաթողիկոսը, ե – րուսաղէմի Պատրիարք Եղիշէ Արքեպիս – կոպոսը, ու մենք, միասին եւ միասնար – հուրդ որոշեցինք որ Վեհաժողովին առի – թով, յիշատակենք մեր ժողովուրդի նա – հատակները եւ երբ Եթովպիոյ կայսեր առջեւ ես ներկայացուցի հայ ժողովուր – դին նահատակութիւնը չորսուն տարի ա – ռաջ եւ Մեր որոշումը այս տարի աղօթե – լու անոնց յիշատակին, յիշեցուցի նաեւ մեր ժողովուրդի արդար իրաւունքները , որովհետեւ պիտի չսպասենք ինչպէս միշտ, մեր հայեացքները երկնքին յա – ռած, որպէսզի դայ արդարութիւնը : Մեր այս խօսքերը զգայուն հոդիի մը մէջ ար – ձագանգ պտան : Կայսրը, մեզի հետ ար – տասուելու չափ յուզուեցաւ ու խօսեցաւ անցեալէն երբ դեռ գահաժառանգ էր ու ճանչցած էր առաջին հայ որբերը : Կայս – րը ընդունեցաւ Մեր առաջարկը ներկայ գտնուելու մայրաքաղաքին Սուրբ Տա – ճարին մէջ տեղի ունենալիք յիշատակի պատարագին : Այդ պատարագը կատա – րեց Տորէն Ա· եւ մենք ըրինք քարոզը : Պատարագէն ետք չքախումբով մը գա – ցինք ու ծաղկեպսակ մը դետեղեցինք ան – ծանօթ զինուորին յուշարձանին վրայ : Այս արարողութիւնները չատ տպաւորե – ցին օտարները :

Արդ, կուզ կ'ուղղեմ ձեզի որ մէկ սիրտ, մէկ հոգի, առանց խորհականութեան, ա – մէն բանէ վեր մեզի համար կարեւոր է միասնութիւնը , Մեծ Եղեռնի նահատակ – ներուն յիշատակումը : Այդպէս արժանի պիտի ըլլանք Աստուծոյ օրհնութեան ու ազգովին փայլուն էջ մը արձանագրենք մեր ազգին պատմութեան մէջ : Թող Տէրը օգնական ըլլայ եւ մեզ առաջնորդէ լու – սաւոր ճանապարհին : Հինգշաբթի օրը , դեռ հանդիպում մը եւս պիտի ունենամ ձեզի հետ (կ'ակնարկէ Լիբանանի հայ – կերոյթին) ուր դեռ բան մը պիտի ու – նենանք : Այսօր ես անգամ մը եւս ձեզ օրհնութիւն կը բերեմ Հայաստանի ձեր քոյրերէն ու եղբայրներէն : Աստուած վառ պահէ մեր վերածնող մայր եր – կիրը՝ Հայաստան, եւ եկեղեցական եւ ազգային հաւատացեալ ժողովուրդը » :

Վեհափառին պահպանիչով վերջացաւ քարոզը խառներամ բազմութեան մը տա – ջեւ :

×

ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԱՆԴՐԱՆԻԿի ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Այս Շորեքշաբթի առաւտ ժամը 11ին, Վազգէն Ա· ծաղկեպսակ պիտի դնէ Ան – ծանօթ Զինուորին գերեզմանը :

Այս Հինգշաբթի , ժամը 16ին , Ամե – նայն Հայոց Հայրապետը պիտի այցելէ Փէր – Լաչէզ, Անդրանիկի գերեզմանը :

ԱՀԱՐՈՆ

Մոր ցաւով կը հաղորդենք որ կիրակի դիչեր ժամը 22ին, իր մահկանացուն կնքեց բանաստեղծ Ահարոն Տատուրեան, Օպոնի հիւանդանոցը ուր փոխադրուած էր վեց չաբաթ առաջ, սրտի անհանդիստ – տութեան հետեւանքով :

Ծնած էր Օվաճըդ, 1882ին եւ աւարտե – լէ ետք գիւղին նախակրթարանը , դրր – կուած է Գատըգիւղի Մխիթարեան վար – ժարանը, ապա՝ Մուրատ – Ռափայէլ – եան : Կը վերադառնայ Պոլիս, ապա 1922 – ին, յունական աղէտը գինքն ալ տարա – դիր կը դարձնէ, ու կ'երթայ Փրակայի համալսարանը :

Ֆրանսան պիտի ըլլար իր վերջին հան – դրուանը, ուր տասնեակ տարիներով նը – ւիրուեցաւ ուսուցչական ասպարէզին, պաշտօնավարելով Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին մէջ՝ Մարսէյլ ու Րէնսի :

Ապրեցաւ աշխարհական վանականի մը կեանքը, մեկուսացած, հեռու հայկական միջավայրի ժխորէն, ամփոփուած ինք իր մէջ : Վերջին տարիներուն, Մոնմորանսիի հանդստեան Տունը փոխադրուած էր :

Իր մահով, սերունդի մը վերջին օղակ – ներէն մէկն է որ կ'անհետանայ եւ արեւ – մըտահայ բանաստեղծութիւնը կը կոր – սընդնէ իր լաւագոյն ներկայացուցիչնե – րէն մին :

Բանաստեղծ մը մեռաւ, բառին լրիւ իմաստով, արդարեւ ողբացեալ Ահարոն բանաստեղծ ծնած, ապրեցաւ իրրեւ բա – նաստեղծ ամբողջ կեանքը, մեկուսացած իր աշխարհին մէջ, ու այսօր կը մեռնի մեծ պարապ մը ձգելով :

Ցուղարկաւորութեան մանրամասնու – թիւններով յաջորդով :

Մեր ցաւակցութիւնները իր եղբօր՝ Գրիգոր Տատուրեանի եւ ընտանիքին :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶԸՐՁԻԼԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԹԱՂՈՒՄԸ ԿԱՏԱՐՈՒԵՑԱԻ ՄՏԵՐՄԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԷՋ

Շաբաթ առաւօտ ժամը 10էն սկսեալ Լոնտոնի Սէնթ – Փօլ Մայր եկեղեցին կը սկսէր լեցուիլ զանազան անձնաւորու – թիւններով : Մտաւչալ Կոնիեւ կը դլխա – ւորէր խորհրդային պատուիրակութիւնը, որու կը յաջորդէին Ամերիկացիք : Քիչ ետք կը հասնէին թագաւորներ եւ թագու – հիներ՝ Փիլիպեան, Ֆրետերիք (Դանիա), Օլաֆ (Նորվեկիա), Կոնստանտին (Յու – նաստան), Պօտուէն (Պելժիա) ապա նա – խագահ տը Կոլ : Վերջապէս կը հասնի Է – լիզապէթ թագուհին, կողքին՝ իշխան Ֆի – լիփը եւ զահաժառանգը :

Արարողութիւնը կը սկսի երբ զապաղը կը դրուի մահարեմին վրայ, ժամը 11ին եւ կը տեւէ 30 վայրկեան, կը վերջանայ « Տէր կեցո զԹագուհիս» :

Թափօրը կը յառաջանայ դէպի Թայմզ, ուրկէ կը փոխադրուի Պրանտոնի դիւղա – կան դերեզմանատունը, ուր Զըրչիլ թագ – ուեցաւ, միայն մտերիմներու ներկայու – թեամբ :

ԿՈՉԼՈՎԻ ՄԱՀԸ

Դերապոյն Խորհուրդի Պրեզիտիումի ան – դամ Ֆրոլ Կոզլով մեռած է առջի օր , յետ երկարատեւ հիւանդութեան : Ագդա – յին յուղարկաւորութիւն պիտի կատար – ուի եւ թաղուի Կրեմլինի պարիսպին տակ :

Երկար տեն Խրուչչեւի յաջորդը կը նկատուէր : Ծնած 1908ին, 1957ին մտած վարչակարգի «Մեծերու» չարքին, Պրե – զիտիումի լիազօր անդամ եղած է նոյն տարուան Ցունիսին :

ՄԱՆԻՍԱՅԻ
ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ա.

1. ԱԶԳԱՍԷՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1846)

Մանիսայի հնագոյն ընկերութիւնն է «Ազգասէր Ընկերութիւն»ը, որուն հիմնումը տեղի ունեցած է 1846ին: Ժամանակակից հայ թերթը կը տեղեկագրէ 1846 Նոյեմբեր 23ին, «Մանիսայէն կը ծանուցանեն մեզ թէ յիշեալ քաղաքին հայազգի ժողովրդոց երեւելիները հայրենասիրական բարենախանձ ոգիէ շարժեալ՝ միաբանութիւն մը հաստատեր են մէջերնին «Ազգասէր Ընկերութիւն» անուամբ, որուն նպատակը պիտի ըլլայ նոյն քաղաքին դպրատանց բարեկարգութեանը հոգ տանիլ, տնանկ եւ կարօտ աղգայնոց խնամել, աղքատ հիւանդաց դարման տանիլ եւ այլ այս օրինակ մարդասիրական եւ ազգասիրական գործոց ձեռք զարնել՝ Աստուծոյ ողորմութեամբը: Այս ընկերութեանը անդամ գրուողը տարին 25 զրուշ պիտի վճարէ՝ անդորբագիր մը ստանալով արկղապետներէն .. Ընկերութեան կառավարիչ անդամները վեց հոգի են եղեր ...» (Հայաստան, Կ. Պ. 1846 թիւ 22: — Հմմտ. նաեւ Արշալոյս Արարատեան, Զմիւռնիա թ. 272):

Ահա ընկերութեան վեց վարչ. անձերը.
Կարապետ Դանիէլեան՝ վերակացու,
Կարապետ Փիլիպպոսեան՝ արկղապետ,
Միքայէլ Եղիաեան՝ խորհրդական,
Մ. Միրիճան Միրիճանեան՝ խորհրդական,
Երեմիա Գէորգեան՝ խորհրդական,
Յոհան Յոհաննէսեան՝ խորհրդական,
(Արշալոյս Արարատեան, Զմիւռնիա 1846 թ. 275, Դեկտեմբեր 27):

Արշ. Արարատեան քիչ ետք կ'իմացնէ որ «բաւական անձինք ստորագրուեր են Ազգասէր Ընկերութեան (անդ): — Մինչեւ 1847 Փետրուար 7 ընկերութեան անդամ գրուած էին 129 հոգի (Արշ. Արարատ. 1846 թ. 278): Ընկերութիւնը երկու տարուան մէջ 14588 զրշ. եկամուտ ունեցած եւ 5147 զրշ. աղքատներուն ու բանտարկեալներուն բաժնած է (Արշ. Արատ. 1847 թ. 2789: Ընկերութիւնը երկ 1849էն վերջ, յիշատակութիւն մը չենք գտած ընկերութեանս մասին, որով չենք դիտեր թէ մինչեւ երբ պահած է ան իր գոյութիւնը:

2. ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1862)

Զմիւռնիոյ թերթը կը գրէ 1862 Մարտ 22 թուականով .— «Մանիսայի մէջ երկար ժամանակէ հետէ կայ դպրոց մը, բայց անշահ եւ ոչ թէ արդիւնքով: Ապարդիւն մնացած է այն ... դպրոցը խնամելու նպատակաւ ընկերութիւն մը կազմուեր է՝ «Դպրոցական Ընկերութիւն» անունով, որոյ յարգի անդամներն են քահանայք.— Տէր Գրիգորիս, Տէր Յովհաննէս, Տէր Յովսէփ, պարոնայք.— Գասպար Փափազեան, Յարութիւն Արապեան, Յովհաննէս Փափազեան, Սարգիս Տէր-Գրիգորիսեան, Թագւոր Երկանեան, Մկրտիչ Մատթէոսեան, Կարապետ Աղազարեան, Յարութիւնվանլրեան, Յակոբ Նպարավաճառ... Ընկերութիւնը արդէն 8 – 9000 դահեկանի չափ տրամադրելի դրամագլուխ մը կազմեր է...» (Ծաղիկ, Զմիւռնիա 1862 թ. 27, էջ 225 – 6):

Գրիգոր Չիլինկիրեանի յորդորներով ընկերութիւնը կը բանայ «Վերծանութեան թանգարան» (դրադարան – ընթերցարան) մը (Ծաղիկ, 1862 թ. 36, Յունիս 20):

3. ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1862)

Գրիգոր Չիլինկիրեանի յորդորները ոչ միայն «Թանգարան»ի մը հիմնումին կ'առաջնորդեն Մանիսայի երիտասարդութիւնը, այլեւ եռանդուն ընթերցասէրներ կը դարձնէ զիրենք, որոնք կ'որոշեն հիմնել իրենց մէջ «Ընթերցասիրաց Ընկերութիւն» մը: Ինքը՝ Գրիգոր Չիլինկիրեան ուրախութեամբ կը գրէ.— «Ընթերցասիրութեան եւ ազգասիրութեան հուրը վերջապէս սկսաւ արծարծել նաեւ Մանիսայի Հայ երիտասարդութեան սիրտը ... Դպրոցասիրաց Ընկերութեան ազգասիրական գեղեցիկ օրինակին հետեւելով՝ երիտասարդաց մէջ Ընթերցասիրաց Ընկերութիւն մըն ալ կազմուեր է՝ իրեն նպատակ ունենալով օրագիրներու գրուիլ, գիրքեր գնել եւ ընթերցասիրութիւնը տարածել ժողովուրդին մէջ ...» (Ծաղիկ, 1862 թ. 39, էջ 324, Յուլիս 23: — Հմմտ. նաեւ Գարուն Հայաստանի, ըԶմիւռնիա 1862 թ. 12, էջ 94):

4. ԱՂՔԱՏԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1864 – 5)

Կը յիշուի 1865 Մայիսին: Յիշողն է Պոլսոյ թրքաբարբառ Վարագայի Հավատիս թերթը (1865 թ. 174), դժբախտաբար առանց մանրամասն տեղեկութեան: Կրնայ 1864 – 5ին հիմնուած ըլլալ:

5. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1867)

Հիմնադիրն է Ստեփան Վրդ. Արզումանեան, որ տեղւոյն վարժարանին մէջ հայերէն, գաղղիերէն եւ թրքերէն լեզուներու ուսման զարկ տալու 1867ի գարնան կը հիմնէ զայն (Ժամանակ, Կ. Պ. 1867, էջ 141): Անդրագոյն տեղեկութիւն կը պակսի:

6. ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1873)

Հիմնուած 1873 Սեպտեմբերին՝ բացած է «Ընթերցատուն» մը: Իր գործադիր վարչութիւնը ունէր հետեւեալ կազմը.
Յովհաննէս Կարապետեան՝ ատենապետ,
Յակոբ Յ. Դարբինեան՝ փոխ-ատենապետ
Գ. Վ. Հայրապետեան՝ Ատենադպիր,
Թորոս Էմիրզայեան՝ արկղապետ,
Յակոբ Տ. Արիստակէսեան՝ դիւանապետ:

Ընկերութեան կազմութեան մասին, կը տողէ թղթակից մը Մանիսայէն 1873 Դեկտեմբեր 13ին.— «Գրեթէ երեք ամիսէ հետէ քաղաքիս Հայոց ուսումնասէր երիտասարդք ընթերցատուն մը բացած են՝ տեղւոյս ժողովրդեան լուսաւորութեան համար: Սակայն յայտ է որ դեռ աղքատիկ է այն Ընթերցատունը, վասնզի տակաւին բաւական այցելուներ չունի...» (Արշ. Արարատեան, 1873 թ. 978): Մեսրոպ Պետրոսեան Ընկերութեան նուիրած է Պոլսոյ «Մամուլ» թերթը, Զմիւռնիոյ «Արշ. Արարատեան»ի խմբագրութիւնը տրամադրած է իր թերթի ամբողջ տարեկանը, երրորդ մըն ալ խոստացած է նուիրել Զմիւռնիոյ «Արեւելեան Մամուլ» թերթը (Անդ):

Ընկերութիւնը մինչեւ 1879 տեւած՝ յետոյ դադրածէ: 1884 Մարտին կը փորձեն վերակազմել զայն, կը բանան դարձեալ Ընթերցարանը եւ նոր եռանդով կը ջանան շարունակել իրենց օգտաշատ գործը (Փունջ, Կ. Պ. 1885 թ. 1966, Նոյեմբեր 8):

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐ՝ ԳՐԱՒԵԼՈՒ ԵՒ ԿՈՂՈՊՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՆ ՈՒ ՎԱՆՔԵՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ (ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ) ՆԱՀԱՆԳ.— Տիգրանակերտ եւ շրջակայքը յիսուն եկեղեցի եւ հինգ վանք:

Բալու՝ քառասուն եկեղեցի:

Արզնի՝ (Արկանա) տասը եկեղեցի եւ չորս վանք:

Մարտին եւ Չնքուշ՝ չորս եկեղեցի:

Տիգրանակերտի Առաջնորդը՝ Մկրտիչ Չլդատեան վրդ. (նահատակուած է ծեծի տակ):

Բալուի Առաջնորդ՝ Եղնիկ Եպիս. Գալփազճեան (նահատակ):

Չնքուշի առաջնորդ՝ Կար. վրդ. Յակոբեան (նահատակ):

Տիգրանակերտի նահանգին մէջ կային՝ 104 հայ եկեղեցիներ:

Մարտինի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդը Մալոյեան Արք. (նահատակուած), նախ բերուած էր՝ Տիգրանակերտէն երեք ժամ հարաւ – արեւելք Քարա Քէօփրիւ կոչուած վայրը՝ Տիգրիսի մօտ՝ ոստիկանապետ Մէմտուհը զայն սպաննելէ առաջ հարցուցած է. «Ըսէ ինծի, ռումբեր ունիք թէ ոչ»:

Մալոյեան պատասխանած էր. «Եթէ ձեր երեւակայած ռումբերը ունեցած ըլլայինք ձեր կատարած չարիքները պիտի չկրնայիք ընել»: (Նազլեան, Ֆրանս., էջ 367), Փիէռ Հիասինթ Սիմոն «Լա Վիլ Հերոյիք» (Հերոսական քաղաքը): Ուրիշ առթիւ հայ եկեղեցականը նահատակուելէ առաջ ըսած էր որ ինքը թագաւորի պէրաթով (հրամանագրով) Առաջնորդ մըն է: Թուրք բորենին պատասխանած էր պետութիւնը եւ պէրաթը փոխարինուած են սուրով»: (Նազլեան, Հատոր Ա. էջ 323) Ֆրանսերէն բնագիր:

Տիգրանակերտի նահանգին մէջ աննախընթաց ոճիրներուն զեկավարները եղած էին: Վալին՝ Տոքթ. Բէշիտ կոչուած բորենին եւ երեսփոխան Փիրինճի Զատէ Ֆէյզի, Իթթիհատի լիտըրը:

Գրեթէ անվթար մնացած էին կամ մասամբ վնասուած էին հետեւեալ եկեղեցիները եւ վանքերը.— Պէյրութ՝ չորս եկեղեցի, Դամասկոս՝ մէկ եկեղեցի, Եաֆա՝ երեք եկեղեցի եւ մէկ վանք: Երուսաղէմի շրջանը՝ տասը եկեղեցի եւ ութ վանք եւ Պաղտատ – Մուսուլ – Պասրա՝ երեք եկեղեցի:

Եկեղեցիներու գրաւումէն յետոյ, մէջի գոյքերը կողոպտելէ, կամ վաճառելէ վերջ, ոմանք գործածուեցան իբր շտեմարան, պահեստատեղի, զօրակայան,

ԼՈՒՔԱՍ ԱՂԲԱՐԸ ԵՒ ԱՂԱՒՆԻՆ

Կը տնտնային նաեւ ճաշարաններու ետեւ շարուած տակառներու մէջն ու դուրսը: Օրուայ թերթերը նոյնիսկ գրեցին, որ հեռաւոր Հեմփթըն ծովեզերքին մէջ, Պոսթընի Հասարակաց պարտէզի աղաւնիները տեսնողներ եղած են:

Լուքաս աղբար առանձնապէս նկատեց, որ աղաւնիները կը ցրուէին Հասարակաց Պարտէզի կանանչներուն վրայ, միշտ ալ կտցահարելով զբաղած: Անոնց կտցահարումներուն մէջ ապրելու եւ տոկալու յամառութիւնը կար: Իրեն այնպէս թուեցաւ, որ բոլոր աղաւնիները նիհարցեր էին:

Աղաւնիներու այդ վիճակը ծանր մտահոգութիւն մը դրած էր Լուքաս աղբօր դէմքին վրայ ու աչքերուն մէջ, մանաւանդ որ երկար ատեն չէր տեսած մէկ թեւը կախ աղաւնին: Անոր այդ մտահոգութեան հետ փոքրիկ մրճահարում մը հետզհետէ շատցաւ իր գլխին մէջ: Երկաթագործներու մուրճերու հարուածներու նման հետզհետէ կ'ուժեղնային երկաթներու ձայները:

Գիշերով ան դուրս պիտի գար Փարք փողոցի ներքնայարկէն: Զինքը ոչ ոք պիտի տեսնէր: Սիրտը կարծես աւելի արագ կը բաբախէր ամէն անգամ, որ երեւակայութեամբ կը մտնէր Հասարակաց պարտէզը: Կարծես բոլոր ծառերը լայն բացուած բերաններով ու քրքջան խնդուքով պիտի ծռէին ու բռնէին զինքը: Ան այդ յանցաւոր մտածումին մէջ մի քանի անդամ որոշեց հեղ մը եկեղեցիի երէցին երթալ՝ խորհուրդ հարցնելու համար: Չէ՞ որ օրէնքի դէմ երթալը նաեւ մեղանչել է Աստուծոյ դէմ:

Չէ, Լուքաս աղբար հանդիստ պիտի չըլլար, իր գլուխը բռնած նոյնպէս երկաթագործի հնոցին պէս ջերմութիւնը պիտի չանցնէր, պիտի չանցնէին սալին վրայ թաքա թիք զարնուած մուրճերուն հարուածները: Ան քիչ մըն ալ կը նմանէր այն ոճրագործին, որ կը սարսռայ իր ոճիրը գործելու տենդէն, ոճիրը գործելէ ետք միայն կը հանգստանայ, կախաղան քալելու չափ հանդիստ:

Այո, այո, վաղը կէս գիշերէն ետք, երբ ամէն ինչ խաղաղ է, երբ ծանր մըթութիւն կայ ծառերուն մէջ:

Լուքաս աղբար այդ մթութեան մէջէն էր, որ կ'անցնէր ստուերի մը պէս երկչոտ: Ան հեռացաւ մատնող լապտերի լոյսէն, որուն տակ նստած էին նաւաստի մը եւ կարմիր վարսերով աղջիկ մը: Հեռուէն եթէ մէկը տեսնէր, անտարակոյս պիտի ըսէր.— «Ահա ոճրագործ մը, որ կը քալէ իր ոճիրը գործելէ ետք. ձեռքին բռնած տոպրակին մէջ անտարակոյս կայ զոհին գլուխը կտրուած»:

Առաւօտ կանուխ, լոյսը նոր կը ճեղքուէր բացուելու համար: Գործի դացող բանուորները հաւաքուած կը դիտէին հետաքրքրական տեսարան մը — աղաւնիներ, աղաւնիներ, գլխաւոր ճամբուն վրայ մինչեւ Չարլզ փողոցը երկարող: Անկուշտ, անօթի աղաւնիներ էին, իրարու վրայ թափուած թեւերով. ագահ աճապարանքով առատ ցանուած փինբդի կտորներ կը կտցահարէին: Դիտողներուն հետ կեցած էին նաեւ մի քանի ոստիկաններ՝ դիտելու այդ հաճելի տեսարանը, իրենց կարգին նաեւ տեղեկագրելու համար ոստիկանատուն:

Լուքաս աղբար այդ գիշեր ժամը դիշերուայ երեքին մտաւ անկողին: Քունը չտարաւ, ուրախ էր որ պարտէզի բոլոր աղաւնիներուն հետ պիտի կշտանար նաեւ մէկ թեւը կախ իր խեղճ աղաւնին: Անոր այդ ուրախութեան հետ խառնուած էր իր յանցագործի խղճահարութիւնը, որովհետեւ իր կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով գիտակցօրէն օրէնքին դէմ դացած էր եւ կը սպասէր որ իր դուռը բախէին յանկարծ: Ոստիկաններու այդ ժիր բախոցը պիտի իմանային նաեւ փողոցի բոլոր բնակիչները:

Առաւօտուն արեւը սրբած էր Լուքաս աղբօր ճակատի մթութիւնը: Ուշ ատեն անցաւ այն ճամբէն, ուրկէ անցած էր գիշեր ժամանակ, եւ տեսաւ աղաւնիները՝ որ տակաւին փնտռտուքներ կ'ընէին:

Լուքաս աղբար այլեւս չտեսաւ թեւը կախ աղաւնին: Ատեն ատեն օրուայ թերթերէն կ'իմանար, որ անօթութենէ կը մեռնէին Հասարակաց Պարտէզի աղաւնիները: Աղաւնիի դիակ մը տեսած էին լըճակի կամուրջին տակ. ուրիշ մը Քինկըս Չէփըլի տանիքէն վար՝ անցորդի մը ոտքերուն մօտ ինկած էր. աւելի ուրիշ մը Պիքըն Հիլի բնակիչներէն մէկին տան ծխնելոյզէն վար, տունին մէջ ինկած էր:

Հինգշաբթի օր մըն էր: Կէս օրը անց, Լուքաս աղբար սովորականին պէս նորէն անցաւ Հասարակաց Պարտէզի ճամբաներէն, մի գուցէ հանդիպէր մէկ թեւը կախ աղաւնիին: Աղաւնիները սովորականին պէս տարածուած էին գրեթէ դեղնած կանանչներուն մէջ: Անոնք այլեւս չէին մօտենար մարդոց: Անոր այնպէս թուեցաւ, որ բոլոր աղաւնիները կարծես քարերուն վրայ կը զարնէին իրենց կտուցները: Քալեց Պիքընով՝ երթալու համար իր գործին: Կանգ առաւ Փառք փողոցի անկիւնը, հոն, ուր զօրավար Շոյի խըմբարձանը կայ: Այնտեղ, զօրավարի ձիուն, զինուորներու ոտքերուն մէջտեղ տեսաւ աղաւնիի մը դիակը: Արդեօք մէկը դրած էր այնտեղ, թէ՝ զօրավարի գլխին վրայ թառած ժամանակ վար ինկած էր:

Աղաւնիի մարմինը դեռ տաք էր, եւ սակայն, մրջիւններ արդէն տարածուած էին անոր փետուրներուն եւ կտուցին վրայ:

— Աստուած օրհնէ քեզ, Աստուած օրհնէ քեզ, Ալելուիա: Խեղճ, փոքրիկ արարած, Աստուած օրհնէ քեզ; — Լուքաս աղբար կրկնեց թաց, արցունքոտ աչքերով:

Լուքաս աղբար աղաւնիին փոքրիկ դիակը իր խոշոր ձեռքին մէջ՝ կեցաւ երկար: Աղաւնիներու հրապարակին վրայ կերտուած պղնձէ նոր արձանի մը պէս եւ կրկնեց.

— Աստուած օրհնէ քեզ, Աստուած օրհնէ քեզ:

Աղաւնիի դեռ կախ թեւին տակ դատ նաեւ վէրքին հետքը, Լիպոն էր, Լիպոն:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(8 եւ վերջ)

իսկ կարգ մը տեղերու մէջ ալ նոյնիսկ անառականոց, ինչպէս Աֆիօն Գարահի-սարի եկեղեցին, Մալաթիոյ լատինաց եկեղեցին, եւ կամ ոմանց վրայ՝ փոքր մինարէթ մը դնելով վաչկատուն ցեղերու կամ մուհանիրներու մզկիթ ըրին, ինչպէս Պարտիզակի բողոքականներու ժողովարանի չէնքը: Յետոյ՝ Քեմալի եւ Իսմէթի իշխանութեանց օրերուն իսկ ամրակուռ քարաշէն Մայր եկեղեցիները եւ վանքերը, ուժանակով պայթեցուցին, ինչպէս Սեբաստիոյ Մայր եկեղեցին, Ս. Սարգիս քարաշէն եկեղեցին եւն. ,եւն :

Մանրամասն քննելով եւ հաշուելով հայկական նահանգներուն եւ Փոքր Ասիոյ միւս վայրերու մէջ գտնուած եկեղեցիները, կողոպտուած, կիսով կամ ամբողջովին աւերուած եկեղեցիներու դումարն է 2050 եւ վանքերունը՝ 202 : Այդ ազգապատկան չէնքերուն եւ գոյքերուն արժէքը՝ 1·000·000·000 ոսկի տոլարէն աւելի է :

Թուրքիա պատասխանած է իր ոճիրներուն, կողոպուտներուն եւ աւերումներուն: Հայը կը մնայ պահանջատէր եւ Թուրքիա պարտաւոր է հատուցում ընելու ուշ կամ կանուխ :

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐԸ ԲՆԱՋՆՋԵԼՈՒ ՀՐԱՀԱՆԳԸ

Թուրք իշխանութիւնը, մոլեռանդութեամբ կը հալածէր ու կը գլխատէր ինչպէս հայ կուսակցականները, մտաւորականները, վաճառականները, աչքի զարնող բոլոր Հայերը, բերանացի եւ գրաւոր հրահանգներով, նման բարբարոս հրահանգներ տրուած էին հայ եկեղեցականները բնաջնջելու, որպէսզի հայ ժողովուրդին մնացորդները անհովիւ եւ անմխիթար մնային :

Այդ կապակցութեամբ ներքին նախարարութեան կողմէ՝ Դեկտեմբեր 1, 1915 թիւ հեռագիր մը կ'ըսէր.— « Ամէնէն աւելի պէտք է աշխատիլ հայ եկեղեցականներու դասակարգը ջնջել: Այդ մասին որեւէ թերացում ներելի չէ: Աքսորել զանոնք դէպի անէութիւն »: (Տես Անտոնեան, էջ 102) :

Առաջնորդ, վարդապետ, քահանայ ըլլայ բանտերուն մէջ, ըլլայ ճամբաներու վրայ, ամենազարհուրելի չարչարանքներով նահատակուեցան յանուն ազգին եւ Քրիստոնէութեան :

Թուրքիզմը միայն կրնար գործել նման ահռելի ոճիրներ: 1915 Յունիս 11 քարիւղով ողջ – ողջ հայ կաթ. եկեղեցականներէն այրեցին Մուշի շրջանին մէջ՝ Յակոբ Արքեպիսկոպոս Թօփուզեանը, Խարբերդի Ստեփան Արք. Իսրայէլեանը, Մալաթիոյ Միքայէլ Արք. Խաչատուրեանը, Տիգրանակերտի Անդրէաս Արք. Զէլէպեանը, Մարտինի Իգնատիոս Արք. Մալոյեանը, եւ նման վայրագ ձեւով նահատակուած են երկու հազար լուսաւորչական. քահանաներ եւ վարդապետներ եւ Հայ Բողոքական բազմաթիւ վերապատուելիներ :

×

Կ. Պոլսոյ մէջ, Հայ Կաթողիկէ Ամենապատիւ Թէրզեան Պատրիարքը Դեկտ. 3 – 16, 1917ին տեղեկագրեց գերման դեսպան Պէրնստորֆին, թէ տարագրուած են 53·140 անձ եւ 136 քահանաներ եւ 104 Գթութեան Քոյրեր : Գերման դեսպանն ալ հեռագրած էր այդ տեղեկագիրը, այդ թուականին Գերմանիոյ վարչապետ Կոմս Ֆօն Հերթլինկին :

Պաթանեան Կաթողիկոս – Պատրիարք, Պապին ուղղուած գրութիւնով մը, Հոկտեմբեր 1964ին, կը յայտնէր որ Թուրքեր սպաննած էին Հայ Կաթողիկէ եօթը եպիսկոպոսներ, 127 քահանաներ եւ 57 Գթութեան քոյրեր եւ զինադադարէն վերջ՝ Հայ Կաթողիկէ ժողովուրդին միայն 15 առ հարիւրը ողջ մնացած էր: Գրեթէ նոյն համեմատութեամբ՝ Հայ Բողոքականները:

Աքսորի ենթակայ Հայ Լուսաւորչական ժողովուրդին հազիւ տասը առ հարիւրը ազատած էր սպանդէն:

1916 Սեպտեմբեր 15ին, Խապուրի եզերքը, Տէր Զօրի շրջանին մէջ, կառավարիչ Զէքին եւ իրեն գործակցող Զէչէններու վոհմակը 12 Հայ Լուսաւորչական քահանաներ կտոր կտոր ըրած էին, նոյն օրը նոյն վայրին մէջ, սուրբ Հայրերուն արիւնը կարմիր ներկած էր Խապուրի ջուրերը :

Ի հարկէ վերոյիշեալ բարձրաստիճան նախարար եւ վալի Թուրք ոճրագործներու՝ կարգին դատապարտելի են գերման դեսպան Վանկէնհայմը եւ Քայզեր Վիլհելմ Բ.ը, որոնք հրահրեցին վայրենի Թուրքերու կատագութիւնը եւ մերժեցին որեւէ կերպով դադրեցնել Հայերու տարագրութիւնը եւ ջարդը, որբերու յափշտակումն ու բռնի իսլամացումը, օրը օրին տեղեակ ըլլալով հանդերձ դէպքերու մանրամասնութեանց :

Թուրք ղեկավարները անաստուած էին, բայց կրօնական մոլեռանդութիւն հրահրելու համար իսլամ կրօնի հրահանգները խեղաթիւրեցին խմբագրեցին «Ճիհատը» քաջալերելով մարդասպանութիւնը:

Իսլամութիւնը, ինչպէս հրէութիւնը եւ քրիստոնէութիւնը կը պարունակեն բարոյական սկզբունքներ ոճիրներու դէմ : Թուրքերը չարափոխեցին այդ սկզբունքները: Արարներն էին որ, մասնաւորապէս Մէքքէի չէրիֆը, բողոքեցին թէ Իսլամութիւնը թոյլ չի տար նման ոճիրներ գործել :

Ամերիկացի հեղինակ մը « Թուրքիա » վերնագրով իր երկին մէջ հաւասար չարիք կը նկատէ մարդկութեան համար, ժանտախտը, մարախը եւ Թուրքը :

Համաշխարհային Բ. Պատերազմը լրանալէն եւ Նիւրէնպէրկի դատավարութիւններէն ասդին քսան տարի անցնելէն ի վեր, զարմանալի չէ, որ Հրեաները իրենց դէմ գործուած ցեղասպանութեան ոճիրներու հեղինակներուն դէմ տակաւին հետապնդութիւնը կը շարունակեն : Դեռ վերջերս յանցաւոր 1500 Նացիներու ցանկ մը յանձնած են Պոնի գերման կառավարութեան :

Գերմանը հալածեց եւ ջարդեց իր հողին մէջ գտնուող եկուոր հրեան, եւ Հրեան անդադար կը հետապնդէ ցեղասպան նացին : Մենք պէտք է աւելի եռանդով հետապնդենք մեր իրաւունքները : Եկուոր Թուրք ցեղասպանը Հայաստանի մայր հողին՝ մեր երեք հազար տարուան հայրենիքին մէջ կոտորեց մեր կիները, մանուկները եւ աւերեց մեր երկիրը : Ոչ պատիժ ստացաւ եւ ոչ ալ հատուցում ըրաւ : Թուրքը արդարութենէ փախստական մըն է :

ՀԱՅ ԵՒ ՅՈՅՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՑՈՒՑԱԿ ՄԸ

Ծանօթ է, որ Փոքր Ասիոյ մէջ գտնուող Յոյներու մեծամասնութիւնը կը գտնուէր ծովեզերեայ շրջաններուն մէջ, ինչպէս Տրապիզոնի, Սամսոնի, Էնէպոլիի, Տարտանէլի, Իզմիրի: Այտընի շրջանները (առանց հաշուելու Կ. Պոլսոյ յոյն մեծ գաղութը): Իսկ փոքր մաս մը ցրուած էր Անատոլուի կեդրոնական մասին մէջ :

Այսօր ինչպէս Հայերուն, նոյնպէս Յոյներուն Յիշակարանները՝ եկեղեցիները, վանքերը 90 առ հարիւրով աւերուած են :

Ֆրանսայի Սպայակոյտի անդամ մասնագէտ զինուորական մը, հազարապետ Ռ. Հիւպէռ, որ երկար ժամանակ, սպառիչ կերպով, Թուրքիոյ մէջ ուսումնասիրած է Հայերու եւ Յոյներու եկեղեցական եւ մշակութային հաստատութիւնները, 1898ին, կուտայ իր ուսումնասիրութեանց տեղեկագիրը եւ կը ներկայացընէ հետեւեալ վիճակագրական տախտակը, զոր նոյնութեամբ կը ներկայացընենք ստորեւ .

	Հայ Լուսաւորչական	Հայ Կաթողիկէ	Յոյն
Պատրիարք	4	1	3
Արքեպիսկոպոս	18	2	48
Եպիսկոպոս	50	8	12
Եկեղեցի	1·740	120	2·286
Վանք	218	9	125
Դպրեվանք	5	2	4
Բարձր. վարժարան	11	4	38
Երկրորդ. եւ նախն. դպրոց	1·335	104	2·184
Հիւանդանոց, Որբանոց	34	8	12

Թրքական վանտալութիւնը այօր աւերած է Հայ Լուսաւորչական, Կաթողիկէ եւ Յոյն եկեղեցական, մշակութային եւ մարդասիրական հաստատութիւններուն աւելի քան 90 առ հարիւրը: Ու սպաննած է նաեւ անոնց գրեթէ բոլոր հոգեւորականները :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆԻՍՏԸ

Յունուար 15ին գումարուած է Երեւանի քաղաքային խորհուրի 7րդ նիստը, որու ընթացքին քննութեան առնուած են քաղաքին 1965ի ծրագիրները եւ անցեալ տարուան իրագործումները :

Կը ներկայացնենք շահեկան թիւեր .

— Նոր շինուած բնակարաններու ընդհանուր տարածութիւնն է 173·600 քառ. մեթր: Կառուցուած է 12 քլմ. երկարութեամբ ջրմուղ, 9 քիլոմեթր երկարութեամբ կոյուղի եւ 51 քլմ. կազատար գիծեր : Բնական կազով օժտուած են 6·461, իսկ հեղուկ կազով՝ 7·858 բնակարաններ: Կազով պիտի բանին 88 կաթսայատուն (կեդր. ջեռուցումի վառարաններ) եւ արդիւնաբերական հինգ ձեռնարկութիւններ :

— 24 վակոն եւ 39 թրոյլեպիւս աւելցած է հանրակառքերու թիւին վրայ :

— Կպրապատուած են աւելի քան 880 հազար քառ. մեթր ճամբայ, մայթ եւ բակ, սալայատակուած՝ 190տազար քառ. մեթր տարածութիւն : Կանաչապատուած են մօտ 19 հեկտար նոր հողամասեր : Ստեղծուած են 34 հեկտար ծաղկոցներ :

— Անցեալ տարի շինուած են երեք նոր դպրոցներ : Եօթը դպրոցներ մեծցուած են : Հիւանդանոցներու մահճակալներուն թիւը աւելցած է 540ով :

Ժողովականներէն մէկը դիտողութիւն ըրած է, որ բնակարաններուն բարձրութիւնը 2·5 մեթր է: Որոշուած է բարձրացընել 2·7 մեթրի :

Նոր ծրագիրներու կարգին ծրագրուած է շինել երկու նոր ջրամբարներ եւ վերջացնել Կապոյտ լիճի ջրատարին առաջին մասին շինութիւնը: Այս ձեւով քաղաքը յաւելեալ 1500 լիթր ջուր պիտի ստանայ իւրաքանչիւր վայրկեանը :

— Կազ պիտի ստանան 25 հազարէ աւելի բնակարաններ եւ եօթանասուն կեդր. ջեռուցումներու վառարաններ :

— Պիտի շինուին 36 մանկամսուրներ եւ մանկապարտէզներ :

Երեւանի այս տարուան պիւտճէն է, մուտք՝ 81 միլիոն 815 հազար ռուբլի : Ելք՝ 81 միլիոն 729 հազար ռուբլի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (146)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Պէտք է բէկին հետ դառնանք, — կը խորհէր Գրիգոր, — ամէնէն խելացին պիտի ըլլայ :

— Ես անոր չեմ երդեր .— կը մրմռար Մեքչէի. — որոտացող կայծակը նուագէ անոր :

— Այն ատեն ձայնդ խռպոտ ձեւացուր, — թոթվեց ուսերը Գրիգոր, — ինչո՞ւ չերգեմ. մեր առածն ալ կ'ըսէ թէ, որուն կառքը կը նստիս՝ անոր երգը երգէ :

— Եթէ տունը իմանան թէ մենք Թուրքերուն կ'երգէինք ...

— Ի՞նչ կայ որ . հոս կ'երգենք, ու տուն հասնելուն կը պարեցնենք զիրենք : Յովհաննէս խօսակցութեան մէջ չմտաւ. կը նայէր ինքնիր առջեւ եւ երբեմն արցունքի կաթիլ մը կը սրբէր աչքերէն :

Գրիգոր ձեռքը անոր ուսերուն վրայ դրաւ :

— Մի լար, Յովհաննէս: Այդ ծանր շղթաներն ալ յաւիտենական չեն. թերեւս վաղն իսկ հանուի վրայէն :

— Հօրս հետ խօսիլ անգամ չկրցայ : Հազիւ Փրանկի մասին հարցուց եւ անոր պատասխանեցի. ըսի թէ տուն մնաց, որ եթէ ճամբան ինծի բան մը պատահի՝ գէթ ինքը մօրս մնայ :

Լռեցին ու ցաւակցելով կը դիտէին զինքը:

— Ինչ յիմար եմ, — ցնցուեցաւ յանկարծ Յովհաննէս, — ծպտուած մտայ ներս, մինչ կրնայի ուղիղ ճամբով ալ տեսնել զինքը: Այս պատահածներէն վերջ կրնա՞մ նորէն մտնել : Չէ որ պիտի յայտնուի թէ իտալացի երգիչներ չենք, եւ այն ատեն բէկին պահովագիրն ալ պիտի չօգնէ մեզի : Գոնէ դրամ տուած ըլլայի իրեն :

Գնչուհին ամանը դուրս տարաւ: Լուսինը շեշտակի սենեակին մէջ կը զարնէր ու ճրագին լոյսը կը նսեմացնէր :

— Դեռ փորձ մը կրնանք ընել, — ըսաւ Գրիգոր : — Կրնամ ըսել թէ ամբողջ դրամնիս դեռ քովերնիս է: Յովհաննէս, քովդ հազար ոսկի կայ, իմ քովս երեք հարիւր : Մեքչէիին քով դեռ այնքան կայ որ կը բաւէ տուն դառնալու. դեռ Եւային քով ալ կայ :

Գնչուհին վերադարձաւ :

— Չէ՞ք ուզեր տեսնել այդ բուի դէմ քով Թուրքը: Այնքան գինովցեր է որ աթոռէն վար կ'իյնայ: Շարքէօզի Թուրքին ի հաշիւ կը խմէ, բայց ինքը դեռ գինով չէ. Մատթոյի հետ վէգ կը խաղայ :

Եւ քանի որ ինքը միայն խնդաց իր ըսածին վրայ, ինքն ալ լռեց : Նստաւ միւսներուն քով կզակը ափերուն հանգչեցուցած ու Եւան կը դիտէր :

— Նոր բէկը, — շարունակեց Գրիգոր, — ապահով կը սիրէ, դրամը . ինչպէս միւսները: Թերեւս ան ալ կրնայ բան մը ընել : Դրամը ամէն ժամանակ ամէն բանի բանալին եղած է :

— Ես քովս եղած բոլոր դրամը կուտամ, — ըսաւ Յովհաննէս պատրաստակամ, — կեանքս ալ կուտայի :

— Այն ատեն վերջին յանդուգն փորձ մըն ալ ընենք :

— Ի՞նչպէս պիտի կարենաս գիշերը բէկին մօտենալ :

— Քեզ բռնել կուտայ, — յարեց Մեքչէի: — Քեզի մտիկ կ'ընէ, դրամդ կ'առնէ, բայց դուն ալ հոն կը մնաս :

Գրիգոր խնդաց :

— Այնքան ալ յիմար չեմ. իմ մորթովս պիտի երթամ :

— Հապա՞ :

— Թուրք զինուոր պիտի ծպտուիմ :

Յովհաննէս Գրիգորին ձեռքը բռնեց :

— Պիտի ընե՞ս, Գրիգոր, պիտի ընե՞ս:

— Հիմա անմիջապէս, — պատասխանեց Գրիգոր : Եւ ոտքի ելլելով Միլցիատէսը կանչեց :

— Տանտէր, — ըսաւ, — ես Թուրք զինուորի հագուստ մը կ'ուզեմ . Ետիքուլէի զինուորներուն հագածին նման :

Յոյնը սեւ խառնակ մօրուքը շոյեց : Վարժուեր էր իր հիւրերուն ծպտուելուն, բայց վարժուեր էր նաեւ որ ամէն օր 2 երեք ոսկի գրպանը մտնէր: Սատանան տանի, թող գող ըլլան կամ աւազակ, կարեւորը այն էր որ լաւ վճարէին : Անոնց առաջարկածն այն էր որ ընդերկրեայ սենեակի մը մէջ բնակէին :

— Ճիշդ այնպէս չունիմ, — ժպտեցաւ աչքերը թարթելով, — բայց հոս գինով Թուրք մը կայ, անոր վրայէն կրնամ փաթթոցն ու վերարկուն քաշել :

— Ատ ալ կ'ըլլայ, բայց ես մօրուքի ալ պէտք ունիմ :

— Առատօրէն կայ :

— Բայց ճիշդ այդ զինուորինին նման պէտք ունիմ :

— Կը գտնուի :

Դուրս եկաւ : Հինգ վայրկեանէն արդէն դարձաւ ամէն տեսակ մօրուքներով, մազերով ու փակցնելիքով :

— Կը փակցնե՞մ :

— Լաւ– փակցուր: Այդ Թուրքին նման դէմք մը ձեւացուր ինծի :

Միլցիատէս նստաւ ու գործի սկսաւ, մէկ կողմէն կը խօսակցէին :

ԿԵՋԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբ· Տիկին Հայաստան Տէրոյեանի հոդեհանգստի առթիւ Պուլ· Օտտոյի Ս·Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը հնար – հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ Յ· Տէրոյեան քահանայ փր· Առաջնորդարանին, եկեղեցիին, Կ· Խաչին եւ Արենոյշներուն՝ եր· Զարդարեան եկեղեցիին քահ·, Տէր եւ Տիկին Մելքոնեան եկեղեցիին քահ·, Պ· Ս· Խոզիկեան եկեղեցիին տասը, Տէր եւ Տիկին Հ·Գասպարեան եկեղեցիին տասը, Պ· Դերենիկ Տէր Մկրտիչեան եկեղեցիին յիսուն, Մարգրիտ Կազինեան Լասթոթա քսան եկեղեցիին, քսան Աչաջնորդարանին՝ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբ յիսուն «Հայաստան» թերթին՝ Այրի Տիկին Տաթիկեան եկեղեցիին քսան, Ա· Տոնոյեան եկեղեցիին տասը Ֆրանք՝

×

Կապ· Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի (17 Յունուար) Մանուկներու օրուան աճուրդի անուանացանկը՝

Ժօժօ Իւլրիչ 45 Ֆրանք, Տ· Տ· Նալպանեան երեսուն, Տ· Տ· Գ· Ճերմակեան 25, Տէր եւ Տիկին Թիւթիւնճեան, Սահակեան, ապիլեան, Քիւրքէտէն եւ Տարօն Պօղոսեան քահանայ, Պ· Պ· Սխալեան, Մարանճեան, Ճէլալեան,, Յովակիմեան, Սիմոնեան, Ալիքեան, Երանոսեան, Սիլվա Գապաքճեան, Պ· Մանուկեան, Ղ· Թորոսեան եւ Շանթալ, Անտրէ Քիւրքճեան տասնական, Տէր եւ Տիկին Տէրմէնճեան, Թիւֆէնքճեան, Խ· Աւագեան, Սպէնճեան, Յովնանեան, Դ· Թիւթիւնճեան, Ոսկեան (Լանսէյ), Մանանեան, Հ· Մանուկեան, Պ· Մուրատեան հինգական Ֆրանք՝ (Ընդհ· գումար 390 Ֆրանք)՝

×

Ֆ· կապ· Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը իր չնորհակալութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պետրոսեանի, որոնք տասը Ֆր· նուիրած են իրենց Թոռնիկին ծննդեան առթիւ՝ Շնորհակալութիւն նաեւ Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տոլմաճեանի որոնք տասը Ֆր· նուիրեցին իրենց տղուն արկածէ մը ազատած ըլլալուն առթիւ՝

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ·— Փետրուար 18ի ոճնակատարութիւնը Փետրուար 21ին, կիրակի կէս օրէ ետք, Ազգ· Տան սրահը՝ Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կոմիթէի՝

×

Փետրուար 18ը կը ոճնուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 28ին, Ֆրանքֆուրթէ – րական սրահը, 10 Բիւ տէ Մեսաժըրի, (մերթօ Քատէ կամ Փուասոնիէր)՝

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին՝

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ՝

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Մայիս 16ին
Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՃԱՇ

Ի ՊԱՏԻՒ

ՎԱՋԳԷՆ Ա.Ի
ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՒ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Լիւքէսհայլի սրահը, 43 Պուլվ– Ռասփայ
Այս Հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 20·30ին՝

Ճաշագին 38 ֆրանք

Արձանագրուիլ մինչեւ երեքշաբթի ի – րիկուն, հեռաձայնելով փարիզի եկեղեցւոյ դիւանը՝ Ելիզէ 67–03՝

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎՆԵՐ
Սէնթ Էթիէն եւ Սէն Շամոնի միացեալ ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 8·30ին, *սովորական հաւաքատեղին՝*

ԼԻՈՆ·— Սովորական հաւաքատեղին՝ Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին՝

ՏԻՍԻՆ·— Շաբաթ (6 Փետրուար), *կէսօրէ ետք ժամը* 14ին, *Հ· Յ· Դ· Ա – կումբին մէջ՝*

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ· Կ·ի ներկայացուցիչը՝

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ՀՈՐԾ Ե·ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, կիրակի, մաս – նակցութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբին՝

Կը խնդրուի նկատի ունենալ՝

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Կեանքը - Քոյրս

(Քերթուածներ)

Գինն 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ՝

Ստանալու համար դիմել Ցառաջի, Հայաստանի եւ Հ· Սամուէլ գրատուն՝

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ Ս. ՎԱՅՐԵՐԸ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՄԸ
Այցելութիւն ևաեւ
ՊԷՅՐՈՒԹԻ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ
Մայիս 22էն – Յունիս 5

ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Միայն 1570 *ֆրանք, ամէն բան մէջը՝*

Դիմել կազմակերպիչին՝
Abbé J. LEVONIAN
33, Rue Batany, MEUDON (S. et O.)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՕՒՄ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՊԱՏՈՒՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ

ԵՒ ԲԱՐԵՀԱՃ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ

Messieurs

G. KASPEREIT	(Յրդ թաղամասի երեսփոխան)
COLIBEAU	(Փոխ–երեսփոխան)
BISCARRE	(Փարիզի Քաղաքապետարանի խորհրդական)
GERVILLE	(Քաղաքապետ Յրդ թաղամասի)
BAUDOUIN	(Յրդ թաղամասի ոստիկանապետ)

Կիրակի, Փետրուար 7, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ,
17, Rue Bleue, PARIS (9e)

Պաշտօնական հիւրերու ժամանումը եւ բացումը պիտի կատարուի ժամը 15ին

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը՝

ՄՇ· ՏԱՆ ԿԵԴՐ· ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՊԱՐԱՆՅԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

կազմակերպուած Նոր Սերունդի Նայիրի պարախումբին կողմէ
ժամը 19էն սկսեալ Շաբաթ, Փետրուար 6
SALLE RACHMANINOFF
26, Avenue de New-York — Métro : Alma - Marceau
AMBIANCE BUFFET

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde

Orchestre Maurice VANIA

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Election de Miss Croix-Rouge
Margerie NOEL, Gérard GILLES et Richard RITTRE
DANS LEURS TOURS DE CHANTS
Քարթով ներկայացող ու սանդղներուն կէս գին
Ապահովել սեղանները ELY. 67-03

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 Ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MERCREDI 3 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10223 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.223

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՔԱՐՈԶԸ

ԱՏԻՍ-ԱՊԱՊԱՅԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Յունուար 24ին, Ատիս – Ապապայի Մայր – եկեղեցւոյ մէջ, Հայլէ – Սելասիէ կայսեր ներկայութեամբ, պատարագ մատուցուած է Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակին: Պատարագեց Խորէն Ա. եւ քարոզեց Վազգէն Ա., ստորեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին քարոզը, զոր ստացանք Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանին միջոցաւ :

«Երանի որ հալածեալ իցեն վասն արդարութեան զի նոցա է արքայութիւն երկնից (ՄԱՏԹ. Ե. 10):

«Երանի սգաւորաց, զի նոքա մխիթարեսցին (ՄԱՏԹ. Ե. 4):

Ձերդ կայսերական մեծութիւն, սիրելի եղբայրներ մեր ի Քրիստոս, սիրեցեալ հաւատացեալ ժողովուրդ,

Աստուծոյ ողորմութեամբ հաւաքուած ենք Ս. Երրորդութեան նուիրուած այս մեծ տաճարին մէջ, մեր աղօթքը երկինք վերառաքելու վասն խաղաղութեան հոգւոց՝ մօտ երկու միլիոն Հայ քրիստոնեաներու, որոնք յիսուն տարիներ առաջ համաշխարհային Ա. պատերազմին, 1915-ին, նահատակուեցան Արեւմտ. Հայաստանի մէջ, Թուրքիոյ կառավարութեան ծրագիրով ու կազմակերպութեամբ : Ամբողջ ժողովուրդ մը, տղամարդիկ եւ կիներ, ծերեր եւ երախաներ տեղահանուեցան, քշուեցան դէպի Միջագետքի անապատները ու կոտորուեցան զարհուրելի տանջանքներու մէջ : Իրենց հօտին հետ նահատակուեցան նաեւ աւելի քան երկու հազար հոգեւորականներ, քահանաներ, վարդապետներ, եպիսկոպոսներ : Քանդուեցան ու հրըիզուեցան հազարաւոր հայաբնակ չէն քաղաքներ եւ գիւղեր, հնադարեան վանքեր ու եկեղեցիներ, ոչնչացուեցան բազմահազար հին ձեռագիրներ, Ս. Գիրքեր, եկեղեցական սրբութիւններ ու արուեստի արժէքներ :

Հայ ժողովուրդը դատապարտուած էր մահուան, որովհետեւ ան կամեցեր էր իր հայրենի հողին վրայ ապրիլ իբրեւ քրիստոնեայ ազատ ազգութիւն: Մեր ժողովուրդի մօտ երկու միլիոն զաւակները զոհուեցան, իսկ վերապրողները աւելի քան մէկ միլիոն Հայեր, կ՚ապրին այսօր պանդխտութեան մէջ, ի սփիւռս աշխարհի, ցրուած, հիւրընկալ բարեհոգի երկիրներու մէջ : Բնաջնջումի ողբերգութենէն, փրկուեցաւ, փառք Տիրոջը, արեւելեան Հայաստանը միայն, որ առաջին համաշխարհային պատերազմին եւ յաջորդող տարիներուն, ինքնապաշտպանութեան հերոսական մարտեր մղելով Օսմանեան յարձակողական ուժերուն դէմ, կրցաւ իր ազգային գոյութիւնը փրկել եւ իր ազատութիւնը նուաճել եւ որ այսօր ալ կ՚ապրի, կ՚աճի ու կը զարգանայ ապահովութեան եւ խաղաղութեան պայմաններու մէջ, իր աւելի քան երկու միլիոն բնակչութեամբ, իբրեւ անդամ պետութիւն խորհրդային հանրապետութիւններու միութեան :

Հայ ժողովուրդը եւ մանաւանդ ի ըսփիւռս աշխարհի պանդուխտ Հայերը իրենց պատմութեան ամենամեծ այս ողբերգութեան յիշատակին առջեւ կը սգան իրենց նահատակները եւ չեն մոռնար երբեք իրենց աւերուած երկիրը հայրենական, արեւմտեան Հայաստանը, եւ կը սպասեն որ արդարութիւն ըլլայ իրենց եւ օր մը անոնք բոլորը վերադառնան իրենց ազատագրուած մայր երկիրը :

Հայ Եկեղեցին եւ Հայ ժողովուրդը, ազգային մեծ սուգը իրենց սրտերուն մէջ առած, կ՚աղօթեն նաեւ որ մարդկային աշխարհը այլեւս երբեք պատերազմի կրակ չտեսնէ եւ այլեւս երբեք եւ ոչ մէկ տեղ չկրկնուին ցեղասպանութեան սճիրներ :

Մանաւանդ մեր օրերուն, աթոմային այս դարաշրջանին, մեր բոլորիս սեպուհ պարտքն է աղօթել եւ գործել խաղաղութեան համար, զինաթափման համար, աթոմային զէնքերու ոչնչացման համար, պետութեանց խաղաղ գոյակցութեան եւ ժողովուրդներու բարեկամութեան համար :

Քրիստոսի Ս. Եկեղեցին եւս պէտք է ունենայ վճռական կեցուածք, պէտք է ունենայ իր ըսելիք անչփոթ խօսքը, եւ պէտք է հանդէս գայ իր ոգեկան բարոյական բովանդակ հզօրութեամբ եւ իր գործելու բոլոր հնարաւորութիւններով, որպէսզի սուրբ զգացումներով լուսաւորէ մարդկային խիղճը եւ օգնէ բոլորին, մանաւանդ պետութեանց ղեկավարներուն, ի խնդիր խաղաղութեան ճանապարհները գտնելու եւ ամրապնդելու :

Պէտք է վճռական հնչէ Քրիստոսի Եկեղեցիին ձայնը յանուն խաղաղութեան, յանուն ժողովուրդներու ազգային վեհիրաւութեան, յանուն ազատութեան եւ արդարութեան եւ ընդդէմ պատերազմի :

Ազգերու եւ պետութիւններու ղեկավարները թող կանգ առնեն պատերազմ շղթայազերծելու մտադրութեանց առջեւ ու որոնեն խաղաղութեան ճանապարհները համբերութեամբ եւ լաւատեսութեամբ, թող դադարեցնեն ամէն տեսակի սպառազինումներ եւ աթոմային զէնքերու փորձարկումներ, եւ ջանան մէկը միւսին հասկնալ փոխադարձ զիջումներով, ճշմարտութեան ու արդարութեան լոյսով, ազգերու ազատ ինքնորոշման իրաւունքի նուիրագործումով: Թող ժողովուրդները մօտենան իրարու առանց նախապաշարումներու, թող զիրար ճանչնան ու գնահատեն եւ օգնեն իրարու այս աշխարհի վրայ, որ իր բազում բարիքներով բոլորին կը պատկանի հաւասարապէս այս արեւի տակ, որ բոլորը կը լուսաւորէ եւ կը ջերմացնէ հաւասարապէս, միեւնոյն Հայր Աստուծոյ օրհնութեան ներքեւ որ բոլորին կը բաշխուի հաւասարապէս :

« Ողորմութիւն եւ ճշմարտութիւն պատահեսցին, արդարութիւն եւ խաղաղութիւն համբուրեսցին » (Սաղմ. ՁԴ 11):

Մենք մեր անհուն երախտագիտութիւնը կը յայտնենք Ձերդ Կայսերական Վեհափառութեան որ բարեհաճեցաք անձամբ մասնակցելու մեր աղօթքին: Մեր եկեղեցւոյ եւ մեր ժողովուրդի անունով մեր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք նաեւ Ձեր Վեհափառութեան ջերմ համակրութեան համար մեր ժողովուրդի տառապանքին եւ արդար իրաւունքներուն նկատմամբ :

Կ՚ուզէինք նաեւ մեր անկեղծ շնորհակալութիւնները յայտնել մեր եղբայրներուն ի Քրիստոս, Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու Պատրիարքներուն, իրենց Եպիսկոպոսներուն եւ հոգեւորական դասուն, որոնք մեզի հետ աղօթեցին այսօր մեր անմահ նահատակներուն համար Քրիստոնէական եղբայրութեան եւ միասնութեան ոգիով :

Թող Աստուած յաւէտ լուսաւորէ երկնային արքայութեան մէջ հայ ժողովուրդի բիւրաւոր նահատակներու հոգիները եւ սուրբ պահէ անոնց յիշատակը երկրի վրայ :

Թող Աստուած խաղաղութիւն պարգեւէ ամբողջ աշխարհին եւ եղբայրական սիրոյ ոգին զօրացնէ մարդոց եւ ազգութիւններու հոգիներուն մէջ :

Թող Աստուած չէն ու փառաւոր պահէ պահպանէ Եթովպիան եւ իր բարեպաշտ ժողովուրդը միշտ խաղաղութեան մէջ :

Թող Աստուած երջանիկ գահակալութեան երկար տարիներ պարգեւէ Նորին Վեհափառութեան, Քրիստոսասէր եւ հաւատոյ պաշտպան Հայլէ Սէլասիէ Ա. Կայսեր Եթովպիոյ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ՄԱԿԱՐԻՈՍԻ ԴԷՄ

Աթէնքի մամուլը սկսած է շատ բուռն պայքար մը Մակարիոս Արք.ի դէմ զոր պատասխանատու կը նկատէ Կիպրոսի անել կացութեան :

Էլէֆերիայի «յայտնութիւնները » մեծ աղմուկ հանած են քաղաքական շրջանակներու մէջ : Թերթը կը քննադատէ Կիպրոսի նախագահը գլխաւորաբար անցեալ ամառ « ձախողած պետական հարուածին » համար, որ պիտի նուիրագործէր Էնոսիսը: «Մակարիոս Արք.ի քաղաքականութեան պատճառաւ անելի մէջ ենք: Չենք կրնար իրագործել Էնոսիսը պետական հարուածով ու նաեւ չենք կրնար ընդունիլ բանակցութիւններ որոնք, այս միջոցին, ճակատագրական կ՚ըլլան մեզի համար, տրուած ըլլալով ներկայ դիւանագիտական տկարութիւնը : Մակարիոս Արք.ի կողմէ խաբէութիւն մըն է չձգել յոյն կառավարութեան հիմնական պատասխանատուութիւնը եւ նախաձեռնութիւնը հելլէնականութեան ճակատագրին, այսինքն Կիպրոսի մինչ Յունաստան եւ ամբողջ հելլէնականութիւնը 12 տարի է կը կրեն կիպրական պայքարին նիւթական եւ բարոյական հետեւանքները » :

Էլէֆթերիա կը մեղադրէ Մակարիոսը մանաւանդ անոր համար որ ան ուզած էր Կիպրոսի բրիտանական խարիսխներու ջնջումը «գիտնալով որ նման պահանջ մը իրագործելի չէ, Քուպան անդամ չյաջողեցաւ ազատիլ Կուանթանամայի ամերիկեան խարիսխներէն » :

Յուզումը աւելի մեծ եղած է Աթէնքի մէջ լսելով Մակարիոս Արք.ի նոր որոշումը՝ միացեալ ընտրութիւններ կատարելու: Արդարեւ այս ձեւով դերպ. Մակարիոս նոր քայլ մը կ՚առնէ Ցիւրիխի համաձայնագրերուն դէմ, տրուած ըլլալով որ անոնք անջատ ընտրութիւններ կը նախատեսեն երկու համայնքներուն համար :

Ոչ ոք կը մտածէ թէ Թուրքիա պիտի ընդունի միակողմանի այս որոշումը, որ դէմ է Սահմանագրութեան :

Ամէն մարդ մտահոգ է այն վախով թէ անցեալ տարուան տագնապալի օրերը կրնան վերադառնալ, կը սպասուի նաեւ Թուրք – յոյն յարաբերութեանց վատթարացման: Յունական շրջանակներու մէջ, կ՚ուզեն մանաւանդ պահպանել Աթէնք – Նիկոսիա առանցքը եւ ինքնորոշման սկզբունքը որ Էնոսիսի պէտք է առաջնորդէ :

Յոյն – կիպրական յարաբերութիւններն ալ վտանգուած են կարգ մը տարակարծութեանց պատճառաւ : Կարգ մը լուրերու համաձայն, վարչապետ Փափանտրէու կ՚ուզէր արտակարգ նիստի մը հրաւիրել յոյն եւ կիպրական խորհրդարանները եւ հոն հանդիսաւոր կերպով հռչակել Կիպրոսի միացումը Յունաստանի :

Գերպ. Մակարիոս չէ հաւնած այս ծրագրին, այդ պատճառաւ կը քննադատուի յոյն մամուլին կողմէ իբրեւ մէկը որ երբեք անկեղծօրէն Էնոսիս չէ փափաքած :

Քաղաքական կացութիւնը աւելի կըրնայ ծանրանալ տրուած ըլլալով որ տարակարծութիւններ կան նաեւ յոյն կառավարութենէն ներս : Ոմանք կ՚ուզեն պահել ներկայ քաղաքականութեան հիմնական սկզբունքները մինչ ուրիշներ կ՚ուզեն հիմնական փոփոխութիւններ ներմուծել, ի տես Կրոմիքոյի նոր յայտարարութեանց խորհրդային քաղաքականութեան առընչութեամբ :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այսօր Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 11-ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ծաղկեպսակ մը պիտի դնէ Անծանօթ Զինուորին գերեզմանը (Էթուալ) :

Հինգշաբթի ժամը 16ին, Վազգէն Ա. պիտի այցելէ Անդրանիկի գերեզմանը (Փեր Լաշէզ) :

Կաթողիկոսը Լոնտոն կը մեկնի Շաբաթ եւ Կիրակի առաւօտ կը պատարագէ տեղւոյն Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ մէջ: Քանի մը օր մնալէ ետք բրիտանական մայրաքաղաքը, Հայրապետը կը վերադառնայ Էջմիածին :

× Երկուշաբթի օր Վազգէն Ա. այցելած է Սեւրի Սամուէլ Մուրատ վարժարանը :

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱԿԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՈԼՈՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ՅԻՇԵԼՈՒ ՀԱՅՈՑ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Պոսթընի մեր պաշտօնակից «Հայրենիք»էն (27 Յունուար) հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը քաղենք Կիպրոսի Արտաքին նախարար Պ. Քիփրիանուի ՄԱԿի անցած Երկուշաբթի օրուան նիստին հայկական Եղեռնի մասին ըրած յայտարարութենէն.—

— Կիպրոսի արտաքին նախարար Քիփրիանու Երկուշաբթի խօսեցաւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին մէջ, պատասխանելով թուրք արտաքին նախարար Էրքինի, եւ այս առթիւ յիշեց 1915ի Մեծ Եղեռնը, որուն ենթարկուեցան Հայերը, Թուրքերու կողմէ, մէկուկէս միլիոն զոհեր տալով :Քիփրիանու յայտարարեց.— «Հարկադրուած կը զգամ այստեղ շեշտելու՝ թէ Թուրքիոյ արտաքին նախարար Էրքինի եւ առհասարակ Թուրքիոյ ՄԱԿի ներկայացուցիչներուն կողմէ Կիպրոսի Հելլէններուն վերադրուած ցեղասպանութեան արարքը հիմ չունի, եւ եթէ ցեղասպանական արարք մը պիտի փնտրուի, այդ պարագային պէտք է յիշատակել նոյնինքն Թուրքիան, որ չվարանեցաւ 1915ին մէկուկէս միլիոնէ աւելի Հայեր զանգուածային սպանդի ենթարկել : Ցեղասպանութեան առաջին փաստն էր ասիկա, որուն համար Հայերը այսօր կը պատրաստուին 50ամեակի հանդիսութիւններուն յիշեցնել համաշխարհային հանրային կարծիքին՝ թէ հատուցման իրաւունք մը ունին եւ պէտք է առնուազն ճանչցուին իրենց այդ իրաւունքները :

« Աշխարհի բոլոր ժողովուրդները պէտք է յիշեն Հայութեան այս իրաւունքները, որոնք մոռցուած ըլլալ կը թուին: Պէտք է այլեւս մտածել անոնց մասին » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՆԻ եւ Արաբ Մ. Հանրապետութեան միջեւ յարաբերութիւնները կը վատթարանան: Դաշնակցային Հանրապետութիւնը խորհրդակցութեան համար Պոն կանչեց Գահիրէի իր դեսպանը :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ, Ներքին նախարարը յայտարարեց թէ ինքնավարութեան հարց չկայ Քիւրտերուն համար : Կը հաստատուի թէ կռիւները վերսկսած են իրաքեան զօրքին եւ Քիւրտերուն միջեւ :

ՄԱՆԻՍԱՅԻ
ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

7. ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1874–5)

Թղթակից մը (Մ. Յ. Ք.) Մանիսայէն կը տեղեկագրէ 1876 Ապրիլ 5 թուակա – նով. «Տեղւոյս ուսումնասէր երիտա – սարդք Ուսումնասիրաց անուամբ ընկե – րութիւն մը հաստատելով՝ դպրոցին կա – բեւորութիւնները ըստ բաւականին հո – գալու ամէն կերպով ջանադիր եղած են» (Հայրենիք, կ. պ. 1876 թ. 293):

Կը թուի թէ հիմնուած է իբր 1874 – 5ին: Զենք գտած ուրիչ ծանօթութիւն:

8. ԹԱՏԵՐԱՍԷՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1876)

Հիմնուած է 1876ի սկիզբները: Հիմնա – դիրներն են «Ուսումնասիրաց Ընկերու – թեան» երիտասարդ անդամները: Ներ – կայացում կուտայ աղջկանց վարժարանի սրահին մէջ (Հայրենիք, 1876 թ. 293, *Ապրիլ* 20):

9. ԿՐԹԱՍԷՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1876–7)

Կը յիշուի չատ ուշ՝ 1910ին եւ կ'ըսուի թէ 1878ին «կը փայլէր» (Դաշինք, ընդ – *միւռնիա* 1910 թ. 311):

10. ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1876 – 7)

«Դաշինք»ի (1910 թ. 311, *Օգոստոս* 11) *մէջ «Հ. պ.» ստորագրող յօդուածագիր մը կը գրէ. «1878ին փայլող ... Դերձակ – ներու Ընկերութեան ... մասին այժմեան Մանիսացին կը ծիծաղի՞ թէ կ'ողբայ»:*

Հիմնումի թուականը կը մնայ անորոշ, թերեւս 1876 – 7:

11. ՍԱՓՐԻՉՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1876 – 7)

Վերիններուն հետ կը յիշուի 1910ին՝ ըսելով լոկ թէ 1878ին «կը փայլէր» (անդ):

12. ՕԺԱՆԴԱԿ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1880)

1880ին կազմուած այս ընկերութիւնը սէր եւ համակրանք կը դնէ ժողովուր – դէն: 1885ին կը փոխեն իր անունը կոչե – լով պարզ «Ազգասասիրաց ընկերութիւն»: Իրենց փափաքն է Մանիսայի մէջ հիւան – դանոց մը հիմնել: Մանիսայէն Պօղոս «Փունջ»ին գրող թղթակից մը կ'ըսէ որ ընկերութեան գործադիր անդամները ա – մէն չարաթ հանդանակութիւն կ'ընեն թաղերու մէջ՝ հիւանդանոցը կանոնելու

չափ դրամ ունենալու համար: 1885ին գո – նած էին պարապ դեաին մը՝ հիւանդա – նոցին համար (Փունջ, 1885 թ. 1966):

14. ... ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1885)

Մանիսայի Վերի թաղի Հայերը 1885ին ընկերութիւն մը կը կազմեն իրենց մէջ, որուն նպատակն է դրամ հաւաքելով չըք – չափակել գերեզմանատունը «վայրի գա – զաններէ» (Փունջ, 1885 թ. 1966): *Թղ – թակիցը, որ այս լուրը կուտայ 1885 Հոկտեմբեր 19ին՝ հաւանօրէն կը գրու – չանայ տալ ընկերութեան անունը՝ Հա – միա Բ.ի խիստ արգելքին պատճառաւ, որուն հրամանն էր՝ չտալ որեւէ ընկե – րութեան անուն:*

14. ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1885)

Հիմնուած կ'երեւայ 1885ի աշնան: Կը կոչուի նաեւ «Վարդապետական» (Փունջ, անդ): *Իր նպատակն է «լուսաւորութիւն տարածել Մանիսայի հայ ժողովրդեան մէջ»: Ընկերութեան օժանդակողն է Յա – կոբոս վրդ. Շահպազեան* (անդ):

15. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1885)

1885ի վերջերը հիմնուած այս ընկե – րութիւնը — թղթակիցի մը համեմատ — իր ժողովրդական բնոյթովը «թէ նիւթա – պէս եւ թէ բարոյապէս օգուտ պիտի մա – տուցանէ Մաղնիսայի հայ ժողովրդեան» (Փունջ, անդ):

Ընկերութիւնս ալ կը վայելէ օժանդա – կութիւնը Յակոբոս վրդ. Շահպազեանի:

16. ... ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1887 – 9)

Թղթակից մը 1890 Յունիսին կը գրէ Մանիսայի Վերի թաղի մասին. «...Ու – նին ընկերութիւն մը, որուն նպատակն է դպրոցական կարօտ ուսանողաց պիտոյքն հոգալ: Այս ընկերութեան բարեբեր ան – դամոց աշխատութեան շնորհիւ է որ անցեալ տարի իգական վարժարան մըն ալ հաստատուեցաւ, ուր արդ 30ի չափ ա – շակերտուհիք կ'ուսանին» (Փունջ, 1890 թ. 2208):

Ընկերութեան անունը կը մնայ անծա – նօթ, իսկ հիմնումը կրնայ 1887 – 9ին ե – դած ըլլալ:

17. ...ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1891)

1891 *Փետրուար 7ին Մանիսայի «դըլ – խաւոր ազգայիններըը» ժողով մը ընելով՝ կ'որոշեն « ի նպաստ երկսեռ վարժարա – նաց ընկերութիւն մը հաստատել»: Ընկե – րութիւնը կը կազմուի եւ անոր վարչու – թեան համար կ'ընտրուին 12 անձերէ բաղկացած յանձնախումբ մը, որոնց ա – նուններն տալէ վերջ՝ թղթակիցը կը յա – րէ. «Սոքա պիտի հսկեն երկսեռ վարժա – րանաց կարզապահութեան եւ յառաջդի – մութեան»* (Փունջ, 1891 թ. 2244, *Մարտ* 2):

Ինչպէս կը տեսնուի՝ հոս ալ հարկ կը տեսնեն լռել ընկերութեան անունը:

18. ... ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1891)

Մինչ Մանիսայի մեծերը կը կազմէին իրենց ընկերութիւնը ի նպաստ երկսեռ վարժարաններու՝ Մանիսայի երիտասար – դութիւնը հաւաքուած վարժարանի մը սրահին մէջ՝ հիմը կը դնէին ուրիշ ըն – կերութեան մը, որուն ջանքը պիտի ըլլար «կիրակնօրեայ վարժարան մը ունենալ, ուր կարելի ըլլար կրօնական տեղեակ – նութիւնք ընել եւ Մ. Գիրքը բացատրել», (Փունջ, 1891 թ. 2244):

19. ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1891 – 3)

Կը յիշուի 1893 Յուլիսին (Հայրենիք, կ. պ. 1893 թ. 505): *Հին չ'երեւար, դը – րամագլուխը նոր կը կազմուի. սպիրիչ – ները կ'օժանդակեն՝ իրենց տարեկան յա – ւելեալ չափը ընկերութեան նուիրելով — 60 – 70 մէճիտ* (անդ):

20. ԴՊՐՈՑԱՍԻՐԱՑ ՄԱՐՄԻՆ (1900)

Այսինքն՝ «Դպրոցասիրաց ընկերու – թիւն», որուն կազմի մասին թղթակիցը Մանիսայէն կը գրէ 1900 Մայիսին. « Անցեալները մէկ քանի ուսումնասէր երիտասարդներ վարժատանց բարոյական եւ նիւթական վիճակը բարելաւելու նը – պատակով Դպրոցասիրաց մարմին մը կազմեցին» (Սուրհանդակ, կ. պ., 1900 թ. 366, *Մայիս* 23):

Ընկերութիւնը կազմուած է 1900 Մար – տին՝ նախաձեռնութեամբ Թաղ. Խոր – հուրդին: Ընկերութեան առաջին գործը կ'ըլլայ ուսուցչական լաւ կազմ մը ստեղ – ծել. իր ընտրելիներն են՝ Գ. Շահինեան եւ Գ. Էօլմէզեան, երկուքն ալ Մանիսա – ցի:

Ընկերութիւնը տեղացի ուժերով պա – րտնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկանները» բեմ կը հանէ եւ այս ներկայացումով 30 ոսկի կը չահի ի նպաստ վարժարանին – *րուն* (Արեւելք, կ. պ. 1900 թ. 4346):

21. ... ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1900)

Մանիսայի Վերի Թաղեցիք 1900ին ու – նէին « Մեծ ընկերութիւն » մը՝ «ապա – գայ գործառնութեանց համար մեծ դրա – մագլուխ մը կազմակերպելու նպատա – կաւ» (Արեւելք, կ. պ. 1900 թ. 4456, *Հոկտեմբեր*):

Ի՞նչ էր սակայն անունը այդ մեծ ըն – կերութեան, յիշենք որ այդ՝ Համիտ Բ.ի չրջանն էր, երբ — գլխաւորաբար 1880 – 1907 — խստիւ արգիլուած էր «Ընկերու – թիւն», «միութիւն» բառերու գործածու – թիւնը:

22. ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1900 – 2)

Կը յիշուի 1902 Սեպտեմբեր 13-26ին, վարձած է վարժուհի մը աղջկանց վար – ժարանին համար: 1902ին ընկերութիւնը նիւթական նեղ վիճակի մէջ էր, անկարող վարժուհիին ամսականները վճարելու (Ա – րեւելք, կ. պ. 1902 թ. 50–50):

Հիմնումի ճիշդ թուականը չունինք:

23. ԱՐԱՄԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (1908)

Զմիւռնիոյ «Արձագանգ» կը գրէ 1908 Սեպտեմբեր 17ին. «Մանիսայի հայ երի – տասարդութիւնը աղգասիրական ջերմ ե – ռանդով մը տոգորուած՝ «Արամեան Մի – ութիւն» մը կազմակերպեց, որուն միակ նպատակն է հայ ժողովուրդին մտաւոր եւ բարոյական զարգացման նպաստել հայրե – նասիրական ասեներեսութիւններով: Կիրակի օր լարանի անդրանիկ բացումը տեղի ու – նեցաւ Գայիանեան վարժարանի սրահին մէջ... առեներեսներին Պ. Պ. Սարգիս Ունճեան եւ Երուանդ Պապասիմեան» (Արձագանգ, *Զմիւռնիա* 1908 թ. 3):

1910ին դադրած էր (Ազատամարտ, կ. պ. 1910 թ. 193):

24. ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ 41908)

Կազմուած է Մանիսայի Վերի թաղին մէջ՝ 1908 Օգոստոսին: Ասոր ալ նպատակն եղած է բանասիրութիւններով ժողո – վուրդին ազգասիրական զգացումները արթնցնել եւ հրահրել: Ասոնց Լսարանի վայրն է մանչերու վարժարանի սրահը, (Արձագանգ, 1908 թ. 8):

25. ԱՐՄԵՆՈՒՀԵԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (1908 – 9)

Կազմութեան թուականը չի տրուիր: 1910 Յունուար 7ին Մանիսայէն եղած թղթակցութեան մը մէջ կ'ըսուի թէ «Ղա – զարքիս Ազգ. նորակառոյց մանկապար – տէզին ընդարձակ սրահին մէջ Ամանորի սիրուն հանդէս մը տրուեցաւ ընդ հսկո – ղութեամբ նոյն հաստատութեան խնա – մակալ «Արմենուհեաց Միութեան» (Դա – շինք, *Զմիւռնիա* 1910 թ. 138):

Հիմնումը կը կարծեմ 1908–9ին եղած ըլլալ:

26. ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ (1919)

« Մանիսայի Հ. Կ. Խաչը հաստատուած 1919ին, հակառակ տեղւոյն աննպաստ վիճակին, մեծ օգտակարութիւն ունեցած է եւ բաւական թուով տարագիր հիւանդ – ներ եւ որբեր խնամած է, ... այս մար – մինը հարիւր ոսկի երեւանի ճակատը եւ յիսուն ոսկի Առանայի աղէտեալներուն ղրկած է» (Ժողովուրդին Ձայնը, կ. պ. 1921 թ. 867):

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՆԱՓՈԼԷՕՆԻ ՎՐԷԺԸ

Մի վախնաք, սիրելի ընթերցողներ, ոչ պաշարումի եւ ոչ ալ ճակատամարտներ – րու մասին պիտի խօսիմ, այլ պարզապէս խաղաղ վրէժի մը մասին, զոր Նափոլէոն Ա. կայսրը առաւ գեղանի կնոջմէ մը, որ դինքը վիրաւորելու անխոհեմութիւնը գործած էր:

Այդ հրապուրիչ արարածը կը կոչուէր Էթիէնէթ Պուրկուան եւ Բոմեաի – Ֆը – բանէզի մէջ կը փայլէր իբր աստղ լու – սաշող. այս պարագան դինք գարձուցած էր սնապարծ եւ հպարտ: Բայց անդամ մը զղջաց, ինչպէս ցոյց կուտայ հետեւ – եալ պատմութիւնը:

Նափոլէոն բնաւ անտարբեր աչքով չէր դիտեր հրաշագեղ դերասանուհին. բայց մինչեւ հիմա լուռ մնացած էր, թէեւ հեղնած էր օրիորդ Պուրկուանի եւ իր ներքին նախարարին սէրը: Կիսատուա – ծը (Նափոլէոն) բնաւ առիթ չէր տուած որ ներքին նախարարը՝ Շարթալ իրմէ նախանձելու առիթն ունենար. սակայն ի – բեն անհաճոյ կը թուէր, թերեւս ակա – մայ, որ ուրիշ մը վայելէր չնորհները կնոջ մը, զոր կը բարձրացնէր մինչեւ իր փափաքներուն մեծութեան:

Օր մը նախարարը իր վեհապետին կը ներկայացնէր չեմ գիտեր ի՛նչ ծրագիր:

— Հա, աղէկ միտքս ինկաւ, ըսաւ յանկարծ Նափոլէոն, ի՞նչպէս է Օր. Պուրկուան:

Եւ տեսնելով որ Շարթալ կը չփոթէր,

— Օն, յարեց, ինձմէ բան մի պահեր: Անկեղծ խօսելով, կը հաւատա՞ք անոր հաւատարմութեան:

— Անտարակոյս, Վեհափառ Տէր, կը յուսամ կամ մանաւանդ ապահով եմ թէ Օր. Պուրկուան հակառակորդ մը չի հա – ներ դէմս:

— Ծօսքերնիդ մի փոխէք, կը յուսամ բառը կը բաւէ. գիտես որ կիներըը, կամ – քի տեսակէտով մեծ բան չեն արժեր, մանաւանդ դերասանուհիները:

— Ձեր Վեհափառութիւնը յոյժ քիչ նե – րողամիտ է, ըսաւ նախարարն, եւ սա – կայն բացառութիւն մը կը խնդրեմ այս պարագային ...

— Ձեր կուռքին, այնպէս չէ՞, էհ, խեղճ Շարթալ, կը վստահեցնեմ քեզ թէ Օր. Պուրկուան միւսներէն նուազ նենգա – միտ եւ նուազ յարափոփոխ չէ: Ես ան – ձամբ ապացուցանելու հոգը կը ստանձ – նէի, եթէ պետութեանս գործերը թոյլ տային: Բայց աւելի լուրջ գործերով զբաղինք: Մէկ կողմ թողունք, եթէ կը համիք, այդ ոչնչարանութիւնները եւ մեր գործին դառնանք:

Ծորհրդակցութենէետք, Շարթալ իր սիրելի էթիէնէթին տունը գնաց: Շար – թալ զբաղած էր, որովհետեւ խոստա – ցած էր հետեւեալ օրը Մալմեզոնի մէջ խաղալ: Այդ պատճառով ալ զբաղած էր իր հագուստի պատրաստութեամբ:

Կայսերական ընտանիքին վրայ խօսե – լու յարմար ժամանակն էր: Այդ նիւթին վրայ այնքան երկար խօսեցան որ քառոր – դէ մը ետք Օր. Պուրկուան դիտէր կայ – սեր եւ Շարթալի տեսակցութիւնը եւ այն անպատուաբեր խօսքերը զոր Կայսրը ը – սած էր իր մասին:

— Ծանծաղամիտը, գոչեց զայրացած, ամէնէն յետին արարածներու պէս կը վարուի մեզի հետ, եւ կ'երեւակայէ թէ երջանիկ պիտի ըլլայ իր թաչկինակը վերցնելով՝ եթէ բարեհաճէր նետել զայն: Թող ասպարէզ զայ այդ գեղադէմ կայս – րը, եւ թող տեսնէ թէ գործը որու հետ է: Բնաւ կարեւորութիւն չեմ տար այդ կեսարին. զալով իր Մալմեզոնի թատրո – նին, թող չսպասեն որ վաղը խաղամ:

— Էթիէնէթ, ըսաւ Շարթալ անհան – դիստ չարժումով, կը տեսնեմ որ հետուն չես նայիր: Ապստամբիլ կայսեր դէմ: Կայսրուհիին առջեւ ելլել չուզել, երբ յանձնառու եղած ես, մտածէ որ իր հրա – ւէրը հրաման մըն է, բացորոշ հրաման մը:

— Ֆարը գլխուն, բնաւ հոգս չէ: Ես երդում ըրի եւ խօսքս խօսք է:

Նախարարը ամէն ինչ փորձեց իր տարփուհին համոզելու համար: Ոչ եր – կիւղ, ոչ աղաչանք կրցան փոխել տալ ա – նոր որոշումը: Օր. Պուրկուան պչրասի – րութեան յամառութիւնը ունէր, եւ կը կարծէր թէ գեղեցկութենէն ընդունած իր մականը կը գերազանցէր բոլոր միւս մա – կանները: Պոնափարթ հակառակը ապա – յուցանեց՝ անհնազանդութեան յաջորդ օրը ձերբակալել տալով գերասանուհին եւ բանտարկել տալով Սէնթ Բելաժի մէջ:

Այս վրէժը լուծելէ ետք, կը մնար ու – րիշ մը պատրաստել, որովհետեւ էթիէ – նէթի երդումը մինչեւ կայսեր ականջը հասած էր, եւ Նափոլէոն որոշած էր նը – ւաճեցնել կինը, ինչպէս նուաճած էր գերա – սանուհին:

Այս գործը աւելի դժուար էր, որովհե – տեւ Օր. Պուրկուանի հաւատարմութիւնը պէտք էր, որ իր բանտարկութեան պատ – ճառաւ տրամադիր չէր տալու: Բայց խո – չընդոտներուն առջեւ յուսահատողը չէր Նափոլէոն: Իր վրէժը լուծելու ծրագիրը պատրաստեց, եւ անոր գործադրութիւնը ապահովելու համար, օրուան մեծ դիւա – նագէտին հետ միանալու գաղափարը յղացաւ:

ՇԱՐԼ ԿԻՕԼԷՔ

(1 Շար.)

ՊՈԼՍՈՅ
ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Հրատարակուած վիճակագրութեան մը համաձայն Պոլսոյ մէջ կան երեսուն վարժարաններ՝ չորս լիսէ, եօթը միջնակարգ, 5710 աշակերտներով, 19 նախակրթարաններ՝ 3111 աշակերտներով, ընդամէնը 8821 աշակերտ : Տասնեւմէկ դպրոցներու աշակերտութեան թիւը կը դերազանցէ 19 նախակրթարաններու աշակերտութեան թիւը : Կրթական բարձրագոյն հաստատութիւնները տարրականներէն պիտի ստանան իրենց աշակերտները :

1901ին Պոլսոյ քառասուն վարժարաններն ունէին 5643 աշակերտ, աշակերտուհի, երեք հարիւր երկսեռ ուսուցչութիւն, ամսական 82915 ղրշ. ծախքով :

1907ին աշակերտութեան թիւն է 5517, աւելի նուազ, ուսուցչութեան թիւը՝ 283, ամսական ծախք՝ 81695 ղրշ.(«Օրացոյց», 1902, էջ 545 – 8, 1908, էջ 236) :

Գաւառի 33 կեդրոններն ունէին 493 դպրոց, 55336 աշակերտներով, 1413 երկսեռ ուսուցիչներով եւ ամսական 207 հազար 245 ղրշ. ծախքով :

Պետական խիստ հսկողութեան տակ այսօր ուսուցիչները պարտաւոր են վկայական ունենալու եւ կանոնաւոր դասաւանդութիւն կատարելու, անցեալի անիշխանութիւնը չկայ :

1903ին Ուսումնական Խորհուրդը վկայական կը պահանջէ ուսուցիչներէն, չունեցողները քննութենէ մը կ'անցընէ, վկայական տալու համար : 40 ուսուցիչներու քննութեան արդիւնքէն տեսնուած է որ 25ը միայն արժանի են վկայականի : «Թաղական Խորհուրդներ եւ վարժարանի տեսուչներ խնայողական նկատումներով ապիկարներ կը վարձեն : Քառասունէ աւելի ոչ վկայեալ ուսուցիչներ ալ կան, որոնք չեն բարեհաճած պատասխանատու Խորհուրդին հրաւէրին եւ ներկայանալ քննութեան» : (Ծաղիկ, 15 Փետր. 1903, թ. 3) :

Կառավարութեան միջամտութիւնը Պատրիարքարանի իրաւասութեան դէմ կը նկատէին, աւելի փոքրիկ շահերը, ապիկարները պաշտպանելու համար : Նոյն պարագան Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, կ'ընդվզին՝ երբ պետութիւնը վկայեալ ուսուցիչներ կը պահանջէ, աշակերտութեան բարիքին համար, թողունք որ նախկին սահմանադրական իրաւասութիւնները չկան սահմանէն անդին եւ ասդին, բայց հոս ու հոն պիտի ստիպուին կարգի մտնելու : Արդէն աշակերտութիւնը կը դիմէ նախընտրած դպրոցը :

Պոլսոյ Հայութիւնը կը պահէ զուրգուրանքով անցեալի աւանդութիւնները, բարեսիրական հաստատութիւնները՝ Ազգային Հիւանդանոց, Գարակէօզեան եւ Գալֆայեան որբանոցները :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ կազմակերպուած «Մանուկներու Օր»ը այս տարի ալ տօնուեցաւ խուռն բազմութեամբ եւ կատարեալ ոգեւորութեամբ, Ազգային Տան սրահին մէջ, Յունուար 24ի Կիրակին, կէսօրէ ետք ժամը 15էն սկսեալ :

Ազգային Տան սրահը, քիչ անգամ այսքան բազմութիւն ունեցած է որեւէ հաւաքոյթի, ինչ որ ապացոյցն է Ֆ. Կ. Խաչի ունեցած ժողովրդականութեան, եւ տարուէ տարի յարաճուն համակրութեան : Հոս են դրեթէ Հայկազեան վարժարանի բոլոր աշակերտները եւ ուրիշ փոքրիկներ որոնք մանկական անհանգըստութեամբ ու ճռուողիւններով հոս – հոն կը վազեն, հակառակ բոլոր սաստերուն :

Խորհրդաւոր մթութեան մէջ, վարագոյրը կը բացուի կենդանի պատկերով մը «Մսուրը» եւ քաղցրալուր մեղեդի մը կը հնչէ «Լուռ գիշեր, սուրբ գիշեր» :

Յետոյ շարք մը արտասանութիւններ, շատ փոքրիկներու կողմէ, իրենց յատուկ թոթովումներով եւ նազանքներով : Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականները յաջող կերպով խաղացին (Պաշտօնս խռըմբալ է» կատակերգութիւնը, եւ թէ խռըմբացուցին եւ թէ խնդացուցին մեծ ու պզտիկ :

Յաջորդաբար եղան արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ, դաշնակահարումներ, մեծ ու փոքր աշակերտներու կողմէ, որոնք ցոյց տուին իրենց շնորհն ու ձիրքերը, եւ բոլորն ալ արժանացան բուռն ծափերու, քառորդ ժամ դադարի մը ընթացքին, ներկայ բոլոր պզտիկները, պատուոյ սեղանի մը շուրջ կերան ու խմեցին, Խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած ու մատակարարուած կարկանդակները :

Հանդէսին Բ. մասը սկսաւ խարոյկով մը բեմին վրայ, որուն շուրջ հաւաքուած երեսունի չափ Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանի փոքրիկները, ուրախ – զուարթ երգեցին, ազգային եւ յեղափոխական երգեր, յիշեցնելով կայանի մտերմիկ եւ հայաշունչ մթնոլորտը :

Օրուան խօսնակը եւ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ժրաջան քարտուղարուհին, Տիկին Գայթանճեան, շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ բոլոր ներկաներուն, որոնք եկած էին քաջալերելու իրենց ձենռարկը, ըսաւ, «Այսօր, այս գեղեցիկ հանդէսով, Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը կը տօնէ աւանդական «Մանուկներու Օր»ը առիթ ընծայելով մանուկին, հրապարակ գալու իր ցեղային շնորհներով, մի քանի բառ գեղգեղելու իր մանկական լեզուով, առ ի գնահատութիւն եւ ուրախութիւն հայ ծնողքին, որ պինդ փարած իր նախնեաց սուրբ յիշատակին, ոչինչ կը խնայէ ներկայ պայմաններուն տակ, իր զաւկին հայեցի դաստիարակութիւն տալու վսեմ գործին համար : Այսօր կը տօնենք «Մանուկներու Օր»ը, սակայն ի՞նչ եղաւ արդեօք, Խաչուհիին մտասեւեռումը նախորդ տօնական օրերուն : Երբ իւրաքանչիւր մայր տօնական օրերու ծրագիրներու մասին կը խորհէր, երջանկացնելու համար իր ընտանիքը, Խաչուհիին մտասեւեռումը դուրս նետուեցաւ իր հարազատ ընտանիքի սահմանէն, եւ գնաց սաւառնիլ մեր մեծ ցեղին հորիզոնները» : Հոս յարգելի Տիկինը թուեց թէ ի՞նչպէս օգնութեան հասեր են չքաւոր ընտանիքներու, ծերերու եւ անտէր մամիկներու, այցելեր են հիւանդանոցներ զանազան տեսակի հիւանդներու, չմոռնալով նաեւ ծրարներու առաքումը Լիոնցի հայ զինուորներու անխըտիր, որոնցմէ ստացած են շնորհակալութեան նամակներ : Կը կարդայ նմոյշ մը, ու կը շարունակէ «սակայն այս բոլորէն աւելի վսեմ գործ մը ունի Կապոյտ Խաչը, մեր կայանը, որ բարձր Ժիւռայի Պէլֆօնթէն գիւղի եղեւնիներուն մէջ բազմած, հայկական ջերմ բուրաստան մըն է, վարժարան մը, ուր կը խօսին հայերէն, կը սորվին երգեր, արտասանութիւններ, տեղեակ ըլլալով նաեւ մեր լեզուին ու ցեղին գանձերուն, եւ մեր պատմութեան : Ամէն մարդ գովասանքով կը խօսի մեր կայանին մասին, հպարտ ենք, սակայն տանիքի նորոգութիւնը անցեալ տարի մեզի արժեց երեք ու կէս միլիոն հին Ֆրանք, որ տակաւին լրիւ չէ վճարուած» : Վերջացնելով իր խօսքը շնորհակալութիւն յայտնեց այն բոլոր ազգայիններուն որոնք զօրավիգ կանգնած են ու միշտ կը քաջալերեն Ֆ. Կ. Խաչի բոլոր ձեռնարկները : Այս առթիւ եղան սրտաբուխ նուիրատուութիւններ եւ քիչ ժամանակուան մէջ գոյացաւ հարիւրյիսուն հազար Ֆրանքի պատկառելի գումար մը ի նպաստ կայանին :

Մանկական այս հանդէսը պատուած էին իրենց ներկայութեամբ Ազգ. Միութեան եւ կրթական մարմնի անդամները, քահանայ հայրերը եւ Լիոնի ու շրջակայից հոգեւոր հովիւ Տէր Դ. Վրդ. Սահակեան, որ տուաւ իր օրհնութիւնը եւ որուն խօսքերը կը ջանամ ամփոփել : «Երջանիկ պահ մը ապրեցանք այսօր շնորհիւ Կապոյտ Խաչուհիներու ժրաջան անդամուհիներուն, հայ կնոջ դերը մեծ եղած է հայապահպանման գործին մէջ, քրիստոնէութեամբ ան ազատագրուած է ստրկութենէ, առանց կորսնցնելու իր համեստութիւնն ու պարկեշտութիւնը, նուիրուելով իր ամուսնոյն հետ ազգապահպանման գործին, եւ ներնչելով իր զաւակներուն Հայկի եւ Վարդանի ոգին, մանկական օրօրոցէն սկսեալ : Հայ կնոջ շնորհիւ է որ ունեցած ենք հերոսներ, մարտիրոսներ, գործիչներ : Ահա, այս հրաշալի մայրերու դասին կը պատկանին նուիրեալ Խաչուհիները, որ Ֆրանսահայ Տիկնանց Միութիւններէն մին է, եւ բարերար դեր կը կատարէ, դաստիարակելով հայ մանուկները եւ ի հարկին օգնելով ու մխիթարելով թշուառ հայրենակիցները : Կապոյտ Խաչը, իր ուսերուն վրայ բարձած մանուկներու դաստիարակութեան վսեմ գործը, Ֆրանսայի զանազան քաղաքներուն մէջ, կը պահէ անհուն զոհողութիւններով վարժարաններ, համայնակուլ այս ափերուն, երբ օտարացումը կը սպառնայ մեր փոքրիկներուն, մենք ուրախութեամբ կը գնահատենք Կապոյտ Խաչի կատարած դերը, որ հայկականութիւն կը ջամբէ եւ Ա. Բ. Գ. կը սորվեցնէ անոնց : Կապոյտ Խաչը իր դպրոցներով, իր օգափոխութեան կայանով ու կազմակերպած հանդէսներով կ'ոգեւորէ ու կը խրախուսէ մեզ : Օրհնութիւն Հայ Կապոյտ Խաչին, յաջողութիւն իր բոլոր ձեռնարկներուն, կեցցէ հայ ժողովուրդը, Կապոյտ Խաչը, եւ հայ կինը» :

Հայր Սուրբին այս գնահատական խօսքերէն վերջ, «Կաղանդ Պապան» բեմ եկաւ ու Խաչուհիներու օգնութեամբ մեծ ու պզտիկ, հարիւր ութսուն հայորդիներու, աշակերտ կամ ոչ, տուաւ զանազան նուէրներ : Գովելի է Տիկին Գայթանճեանի եւ Օր. Ստեփանեանի տարած աշխատանքը, հանդէսի գեղարուեստական բաժնին, որպէս ուսուցչուհիներ Հայկազեան վարժարանին, եւ գովելի նոյնպէս Խաչուհիներու զոհաբերութիւնը, որ կարողացան այսպիսի հանդէս մը կազմակերպել, հանդէս մը, որ «Մանուկներու փառատօն» էր :

Հաւաքուած գումարէն, քսան հազար Հայկազեան վարժարանին կը նուիրէ Կապոյտ Խաչը, եւ Խաչուհիները կը հոգան ու կը պատրաստեն այս Հինգշաբթի օրուան վաթսուն աշակերտներու կէս օրուան ճաշը :

ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻ

Կ'ԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Թոքիոյի մէջ ծրագրուած է շինել 7500 մեթր երկարութեամբ միակտուրկամուրջ մը, որ պիտի երկարի Թոքիոյի ծոցին մէկ կողմէն միւսը : Մինչեւ այսօր, աշխարհի ամենամեծ կամուրջն է Նիւ Եորքի Վերրազանօ կամուրջը, որ ունի աւելի քան երկու հազար մեթր երկարութիւն :

ՄԷԿ ՎԱՅՐԿԵԱՆԻ ՄԷՋ

Ըստ խորհրդային «Տեղնիքա Մալատիոյ»ի հանդէսին, երկրագունդին վրայ, մէկ վայրկեանի մէջ, ի միջի այլոց, տեղի կ'ունենան հետեւեալ իրողութիւնները. կը ծնին 114 երախաներ, որոնց վեցը երկուորեակ, կ'ամուսնանան 68 անձեր, կ'արտահանուի երեք հազար թոն ածուխ, կը վերամշակուի 7000 թոն պողպատ եւ թուջ, կը շինուի 4600 զոյգ կօշիկ եւ 63 ինքնաշարժ, կը ծխուի 230 հազար գլանիկ, կը ծախուի 110 հազար լրագիր, կ'օգտագործուի չորս հազար թոն սննդեղէն եւ 2·900·000 լիթր զանազան ըմպելիներ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (147)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Կը ճանչնա՞ս նոր բէկը, որ Ետիքուլէ պիտի մտնէ :

— Ի՞նչպէս թէ չեմ ճանչնար,— ըսաւ Յոյնը.— թոփճի եղած էր :

— Ի՞նչ գիտես անոր մասին :

— Փայտի կտոր մըն է : Միայն ջուր կը խմէ, խելքն ալ ջրոտած է, գրել անգամ չի գիտեր :

— Միւսներն ալ չեն գիտեր, շատ շատ կարդալ գիտեն :

— Բայց այնպէս մը կը ցատկռտէ՝ կարծես Սուլթանին ձին ըլլար. թէեւ ան ալ իրմէ աւելի խելք ունի : Բնականաբար երբ իրմէ մեծ մէկը տեսնէ՝ հազար ու մէկ խոնարհութիւններ կ'ընէ, կարծես հովէն շարժող խոտ մը ըլլայ :

— Բանակ ծառայե՞ր է :

— Անցեալ տարի Սուլթանին հետ էր : Էսթերկոմի առջեւ աղուոր ծեծ մը կերեր է :

— Ուրեմն վատ է :

— Անոր համար հոն դրեր են զինքը : Վատ եւ ապուշ : Ջրով սնած մարդէ մը կարելի՞ է աւելի բան սպասել :

Գրիգոր կպցնելիքէն դէմքը կը ծմըռտըկէր : Բայց այնքան փոխուած էր՝ որ Մեքչէին խնդալէն կը մարէր :

Յոյնը ձեռք ձգեց փաթթոցը, դաշոյնը եւ վերարկուն ալ :

— Ալլահ էմանէթ օլսուն.— ծռեցաւ Գրիգոր կատակելով :

Ամէնքն ալ կ'ուզէին իրեն ընկերանալ, բայց ինքը միայն Յովհաննէս ու Մեքչէին հետը առաւ : Յովհաննէս ճամբան յանձնեց ոսկիները : Գրիգոր յանկարծ բան մը մտածեց ու Յովհաննէսն ալ տուն դարձուց : Միայն Մեքչէի մնաց հետը :

— Դուն ալ, — ըսաւ անոր, — հեռուէն հետեւէ ինծի : Թող չտեսնեն թէ իրարու հետ ենք :

Կէս ժամ չանցած բէկին տան առջեւն էր :

Հնչեցուց դրան ծնծղան :

Դրան ծակէն ծերունի ներքինիի մը դէմքը երեւցաւ :

— Ի՞նչ կ'ուզես :

— Բէկը անմիջապէս Ետիքուլէ զրկէ : Խառնակութիւն մը ծագած է :

Ներքինին աներեւոյթ եղաւ : Գրիգորն ալ հեռացաւ. գիտէր թէ ան նորէն պիտի դար, բայց մարդ չդտնելով՝ պիտի չկարենար բէկին հարցումին պատասխան մը ընդունիլ, ուստի ստիպուած պիտի ըլլար բէկին վերադառնալ, եւ իմացնել թէ զինուորը արդէն գացած էր : Իսկ բէկը պիտի ստիպուէր դէպի Ետիքուլէ ճամբայ ելլել :

Ուստի Գրիգոր հանդարտօրէն ճամբայ ելաւ դէպի Եօթնաշտարակ : Ադրիանուպոլսի դրան քով կեցաւ.— Եօթնաշտարակի հիւսիսային դրան անունն էր :

Դուռը գոց էր. պահակը դրան առջեւ քարին վրայ պպզած կը քնանար : Անոր գլխուն վերեւ իւղի խեղճ կանթեղ մը կը վառէր երկաթէ ձողէ մը կախուած :

Շուրջը լռութիւն կը տիրէր ու ցորենի հոտ բռնած էր. ջաղացքին համար ցորեն բերած ըլլալու էին, ու ծակ պարկէ մը թափած :

Մեքչէի երեսուն քառասուն քայլ հեռուէն կը հետեւէր Գրիգորին, եւ քանի որ ան կեցաւ, ինքն ալ կանգ առաւ : Գրիգոր կանթեղի լոյսին տակ կեցաւ որպէսզի Մեքչէի կարենար զինքը տեսնել :

Վայրկեանները դանդաղօրէն կ'անցնէին : Գրիգոր մտքէն կը հայհոյէր թուրք ժամանակին որ այնքան դանդաղ կ'անցնէր :

Եւ քանի որ մարդիկն ալ միջատներու պէս միշտ լոյսին կը նայէին՝ Գրիգորն ալ աչքը կանթեղին դարձուց :

— Ոհ, մինչեւ որ բէկը հաճի գալ՝ պիտի ծերանամ.— կը մրմռար անհամբեր :

Խեղճ կտրիճ, Հունգարիոյ փառքին գեղեցիկ սիրուն աստղը, այս երկրիս վրայ դու երբեք պիտի չծերանաս : Ի՞նչ դէմքով պիտի նայէիր ապագայի հայելին մէջ, եթէ երկնային ձեռք մը վայրկեան մը բանար քու առջեւդ անոր վարագոյրը, եւ ինքզինքդ գերութեան շղթաներու մէջ տեսնէիր, ճիշդ այստեղը, ու տեսնէիր թուրք դահիճը՝ մինչ կանթեղին այդ ժանգոտած երկաթին վրայ քեզի համար չուան պատրաստէր ...

×

Փողոցի լռութեան մէջ յանկարծ դրան մը զարնուելու ձայնը լսուեցաւ : Գրիգոր ցնցուեցաւ եւ արագ քայլերով դէպի ձայնին կողմը ուղղուեցաւ :

Բէկը կուգար :

Մինակն էր, վերարկուի մէջ պլլուած, գլխուն վրայ սպիտակ բարձր փաթթոցը կ'երեւէր :

Գրիգոր վայրկեան մը կեցաւ, ականջ դրաւ, արդեօք բէկին հետ մէկը կուգա՞ր : Ոչ ոք : Այն ատեն ընդառաջ փութաց :

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՄԱՀԱԶԴ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ 1886)

Տաղանդաւոր զաւակը լուսահոգի Ստեփանի եւ Երանիկի,
Թանկագին եղբայրը՝ Գրիգորին եւ Ռեբեկային,
Շատ սիրելի հօրեղբայրը՝ Իրմային եւ մօրեղբայրը՝ Աճահիան, Արմէնին, Որոնց սուգին կը մասնակցին Իրենց ազգականները:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը Հինգշաբթի, Փետր. 4, ժամը 10·15 Օպոնի հիւանդանոցը ուրկէ մար – մինը կը փոխադրուի Պանէօ – Փարի – զիէնի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար Հ. Բ. Ը. Մ. մտաւորականներու դամբարանը, ժամը 11ին:

Կը հրաւիրուին բարեկամներ ու գրչի ընկերները, ուղղակի գերեզմանատունը:

Կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել:

Այրի Տիկին Մաննիկ Գասպարեան եւ զաւակը՝ Գասպար Գասպարեան, Տիկին Մաննիկ Պալըզճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակիկ Յակատուրեան եւ զաւակները, Պ. Ղազարոս Յակատուրեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յակատուրեան, Տիկին Սոնիա Յակերեան, Տէր եւ Տիկին Երուանդ եւ Շաքէ Գրալեան (Թեհրան), Այրի Տիկին Բերուզ Նաւասարդեան, Տէր եւ Տիկին Վահան Նաւասարդեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Գաբրիէլեան, Փանոսեան, Տիգրանեան (Քալիֆորնիա), Թիրեաքեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, մօրեղբօր եւ զարմիկին՝

ՅԱԶԻԿ ՇԱՒԱՐԵԱՆԻ
(Նիկոմիդիացի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 31ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի ժամը 15·15ին Սէն – Միշէլ հիւանդանոցը, Բիւ Օլիվիէ տը Սեռ, (մէթրօ Քոնվանսիոն), ուրկէ մար – մինը պիտի փոխադրուի Փանթէոնի գե – րեզմանատունը:

Մահագդ զրկուած չըլլալով կը խընդ – րուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կապոյտ Յաչի Մարսէյլ քաղաքի վար – չութիւնը իրենց վաստակաւոր սիրելի ընկերուհի Տիկին Տիրուհի Միսաքեանի կսկծալի մահուան առթիւ յիսուն ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արամ Տօնէլեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգե – հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ք – րենց կնոջ եւ ազգականին՝

ԱԶՆԻՒ ՏՕՆԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կի – րակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկըր – տիչ եկեղեցին, (մահը դուզադիպած ըլ – լալով ծննդեան տօներուն, կարելի չէր ե – ղած մահագդ տալ):

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան կեդր. Յանձնախումբը չնորհակալութեամբ ըս – տացած է Պետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեան եղբայրներէ երեք հարիւր ֆր., իրենց հօրաքրոջ Կատարինէ Եղիազարեանի մահ – ուան տարելիցին առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Պ. Սաղաթէլեան տասը ֆրանք կը նը – ւիրէ Ս. Թէհլիրեանի յուշարձանին:
(Տառնալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Յաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացաւ յիսուն ֆր. Տիկին Յոնարհիկ Յակոբեանէ իր ապա – քինման առթիւ:

Տէր եւ Տիկին կարապետ Պաղըրճեան եւ զաւակները, Պ. Ստեփան Պաղըրճեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պաղըրճեան եւ զաւակը (Պուէնոս – Այրէս), Տէր եւ Տի – կին Ստեփան Եաղճեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Մովսէս Քիւչիւքեան, Այրի Տի – կին Ք. Մարզուանլեան, Պ. Նուպար Մարզուանլեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Մար – զուանլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Բաթթաթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին կարապիս Պուլանըգեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Պաղըր – ճեան, Օր. Արմենուհի Պաղըրճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Թ. Տէօքմէ – ճեան, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Տէօքմէճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սիրանույշ Ա – րիսեան եւ զաւակը (Պ. Այրէս), Այրի Տիկին Հ. Պալեան եւ զաւակները (Երու – սաղէմ), Տէր եւ Տիկին կարապիս Զիւ – րիքտիչեան եւ զաւակը (Լօզան), Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Զիւրիւքտիչեան եւ զա – ւակները, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Զիւ – րիքտիչեան եւ զաւակները (Վէնեցուէ – լա), ինչպէս նաեւ Հայրապետեան, Գա – բօղլանեան (Ծունաստան), Բէքմէզեան, Էվրինեան եւ Տէրտէրեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանու – ցանեն իրենց եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգա – կանին՝

ԱՍԱՏՈՒՐ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 30ին, 63 տարեկանին յետ կարճատեւ հիւան – դութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Փետրուար 4) ժամը 10·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե – ղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխա – դրուի Փանթէոնի գերեզմանատունը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՍԻՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԻՆ ՇԱՄՈՆԻ միաց – եալ ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Սովորական հաւաքատեղին: Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին:

ՏԻՍԻՆ.— Շաբաթ (6 Փետրուար), կէսօրէ ետք ժամը 14ին, Հ. Յ. Դ. Ա – կումբին մէջ:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱԽԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ՝ պատարագ Շա – խլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Առաջաւորաց, Բարեկեն – դան եւ Հանդիսաւորութիւն Տեառնընդա – ռաջի: Ժամերգութիւն ժամը 9·30ին, ձայնաւոր պատարագ եւ մոմօրհնէք ժա – մը 10·30ին:

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս կիրակի կը խօսի՝

ՊԱՏ. ՍԻՄԷԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ
Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին
Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ԾԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՕՒՄ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՊԱՏՈՒՈՒՈՑ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ
ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ
ԵՒ ԲԱՐԵՀԱՃ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ

Messieurs
G. KASPEREIT (9րդ թաղամասի երեսփոխան)
COLIBEAU (Փոխ–երեսփոխան)
BISCARRE (Փարիզի Քաղաքապետարանի խորհրդական)
GERVILLE (Քաղաքապետ 9րդ թաղամասի)
BAUDOUIN (9րդ թաղամասի ոստիկանապետ)

Կիրակի, Փետրուար 7, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ,
17, Rue Bleue, PARIS (9e)

Պաշտօնական հիւրերու ժամանումը եւ բացումը պիտի կատարուի ժամը 15ին

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՄՇ. ՏԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
SURPRISE PARTY
կազմակերպուած Նոր Սերունդի Նայիրի պարախումբին կողմէ
ժամը 19էն սկսեալ Շաբաթ, Փետրուար 6
SALLE RACHMANINOFF
26, Avenue de New-York — Métro : Alma - Marceau
AMBIANCE BUFFET

34ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
կազմակերպուած, Փարիզի շրջանի, սկաուտներուն, գայլիկներուն, երէցներուն, խմբապետներուն եւ խմբապետուհիներու կողմէ:

Կիրակի, Մարտ 7 կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Պիտի ներկայացուի սկաուտական դուն աւոր ֆիլմ մը ճէմպորիէն եւ սկաուտա – կան կեանքը:

Երգախառն ներկայացումներ գայլիկներու կողմէ հայկական պարեր եւ երգեր, սկաուտներուն եւ գայլիկներու կողմէ թա տերական ներկայացում՝ հայերէն:

Սկաուտական պարեր եւ խաղեր, ա րտասանութիւններ հայերէն:
Փարիզի շրջանի հայ արիներուն նուագ ախումբը պիտի նուագէ հայկական եւ սկաուտական եղանակներ:

ՄՈՒՏՔ 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ *Պիւֆէ*

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde
Orchestre Maurice VANIA
ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ
Election de Miss Croix-Rouge
Margerie NOEL, Gérard GILLES et Richard RITTRE
DANS LEURS TOURS DE CHANTS
Քառթով ներկայացող ու սանդղներուն կէս գին
Ապահովել սեղանները ELY. 67-03

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève
Histoire de l'Arménie
DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0.30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

JEUDI 4 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10224 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.224

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ՄԱՀԸ

Բանաստեղծը որ կը թաղուի այսօր եղակի դէմք մըն էր հայ գրականութեան մէջ, թէ իբրեւ մարդ, թէ իբրեւ գրագէտ, ու նաեւ իբրեւ ինքնատիպ փիլիսոփայ մը :

Որքան անոյշ էր զինքը լսել, տարօրինակ, կարծես բացակայ արտայայտութեամբ մը դէմքին վրայ, երբ իր յատուկ սրամտութիւններով կը բնորոշէր դէմքեր ու դէպքեր : Յաճախ նաեւ կը հայհոյէր, բայց այդ հայհոյանքին մէջ անգամ դուրգուրանք կար եւ կարելի չէր ազդուիլ կամ բարկանալ, այլ միայն ժպտիլ :

Ինք է որ գրած է.—

Կը հայհոյեն ա՛յնքան խորին եւ
սըրտագին ,
Որ համազօր ըլլար կարծես մեր աղօթքին

Յաճախ կ՚ուզէիր գրի առնել իր ամէն մէկ խօսքը, սահմանումը անձի մը կամ գրագէտի մը, բայց յանկարծ կը զգայիր թէ ուրիշ նիւթի անցած է արդէն եւ պէտք է աճապարել հետեւելու համար իր մտքին : Ան, սակայն, կը քալէր ու կը խօսէր, հազիւ լսելի էր ձայնը, կը մերժէր կրկնել, արդէն հեռու էր, իր աշխարհին մէջ, այն աշխարհին որ անծանօթ մնաց բոլորիս :

Ահարոն նկարագրած է իրաւ բանաստեղծը, ան որ ինք եղաւ : Կ՚արժէ կարդալ անգամ մը եւս, իր բոլոր էջերու կարգին, «Մագաղաթներու» այն տողերը որու խորագիրն է՝ « Բանաստեղծը կ՚աստուածնայ» : Հոն, Ահարոն, կը պատմէ բանաստեղծին կեանքը, ի՛ր կեանքը : Առաջին խօսքը կ՚արձակէ , աշխարհին կը բաժնուի՝

Քերթողն ա՛յսպէս տուաւ ինքիզինք ամէնուն :

Կը մարդանայ՝

Փառաւորո՛ւմ մարդացած սուրբ էակի ,
Հորին յատակն այգացած տիւ ջրբաթոյր ,
Որ կը բացուի լուսամուտի պէս անդոյր ,
Մա՛րդ հոյակապ, մարմար մատուռ
մորմոքի :

Յետոյ լեռներու ձիւնին վրայ կը գրէ, կրակներու շրթունքին վրայ կը բարբառի՝

Խորհուրդին դէմ զարկած բաժակ
գինելից՝
Կը ջախջախուի վանկն արիւնով
վայրահոս ,
Եւ քերթողին գիշեր եւ տիւ ուղեկից ,
Կ՚ըմպենք կըրակ, զերդ գինովներ
բարբարոս :

Կիներու մէջ պարտէզներ կը յարուցանէ, աղջիկներուն համար մարմար կը պեղէ, կրօնքներուն համար ջահ կը կախէ երկինքէն, ոսկի կը ցանէ ծովերուն վրայ, կուլայ՝

Կաթիլ, կաթիլ հատնող աղբիւր մենաւոր ,
Ճամբորդներուն տալէն հոգին իր բոսոր ,
Պիտի անդուլ դըժոխքն ի վար հեկեկայ ,
Կըրակներուն վրայ վիշտին՝ ցօղ
մըշտակայ :

Ու նաեւ կը պարէ, կը վերաստեղծէ աշխարհը, ինք Աստուած՝ կ՚աղօթէ Աստուծոյ, կը սիրէ եւ կը տառապի՝

Վերջին անգամ մ՚ալ սիրէի, վերջին ժամ ,
Կաթիլի պէս իյնայի խորն անդունդին ,
Ապա տայի տառապած վիզս ինքնակամ՝
Սուր դանակին եղբայրութեան
սըրտագին :

Կը քարկոծուի, կը դիւահարի , կը խորտակէ սիրտը կրունկին տակ... ու կը մեռնի՝

Թողէ՛ք միայն սընարին մոմն
արտասուող ,
Եւ կուրծնքին վարդ մ՚իբրեւ ծագող
արշալոյս ,
Մոմէն պիտի թեւէ երազն իր անհող ,
Տառապանքին բոյրն ալ վարդէն
սըրտայոյզ :

Տժգոյն նաւորդ խոր ծովերուն անարեգ ,
Պիտի հասնի իր կառուցած քաղաքին ,
Ուր շափիւղան վիշտին կ՚այրի , զերդ
ցերեկ ,
Ո՛, նախրէն վերջ անդընդանալ
տենչագին :

Եւ վերջապէս կ՚աստուածանայ՝

Երկըրպագենք եւ օրհներգենք յաւիտեան
Ինքն է միայն, արուեստագէտն է
Աստուած ,
Սուտ է աշխարհն եւ ունայն է ամէն բան
Բաց ի տաղէն որմէ յարեաւ Մարդն
Աստուած :

Աննման է իր լեզուն, վասնզի քիչեր դիտեն մեր Մեծասքանչին գաղտնիքները ինչպէս ինք : Քիչեր դիտեն դրաբարի գաղտնիքները , ինչպէս ինք ու քիչեր կրցած են այսքան Նարեկեան երաժըշտութիւն տալ մեղի որքան ինք :

Այսօր կը թաղուի : Այսօր պիտի ըսէ.—

«Ա՛ռ, տէ՛ր, բանաստեղծի նրագս որ
տեսնես վէրքերդ » :

Իսկ եթէ ուզէր մեզի ալ բան մը ըսել, պիտի յիշէր Տէրեանը, ու կրկնէր.

«Իմ գերեզմանին, դուք մի մօտենաք ,
Թողէք , որ հանգչի իմ սիրտը յոգնած ,
Թողէք, որ լինեմ հեռաւոր, մենակ —
Զըզգամ, որ կայ սէ՛ր եւ ցընո՛րք, եւ
լա՛ց ... » :

Վասնզի, ինք կեանքի մէջ արդէն ուզեց ըլլալ հեռաւոր, մենակ, որ չզգայ թէ կայ սէ՛ր եւ ցնորք եւ լա՛ց : Ու հիմա՝

«Կը մարեմ լոյսն արցունքիս, որ խըմեմ
կաթն անդունդին ,
Գերեզմանէս յարութիւն առած մեռելն
եմ մըթին ,
Որուն ձեռքերն ըսպիտակ, փետրրտելէն
իր հոգին ,
Նոճիներուն կատարէն անհունօրէն կը
ծաղկին » :

Եթէ դառն է մահը բոլորին, աւելի դառն է մահը բանաստեղծին, որ իր մահով բան մը կը տանի նաեւ հոգիներէն բոլոր անոնց որոնք հաւատքն ունին թէ

«Սուտ է աշխարհն եւ ունայն է ամէն բան
Բացի տաղէն որմէ յարեաւ Մարդն
Աստուած » :

« ՅԱՌԱՋ »

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՕՐ. ՎԷԿԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒԸ

10·000 ՀՈԳԻ ՅՈՒԶԻՉ

ՅԱՐԳԱՆՔ ՄԸ ՄԱՏՈՒՑԻՆ

Կառավարութեան մերժումը Զօր. Վէկանի յուղարկաւորութիւնը Էնվալիտ կատարելու, պատճառ դարձած է որ ժողովրդական մեծ ցոյցի մը վերածուի մեծ զինուորականին յուղարկաւորութիւնը :

Այս առթիւ «Օռոռ»ի խմբագրապետը հարց կուտայ թէ «ի՞նչ պիտի նախընտրէր այս ծերունին, որ այնքան տարիներ խորհրդանշեց Ֆրանսական բանակը եւ զինուորական արհեստի մէկ որոշ ըմբռնում մը : Կորսուած ամբոխին մէջ , այդ հարցումը ըրի ես ինծի : Էնվալիտի մէջ, եթէ կառավարութիւնը մերժած չըլլար այդ գերագոյն պատիւը, զինուորական յուղարկաւորութեան հանդիսութիւնը պիտի ըլլար եւ մանաւանդ երկրին ծառայութեան մէջ մեռած փառաւոր շուքերու անտեսանելի ներկայութիւնը : Անշուշտ Մաքսիմ Վէկան պիտի սիրէր այս հանդիսութիւնը, այս անհետացողներուն յիշատակները զորս կը ներկայացնեն , իր կեանքին մէկ մասը եղած են 75 տարիներ : Բայց Սէն – Ֆիլիփ Տիւ Ռուլի մէջ, ուրիշ բան կար, որ հաւանաբար տաքցընէր իր սիրտը .— Քաղաքի մը ջերմութիւնը, հազարաւոր Փարիզցիներու երկիւղածութիւնը » :

Արդարեւ այս էր երկու յուղարկաւորութիւններու հիմնական տարբերութիւնը : Աւելի քան տասը հազար հոգի եկած էին ինքնաբուխ կերպով, փաստելու համար թէ պաշտօնական արգելքները չեն կրնար արգիլել ժողովուրդի մը անկեղծ համակրանքն ու սէրը իր մեծ զաւակներուն հանդէպ եւ ընդհակառակն , կը ծառայեն հակազդեցութիւններ ստեղծելու :

Պատարագը կը սկսի ժամը 10ին, բայց ժողովուրդին մեծ մասը դուրսն է : Արարողութենէն ետք, Մարսէյեէզը կը թնդայ, ապա «Ափրիկեցիներուն երգը » զոր ժողովուրդը կ՚երգէ մէկ սրտով : Ժամը 12ին, դրօշակները կը պարզուին եկեղեցիին դուռը եւ երբ դագաղը դուրս կը հանուի, խոր լռութիւն մը կը տիրէ, յուզիչ եւ տպաւորիչ :

Առաջին դամբանակախօսն է՝ Զօր. Թուզէ Տիւ Վիժիէ.— « Անշուշտ կը փափաքէինք վերյիշել ձեր կեանքին մեծ հանգրուանները զինուորական փառքերու վերապահուած շրջանակի մը մէջ » : Այս խօսքերը առիթ կուտան բուռն ծափահարութեանց եւ կրկին Մարսէյեէզը կը լըսուի երբ դամբանախօս զօրավարը անդամ մը եւս կը յիշատակէ Էնվալիտի արարողութեան արգիլումը. — « Թերեւս աւելի լաւ է այսպէս : Զօր. Վէկան պիտի սիրէր թաղուիլ իր մատուռին մէջ , կը լսեմ երբ ինծի կ՚ըսէր.— « Թողէք , Աստուծոյ արդարութիւնը նոյնը չէ քան մարդոց արդարութիւնը : Կը խոնարհիմ ձեր իմաստութեան առջեւ, Զօրավար, եւ ձեզմէ իբրեւ յիշատակ կ՚ուզեմ պահել միայն ձեր մեծութիւնը » :

Երբ յանուն Ֆրանսական Ակադեմիային, Ժան Փօլան խօսք կ՚առնէ, կը պատահի փոքր միջադէպ մը, որ միակը պիտի ըլլար : Խօսած է ինչպէս պիտի խօսէր Ակադեմիային մէջ, իբար խառնելով գովեստ եւ քննադատութիւն : Ներկայ ժողովուրդը չէր կրնար հանդուրժել նման ձեւի մը : Աղմուկը կը բարձրանայ երբ Փօլան կ՚ըսէ .— « Ծնած անծանօթ հօրմէ եւ մօրմէ, հաւանաբար արքայական » : Արարողութեան վարիչը դժուարութեամբ լռութիւն կը վերահաստատէ որպէսզի ակադեմականը կարենայ շարունակել իր դամբանականը զոր կը վերջացնէ անվերապահ համակրանքի խօսքով մը.— «Այն պարապը զոր իր մահը կը ձգէ մեր բոլորին խղճին մէջ » :

Երբ ամէն ինչ կը լրանայ, դագաղը կը դրուի Սէն – Ֆիլիփ Տիւ Ռուլ եկեղեցւոյ դամբարանը : Թաղումը տեղի պիտի ունենայ քանի մը շաբաթէն Մօրլէ :

Նախքան աշխարհականներու խօսիլը , յետ պատարագի կարդինալ Ֆելթէն , ջերմ խօսքերով ոգեկոչած է մեծ անհետացողին յիշատակը : « Մեծ Ֆրանսացի մը, մեծ զինուոր մը, մեծ քրիստոնեայ մը » կոչելով Վէկանը յիշած է անոր վճռական դերը 1918ին եւ գործունէութիւնը Սուրիա եւ Հիւսիսային Ափրիկէ : Մաղթած է որ մեծ զինուորականին յիշատակը մնայ ոչ միայն այս այլ գալիք սերունդներուն մէջ : Ապա թողութիւն տուած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԱՊԱՄԱՅԻ մէջ ձերբակալուած են պատուելի Քինկ եւ 300 սեւ ցուցարարներ : Լուտեր Քինկ 1964 Նոպելի խաղաղութեան մրցանակին արժանացած էր : Ձերբակալութիւնը կատարուած է երբ սեւերը դուրս կ՚ելլէին եկեղեցիէն ուր պատուելի Քինկ ճառ մը արտասանած էր : Ասոնք Արդարութեան պալատ կ՚երթային արձանագրուելու համար ընտրական ցանկերու մէջ : Առարկութիւն եղած է թէ առանց արտօնութեան ցոյց կը կատարէին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ Ուոշինկթըն կ՚երթայ Փետրուար 17ին, ուր մօտ շաբաթ մը պիտի մնայ :

ԱՎԻՈՆԻ (Փա – տը – Քալէ) հանքի մը մէջ նոր ողբերգութիւն մը պատահած է եւ 21 հանքագործներ ողջ – ողջ թաղուած են :

ՆԱՍՐ վճռած է ընդունիլ Վալթէր Ուլպրիխթը հակառակ Պոնի կառավարութեան առարկութեանց , բայց պիտի չճանչնայ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը :

Մեռեալը կը Խօսի

Ո՛, մահն անոյշ է ա՛յնքան, ինչպէս հասուն թուզն ամրան,
Եւ հողին տակ ի՛նչ ցերեկ եւ ի՛նչ պայծառ կէս գիշեր ·
Իմաստութեան խոր ծառէն երբ շըրթունքներըս կերան՝
Համն ականջիս կը հըծծէր.— Կե՛ր , սակայն զիս մի՛ յիշեր :

Մահը քընքուշ է ա՛յնքան, ինչպէս թուշերն աղջկան ,
Իր պալատին կը ջամբէ հացն ըսպիտակ ամէնուս ,
Եւ երբ յանկարծ մէկը լայ՝ դիտելէն ձեր լուսընկան ,
Կուգայ նաժիշտ մը գըգուել , հագած բեհեզ ու սընդուս :

Դուք բաց գիրքն էք վերեւի , մենք փակ մատեանն անհունին ,
Ձեզ կը գըրէ արեւն, այլ ո՛չ ոք սակայն չի կարդար ,
Մինչ մեր Աստուածն որ ունի անէութեան բանալին՝
Գըրեց .— Կարմի՛ր տառապանք, մելանս իմ սուրբ եւ արդար :

Բայց, մի՛ կոծէք, հէ՛ք մարդեր, ցուլերու պէս կատաղի ,
Զըլլայ որ լո՛յսը մարի լըռութեան շէկ կանթեղին,
Թո՛ղ ձեր սըրտին ծովն աղի՛ մարգարտօրէն խաղաղի ,
Զի մահն անո՛յշ է այնքան , հատիկն ինչպէս խաղողին :

ԱՀԱՐՈՆ

×

ԱՀԱՐՈՆԻ յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10·15ին, Օպոնի հիւանդանոցը : Թաղումը ժամը 11ին, Պանեէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը, Հ. Բ. Ը. Մ. մտաւորականներու դամբարանը :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

———o———

ՊԵՐԼԻՆ, (Յառաջ).— Գերմանիոյ քաղաքականութեան առանցքը վերամիա – ցումն է: Արեւմտեան Գերմանիա բացա– յայտ կը յայտարարէ իր ձգտումը իբր պահանջ ինքնորոշման իրաւունքի հի – մունքով: Արեւելեան Գերմանիա ղէմ չէ վերամիացման, պայմանով որ հաւասարէ հաւասար բանակցութիւն կատարուի, այլ մանաւանդ «ընկերվարական նուա – ճումները» տարածուին նաեւ Արեւմըտեան Գերմանիոյ վրայ:

Գերման քաղաքագէտները յոյսեր կը տածէին Խրուշչեւի հետ հաւանական տեսակցութեան մը վրայ: Այսիկա խանգարուելէն զատ, որեւէ մերձեցման նշոյլ մը չի ցուցներ Խորհրդային Միութեան նոր կառավարութիւնը: Արեւմտեան Գերմա – նիոյ վարիչները երբեք չեն ուզեր բա – նակցիլ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան հետ, եւ կը նկատեն զայն ոչ – ընտրեալ, օտարոտի դրուած իշխանու – թիւն մը: Կ'ուզեն խօսիլ ռուսական կա – ռավարութեան հետ, եւ պատրաստակամութիւն կը ցուցնեն նիւթական զոհողութեան, պայմանով որ ընդունուի ղերման ժողովուրդի ինքնորոշման իրաւունքը եւ նոր ընտրութիւններ կատարուին ամբողջ Գերմանիոյ մէջ:

Գերման Դաշն. Հանր. կառավարութեան յուսախաբութիւնը աւելի պատկերաւոր դարձաւ, երբ արեւմտեան իր դաշնակից կարծած պետութիւնները մերժեցին կամ անժամանակ համարեցան միասնական ղիմում կատարել Խորհրդային Միութեան կառավարութեան մօտ:

Այս տեսակէտով պէտք է հասկնալ նաեւ այն սերտ յարաբերութիւնը, զոր Ատենաւորէ ետք, Լուտվիկ Էրհարտ կը մշակէ Ֆրանսայի հետ: Առանց բաժնուելու Ամերիկայի պաշտպանութեան հովանիէն, ղերման դաշն. հանրապետութիւնը կը ձգտի ֆաղաբական եւրոպական Միութիւն մը կազմել Ֆրանսայի ղլխաւորութեամբ: Բայց ո՛չ Ամերիկա, ո՛չ ալ Անգլիա համամիտ ըլլալ կը թուին այն ձեւ միութեան մը կազմութեան, այլ կը բաւականանան ՆԱԹՕՑի զօրեղացման հեռանկարով: Գերմանիա 12 զօրաբաժին ղրած էնթօյի հովանաւորութեան տակ, բայց ինգինք կը համարի ապառնալիքի տակ եւ առաջին զոհը արեւելքէն դալիք որեւէ յարձակումի: Ուրեմն ապահովու – թիւն կը փնտռէ:

Միւս կողմէ քաղաքական եւ տնտեսական խաղաղ միջոցներով կը ջանայ հա – մակրութիւն չահիլ արեւելեան եւրոպայի արբանեակ երկիրներու մէջ: Այլ մա – նաւանդ Պերլինի արեւմուտքի մասին քաղաքական, ընկերային, տնտեսական եւ մշակութային մարղերուն մէջ կը դործէ աշխուժօրէն, որպէսզի ցուցահանէ թէ՝ Պերլին ամբողջ Գերմանիոյ աւանդական մայրաքաղաքն է, Արեւմտեան Գերմա – նիա բարդաւաճման մէջ կը գտնուի ա – պատ տնտեսական ճակատին վրայ, Արե – ւելեան Գերմանիա ինքն իրեն չուրջը պատ քաշած է, եկէք տեսէք վիշտերերը եւ վայելեցէք մեր ճոխութիւնը, այցելեցէք Արեւելեան մասը Պերլին քաղաքի եւ բաղդատութիւն ըրէք ...:

Ահա այս ուղղութեամբ Ցունուար ամսուն մէջ Պոնի երեսփոխանական ժողովի 27 յանձնաժողովները եւ դահլիճը իրենց նիստերը դումարեցին Արեւմտեան Պերլինի մէջ: Նախագահ Լիւպկը նոյնպէս քանի մը օր քաղաքին մէջ վերանորոգուած «Պէլվիւ – Պալատ»ը բնակեցաւ: Իսկ այսօր 29 Ցունուարին բացումը կատարուեցաւ «Կանաչ Շաբաթ» միջազգային ցուցադրութեան, որ պիտի ատենաւոր կան եւ հողային արտադրութեան վերաբերեալ ամէն արդիւնաբերութեան մշակումի եւ մեքենականացման նորոյթներուն ցուցահանդէսն է: Բացի Գերմանիայէ, կը մասնակցին 27 երկիրներ հրապարակ բերելով իրենց արդիւնաբերութեանց նմոյշները: Դարձեալ նախագահ Լիւպկը իր տիկնոջ ընկերակցութեամբ Արեւմըտեան Պերլին եկած է եւ ցուցահանդէսին այցելութենէն զատ կը մասնակցի հանրային կեանքին եւ իր ներկայութեամբ կը պատուէ քաղաքային հաստատութիւններ եւ դպրոցներ:

Եւ սակայն Արեւելեան Պերլինի կացութիւնը կը բողոքէ նախագահին այս այցելութեանց դէմ, ինչպէս եւ երեսփոխանական յանձնախումբերու նիստեր դումարելուն դէմ, պնդելով որ Արեւմտեան Պերլին առանձնայատուկ երկիր մըն է, ոչ թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան մաս կազմող երկրամաս մը: Այսպէս կը չարունակուի հակաճառութիւնը կիսուած Գերմանիոյ մէջ, եւ կը թուի թէ վեռամիացումը չատ աւելի հեռուն նետուած է ... :

×

ՕՏԱՐ ԳՈՐԾԱԻՈՐՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Գերման Դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ կ'աշխատին այժմ աւելի քան 1·073·700 օտար դործաւոր: Այս վիճակագրութիւնը նոյեմբերի սկիզբէն է, մինչդեռ հետզհետէ կ'աւելնայ անոնց թիւը: Այս աշխատաւորներուն մէջ կան 223·900 կիներ, որոնց մէկ մասը միայն ամուսնացած է:

Ամբողջ Դաշնակցային Հանրապետութեան դործաւորներու թիւը մօտաւորապէս 23 միլիոն է, որով դրեթէ 4·5 առ հարիւրը օտար:

Նիւրընպերկի մէջ կեդրոնական հաստատութիւն մը կը դրաղի վիճակագրական եւ հոգեբանական հարցերով, եւ կը դործադրէ հանդէսներով, հրատարակութիւններով եւ ձայնարձակի հաղորդումներով, որոշ ծրագիր մը՝ օտար դործաւորներու ներգաղթը կանոնաւորելու համար:

Ըստ վերջին թիւերուն, 299·400ը Իտալացի են, 160·900ը Յոյն, 157·400ը Սպանացի, 92·100ը Թուրք, 57·900ը Աւստրիացի, 60·500ը Հոլանտացի: Յոյն եւ Սպանացի դործաւորուհիները իրենց ընդհանուր թիւերուն մէկ երրորդը կը հաշուեն, մինչդեռ Իտալուհիները 14 առ հարիւրը եւ Թրքուհիները տասը առ հարիւրը իրենց թիւերուն: Տարիքի տեսակէտով մեծամասնութիւնը 35էն վար տարիք ունի:

Աշխատավարձի տեսակէտով կիները պակաս կը տանան քան այրերը: Աշխատաւոր մը կը չահի մօտ 500 – 600 մարք ամսական, քայց ութ հարիւր չահող որակեալ դործաւորներ չատ կան:

Ապրուստը մօտաւորապէս չորս հարիւր մարք է, թէեւ կան աւելի խնայող դործաւորներ, որոնք իրենց դործարանատեղը տրամադրած տեղերը կը բնակին եւ ճաշերնին կը ճաշեն: Շատերը իրենց երկիրները դրամ կ'ուղարկեն եւ այսպէս ի վիճակի են հոգալու իրենց մերձաւորնեբը: Բացառիկ դրամ կը տանան չատ դաւակ ունեցողները եւ ասոնց կիները իրաւունք ունին պահանջելու այդ յատկացումը ուղղակի իրենց հաշուին ղրկել:

Ինքնին հասկնալի է նաեւ, Գերմանիոյ մէջ, որ դործաւոր մը ապահովագրուած է հիւանդութեան, հաշմանդամութեան եւ ժամանակաւոր անդործութեան դէմ:

———o———

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

«ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ»

———o———

Հանրի տը Մոնթերլան Ֆրանսական ժամանակակից թատերական դրականութեան եղակի դէմքերէն մէկն է: Զորս տասնամեակներէ ի վեր այս հեղինակը չարունակաբար տուած է կոթողային դործեր, որոնք ամէն անդամուն ալ, Ֆրանսական Ազդային Թատրոնէն սկսած, այլ բազմաթիւ բեմերու վրայ եւս երկար տաեն ներկայացուած են մեծ յաջողութեամբ:

Հանրի տը Մոնթերլանի վերջին դործն է «Քաղաքացիական պատերազմը», որ այս մէջոցիս կը ներկայացուի Էօվրը Թատրոնի բեմին վրայ:

Այս թատերակին նիւթը կը կազմէ այն քաղաքացիական պատերազմը ղոր մղեցին Հռոմայեցի երկու մեծ զօրավարները՝ Ցուլիոս Կեսար եւ Պոմպէոս, եւ որ վերջ դտաւ վերջինին չարաչար պարտութեամբը եւ մահովը, Փարսալիի վճռական ճակատամարտի ընթացքին:

Խաղին կեդրոնական տիպարները են, ուրեմն, Ցուլիոս Կեսար եւ Պոմպէոս, եւ սակայն, ասոնց առընթեր կայ նաեւ հերկինակին կողմէ արտակարդ ճարտարութեամբ մը ներկայացուած կատոնի տիպարը:

Հանրի տը Մոնթերլան այս նիւթին վրայ կատուցած է իր դործը, ուր կը չոչափէ կորսուած դաղափարներու եւ մեծ հոդիներու պատրանաթափութիւնն ու յուսալքումը, ի տես մարդկային դեհ – կութիւններու:

Այս երկին մէջ պատրանաթափ անձը կատոնն է, որ իսկական տիպարն է մեծ հոդիներու:

Պոմպէոսի եւ Կեսարի միջեւ ծագած անհամաձայնութեանց ընթացքին, կատոն դիրք բռնած է Պոմպէոսի կողքին: Կատոնի համոզումով՝ Կեսար ատահակ մըն է, Պոմպէոս՝ տկար ու թուլամորթ մը, որ նոյնիսկ վստահութիւն չունի ինք իր մասին, իսկ ժողովուրդը՝ արժանի է այն բոլոր դժբախտութիւններուն որոնց կ'ենթարկուի իր իսկ անխելքութեան պատճառաւ:

Կատոն, այդ պայքարի ընթացքին, դղուած է կեանքէն: Կեանքը կարենալ չարունակելու համար իրեն պէտք են հաստատ հիմերու վրայ դրուած դաղափարներ, իդէալներ, որոնք, աւաղ, կը պակսին: Իրեն կը մնայ մէկ բան. վերջ տալ իր կեանքին: Եւ արդարեւ, կեսարի յաղթանակէն ետք, կատոն անձնասպան կ'ըլլայ:

Յաղթականը, տակայն, կ'ափսոսայ կատոնի մահը: Այն մարդը, որ տարիներ չարունակ, Հռոմի ծերակոյտին մէջ դիւխաւորած էր Կեսարի հակառակորդներուն խմբակը, իր մահով ահաւոր պարպտ մը կը թողու Հռոմի նոր տիրակալին չուրջը: Եւ այդ իսկ պատճառով է որ, Կեսար, որ որոշած էր իր տիրակալութեան վերջնական հաստատումէն ետք, ներել կատոնի եւ զայն առնել իր անմիջական աջակիցներու չարքին մէջ, կ'արտասանէր իր պատմական դարձած խօսքերը. « Կատոն, բախտը ինծի ղլացաւ քեղի ներելու մեծ փառքը ...»:

Թատերակին միւս բոլոր անձերը հապարակ մարդիկ են, սկսած Պոմպէոսի կողմնակիցներէն զօրավար Լաւորիոսէ, որուն համար դոյութիւն չունի մարդկային ոչ մէկ առաքինութիւն, ոչ մէկ վեհ դաղափար, այլ ան կ'ապրի ու կը սնանի, կը կռուի ու կը պայքարի միայն ու միայն ի խնդիր նիւթականին:

Մոնթերլանի այս նոր երկին մէջ տիրապետող դաղափարը այն է թէ՝ քաղաքացիական պատերազմներու դոյութիւնը անդամ մը եւս կը չեչտէ այն վարկածը, թէ աւելի լաւ է ու չահաւէտ ապաննել հայրենակիցներ քան թէ թշնամիներ, քանի որ այդ միջոցով է որ կ'ամրապընդուին պետութեան մը չէնքին հիմերը ...

Թատերական քննադատներու կարծիքով, Հանրի տը Մոնթերլանի այս նոր դործը, բոլորովին կը տարբերի մինչեւ հիմա անոր արտադրած բազմաթիւ թատերական երկերէն: Ճիշդ է որ ականատոր թատերադիրը ցարդ ստեղծած է մըննայուն տիպարներ, ինչպէս են, օրինակ,

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ ՎՐԷԺԸ

———o———

Գեղեցիկ օր մը, Թալրան հրաշադեղ դերասանուհիին տունը ներկայացաւ, եւ իբր թէ իր իսկ չահուն համար, էթիէնէթը ողողեց փաղաքչական խոստումներով եւ կնահաճոյ դործերով:

Երբ դեռինը բաւական պատասխանեցաւ, մեծ սենեկապանը քանի մը դրուատական խօսքեր ըսաւ Կայսեր մասին: Ծանօթ անոր չնորհներուն եւ փառքին վրայ, յետոյ խօսքը Թատրոնին վրայ դարձնելով՝ ցոյց տուաւ թէ դերասանուհիները ինչ ջանքեր կ'ընէին Կայսրին ակնարկ մը մուրալու համար:

— Ներեցէք, վսեմափայլ տէր, ընդմիջեց էթիէնէթ, իմ ընկերուհիներուս յիմարութիւնները բնաւ չեն վերաբերիր ինձ եւ ես բնաւ փափաք չունիմ սիրաչահելու կայսրը: Մինաց որ քու Ֆորսիքայիդ ոչ ակնարկները եւ ոչ ալ անձը հը – բաւորած են զի ս:

— Ես համոզուած եմ այդ մասին: Նոյնիսկ ձեր անտարբերութեան պէտք է վերադրել ձեր նկատմամբ կայսեր ունեցած դորովալիր դգացումները:

— Օհ, անհաւատալի է այդ, եւ Ն.Վ. հափառութիւնը մարդիկ սիրելու տարօրինակ եղանակ մը ունի: Բանտ կը ղրկէ զանոնք պարզ չարադործներու պէս:

— Պատճառն այն է, որ Պոնափարթ նախանձոտ է, նախանձը կոյր է եւ ձեղի պատժելով, ուրիշի մը տռիփը պատժած եղաւ:

— Ո՞ր ուրիշը, ի՞նչ տռիփ: Բացատրեցէք, Վսեմափայլ Տէր:

— Է, նղովից արմատ, Շարթալի՝ քու երջանիկ յաղթականիդ՝ տռիփը: Բայց խօսակցութեան նիւթը փոխենք, եթէ կը հաճիք: Ուրիշի դատեր չեմ սիրեր պաշտպանել:

Թալրան ըմբռնեց, թէ բաւական խօսած էր առաջին անդամուան համար, եւ իբր նրբամիտ քաղաքագէտ, ուզեց որ Օր. Մուրկուան խորհելու եւ մտածելու ժամանակ ունենայ:

Ցաջորդ տեսակցութեան, այլեւս կայսեր խօսքը չեղաւ, մի միայն մեծ սենեկապետը «դիպուածով» հաղորդեց էթիէնէթի, թէ Օր. Մարս Մալմէզոն հրաւիրուած է Լը Պարսիէ տը Սեվիլլի մէջ Ռոզինի դերը խաղալու համար:

— Ահ, ըսաւ Օր. Պուրկուան սրտնեղած, Օր. Մարս ընդունեցաւ:

— Ինչո՞ւ չէ: Ռոզինի հագուստը չատ կը վայլէ իրեն եւ ինք չի դժկամակիր արքունիքին առջեւ յուցնելու իր հմայքը:

Ներկայացման յաջորդ օրը, Թալրան էթիէնէթի կը հաղորդէ իր յաջորդին յաջողութիւնը: Կայսրը, հիացած, հրամայած էր որ վերատին ներկայացնեն Թատերախաղը՝ նորէն աքանչանալու համար դեղանի Ռոզինի վրայ: Ցայտնի կը դառնար, որ Օր. Մարս մեծ յարդ կը դանէր: էթիէնէթի դէմքին վրայ դժգոհ ժպիտ մը նչմարուեցաւ:

Բայց աւելի սրտնեղած, մեր դերասանուհին իմացաւ, իր յարատեւ այցելուէն, թէ իր մրցակիցը հետզհետէ աւելի մեծ յաջողութիւններ կ'արձանագրէ:

— Ձեր բարեկամուհին, ըսաւ Թալրան, նախանձամոլական դեր կը կատարէ Մալմէզոնի մէջ. եթէ փառասէր ըլլար, կայսրը իր ոտքերուն առջեւ կ'ունենար: Նորին Վեհափառութիւնը միայն անոր աչքերուն վրայ կ'երդնու:

— Իրաւ, ըսաւ ծաղրելով էթիէնէթ, « բարեկամուհիս» կակուղցուց՞ած է այդ պղնձեայ մարդը: Անկարելի հրաշք մը կը կարծէի այդ:

— Պահ, ըսաւ դիւանապետը, հիացած՝ տեսնելով որ Օր. Պուրկուան կը սկսէր հետաքրքրուիլ այդ դործով, դուք ամէն մարդէ աւելի լաւ դիտէք թէ ատիկա կարելի է:

— Ե՞ս, ի՞նչպէս պիտի դիտնամ:

— Որովհետեւ դեռ ամիս մը առաջ կայսրը կը խենթեներ ձեր վրայ:

— Վրա՞ս, օհ, Վսեմափայլ Տէր, կը ծաղրէ՞ք զիս, ըսաւ էթիէնէթ տարօրինակ չարժումով մը: Թերեւս, եթէ մի – ջոցներ ձեռք առնէի ... բայց փորձը ապարդիւն անցաւ:

— Այդ մէկը ձեր սխալը եղաւ, դեղանի դերասանուհիս, որովհետեւ այդ օրերուն կը տիրէիք Պոնափարթի սրտին եւ անոր պաշտպանութեամբ տէր ու տիրական կ'ըլլայիք Քոմէտի – Ֆրանսէզի մէջ:

— Ուրեմն կը կարծէք որ այսօր, եթէ խելքս փչէ այդ դիրքին հասնելու համար մրցիլ, չատ դժուարաւ կը յաջողիմ:

— Այսօր, Օր. Մարսի նորածագ աստղը չառագունեց ձեր փայլը:

— Տրամադիր չէք երեւիր կնահաճութեան, վսեմափայլ տէր:

— Ինձմէ կախում չունի, այլ Նափոլէոնէն: Տես, կ'ուզէ՞ք դիտնալ, թէ երէկ ինչ կ'ըսէր Օր. Մարսի մասին:

— Ցօժարակամ:

— Թերեւս չատ անպատեհ դտնէք:

— Ընդհակառակն, չատ չնորհակալ կ'ըլլամ ձեր անկեղծութեան համար:

— Լաւ ուրեմն, Նափոլէոն դորովանօք կ'ըսէր. « Որչափ խաղալդ կը տեսնեմ, այնքան աւելի յիմար կը դտնեմ այն պարը, երբ Օր. Պուրկուան քեզմէ նախամեծար համարեցայ »:

— Իրա՞ւ կ'ըսէք... ի՞նչ պատասխանեց իմ սիրելի ախոյեանս:

ՇԱՐԼ ԿԷՕԼԷՔ

(2 Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պրիւսէլի՝ Գարմերու եկեղեցւոյն մէջ տեղի ունեցաւ Յունուար 23ի երեկոյին Ս. Իսսթաշի խումբին համերգը՝ ղեկավարութեամբ Արշամ Ճիզմէճեանի :

Այս հանդէսին իր բարձր նախագահութիւնը կը բերէր Գերապայծառ Ամատունի՝ շրջապատուած վարդապետներով, ինչպէս նաեւ Գիւտ վարդապետ իբրեւ փոխանորդ եւրոպական թեմի առաջնորդ՝ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի :

Սանթիակոյի Տէրը, կարդինալ Խիմինէզ եւայլն, սակայն իր Կատոնը ունի բացառիկ խորութիւն մը, աւելի գերազանց քան նախորդ տիպարները: Ատոր պատճառը այն է՝ որ Կատոն թագակիր գահակալ մը չէ որուն ամէն ոք կը հպատակի: Ամէն բանի վրայ արհամարհանքով նայող փիլիսոփայ մըն ալ չէ ան, սակայն մարդ մըն է որ ամէն բան պատրաստ է զոհելու, հաւատարիմ մնալու համար իր բարոյական սկզբունքներուն :

Ասոնք են ահա այն բոլոր տուեալները, որոնք պատճառ դարձած են «Քաղաքացիական պատերազմի» անօրինակ յաջողութեան :

Անտարակոյս, այս յաջողութեան գլխաւոր ազդակներէն մէկն ալ կը հանդիսանայ այն ընտիր դերաբաշխութիւնը որով օժտուած է այս թատերակին բեմադրութիւնը :

Կատոնի պատասխանատու դերը կը ստանձնէ հանրածանօթ դերասանը՝ Փիէր Ֆրէնէ: Անոր խաղը, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս ունի այն հմայիչ խորութիւնը, որով Փիէր Ֆրէնէ կը ներկայանայ իր բոլոր դերերով : Մանաւանդ անոր անզուգական ու ինքնատիպ առոգանութիւնը, տխրութեան եւ մելամաղձութեան պահերու տպաւորիչ արտայայտութիւնները առաւել գոյն ու երանգ կուտան Մոնթերլանի յղացած Կատոնին :

Ֆրանսական բեմերու ուրիշ վարպետ մը՝ Փիէր Տիւքս, կը ստանձնէ Պոմպէոսի տիպարը: Ճարտար է իր խաղը, որ հարազատօրէն կը պատկերացնէ անվճռական, վեհերոտ, իր յաղթանակին մէջ իսկ պարտեալ Պոմպէոսի դիմագիծը :

Եւ վերջապէս Ալֆրէտ Ատամ, համբաւաւոր Ֆրանսացի դերասանը, որ Լատորիոսի դերով կը տանի փայլուն յաղթանակ մը: Իր խաղը մերթ զուարթ է, որ շուտով կը փոխուի ու կը դառնայ քինախնդիր եւ նոյնիսկ արիւնռուշտ : Յաւիտենական զինուորականի տիպարը :

Մէկ խօսքով, Հանրի տը Մոնթերլանի «Քաղաքացիական պատերազմով» նոր գլուխ մը կը բացուի Ֆրանսական թատրոնի տարեգրութեանց մէջ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Եկեղեցին լեցուն էր օտար եւ հայ բազմութեամբ: Ֆրանսայէն ներկայ էին նաեւ օտարներ ու Հայեր :

Հանդէսին առաջին մասը յատկացուած էր հին դասականներու եւ ժամանակակից հեղինակներու գործերուն, եւ բացումը կատարուեցաւ Կոմիտաս վարդապետի « Տէր Կեցո»ով, երգեհոնէն ետք, զոր Պ. Ժան Ռօթէ նուագեց, պատրաստելով մթնոլորտը հոգեւոր երաժշտութեան : Թ. Լ. տա Վիքթորիայի եւ Մօնթէվէրտիի հոյակապ գործերուն երաժշտային ներդաշնակութեամբ համերգէն ետք, յայտագրին առաջին մասը փակուեցաւ Ֆէվէնի եւ Հայր Մարթէնի դեղեցիկ գործերով, որոնցմէ վերջինը՝ «Տէ Փրօֆոնտիս » նուիրած էր Հայր Մարթէն 1915 թուականներուն նահատակուած Հայերու յիշատակին : Հոս կանգ առնել կ՚ուզեմ պահ մը յարգանքով՝ երաժշտագէտ ու մեծանուն այս կրօնաւորին անուան առջեւ եւ սրտաբուխ շնորհակալութենէ մը ետք ըսել թէ՝ ան իր երգչախումբին ամբողջ կազմը դրած է Պ. Արշամ Ճիզմէճեանի տրամադրութեան ներքեւ :

Յայտագրին երկրորդ մասին անցնելէ առաջ կ՚ուզէի ըսել թէ երգչախումբը կազմուած էր երկսեռ Ֆրանսացի անդամներով, որոնք հայերէն կ՚երգէին հայկական հնչումով եւ առոգանութեամբ : Դիւրին խորհրդածութիւն մը պիտի բաւէր գաղափար մը ունենալու համար ղեկավարին ջանքերուն մասին:

Երկրորդ մասը յատկացուած էր Կոմիտաս վարդապետի կրօնական եւ աշխարհիկ երաժշտութեան :

Գարմերու եկեղեցին տպաւորիչ ներգործութիւն մը կ՚ընէ իր կարմրորակ հողի գոյն բարձր պատերով եւ վեհաշուք սիւներով, որոնց կիսաստուերին մէջ Յիսուսի մեծածաւալ խաչելութիւնը կը բարձրանայ եւ կը մնայ առկախ՝ խորանին վերեւ :

Երբ « Խորհուրդ Խորին»ը սկսաւ տարածուիլ եկեղ. շրջապատին մէջ յամրօրէն, Կոմիտաս վարդապետին շունչը եւ անձը նոյնացած Քրիստոսի խաչելութեանը հետ, կենդանի պատկերը ուրուագծեցին կարծես մարդկային տառապանքին մեծութեան :

Ամբողջ ցեղիս յուզումով ցնցուեցայ :

Խումբը հետզհետէ երգեց՝ «Ով զարմանալի , Սուրբ սուրբ , Միայն Սուրբ միայն Տէր, Հայր մեր, Քրիստոս պատարագեալ եւ Ամէն եղիցի» : Գեղջուկ երգերու մասը կը սկսէր «Կալի երգ»ով , կը շարունակուէր « Սարերի վրով », Կուժն առայ»ով եւ կը վերջանար «Սոնաեար»ով :

Երգչախումբը որ կը բաղկանար մօտաւորապէս քառասունեւհինգ անձերէ , կրկնապատիկ թիւով խումբի մը հնչականութեան պատրանքը կուտար : Հայերէնը կ՚երգէր ճշգրիտ առոգանութեամբ եւ հաւատարիմ մեկնաբանութեամբ : Գոյներու զեղեցկութիւնը ներդաշնակ-

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԸ

ԼԻՈՆ.— Անցեալ տարի այս էջերուն մէջ մատնանշած էինք ցաւալի պարագայ մը, որ մէկ տարիէն միւսը, անբուժելի հիւանդութեան մը կերպարանքը կը ստանայ կարգ մը հայ ծնողքներու մօտ , որոնք կարծես մաս չեն կազմեր հայ ժողովուրդին: Ի՞նչ է պատճառը այս ցաւոտ հարցին, յաճախ հարց կուտան իրենք իրենց սրտցաւ հայրենակիցներ : Ազգային ոգիի պակասութիւն, եթէ ոչ՝ «այսպէս ալ կ՚ըլլայ այնպէս ալ կ՚ըլլայի » հոգեբանութիւն : Ամէն պարագայի հրապարակաւ դատապարտելի : Հայ Ազգ. Միութեան կրթական մարմինը ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ առած է յանուն Ա. Բ. Գ. փրկութեան: Հայերէնի դասընթացքներու հետեւող փոքրիկները, ամէն Հինդշաբթի, ինքնաշարժերով իրենց տուներէն կը հաւաքէ, երեկոյեան վերադարձընելու համար : Աւելին, մօտ վաթսուն փոքրիկներու ձրի ճաշ կուտայ ամբողջ օրը :

Բաղդատելով անցնող տարուան աշակերտներու թիւին հետ, որ ութսուն էր , այս տարի ունինք 92 աշակերտ: Սակայն այս թիւը շատ հեռու է մխիթարական ըլլալէ, նկատի ունենալով որ մեր գաղութը իր մէջ կը հաշուէ մօտ ութ հազար – տասը հազար հոգի : Ինչո՞ւ այս

օրէն կը պահէր եւ իր համանուագ դաշնաւորութեան ընդմէջէն արձագանգը կը բերէր վարդապետին սրտառուչ եւ սրտայոյզ շեշտին :

Յաջորդ օրը, Կիրակի առաւօտ, Գարմերու եկեղեցւոյն մէջ, հայածէս պատարագ մատոյց Գերապայծառ Ամատունի հոգեւորականներու միեւնոյն բարեշնորհ կազմով եւ միեւնոյն երգչախումբին մասնակցութեամբ, ստուար բազմութեան մը ներկայութեան :

Եկեղեցւոյն աւագերէցը, Հայր Ժողէֆ, խորան բարձրացաւ քարոզելու համար : Քարոզելէ աւելի բանախօսութիւն մըն էր որ ըրաւ, ներհուն եւ իմաստալից: Խանդավառ հիացող մը Կոմիտաս վարդապետի երաժշտութեան, ներկայացուց զայն իր ժողովուրդին իբրեւ մեծ երաժիշտ եւ իբրեւ մեծ մարդ : Յետոյ ոգեկոչեց «արիւնալի յիշատակը յիսուն տարիներ առաջ նահատակուող այդ մեծ ու ազնուական հայ ժողովուրդին » :

Կ՚ըսեն թէ մեծ յաղթանակները փոքրիկ պարտութիւններ կը թողուն միշտ իրենց ետին: Պարոն Ճիզմէճեանի յաղթանակը պարտութիւն չթողուց : Կ՚արժէ որ իր ազգակիցները պարզ երախտիքի դափնեպսակը դնեն այդ տաղանդաւոր տղուն խոնարհ եւ ազնուական ճակտին վրայ :

Ա.Պ.

անտարբերութիւնը: Եթէ դժգոհ են, եթէ լաւ կամակերպուած չէ, կրնան գալ եւ իրենց տրտունջները յայտնել առ որ անկ է: Կրթական մարմինը քանիցս ծնողական ժողովներու հրաւիրեց , բայց առանց արդիւնքի : Ուրեմն ի՞նչ պէտք է ընել որ ընտանեկան յարկերէ ներս տեղաշարժ մը տեղի ունենայ յանուն Մայրենիքին :

Սիրելի հայ ծնողքներ, հայրեր, մայրեր ու մանաւանդ մեծ հայրիկներ եւ մեծ մայրիկներ թելադրեցէք որ փոքրիկները Ազգային տուն երթան : Եթէ հայ ենք եւ Հայու պէս կը մտածենք, արագ պէտք է շարժիլ, որպէսզի ջրամոյն չըլլանք : Հեռաւոր Արարատի ստորոտը ունինք յոյսի եւ լոյսի հայրենիք մը, քիչ մը ազգային հպարտութիւն եւ ցեղային նախանձախնդրութիւն, եւ ամէն բան կարգի կը մտնէ :

Ոչ մէկ ժողովուրդէ պակաս ենք՝ ամէն դետնի վրայ : Երբ այս է իրականութիւնը տատամսելը աւելորդ է: Աշխատինք հաւաքաբար, 90 աշակերտութիւնը բարձրացնել 190ի, ինչո՞ւ չէ, քիչ մը աւելի:

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

×

ԿԱՐՕՏ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԿԱՐՏԱՆ.— Նոր տարուան եւ Ս. Ծընունդի տօներուն առիթով , մի քանի բարեմիտ անձնաւորութիւններ, վերյիշելով մեր նախնիքներէն ժառանգ մնացած իրերօգնութեան բարի սովորութիւնը , մտածեցին օգնութեան հասնիլ անձուկ ու թշուառ վիճակի մէջ գտնուող հայ ընտանիքներու եւ առ այդ՝ հանգանակութիւն մը ընել :Այդ պարտականութիւնը յանձնուեցաւ Տիկին Սառա Վարդանեանի, որ սիրայօժար եւ անձնուիրաբար պտըտեցաւ Կարտան , Պիվէռ, Միրէօյլ եւ շրջանի բոլոր Հայերուն տուները, անխտիր դիմելով նոյնիսկ օտարազգի ծանօթներու, հաւաքելով 81 հազար հին Ֆրանք , որ խղճմտօրէն բաժնուեցաւ Պիվեռաբընակ նպաստընկալ կարօտ ընտանիքներու , որոնք երախտագիտական իբենց շնորհակալութիւններն ու օրհնութիւնները կը յայտեն գաղութիս դթասէր հայ հասարակութեան :

ՏԵՂԱՅԻ

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ

Համաձայն ամէնէն վերջին տուեալներուն, Ճափոն այն երկիրն է, որ ամէնէն շատ ժապաւէններ կ՚արտադրէ մէկ տարուան մէջ : 1963ին այս երկրին մէջ պատրաստուեցան 363 ժապաւէններ: Համաշխարհային արտադրութեան մէջ երկրորդ տեղը կը գրաւէ Հնդկաստանը, որ 1963-ին արտադրեց 298 ժապաւէններ ,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (148)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Աբշամինիզ խայիր օլսուն պէյ է – ֆէնտիմ (բարի իրիկուն, տէր իմ բէկ) , ըսաւ թրքական զինուորականը բարեւի կենալով ,— քեզ կանչողը Վելի բէկը չէ. ես եմ քեզ դուրս կանչողը կարեւոր խընդրի մը համար :

Բէկը ընկրկեցաւ ու ձեռքը սուրին տարաւ :

— Ո՞վ ես դու :

Գրիգոր ալ սուրը քաշեց ու հակառակ բռնած՝ երախակալը բէկին երկարելով ըսաւ .

— Առ, եթէ կը կարծես որ ինձմէ վախնալիք բան մը ունիս :

Բէկը պատեանը քշեց սուրը: Գրիգոր ալ :

— Ես քեզի կարծածէդ աւելի լաւ բան մը կը բերեմ :

Ու ծոցէն դրամներու քսակը հանեց , ոսկիները հնչեցնելով :

— Ընդունէ իբր նախաբան :

Բէկը ձեռք առաւ ծանր քսակը, բայց ապա վերադարձուց :

— Նախ պէտք է դիտնամ թէ ո՞վ ես եւ ի՞նչ կ՚ուզես :

Եւ տան շուքին մէջ քաշուեցաւ ու հոն գտնուող քարէ նստարանին վրայ նստաւ եւ ուշադրութեամբ դիտեց Գրիգորին դէմքը :

Գրիգոր ալ նստաւ. բազուկները ծալեց եւ երբեմն երբեմն կծող մօրուքը քերելով մեղմաձայն եւ զգուշաւոր կը խօսէր :

— Իմ անունս հարիւր հազար ոսկի է : Կարծեմ բաւական աղուոր կը հնչէ :

Բէկը ժպտեցաւ :

— Կեղծ անուն չէ՞ արդեօք :

— Կրնաս շուտով համոզուիլ: Քու անունդ սակայն խեղճ մարդ է, թէեւ տարակոյս չկայ որ քաջ մարտիկ մը եղած ես: Ամէն մարդ գիտէ որ Հունգարիա ալ գացեր ես փառաւոր արշաւանքով մը :

— Կը տեսնամ թէ կը ճանչնաս զիս:

— Կարճի կապենք, ուրեմն: Դուն վաղը առաւօտէն սկսեալ Ետիքուլէի բերդակալն ես. պարզ խօսքով՝ դուն ալ գերի մը պիտի ըլլաս, միայն թէ վճարուած գերի մը: Տարին անգամ մը պիտի կարենաս քաղաք երթալ : Եթէ Ալլահ քեզի երկար կեանք պարգեւէ՝ ընդամէնը քըսանէն երեսուն անգամ պիտի կարենաս Պոլիս տեսնել: Եւ աղուորիկ մը պիտի գիրնաս Վելի բէկի նման :

— Առաջ տար :

— Քու ձեռքդ է որ աւելի լաւ ու ազատ վիճակ մը ընտրես:

— Խօսէ , մտիկ կ՚ընեմ :

— Ետիքուլէի մէջ գերի մը կայ, մեծահարուստ հունգարացի իշխան մը , Վաղենտ Թէօրէօք :

— Զանիկա՞ կ՚ուզես ազատել :

— Դուն կ՚ըսես : Ըսենք ուրեմն , թէ կ՚ուզեմ :

— Ըսէ :

— Քեզի հետ քանի մը նոր զինուորներ ալ պիտի գան : Եթէ ոչ ուրիշներ՝ ծէթ ծառաներդ: Ի՞նչ կ՚ըլլար եթէ դուն վաղը իրիկուն դուրս բերէիր, օրինակի համար ըսենք Իշխան Վաղենտը, իբր թէ Սուլթանը կանչած ըլլար :

— Արեւու մար մտնելէն վերջ բերդակալն ալ չի կրնար դուրս ելլել :

— Բայց Սուլթանի հրամանով կրնայ : Բայց ըսենք օրուան մէջ հետդ դուրս գայ երկու զինուորներով. փողոցները այս կողմերը շուտով ամայի կը դառնան: Դուն երկու զինուորներդ կը վերադարձընես ու ճամբան կը շարունակես Իշխան Վաղենտի հետ : Բայց փոխանակ սերայ երթալու՝ վերոյիշեալ գերին՝ նաւու մը վրայ պիտի առաջնորդես : Այն նաւուն վրայ ,որ ծովափ կեցած կ՚ըլլայ՝ նարընջագոյն դրօշ մը պարզած: Ան կրնայ ցորեն փոխադրող նաւ, ձկնորսական նաւ , կամ նաւակ մը ըլլալ: Այս կողմերը արդէն շատ չկան : Ուրեմն, շատ շատ ըզգեստ կը փոխէք ու երկուքդ ալ նաւ կ՚ելլէք :

— Այդքան դիւրա՞ւ :

— Ոչ բոլորովին: Հազիւ նաւը մեկնի՝ երեք հարիւր ոսկի պիտի համրուի ափերուդ մէջ, թուրքերէն բացատրութեամբ երեքհազար զրուշ կամ փիասթր: Ապա կամ ծովով կամ ալ ցամաքով Թեքիրտաղ կ՚երթանք: Հոն մարդ մը ունինք որ մեզի կը սպասէ ընտիր ձիերով, իսկ քեզի՝ հինգ հարիւր ոսկիով : Ա՛ս նորէն հինգ հազար զրուշ կ՚ընէ: Աթէնք կ՚երթանք եւ անկէ ալ Իտալիա: Հազիւ իտալական ափունք ոտք դնենք՝ հինգ հարիւր ոսկի ալ պիտի ընդունիս :

— Հազար երեք հարիւր :

— Մինչեւ հոն : Կարծեմ տասը տարուան ռոճիկդ է: Դուն ալ մտածէ անգամ մը. այն մարդը՝ որ Տեպրեցէնի, Սիկեթվարի եւ Վայտա – Հունեատի դղեակներուն տէրն է, ու դեռ անոնցմէ դուրս՝ թագաւորավայել կալուածի մը, գրեթէ բոլոր Անդր – Դանուբին, ան դիւրաւ կրնայ մնացած իննըսունեւինը հազար ոսկին վճարել քեզի, նոյնիսկ եթէ ինչքերուն կէսէն ալ ստիպուի հրաժարիլ :

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Պ. Պօղոս Թիւլպէնճեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Շէրիճեան, Օր. Հ. Էքսէր-ճեան կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, քրոջ եւ ազգականին՝

ՌՈԶ ԹԻՒԼՊԷՆՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 1ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի ժամը 15·45ին:

Հաւաքուիլ 5 Րիւ Արման Լեփին (Պուա Քոլոմպ) ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պուա Քոլոմպի դերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մէն 100 ֆրանք

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Շիւքրի Զէքմէկեանի մահուան առթիւ Օր. Թ. Գնդունի քսան ֆրանք կը նուիրէ Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին: (Տառնալ «Յառաջ»էն):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէն.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, կազմակերպած Խաչի մասնաճիւղը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկ. Ա. Ալեքսանեանի եւ իր զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Զարդարեանի եւ զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, հօրաքրոջ ԼՈՒՍԻՆ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Լիւսի Օհանեանէ եւ ընտանիքէն երեսուն ֆրանք ողբացեալ Աբրահամ Մանուկեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՆՈՒԻՐՆԵՐ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ

Օննիկ Քէօլէօեանի մահուան քառասունքի առթիւ.— Պ. Նափոլէոն Պիւլիկեան հինգ հարիւր եկեղեցիին: Տիկ. Ալիս Քէօլէօեան հարիւր Աղքատախնամին: Պ. Գրիգոր Թումմասեան յիսուն կրթականին: Պ. Մկրտիչ Պալիոզեան 20 եկեղեցիին:

Մարիկա Պօյաճեանի մահուան առթիւ Պօյաճեան եղբայրներէն 400 եկեղեցիին:

Մենտուհի Գալուստի մահուան առթիւ. Թիւթիւնճեան եղբարք յիսուն կրթականին եւ յիսուն աղքատախնամին: Մարիէյլէն Յակոբ Փափազեան, վոխան ծաղկեպսակի յիսուն կրթականին:

Մայր Թէրզեանի մահուան առթիւ Պ. Օննիկ Ալեքսանեան քսան եկեղեցիին:

Նաճարեանի մահուան քառասունքին առթիւ Պ. Տրդատ Զաքոյեան տասը եկեղեցիին եւ տասը կրթականին, Տիկին Նաճարեան տասը կրթականին:

Թաւլեանի մահուան առթիւ, Տիկին Մ. Գալուստեան երեսուն Աղքատախնամին, Փեւիէն Տէր եւ Տիկին Ուզունեան, իրենց աղջկան նշանախօսութեան առթիւ յիսուն եկեղեցիին եւ յիսուն կրթականին: Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար Տիկ. Վերժին Զուլֆայեան հարիւր, Գրիգոր Պապիկեան յիսուն, Գրիգոր Այանեան 50 (Սէնթ Էթիէն), Վ. Վարդանեան քսան (Մարսիլիա), Տիկին Փ. Ղազարոսեան քսան ֆրանք:

Ծննդեան տօնին առթիւ.— Ժ. Պահատուրեան վեց հարիւր Աղքատախնամին եւ հարիւր կրթականին: Տիկին Ուզունեան հարիւր Աղքատախնամին, Յ. Կէվիկեան յիսուն Աղքատախնամին, Յ. Եաղուպեան յիսուն Աղքատախնամին, Ոմն հինգ Աղքատախնամին:

Ծննդեան տօնին առթիւ Ջրօրհնեաց հնգահայրութեան առթիւ.— Փոքրիկն Վարուժան Յովհաննէսեան 300, Փոքրիկն Պօղոսեան 70: Ս. Յովհաննէսեան 65:

Լիոնի Կապ. Խաչ երկու հարիւր կրթականին: Դանիէլեաններէ յիսուն կրթականին: Վիէննէն Պ. Խաչիկ Պետրոսեան, Թոռնիկին Ծնունդի առթիւ տասը եկեղեցիին:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն, էթիէն Լալուի եւ Իվոռ Պարէռի բժշկական յայտարարին ընթացքին հայ բժիշկ մըն է որ պիտի պատմէ «Հիւանդանոցի մը ներքին բժիշկի դիչերուան պահակութիւնը» Օ-թէլ Տիէօճի:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Սէնթ Էթիէն եւ Սէն Շամոնի միացեալ ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Լիոն.— Սովորական հաւաքատեղին: Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին:

Տիւսին.— Շաբաթ (6 Փետրուար), կէսօրէ ետք ժամը 14ին, Հ. Յ. Դ. Ա-կումբին մէջ:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱԽԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ՝ պատարագ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Առաջաւորաց, Բարեկեն-դան եւ Հանդիսաւորութիւն Տեառնընդառաջի: Ժամերգութիւն ժամը 9·30ին, ճաշնաւոր պատարագ եւ մոմօրհնէք ժամը 10·30ին:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԺ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, Փետրուար 21ին, կիրակի, մաս-նակցութեամբ Տիկնանց Ցանճախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբին:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն.— Փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը Փետրուար 21ին, կիրակի կէս օրէ ետք, Ազգ. Տան սրահը: Նախաճեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի:

×

Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 28ին, Ֆրանքֆուրտիցե-րական սրահը, 10 Րիւ տէ Մեսաժըրի, (մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր):

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ղեկավարուհիական ցերեկոյթը Մարտ 21ին:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ՎԱՅՐԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՄԸ

Այցելութիւն ընել

ՊԷՅՐՈՒԹԻ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Մայիս 22էն – Յունիս 5

ՕԴԱՆԱԻՈՎ

Միայն 1570 ֆրանք, ամէն բան մէջը:

Դիմել կազմակերպիչին՝

Abbé J. LEVONIAN
33, Rue Batany, MEUDON (S. et O.)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՕՒՄ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՊԱՏՈՒՈՑ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ

ԵՒ ԲԱՐԵՀԱՃ ՆԵՐԿԱՑՈՒԹԵԱՄԲ

Messieurs

G. KASPEREIT	(9րդ թաղամասի երեսփոխան)
COLIBEAU	(Փոխ-երեսփոխան)
BISCARRE	(Փարիզի Քաղաքապետարանի խորհրդական)
GERVILLE	(Քաղաքապետ 9րդ թաղամասի)
BAUDOUIN	(9րդ թաղամասի ոստիկանապետ)

Կիրակի, Փետրուար 7, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ,
17, Rue Bleue, PARIS (9e)

Պաշտօնական հիւրերու ժամանումը եւ բացումը պիտի կատարուի ժամը 15ին

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՄԾ. ՏԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
SURPRISE PARTY

կազմակերպուած Նոր Սերունդի Նայիրի պարախումբին կողմէ
ժամը 19էն սկսեալ Շաբաթ, Փետրուար 6
SALLE RACHMANINOFF
26, Avenue de New-York — Métro: Alma - Marceau
AMBIANCE BUFFET

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro: Concorde

Orchestre Maurice VANIA

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Election de Miss Croix-Rouge

Margerie NOEL, Gérard GILLES et Richard RITTRE

DANS LEURS TOURS DE CHANTS

Գառքով ներկայացող ու սանդուղներուն կէս գին
Ապահովել սեղանները ELY. 67-03

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros: Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին
Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐՈՒԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒՅԶԸ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ

LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

VENDREDI 5 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10225 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.225

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Ա.

Կիրակի օր տեղի կ՝ունենայ հանդիսաւոր բացումը Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան, ներկայութեամբ Ֆրանսացի պետական եւ պաշտօնական դէմքերու :

Տան չէնքը պարզապէս աւերակ մըն էր, ռմբակոծումի կամ հրդեհի զոհ մը կարծես՝ 1956ին, երբ Կեդրոնական Յանձնախումբը որոշեց գնել զայն :

1952ի Յունուարէն սկսեալ ամբողջ չորսուկէս տարի շարժման մէջ էին դրուած կալուածական առուծախով զբաղող բազմաթիւ տուներ, յարմար չէնք մը գտնելու համար :

Բնակարանային տագնապը, որ սկսած էր 1945ին, իր գերագոյն աստիճանին հասած էր այդ տարիներուն, մեծապէս դժուարացնելով փնտռտուքները :

Փոխանակ մեղմանալու, տագնապը օրէ օր աստիճան մը աւելի կը սաստկանար : Ծախու յարմար չէնք կարելի չէր ըլլար գտնել : Գիները երկրաչափական յառաջատուութեամբ կը բարձրանային : Քանի տարիները կը սահէին, կացութիւնը ա՛յնքան կը ծանրանար :

Ծրագրուած էր Փարիզի կեդրոնական մէկ թաղամասին եւ հայաշատ շրջանի մը մէջ ունենալ Հայ Մշակոյթի Տունը : Երթեւեկի դիւրութիւններով օժտուած :

Ներկայ չէնքը կը ներկայացնէր փընտրուած առաւելութիւնները : Սակայն դեռնայարկէն մինչեւ տանիք՝ չորս յարկերը առանց տախտակամածի փայտէ դերաններու շարան մը կը ներկայացնէին, կմախքներու տպաւորութիւնը ձգելով :

Պատերը իրենց ծեփերէն մերկացած՝ կենդանի վկաներն էին հնութեանը չէնքին, որ տարակոյս չկայ թէ տաք ու պաղ օրեր շատ էր տեսած :

Աւերակը չէնցնելու համար զոհողութեանց առջեւ կանգ չառնելու հաստատակամութեամբ Կեդրոնական Յանձնախումբը չվարանեցաւ գնելու Բիւ Պլէօի չէնքը, այն փոքրիկ դրամագլուխով, որ գոյացած էր ընկերական հաւաքոյթներու մէջ կատարուած հանգանակութիւններով :

Կալուածատէրը վճարման դիւրութիւններ ընծայած էր : Վեցամսեայ մասնավճարները կանոնաւոր կերպով յարգուեցան, շնորհիւ ընկերներու, համակիրներու եւ սրտցաւ հայրենակիցներու լումաներուն :

Պարտքերու շիջումէն վերջ սկսան նորոգութեան աշխատանքները :

1957 Սեպտեմբերին պատրաստ էր արդէն սարքաւորումը ստորնայարկին, ուր փոխադրուեցաւ Յառաջի տպարանը :

Յետոյ ձեռնարկուեցաւ փլատակներու մաքրագործման, պատերու ամրապընդման, օժանդակ սանդուխի շինութեան, չորրորդ յարկի փլուզման եւ նորին կառուցման, դեռնայարկի եւ առաջին ու երկրորդ յարկերու բարեզարդման, սալայատակման, ելեկտրականութեան եւ կեդրոնական ջեռուցումի զետեղման, ներկի եւ այլ յարակից աշխատանքներուն, որոնք տարիներ տեւեցին :

Հանրութեան տրամադրութեան տակ դրուեցան Սողոմոն Թէհլիրեանի եւ Շաւարշ Միսաքեանի անունը կրող սրահները՝ դասախօսութեանց եւ հաւաքոյթներու համար :

Մոնմորանսիէն հոն փոխադրուեցաւ նաեւ Հ. Յ. Դ. Թանգարանը, որ կը գրաւէ չէնքին երկրորդ յարկը :

Երրորդ յարկին վրայ իրենց դրասենեակներն ու հաւաքատեղին ունեցան Ֆ. Կապ. Խաչն ու Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը :

Կը մնայ չորրորդ յարկը, որուն սարքաւորումը պիտի կատարուի երբ նիւթական պայմանները թոյլատրեն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ ԼԱՈՍԻ ՄԷՋ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԶՈՀԵՐ

Արիւնը անդամ մը եւս հոսեցաւ Լաոսի մէջ ուր հաշտուած կողմերը, այս անդամ, բախում ունեցան ըմբոստացած ոստիկանական ուժերուն հետ :

Նոր հաստատուած էր հանդարտութիւնը բրիտանացի եւ ամերիկացի միջնորդներու միջոցաւ ապստամբներու, եւ օրինապաշտներու միջեւ երբ արիւնը ըսկըսաւ հոսիլ եւ խառնակ կացութիւն մը ստեղծել Վիէնսիանի մէջ : Ոստիկանական զօրավար Լամֆուքաթոլի հրապարակ գայն է որ պատճառ դարձաւ այս իրարանցումին եւ հիմնովին փոխեց կացութիւնը :

Առաւօտուն ըմբոստ զինուորները կը պատրաստուէին նուիրագործել նախորդ օրուան համաձայնութիւնը եւ միանալ օրինապաշտ զօրքին : Այդ պահուն է որ ոստիկանական ուժերը անանկնկալ ձեւով միջամտած են : Բուռն ռմբակոծութիւն մը սկսած է քաղաքին կեդրոնին վրայ, տեւած էր ժամ մը : Տուներ քանդուած են ինչպէս նաեւ ձայնասփիւռի չէնքը, քաղաքի ոստիկանութեան կեդրոնը եւ ելեկտրականութեան գործատունը : Բազմաթիւ մեռեալներ եւ վիրաւորներ կան : Հրացանաձգութիւնը սկսած է արքայական պալատին դէմ ուր կառավարութենէն զատ, բաւական օրինապահ ուժեր կային : Վարչապետ Սուվաննա Ֆումա եւ իր դահլիճին անդամները ապաստանած են Նահոզոթ հիւանդանոցը :

Այս յարձակումին պատասխանը եղած է անմիջական : Նոր հրացանաձգութիւն մը սկսած է այս անդամ Շինայմայէն, մայրաքաղաքէն քսան քիլոմեթր հեռու կայանէ մը, ուղղուած ոստիկանութեան կեդրոնին զինամթերքի չէնքին վրայ, որ կէս առ կէս քանդուած է : Ապա օրինապաշտ զինուորները նախկին – ըմբոստ զինուորներու հետ սկսած են քալել ոստիկանական զօրավարին կեդրոնատեղիին վրայ : Կռիւները կրկին սկսած են սաստիկ բնոյթ ստանալ եւ թնդանօթը լըսուած է ամբողջ օրը : Ի վերջոյ կը թուէր թէ օրինապաշտները տէրն էին կացութեան բայց հակայարձակում մը անկարելի չէր : Կռուողներէն զատ, քաղաքացիներու մէջ ալ զոհեր կան : Սուվաննա Ֆումայի դահլիճին նախարարները յայտարարած են թէ այս եղբայրասպան կռիւները պատահած են Զօր. Ֆումի Նոզավանի դրդումով : Նոզավան Լաոսի աջակողմեաններու պետն է եւ փոխ – վարչապետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Իզվեստիան կը գրէ թէ բան մը կարելի չէ սպասել գերմանական վերամիացման համար, արեւմտեան նախաձեռնութենէ մը : «Գերմանական վերամիացումը հարց մը չէ որու մասին Խորհ. Միութիւնը եւ արեւմտեան պետութիւնները կրնան խօսիլ : Միամտութիւն է խորհիլ թէ այդ հարցը կարելի է լուծել արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիաներու բանագնացներէն դուրս : Միայն երկու Գերմանիաները — հաւասար իրենց իրաւունքներուն մէջ — կրնան լուծել, իրենց գործն է» կը շեշտէ խորհրդային կառավարական օրգանը :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը «Սեւ Գիրք» մը կը պատրաստէ ուր կը թուէ այն երեսուն հազար եւրոպական քաղաքներն ու շրջանները, ուր Հրեաները ջարդուած կամ աքսորուած են : Այս գիրքը Փետրուար 15էն առաջ պիտի յանձնուի Դաշնակցային Հանրապետութեան կառավարութեան որպէսզի դիւրութեամբ հետապնդէ պատերազմի նացի ոճրագործները :

ԱԼՊԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը հրապարակած է նամակ մը զոր երեք շաբաթ առաջ ղրկած էր Վարշաւա, բացատրելու համար թէ ինչո՞ւ չէր մասնակցեր Վարշաւայի Ուխտին վերին ժողովին : Ալպանացիք կ՝առարկեն որ «իրենց ընթացքով եւ գործելակերպով, ստորագրող պետութիւնները թոյլ տուած են Խրուշչեւի դեկավարած Խորհ. Միութեան որ բռնաբարէ Վարշաւայի Ուխտին սկզբունքներն ու կանոնները» :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէն լիակատար նիստ պիտի գումարէ ի մօտոյ, քննելու համար քոյր կուսակցութեանց յարաբերութեանց հարցը եւ ի մէջ այլոց նաեւ դիւղատնտեսական խնդիրը :

ՍՈՔԱՐՆՕ տեսակցութիւն մը տուած է ամերիկեան հեռատեսիլին եւ ըսած Ամերիկացիներուն՝ «Սատանան տանի ձեզ, ձեր օգնութիւնով» :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Կոսիգին, ի մօտոյ Հանոյ պիտի այցելէ :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ Ի ՍՓԻՒՌՍ ԱՇԽԱՐՀԻ

Յիսուն տարի առաջ, 1915 Ապրիլ ամսուն, Հայ ժողովուրդը կ՝ապրէր իր կեանքի ճակատագրական պահերէն մին, երբ առանց յարանուանական կամ կուսակցական խտրութեան, մէկ միլիոն հայ կը նահատակուէր եւ այլ միլիոն մը տեղահանուած, կողոպտուած, կոտորակուած՝ կը դառնար հայրենազուրկ գաղթական, որուն հայրենի երկրի մեծ մասը, Ապրիլեան Եղեռնով դատարկուած, մինչեւ այսօր ալ կը մնայ թրքական տիրապետութեան տակ :

Կատարուած ցեղասպանութիւնը, անարդարութիւնն ու իրաւազրկումը համայն Հայութեան դէմ էր. զայն ոչնչացընելու փորձ մըն էր : Հայ ժողովուրդը պարտաւոր է, Եղեռնի յիսնամեակին առթիւ, որպէս մէկ ժողովուրդ, մէկ եւ անբաժան ազգ ներկայանալ աշխարհին եւ պահանջել անկէ իր իրաւունքն ու արդարութիւն : Քաղաքական մտածողութեանց տարբերութիւնները արգելք չեն կրնար ըլլալ հասնելու միասնակամութեան, ԵՐԲ ՄԻԱՍՆԱԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՆՋԸ ԱՆԿԵՂԾ Է :

Հայութեան քաղաքական իտէալն է, անոր անընկճելի կամքն է ու տեւական չգտումը՝ հասնելու ԻՐ ԱԶԱՏ ԵՒ ԱՆԿԱԽ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ, ԻՐ ՍԵՓԱԿԱՆ ՈՒ ԱՄԲՈՂՋԱՑԱԾ, ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՄԷՋ : 1965ը սակայն, Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակն է, թուրք պետութեան եւ ժողովուրդին կողմէ համայն Հայութեան հասցուած հարուածին յիսնամեակը. որով, այս տարին պէտք է ըլլար, եւ պէտք է ըլլայ, միմիայն այդ նահատակներու ոգեկոչման նուիրուած եւ հայ ժողովուրդին հասցուած վնասներուն հատուցում պահանջելու տարի. աշխարհին իր պարտաւորութիւնները յիշեցնելու, ամբողջ ցեղ մը աշխարհի երեսէն սրբելու համար գործադրուած ահաւոր ոճիրներուն մատնանշման եւ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՀԱՆՋԵԼՈՒ ՏԱՐԻ. միակամ, միասնական՝ ինչպէս վայել է իր արժանապատուութեան տէր ժողովուրդի մը :

Եղեռնի յիսնամեակը պէտք չէ ծառայէր Հայ Դատի լուծման տարբեր ճամբաներու արտայայտութեանց : Ահա այդ դիտակցութեամբ, անցնող ամիսներու ընթացքին, խօսակցութիւններ ունեցանք հայ կեանքէն ներս գործող հայ կուսակցութիւններու հետ, միակամ ձեւով պահանջելու համար աշխարհէն, յանուն համայն Հայութեան Հայ ժողովուրդի իրաւունքները :

Մեր բոլոր փորձերը անցան ապարդիւն, քաղաքական տարբեր մտայնութեան ներկայացուցիչիչներու անզիջող պնդումին դիմաց՝ անպայման արտայայտելու քաղաքական միակողմանի պահանջ մը :

Միակ նպատակի մը հասնելու համար կրնան տարբեր քաղաքական մտածողութիւններ գոյութիւն ունենալ, որոնք կը տարբերեն կուսակցութիւնները իրարմէ : Տարբեր մտածողութիւնները իրար մօտ բերողը կրնայ ըլլալ միմիայն ընդհանրական նպատակը, իր ընդհանրական ձեւին տակ շեշտաւորուած : Այդ եղաւ մեր պահանջը. այդ պարզ իրողութեան բոլորի կողմէ ըմբռնուիլը եղաւ մեր սպասումը : Այդ սպասումով ալ, հակառակ մեր դէմ հանուած անզիջողութեան, հակառակ համայն Հայութեան համար արդարութիւն եւ իրաւունք պահանջելու ընդհանրական տարազին շուրջ միանալու մեր առաջարկին մերժուելուն, մենք դարձեալ խուսափեցանք հրապարակային, պաշտօնական արտայայտութիւններէ, յուսալով, սպասելով, որ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ բոլորին համար, անդրադառնալ թէ Եղեռնի յիսնամեակի միակամ ոգեկոչման համար, միակ ուղիղ ճամբան, հայ ժողովուրդի ընդհանուր շահերուն շուրջ կեդրոնանալն էր :

Այդպէս չեղաւ սակայն :

Երկու կուսակցութիւններու անունով, խումբ մը ազգայիններ հայ ժողովուրդին ուղղուած կոչ մը հրատարակեցին հայ մամուլին մէջ, այդ քայլով իսկ մերժելով հրապարակաւ — կամ հրապարակով արտայայտելով իրենց մերժումը — համահայկական մօտեցում մը ունենալ դէթ Եղեռնի յիսնամեակին առիթով :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը յայտարարէ համայն Հայութեան, թէ իր նպատակը եղած է միշտ ու կը մնայ նոյնը՝ ծառայել հայ ժողովուրդի շահերուն, առաջացնել հայ ժողովուրդի միակամութիւնը իր հիմնական նպատակներուն շուրջ :

Այսօր, Եղեռնի յիսնամեակի ոգեկոչման նախօրեակին տարբեր չէ, տարբեր չի կրնար ըլլալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կեցուածքը :

Որպէս հարազատ արտայայտիչը հայ ժողովուրդի ձգտումներուն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը պահանջէ բոլորէն հաւաքական կամքի պողպատացում, ի խընդիր Հայուն իրաւունքը եղող ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ :

Հ. Յ. Դ. ԲԻՒՐՕ

30 Յունուար 1965

ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Չորեքշաբթի առաւօտ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ծաղկեպսակ մը դրաւ Յաղթական Կամարի Անծանօթ Զինուորի գերեզմանը :

Նոյն օրը, կէսօրէ ետք, Կաթողիկոսը ընդունուած է արտաքին նախարարութեան կողմէ, իսկ իրիկունը կ՝այցելէր Հայ Ուսանողական Մարի Նուպար հաստատութիւնը ուր ջերմ ընդունելութեան մը կ՝արժանանար :

Այս եւ Հինգշաբթի օրուան այցելութիւններու մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ԵՐԲ ՈՐ ԲԱՑՈՒԻՆ ԴՌՆԵՐԸ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

Այդ դուռները այս տարի պիտի բացուին, կը հաւատայ Ամենայն Հայոց Հայրապետը: Որովհետեւ Յիսնամեակով ·

« ... Մեր ազգային մեծ ողբերգութեան գիրքը չի կրնար փակուիլ ... այլ՝ յիսուն տարիներ յետոյ պիտի բացուի նոր ճանապարհ մեզի համար... կեանքի կոչելու այն երազները, որոնց համար նահատակուեցան մեր հայրերը » :

Ոչինչ աւելի գօտեպնդող է եւ ոչինչ այնքան կ՚ամրացնէ մեր կողմէ քանիցս մեկնուած միտքը, թէ Յիսնամեակը Հայութեան համար սկիզբ է միայն որքան Վեհ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի անձնական վկայախօսութիւնը :

« 1965 »ը՝ ժամանակի ու տարածութեան « ճանապարհի կէտ » ու «հանգըրուան » գնահատելով՝ Հայրապետը Իր հաւատքը կը յայտնէ ոչ միայն մեր ազգին առջեւ բացուելիք ճանապարհի, այլեւ արդէն իսկ կատարուած «բացում»ներու ոգիին եւ իմաստին մասին:

« Հայաստան, կարծեմ լաւագոյն բացումը ըրած եղաւ... հրատարակելով «Մուսա Լերան Քառասուն Օրերը » 50 հազար օրինակով... Յունուար 10ին այդ գիրքը այլեւս հրապարակի վրայ չկար : Եւ չտեսնուած պահանջ մը կայ որպէսզի այդ գիրքը նորէն հրատարակուի հարիւր հազար օրինակով... եւ յատկապէս 1965ի այս սկիզբի սեմին գտնուելուն պատճառով է, որ այս գիրքը իր կարեւորութեամբ բացառիկ, խոշոր, չտեսնուած նշանակութիւն մը ստացաւ հայ ժողովուրդի, Հայաստանցի ժողովուրդի ներքին ապրումներուն համար» :

Ահա թէ ինչ նշանակութեամբ , ազգային ինչ բացառիկ, խոշոր ու չտեսնուած իմաստով է, որ Հայաստանի Հայութիւնը 1965ի սեմին իսկ կատարեց բացումը նոր ճանապարհի :

Կարիք կա՞յ մեկնելու, թէ Ֆրանց Վերֆէլի վէպին մէջ ազգային որ իտէալին համար է, որ կը մաքառի այն հոյլը հայ հերոսներու, որ «մահուամբ մահը կը յաղթէ », ինչպէս պիտի ըսէր Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոս :

Հայաստանաբնակ մեր եղբայրներն ու քոյրերը՝ « ամենաբարձր մտաւորականէն սկսեալ, պետական մարդիկը, մինչեւ ամենախոնարհ, ազնիւ եւ համեստ աշխատողը, բանուորը եւ գիւղացին խանդավառուած են» վերֆէլեան վէպով:

Նման բացումով հաղորդուած ու ներշընչուած « ամբողջ մեր ժողովուրդը ... եւ ամէն մէկը կը զգայ, թէ բան մը պէտք է ընէ, բանով մը պէտք է արտայայտուի» եւ ասիկա՝ «օգտագործելով , կենսագործելով ամէն հնարաւոր եւ հնարաւորին առաւելագոյնը »:

Ոչ միայն ընդհանրապէս անմարդկային, այլ յատկապէս հայօրէն անխիղճ պիտի ըլլար ակնկալել, որ հայրենիքի մեր եղբայրներն ու քոյրերը ընեն որեւէ բան՝ «ամէն հնարաւորի եւ հնարաւորի առաւելագոյնէն » անդին ու աւելի:

Թաւալող ժամանակը հասաւ այս « 1965 »ին, եւ կը յիշեցնէ, թէ թուաբանական կլոր թիւ մը անցած է Մեծ Եղեռնի վրայէն :

Այս կլոր թիւը չկազմուած՝ թէեւ բիւր անգամ խաբուած ու խոցուած, սակայն արդէն իսկ անդուլ պահանջատէր էր համայն Հայութիւնը :

Այժմ, վկայախօսութեամբ սրբազնագոյն Հայրապետի, Յիսնամեակը մեզի կը ներկայանայ, իբրեւ « ազգային եւ հայրենասիրական իմաստով... հայ երազներու եւ իտէալներու իրականացման » առաջնորդող՝ ճանապարհի բացում :

Եւ խստօրէն այս իմաստով կը հասկցուի Յիսնամեակը հայրենաբնակ հայ ժողովուրդին կողմէ, ուր «առաջին անգամն է, որ հայրապետական կոնդակ մը ոչ միայն Հայաստանի եկեղեցիներու բեմերէն կարդացուեցաւ, այլ ձեռքէ ձեռք պտըտեցաւ՝ գիտնականներու, մտաւորականներու, գրագէտներու եւ արուեստագէտներու շրջանակէն ներս», այժմ բոլորն ալ վարակուած են հայ ազգային իրաւունքի ապրումով «շատ աւելի, քան Ես ինքս կը սպասէի այնտեղ » :

Եւ միշտ վկայախօսութեամբ Հայրապետին, հայ ժողովուրդի «զգացումներու եւ մտածումներու պոռթկումը սահման չունի », սակայն նոր ճանապարհին բացումը կը յատկանշուի անով, որ այս թուականէն անդին, մտածուած ու ծրագրուած կերպով ու գործնապէս՝ «այն ինչ որ հնարաւոր է, այն ինչ որ հայ ժողովուրդը, մեր փոքրիկ ժողովուրդը իր ուժերուն ապաւինած՝ ինչ որ կրնայ ընել պիտի ընէ եւ պէտք է ընէ» :

Եւ դարձեալ: Ուխտի բացում մըն է, որ պիտի կատարուի 1965ին:

« Եթէ այս տարի՝ 1965ը առաւելապէս պիտի ըլլայ մեզի համար սուգի եւ աղօթքի տարի, բայց ատիկա մենք պէտք է վերածենք ուխտի մը եւ այդ ուխտը մեր սրտին մէջ յառաջ պիտի երթանք 50 տարի ալ, յետոյ հարիւր տարի ալ, մինչեւ որ հայ ժողովուրդին արդարութիւն ըլլայ: Եւ եթէ մարդկութեան մէջ մարդկութիւն կայ, պէտք է հայ ժողովուրդին վերջնապէս արդարութիւն ըլլայ »:

Ահա համազգային Ուխտը, որով կը բացուի, կ՚իմաստաւորուի գործնապէս կ՚արժէքաւորուի Յիսնամեակը :

Որովհետեւ « մեր ուխտին մէջ պէտք է մնանք անշարժ, մինչեւ մեր վերջնական եւ պայծառ յաղթանակը »:

Այս իմաստով եւ այս տարողութեամբ՝ կը բացուի այն նոր ճանապարհը, որուն կ՚ակնարկէ Վեհափառը :

Հայրապետը մեզի եկաւ որովհետեւ՝ « անզուսպ պահանջը զգացի այս բոլորը ըսելու նաեւ այստեղ, մեր Սփիւռքի պանդուխտ զաւակներուն » :

Կարելի՞ է յուսալ արդեօք, որ երբ այս ոգիով եւ ըմբռնումով կը բացուի Յիսնամեակին ծայր առնող այն ճանապարհը, որ անպայման զմեզ պիտի առաջնորդէ մինչեւ վերջնական ու պայծառ յաղթանակ՝ բոլոր հայ մարդիկ, անխտիր եւ առանց բացառութեան , պիտի ըմբռնեն Հայրապետին նաեւ այն յորդորը, թէ·

« Հայ ժողովուրդի համար այժմ ժամանակ է մէկտեղուելու, ներքնապէս ամրանալու, միասնաբար մտածելու եւ գործելու, անբաժան կերպով յառաջ ընթանալու »:

Մեր ազգային անցեալը այնքան յստակ տարատեսութեամբ մեկնող Ամենայն Հայոց Հայրապետը բացատրած էր արդէն, որ Աւարայրէն մինչեւ Մուսա Տաղ ու Սարտարապատ՝ « համայն Հայութեան խարիսխ զգացումը» եղած է իր հոգեկան ուրախութիւնը, որ կրցած է «մահուամբ մահը յաղթել »:

Նման ճշմարտութեան լոյսին տակ՝ ի՞նչպէս ծունկի չգալ հայ անցեալին , հայ հազարամեայ գուպարին եւ հայ յարութեան առջեւ, եւ չաղերսել, որ գէթ այս տարի, գէթ այս վկայութիւնները լսելէ ետք, գէթ Հայրապետի յորդորին ունկնդրելով, ամէն, ամէն հայ մարդ մոռնայ մաղձ ու քէն, եւ փոխանակ բաժնող խօսքի ու գործի՝ անբաժան միութեան խօսքի ու գործի ախոյեան հանդիսանայ :

Բ. Վ. Ն.

ՏԷՐ-ԶՕՐԻ ՄԷՋ

Հայաստանի երգի – պարի խումբը, անցեալ տարի, այցելեց եւ համերգներ տուաւ Սուրիոյ – Լիբանանի մէջ :

Խումբը Հալէպ գտնուած օրերուն , պարտականութիւն նկատած է այցելել Տէր – Զօրի անապատը: Այս ուխտագնացութեան մասին Գուրգէն Առաքելեան «Սով· Հայաստանի » մէջ կը գրէ հետեւեալը, (կուտանք յապաւումներով) ·—

— Առաջին կանգառը: Մերկ տափաստանի մէջ մի փոքրիկ կաւէ շինութիւն է: Տէրը սիրալիր հրաւիրում է սուրճ խմելու : « Հայ է » շտապում է ասել մեքենավար Բեքիրեանը : Հայ է, բայց հայերէն չգիտէ: Մարդու դէմքը պայծառանում է, երբ իմանում է որ Հայաստանից են հիւրերը :

Սենեակի ներսում, փոքրիկ սեղանի մօտ նստած են երկու տղամարդ՝ արաբական տարազով: Մէկը տեղից վեր է կենում, յարգալից ողջունում : Մի հըսկայ է, թւում է Տորք Անդեղն է խրճիթ մտել: « Սա էլ Հայ է»: Նա հանդիստ մեզ է նայում: Այսպիսի Հայեր անապատում շատ կան, գիւղեր են կազմում : Կորցրել են լեզուն, հագնում են Արաբների նման : Երբ հարցնում ենք, իսկոյն արտասանում են՝ « Արմանի» (ԽՄԲ.— « Հայ »): Գիտեն որ Հայ են, խիստ են նրա նկատմամբ, ով կը համարձակուի իրենց ազգային արժանապատուութեանը կպչիլ :

Ինքնաշարժը դանդաղ դուրս է գալիս դէպի խճուղին: Կաւէ տան մօտ կանգնել է տանտէրը, նրա կողքին հսկան է: Նա ձեռքով հրաժեշտ է տալիս : Դէմքին մի տեսակ թախիծ է իջել: Ով գիտէ ինչ է մտածում ...

— Ահա , բացագանչում է Բեքիրեանը:

Նա էլ ոչինչ չի ասում, կանգնեցնում է ինքնաշարժը, բացում դուռները: Դուրս ենք գալիս , կանգնում փոքրիկ բլրակի վրայ : Մեր առջեւ տարածուել է հըսկայ դետը : Կանգնել ենք պատմական Եփրատի ափին: Մեզնից ամէն մէկը իր խոհերով է տարուել : Շատ աւանդութիւններ են հիւսուել նրա շուրջը : Շատ բան է տեսել Եփրատը դարերից ի վեր : Ու հանդարտ, ծեր իմաստունի նման, նա իր ճամբան է բռնել :

Հանդիպում ենք տների աւերակների : Մի ժամանակ այդտեղ Հայեր են ապրել՝ վերջին բնակիչները հին դարերից եկած շինութիւնների: Գաղթն է բերել նրանց այստեղ ու գաղթն էլ քշել նրանց ...

Եփրատ, Տէր – Զօր անունները շատ բան են յուշում, պատկերներ ծնում :

Վաղ առաւօտեան անցնում ենք դետի միւս կողմը: Ահա եւ անապատի այն կը տորը, որ ընկնում է դետի գիրկը : Այնտեղից են ուղեցել անցնել հազարաւոր հայ գաղթականներ, դետի միւս ափում նրանք փրկութիւն են փնտռել : Ու հանդիստ են գտել միայն Եփրատի ալիքներում : Զուրը դանդաղ հոսում է: Աւազուտից եկող քամին փոշու ամպ է բերում : Գետը կլանում է այն : Եփրատը մեզմ երգ է հիւսում, տխուր մի մեղեդի ... : Յովհաննէս Ճաղարեանի հետ կարելի է խօսել արաբերէն, անգլերէն, Ֆրանսերէն, թուրքերէն, բայց ոչ հայերէն: Մոռացել է մայրենի լեզուն: Նա միակ մարդն է ,որ ազատուել է երեք հազարից աւելի մարդ ունեցող գաղթականների մի խմբից : Բոլորը զոհուել են, միայն Ճաղարեանն է փրկուել եկել է հեռու անապատում իջեւան գտել : Պատմում է գլխով անցածը, ահաւոր, անհաւանական թուացող մի սարսափելի պատմութիւն: Փախել է դահիճներից աղջկայ շոր հագած: Զարագործներից մէկը կարծել է իրօք աղջիկ է բերել իր մօտ : Առաւօտեան «աղջիկը» անհետացել է : Մի արաբ որդեգրել է նրան, պահել իր մօտ: Նրա մահից յետոյ որոշել է անապատում մնալ, այդպէս է եղել կամքը իր փրկիչ արաբի :

Ճեպիսա· Միրքետէ :

Հողի ամէն մի մեթրն այստեղ արիւն է ծծել: Հարիւր հազարներ են զոհուել :

Մեծ բլուր է բարձրանում անապատում: Մի ծայրը հասնում Խապուր գետին, միւսն իջնում , ձուլւում է աւազին: Այդ բլրի քարերի տակ շատերն են գերեզման գտել : Բարձունքից դետն են գլորուել հարիւրաւոր դեռատի աղջիկներ՝ մահուան մէջ փնտռելով փրկութիւնը :

Մեզ առաջնորդում է արաբ Համատ էլ Սարլէն, 70ամեայ մի ծերունի : Հասնելով ստորերկրեայ փուռերին, ծեր արաբը կանգ է առնում : Նա լուռ նայում է, յետոյ հայեացքն ուղղում երկինք, ինչ որ բան շշնջում : Նա տեսել է զարհուրելի սպանդը :

Տէր –Զօրում, եկեղեցում, մի փոքրիկ մատուռ կայ: Հաւաքել են զոհուածների մնացած ոսկորներն եւ թաղել այստեղ :

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ԹԷՅԸ

Թէյը Անգլիացիներու աւանդական ըմպելիներէն մէկն է: Կատարուած քննութիւնները ցոյց կուտան, թէ Անգլիա կը սպառէ 3·8 միլիառ լիթր թէյ: Ի՞նչ կը նշանակէ այս քանակութիւնը: Անով կարելի է կազմել լիճ մը, որուն վրայ կըրնան նաւարկել մեծ տարողութեամբ յիսուն նաւեր :

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ ՎՐԷԺԸ

Սքանչացաւ մեծարանքին վրայ :

— Պչրուհի՛ն: Այսքան դիւրաւ պիտի չպարծենար իր յաղթութեան վրայ եթէ ստանձնէի այն դերը, զոր իրեն վիճակուեցաւ իմ մերժումիս հետեւանքով :

— Ես ալ այդպէս կը կարծեմ: Ռոզին յաղթանակեց առանց փառքի: Բայց յաղթանակեց:

— Մինչեւ այն օրը որ ինծի հաճելի թուի ճակատագիրը փոխել :

— Թող անմիջապէս հաճելի թուի ձեզ, սիրելի Էթիէնէթ, որովհետեւ ես ալ կը ցաւիմ շուքէ մը, որ մեծապէս կը վնասէ ձեր համբաւին :

— Թող այդպէս ըլլայ, ըսաւ Օր· Պուրկուա վայրկեան մը վարանելէ ետք: Պիտի տեսնուի թէ մեր երկուքէն ով աւելի զօրաւոր է : Բայց այս մասին բան մի ըսէք Շարթալի , եւ եթէ Կայսեր խօսիք իմ մասին, հաճեցէք պաշտպանել զիս ցըրելով այն թշնամական զգացումները , զորս իմ կողմէ կը վերագրեն Ն· Վեհափառութեան :

Թալրան յօժարութեամբ յանձն առաւ այդ պաշտօնը, մանաւանդ որ առաջուց պատրաստ էր: Խոստացաւ իր բոլոր կարելին ընել, եւ արդարեւ, շաբաթը լրացած չէր երբ դերասանուհիին կը ներկայանար, զուարթ ու խնդումերես :

— Օր· Մարսի նկատմամբ Նափոլէոնի ունեցած փափլիկ համակրաութիւնը յօդս ցնդեցաւ, ըսաւ : Ձեր շնորհներուն արժանանալու յոյսը այն աստիճան կը դիւթէ Կայսրը, որ չգիտէ ինչպէս յայտնել իր երախտագիտութիւնը :

— Ն· Վեհափառութիւնը շատ բարի է, պատասխանեց Էթիէնէթ՝ ակնկալուած հաճոյք մը ճաշակող կնոջ մը շեշտով :

— « Իմ կողմէս շնորհակալ եղէք Օր· Պուրկուանի, յարեց Նափոլէոն, եւ յայտնեցէք իրեն թէ մտադիր եմ յիսուն հազար Ֆրանքի բարձրացնել իր թոշակը Քոմէտի – Ֆրանսէզի մէջ: Ասոր վրայ կ՚աւելցնեմ ապարանք մը եւ հարիւր հազար Ֆրանք զայն կահաւորելու համար »:

— Էհ, բաւ է, ընդմիջեց Օր· Պուրկուան, դիւրին յաջողութեան վրայ խանդավառ շեշտով մը: Թոյլ տուէք մտածեմ: Ձեր Կայսրը միշտ միեւնոյնն է, կ՚երեւակայէ որ, յաղթելու համար միայն բաւական է երեսը ցուցնել :

— « Եթէ Օր· Պուրկուա վարանի , պնդեց դիւանագէտը , իրեն պիտի առաջարկէք հարիւր հազար Ֆրանքի թոշակ մը եւ դքսուհիի պատուանուն » :

— Դքսուհի, դքսուհի՞ պիտի ըլլամ, գոչեց դերասանուհին :

— Ն· Վեհափառութիւնը այս իրիկուն իսկ, Սէն Քլուի մէջ, տոհմագիրը ձեզի պիտի յանձնէ, եթէ շնորհ ընէք այցելութեան երթալու :

— Լաւ, կ՚ընդունիմ, ըսաւ Էթիէնէթ վեհապանծ դէմքով մը :

— Ուրեմն այս իրիկուն, ժամը ութին, արքունի կառք մը տիկին դքսուհիին հրամանին ներքեւ պիտի գտնուի :

Այս ըսելով, Թալրան արուեստագիտուհիին ձեռքը զուարճալի լրջութեամբ մը համբուրեց եւ դուրս ելաւ :

Օր· Պուրկուա օրուան մնացեալ ժամը նուիրեց արդուզարդի : Անուշաբոյր ջուրերու մէջ լոգնալէ եւ իր մազերը մուշկով խնկելէ ետք, հիանալի արդուզարդ մը ըրաւ :

— Վիքթուար, ըսաւ դերասանուհին իր սենեկապանուհիին, կը կարծե՞ս որ հագուստս պիտի հրապուրէ Կայսրը :

... Ժամը ճիշդ ութին, ինչպէս որ որոշուած էր, չորս ճերմակ ձիերէ լըծուած կառք մը կեցաւ Օր· Պուրկուանի դրան առջեւ : Դերասանուհին անոր մէջ նետուեցաւ եւ քանի մը վայրկեան ետք պալատին պատուոյ սանդուխներէն վեր կ՚ելնէր, հետեւելով Մարշանի, պալատին սպասաւորին :

ՇԱՐԼ ԿԷՕԼԷԹ

(3 Շար·)

ԱՅՎԱԶՈՎՍՔԻ ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ ՄԷՋ

(ԸՍՏ ՆՈՐԱՅՐ ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՒՆ)

—o—

Շուէտ աշխարհի այն բացառիկ երկիրներէն է, ուր դարերու ընթացքին հայկական գաղութներ կազմուած չեն. հետեւաբար գոյութիւն ունեցած չեն նաեւ հայկական կազմակերպութիւններ, դըպրոց եւ եկեղեցի: Այսուհանդերձ, 1880ի ատենները Սթոքհոլմի մէջ լոյս տեսաւ «Քննասէր» անունով հայկական պարբերական մը, որ ամբողջութեամբ նուիրուած էր հայագիտութեան: Այդ պարբերականին հեղինակը, տնօրէնը եւ հրատարակողը միեւնոյն անձն էր, Սթոքհոլմի միակ Հայը՝ դիտնական Նորայր Բիւզանդացի (1845 – 1915):

Պարբերականին հրատարակութիւնը իրադարձութիւն մըն էր Սթոքհոլմի կեանքին մէջ: Տեղական թերթերը գրեցին այս մասին, իսկ կարգ մը շուետացիներ դնեցին օրինակներ՝ իրենց գրադարաններուն մէջ տարօրինակ բան մը ունենալու համար:

1887ի ամառը, Սթոքհոլմի մէջ կը բացուի Յովհաննէս Այվազովսքիի ցուցահանդէսը, եւ այդ առիթով Շուէտ կը ժամանէ ինքը՝ նկարիչը:

Այս այցելութեան մասին ոչ մէկ տեղեկութիւն կայ բազմաթիւ տարիներ անոր կենսագրութիւնը եւ ստեղծագործութիւնները ուսումնասիրած Ն. Պարսամովի եւ ուրիշներու գիրքերուն մէջ:

Մեծ նկարիչին կենսագրութեան մէջ անծանօթ մնացած այս էջը կը լրացնեն «Քննասէրի» տաղանդաւոր հեղինակին նամակները, որոնք, ներկայիս, կը գտնուին Երեւան:

Նորայր Բիւզանդացիի նամակներէն կ'երեւի, որ հայ նկարիչը Սթոքհոլմ մնացած է վեց օր՝ Յունիս 30էն մինչեւ Յուլիս 5, իսկ անոր գործերուն ցուցահանդէսը տեւած է երկու ամիս:

Ահա թէ ինչ կը գրէ այս մասին Նորայր Բիւզանդացի:

«Մեր ազգի անուանի պատկերահանն Յովհ. Այվազովսքի ի Ստոքհոլմ եկաւ իւր կնոջ հետ: Վեց օր քաղաքս մնալէ ետքը Տ. Այվազովսքի մեկնեցաւ ամսուս 5ին ի Թէոդոսիա՝ Պետերբուրգի ճանապարհաւ: Քսան նկարք Այվազովսքեայ (մեծաւ մասամբ ծովային տեսարանք) ի ցոյց դրուած են ի քաղաքիս յերկու ամսոց հետէ:

Լրագիրք մեծ գովեստութեամբ կը խօսին մեր հայրենակցին արուեստին վերայ: Հայաստան եւ հայ բառերն Սթոքհոլմի թէ լրագրաց եւ թէ խօսակցութեանց մէջ բաւական հոլովուեցան ի պատճառս Այվազովսքեայ»:

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

—o—

Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակի կազմակերպութեան առընչութեամբ երկրորդ ժողով մը տեղի ունեցաւ անցեալ Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 28ին, Փարիզի առաջնորդարանի դահլիճին մէջ:

Հրաւիրուած 52 կազմակերպութիւններէ, միութիւններէ եւայլն ներկայ էին 42 ներկայացուցիչներ, որոնց շարքին, ինչպէս որոշուած էր առաջին նիստին, նաեւ քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները:

Դիւանի կողմէ Սերովբէ Արք. Մանուկեան դիտել տալէ ետք, թէ աշխատանքներու եւ առաջադրութիւններու շուրջ ընդհանուր համախոհութիւն կը տիրէ, առաջարկեց կազմել կարգադիր յանձնախումբ մը՝ Սգատօնի եւ անոր յարակից աշխատանքներու կապակցութեամբ անհրաժեշտ աշխատանքները կատարելու համար:

Ժողովականներէն շատեր դիտել տըւին, թէ յանձնախումբի ընտրութենէն առաջ հարկ էր որոշել եւ ճշդել աշխատանքներուն բնոյթն ու ձեւը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ գրեթէ բոլոր միութիւններու, կուսակցութիւններու եւ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները առաջարկեցին, որ Սըգատօնը կազմակերպուի արժանավայել շուքով եւ, այս առիթով, քարոզչական լայն չափի աշխատանք տարուի թէ ներքին եւ թէ արտաքին ճակատի վրայ: Ծանօթացնել օտարներուն ոչ միայն Մեծ Եղեռնը, իր սրտաճմլիկ մանրամասնութիւններով, այլեւ բացատրել Հայ Դատին բնոյթը:

Միաձայնութիւն գոյացաւ նաեւ այն տեսակէտին շուրջ, որ յիսնամեակի առիթով պէտք է պահանջուի հայկական հողերու վերադարձը իր տիրոջ՝ Հայութեան:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը առաջարկեց քաղաքական կուսակցութիւններուն ձգել վերոյիշեալ հարցին բանաձեւումը եւ աշխատանքի ծրագրին մշակումը, անշուշտ յետագային, ենթարկելու պայմանով ժողովի քննութեան եւ վաւերացումին:

Առ այդ, որոշուեցաւ կազմել կարգադիր յանձնախումբը՝ բաղկացած 11 անձերէ, հետեւեալ ձեւով: Մէկական ներկայացուցիչ երեք յարանուանութեանց եկեղեցիներէ, մէկական ներկայացուցիչ չորս կուսակցութիւններէ, մէկական ներկայացուցիչ երեք երիտասարդական միութիւններէ եւ մէկ ներկայացուցիչ ՉՈՄ.է:

Իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն պիտի ճշդէ իր ներկայացուցիչը:

Ժողովը փակուեցաւ երեկոյեան ժամը 10ին:

ԱԶՆԱՒՈՒՐ

—o—

Ահա շաբաթ մըն է, որ Փարիզի ամէնէն մեծ «Միւզիւք – Հօլ»ը ամէն դիշեր կը լեցուի 2500 հանդիսատեսներով: Արդէն Յունուար 14էն ի վեր ութսուն հազար հոգի ապահոված են իրենց տեղերը հանդիսասրահին մէջ:

Ո՞վ է այս արուեստագէտը, որ ամբողջ տասը շաբաթ շարունակաբար պիտի հմայէ աշխարհի ամենագժուարահաճ հասարակութիւնը:

Երգող մըն է: Բանաստեղծ մըն է: Երաժիշտ մըն է:

Շարլ Ազնաւուր, քառասուն տարեկան, փոքր եւ չոր, սեւ տաբատով, վարդագոյն շապիկով, սեւ փողկապով կ'ելլէ բեմ: Վախ չունի: Ինքնավստահ է: Այդ վայրկեանէն սկսեալ ամէն մէկ շարժում, ամէն մէկ շունչ, ամէն մէկ քայլ մտածուած է: Չափուած ու ձեւուած:

Ազնաւուր կը ներկայացնէ 32 երգ, որոնց 14ը առաջին անգամ ըլլալով:

Սէրը կ'երգէ բանաստեղծի մը պէս, իր բազմազան ձեւերուն մէջ: Իր ներկայութիւնը կը բաւէ դրաւելու համար 2500 հանդիսատեսներու սիրտերը: Երգով մը կը տխրեցնէ, ուրիշով մը կը խնդացնէ, երրորդով մը փիլիսոփայական հարցում մը կ'ուղղէ — «Ինչո՞ւ կ'ապրինք, ի՞նչ է մեր գոյութեան իմաստը ...»:

Ամէն մէկ երգ տեսարան մըն է, պատկեր մը՝ կեանքէն քաղուած: Ուսումնասիրած է ժողովուրդին հոգեբանութիւնը: Տխուր, թախծոտ երգերը զուարթ երգերէն աւելի շատ են, որովհետեւ գիտէ, թէ «կեանքի մէջ երջանիկ սէր չկայ»:

«Գարունը կ'անցնի, ամառն ալ
Բայց աշունը ունի պահուած հանոյքներ,
Որոնք պէտք է մինակդ գտնես.
Մոռցիր ժամանակին անգթութիւնը
Եւ յիշէ, թէ քսան տարեկանիդ,
Իմ սէրս կը բաւէր քեզի»:

Արուեստագէտի մը համար հիմնականը մարդոց զգացումը արթնցնելն է: Երբ կը լսէք Պեթհովէնի «Իններորդ»ը միայն տխուր տրամադրութիւն մը ունենալու հարկադրուած չէք, որովհետեւ արուեստագէտին տարբեր նկարագիր եւ հոգեբանութիւն մը ունիք: Արուեստագէտը յաջողած է իր արուեստին մէջ երբ անտարբեր չէք մնար եւ կ'ազդուիք: Նոյնպէս բազմութիւնը կ'ազդուի, երբ Ազնաւուր բեմ կ'ելլէ եւ կ'երգէ ... «Իզապել, Իզապել, Իզապել սիրուհիս ...»:

Երգերը կը սահին իրարու ետեւէ, մէկը միւսէն աւելի ծափահարուելով: Անըզգալաբար, Ազնաւուր ձեզ կը տանի իր մելամաղձոտ այլ կարօտալի աշխարհը:

Տակաւին ինչ ըսել մարդու մը մասին, որ իր ասպարէզին մէջ գիտցաւ տիրապետել դէպքերուն եւ, իբրեւ երգիչ, մէկ միլիոնէ աւելի սալ սպառեց միայն Ճափոնի մէջ, որ ամերիկեան համալսարաններու մէջ, ամերիկացի Ֆրանք Սինաթրայէ մը առաջ կ'անցնի:

Ազնաւուր, այսօր, հասած է իր յաջողութեան գագաթնակէտին եւ ցնցում մը պէտք է, որպէսզի վար իյնայ իր բարձունքէն: Այսուհանդերձ հպարտ եւ ունայնամիտ չէ:

Թէեւ անգլիացի թագուհիի մը պէս կը ճամբորդէ շքեղ կառքերով, բայց երբեք չի մոռնար, թէ

«Փառքը նանիր է,
Եւ, երբ կը կարծենք թէ սեփականացուցած ենք,
Ուրիշի մը կը նուիրուի,
Եւ կը մնայ ոչինչ, ոչինչ, ոչինչ ...»:

Իր Հայ ըլլալը ամէն վայրկեան կը յիշեցնէ, երբ կը խօսինք իրեն հետ: Բայց պէտք կա՞յ արդեօք: Իր ձեւերը, իր վարուելակերպը, իր դէմքը, իր ձայնը կը մատնեն մեծ ազգի մը զաւակ ըլլալը:

ՍԱՐԳԻՍ ՊԵՏՈՅԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

«Հայպետհրատ»ը, ինչպէս հաղորդած ենք, ներկայիս կը կոչուի «Հայաստան», պետական ուսումնական հրատարակչութիւնը այսուհետեւ պիտի կոչուի «Լոյս»: Գիտութիւններու ակադեմիայինը՝ «Ճառագայթ»: Իսկ պետական համալսարանինը՝ «Միտք»:

×

ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Աւետիք Իսահակեան ըսած է Յովհաննէս Թումանեանի մասին. «Հեղեղի պէս իջաւ նա առասպելական Լոռու վայրենի լեռներից, բերելով իր հետ մի ամբողջ բնութիւն՝ յուռթի եւ բազմատարը, մի ամբողջ հինաւուրց ժողովուրդ, իր տոհմիկ երգով ու խօսքով, յոյզերով ու երեւակայութեամբ: Եւ ինչպէս ստեղծող մեծ բնութիւնը՝ փռեց նա մեր հոգու առջեւ իսկական, անկեղծ բանաստեղծութիւնը»:

Այս տողերով կը բացուի Փրոֆ. Էդուարդ Չրբաշեանի նոր գիրքը, որ նուիրուած է Թումանեանի բանաստեղծութիւններուն: Մենագրութեան մէջ հեղինակը կը վերլուծէ բանաստեղծին քերթուածներուն գաղափարական — դեղարուեստական առանձնայատկութիւնները, կը ցուցնէ Թումանեանի դիւցազներգակ ոճին ինքնատիպ գիծերը, անոր ստեղծագործական կապերը արեւմտեան գրականութեան հետ: Հեղինակը լայն չափերով օգտագործած է 1890–1900ի մամուլը, դիւաններու անտիպ նիւթերը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (149)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Իսկ եթէ առաջին հազարն ալ չտեսնե՞մ:

— Եթէ ուզես անմիջապէս կուտամ:

Բէկը մտախոհ նայեցաւ ինքնիր առջեւ: Գրիգոր ուսերը թօթվեց:

— Եթէ տեսնես որ քեզ խաբել ուզենք, — թէեւ այնպիսի հունգարացի մը դեռ չես տեսած որ խաբէ, — միշտ ժամանակ ունիս յանցանքը Վաղենտ Թէօրէօքի վրայ ձգելու թէ փախեր էր, եւ թէ դուն մինակդ ետեւէն գացեր ու նաւուն վրայ բռներ ես: Ըլլայ նաւէն, ըլլայ ցամաքէն բռնես բերես զինքը՝ քեզի պիտի հաւատան, որովհետեւ կը վերադարձնես զինքը:

Բէկը մտածեց:

— Շատ լաւ, ուրեմն, — ըսաւ վերջապէս, — վաղը մայրամուտէն ժամ մը առաջ այդ դեղին դրօշով նաւը Ետիքուլէէն նետընկեց մը հեռու գտնուի: Բայց դուն ափին վրայ ինծի սպասէ: Ի՞նչէն պիտի կարենամ քեզ ճանչնալ:

— Եթէ դէմքէս չճանչնաս, — կրնաս դէմքիս լաւ մը նայիլ, լուսինը բաւական կը լուսաւորէ, — փաթթոցս ալ դեղին պիտի ըլլայ, ծծմբագոյն: Կրնաս ուրեմն ճանչնալ:

— Արեւմուտքէն ժամ մը առաջ:

— Ճիշդ ժամը տասնըմէկին, — պատասխանեց Գրիգոր:

Որովհետեւ թրքական ժամերու համեմատ մայրամուտը ճիշդ ժամը տասներկուքին էր:

×

Կէս գիշեր էր երբ Գրիգոր Մեքչէիի հետ վերադարձաւ:

— Դեռ հո՞ս է այդ բուի դէմքով թուրքը, — հարցուց գինետուն մտնելով:

— Կը քնանայ, — պատասխանեց Միլցիատէս:

— Կրնա՞ս այնպէս մը ընել որ մինչեւ վաղուան ժամը տասնըմէկ քնանայ:

— Կրնամ, — պատասխանեց գինեպանը: Փոշի մը բերաւ ու գաւաթի մը մէջ ջուր լեցնելով մէջը խառնեց, որ ազի պէս հալեցաւ: Ցնցելով արթնցուց թուրքը:

— Է՛յ, Պայզուշ, տուն դառնալու վրայ ալ մտածէ:

Թուրքը գլուխը բարձրացուց ու շլմորած աչքերով նայեցաւ առջեւը եւ յօրանջեց:

— Խմէ այս ջուրը ու յետոյ տուն կորսուէ:

Թուրքը առանց գաւաթին նայելու ձեռքը երկարեց ու մէկ ումպով պարպեց: Ապա նորէն ինքնիր առջեւ նայեցաւ: Շարժեցաւ որպէսզի ոտքի ելլէ՝ բայց նորէն տեղը ինկաւ:

Գրիգոր հինգ ոսկի դրաւ գինեպանին ձեռքը:

— Հանդիստ կրնաս ըլլալ, — կը թարթէր աչքերը Միլիցիատէս, — մինչեւ վաղը իրիկուն տեղէն չի շարժիր:

×

Դիւրին եղաւ նաւ մը վարձելը: Ոսկեղջիւրին մէջ չորս թիով նաւ մը ընտրեցին, ու մինչեւ Թեքիրտաղ վարձեցին, որ Պոլսէն մէկ օրուան ճամբայ է: Անոր նարնջագոյն դրօշակ մը տուին ու երկու ոսկի կանխավճար: Կէսօրէն վերջ արդէն կանուխէն հոն կեցաւ նաւը ուր Գրիգոր առաջնորդեց զայն: Մայրամուտէն երկու ժամ առաջ նարնջագոյն դրօշը պարզեց:

Ապա Գրիգոր գինետուն աճապարեց: Շուտով արթնցուց թուրք գինուորը ըսելով թէ ազան զինքը նարնջագոյն դրօշով նաւու մը քով կ'ուզէ. Թող հոն կենայ ու սպասէ:

Թուրքը տակաւին շշմած էր. պէտք եղաւ որ Շարքէօզի առաջնորդէր զինքը. խեղճ միամիտը տակաւին երերալով կը քալէր՝ դեղին փաթթոցը գլուխը անցուցած: Չէր գիտեր թէ առաւօտ էր թէ երեկոյ: Միայն այնքան հասկցեր էր որ բէկը հրամայեր էր որ նաւու մը քով կենայ ծովեզերքին վրայ:

Գրիգոր եւ ընկերները ցիր ու ցան անոր կը հետեւէին գաղտագողի բաւական հեռուէն:

Եթէ բէկը ընդունէր իր առաջարկը՝ հազիւ թէ նաւ մտնէր՝ իրենք ալ անմիջապէս հոն կ'ըլլային: Իսկ եթէ բէկը չհամարձակէր, կամ չդիտնար ընելիքը, այն ատեն թող ինքը մտածէր դեղին փաթթոցով հայրենակիցին հետ հասկրցուելու:

Առաջին հարցն էր թէ արդեօք բէկը հետը պիտի բերէ՞ր Վաղենտ Թէօրէօքը:

Այս պաշտօնը Չերհանին յանձնուած էր. սակայն անոր չիմացուցին թէ Իշխան Վաղենտ փախչելու համար է որ ճամբայ կ'ելլէր. միայն թէ Սուլթանին պիտի երթար, ուստի անգամ մըն ալ կ'ուզէին տեսնել զինքը: Երբ տեսնէր բէկը, երկու գինուորները եւ Իշխան Վաղենտը՝ իբր նշան պիտի երկննար դէպի վայրի որթատունկը տերեւ մը փրցնելու համար:

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Նիսէն ՏՀԸ եւ Տիկին Սուբէն երամեան փոխան ծաղկեպսակի Լոնտոնաբնակ Ա. Թոսունեանի մահուան առթիւ (Նիս) 25 ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Ծովի կայանին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Սէն Թեոդոմի Թաղ. Խորհուրդը ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի։ Մկրտիչ Թովմասեանի մահուան առթիւ Կարապետ Բէլթէքեան քսան ֆրանք, Բարդէն Բրուտեան 10, Աբրահամ Ղուկասեան հինգ, եկեղեցւոյ, Ա. Ղուկասեան հինգ աղքատներուն։ Այբի Տիւին Մարի Կարմիրեանի մահուան, Մարուքէնեան ընտանիք քսան, Պ. Անթուան, Յակոբ Խաքիճեան, Աբրահամ Թընկուրեան, Աբրահամ Մանկասարեան, Սարգիս Ամասեալեան, Յակոբ Գէորգեան եւ Տօրումեան եղբարք տասնական ֆրանք կը նուիրեն եկեղեցւոյ։

Թաղականութիւնը ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ննջեցեալներու պարագաներուն եւ չնորհակալութիւնները նուիրատուներուն։

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ՇԱՐՔ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ

Ապրիլեան եղեռնի ցիսնամեակին առիթով։ *Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ չրջականերու Հայ Ազգ. վարչութեան։*

Դասախօսութիւններ։ Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ (295 Րիւ Պուալօ)։

Բ. դասախօսն է Տէր Դաւիթ վրդ. Սահակեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղեցւոյ դերը հայ ժողովուրդի ճակատագրին մէջ»։

Շաբաթ 27 փետրուար, երեկոյեան ժամը 8·30ին։

Գ. եւ Դ. դասախօսութեանց մասին, մանրամասնութիւններ յետագային։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻԻՐԱՏԻ
ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ –
(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազդային Առաջնորդարանին։

Նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան։

Փետր. 28ին, կիրակի կէսօրէ ետք։

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Կեանքը - Քոյրս

(Քերթուածներ)

Գինն 10 ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ։

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սմոլէլ գրատուն։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

—o—

ԼԻՈՆ.— Սովորական հաւաքատեղին։ Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին։

ՏԻՍԻՆ.— Շաբաթ (6 փետրուար), կէսօրէ ետք ժամը 14ին, Հ. Յ. Դ. Ա – կումբին մէջ։

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՄԱՐՍԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Ալֆինեոնի Մուրատ խումբը այս կիրակի ժամը 16·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ՝ պատարագ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Առաջաւորաց, Բարեկեն – դան եւ հանդիսաւորութիւն Տեառնընդառաջի։ Ժամերգութիւն ժամը 9·30ին, ճայնաւոր պատարագ եւ մոմօրհնէք ժամը 10·30ին։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ ԺՈՐԾ ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, փետրուար 21ին, կիրակի, մասնակցութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ երիտասարդաց Ակումբին։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը փետրուար 21ին, կիրակի կէս օրէ ետք, Ազգ. Տան սրահը։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի։

×

Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ, փետրուար 28ին, Ֆրանքեւզուիցերական սրահը, 10 Րիւ տէ Մեսաժըրի, (մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր)։

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին։

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի Համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ։

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մայիս 16ին

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՕՒՄ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՊԱՏՈՒՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ
Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ
ԵՒ ԲԱՐԵՀԱՃ ՆԵՐԿԱՑՈՒԹԵԱՄԲ

Messieurs

G. KASPEREIT	(9րդ թաղամասի երեսփոխան)
COLIBEAU	(Փոխ–երեսփոխան)
BISCARRE	(Փարիզի Քաղաքապետարանի խորհրդական)
GERVILLE	(Քաղաքապետ 9րդ թաղամասի)
BAUDOUIN	(9րդ թաղամասի ոստիկանապետ)

Կիրակի, փետրուար 7, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ,

17, Rue Bleue, PARIS (9e)

Պաշտօնական հիւրերու ժամանումը եւ բացումը պիտի կատարուի ժամը 15ին

Հանդէսի պաշտօնական մասէն յետոյ՝ ԽՆՋոյք։ Ճոխ պիւֆէ։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

ՄՇ. ՏԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
SURPRISE PARTY

կազմակերպուած Նոր Սերունդի Նայիրի պարախումբին կողմէ
ժամը 19էն սկսեալ *Շաբաթ, փետրուար 6*
SALLE RACHMANINOFF
26, Avenue de New-York — Métro : Alma - Marceau
AMBIANCE BUFFET

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde

Orchestre Maurice VANIA

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Election de Miss Croix-Rouge

Margerie NOEL, Gérard GILLES et Richard RITTRE

DANS LEURS TOURS DE CHANTS

Քառօրով ներկայացող ու սաւնողներուն կէս գին
Ապահովել սեղանները ELY. 67-03

34ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպուած, Փարիզի շրջանի, սկաուտներուն, գայլիկներուն, երէցներուն, խմբապետներուն եւ խմբապետուհիներու կողմէ։

Կիրակի, Մարտ 7 կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Պիտի ներկայացուի սկաուտական գոյն աւոր ֆիլմ մը ճէմպորիէն եւ սկաուտական կեանքը։

Երգախառն ներկայացումներ գայլիկներու կողմէ հայկական պարեր եւ երգեր, սկաուտներուն եւ գայլիկներու կողմէ թա ատերական ներկայացում՝ հայերէն։

Սկաուտական պարեր եւ խաղեր, ատրասանութիւններ հայերէն։

Փարիզի շրջանի հայ արիներուն նուագ ախումբը պիտի նուագէ հայկական եւ սկաուտական եղանակներ։

ՄՈՒՏՔ 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ *Պիւֆէ*

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի, 7 Փետրուար, կէսօրէ ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Իսիի սալ տէ Ֆէթի մէջ
(25 Աւընիւ Վիէթոր Քրեսոն)

Կը ներկայացուի

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

(Ողբերգութիւն չորս արար)

Հանդէսին հասոյթը պիտի յատկացուի ամբողջութեամբ Իսիի ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ ՅԻԻՆ ՇԻՆԲԻՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ որ արդէն սկսած է, 28 Աւրնիւ Պուրկէն։

ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ — Տառերկու տարեկ աղէն վար մանուկներու մուտքը ազատ է

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0.30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

SAMEDI 6 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10226 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.226

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

—o—

Բ.

Փարիզի մէջ հայկական բոյն մը ունենալու ծրագիրը յղացուած էր 1925ին, երբ արեւելքէն այս հիւրընկալ երկիրը ապաստանող հայ գաղթականները տուն-տեղ էին եղած եւ հաւաքավայր մը, ժամադրավայր մը անհրաժեշտութիւն էր դարձած :

Կազմուած էին բազմաթիւ հայրենակցական, մշակութային, բարեսիրական, երիտասարդական միութիւններ եւ երդչախումբեր : Ամուր հիմերու վրայ դրուած էր Զափահաս Որբերու Միութիւնը : Հ. Յ. Դաշնակցութեան Փարիզի կոմիտէութիւնը բարգաւաճելով վերածուած էր Կեդրոնական Կոմիտէութեան : Հիմնուած էր «Յառաջ»ը, որ լայն բացած էր իր էջերը՝ արձագանգ դառնալով Ֆրանսահայ գաղութի մեր տարագիր բազմութեանց ազգապահպանման ճիգերուն :

Չկար սակայն կեդրոն մը, ուր հաւաքուէին մեր զանազան կազմակերպութիւնները՝ գումարելու համար իրենց ժողովները եւ սարքելու դասախօսութիւններ և ընկերական խնջոյքներ : Փարիզեան սրճարաններու վերնայարկերը միայն կ'օգտագործուէին այս նպատակներուն համար, ինչ որ պատուաբեր չէր եւ շատ անպատեհութիւններ կը ներկայացնէր :

Հարկ եղաւ սպասել երկար տարիներ, ունենալու համար կեդրոնական ժամադրավայր մը, ուր իրարու հանդիպէին ոչ միայն Փարիզահայերը, այլև գաւառէն ու արտասահմանէն եկող հայրենակիցներ : Ուր իրենց դրասենեակն ունենային զանազան մշակութային, երիտասարդական եւ բարեսիրական կազմակերպութիւններ : Եւ ուր տեղի ունենային մեր դասախօսութիւնները, ընկերային ժողովներն ու հայրենակցական եւ այլ հաւաքոյթները, ազատուելով սրճարաններու ծուխէն ու մուխէն եւ այլ անհաճոյ տեսարաններէն :

Հայ Մշակոյթի Տունը կուգար լրացնելու այս պահանջը :

Այժմ որ տեղի կ'ունենայ պաշտօնական բացումը, պատրաստ սրահները լաւագոյնս պիտի օգտագործուին : Գետնայարկի Ս. Թէհլիրեան սրահին մէջ պիտի բացուի գրադարան – ընթերցասրահ մը, որ պիտի դրուի հասարակութեան տրամադրութեան տակ :

Յանդուգն ծրագիր մըն էր, որ յաջողութեամբ պսակուեցաւ :

Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը գործի ձեռնարկած էր առանց ունենալու հաստատուն դրամագլուխ մը, իր յոյսը դնելով մեր ժողովուրդի աջակցութեան վրայ, որ չպակսեցաւ երբեք :

Քանի մը հայրենակիցներ իրենց առատաձեռն նուէրներով մեծապէս օժանդակեցին ձեռնարկին, հնարաւորութիւն տալով վճարելու յանձնառուներու պարտքերը :

Սակայն ամէնէն աւելի յուզիչ էր մեր համեստ հայրենակիցներու մասնակցութիւնը Հայ Մշակոյթի Տան բարգաւաճման :

Զանազան առիթներով կատարուած նուիրատուութիւնները հասոյթի մեծագոյն ազբիւրը կազմեցին : Կարելի է ըսել թէ ժողովուրդի լումաներուն շնորհիւ է, որ ծրագիրը գլուխ ելաւ : Կաթիլ առ կաթիլ հաւաքուած Ֆրանքները կարեւոր գումար մը կը ներկայացնեն :

Փարիզի եւ գաւառի օժանդակ յանձնախումբերն ալ իրենց շրջաններուն մէջ հանդանակութիւն կատարեցին :

Բոլոր նուիրատուութիւնները օրը օրին արձանագրուեցան «Յառաջ»ի մէջ :

Սակայն ամէն բան վերջացած չէ տակաւին : Պարտքերը ամբողջովին չեն վճարուած : Չորրորդ յարկը կարգի չէ դրուած :

Կեդրոնական Յանձնախումբը պէտք ունի մեր հայրենակիցներու նոր զոհողութեանց, միանգամ ընդ միշտ ձերբազատուելու համար նիւթական մտահոգութիւններէ :

Մեծայոյս ենք, որ Տան բացումը առիթ պիտի ընծայէ գաղութիս բարեկեցիկ Հայերուն, ինչպէս նաեւ մեր համեստ հայրենակիցներուն նոր նուիրատուութիւններով աջակցելու Հայ Մշակոյթի Տան, բոլորովին ամուր հիմերու վրայ դնելու համար զայն, որպէսզի անիկա դառնայ իսկապէս հայկական բոյն մը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

—o—

ՀԻՆԳ (ՓԵՔԻՆՈՎ) ՄԵԾԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ Կ'ՈՒԶԷ

Տը Կոլի 12րդ մամուլի ասուլիսը չէր տարբերիր նախորդներէն : Պատասխանելով առաջին հարցումին որ կը վերաբերէր երկրին եկամուտներու քաղաքականութեան, նախագահը յայտնեց թէ ոչ ազատական դրամատիրութիւն պէտք է ոչ ալ բռնատիրական համայնավարութեան ճզմող մենատիրութիւնը :

Այս մամուլի ասուլիսին երկու գլխաւոր կէտերը կը կազմեն հինգ մեծերու հանդիպում մը բարեփոխելու համար ՄԱԿը եւ փոխանակութեանց համար իբրեւ հիմ առնել ոսկին եւ վերջ տալ տոլարին : Այս մասին տը Կոլ ըսած է ի մէջ այլոց. — « Կ'ուզեմ խօսիլ միջազգային դրամական դրութեան մասին, որ երեւան ելաւ Ա. աշխարհամարտի վաղորդայնին, եւ որ հաստատուեցաւ երկրորդէն անմիջապէս ետք : Ծանօթ է որ այդ դրութիւնը 1922ի Ճենովայի ժողովէն ի վեր երկու դրամներու՝ սթերլինկ եւ տոլար, կուտար նախապատուութիւնը ոսկիի համազօր նկատուելու : Ճիշդ է որ սթերլինկը արժեզրկուեցաւ 1931ին եւ տոլարը՝ 1933ին, բայց Ամերիկա գլուխը կը բարձրացնէր իր մեծ տագնապէն ետք եւ Բ. աշխարհամարտէն յետոյ կը սնանկացնէր Եւրոպայի դրամները : — Անհրաժեշտ կը նկատենք որ միջազգային փոխանակութիւնները հաստատուին, անվիճելի դրամական հիման մը վրայ եւ որ ոչ մէկ երկրի դրոշմն ունենայ՝ ոսկին » :

Երկրորդ կէտն էր՝ հինգերու ժողով մը գումարել, Փեքինի մասնակցութեամբ բարեփոխելու համար ՄԱԿը եւ խաղաղեցնելու համար ասիական հարաւ-արեւելքը : Տը Կոլի համար միացեալ ազգերը հին գաղափար մըն է «ճիշդ է պատերազմէն ելաւ, որովհետեւ պատերազմը ամէն բանի ծնունդ կուտայ ինչպէս կ'ըսէին հին Յոյները եւ առաջին պատերազմէն է որ ծնաւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը, զոր Ֆրանսա, Անգլիա, Միացեալ Նահանգներն եւ իրենց դաշնակիցները որոշեցին հիմնել արգելք հանդիսանալու համար վերադարձին այն ողբերգութեանց որոնք աշխարհ քայքայած էին : Յետագային, Ամերիկա որոշած էր չմասնակցիլ բայց ցորչափ տուեալները անոնք էին զորս Վերսայլի դաշինքը հաստատած էր, Ազգերու Դաշնակցութիւնը տեւեց : Բայց պիտի տեսնուէր թէ մարդիկ մարդիկ ըլալով, պետութիւնները՝ պետութիւն, շատ բարձր նայած էին : ... Ռուզվէլթի, Չըրչիլի, Սթալինի եւ Շանկ Քայ Շէքի հետ, պատիւն ունեցայ պատրաստելու Ուխտին ծրագիրը որ պիտի ընդունուէր Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ, 51 պետութեանց կողմէ : Ուխտը կը նախատեսէր նաեւ որ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պիտի չմիջամտէր պետութեանց ներքին գործերուն : » Տը Կոլ կը բացատրէ թէ հիմնական օրէնքները չեն յարգուած, զանազան շահագործումներ տեղի ունեցած են, մանաւանդ Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ եւ տը Կոլ անհրաժեշտ կը գտնէ որ Ուոշինկթըն, Մոսկուա, Լոնտոն, Փեքին եւ Փարիզ համաձայնին վերադառնալու համար մեկնակէտին : Նախագահ տը Կոլ խօսած է նաեւ գերմանական վերամիացման մասին որ անհրաժեշտութիւն մըն է եւրոպական յեղաշրջումին համար : Տը Կոլ, անդրադառնալով արարական երկիրներուն ըսաւ թէ յարաբերութիւնները բարկլաւուած են :

Արտասահմանի ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է որ տը Կոլ քիչ մը շատ վերէն կը նայի ամէն բանի վրայ :

ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

Հինգշաբթի ժամը 17ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ Վազգէն Ա., շրջապատուած Սերովբէ Արք. Մանուկեանէ, գաւազանակիր Արսէն Վրդ. Պէրպէրեանէ, Գիւտ, Վազգէն եւ Արիս վարդապետներէ այցելեց Անդրանիկի գերեզմանը, Փէր Լաշէզ :

Ներկայ էին մեծ թիւով հայրենակիցներ եւ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը նախ օրհնեց Մեծ Հերոսին գերեզմանը եւ, ապա, շատ վեհաշուք ճառ մը խօսեցաւ.

« Անդրանիկ, դուն քաջ զաւակ հայ ժողովուրդի, դուն զինուոր ազատութեան, դուն պաշտպան հաւատոյ եւ հայրենեաց, դուն պատմութեան ապառաժներէն եկած նոր օրերու Մհեր, ահա Վեհափառը եկած Սուրբ Էջմիածինէն, Մայր Հայրենիքէն, լուսաւոր Մասիսէն, ողջոյն կը բերէ Հայաստանի ժողովուրդէն :

« Այս տարի, երբ մեր համայն ժողովուրդը ծունկի եկած պիտի ոգեկոչէ մեր նահատակներուն խնկելի յիշատակը, վստահ եղիր ո՛վ քաջ հերոս ո՛ր քու անմահ հոգիդ պիտի սաւառնի Մայր հայրենիքին վրայ :

« Հայաստանի ժողովուրդին հայեացքը ուղղուած է քեզի : Եւ, գիտցիր, որ աւելի քան երբեք, այսօր, հայրենի հողին վրայ ապրող ժողովուրդը ամուր կը պահէ քու պատգամդ : Ուխտդ :

« Քաջ Անդրանիկ, կրնայի ափ մը հող բերել Մայր Հողէն՝ ցանելու համար քու գերեզմանիդ վրայ, բայց Ես կը հաւատամ, որ Մայր Հողը իր դուռները պիտի բանայ եւ ընդունի քեզ իբրեւ իր հարազատը : Եւ, քու աճիւններդ իրենց վերջնական հանգիստը պիտի գտնեն Հայաստանի մէջ :

« Օրհնութիւն քու կատարած գործիդ, օրհնութիւն քու ուխտիդ :

« Ամբողջ հայ ժողովուրդը՝ մէկ սիրտ եւ մէկ հոգի, ուխտած է կէս ձգած գործըդ հասցնել իր լրումին » :

Նոյն իրիկունը, Լիւթեսիայի սրահներուն մէջ ճաշ մը տրուեցաւ ի պատիւ Հայրապետին, ուր եւս Վազգէն Ա. ոգեւորեց ներկաները իր հայրենասիրական եւ ջերմ խօսքերով : (Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով) :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՂ

(ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

Հայոց պատմութիւնը կ'աւանդէ, թէ անդամ մը Պարսիկները յաղթեցին Հայերուն եւ գերի տարին Հայոց թագաւորը : Արքայից Արքայի գահին առջեւ ընկճուած կեցեր էր Հայոց թագաւորը, որովհետեւ կը զգար, թէ օտար հողի վրայ կը գըտնուի : Սակայն երբ ափ մը հայրենի հող դրին ոտքերուն տակ, առիւծ դարձաւ գերի թագաւորը եւ խիստ պատասխաններ տուաւ Արքայից Արքային :

×

Գերի՛ տարին նաեւ հայ ժողովուրդը : Եւ ան, օտար հողերու վրայ, ընկճուած եւ բազմաչարչար, հետզհետէ կը խամրի այն ծաղիկին նման, որ զրկուած է իր սիրած հողէն :

Հա՛յ ժողովուրդ, խուց մը չինէ ուր որ գտնուիս, դրան վրայ գրէ «Ընթերցարան», եւ անոր պատերը ծածկէ պատմութիւնովը անոնց, որոնք մարտնչեցան ազատութեանդ համար եւ երազեցին անկախութեանդ հանդիսաւոր օրերը : Եւ մտի՛ր խուցէն ներս, ամէն ժամը բա՛ց քու ազատատենչ մարտիկներուդ հոգիները :

Այն ատեն, հա՛յ ժողովուրդ, ես վըստահ եմ, որ, ինչպէս քու հնօրեայ թագաւորդ ափ մը հայկական հողի վրայ կենդանութեամբ եւ քաջութեամբ լեցուեցաւ, դուն եւս, գերութեանդ մէջ եւ օտար հողերու վրայ, բայց երեւակայութեանդ սաւառնումին եւ հոգեկան հարազատ հողերուդ ուժով, նորէ՛ն պիտի զօրանաս :

Եթէ դո՛ւն ես այն արի – արանց ժողովուրդը, որ կրակի եւ սուրի մէջ ինկած՝ շարունակ կռուեցաւ իր հողերուն համար, քաջ եղիր եւ դիմացի՛ր նաեւ օտար հողերու վրայ :

Մտիր խուցդ, հո՛ն, ուր մեծ զաւակներուդ հոգիները կը թեւածեն : Այդ խուցը քու գողցուած հայրենիքիդ նկարն է, ափ մը հո՛ղն է կենդանի եւ կենդանացուցիչ : Մտի՛ր ներս եւ զօրացիր : Վասընզի անդամ մը եւս պիտի զարնուինք մեր թշնամիին հետ : Եւ այս անդամ, մենք որ գիտենք, ամէն ժողովուրդէ աւելի լաւ գիտե՛նք, թէ ի՞նչ է հայրենիքէ զրկուիլը, մեր հողերո՛ւն պիտի փարինք՝ Արարատի պէս անսասան : Այլեւս ոչ ոք պիտի կրնայ փրցնել մեզ մեր հողէն :

Բայց ներս մտիր, հայ ժողովուրդ, մտի՛ր ընթերցատուն, որպէսզի մոռնաս քո գերութիւնդ եւ հոտն առնես ազատ լեռներուդ աննման ծաղիկներուն : Որպէսզի գինովնաս քու անկախութեանդ քաղցրութեամբ եւ արի – արանց զաւակներուդ շունչով :

Այժմ մեր հողը, մեր հայրենիքը այս Ընթերցատունն է ... Մտիր ներս :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ եւ Եուկոսլաւիա միացեալ զեկոյց մը հրատարակած են ուր կը շեշտուի թէ Կիպրոս ամբողջական անկախութեան իրաւունք ունի : Այս զեկոյցը հրատարակուեցաւ վարչապետ Փափանտէրուի Պելկրատ այցելութեան առթիւ :

ԱՆԳԼԻՈՅ թագուհիին եւ իշխան Ֆիլիփի Ատիս Ապապա այցելութիւնը վերջացաւ առջի օր :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ Հանօյ ճամբուն վրայ, Կոսիգին քիչ մը երկար մնացած է Փեքին : Կը կարծուի թէ Խորհ. Միութիւնը համաձայնութիւն մը կը փնտռէ չին զեկավարներուն հետ Վիէթնամի համար, միջամտելէ առաջ Հօ Շի Մինհի մօտ :

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ

« ՎԻՇՏԻ ՓԵՍԱՅ »

—o—

Ո՞վ է այս բանաստեղծը, որ ինքզինք կ'անուանէ « փեսայ վիշտի »:

Ո՞վ է այս բանաստեղծը, որ ցաւի կէթառն ի ձեռին՝ կ'երգէ ·

Մինակ եմ յար,
Լուսընկային պէս վերի :

Ո՞վ է այս բանաստեղծը, որ, մենութեան ու դիշերուան սիրահար, կ'երթայ « ղօղանջել ծովերուն խորը» եւ «ցերեկը կը փնտռէ դերեզմանի հողին տակ » :

Ո՞վ է այս բանաստեղծը, որ, « ցաւին ձեռքէն բռնած»՝ ինչպէս Պօտլէր, սիրոյ տառապանքէն հանապազ դինով, բայց « փեսայորէն հագուած» եւ «օրերն ամ – բողջ հարս ըրած», ելեր « կորստեան կարմիր դինին կ'ըմպէ», աչխատելով լքռեցել իր «խժաձայն նուագարանը »:

Ո՞վ է այս բանաստեղծը, որ, ցաւը իր կեանքին ալիքն եւ օմեղան ըրած՝ հետեւողութեամբ Ալֆոնս Ծօտէի, բարձին վրայ պակսած հարսին կարօտովը կը տագնապի, եւ ամէն վայրկեան, ամէն տեղ, բնանկարներու մէջ, հովիտին ջուրերուն ու ձայներուն մէջ՝ կ'ին տեսնէ – լու յաճախանքով՝ կ'երթայ ինքզինք յանձնել « կորստեան» դինովութեան, որ իրեն կը թեւադրէ փչրել բոլոր զգայ – բանքները, զոցել փեղկերը աչխարհի վրայ ·

Այնճան ներփակուիլ,
Ներաշխարհաւալ ,
Որ չկրնաս դուն
Քու դուրդ բանալ :

Բայց, իր մէջ, անչէջ կանթեղ մը կայ, որ կը պլպլայ եւ կ'առկայծի : «Խժաձայն նուագարանն » է այդ կանթեղը, որ կը լուսաւորէ իր դիշերը եւ չի թողուր քընանալ, մոռնալ, անէանալ, — քրիստո – նէից մեծ Գիրքը «դիշեր լոյս չուրջ դինեն» կը կոչէ այդ վիճակը: Եւ բանաստեղծը , յոգնած, չարչարուած, յուսահատ, կ'աղաչէ Աստուծմէ որ մարէ՛ այդ լոյսը , զերթ արեգակ՝ յաւիտենապէս վառող այդ « պատրոյգ», Ս· Անտոնիոսին ալ ծանօթ , Որոզինէսին ալ ծանօթ :

Կախարդական զեղեցկութեամբ այս քերթուածով, Ահարոն կ'աղաչէ , կը թախանձէ , կը պաղատի, կ'աղերսէ ·

Մահէս առաջ , Տէ՛ր,
Մարէ՛ բոլոր մոմերն յոյսին, շիթ առ շիթ ,
Զի կը վախնամ
Որ մահէս վե՞րջն ալ կը վառիմ :

Բառերն, այսօրեղ, կը Ֆրէօյատեան , ու կը բացատրեն թէ ի՛նչն է որ կը խօ – սեցնէ լուութեան սիրահարը, մենութեան նուիրեալը, յաւիտենական դիշերապնացը (վերջին բառը՝ Վանայ բարբառով կը մատնէ այս տողերուն խմաւորը):

Մէկ զգայարանքով Նարեկեան երգ մըն է Ահարոն : Նոյն երգը փորձած են Տան – թէ եւ Փեթրարքա: Ճիշդ է թէ ադմկալից կեանք մը ապրեցաւ առաջինը ,— դին – ուոր, քաղաքական տարագիր եւ քիչ մը ամէն բան, նոյնիսկ բժիշկ, բայց այնքան ամփոփուած ինքն իր մէջ եւ լռակեաց , որ Վերոնայի կիները զինք կ'անուանէին « դժոխքէն փախած», կամ չփորուած հո – դի պէս լուռ, դէմքը զոյ եւ տխուր : Փեթրարքա եւս, թէեւ դեղեցիկ երիտա – սարդ, միշտ սպիտակ հագուած, կը սի – րէր մենութիւնը եւ չարունակ կ'առանձ – նանար վայրի բնութեան մէջ :

Ահարոն կը տարբերի անոնցմէ , — ծա – նօթ երգը կը վերածէ տիտրամայի: Իր քերթողական ժառանգին տուած է երկու երես , — դիշերուան երես ու ցերեկուան երես : Նախ քրմական լեզուով (Մագա – զաքներ), յետոյ աչխարհիկ լեզուով (Պոհեմականներ):

Իր դիշերը տխուր է , մելամաղձոտ , յուսահատ, ցաւի ազազակներով լեցուն, երբ, ինչպէս Նարեկացին, իր կրկներգո – վը դինով , կը հեծեծէ « դնոյն ձայն կրկ – նական եղերերգութեան լալեաց բազմու – թեան »: Ընդհակառակն բիւրեղի պէս թափանցիկ է իր ցերեկը, պոհեմական արփաճաճանչ լուսապար , փրփրուն գոյ – ներու չատրուան , երբ կը թափէ « կո – ըստեան կարմիր դինին», յետոյ կը ժր – կանայ , կը նետուի իր տենչերուն ա – կունքին մէջ, դրկելու համար երազած յաւերժահարսը, որ կը խոստանայ լռե – ցընել զգայարանական ըմբոստութիւնը պոհեմական կիրքի մը չառայլաթափ ջրվէժին մէջ: Ախո՜ս, չուտ կը չքանայ այդ պատրանքը, ու նորէ՛ն յուսախաբու – թիւն, նորէ՛ն մելամաղձոտութիւն՝ վեր – ջալուսային տխրութեամբ : Վանդի, ինչպէս կ'ըսէ Տանթէ, « սիրոյ մասին կը խօսին իր բոլոր մտածումները», ամէն ժամ :

Կը տարակուսիմ, սակայն, որ Ահարո – նի նարեկերգութիւնը ըլլայ Տանթէի հարսնախուզութեան նման եղանակ մը : Տուէ՛ք մեր բանաստեղծին՝ որ միայն կին կը տեսնէ Պոհեմաստանի ջուրերուն ու լեռներուն վրայ, չեխական դարեջուրի բաժակին յատակը եւ Քոնսբիչքեի ծա – ռուղին վրայ, տուէ՛ք մեր բանաստեղ – ծին՝ որ փեսայ կը կանգնի Թաւուտքին չուքերուն տակ ու կը պոռայ «··· կի՛ն, կի՛ն, կի՛ն է աչխարհ», այո՛, տուէք մեր բանաստեղծին՝ ինչ որ կ'երազէ ;— տը – ւէք իր սիրած հարսը: Եւ սակայն Ահա – րոն պիտի չդադրի կոծկոծելէ : Դարձեալ պիտի «ճղնաւորի եւ մենանայ իր հոդիին մէջ», ուր ոչ իսկ «ճրագ մը պիտի վա – ռէ», ուրանալու համար «կին ու աչ – խարհ »:

Առանձնութեան ու մենակեցութեան այս քերթողը մեզ կը դնէ տարօրինակ ե – րեւոյթի մը առջեւ,— տառապանքին հեշ – տանքը :

Բայց եթէ իր քերթողական ամբողջ ժա – ռանգը, եթէ հոն չդանէք տառապանքին արձանագրութիւնը՝ պիտի գտնէք անոր ծարաւը, հարը, դինովութիւնը : Տեղ մը «օշարակ» կը համարի իր վիշտը եւ կը խնդրէ որ Թափեն իր լեզուին վրայ «այդ ըմպելին դերագոյն», ուրիշ տեղ մը կ'եր – դէ, կանգնելով անձրեւին տակ եւ աղօ – թելով ·

Տուր որ ցաւէս , Տէ՛ր,
Ես դառնամ շուրջպար :

Վերջապէս վիշտը «մատանի մըն է ոս – կեչող», զոր անցուցած է իր մատին, ինք « վիշտի փեսայ»: «Մեծ» կը հռչակէ ինքզինք, որովհետեւ «տառապանքի աստուածութեամբ դերագոր» զարձած :

Եւ հիմա յիշեցէք Միւսէն.—

Մարդը աշկերտ մըն է,
Տառապանքն է իր վարպետը :
Եւ ոչ ոք կայ որ ճանչնայ ինքզինք ,
Եթէ չէ տառապած :

Ի՞նչ է տառապանքը :

Ըմբոստութիւն մը, զոր կը փորձա – րեն զգայարանքները: Թէն կ'ըսէ թէ մարդը կիսաւարտ էակ մըն է, ահա թէ ինչո՛ւ զժգոհ է եւ իր տառապանքը կ'արտայայտէ յաւիտենապէս : Այս տեսակէ – տով՝ տառապանքը տենչ մըն է զէպի կա – տարելութիւն : Տառապանքը եղանակ մըն է ապրելու կեանքը՝ զայն քամելու ճե – ւով: Ով որ չի տառապիր , չ'ապրիր : Ով որ չի տառապիր , չ'աստուածանար : Քրիստոնեաները այդ ճամբով աստուա – ծացուցած են մէկը : Եւ Ռիլկէն կ'ըսէ · « ինքզինք աստուած կը զգայ ա՛յն մար – դը միայն, որ կը գտնուի խաչի վրայ »: Այդ համոզումով է որ Ֆ· ժամ կ'երգէ · « Ես ցաւս միայն ունիմ, եւ ցա՛ւս միայն կ'ուզեմ, իմ ցաւս միայն եղաւ եւ է ինծի հաւատարիմ »:

×

Ահարոն « իր հաւատարիմ ցաւով » վերջացուց կեանքը : Մտաւ մահուան դռնէն ներս ,այն մահուան, որու ցան – կաց եւ զոր ուզեց ճաչակել « հասուն թուղի մը պէս»:

Այն որ պահ մը վախցաւ թէ «մահէն վերջն ալ կը վառի», հիմա նորէն կը տա – րապէ՞ ,— ատիկա հարց մըն է , որու մա – սին յո՛յժ տպէտ եմ , անկեղծօրէն: Շատ են դիտոսիկները, թող խօսին : Գիտցա – ծըս այն է միայն թէ Ահարոնին բացա – կայութեան ցաւը միշտ պիտի չիշեցնէ մեծ արուեստագէտներու ցաւը , — ընդ – վզում մը այս անկատար աչխարհին դէմ՝ ի խնդիր կատարելութեան :

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Հայ Մշակոյթի Տունը

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ)

—o—

Հայ Մշակոյթի Տուն մը հիմնելու դա – դափարը, Ֆրանսայի մայրաքաղաքին կեդրոնը, թերեւս յանդուգն ձեռնարկ մը թուի ոմանց, կամ առնուազն նորօրինակ :

Պէտք է ըսել թէ նորօրինակ չէ դաղա – փարը: Հետաքրքրական նախընթացներ կան Հայոց Պատմութեան մէջ,— կ'արժէ ծանօթութիւններ տալ այդ Տուներուն մասին, թէ ի՛նչ ձեւափոխութիւններ կա – տարուած են ըստ ժամանակին պահանջ – ներուն :

Մեծն Ներսէսի վերաշրուած բարեկո – րոգումներու կարդին , կը յիչատակուի թէ օտարազնացներ հիմնուեցան երկրին մէջ ամէն կողմ : Բառը թարգմանուած է յունարէնէ (ξενοτροφεῖα) , այնպէս որ առաջին առթիւ, անշուշտ , պիտի կար – ծուէր թէ նման ձեռնարկներու փորձը Մեծն Ներսէսն էր, որ բերաւ Բիւզան – դիոնէն, ինչպէս կ'աւանդէ արդէն Մով – սէս Խորենացի : Իրականին մէջ, Մեծն Ներսէսէն չատ առաջ, նոյնիսկ Քրիստո – սէ առաջ՝ Մեծն Արտաչէսի աչխարհա – կալութեան շրջանին, Հայաստան ունէր նման հաստատութիւններ, միշտ համա – ձայն Խորենացիի աւանդութեանց : Թէ – ինչ էին այդ օտարանոցները ,որոնք եր – բեմն չփոթուած են հիւրանոցներու, օ – թեւաններու, պանդոկներու, հիւանդա – նոցներու, նոյնիսկ··· եկեղեցիներու հետ, (արդարեւ այս բառերը զործած – ուած են մէկը միւսին համանիշ), ծանօթ չէ դեռ իրենց սկզբնական նշանակու – թեամբ: Բայց ատենները, թէ «եկե – ղեցին պանդոկ է մեզաւորաց» կամ «պան – դոկ Թարգմանի եկեղեցի»՝ վկայու – թիւններ են, որոնք, փոխաբերական նշա – նակութենէ մը զատ, ոչ միայն կը հաս – տատեն թէ եկեղեցին ունէր խուցեր , ա – պաստանարան կամ օթեւան՝ ի պէտս ազ – քատաց կամ հիւրերու, այլ եւ արձա – դանգ մը կը բերեն նախաքրիստոնէական հեթանոսական աւանդութիւններէն, մեհ – եաններէ ներս եւ մեհեաններուն չուրջ՝ պուրակներու մէջ արմատացած կրօնա – բարոյական հնադոյն բարքերէ : Արդա – րեւ, կային դաս մը քուրմեր, որոնք կը կատարէին սեռային ծէսեր՝ զոհաբերու – թեան իմաստով, բայց այդ զոհաբերու – թիւնը, յետադային , իմաստի չփոթու – թեան մը հետեւանքով ստեղծած է բառե – րու չփոթութիւն, այնպէս որ հիւրը, որ քրմական բառ է՝ կրօնական նուիրաբե – րութեան ընդլնծայ դերակատարի նչա – նակութեամբ, իմաստի մերձեցում մը ցոյց կուտայ օտար բառին հետ : Աս – թէ ինչո՛ւ Հերոդոտոս կը սխալի՝ երբ կը դրէ թէ Հայոց իշխանական դասակար – դին աղջիկները իրենց կուսութիւնը օ – տարականներուն կ'ընծայէին՝ մեհեան – ներու մէջ երկար սպասարկութենէ մը ետքը: Քրիստոնէութեան երեւումով, ոչ միայն ջնջուեցան այս բարքերը , այլեւ հալածուեցան նման բարքերու հետե – ւորդները: Երբեմնի հզօր եւ հարուստ դասակարգի մը մնացորդները, այլեւս բոլորովին իրաւազուրկ, արհամարհ – ուած, ընկերութենէն դուրս նետուած էին: Մեծն Ներսէսի օրով, չփոթութիւնը հիւր եւ օտար բառերուն տուած էր ար – դէն վերջնական ու նոր իմաստ մը՝ հա – մապատասխան նոր կացութեան :

Այսպէս օտարանոցները դարձած էին բնակարաններ ուր կ'իջեւանէին եկուոր – ներ կամ ղրկեցիներ, ապրելու համար, ապահովաբար, իրենց հայրենական ա – ւանդութիւններով :

Երբ կը հասնինք Միջին դար , այս ան – դամ Հայը ինքն է որ կը մտնէ օտարա – նոց ,— պանդխտութեան մէջ հաստատե – լով իրեն յատուկ բնակարաններ, ստեղ – ծելու համար իրեն մտերիմ մթնոլորտ մը կամ ապրելու համար հայրենի աւան – դութիւններով: Այդ օտարանոցները կը կոչուէին հոգետուն, ըստ Հայկազանց բառարանին՝ «հոգւոյ տուն, այսինքն տուն կամ օթեւան չինեալ իբրեւ հիւրա – նոցն ի յիշատակ հոգւոյ »:

Ճիշդ չէ այս բացատրութիւ – նը, աւելի բախտաւոր է Մխիթար Աբ – բահայր, երբ հոգետուն բառին կուտայ «զարմանոց» կամ «հիւրանոց » նչանա – կութիւնը: Ինչպէս կ'երեւի, Մխիթարի ատեն հոգետուն բառը կը գործածուէր ընդհանրապէս «հիւրանոց» նչանակու – թեամբ: Բացատրութիւնները, թէ «եկե – ղեցին պանդոկ է մեզաւորաց» կամ «պան – դոկ Թարգմանի եկեղեցի»՝ վկայու – թիւններ են, որոնք, փոխաբերական նշա – նակութենէ մը զատ, ոչ միայն կը հաս – տատեն թէ եկեղեցին ունէր խուցեր , ա – պաստանարան կամ օթեւան՝ ի պէտս ազ – քատաց կամ հիւրերու, այլ եւ արձա – դանգ մը կը բերեն նախաքրիստոնէական հեթանոսական աւանդութիւններէն, մեհ – եաններէ ներս եւ մեհեաններուն չուրջ՝ պուրակներու մէջ արմատացած կրօնա – բարոյական հնադոյն բարքերէ : Արդա – րեւ, կային դաս մը քուրմեր, որոնք կը կատարէին սեռային ծէսեր՝ զոհաբերու – թեան իմաստով, բայց այդ զոհաբերու – թիւնը, յետադային , իմաստի չփոթու – թեան մը հետեւանքով ստեղծած է բառե – րու չփոթութիւն, այնպէս որ հիւրը, որ քրմական բառ է՝ կրօնական նուիրաբե – րութեան ընդլնծայ դերակատարի նչա – նակութեամբ, իմաստի մերձեցում մը ցոյց կուտայ օտար բառին հետ : Աս – թէ ինչո՛ւ Հերոդոտոս կը սխալի՝ երբ կը դրէ թէ Հայոց իշխանական դասակար – դին աղջիկները իրենց կուսութիւնը օ – տարականներուն կ'ընծայէին՝ մեհեան – ներու մէջ երկար սպասարկութենէ մը ետքը: Քրիստոնէութեան երեւումով, ոչ միայն ջնջուեցան այս բարքերը , այլեւ հալածուեցան նման բարքերու հետե – ւորդները: Երբեմնի հզօր եւ հարուստ դասակարգի մը մնացորդները, այլեւս բոլորովին իրաւազուրկ, արհամարհ – ուած, ընկերութենէն դուրս նետուած էին: Մեծն Ներսէսի օրով, չփոթութիւնը հիւր եւ օտար բառերուն տուած էր ար – դէն վերջնական ու նոր իմաստ մը՝ հա – մապատասխան նոր կացութեան :

Այսպէս օտարանոցները դարձած էին բնակարաններ ուր կ'իջեւանէին եկուոր – ներ կամ ղրկեցիներ, ապրելու համար, ապահովաբար, իրենց հայրենական ա – ւանդութիւններով :

Երբ կը հասնինք Միջին դար , այս ան – դամ Հայը ինքն է որ կը մտնէ օտարա – նոց ,— պանդխտութեան մէջ հաստատե – լով իրեն յատուկ բնակարաններ, ստեղ – ծելու համար իրեն մտերիմ մթնոլորտ մը կամ ապրելու համար հայրենի աւան – դութիւններով: Այդ օտարանոցները կը կոչուէին հոգետուն, ըստ Հայկազանց բառարանին՝ «հոգւոյ տուն, այսինքն տուն կամ օթեւան չինեալ իբրեւ հիւրա – նոցն ի յիշատակ հոգւոյ »:

Ճիշդ չէ այս բացատրութիւ – նը, աւելի բախտաւոր է Մխիթար Աբ – բահայր, երբ հոգետուն բառին կուտայ «զարմանոց» կամ «հիւրանոց » նչանա –

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ ՎՐԷԺԸ

—o—

Իր մտած սենեակը զարմացնելու չատ – կութիւնը ունէր· աչտանակ մը, բազմոց մը եւ փոքրիկ սենեակ մը, այս էր բոլոր կահ կարասին: Բայց ապազայ դքսուհին իր մեծութեան երազներուն ապաւինած ըլլալուն՝ ուշադրութիւն չդրաւ այդքան չնչին մանրամասնութիւններուն, ուստի կրցածին չափ տեղաւորուեցաւ, եւ թոյլ տուաւ որ միտքը օրօրուի ծիծաղելի ցը – նորքներու մէջ :

Քառորդ մը անցաւ այս կերպով : Այ – նուհետեւ իր դռնուած տեղը տարօրինակ թուեցաւ իրեն եւ սկսաւ մտածել թէ կայսրը քիչ ուշադրութիւն կը դարձնէր պատշաճութեան: Ինքնիրեն ըսաւ թէ իր յաղթանակը պիտի չուշանար դալու եւ սպասեց ··· տակաւին երեք քառորդ ժամ: Օհ, վերջապէս, Ն· Վեհափառու – թեան անհոգութիւնը չափը կ'անցընէր : Օր· Պուրկուա անհամբերութեամբ դան – դակը հնչեցուց : Ն

Մարչա երեւցաւ :

— Ինչ կ'ուզէ օրիորդը, հարցուց փա – դաչական ձայնով մը :

— կայսրը չի՞ դիտեր իմ հոս գտնուի – լը՞ :

— Ներեցէք, օրիորդ, բայց Ն· Վեհա – փառութիւնը կը խորհրդակցի երկու զո – բաւարներու հետ :

– –Հաճեցէք յիշեցնել իրեն թէ իր հր – բամանով եկած եմ եւ ունկնդրութիւն մը կը պարտի :

— Անմիջապէս , օրիորդ :

Քսան անվերջանալի վայրկեաններ ան – ցան առանց պատասխանի: Օր· Պուր – կուանի արիւնը գլուխը ցատկած էր : Զանգակը բռնեց եւ հնչեցուց :

Մարչան վերստին ցուցուց իր հան – դարտ եւ հեզ դէմքը :

–- Էյ··· կա՞յսրը ··· հարցուց դերա – սանուհին իր դողդոջուն ձայնով :

— Տեսայ զինքը, օրիորդ :

— Ի՞նչ պատասխանեց :

— Կը խնդրէ ձեզմէ վայրկեան մը ըս – պասել :

— Վայրկեա՞ն մը, բայց ահա երկու ժամ է որ կը սպասեմ այս զաղտնի ծա – կին մէջ: Ըսէք կայսեր որ անմիջապէս կ'ուզեմ խօսիլ իրեն հետ :

Սպասաւորին բացակայութիւնը այս անգամ կարճատեւ եղաւ : Երբ վերա – դարձաւ իր դէմքը բոլորովին չփոթած էր:

— Ա՜ւ՛ղ, օրիորդ, ըսաւ հառաչե – լով :

— Ի՞նչ լուր կայ, խօսեցէք :

–- Կը վախնամ որ վիրաւորուիք :

— Օհ, խօսեցէք, ես պատրաստ եմ ա – մէն բան լսելու :

— Ձեր արդար անհամբերութիւնը ի – րեն հաղորդելէ ետք, «Սիրելի Մարչան, պատասխանեց Ն· Վեհափառութիւնը, բարի երեկոյ մաղթէ իմ կողմէս Օր· Պուրկուանի եւ իրեն ըսէ որ եթէ չու – զեր այլեւս սպասել , կ'արտօնեմ որ ելլէ երթայ »:

— Լիրբը, գոչեց էթիէնէթ կրակ կըտ – րած : Սիրելի Մարչան, յարեց դերասա – նուհին Պոնափարթի ձայնը կեղծելով , բարի դիշեր մաղթեցէք իմ կողմէս ձեր կնահաճոյ տիրոջ եւ հաւաստեցէք իրեն , թէ իմ մեկնումս արտօնելով, սրտին բաղձանքը կատարեց :

Այս զայրացկոտ խօսքերուն վրայ , դերասանուհին նոտաւ այն կառքը , որ քիչ առաջ մեծ յոյսերով բեռած էր դին – քը եւ որ հիմա ետ կը դարձնէր նուաս – տացած , յուսախաբ :

Այն պահուն ուր ոտքը կառքէն ներս կը դնէր , դեռնայարկին մէկ պատուհանը կէս մը բացուեցաւ եւ Թալրան երեւնա – լով՝ « դիշեր բարի, օրիորդ Պուրկուան, ըսաւ, յարդանքներս փոխանձեցէք Շարթալի :

Կայսրը լուծած էր իր վրէժը :

ՇԱՐԼ ԿԻՕԼԷՔ

(4 եւ վերջ)

կութիւնը : Արդարեւ, բառը ռամկօրէն է ու կը նշանակէ հոգալու, խնամելու, դարմանելու վայր (յոգնաբեկ ճամբորդներու կամ ուխտաւորներու յատուկ) : Բայց, յետագային, բառը նոր իմաստ ստացաւ՝ երբ Հայերը, օտարութեան մէջ, հոգետունը վերածեցին օթեւանի մը, ուր ոչ միայն կ՚ապրէին ըստ հայրենի աւանդութեանց, այլ եւ կրօնական պաշտամունք կը կատարէին՝ ըստ իրենց նախահայրերուն հաւատքի կանոններուն :

Նման հոգետուներ ունէինք ոչ միայն Արեւելքի մէջ, Երուսաղէմի երկար ճամբուն վրայ, այլեւ Արեւմուտքի մէջ, Ադրիական ծովին եղերքը, մասնաւորաբար Վենետիկի մէջ եւ այլուր : Տեղացիք, Իտալիոյ մէջ, այս տունը կ՚անուանէին « Հայոց տուն », որ բնակարան էր, տեսակ մը օթեւան, եւ ունէր « եկեղեցեակ » մըն ալ, — այստեղ կը բնակէին Հայերը, ընդհանրապէս վաճառականներ, որոնք կը սնանէին հայկական կերակուրներով՝ հասարակաց խոհանոցէ մը, կ՚ապրէին հայրենի սովորութիւններով եւ իրենց կրօնական պաշտամունքը կը կատարէին համաձայն հայ եկեղեցական կանոններու՝ պետութեան կողմէ հովանաւորուած : Տան կառավարիչը կը կոչուէր « տնպահ » կամ «տնտես» : Հոգետունին ծախքերը կը հոգար պետութիւնը, որ կը նշանակէր մասնաւոր պաշտօնէութիւն մը, ըստ Հայոց՝ «հոգցողք» : Տունը ունէր նաեւ արեւանոց մը (ալթահա), տանիքին վրայ, ուր կը չորցնէին տնեցիներուն լուացուած հագուստները :

Մեր օրերուն, Հայերը դպրոցներ, եկեղեցիներ ու վանքեր ունին իրենց պանդըխտութեան կայաններուն մէջ : Պիտի չխօսինք ատոնց մասին : Հարկ է յիշել, մեր նիւթին զարգացման ճամբով, «հայ ակումբները», որոնք տեսակ մը հաւաքավայր են, ժողովատեղի կամ ընթերցարան :

Նշանաւոր է Թեհրանի « Հայ Ակումբը», որ փառաւոր ու մեծանիստ տուն մըն է երկու յարկով, օժտուած՝ հարուստ մատենադարանով, զբօսարանով, խոհանոցով, ինչպէս նաեւ դեղածիծաղ, ծառաշատ պարտէզով մը պարսպապատ : Նշանաւոր է նոյնպէս Թեհրանի Հայ Երիտասարդաց Մշակութային Միութեան « Արարատ Ակումբը», պատկառելի տուն մը երկու յարկով, բազմաթիւ դրասենեակներով՝ գրական, նկարչական, երաժշտական, թատերական յանձնախումբերուն յատկացուած, օժտուած նաեւ հարուստ մատենադարանով, ձմեռնային թատրոնով (որ շարժական բեմ մը ունի), ամառնային թատրոնով եւ ընդարձակ բակով մը մարզախաղերու յարմար : Գեղեցիկ է նոյնպէս Պաղտատի Հայ Երիտասարդաց Միութեան ակումբը, պարըսպապատ պարտէզի մը մէջ, արմաւենիներու շուքին տակ, մատենադարանով եւ զբօսարանով :

Այս ամէնուն վրայ, դերազանց եւ աննախընթաց, Գահիրէի Հայ Մշակութային չէնքը, — բազմայարկ, ներքեւը տըպարան եւ վարձու խանութներ, գետնայարկին վրայ «Յուսաբեր»ի խմբագրատունը իր հանդստաւէտ սենեակներով եւ ամէն յարմարութիւններով, առաջին յարկին վրայ հոյակապ թատերասրահ մը, միւս յարկերուն վրայ բազմաթիւ դրասենեակներ, հրաշալի մատենադարան մը արդիական ձեւով, « Նաւասարդ » սրբահը դասախօսութեանց յատուկ, ակումբը իբրեւ զբօսարան եւ ճաշարան, ու դալար տանիքը՝ իր ամառնային թատրոնով, իսկ քովնտի թեւի մը վրայ յարկաբաժիններ՝ բնակութեանց յատկացուած :

Երկար պիտի ըլլար նկարագրել մեր ակումբները Կիպրոսի մէջ, Հալէպի մէջ, Պէյրութի մէջ : Մասնաւորաբար « Հայրենիք»ի հոյակապ տունը, իբրեւ խմբագրութիւն, հրատարակչական կեդրոն, ընթերցարան, ինչպէս նաեւ «Արմենիա»յի (Պուէնոս — Այրէս) եւ «Ալիք»ի (Թեհրան) խմբագրատունները, որոնք դարձած են հայ մշակոյթի փեթակներ գաղութներու համար :

Պատմական այս արագ ակնարկին մէջ՝ թերացած՝ պիտի ըլլայինք, եթէ չյիշատակէինք Պոլսոյ Հայոց մէկ ձեռնարկը, Հայ Արուեստի Տուն, որու հիմը դրուեցաւ առաջին մեծ պատերազմէն ետքը, թերեւս հետեւողութեամբ Թիֆլիզի հայ մտաւորականներուն, որոնք գրական պանդոկներ կը կազմակերպէին պարբերաբար, իբրեւ գրական ժամադրութեանց « սալոններ» :

Յիշենք Լոնտոնի Հայոց տունը, նոյնքան փառաւոր :

Այսօր Հայկական Փարիզն է, որ ոտքի կը կանգնի՝ հիմնելու համար Հայ Մշակոյթի Տուն մը :

ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

ՍԵՒՐԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

—o—

Փետրուար 1, Երկուշաբթի ժամը 16·30ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա., աշակերտներու խանդավառ ծափողջոյններով կը մտնէր Մուրատեան վարժարանի դահլիճէն ներս, ընկերակցութեամբ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի եւ այլ վարդապետներու : Վեհափառը կը դիմաւորուէր Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէներու առաջնորդ Գեր. Ամատունիի, վարժարանի տեսչութեան եւ այլ ազգայիններու կողմէ : Դահլիճին մէջ տեղ դրաւած էին նաեւ մեծ թիւ մը ծնողքներու եւ բարեկամներու :

Կաթողիկոսը հազիւ բազմած էր դահին վրայ, աշակերտները երգեցին « Օրհներդ Հայրապետին» : Ապա, Ա. կարդի աշակերտներէն Ժ. Քիւրքճեան, բոլոր աշակերտութեան բերնով, ողջոյնի սրտառուչ խօսք մը կարդաց : Գեղեցիկ էր հայ տղոց ուղերձը եւ տաք, որ յուզեց ներկաները, յուզեց յատկապէս կաթողիկոսը : Յետոյ խօսք առաւ վարժարանին տեսուչը, Հ. Նիկողոս վրդ. Քէհեայեան՝ խօսելով Մխիթարեան հայրերուն եւ վարժարանի ուսուցչական կազմին անունով .

« Անհուն հրճուանքով եւ սրտի զեղումով շրջապատած ենք ձեզի արժանաւոր դահակալը Էջմիածնի Մայր Աթոռին : Մեր ժողովուրդը դիտցած է քալել դարեր ամբողջ պատմութեան մէջէն եւ հասած է այսօրուան, երբ սդաւոր Արարատին դիմաց, Տրդատի կառուցած տաճարի հովանիին ներքեւ, վերստին տէր դարձած է իր հայրենիքին : Մենք, Մըխիթարի զաւակները, ոչ միայն պատուրուած կը զգանք մեզ՝ Ձեր ներկայութեամբ, այլեւ քաջալերուած, կը խնդրենք ձեր հայրապետական օրհնութիւնը, որպէսզի օտար ափերու վրայ կարենանք միշտ ակնապիշ դիտել հաւատքի եւ Հայութեան այն փարոսը՝ որ կը պլպլայ Էջմիածնի Մայր Տաճարէն : Օրհնեցէք, Վեհափառ Տէր, այս պատանիները, որպէսզի աճին, որպէսզի ուռճանան, որպէսզի կարենան ապագային իսկապէս պատուաբեր անհատներ դառնալ մեր հայ նահատակ՝ բայց փառապանծ եւ միշտ կենդանի ժողովուրդին » :

Կաթողիկոսին փափաքով, Էջմիածնի միաբաններէն Արսէն Վրդ. Պէրպէրեան երգեց հայ եկեղեցական մեղեդի մը՝ ներկաներուն միտքերը տանելով պահ մը Էջմիածնի տաճարէն ներս :

Խօսք առաւ հուսկ Վեհափառը : Խօսեցաւ յուզուած, սրտբաց, հայրական իր խօսքը ուղղելով աշակերտներուն .—

« Երկրորդ անգամն է որ մուտք կը գործեմ այս տաճարէն ներս : Կը յիշեմ մեր առաջին այցելութիւնը. հաւատացէք որ նոյն յուզումով եւ նոյն քաղցր ապրումներով է որ կը գտնուիմ այս պահուս ձեր մէջ : Ստոյգ դիտեմ թէ դուք, սիրելի ուսանողներ, կը դաստիարակուիք մեծ Մխիթարի, մեծ Ալիշանի շունչով ու հոգիով, կրօնքի ու հայրենիքի շունչով, եւ կը պատրաստուիք իբրեւ հայ ժողովուրդի հարազատ զաւակներ : Հոգիս խորապէս յուզուեցաւ, երբ ձեր ընկերներէն մին, ձեր հրաշալի խօսքը կարդաց, ձեր անունով : Ես այս ճանապարհորդութիւններուս ընթացքին շատ ողջոյնի խօսքեր լսած եմ եւ կը լսեմ, բոլորն ալ գեղեցիկ, սրտառուչ, յուզիչ, բայց թոյլ տուէք ըսել՝ որ ձեր ուսանող ընկերոջ կարդացած ուղերձը բացառիկ տեղ մը դրաւեց հոգւոյս մէջ : Շատ քիչ անգամ պատահած է որ ես այդքան գեղեցիկ, իմաստալից, անկեղծ, ջերմ, գունագեղ, հարազատզգացումներով լեցուն խօսք լըսած ըլլամ : Մեր հայրենիքէն այսքան մղոններով հեռու, օտար ափերու վրայ ծնած հայ պատանիներ կարողանան այսպէ՛ս արտայայտուիլ, այսպէ՛ս զգալ եւ խօսիլ գեղեցկօրէն հայերէն, հրաշքի համազօր բան մըն է, եւ այդ հրաշքը կը պարտինք մեծն Մխիթարին եւ անոր նոյնքան արժանի աշակերտներուն : Կը շնորհաւորեմ ձեզ. թոյլ տուէք, դաստիարակ հայրեր, նաեւ ձեզ, ձեր այս մեծ գործին համար ես, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, ձեզի շնորհակալութիւն յայտնեմ : (Բուռն ծափահարութիւններ : Վեհափառը կ՚ողջագուրէ տեսուչ Վրդ. Հ. Նիկողոս Քէհեայեանը) : Սիրելի ուսանողներ. մենք ձեզի ողջոյն կը բերենք Մայր Հայրենիքէն եւ Հայոց հաւատքի բազմադարեան կեդրոն Ս. Էջմիածինէն : Դուք մեծ ժողովուրդի մը զաւակներն էք, զօրաւոր զգացէք ձեզ իբրեւ Հայեր, ամուր պահպանեցէք քրիստոնէական հաւատքը ձեր կուրծքերուն տակ, լաւ սորվեցէք Հայոց պատմութիւնը, հերոսական անցեալը մեր ազգին, եւ մի՛ մոռնաք որ հայ ժողովուրդին զաւակներն էք եւ օր մը Հայաստանցի պիտի ըլլաք : Մենք ձեզի կը բերենք նաեւ Աստուծոյ օրհնութիւնը Ս. Էջմիածինէն, որ հաւատքի աղբիւրը եղած է դարեր շարունակ : Ես կ՚ուզեմ ձեզ վստահեցնել որ հայ ժողովուրդի հոգիին մէջ հաւատքի լոյսը վառ է. եւ ատիկա երբեք պիտի չմարի : Յաւիտենական լոյս մըն է, Աստուծոյ ձեռքով վառած : Մարդկային ձեռքը չի կրնար զայն մարել կամ տկարացնել : Մենք թիւով փոքր ժողովուրդ ենք, սակայն հոգիով արի, հաւատքով զօրաւոր, առաքինութիւններով օժտուած, իմացական փայլուն կարողութիւններով ժողովուրդ մը՝ որ դարերու ընթացքին բազմաթիւ արժէքներ ստեղծած է, իր լուման նետած է աշխարհի քաղաքակրթութեան դանձանակին մէջ : Այս բոլորին համար մենք հպարտ պէտք է ըլլանք իբրեւ հայ ժողովուրդի զաւակներ, իբրեւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ քրիստոնեայ զաւակներ : Գիտեմ որ դուք այս հոգիով կը դաստիարակուիք այստեղ եւ ահա թէ ինչու, ամէն անգամ քաղցր զգացումներով, յուզումով, խորունկ ապրումներով ձեր տունէն ներս կը մտնեմ եւ կը բերեմ աստուածային օրհնութիւն ու յաջողութեան մաղթանքներ բոլորիդ . ամենայն Հայոց Մայր Աթոռ՝ Ս. Էջմիածինէն : Ապրի՛ք : Յաջողութիւն ձեզի» :

Օրհնութեան այս խօսքերովը կը վերջանար պաշտօնական ընդունելութիւնը : Կաթողիկոսը իր հետեւորդներով դուրս կուգար, պարտէզ, եւ կը նկարուէր աշակերտներուն հետ : Ապա, կը վերադառնային կրկին դահլիճ, ուր բոլոր ներկաները կը հիւրասիրուէին վարժարանի Ծնողքներու Միութեան կողմէ : Կը ստեղծուէր մտերմիկ մթնոլորտ մը : Ուրախ էր Վեհափառը, ուրախ էին հիւրերը, ծնողքները, մանաւանդ աշակերտները :

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (150)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Մեքչէի շուրջ հազար քայլ հեռուէն կրնար տեսնել և ընկերներուն նշան ընել :

Իրենք ալ շուրջ հազար քայլ հեռուէն պիտի երթային դէպի ծովեզերք : Գրիգոր տերվիշ ծպտուեր էր, Եւա՝ գնչուհի, Յովհաննէս՝ Պարսիկ վաճառական, Մատթոն՝ քիւրտ սիմիթճի, իսկ Մեքչէի՝ ձկնավաճառ :

Եւա նստան Մատթոյի քով եւ սկսաւ սիմիթ կրծել :

Ճիշդ նշանակուած ժամուն՝ Մեքչէի գլխուն վրայ դնելով ձուկերու ամանը՝ ճամբայ ելաւ դէպի ափ :

Այս էր նշանը :

Յովհաննէս գոյնը նետեց : Աչքերը ուրախութեան արցունքով լեցուեցան : Գրիգոր կարմրեցաւ, սիրտը կարծես դէմքին վրայ կը բաբախէր : Եւ ճամբայ ելան իրարմէ հարիւր, երկու հարիւր քայլ հեռաւորութեամբ դէպի ծովեզերք :

Նաւը հոն կեցած էր. հովը զուարթօրէն կը ծածանէր նարնջագոյն դրօշը : Նաւատէրը, սոխի վաճառական երիտասարդ Յոյն մը, նաւու զեկին քով նստած օրուան վաստակը կը հաշուէր :

Իսկ նաւուն առջեւ՝ բուի դէմքով Թուրքը աղուաշաբար կեցեր էր, գլուխը դեղին փաթթոցով : Ետեւը նստած էր Շարքէօզի եւ ոտքերը կը լուար ծովուն կանաչորակ ջուրին մէջ :

— Կուգայ, — թոթովեց Յովհաննէս աճապարանքով անցնելով Գրիգորին քովէն, — Աստուած մեզի թող օգնէ :

Ոտքերն անգամ կը դողային :

Գրիգոր ետ նայեցաւ . տեսաւ որ բէկը հետիոտն կը մօտենար սպիտակահեր հունգարացի իշխանին հետ : Ետեւէն երկու նիզակակիր զինուորներ, սպիտակ փաթթոցով :

Բէկը ետ դարձաւ ու զինուորներուն բան մը ըսաւ. անոնք Ետիքուլէ վերադարձան :

Յովհաննէս արագ քայլերով ուղղուեցաւ դէպի նաւ : Բայց երբ Գրիգորին քով հասաւ, Գրիգոր բռնեց անոր վերարկուն :

— Սպասէ :

Բէկը անխռով կը քալէր դէպի ծովափ Իշխան Վաղենտին հետ :

Անցան քիւրտ սիմիթճիի քովէն առանց ակնարկ մը իսկ տալու անոր կամ անոր քով պպզագ գնչուհիին : Կը տեսնուէր Իշխան Վաղենտին վրայ զարմացումը իսկ բէկը զուարթ էր ու շարունակ կը շաղփաղփէր : Անցան պառկած շան մը քովէն եւ ծովափ հասան :

Դեղին փաթթոցաւորը բարեւի կեցաւ : Բէկը նոյն ակնթարթին ետ դարձաւ . սուրը մերկացուց ու դէպի ետեւ նշան մը ըրաւ. ապա սուրը տեղը մխելով արծուի պէս խոյացաւ դեղին փաթթոցաւոր զինուորին վրայ :

Գետին պառկեցուց զայն. մինչ այդ՝ յիսունի չափ զինուորներ դուրս վազեցին թուփերու ետեւէն ու տուներէն : Նախ զինուորը կապեցին ապա գնչուն : Ապա նաւուն վրայ ցատկելով յոյն երիտասարդն ալ բռնեցին :

Նաւուն վրայ գտնուողները բոլորն ալ կապեցին : Չերհան այդ ահագին աղմուկին եւ աղաղակին մէջ ճչալով վազեց Շարքէօզիի համար աղաչելու : Զինքն ալ բռնեցին ու ձեռքերը կապեցին :

×

Արեւը մայր կը մտնէր քրիստոնեայ թաղամասին ետեւ երբ Գրիգոր Կոստանդինի սիւնին քովէն ետ դարձաւ : Իր մարդիկը ամէնքն ալ հոն կը հեւային : Փոշոտ ու գունատ էին եւ յոգնութենէն ըսպառած :

Գրիգոր ճակատը սրբեց եւ Յովհաննէսին նայեցաւ :

— Տեսա՞ր Յովհաննէս . «կամաց քալէ՝ հեռու կը հասնիս» :

Ու խառնուեցան փողոցի անցորդներուն :

ԺԳ.

Յուլիսի կէսերուն Վելի բէկ Մոհաչի դաշտը հասաւ իր սիլիհտարներով եւ յիսուն ական բացողներով :

Ամէն անգամ որ թուրք բանակը դէպի Պուտա երթար՝ կամ Անդր-Դանուբեան գաւառները՝ միշտ Մոհաչի դաշտն էր հանգրուանը. կը սիրէին այդ տեղը ու բախտի դաշտը կը համարէին : Սիւլէյմանն ալ ամէնէն երկար հանգիստները հոն կ՚առնէր, այն բլրան վրայ կանգնել կուտար իր վրանը՝ ուր որ այդ յիշատակալից օրը գտնուած էր :

Բէկի վրանը արդէն պատրաստ էր՝ երբ բանակը երեկոյեան մօտերը յոգնածդադրած հոն հասաւ :

Բէկը ամէնէն առաջ բաղնիք մը առաւ Դանուբին մէջ, ապա հաւ մորթել տուաւ եւ արեւուն մայր մտնելէն վերջ՝ նստաւ վրանին դիմաց : Ետիքուլէն ձգելէն ի վեր բաւական բան կորսնցուցեր էր դիրութենէն :

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՇՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Տիկին Լորէնեան փոխան ծաղկեպսակի երեսունական ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջի» եւ «Համ-Բոյժ»ի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբ· Ահարոն Տատուրեանի եղբայրը , քոյրը եւ իրենց զաւակները սրտանց չը–նորհակալ են բոլոր անոնց , որոնք ան – ձամբ եւ դրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին :

Գ· Տատուրեան , իր եղբօր՝ Ահարոնի մահուան առիթով կը նուիրէ՝ «Յառաջ»ին երկու հարիւր ֆրանք , « Հայ – Բոյժ »ին հարիւր , Մշակոյթի Տան չորսուն ֆրանք :

Նոյն առիթով փոխան ծաղկեպսակի կապ· Աբէին կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Արմէն Դերձակեան (Լոնտոն) չորսուն ֆրանք : Նոյնպէս այս առիթով Տէր եւ Տիկին Սուրէն Երամեան (Նիս) Հայ Մշա–կոյթի Տան 25 ֆրանք :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Ազգ· Առաջնորդարանը չնորհակալու – թեամբ ստացած է Նոր Տարւոյ առթիւ Պ· Պարսամ Յակոբեանէ հարիւր ֆրանք, Ամերիկա արկածով մահացած ողբ· Տիկ· Թագուհի Ղազարոսեանի վերադրդ տա – րելոյին առթիւ Տէր եւ Տիկին Աբգարեանէ (Պօմոն) չորսուն, Այրի Տիկին Եւա Կակոյ–եանի մահուան առթիւ Զարսանճազի Հայր· Միութենէ քսան, Ալէքսան Իշ – խանեանէ տասը , Տիկին Արմենուհի Քէնտիրնեանէ հինգ ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ · — Վասպուրականի Հայր· Միութեան կեդր· վարչութեան կազմա – կերպած Վասպուրականի յաղթական հե – րոսամարտի չորնամեակը , Մայիս 15ին, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի զե–ղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի, Փետրուար 28
ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՏԷՍԻՆ .— Շաբաթ (6 փետրուար) , կէսօրէ ետք ժամը 14ին , Հ· Յ· Դ· Ա – կումբին մէջ :

Այս ժողովին ներկայ կ'ըլլայ Կ· Կ·ի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Ալվինեանի Մուրատ խումբը այս կիրակի ժամը 16·30ին , սովորական հա–ւաքատեղին : Բոլոր ընկերներուն ներ – կայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ .— Փետրուար 18ի ժողովատա – րութիւնը Փետրուար 21ին, Կիրակի կէս օրէ ետք, Ազգ· Տան սրահը : Նախաձեռ – նութեամբ Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան » կո–միտէի :

×

Փետրուար 18ը կը ժողուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 28ին, Ֆրանքֆուրտիցե – րական սրահը, 10 Բիւ տէ Մեսաժըրի , (մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր) :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ կի–րակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Մայիս 16ին
Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

ՆՈՒՐՀԱՆ ՓՐԻՆՓԵԱՆ
Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱԻ–ՇՈՓԵՆԱԻ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
Դիմել
Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX
7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39
Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՕՒՄ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՊԱՏՈՒՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ
Պ. ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ
ԵՒ ԲԱՐԵՀԱՃ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ
Messieurs
G. KASPEREIT (9րդ թաղամասի երեսփոխան)
COLIBEAU (Փոխ–երեսփոխան)
BISCARRE (Փարիզի Քաղաքապետարանի խորհրդական)
GERVILLE (Քաղաքապետ 9րդ թաղամասի)
BAUDOUIN (9րդ թաղամասի ոստիկանապետ)
Կիրակի, Փետրուար 7, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ,
17, Rue Bleue, PARIS (9e)
Պաշտօնական հիւրերու ժամանումը եւ բացումը պիտի կատարուի ժամը 15ին
Հանդէսի պաշտօնական մասէն յետոյ՝ խնջոյք : Ճոխ պիւֆէ :
Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :
ՄԾ· ՏԱՆ ԿԵԴՐ· ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Փետրուար 7, ժամը 16 – 24
AUX AMBASSADEURS
3, Ave. Gabriel (Champs-Elysées) — Métro : Concorde
Orchestre Maurice VANIA
ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ
Election de Miss Croix-Rouge
Margerie NOEL, Gérard GILLES et Richard RITTRE
DANS LEURS TOURS DE CHANTS
Քառքով ներկայացող ու սանդուղներուն կէս գին
Ապահովել սեղանները ELY. 67-03

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի, 7 Փետրուար, կէսօրէ ետք , ժամը ճիշդ 3ին, Խիի սալ տէ Ֆէքի մէջ
(25 Ավընիւ Վիէթոր Քրեսոն)
Կը ներկայացուի
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
(Ողբերգութիւն չորս արար)
Հանդէսին հասոյթը պիտի յատկացուի ամբողջութեամբ Խիի ՆՈՐ ԵԿԵՂԵ – ՑԻՒՆ ՇԷՆՔԻՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ որ արդէն սկսած է, 28 Ավընիւ Պուրկէն :
ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ — Տասներկու տարեկանէն վար մանուկներու մուտքը ազատ է

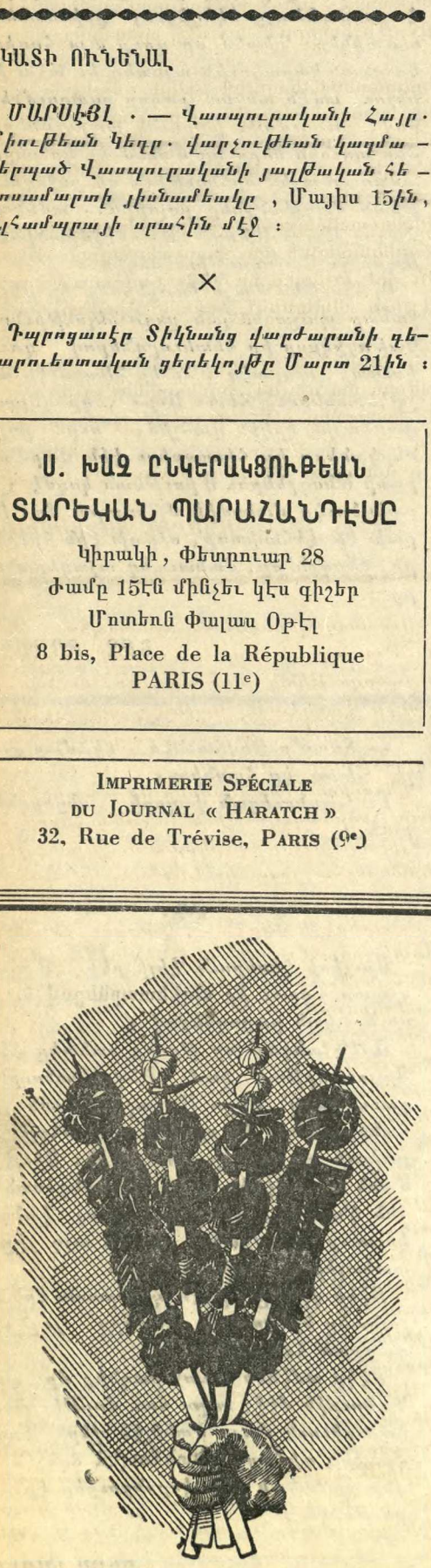
ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
Եւրոպական , հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :
Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :
ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Փր. Հատը 0.30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

DIMANCHE 7 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10227 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.227

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՍԱՏՈՒ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Յիշատակութեան արժանի ուշագրաւ դէպք մըն է հայկական խնդրին արծարծումը ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին մէջ, Թուրքիոյ արտաքին նախարար Ֆէրիտուն Ճէմալ Էրքինի ներկայութեան :

Երկու տարիէ ի վեր Թուրքերը ի լուր աշխարհի միջազգային վարձկան մամուլի էջերէն «ցեղասպան» մակդիրը կը փակցնեն Կիպրոսի Յոյներուն, որոնք իբրը թէ կ'ուզեն եղեր կղզիի Թուրքերը ամբողջովին բնաջնջել :

Յունուար 25ին ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը զբաղած է Կիպրոսի խնդրով : Թուրք նախարարը կը թուի թէ ցեղասպանութիւն վերագրած է Յոյներուն, կրկնելով բերնի ծամոց եղած յանկերգը, յուսալով ամբաստանեալի աթոռին վրայ նստեցնել կղզիին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կազմող քրիստոնեաները :

Գայլը գառնուկի մորթ հագած եւ ըսպիտակ անմեղ աղաւնիի թեւեր առած՝ ուզած է իր ցեղի առհաւական ու աւանդական արհեստը — ջարդարարութիւն եւ ցեղասպանութիւն — վերագրել հակառակորդին :

Յոյները, ինչպէս Պալքանի բոլոր քրիստոնեայ ազգերը — պուլկար, սերպ, գարատաղցի, ռումանացի, մակեդոնացի եւայլն — շատ հին օրերուն, մանաւանդ ԺԹ. դարու սկիզբէն մինչեւ քսաներորդի սկիզբը իրենց մորթին վրայ զգացած են թրքական եաթաղանի սարսափը : Նիչի մէջ Թուրքերը բուրգեր կազմած են ջարդուած Սերպերու գանկերէն :

Թուրք նախարարին ամբաստանութիւնները ՄԱԿի ժողովին առջեւ՝ ջրուած են անմիջապէս անհերքելի փաստերով : Կիպրոսի արտաքին նախարար Քիպրիանու շառաչուն ապտակ մը տուած է Ճէմալ Էրքինի երեսին՝ ոգեկոչելով 1915ի Մեծ Եղեռնը, որուն զոհ գացին մէկուկէս միլիոն անզէն ու անպաշտպան անմեղ Հայեր, Թուրք ոճրագործ կառավարութեան կողմէ :

Յոյն նախարարը չէ վարանած ազատ ու քաղաքակիրթ ազգերու մեծ արիսպագոսին առջեւ « առաջին ցեղասպանը » կոչել Թուրքիան, դիմակազերծ ընելով գառնուկի մորթով ծպտուած գայլը :

Քիպրիանու Թուրք նախարարի ներկայութեան յայտարարած է թէ Հայերու զանգուածային սպանդը «ցեղասպանութեան առաջին փաստն էր, որուն համար Հայերը այսօր կը պատրաստուին յիսնամեակի հանդիսութիւններով յիշեցնել համաշխարհային հանրային կարծիքին՝ թէ հատուցման իրաւունք մը ունին եւ պէտք է առնուազն ճանչցուին իրենց այդ իրաւունքները :

« Աշխարհի բոլոր ժողովուրդները պէտք է յիշեն Հայութեան այս իրաւունքները, որոնք մոռցուած ըլլալ կը թուին : Պէտք է այլեւս մտածել անոնց մասին» , եզրակացուցած է Կիպրոսի կառավարութեան ներկայացուցիչը (Յառաջ, 3 Փետրուար) :

Շնորհապարտ ենք նախարար Քիպրիանուի, որ մեր արդար դատին պաշտպան փաստաբանն է հագիսացած ինքնաբուխ կերպով եւ ներկայացած առիթը լաւագոյնս օգտագործած է՝ հարուածը ուղղելով Էրքինի գլխուն ճիշդ յարմար վայրկեանին, լռութեան մատնելով զայն :

ՄԱԿի անդամները վերջապէս պաշտօնական բեմէ մը լսած են թէ ո՞վ է եղած առաջին ցեղասպանը :

Կիպրացի նախարարը հանդիսաւորապէս աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն յիշեցուցած է « Հայութեան արդար իրաւունքները, որոնք մոռցուած ըլլալ կը թուին » :

Յունուար 24ին Ատիս – Ապապայի Մայր Եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր արարողութիւն մը կատարուած է Մեծ Եղեռնի նահատակներու յիշատակին : Պատարագած է Խորէն Ա. եւ քարոզած՝ Վազգէն կաթողիկոս : Պատարագին ներկայ եղած է Եթովպիոյ Կայսր Հայլէ Սելասիէ Ա., որ անկեղծ բարեկամ մըն է Հայերուն :

Անցեալ Նոյեմբերին՝ Վատիկանի Բ. տիեզերական ժողովի փակման նախօրեակին մեր մէկուկէս միլիոն մարտիրոսներու յիշատակին հոգեհանգստեան պատարագ մատուցած էր հայ – կաթողիկէներու պատրիարք – Կաթողիկոսը Հռոմի մէջ, Պօղոս Զ. Պապի եւ օտար բարձրաստիճան հոգեւորականներու ներկայութեան :

Յուսադրիչ երեւոյթներ են ասոնք այս օրերուն, երգ ազգովին կը պատրաստուինք ոգեկոչելու մեր սուրբ նահատակներու անմոռանալի յիշատակը եւ պահանջելու անոնց արեան դինը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԷՆ ԵՏՔ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԴԺԳՈՀ ԵՆ

Մինչ Ուոլ Սթրիթի սակարանը զգալի անկում մը կ'արձանագրէր տը Կոլի յայտարարութիւններէն ետք, Ուոշինկթընի եւ Լոնտոնի մէջ դժգոհութիւնը մեծ էր, մանաւանդ Ֆրանսացի նախագահին այն առաջարկին համար որ կը վերաբերէր ոսկիին, իբրեւ նոր հիմ միջազգային փոխանակութեանց : Ամերիկեան պետական զանձն ալ զեկոյց մը հրատարակած է ուր բացատրելէ վերջ ցարդ գոյութիւն ունեցող դրութիւնը, կ'եզրակացնէ .— «Որեւէ պարագայի մէջ չի կրնար ընդունուիլ լուծում մը որ փոփոխութիւն մը բերէ ոսկիին գինին վրայ որ 35 տոլար նշանակուած է » :

Լոնտոնի մէջ ալ աւելի խիստ լեզու կը գործածեն .— « Ոսկին առնելով իբրեւ մտրակ, ձեր նախագահը միջազգային դրամական դրութեան բարեփոխումը կ'ուզէ » :

Միւս մայրաքաղաքներու մէջ ալ մեծ գոհունակութիւն չկայ : Գերմանացիք գոհ են սակայն տը Կոլի այն յայտարարութիւններէն որոնք կը վերաբերին գերմանիոյ վերամիացման : Այս մասին ոչ մէկ տարակարծութիւն ունին Գերմանիա եւ Ֆրանսա :

Մոսկուայի մէջ, անդրադարձած են գլխաւորաբար գերմանական հարցին, կը շեշտեն թէ Ֆրանսայի նախագահը լռութեամբ անցած է բանուորներու պահանջին վրայէն : Պրաւդան կը գրէ մամուլի ասուլիսին մասին առանց մեկնութեան սակայն : Արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարած է սակայն թէ « Հինգ Մեծերու » ժողովի մը առաջարկը ուսումնասիրութեան արժանի է :

Հռոմի մէջ, Իտալացիք սպասողական դիրքի մէջ են, կը խօսին «Սամսոնի բարկութեան» մասին, Սամսոն մը որ կ'ամբաստանուի թէ կ'ուզէ քաղաքականօրէն կղզիացնել Միացեալ Նահանգները :

Լիբանանեան Ալ Նահր թերթը տը Կոլը կը նմանցնէ Սպարտակոսի որ 73ին (Ն. Ք.) գլուխը անցաւ գերիներու ըմբոստութեան Հռոմի դէմ :

Թոքիոյի մէջ, ելմտական նախարարը յայտարարած է թէ Ճափոն միտք չունի ոսկին ընդունելու եւ դէմ է այդ դրութեան որովհետեւ «աշխարհի ոսկիի արտադրութիւնը սահմանափակ է » :

Չինացիք լուռ կ'անցնին, Ճաքարթա համաձայն չէ որ միայն «5»երը վերաքընեն ՄԱԿի Ուխտի բարեփոխումը :

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ՀԱՄԱԼՍ. ՈՍՏԱՆԻ ՀԱՅԿ. ՏԱՆ ՄԷՋ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը երկու ժամէ աւելի մնաց Զորեքշաբթի 4 Փետր. երեկոյեան Փարիզի Համալսարանի միջազգային ոստանի հայկական տան մէջ, իրեն ի պատիւ տրուած ընդունելութեան մը առթիւ որ կազմակերպած էր Տան Տնօրէն Խորհուրդը, մասնակցութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւր. Կեդր. ժողովին եւ Փարիզի Տիկնանց Յանձնաժողովին եւ Ուսանողական Միութեան :

Շուրջ հարիւր յիսուն հայ եւ օտար հրաւիրեալներ եւ տան բոլոր ուսանողները հայկական տան մուտքին եւ նրբանցքին մէջ շարուած որոտնդոստ ծափերով ողջունեցին Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը որ հիւրասրահ կ'առաջնորդէին Փրոֆ. Արփիարեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի վարչութեան նախագահ Պ. Ն. Ֆրէնկեան եւ փոխ – ատենապետներ Տոքթ. Պիւյիւքեան եւ Հ. Թոփաքեան :

Քանի մը վայրկեան հանգիստէ յետոյ Կաթողիկոսը մուտք գործեց գետնայարկի հանդիսասրահը ուր լաւ թէ դէշ արդէն տեղաւորուած էին բոլոր հիւրերը եւ ուսանողները :

Հայկական Տան տնօրէն Փրոֆ. Արփիարեան նախ օտար հիւրերուն ներկայացուց, Ֆրանսերէնով, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հակիրճ կենսագրականը, անոր իշխանութեան նշանակութիւնը, յետոյ հայերէն լեզուով Վեհափառին բացատրեց թէ ինչպէս եօթը մեծ ազգերէ անմիջապէս ետքը, եւ 26 ուրիշ ազգերէ առաջ ունեցած ենք մեր սեփական տունը, շնորհիւ Պօղոս Նուպար Փաշայի, որուն թոռնիկը, Օր. Մարի – Աստղիկ, որ գործօն դեր ալ ունի Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Երիտասարդաց Ակումբին մէջ, ներկայ է պատուոյ հիւրերու առաջին կարգին : Յիշեց նաեւ թէ Պօղոս Փաշա իր նուիրատուութեան «աքթ»ով իր յաջորդողի իրաւունքները յանձնած էր Հ. Բ. Ը. Միութեան, որուն Փարիզի վարիչները նախանձախնդրութեամբ հըսկած են հայ ուսանողներու իրաւունքներու վրայ եւ համալսարանի ազգային հիմնարկութեան ընդհ. տնօրէնութեան հետ մշակած բարւօք յարաբերութիւններու բերմամբ կրցած են երկու տարիէ ի վեր ապահովել հայ տնօրէնի մը ներկայութիւնը հայկ. տան գլուխը :

Փրոֆ. Արփիարեան Վեհափառին տուաւ նաեւ վիճակագրական տեղեկութիւններ, Հայ Ուսանողներու թիւին, եւ մասնագիտութեան մասին եւն. :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԻԻՍԷԼԻ մէջ Զոմպէ յայտարարեց թէ Պելժիոյ եւ Քոնկոյի առկախ խնդիրները կարգադրուած են եւ ընդհանուր համաձայնագիր մը պիտի ստորագրուի :

ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՔԻՆԿ ազատ արձակուեցաւ վճարած ըլլալով երկու հարիւր տոլարի երաշխիքը, բայց նոր ձերբակալութիւններ տեղի ունեցած են, Ալապամայի մէջ :

ՄԱԿ–ի կիպրացի ներկայացուցիչը նամակ մը յանձնած է ընդհ. քարտուղար Ու. Թանի ուր կ'ըսէ «քննութիւն մը բացէք թրքական ռազմական պատրաստութիւններուն վրայ : Թուրքիայէն կրկին զէնքեր կը զրկուին Կիպրոսի Թուրք ըմբոստներուն » : Մոսկուայի մէջ, Կրոմիքօ ապահովութիւն տուած է յոյն դեսպանին որ միշտ կողմնակից է կղզիին անկախութեան :

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ Թեթի (Նոր Տարի) զինադուլէ ետք վախ կայ որ կաթողիկէնները նոր ցոյց մը կատարեն :

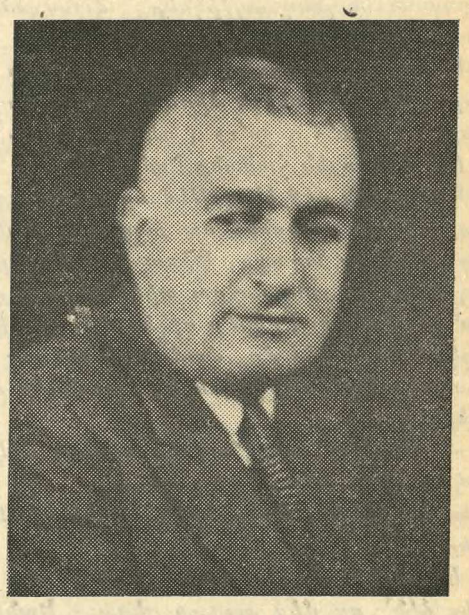

ԱՀԱՐՈՆ
(1886 – 1965)

ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՏԱՊԱՆԸ

Անհունածարաւ նաւապետն եմ ես,
Հեռո՛ւ մարդերէն, աշխարհէն անտես.
Կը նաւեմ, կ'երթամ ճամբաս անվախճան,
Ոչ ոքի հարցում, ոչ մէկ պատասխան :

Կորըստեան կարմիր գինին ըմպելէն,
Կը սպասեմ ցայգին որ աստղերն ելլեն,
Յետոյ, ես նաւուս ճամբորդը մինակ՝
Կ'ուզեմ պար դառնալ խենթի նըմանակ :

Երազ սանձարձակ, դեկավա՛ր ճարտար,
Հորիզոններէն զիս տար անդադար,
Եւ ըրէ այնպէս որ մինչեւ առտու
Այլեւս ընկըղմինք, առանց գիտնալու :

Ո՛, ծովն ի՛նչ կապոյտ անծայր մատանի
Խելար նաւորդին, որ հարսնիք ունի,
Եւ տապանս ի՛նչ հարս ամտղազարդ
քողով,
Որ մահուան կ'երթայ խաղով ու դողով :

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ

Ուսանող. Միութեան ատենապետ Պ. Կ. Թապաքեան խոր յուզումով յայտնեց ուսանողութեան շնորհակալիքը եւ յարդանքը Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին եւ հըպարտութիւնը, զինքը հիւրասիրելու կարելիութիւնը ունենալուն :

Վեհափառ Կաթողիկոսը իր խօսքին մէջ նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսայի ականաւոր հիւրերուն ու շեշտեց թէ Ֆրանքեւհայ բարեկամութիւնը եւ մշակութային յարաբերութիւնները կը տեւեն 15 դարերէ ի վեր, եւ խնդրեց Փրոֆ. Արփիարեանէ որ Ֆրանսերէնի թարգմանէ այս մասը : Բացատրեց իր ներկայ ճամբորդութեան նշանակութիւնը, Ապրիլեան յիսնամեակի նախօրեակին Ատիս Ապապայի ժողովին առթիւ եւ կրկնեց — այս անգամ մեր ուսանողներուն համար — թէ ազգովին ի՞նչ կը պարտինք իրապէս Ֆրանսական մշակոյթին, եւ շեշտեց՝ «այս կ'ըսեմ ոչ թէ հոս Ֆրանսայի հետը ըլլալուս համար, բայց որովհետեւ իրականութիւն է», յորդորեց ուսանողութիւնը ամբարել մշակոյթի ու դիտութեան մեծ պաշար մը, օր մը կարենալ մասնակցելու համար ազգային մեծ վերածնունդին Մայր Հայրենիքի եւ Սփիւռքի մէջ եւ որուն ինք այսօր կը վկայէ :

Աջահամբոյրէ ետքը տեղի ունեցաւ խիստ փայլուն ընդունելութիւն մը, արտակարգօրէն ճոխ պիւֆէով մը որուն կարկանդակներէն շատերը պատրաստած էին Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկինները : Ժամը 9ը անցած էր երբ Վեհափառ Հայրապետը հրաժեշտ առաւ ներկաներէն :

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

(ԱՀԱՐՈՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Դեռ այն տարիքիս մէջ, երբ աշխարհի սահմանները վերջ կը դտնէին մեր գիւղին սահմաններէն անդին; ըսին թէ քաղաք պիտի տանին մեզ, մէկը ես, միւսը այլ ժլզոր մը՝ ինձ նմանակ :

Քաղաք, փանթոլ հագնող տղաք եւ ֆիստան հագնող աղջիկներ, մանաւանդ ծո՛վ, ծո՛վ, ծո՛վ...

Առտու մը կանուխ, մեզ դրին սակառներու մէջ, կախեցին ձիու մը երկու կողմերէն եւ դե՛հ, չո՛ւշ, դե՛հ, չուշ...

Ուշ երեկոյին հասանք Իզմիթ :

Պանդոկին մէջ կ'աղօթեմ որ շուտ լուսնայ գիշերը, տեսնեմ սա քաղաքը, փանթոլ հագնող տղաքը, ֆիստան հագնող աղջիկները, անուշահոտ տիկինները, ու ծո՛վը, ծո՛վը: Երկա՛ր գիշեր մը, զոր կը բզկտէ սուր ճիչ մը, ժամանակ առ ամանակ: Զըմէնտըֆէ՛ռն է, լուսնա՛ր ու տեսնէի :

— Սալէ՛պ, սալէ՛պ, կը պոռայ մէկը ահա: «Առաւօ՛տ» կը պոռայ, կ'ըսեմ ես ինծի : Թուրքերէն չէի գիտեր դեռ :

Առտուն կանուխ, նախ գացինք տեսնել ձին՝ որ մեզ քաղաք բերաւ: Խանին դրան մէջ՝ բոլորն ալ ծանօթ, գիւղացիք, եզ, էշ, ձի ու թրիք :

Քայլ մը անդին՝ իսկելէ :

Մեզ քաղաք բերողը զբաղած է ձիով, ես կը վազեմ ծով :

— Այս ինչքա՛ն ջուր, ջո՛ւր, ջո՛ւր ....

Եթէ այսքան ջուր ունենայինք մեր պենտին մէջ, հազար ջաղացք կը դարձընէր հայրս ու կը հարստանայինք: Տարօրինա՛կ, ո՛չ կը վազէ ծովը, ոչ կը քնանայ, շան պէս վեր վեր կը ցատկէ, իսկելէին ոտքերը կը լզէ: Կը քալեմ իսկելէին վրայ, կ'երթամ մինչեւ ծայրը, — ոտքերուս տակ ջուր, ամէն կողմս ջուր, ես չէի տեսած այսքան ջուր:

(Տասը տարի առաջ, Երուսաղէմի վարդապետները ինծի հաղորդեցին դրուագ մը մանկութենէս : Զեմ գիտեր ի՛նչ առիթով՝ իրենց պատմեր է Թորգոմ պատրիարք, մանկութեանս կուռքը, երբ վանահայրն էր Արմաշի վանքին: Այնքան կը սիրէի զինք եւ այնքան կը պաշտէի, որ երբ ուրիշ մը յաջորդեց իրեն, — չհասկըցայ այն ատեն թէ ո՛ւր գնաց, — չսիրեցի յաջորդը, նոյնիսկ քէն ըրի յաջորդին դէմ ու վանքին դէմ, եւ այլեւս ձեռք – պագի չգացի Կաղանդին: Այն որ գողցաւ «կուռքիս» տեղը, թող ինք գայ ինծի ձեռք – պագի, ըսի մօրս՝ երբ շատ կը ստիպէր :

Գիւղին մէջ հրդեհ կը պատահէր ստէպ ստէպ, որովհետեւ փայտաշէն էին տուները: Եւ հրդեհի մը առիթով, ինչպէս պատմեր է Թորգոմ պատրիարք, տեսեր եմ կրակը եւ բացագանչեր. — « Այս ի՛նչ մեծ կրակ է», ու ծափ եմ զարկեր, գըժբախտութեան հասկացողութենէս առաջ գեղեցկութեան զգայնութիւնս արթնցած: Ինչպէս Իզմիթի ծովին դիմաց. — « Այս ինչքա՛ն ջուր»):

Յետոյ քալեցինք երկաթուղիին զուգահեռ, երբ մեր ետեւէն հասաւ շոգեկառքը.

— Սըբա սըբա արապա, շա՛տ զարմացայ :

Կայարանէն վեր մեծ եւ աղուոր սրճարան մը, դարատափով: Հոս՝ գիշերուան ճիչերը: Վայրաշարժներուն նազանքը՝ վանքին սիրամարդին պէս, ետ ու առաջ պտըտելով, ճչալով, հեւալով, ճերմակ ծուխ մը արձակելով: Կ'ուզեմ դիտել այս տեսարանը ժամերով :Բայց կը կանչեն անունովս : Կը մտնեմ սրճարան: Սիմիթով չա՛յ, ի՛նչ աղուոր բան, — երջանի՛կ քաղքցիներդ դուք: Ամէնքը ինծի կը նային, այնքան որ ես չեմ կրնար նայիլ իրենց :

Յետոյ դարձեալ կ'իջնենք երկաթուղիին եզերքը: Դաշնակցութեան ակումբը: Դրան առջեւ՝ Ահարո՛նը:

— Բանաստե՞ղծը, այն որ «Ազատամարտ» շաբաթաթերթին մէջ հնչեակներ կը գրէր երկու էջի վրայ, մարմարի պէս դրուած: Ոմանք գոց էի ըրած :

Կոկիկ երիտասարդ մը: Հպարտ, ազնուական: Արագ կը խօսի: Երբեք չի սեւեռեր նայուածքը, այլ շարունակ աջ ու ձախ կը դարձնէ գլուխը: Մէկ նայուածքով շա՞տ բան տեսնելու համար : Աչքին մէկը ծուռ :

— Ե՞ս ալ ասանկ պիտի ըլլամ, երբ բանաստեղծ ըլլամ, կ'ըսեմ ներսէս :

Կը ներկայացնեն զիս .

— Մեր գիւղին բանաստեղծը :

— Հա՞, մատով ո՞տք կը համրես, ըսաւ :

Եւ հեգնական, թերեւս անմեղ ուրիշ երկու խօսք եւս: Հաճոյք չպատճառեց սակայն: Որովհետեւ չհասկցայ բառախաղը, դեռ չէի գիտեր թէ ոտք կը նշանակէ նաեւ վանկ : Եւ ծովը նետեցի իր խօսքերը, բոլորովին մոռցայ, բայց միշտ յիշեցի շոգեկառքին ճիչը, փողոցին լապտերները, ծովին ցատկելը շան պէս, ու սալէ՛պ, սալէ՛պ առտուան կանչը:

×

Ատափազար, Կեդրոնական վարժարան:

Ո՛րքան կը սիրէի երթալ մտնել Գարիպեանին դրատունը: Հաց ու պանիր զոհելով յաճախ՝ կը գնէի փոքրիկ գըրքոյկներ, միշտ ոտանաւոր: Երբեմն Ստեփան Միսքճեանէն կը խնդրէի Ֆրանսերէն ժողովրդական հրատարակութիւններ բերել Պոլիսէն, միշտ ոտանաւոր: Այնտեղ գներ եմ Յովհ. Գմբէթեանի առաջին ոտանաւորները, — Կայծկլտուք: Ես ալ պիտի հրատարակեմ ասանկ գրքոյկ մը, ամբողջ ոտանաւոր :

Բանաստե՛ղծ պիտի ըլլամ: Պիտի ըլլա՛մ: Բայց աքսոր կ'երթամ :

×

Պոլիս, ուսանող :

Ընկերս, Սարիկը, որ անգլերէնի դաս կ'առնէր՝ Ամերիկա մեկնելու պատրաստութեամբ, առաջին արձակս կը յանձնէ Օր. Ֆլորա Անահիտի, որ իր կարգին կուտայ Շաւարշի՝ հրատարակելու համար « Ճակատամարտ»ի մէջ: Կիրակի մը, նաւի վրայ՝ Վոսփորն ի վեր: Կը գնեմ « Ճակատամարտ » մը: Ի՞նչ տեսնեմ, « Եւա՛, Եւա՛», Օ՛ Եհովա, — ե՛ս եմ, ե՛ս, «Ճակատամարտ»ի մէջ փռուած՝ մեծ գրագէտի մը պէս: Գնե՞մ արդեօք... բոլոր «Ճակատամարտ»ները, լրագրավաճառին բոլոր թերթերը: Օրօրէ զիս, օրօ՛ր օրօ՛ր, օ՛ Վոսփոր: Աղուոր է Կիրակին: Ողջո՛յն քեզ: Սկիւտար, ողջո՛յն Պէշիկթաշ, ողջո՛յն Օրթաքէօյ, ողջո՛յն ամիրաներ, բանաստեղծներ, այժմ ես ալ եմ եկեր, անուշահոտ տիկիններու այս քաղաքը, երբեմնի կայսրերու ոստանը :

Յաջորդ շաբթու՝ հրաւէր մը «Ճակատամար»ով : Զեմ երթար : Ո՛չ, չեմ ուզեր երթալ : Խոստովանանք ըլլայ, կ'ուզեմ երթալ՝ բայց ... կ'ամչնամ : Ինտո՞ր երթամ, ինտո՞ր : Ընկերներ կը յիշեցնեն հրաւէրը, ուժ կուտան. — Գնա, ծօ՛ գնա՛:

Զեմ երթար: Կը յիշեցնեն, կը կրկնեն: Ի վերջոյ կ'երթամ :

Կ'անցնիմ սենեակէ մը, ուր նստած են Գուրգէն Մխիթարեան, Լեւոն Մոզեան, Գուրգէն Քէլլէրեան, իրենց գրասեղաններուն առջեւ: Պատշգամին մէջ՝ Կարօ Գէորգեան, լաւ հագուած, առջեւը գրասեղան մը: Անունները ետքը կը սորվիմ: Կը զրկեն զիս խորքի սենեակը, ուր է խմբագրապետը, Շաւարշ Միսաքեան : Պանիրով ձմերուկ կ'ուտէր, կէս – օրուան սիրած ճաշը :

Կը ներկայացնեմ ինքզինքս :

— Հայրդ ինչո՞ւ չեկաւ, կը հարցնէ :

Այնպէս կը կարծէ թէ «Եւա՛, Եւա՛» գրողը հայրս է: Կը ճշդեմ : Հայրս գիւղըն է: Ծնած եմ, Արմաշ, եկած եմ Պոլիս, բժշկ. ուսանող : Պահ մը չի հաւատար: Կը հարցնէ թէ ի՛նչ կարդացած եմ, ո՛ւր կարդացած եմ, վանքին աշակերտա՞ծ եմ :

— Ո՛չ, վանքի ապրանք չեմ: Բայց աքսորէն վերադարձիս՝ հաւաքած եմ վանքին այն բոլոր գիրքերը, զորս Թուրքերը մատենադարանէն փոխադրած էին խոհանոց՝ այրելու համար: Ինչ որ չէին կրցած այրել, փոխադրած էի տուն :

Զարմացած՝ կը նայի երեսս ի վեր :

— Օշական կ'ուզէ քեզ տեսնել: Ամէն շաբաթ կուգայ: Ուրիշ գրագէտներ ալ կուգան : Շաբաթ օրերը այստեղ հաւաքոյթներ կ'ըլլան, եկուր, ամէն շաբաթ եկուր:

Յետոյ տարաւ զիս ներկայացուց Գ. Մխիթարեանին, Լեւոն Մոզեանին, Գ. Քէլլէրեանին: Մեկնած էր Կարօն : Պահ մը նստայ խմբագիրներուն մօտ: Մոզեան թէյ հրամցուց : Խմեցի անճարակ ձեւով, կէսը թափելով, լեզուս այրելով: Յետոյ մեկնեցայ :

Յաջորդ Շաբաթ դարձեալ գացի: Ուսուցիչս Վահան Գույումճեան կ'ընկերանար ինծի :

— Ահա ես եւ աշակերտ իմ, ըսաւ Շաւարշին :

— Գուրգէն չի հաւատար որ ինք է գըրած, ըսաւ Շաւարշ : Կը հաստատե՞ս, հարցուց Գույումճեանին :

— Պատերազմէն առաջ՝ արդէն կազմըւած պատրաստուած գրող մըն էր, ըսաւ ուսուցիչս :

Օշական, որ հասած էր աւելի կանուխ, աչքերով կը չափէր հասակս՝ վերէն վար:

— Նստէ քովս, ըսաւ :

Բազմոցը փոքր էր, եւ երբ ուզեցի տեղաւորուիլ՝ քիչ մնաց որ դետին իյնար Օշական :

— Հասկցայ, գեղացի ես, տեղ տուինք քեզի եւ տեղ չես ձգեր ինծի, կեցիր նայինք ...

— Սահմանք քաջաց՝ զէնն իւրեանց, միջամտեց Գույումճեան :

Օշական սկսաւ խօսիլ գրական պատկերներուս մասին : Ըսաւ. — Սքանչելի են եւ նոր :

Յետոյ հայհոյեց գրագէտի մը, որ գործածեր է հարիւր տարիներէ ի վեր գործածուած ու մաշած պատկեր մը : «Յակինթէ առուակը գնում է տէ գընում է»: Եւ աւելցուց. «Խնայողութեամբ գործածէ պատկերներդ, շուտ կը հատնին »:

— Կը յիշե՞ս ձեր գիւղին ձորերը, ամառը ջուր չունին :

— Իսկ գարնան՝ կը յորդին, պատասխանեցի : Ես ի՞նչ ընեմ՝ երբ «կուգայ »: Միւսէն ալ «շատ ածական մի գործածէք» կ'ըսէր, բայց շատ ածական կը գործածէր՝ երբ դեռ երիտասարդ էր: Ինքը ռոմանթիք՝ կը ծաղրէր ռոմանթիսմը: Երիտասարդութեան պճնասիրութեան ապացո՞յց, գրական արբունքի արտայայտութի՞ւն՝ ածականի սէրը :

— Վանքի՞ն մէջ կարդացիր դուն այսքան :

— Վանք չէ կարդացեր, վանքին գիրքերն է գողցեր, մէջ մտաւ Շաւարշ :

— Յետոյ փախանք գիւղէն ու դարձեալ մնացին միլլիճիներուն ձեռքը, աւելցուցի :

— Ժիւլ Ռընար կարդացա՞ծ ես, Ժիւլ Ռընար կարդա, մանաւանդ « Իսթուար Նաթիւրէլը»: Աւելի՝ նոր գրականութիւն կարդա: Բայց շատ մի կարդար, ամուլ կը մնաս, Եղիշէ Դուրեանին պէս :

Քիչ ետք՝ խմբագիրներուն սենեակը : Զիս ներկայացուցին Գ. Կառվարենցի, որ սկսաւ գոց արտասանել հատուածներ իմ առաջին գրութենէս՝ եղբայրական հրճուանքով: Այնտեղ էր եւ Ահարոն :

— Կը ճանչնա՛մ, կը ճանչնամ Ահարոնը Իզմիթէն, երբ դեռ «ոտք կը համրէի մատով », ու պատմեցի առաջին տեսութիւնս, զոր չէր յիշեր :

— Լսեցի ձեր խօսակցութիւնը Օշականի հետ : Վարժապետ է, «այս գիրքը կարդա, այսպէս ըրէ »: Մա՛րդ մտիկ մի ըներ, մանաւանդ Օշականը: Վերջը կ'ելլէ կը պարծենայ, « իմ աշակերտս է » կ'ըսէ: Դուն գտեր ես ճամբադ, մինակդ ես քալեր, միշտ մինակ քալէ: Բայց ճիշդ է միւս ըսածը, շատ մի կարդար :

×

Փարիզ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը :

Ահարոն եկեր էր Փրակայէն: Կը խօսէր Շաւարշին հետ՝ պատուհանին առջեւ կանգնած : Բառերը բերնին մէջ լեցուն, — կը խօսէր կարկուտ թափելու պէս : Զբաղած էի, գրաշարներուն գերի, ինչպէս ամէն խմբագիր : Կը շտապէի վերջացնել գրութիւն մը՝ նախ քան մօտենալ եւ « բարի եկար» մը ըսելս: Յանկարծ Շաւարշ ըսաւ .

— Նարդունին է :

— Ծօ՛ յիմար (Ահարոնին սիրած բառը), չըսե՞ս որ նստեր ես հոգ, ըսաւ եւ վրաս թափեց իր կարկուտը :

— Ի՞նչ ըսէի, դուն ամենայն Հայոց բանաստեղծ, քեզ ողջունելու ի վիճակի չէի դեռ՝ չվերջացուցած գործս բեռնակիրի (Շաւարշին շատ գործածած բառը):

Կը պատմէ կեանքը Փրակայի մէջ : Իր վարանումը հաստատուելու համար Փարիզ :

Շատ կարճ մնաց Փարիզ : Եւ յանկարծ անհետացաւ : Վերադարձաւ Փրակա : Բայց վերջ գտած էր այլեւս Փրակայի հայ ուսանողական կեանքը : Եւ Ահարոն ի վերջոյ եկաւ հաստատուեցաւ Փարիզ : Շատ քիչ կ'երեւէր, փողոցներէն անցնելու վախ ունէր (ակորաֆոպի) : Յետոյ ուսուցիչ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի :

Պատերազմը անցուց Մարսէյլ, իբրեւ տեսակ մը վերահսկիչ կօշիկի վաճառատան մը մէջ, զոր իր եղբայրն էր հիմնած: Կօշիկի տուփերը ցոյց տալով՝ «ահա քերթուածներուս դագաղները» կ'ըսէր, երբ գացի զինք տեսնել Մարսէյլ :

Յետոյ դարձեալ Փարիզ : Այս անգամ յաճախակի եղան մեր հանդիպումները : Եղբօրը օժանդակութեամբ, ամէն բան ըրի՝ յաջորդաբար հրատարակելու համար իր քերթողագիրքերը : Ի՛նչքան դժուար եղաւ որ համաձայնի: Երբ լոյս տեսաւ վերջին գործը, որոշեցինք կազմակերպել հրապարակային մեծարանքի հանդէս մը, հակառակ իր ընդդիմութեան :

— Ես այդ օրը կը փախիմ, կը կորսըւիմ, ըսաւ :

Կը վախնար բազմութեան մէջ երեւալէ: Շլակն էր, եւ ատիկա զինք աւելի վեհերոտ դարձուցած: Վարուժան ալ շլակն էր, կը յիշեցնէինք իրեն :

Հանդէսը կազմակերպուած է, օրը հասած : Հրաւիրած ենք օտար հիւրեր, — Ժան Պալար, Լիւք – Անտրէ Մարսէլ, երգիչ Թէսիէ, Տիկինը: Ամբողջ յոյս եղբօրը վրայ էր, որ պիտի դարԼոնտոնէն: Այնպէս որ եղբօրը միջամտութեամբ պիտի կարենայինք Ահարոնը առաջնորդել հանդիսասրահ : Յանկարծ լուր մը, — եղբայրը հիւանդ է, պիտի չկարենայ գալ: Հարկ էր դիմել տրակոնական միջոցներու :

Կ. Փօլատեանի պաշտօն տրուեցաւ երթալ ձերբակալել Ահարոնը, առտուն կանուխ, իր բնակարանին մէջ, մօտիկ արուարձան մը: Կառքի մը մէջ դնել, բերել Փարիզ՝ խաբելով որեւէ ձեւով: Ու բանտարկել Գեղամ Աճէմեանի ճաշարանին մէջ, հսկողութիւնը յանձնելով Յակոր Իսքէնտէրեանի՝ այն պատուէրով որ մինչեւ հանդէսին ժամը թոյլ պիտի չտրուի ճաշարանէն հեռանալու : Իսկ ես զբաղեցայ հանդէսին վերջին պատրաստութիւններով :

Երեկոյին, թատերասրահը լեցուած է խուռն եւ աննախընթաց բազմութեամբ :

Ուշացաւ «յոբելեարը»: Վախցայ: Բարեբախտաբար քիչ ետք հասաւ շքախումբը, Ահարոն շրջապատուած՝ հիւրերով եւ ընկերներով: Փօլատեան նախապէս դինիով ոռոգած էր Բեգաս հեծած մեր բանաստեղծին տրամադրութիւնը: Սեւ ակնոց մըն ալ ճարած էին : Ահարոն բեմ բարձրացաւ սեւ ակնոցով որ ... չտեսնուի, ոչ անշուշտ ինք, այլ աչքին շլութիւնը :

Ստեղծուած էր անօրինակ խանդավառութիւն : Արտասանեցին իր քերթուածները, խօսեցան իր գործերուն մասին, իսկ ինք, երախայի պէս, շարունակ կը խնդայ բեմին վրայ: Կարծես իրեն համար չըլլային ուրախութիւնը, ճառերը, ծափերը, որոնց կը մասնակցէր ինք եւս ծափահարելով :

Ի վերջոյ խօսքը տուի իրեն: Ելաւ կանգնեցաւ ծափերու մէջ եւ ըսաւ .

— Իմ ամբողջ գործս... հավա–ճիվա...

Հազիւ հանդէսը աւարտած, տիկիններ եւ օրիորդներ թափեցան վրան՝ ստորագրել տալու համար իր գիրքերը, զորս գնած էին : Զարմացած էր, շուարած, շփոթած՝ ժողովուրդին այս խանդավառութենէն :

Շաբաթ մը ետքը կ'ըսէր ինծի .

— Պատրաստուած չէի ... չէի սպասեր ... երկրորդ հանդէս մըն ալ չէ՞ք կազմակերպեր :

— Տէրտէրը ամէն օր մածուն չ'ուտեր :

×

Շատ անկեղծ էր իր տեսակէտներուն ու տպաւորութեանց մէջ: Վայրկենական կը յայտնէր մտածումը : Իւրաքանչիւր ծանօթի կուտար արդար եւ ճիշդ բնորոշում մը, յաճախ արտայայտութիւն սիրոյ

հեղնանքի եւ պարսաւի: Զիս կ'անուանէր «Եհովա», երբեմն «Մեթաֆու», աւելորդ գտնելով նուիրումի կարգ մը պարագաներ իմ գործունէութեանս մէջ: Ընկերոջ մը համար, որ շատ երկար հասակ մը ունէր, ըսաւ.

— Կէսէն աւելին աւելորդ է ... մանաւանդ վերի մասը ...

Ուրիշ ընկերոջ մը, որ անարժէք հրատարակութիւններով կ'ողողէր հրապարակը, տուաւ սա բնորոշումը.— Խենթութեան սահմաններուն միւս կողմն անցած է, ալ վախ չունի խենթենալու:

Ընկերվարական հակումներ ու ձգտումներ ունէր, որոնք կը բաբախեն իր քերթուածներուն մէջ, առաւել՝ «Կարմիր Աւետարանին» մէջ: Մնալով Դաշնակցական, պահ մը նոյնիսկ «կարմրեցաւ»՝ երբ, պատերազմէն ետք, այն յոյսը տիրեց թէ ... արջը պիտի խեղդէ գորշ գայլը:

Անգամ մը, Մարսիլիոյ մէջ, հրաւիրուած էինք բախտաւոր ու բարեկեցիկ ընտանիքի մը մօտ: Շատ դժուար յօժարեցաւ: «Անոնք թիկնաթոռ ունին, իսկ ես վարժութիւն չունիմ թիկնաթոռի մէջ նստելու» ըսաւ: Բռնօրէն տարինք: Տան տէրը յարգանքով բացաւ փողոցի դուռը: Մտանք նախ պարտէզ: Տեսաւ մարդահասակ պամիայի տունկեր: Եւ ըսաւ մեզի, տէրոջ լսելի.

— Տեսա՞ք, հարուստին պամիան կ'աճի այսքան, որովհետեւ Աստուած բարեկամ է հարուստին:

— Ո'չ, պարո'ն, ըսաւ տանտէրը՝ շփոթած, մենք կը ջրենք, կը խնամենք, ատոր համար ...

— Ո'չ, ո'չ, աղքատը ո'րքան ալ խնամէ՝ պամիան չ'աճիր այսքան: Աստուած քափիթալիսթներուն եւ հարուստներուն հետ է:

Իր ձեռագիրներուն մէջ գտնուեցան փունջ մը անտիպ քերթուածներ, որոնք պիտի հրատարակուին հատորով մը, իր ընտրած խորագրով.—Վերջին կաթիլներ:

×

Հայ ժողովուրդը գիտէ՞ թէ մեծ բանաստեղծ մը թաղեցինք: Մեկնած էին կռունկները Հայոց աշխարհէն: Այսօր կը մեկնի վերջին կռունկն ալ, Վարուժաններու սերունդէն: Վերջին կաթիլը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Փարիզի մէջ պատրաստուեցաւ հեռախօսի նոր գործիք մը, որուն թիւերուն սկաւառակը փոխարինուած է ստեղնաշարով, որով շատ աւելի շուտ կարելի է կազմել թիւը: Նոր հեռախօսը գործածութեան պիտի դրուի 1966ին:

Ն. ՇՆՈՐՀԱԼԻԻ ՄԱՍԻՆ

Գրեթէ ութ դար շարունակ հայկ. չափածոյ արուեստի բարձունքներուն վրայ կը մնայ Ներսէս Շնորհալիի ստեղծագործութիւնը: Պատմական Հայաստանի արեւելեան եւ արեւմտեան սահմաններուն մէջ եւ դուրս, հոն ուր որ գոյութիւն ունեցած է հայկական գաղութ մը, միշտ հնչած է Շնորհալիին քնարը՝ ստեղծելով հայրենասիրութեան, արիութեան եւ բընութեան պաշտամունքի, ինչպէս նաեւ մարդասիրութեան վսեմ զգացումներ: Շնորհալիի բազմաթիւ գործերը իրենց հմայքը չեն կորսնցուցած նաեւ այսօր, աւելին, ժամանակի ընթացքին աւելի ըմբռնելի եւ արժէքաւոր դարձած են:

Շնորհալի օրուան քաղաքական մեծ դէմքերէն մէկը եղած է: Ազգային, պետական եւ գրական մարզերու մէջ անոր ըրած ծառայութիւնները կարելի չէ քընել անջատաբար: Որով, Գրիգոր Յակոբեան, որ վերջերս հրապարակ հանեց «Ներսէս Շնորհալի» անունով մենագրութիւն մը, նախ եւ առաջ կը ներկայացնէ բանաստեղծին եւ պետական գործիչին ապրած ժամանակաշրջանը: Ցոյց տալով ԺԲ. դարու Հայաստանի գիտութեան եւ մշակոյթի բարձր աստիճանը, յենելով բանաստեղծին կատարած պատմական դերին եւ անոր գործերուն մէջ արտայայտուած գաղափարներուն վրայ: Հեղինակը Շնորհալին կը ներկայացնէ իբրեւ դարուն ոգին ըմբռնած պետական մեծ գործիչ մը, զարգացած, լայնախոհ, զօրաւոր անհատականութիւն, արուեստի բարձր ճաշակ ունեցող մէկը: Ներսէս Շնորհալիի համբաւը, ըստ Կիրակոս Գանձակեցիի, տարածուած էր «ընդ ամենայն ազգս»:

Ինչպէս յայտնի է, Շնորհալիի կեանքին մէջ կայ մեծ առեղծուած մը՝ 15 տարի կը մնայ շուքի մէջ: Արդարեւ, Հայրապետանոցը Կարմիր վանքէն Ծովք տեղափոխելէ ետք գրեթէ 15 տարի Շնորհալի կ'անհետանայ պատմական թատերաբեմէն: Ըստ Գ. Յակոբեանի ենթադրութեան, Ներսէս կը գտնուէր Անի, ուր իր եղբօր՝ Գրիգորիս Կաթողիկոսին անունով կը բանակցէր Ապուլ - Սուարի (Անիին վրայ իշխողը) հետ. Կիլիկիոյ կաթողիկոսը կը փափաքէր հայրապետական աթոռը վերադարձնել Անի: Այս հետաքրքրական ենթադրութիւնը հիմնաւորելու համար Գ. Յակոբեանի ցոյց տուած փաստերուն պէտք է աւելցնել նաեւ այս մէկը, որ զարմանալի կերպով վրիպած է անոր ուշադրութենէն: Մենք նկատի ունինք «Ողբ Եդեսիոյ» քերթուածին այն հատուածները, որ կը վերաբերին Անի քաղաքին: Շնորհալի, որ հեղինակն է այս քերթուածին, Անիի մասին կը խօսի ոչ միայն բանաստեղծական ճոխ երեւակայութեամբ, այլեւ ականատեսի մը ճշգրտութեամբ: Անիի նուիրուած էջերը ունին կարօտի, սիրոյ, մեծարանքի եւ ափսոսանքի այնպիսի իրական տրամադրութիւններ, որ հաւանական կը դարձնեն Շնորհալիի գտնուիլը Անիի մէջ: Այս ձեւով աւելի պարզ ու հասկընալի կը դառնան կաթողիկոս Շնորհալիի վարած արտաքին եւ ներքին քաղաքականութեան սկզբունքները, Արեւելեան Հայաստանի դերին ճիշդ ըմբռնումը, այսպէս կոչուած եկեղեցիերու միութեան խնդիրը եւայլն:

Գիրքին առանցքը կը կազմէ «Չափածոյ դրուածքներ» բաժինը: Հեղինակը նախ կը ներկայացնէ շարականներու սեռին զարգացման ընդհանուր պատմութիւնը: Գ. Յակոբեան կը շեշտէ, որ ասոնք ազգային են իրենց ծագումով եւ էութեամբ եւ, շուտով ձերբազատուելով յունական եւ ասորական ազդեցութիւններէ, կը ձեւաւորուին իբրեւ ինքնուրոյն ազգային երեւոյթ: Գ. Յակոբեան շարականները կը դիտէ իբրեւ «մի տեսակ առանձնայատուկ հոգեւոր զէնք՝ օտար աշխարհակալների ու նրանց գաղափարախօսութիւնների դէմ պայքարելու համար»: Եւ Կ'եզրակացնէ. «... շարականները կապուած են մեր ժողովրդի ոչ միայն կրօնական, այլեւ հասարակական - քաղաքական կեանքի հետ»: Այս ելակէտը շատ ճիշդ է:

Մենագրութեան մէջ հեղինակը խնամքով վերլուծած է նաեւ Շնորհալիի բանաստեղծութիւնները: Ցոյց տուած է այդ սեռին մէջ բանաստեղծին բերած նըպաստը Նարեկացիէն եւ Մագիստրոսէն ետք: Յատուկ ուշադրութիւն դարձուցած է «Ողբ Եդեսիոյ» լայնաշունչ կտաւին վրայ, որ, իրաւամբ, որակած է հայկական առաջին պատմա-քաղաքական քերթուածը, որ ունի ինքնատիպ արժէք համաշխարհային միջնադարեան գրականութեան մէջ: Մանրակրկիտ ձեւով քննած է նաեւ Շնորհալիի առակներն ու հանելուկները:

Գիրքին վերջին գլուխը նուիրուած է Շնորհալիի արուեստին: Լայն են այդ արուեստին սահմանները: Զուր չէ, որ Մ. Աբեղեանը դիտել տուած է, թէ Շնորհալի «մշակած է Հայոց լեզուի տաղաչափութիւնը»: Արդարեւ, իրեն վիճակուած էր գաղաթնակէտի մը հասցընել հոգեւոր բանաստեղծութիւնը եւ երգը, կամուրջ նետել հոգեւոր եւ ժողովրդական ստեղծագործութեան միջեւ, թռիչք կատարել դէպի իսկական բանաստեղծութեան աշխարհը՝ ձերբազատուելով աւանդական նիւթերէն եւ կանոններէն: Ասոնց շնորհիւ զտաւ բանաստեղծական նոր ձեւեր, նոր գաղափարներ: Վերջնապէս մշակեց եւ տաղափաչեց բանաստեղծական տողը, լեզուն դարձաւ հոգեւորի եւ աշխարհիկի դեղեցիկ միտձուլումը՝ յօդուտ աշխարհիկի, անոր կենսունակութիւնը բարձրացաւ՝ հասնելով ճշմարիտ զգացումներու արտայայտութեան եղանակներուն, այսինքն՝ իսկական արուեստի բարձունքներուն: Յետագայ բոլոր բանաստեղծները, նոյնիսկ մինչեւ մեր օրերը, գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար, կրեցին Շնորհալիի ազդեցութիւնը:

Ներսէս Շնորհալիի գործերուն ունեցած լայն ժողովրդականութեան մասին կը խօսին մատենագիտական այն տեղեկութիւնները, որ ներկայացուած են գիրքին մէջ: Օտարներ եւս մեծապէս գնահատած են մեր միջնադարեան երգիչը: Բաւական է յիշել, օրինակ, թէ «Հաւատոյ խոստովանիմ» արձակ բանաստեղծութիւնը մինչեւ 1873 թարգմանուած էր 36 լեզուներու:

Լ. ՄԻՐԻՋԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ԹԱՂ ՄԸ

Երիտասարդ ճարտարապետի մը նախագիծով Երեւանի ամայի տարածութիւններէն մաս մը, մօտաւորապէս 22 հեկտար, պիտի վերածուի «հիւանդանոցային աւան»ի մը կամ հիւանդանոցներու թաղի մը:

Նախնական հաշիւներով, գլխաւոր հիւանդանոցը պիտի ունենայ հազար մահճակալ: Բժշկական զանազան ճիւղեր պիտի օժտուին առանձին շէնքերով:

Դարմանատուն, տարրալուծարան, դեղարան, ծննդարան եւայլն:

Ամբողջ աւանը պիտի օժտուի լճակներով, կանաչով եւ զանազան մեծ ու փոքր յուշարձաններով:

Ծրագրին համաձայն, հիւանդանոցը իր բոլոր բաժանումներով եւ յարակից մասերով պիտի՝ ունենայ արդիական սարքեր եւ սարքաւորում, ինչպէս, օրինակ, պատկերասփիւռ՝ վիրաբուժական սրահին մէջ, որուն շնորհիւ ուրիշ սրահներէ կարելի պիտի ըլլայ հետեւիլ գործողութեան:

ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՈՎ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐ

Յունուար 25էն սկսեալ «Նայիրի» շարժապատկերի սրահին մէջ կը ներկայացուին անգլերէն, Ֆրանսերէն եւ գերմաներէն լեզուներով ժապաւէններ: Ցուցադրութեան նպատակն է օգնել ուսանողներուն իւրացնելու այդ լեզուները:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Երեւանի մէջ Ֆրանսական երգերու փունջ մը ներկայացուց ծանօթ երգչուհի Ժագլին Ֆրանսուա:

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին մէջ, տարիներու ընթացքին խնամքով հաւաքուած եւ դասաւորուած են ութ հազարէ աւելի լուսանկարներ՝ հայ կեանքին վերաբերեալ (գրական, քաղաքական եւ այլ դէմքեր, խմբանկարներ եւայլն):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (151)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Դաշտը ձիերու ոսրկներով սպիտակ էր տակաւին: Զինուորները իրենց ամանները ձիերու դանկերու վրայ դրած կ'ուտէին: Ամէնքը զուարթ էին:

Տասնըհինգի չափ աղաներ բէկին շուրջ հաւաքուած օրուան տեղեկութիւնները կուտային. վերջացնողը կը նստէր բէկին դիմաց խսիրէ գորգին վրայ: Մոհաչին վրայ սպայակոյտը միասին կ'ընթրէր, եւ մինչեւ իսկ իրարու դէմ թշնամացածներն ալ կը հաշտուէին:

Նոյն իրիկուն ձիաւոր նամակատար մը հասաւ բէկին, որ Սուլթանին կ'երթար, լուր տանելով թէ Վիշեկրատն ալ թուրքերուն ձեռքը ինկեր էր: Ոչ թէ պատերամով, այլ բերդապահներուն ջրմուղները փճացնելով ու ծարաւէն ստիպուած: Ներսինները Փերդինանդէն օգնութեան կը սպասէին, բայց անիկա, այնքան միայն ինքզինքը Հունգարիոյ թագաւոր կը ըզգար՝ որ Աստուծոյ յանձնած էր բերդերուն պաշտպանութիւնը: Հետեւաբար Ամատէ յանձներ էր բանալիները, պայմանով որ անվնաս կարենար հեռանալ: Պուտայի փաշան երդում ըրած էր որ բան մը պիտի չպատահէր իրենց. սակայն կը հասկցուի որ զինուորները երդում չէին ըրած: Հազիւ թէ Հունգարացիները զէնքերնին բերդի հրապարակին վրայ վար դրեր էին եւ անզէն ճամբայ ելած՝ թուրք զինուորները վրանին վազեր ու զամէնքը խողխողեր էին:

— Այն ատեն երկու օր հանդիստ կ'առնենք,— ուրախացաւ Վելի բէկ: — Այսօր կը քնանանք, վաղը կը զուարճանանք ու միւս օր ճամբայ կ'ելլենք դէպի Նօկրատ:

Որովհետեւ Վիշեկրատէն վերջ անոր կարգն էր:

Թուրք նամակատարը ճամբան շարունակեց դէպի Պոլիս. իսկ Վելի բէկի բանակը պատրաստուեցաւ հանդչելու:

Յաջորդ կէսօրին Վելի բէկ միակ հրահանգ մը տուաւ իր սպաներուն, այն ալ երեկոյեան ճաշի հրաւէրն էր:

— Այս իրիկուն ամէնքդ ինծի հիւր էք, միասին պիտի ճաշենք: Գինի ալ պիտի ըլլայ, եւ աղէկ տեսակէն, Իտալացիները պիտի երգեն:

Բէկը զուարթ մարդ էր. կը սիրէր ուտել խմել: Ամէն անգամ որ Թուրքերը Հունգարիա ոտք կոխէին՝ անմիջապէս կը մոռնային Մահմէտ մարգարէին գինի խըմելու արգելքը:

— Զինուոր մը քեզի գաղտնի հաղորդելիք մը ունի, կրնա՞ս ունկնդրել, — հարցուց աղա մը:

— Թող գայ, — պատասխանեց բէկը զուարթօրէն:

Կարճահասակ, աղուէսի նայուածքով սիլիտար մը եկաւ առջեւը, հագուստները պատառոտուն էին, ինչպէս ամէնունը. փաթթոցը թաշկինակէ մը հազիւ քիչ մը աւելի մեծ էր: Մօտենալով ծռեցաւ:

— Իտալացիներու մասին կ'ուզեմ քեզի բաներ մը հաղորդել:

— Լսենք, — պատասխանեց բէկը:

— Շատոնց կասկածելի էին, քու ոտքիդ փոշիին, այդ հինգ մարդիկը: Առաջին կասկածս ծագեցաւ երբ տեսայ որ Իտալացիներէն մէկը թուղթի կտորով մը միւսներուն սուրերը կը փայլեցնէր:

— Աւանակ ես, — ըսաւ բէկը, — գիտես թէ անոնք ալ կեավուրներ են: Մենք թուղթը կը վերցնենք որովհետեւ կրնայ ըլլալ որ Ալլահի անունը վրան գրուած ըլլայ, բայց այդ խողերը առանց Ալլահի կ'ապրին, խաւարած խելքով՝ կենդանիներէն ալ վար են:

Սիլիտարը սակայն անխռով կեցաւ իր տեղը:

—Երկրորդ կասկածը Սոֆիայի մօտերը ունեցայ: Դուն ալ պիտի յիշես, մեծապատիւ բէկ, աւարով լեցուն կառքերու հանդիպեցանք, ու կառքերէն մէկը դարձեր ինկեր էր ճամբուն եզերքը:

— Կը յիշեմ:

— Վառեակներու կոտրած վանդակ մըն ալ կար, որմէ վառեակները փախեր էին. պառաւ մը յուսահատօրէն կը կանչէր զանոնք «փոլաթի, փոլաթի» պոռալով: Բայց ոչ վառեակները եւ ոչ ալ հաւերը մտիկ ըրին իրեն: Թուրք մը ուզեց օգնել անոնց եւ սկսաւ կանչել «զաք - զաք-զաք» բայց այդ թեւաւորները նորէն չեկան: Այն ատեն այդ Իտալացիներէն մէկը, այդ աղջկան դէմք ունեցողը, ձեռքէն առաւ հատիկներու ամանը ու հաւերը կանչեց. «փի-փի-փի, փիթի - փիթի-փիթի, փիթիքեմ, փիթիքեմ», ասոր վրայ բոլորն ալ վազեցին, մինչեւ իսկ մէկ հատը բռնեց ու համբուրեց:

— Էհ, ի՞նչ կայ ասոր մէջ զարմանալի:

— Այն որ, տէր իմ, հաւերն ու վառեակները հունգարերէն կը հասկնային, ինչպէս զիրենք կանչողը:

Բէկը գլուխը շարժեց:

— Էհ, թերեւս Իտալացիներն ալ «փի-փի»ով կը կանչեն հաւերը, դուն իտալերէն կը հասկնա՞ս:

— Իտալերէ՞ն: Ոչ:

— Այն ատեն մի խօսիր, ուղտ:

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ԼՈՒԻԶ – ԳԵՂՈՒՀԻ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ
ԺՈՐԺ – ԳԷՈՐԳ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Կարապետ Փօլատեանի :

30 Յունուար 1965 Մէօտոն

×

Այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Նշան Դարբինեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրեն «Հայաստան»ի տարածման համար 50 Ֆրանք Մշակութային Տան համար , 20 Ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման համար :
(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ .— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է . Տէր եւ Տիկին Ն. Ուղունեանէ հարիւր Ֆրանք իրենց մօր Փերուզ Ճընկըտըրեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ : Տիկին Քնար Թերզեանէ յիսուն Ֆր. իր զաւկին Սոնիայի եւ եղբօրորդւոյն Արմենակի հիւանդութենէ ապաքինման առթիւ : Տէր եւ Տիկին Ն. Սանճեանէ յիսուն Ֆրանք Նոր Տարւոյ առթիւ :

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ՇԱՐՔ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ

Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակին առիթով : *Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ շրջականերու Հայ Ազգ. վարչութեան :*

Դասախօսութիւններ : Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ (295 Ռիւ Պուալօ) :

Բ. դասախօսն է Տէր Դաւիթ վրդ. Սահակեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղեցւոյ դերը հայ ժողովուրդի ճակատագրին մէջ » :

Շաբաթ 27 Փետրուար, երեկոյեան ժամը 8·30ին :

Գ. եւ Դ. դասախօսութեանց մասին, մանրամասնութիւններ յետագային :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի, Փետրուար 28
Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր կազմութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է Հայկական տոհմիկ պարերու երեկոյթ մը , Կիրակի Մայիս 9ին, ժամը 21էն 23·30 :

LA MAISON DE LA MUTUALITE
24, Rue Saint-Victor, PARIS (5e)
(Métro : Maubert-Mutualité)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ՎԱՅՐԵՐԸ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՄԸ
Այցելութիւն նաեւ
ՊԷՅՐՈՒԹԻ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ
Մայիս 22էն – Յունիս 5
ՕԴԱՆԱՒՈՎ
Միայն 1570 Ֆրանք, ամէն բան մէջը :
Դիմել կազմակերպիչին՝
Abbé J. LEVONIAN
33, Rue Batany, MEUDON (S. et O.)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ
ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ –
(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգային Առաջնորդարանին :

Նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան :

Փետր. 28ին, Կիրակի կէսօրէ ետք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ . — Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան կազմակերպած Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի յիսնամեակը , Մայիս 15ին, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

×

ԼԻՈՆ .— Փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը Փետրուար 21ին, Կիրակի կէս օրէ ետք, Ազգ. Տան սրահը : Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան » կոմիտէի :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ
ԿԵԱՆՔԸ – ՔՈՅՐՍ
(Քերթուածներ)
Գին 10 Ֆրանք
Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :
Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ֆ. Շրջանակով 300 Ֆ.
Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի , Փետրուար 21, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե·Ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
31, AVENUE GEORGE V — PARIS

Նախագահութեամբ՝ ԱՆՏՐԷ–ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՓՈՆՍԷԻ
Նախկին դեսպան, նախագահ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի

Երկու նուագախումբ , Քօթիյոն – թօմպոլա, խնամուած պիւֆէ,

Սովորական գիներով

— ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ —

Զրի թօմպոլա գրաւուած սեղաններու թիւով , օժանդակութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի *եւ* Երիտասարդաց Ակումբի :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները, դիմելով
U.G.A.B. 11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18
Գին 10 Ֆրանք, Ուսանողներուն 5 ֆրանք
C. C. P. 8019-72, Paris

34ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած, Փարիզի շրջանի, սկաուտներուն, գայլիկներուն, երէցներուն, խմբապետներուն եւ խմբապետուհիներու կողմէ :

Կիրակի, Մարտ 7 կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Պիտի ներկայացուի սկաուտական գուն աւոր Ֆիլմ մը ճէմպօրիէն եւ սկաուտական կեանքը :

Երգախառն ներկայացումներ գայլիկներու կողմէ հայկական պարեր եւ երգեր, սկաուտներուն եւ գայլիկներու կողմէ թա տերական ներկայացում՝ հայերէն :

Սկաուտական պարեր եւ խաղեր , արտասանութիւններ հայերէն :

Փարիզի շրջանի հայ արիներուն նուագախումբը պիտի նուագէ հայկական եւ սկաուտական եղանակներ :

ՄՈՒՏՔ 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ ՊԻԻՖԷ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 28ին, Ֆրանքեւզուիցերական սրահը, 10 Ռիւ տէ Մեսաժըրի , (մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր) :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Մայիս 16ին
Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève
Histoire de l'Arménie
DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSÉE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Փր. Հատը 0.30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MARDI 9 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10228 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.228

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Հինգշաբթի իրիկուն Լիւթեսիայի մեծ սրահներուն մէջ, աւելի քան հինգ հարիւր հոգի եկած էին մասնակցելու այն ճաշին, որ կը տրուէր ի պատիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին(*) :

Ի յարգանս Վեհափառ Հայրապետին, ուրիշ առիթի մը կը վերապահենք կարգ մը դիտողութիւններ՝ զորս կարելի է ընել այս ճաշին կազմակերպութեան առընչութեամբ :

Սեղանապետի պաշտօնը կատարեց Պ. Սեդրակ Քարեան, որ յայտնեց թէ հոգեկան անհուն հրճուանքով է որ Փարիզի Հայութիւնը, երրորդ անգամ ըլլալով կ'ողջունէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին երջանկաբեր ներկայութիւնը : Ան խորհրդանիշն է Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ, հայ հինաւուրց ժողովուրդին եւ վերածնող հայրենիքին : Պ. Քարեան մաղթեց որ Վազգէն Ա. շուտ եւ շատ գայ եւ իր իմաստուն խօսքերով ցոյց տայ այն ճամբան, որ կը տանի դէպի բարին, գեղեցիկը եւ ճշմարիտը : Առաջին խօսքը տրուեցաւ Ֆրանսայի Հայերու Էկզարք Գերպ. Կարապետ Եպիսկ. Ամատունիի, որ ջերմ խօսքերով ողջունեց Էջմիածնայ գահակալին ներկայութիւնը .— « Ամէն անգամ որ Էջմիածնի դարաւոր աթոռին գահակալ Նորին Սրբութիւնը Փարիզէն կ'անցնի, ուրախութեան եւ յոյսի ակնկալութիւններու ալիք մը կը տարածուի այս գաղութին վրայ : Ան մեզի կը բերէ Հայաստանի ջերմ շունչին հետ նաեւ օրհնութիւնը Ս. Լուսաւորչի Աթոռին, որ սերտօրէն կապուած է ամէն Հայու սրտին » : Ամատունի Եիպսկոպոս յիշեց Վազգէն Ա.ի այցելութիւնը Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը ուր Հայրապետը պատմած էր աշակերտութեան թէ վերջերս դիւտ մը եղած է Էջմիածնի տաճարին խորանին ներքեւ եւ երեւան ելած գոյութիւնը Գրիգորեան տաճարին հիմերուն : Գերպ. Ամատունի վերջացուց իր խօսքը մաղթելով որ այդ սեղանին լոյսը միշտ կենդանի մնայ, եւ Արագածի գագաթը Լուսաւորչի կանթեղը չմարի երբեք :

Մարսէյլի Կրօն. Ընկերակցութեան ներկայացուցիչին ուղերձէն ետք, խօսք առաւ Մայր – Աթոռի պաշտօնաթերթ « Էջմիածին» ամսագրի խմբագրապետը, որ հռետորական ձիրքերով օժտուած, խանդավառ ճառ մը արտասանեց, շեշտելով թէ «հեշտ բան չի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս լինելը » եւ ոգեկոչեց Վազգէն Ա.ի սուրբ եւ անբիծ անձը, անոր օրն ի բուն տքնաջան աշխատանքը : Կաթողիկոսին բոլոր ծրագիրները կը վերաբերին մեր ժողովուրդին գերագոյն շահերուն :

Հայրապետին խօսքէն առաջ, Սերովբէ Արք. յանուն Ֆրանսայի Հայութեան ողջունելէ ետք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, յայտնեց թէ ներկաներու մէջ կան Լոնտոնէն, Պրիւսէլէն, Միլանոյէն եւ Ֆրանսայի գաւառներէն ներկայացուցիչներ, որոնք կը փափաքէին խօսք առնել, բայց ժամանակը ուշ էր այլեւս :

Վազգէն Կաթողիկոսը նախ յայտնեց թէ բազմաթիւ նոթեր առած էր, բայց ժամանակը ուշ ըլլալով, հնարաւորութիւն պիտի չունենար խօսելու ամէն բանի մասին : « Երրորդ անգամն է, որ կը գտնուիմ հոս եւ նոյնքան խանդավառ եմ հաստատելով ձեր աշխատանքը մշակութային, եկեղեցական, ազգային եւ հայրենասիրական մարզերուն մէջ : Իբրեւ Հայոց Հայրապետ խորունկ գոհունակութեամբ եւ մխիթարութեամբ կ'արձանագրեմ թէ հայ ժողովուրդը կենդանի է արտասահմանի մէջ եւ կ'ապրի հայ կեանք մը : Գոհունակութեան եւ երախտագիտութեան խօսք կ'ուղղեմ այս փառաւոր երկրին, ասպնջական Ֆրանսայի, որ լայն բացաւ իր դուռները մեր զաւակներուն » :

Վեհափառը շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Գերպ. Աբատունիի, խորհրդային դեսպան Վինոկրատովի եւ Փրոֆ. Ֆէյտիի : « Մենք, իբրեւ եկեղեցի եւ իբրեւ ժողովուրդ, այս տարի կը գտնուինք հոգեկան բացառիկ վիճակի մը մէջ, յիսնամեակն է այն ցեղասպանութեան որ կատարուեցաւ եւ երկու միլիոն Հայեր նահատակուեցան : Յիսուն տարի ետք, պիտի զօրացնենք մեր ուխտը, պիտի դիտենք դէպի մեր աւելի պայծառ ապագան : Երբեմն արտասահմանի մէջ, անարդարութիւն կ'ըլլայ Հայաստանի ժողովուրդին նկատմամբ : Կ'ըսուի թէ ազգային զգացումը տկարացած է : Ճշմարտապէս ցաւալի անարդարութիւն մըն է : Չի կրնար ըլլալ որ մարդ հայ ըլլայ, Հայաստանի մէջ ապրի, ամէն օր Արարատը դիտէ եւ հայ չըլլայ : Մեր Հայաստանցի ժողովուրդը այն Հայերն են, որոնք հայրենի հողին վրայ կը վերաշինեն մեր որբի եւ ողբի հայրենիքը : Չեմ կրնար այս ճշմարտութիւնը չըսել, ով ի՛նչ կ'ուզէ թող մտածէ իմ մասին : Պէտք է կենդանի պահել արտասահմանի հայ ժողովուրդը Ամենայն Հայոց ապագայ Հայաստանին համար » :

Վազգէն Ա. ապա յիշեց թէ Երեւանի մէջ արդէն սպառած են «Մուսա – Տաղի Քառասուն Օրերու » յիսուն հազար օրինկաները եւ ոգեկոչեց անոր հերոսը՝ Գաբրիէլ Բագրատեան, որ գաղութի Հայերէն էր, Ֆրանսահայ էր եւ եկաւ իր հայրենիքը ու ինքզինքը գտաւ : Ասիկա օրինակ պէտք է ծառայէ : Հայրապետը եզրակացուց .— « Անկարելի է որ հայ ժողովուրդը համակերպի այս կացութեան հետ : Ամէն մէկը պէտք է պայծառ տեսնէ Հայոց ապագան : Էջմիածին չի կրնար հրաժարիլ իր պատմական առաքելութենէն : Ֆրանսացի փիլիսոփայ մը, կարծեմ Ժան – Փօլ Սարթրն է որ ըսած է. « Ես կը հաւատամ Աստուծոյ, որովհետեւ որոշած եմ գոյութիւնս պահպանել» : Մենք կը հաւատանք մեր առաքելութեան՝ արտասահմանի Հայութիւնը կենդանի պահել, ներքին միասնականութիւնը անհրաժեշտ է, գոնէ որոշ հարցերու շուրջ հայ ժողովուրդը պէտք է ըլլայ մէկ սիրտ, մէկ հոգի : Այս կը սպասէ Հայաստանի ժողովուրդը արտասահմանի Հայութենէն, մնացեալը Անթիլիասի խնդիր, Մարսիլիոյ խնդիր չնչին հարցեր են» : Հայրապետին պահպանիչէն ետք, յոտնկայս երգուեցաւ «Հայր – Մերը» եւ երեկոյթը փակուեցաւ ուշ գիշերին :

Այս հացկերոյթը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը, որու մասնակցեցան .— Աստղիկ Քէօսէեան, Իրիս Պիւլպիւլեան, Արշակ Ճիզմէճեան (երգ), Ս. Պօղոսեան (արտասանութիւն) : Առանձին կ'ուզենք յիշել Հայր Արսէնը, որ բացառիկ ձայնով օժտուած, խոր յուզում պատճառեց երկու երգով՝ «Հայաստան» եւ մանաւանդ « ի գերեզման յարուցելոյն» որ այնքան տպաւորեց ներկաները :

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

(*) ԽՄԲ.— Այս ճաշին առթիւ կարգ մը բողոքներ ստացանք սրտցաւ հայրենակիցներէ, որոնք կ'առարկեն թէ ժողովուրդին առիթ չի տրուիր տեսնելու իր Վեհափառը եւ անոր օրհնութիւնն առնելու եւ միշտ 38 ֆրանք վճարելու ի վիճակի եղող առանձնաշնորհեալ անձեր են միայն որ այդ փառքը կրնան վայելել :

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

Վիէթքոնկի յարձակումի մը ի պատասխան, Միացեալ Նահանգները, 47 օդանաւերով ռմբակոծեցին հիւսիսային Վիէթնամի զինուորական կայանները : Այս առթիւ Ուոշինկթընի մէջ հրապարակուած է հետեւեալ զեկոյցը .— Փետրուար 7ին, ամերիկեան եւ հարաւայինՎիէթնամի օդանաւային ուժերը հրահանգ ստացան փոխադարձ յարձակումներ կատարել հիւսիսային Վիէթնամի հարաւի զինուորական կայաններուն եւ համախմբման կեդրոններու վրայ, որոնք կ'օգտագործուին Հանոյի կողմէ Վիէթքոնկի տարրերու մարզումին համար : Յարձակումին արդիւնքները եւ գործողութեան մանրամասնութիւնները պիտի հրապարակուին անմիջապէս որ տեղեկագիրը ստացուի : Այսօրուան նախաձեռնութիւնը զոր առին ամերիկեան եւ հարաւ – Վիէթնամի կառավարութիւնները կը պատասխանէ Հանոյի վարչակարգին հրահանգած գրգռութեանց : Փետրուար 7ին, Սայկոնի ժամով 2ին, հարաւ – վիէթնամական երկու օդակայաններ, ամերիկեան երկու զօրակայաններ եւ հարաւ – Վիէթնամի քաղաք մը, կանխամըտածուած երկու անակնկալ-յարձակումներու ենթարկուեցան : Զգալի կորուստներ արձանագրուեցան : Լրատուութեան մեր սպասարկութիւնները յայտնեցին եւ այս գործողութիւնը կը հաստատէ որ Հանոյ աւելի յարձակողական գործունէութիւն մը հրահանգած էր ամերիկեան եւ հարաւ – վիէթնամական հաստատութեանց վրայ : Ասկէ զատ, այս յարձակումները կարելի եղան միայն թափանցումին շնորհիւ որ կը շարունակուի հիւսիսային – Վիէթնամէն սկսեալ : Այդ թափանցումը զգալի կերպով աւելցած է 1964ին և կը շարունակուի : Պատասխանելու համար այս յարձակումներուն Միացեալ Նահանգներու եւ Հարաւային Վիէթնամի կառավարութիւնները համաձայն գտնուեցան որ համապատասխան հակայարձակումներ ըլլան հիւսիսային Վիէթնամի կայաններուն վրայ : Նախագահին վաւերացումը ստացուեցաւ եւ Ապահովութեան ազգային Խորհուրը յանձնարարեց : Այսօր հակայարձակումը սահմանափակուեցաւ զինուորական շրջաններու վրայ որոնք զինուոր ու զէնք կը հայթայթեն հարաւային Վիէթնամի յարձակումներուն համար : Ինչպէս քանիցս, ամերիկեան կառավարութիւնը յայտարարած է, չենք ուզեր պատերազմը տարածել : Այս որոշումը պահելը կախում ունի հիւսիսային Վիէթնամցիներու յարձակումներէն : Այս կացութեան միակ լուծումն է, վճռական յայտարարութիւնը Հանոյի իշխանութեան թէ պատրաստ է վերջ տալու որեւէ յարձակումի իր դրացիներուն վրայ » :

Նախագահ Ճոնսընն ալ յայտարարեց թէ ուրիշ ելք չունին : Հրահանգեց որ Ամերիկա վերադառնան Վիէթնամի ամերիկացի բոլոր ընտանիքները : Ճոնսըն շեշտած է նաեւ .— « Բացայայտ դարձաւ որ Հանոյ աւելի յարձակողական գործունէութեան մը անցած է հարաւային Վիէթնամի եւ ամերիկեան կայաններուն վրայ ու նաեւ Ամերիկացիներուն վրայ որոնք, հարաւային Վիէթնամի մէջ կ'օգնեն ժողովուրդին որ պաշտպանէ իր ազատութիւնը : Ուրիշ ելք չունինք եթէ ոչ բացարձակ կերպով յայտնել մեր մըշտական կամքը զօրավիգ կենալու հարաւային – Վիէթնամի իր անկախութիւնը պահպանելու պայքարին մէջ : Այս որոշումէն անկախ, հրահանգեց որ Վիէթնամ զրկուի հակօդային գունդ մը որ « Հօք » հրթիռներով օժտուած է » :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը այս առթիւ, « մեծ գրգռութեանց » մասին կը խօսի առանց ուրիշ խորհրդածութիւններ ընելու :

Կոսիգին որ Հանոյ կը գտնուի այս միջոցիս ապահովութիւն տուաւ որ Խորհ. Միութիւնը զօրավիգ կը կենայ վարչակարգին բայց համաձայն չէ որ կռիւները աւելի մեծ ծաւալ ստանան :

ՊԵԼԿՐԱՏ

Ի՞ՍԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԱՐԴԵՐԸ

Միշէլ Միքայէլովի ստորագրութեան տակ, ծանր ամբաստանագիր մը հրատարակուած է, ուր կըսուի գլխաւորաբար թէ ջարդերն ու աքսորները չեն սկսած Հիթլերի օրով այլ՝ Սթալինի եւ Խորհ. իշխանութիւնն է ցեղասպանութեան առաջին ռահվիրան :

Անգամ մը եւս մէջտեղ կ'ելլէ որ միջազգային հանրային կարծիքը ոչ մէկ բան գիտէ կամ կ'ուզէ գիտնալ բուն իսկ առաջին ցեղասպանին մասին որ Թուրքն է :

Տէլօ գրական պարբերականին մէջ հրատարակուած այս յօդուածը մեծ աղմուկ հանած է : Մանրամասն կ'անդրադառնայ խորհրդային արգելափակարաններու մասին 1921էն սկսեալ (Լենինի օրով) մինչեւ 1956 – 57, յիշելով թէ ութէն 12 միլիոն հոգի արգելափակուած է :

« Մահուան առաջին կայանը Գերմանացիներուն կողմէ չէ այլ՝ Խորհրդային Միութեան : 1921ին Արխանժելսկի մօտ, հիմնուեցաւ «Մահուան առաջին կայանը» .— Հոլմակոր որ «յաջողութեամբ » գործեց տարիներ շարունակ : Ոչ ոք կը յիշէ որ մահուան առաջին կայանը՝ Տէր Զօր կը կոչուի ... :

Եուկոսլաւ յօդուածագիրը կը յիշէ սակայն թէ 1920 – 21ին 120 հազար հոգի հրացանազարկ եղած են, առանց դատական վճիռի Խրիմի մէջ : Բ. Աշխարհամարտի նախօրեակին Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ սահմանակից ժողովուրդը Սիպիր աքսորուած է եւ բնաջնջուած : Օտեսայի մէջ, Տօրա ծածկանունով ծանօթ կին մը, իր ձեռքով 700 հոգի սպաննած է : Հիթլէր ցեղասպանութեան մէջ ալ, առաջինը չէ եղած : Բ. Աշխարհամարտին Կարմիր բանակի բազմաթիւ միաւորներ, որոնց մէջ Տոնի նշանաւոր Ղազախները, ծանօթ իրենց քաջութեամբ եւ հաւատարմութեամբ, փախելով փոխվրէժներէ հիթլերականներու կողմը անցած են Վլասով բանակին մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ նախկին վարչապետ Քարամանլիս եւ իր երկու նախարարները քննութեան մասնաւոր ատեանի մը առջեւ քաշուած են « հանրային ինչքերու մսխումի » համար, որոնք վնասակար նկատուած են երկրին տնտեսութեան համար (գլխաւորաբար Փէշինէի հետ պայմանագրութիւններ) :

ԱՆԳԼԻՈՅ թագուհին Սուտան հասած է, հակառակ Խարթումի խռովութեանց :

ՄՈՆՂՈԼԻԱ համաձայն է որ Մոսկուայի մէջ, Մարտ 1ին համայնավար համագումար մը կազմակերպուի :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ Փաքիստան հրաւիուած է : Նախագահ Այուպ Խանն ալ Փարիզ պիտի գայ : Վարչապետ Փոնփիտու Փաքիստանէն Հնդկաստան անցաւ :

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ արտասանած ճառի մը ընթացքին, Պոդկորնի յայտարարած է թէ «Թուրք-Խորհրդային սահմանը աճող բարեկամութեան մը սահմանը պէտք է դառնայ » :

ՈՒԻՆՍԹԸՆ ՁԸՐՁԻԼ

Բ. (*)

1940 Յունիսին Ֆրանսայի գրաւումէն վերջ, կարգը եկած էր Անգլիոյ :

Գերման սպայակոյտը ծրագրած էր գրաւել Բրիտանական կղզիները, ծովէն եւ օդէն գործուելիք անակնկալ եւ ուժ-դին յարձակումներով եւ ցամաքահա-նումներով :

Ծրագիրը չգործադրուեցաւ : Սակայն 1940ի գարունէն սկսեալ Լոնտոն, Քո-վէնթի եւ ճարտարարուեստի ուրիշ կեդ-րոններ անխնայ ռմբակոծուեցան գերման օդանաւերուն կողմէ, նիւթական մեծ վը-նասներ պատճառելով :

Շնորհիւ Զըրչիլի կորովի կեցուածքին եւ կազմակերպչական տաղանդին Անգ-լիացիք չբարոյալքուեցան երբեք եւ ի-րենց անվախ առաջնորդի կողքին կանգ-նած համբերատարութեամբ կուրծք տը-ւին գերմանական գրոհներուն, միս մի-նակ, մինչեւ 1942ի վերջերը, երբ Դաշ-նակիցները կրցան կազմակերպուիլ եւ պատերազմական գործողութեանց նա-խաձեռնութիւնն ստանձնել :

1941 Մայիսին Հիթլէր փորձեց հաշ-տութիւն առաջարկել Զըրչիլի՝ օդանա-ւով Անգլիա դրկելով իր ամէնէն մտերիմ ընկերը եւ հաւանական յաջորդը՝ Ռու-տոլֆ Հէսը : Նպատակն էր անգլեւգերման միացեալ ուժերով յարձակիլ Ռուսիոյ վրայ եւ կործանել համայնավար վարչա-ձեւը, որ ըստ իրեն Գերմանիայէն աւելի վտանգաւոր էր աշխարհի համար :

Զըրչիլ մերժեց Հիթլէրի առաջարկը եւ բանտարկեց Հէսը, իբրեւ պատերազմի պատասխանատուներէն մէկը :

Յուսահատած Անգլիոյ հետ լեզու գըտ-նելէ, 1941 Յունիս 22ին Հիթլէր նոր արկածախնդրութեան մը մղեց Գերմանիան, նոր ճակատ մը բացաւ արեւելքէն, յար-ձակելով Խ. Միութեան վրայ եւ ստորա-գրելով իր մահավճիռը :

Գերմանները բոլորովին հրաժարեցան Անգլիան գրաւելու ծրագրէն : Անգլիացիք լայն չունչ մը առին : Ու թունդ հակահա-մայնավար Զըրչիլ փութաց զինուորական գործակցութիւն հաստատել Սթալինի հետ, որուն դէմ պայքարած էր տարիներ-ով :

Զըրչիլ Միացեալ Նահանգներու նա-խագահ Ռուզվելթի հետ իր բարեկամու-թիւնը օգտագործեց՝ նիւթական ու ռազ-մական մեծ օժանդակութիւններ ստանա-լու համար Ամերիկայէն, երբ տակաւին պատերազմի մէջ չէր մտած անիկա :

1941 Օգոստոս 14ին Նիւֆաունտլէնտի առջեւ մարտանաւի մը մէջ հանդիպեցաւ Ռուզվէլթի, որուն հետ ստորագրեց Ատ-լանտեան Ուխտը, գծելով այն սկզբունք-ները, զորս պիտի կիրարկէին Գերմանիոյ հանդէպ, անոր պարտութենէն վերջ :

Նոյն տարուան Նոյեմբերի վերջը Օթ-թավայի մէջ նոր հանդիպում մը ունեցաւ Ռուզվէլթի եւ Քանատայի նախագահին հետ : Քանի մը օր վերջ, Դեկտեմբեր 7-ին Ճափոնցիք Փըրլ Հարպըրի առջեւ պի-տի փճացնէին ամերիկեան նաւատորմը : Մ. Նահանգները կը ստիպուէին դիրք բռնել Դաշնակիցներու կողքին : Պատե-րազմը կը դառնար համաշխարհային :

Պատերազմի ընդհանուր ղեկավարու-թեան մէջ պատասխանատուութեան մե-ծագոյն բաժինն էր ստանձնած Զըրչիլ, որ արտակարգ գործունէութեան լծուած էր, գիշերը ցերեկին խառնելով :

1942 Մայիս 21ին Լոնտոնի մէջ ընդու-նեց Խ. Միութեան արտաքին գործավար Մոլոթովը, որուն հետ Մայիս 26ին կընքեց անգլեւխորհրդային զինակցութիւնը :

Նոյն տարուան Օգոստոսին Դաշնակից-ներու ռազմագիտական խորհրդաժողով գումարեց Գահիրէի մէջ եւ անկէ անցաւ Մոսկուա, տեսնուելու համար Սթալինի հետ : Զմոռցաւ նաեւ Ատանայի մէջ հան-դիպում ունենալու Թուրքիոյ Հանրապե-տութեան նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւի հետ :

1943 Յունուարին մասնակցեցաւ Քա-Ռուզվէլթ, Զօր. տը Կոլ եւ Զօր. Ժիրօ : զապլանքայի ժողովին, որուն ներկայ էին Մայիսին գնաց Ուոշինկթըն՝ Ռուզվէլթի հետ տեսակցելու : Օգոստոսին Քէպէքի մէջ ժողով գումարեց Ռուզվէլթի, Մա-քէնզի Քինկի եւ Զինաստանի վարչապե-տին հետ :

1943 Նոյեմբեր 22 – 26 նոր խորհրդա-վէլթ – Զանկ Քայ Շէք : Նոյեմբեր 28էն ժողով Գահիրէի մէջ – Զըրչիլ – Ռուզ-Դեկտեմբեր 2 ուրիշ ժողով մը Թեհրանի մէջ՝ Սթալինի հետ : 1944 Սեպտեմբերին Քէպէքի մէջ դարձեալ հանդիպում Ռուզ-վէլթի եւ Մաքէնզի Քինկի հետ : Հոկ-տեմբերին Մոսկուա՝ Սթալինի մօտ, Ի-տընի ընկերակցութեամբ : Անվերջ վաղք երկրէ երկիր, ապահովելու համար Դաշ-նակիցներու յաղթանակը :

Պատերազմի վերջաւորութեան նախօր-եակին, 1945 Փետրուար 4 – 12, Եալթա-յի մէջ տեղի ունեցաւ մեծ խորհրդաժո-ղով մը, մասնակցութեամբ Ռուզվէլթի, Զըրչիլի եւ Սթալինի : Այնտեղ է, որ վճռուեցաւ Եւրոպայի, մասնաւորաբար Գերմանիոյ ճակատագիրը :

Երկու մեծ Դաշնակիցները արտակարգ զիջումներ ըրին Սթալինի, որ Ճափոնի դէմ պատերազմ յայտարարելու խոստու-մով անյուսալի յաղթանակներ ապահո-վեց Խ. Միութեան, որու ազդեցութեան ենթարկուեցան յետագային արեւելեան եւ կեդրոնական Եւրոպան — Լեհաստան, Ռումանիա, Հունգարիա, Պուլկարիա, Եուկոսլաւիա, Չեխոսլովաքիա և Արեւել-եան Գերմանիա :

Յաղթանակէն վերջ, 1945 Յուլիս 28ին Փոցտամի մէջ գումարուեցաւ Դաշնակից-ներու նոր խորհրդաժողով մը, որուն չէր հրաւիրուած Ֆրանսա : Այնտեղ է, որ Սթալին պահանջ դրաւ Կարսի, Արտահա-նի եւ Նեղուցներու մասին եւ մերժումի հանդիպեցաւ : Անգլիա չէր հանդուրժեր, որ Խորհ. Միութիւնը տիրապետէ Վոս-փորի եւ Տարտանէլի նեղուցներուն վրայ : Կարսն ու Արտահանը զոհ գացին անգլեւ-ռուս մրցակցութեան :

Փոցտամի ժողովի օրերուն է, որ Անգ-լիոյ մէջ տեղի ունեցան խորհրդարանա-կան ընտրութիւններ եւ իշխանութեան գլուխ անցաւ աշխատաւորական կուսակ-ցութիւնը : Պարտուեցաւ Զըրչիլ : Նոյնը պատահած էր Քլեմանսոյի, առաջին աշ-խարհամարտի վաղորդայնին :

Պաշտօնական ո՛չ մէկ հանգամանք ու-նէր Զըրչիլ, երբ 1946 Մարտին Ֆուլթոնի մէջ խօսեցաւ իր նշանաւոր ճառը (Շթէ-թինէն Թրիէսթ երկարող երկաթեայ վա-րագոյրը), որ ծնունդ տուաւ պաղ պա-տերազմին :

Նոյն տարուան Սեպտեմբերին Ցիւրի-խի մէջ խօսած ճառին արդիւնքն ալ եղաւ Եւրոպայի Խորհուրդին կազմութիւնը :

1951ի ընտրութեանց շահեցան պահպա-նողականները եւ Զըրչիլ կրկին վարչա-պետութիւնը ստանձնեց մինչեւ 1955, որմէ վերջ բոլորովին քաշուեցաւ քաղա-քական գործունէութենէ : 80 տարեկան էր :

Վերջին տասը տարիները կ՚ապրէր քաշ-ուած, գրելով իր յուշերը :

Իր մահով կ՚անհետանայ զօրաւոր ան-հատականութեամբ եւ արտակարգ տա-ղանդով օժտուած մարդ մը, որուն անու-նը սերտօրէն կապուած պիտի մնայ աշ-խարհասասան զոյգ պատերազմներուն, իբրեւ հանճարեղ կազմակերպիչն ու օ-ժանդակողը Դաշնակիցներու կրկնակ յաղթանակներուն :

Վերջացնելէ առաջ, կ՚ուզենք արձանա-գրել այստեղ Զըրչիլի յուշերէն հատուած մը, որ կը վերաբերի Հայերու բերած նը-պաստին Դաշնակիցներու դատին՝ առա-ջին աշխարհամարտի ընթացքին :

«1918ի սկիզբը Կովկասի ռուսական բա-նակը լքեց Փոքր Ասիոյ ճակատը եւ վե-րածուեցաւ խառնիճաղաննի մը, որ Ռու-սիա վերադառնալէ զատ ուրիշ մտածում չունէր : Շատ չանցած Ռուսերը մեկնե-ցան : Թուրքերը տակաւին չէին յառա-ջացած : Մնացող Հայերը յուսահատական ճիգ մը ըրին պաշտպանելու համար իրենց հայրենիքը : Ռուսական բանակի հայ տարրերը համախմբուեցան եւ կամաւոր-ներու օգնութեամբ յաջողեցան պահ մը կասեցնել թրքական յառաջխաղացումը : Այն 150·000 զինուորները, զորս Հայերը տուեր էին ռուսական բանակին, կամ մե-ռած էին կամ ցրուած այդ անսահման կայսրութեան մէջ : Այդ պատճառաւ Հա-յերը կրցան 35 հազար հոգինոց բանակ մը միայն կազմել» : (Ու. Զըրչիլ, «Հա-մաշխարհային տագնապը, հատոր Ե. էջ 406, Լոնտոն 1929) :

Դժբախտաբար յաղթանակէն վերջ Զը-րչիլները բոլորովին մոռցան Հայերը եւ ուրացան մեր արդար դատը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

(*) Այս յօդուածին Ա. մասը լոյս տե-սաւ Յառաջի Յունուար 31ի թիւին մէջ իբրեւ «Օրուան Խօսք» : Անցեալ շաբթուան դէպքերու այժմէութիւնը թոյլ չտուաւ որ նոյն ձեւով հրատարակուի այս վերջին մասը :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ողորմութեամբն Աստուծոյ Ն. Ս. Օ-ծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հա-յոց Վեհափառ Հայրապետը իր շքախում-բով Ատիս Ապապա ժամանեց Յունուա-րի 15ին, Ուրբաթ առաւօտեան :

Օդանաւակայանում Հայոց Հայրապե-տին անձամբ դիմաւորեցին Եթովպիայի Օգոստափար Կայսրը Ն. Վեհափառու-թիւն Հայլիէ Սելասիէ առաջինը, Ն. Բարձր Վսեմութեան գահաժառանգ իշ-խան Մերիտ Աղմաղ Առֆա Վոսսենը, կա-ռավարական կազմը, Մեծի Տանն Կիլի-կիոյ Կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Խորէն Ա.ը, Եթովպիայի եկեղեցւոյ պատրիար-քական փոխանորդ Տ. Թէոֆիլոս Արք.ը, ինչպէս նաեւ քոյր եկեղեցիներու ներկա-յացուցիչներ :

Վեհափառ Հայրապետին դիմաւորեցին նաեւ Եգիպտահայոց Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Արք.ը, Եթովպիայի Հայոց Հո-գեւոր Հովիւ Տ. Կորիւն վրդ.ը, Եթով-պահայ գաղութային ժողովի անդամները եւ հայ համայնքը :

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապե-տը հանդիսաւոր թափօրով մուտք գոր-ծեց մայրաքաղաքի եթովպական Ս. Եր-րորդութիւն Մայր Տաճարը եւ մաղթան-քի աղօթքէն ետք առաջնորդուեցաւ Լուլ Մաքոնէն պալատը, ուր իջեւանած էին օր մը առաջ արեւելեան քոյր եկեղեցիների հոգեւոր պետերը :

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապե-տը, Յունուարի 16ին, Շաբաթ առա-ւօտեան ժամը 9ին, հանդիսաւոր Ս. Պա-տարագ մատուցեց Ս. Երրորդութեան Մայր Տաճարում, Ն. Վ. Կայսեր եւ հո-գեւոր պետերի ներկայութեան :

Վեհափառ Հայրապետը, Յունուարի 17ին Կիրակի օր առաւօտեան ժամը 10-ին, պատարագեց ու քարոզեց տեղի Հա-յոց Ս. Գէորգ եկեղեցում, խուռն հա-ւատացեալ հայ ժողովուրդի ներկայու-թեան :

Հայրապետական Ս. Պատարագին ներ-կայ էր նաեւ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսը իր շքախումբով :

Յունուարի 15ին, Ուրբաթ օր, առա-ւօտեան 11ին, Աֆրիքեան պալատի մեծ սրահում Եթովպիայի քրիստոսասէր կայսր Ն. Վ. Հայլիէ Սելասիէ Առաջինի ներկայութեան եւ նրա արքայական ու-ղերձով, հանդիսաւորապէս բացուեց Ա-րեւելեան Ուղղափառ հին եկեղեցիների ժողովը :

ՄԱՅՐԸ

Տասնեւհինգ տարի եղաւ որ Պիրլոն գտնուած չեմ : Վերջապէս այս աշնան գացի այն կողմերը Սերվալ բարեկամիս հետ՝ քիչ մը որսորդութեամբ զուարճա-նալու :

Ուրախ զուարթ կը քալէի, իսկ առջե-ւէն խաղալով կը վազվզէին երկու շուն-երը : Հարիւր քայլ հեռաւորութեամբ ե-տեւէս կուգար Սերվալ :

Անտառին մացառուտ մէկ վայրին մէջ խրճիթի մը աւերակները տեսայ յան-կարծ . մտաբերեցի որ երբ 1869ին վեր-ջին անգամ տեսայ այս խրճիթը, մաքուր եւ սիրուն էր, շրջապատուած դեղեցիկ այդիներով եւ կենդանութեամբ, ու հա-ւերը դրան առջեւ կը կրկռային անդա-դար :

Ինչ մեծ տարբերութիւն երէկուան եւ այսօրուան միջեւ : Ի՞նչ կայ աւելի տը-խուր քան աւերակ տան մը տեսարանը :

Մտաբերեցի նոյնպէս այն բարի պառաւ կինը, որ օր մը հիւրընկալեց զիս այս խրճիթին մէջ ու բաժակ մը դինի հրամ-ցուց . յիշեցի Սերվալի ըրած պատմու-թիւնը այդ խրճիթին մէջ ապրողներու մասին : Հայրը ծերունի որսորդ մըն էր, զոր ոստիկանները սպաննեցին . որդին, զոր երբեմն տեսած ըլլալս կը յիշեմ, բարձրահասակ, վտիտ երիտասարդ մըն էր եւ ճարտար որսորդի մը համբաւը կը վայելէր : Վայրենիներ կ՚անուանէին զանոնք :

Զայն տուի Սերվալին եւ հարցուցի թէ ինչ պատահած էր խրճիթին մէջ ապրող-ներուն :

Ահա ինչ պատասխանեց Սերվալ :

— Երբ յայտարարուեցաւ պատերազմը, Վայրենիի որդին, որ 33 տարեկան էր այն ժամանակ, մայրը մինակ ձգելով պատերազմի գնաց :

Զառամեալ կինը բոլորովին մինակ մը-նաց տան մէջ, որ գիւղէն հեռու, անտա-ռին մէկ ծայրը կը գտնուէր : Բարձրա-հասակ, նիհար եւ դաժան էր, երբեք չէր ծիծաղեր, ոչ մէկու հետ կատակ կ՚ընէր եւ չէր խօսեր իսկ :

Զմեռը եկաւ եւ խրճիթը ծածկուեցաւ ձիւնի տակ : Վայրենի մայրը շաբաթը մէկ անգամ գիւղ կ՚երթար՝ հաց եւ քիչ միս գնելու, եւ ապա դարձեալ կը վերա-դառնար իր տնակը :

Եթէ գայլերու երեւնալու մասին խօսէ-ին անոր, կը վերցնէր հրացանը եւ դուրս կ՚ելլէր՝ հանդարտութեամբ քալելով ձիւ-նի բարձր կոյտերուն վրայէն :

Օր մըն ալ Բրուսիացիները եկան գիւ-ղը, եւ բնակիչներուն մէջ բաժնեցին զին-ուորները՝ անոնց կարողութեան եւ հա-րըստութեան համեմատ : Այդ պառաւ կի-նըն ալ հարուստի տեղ դնելով՝ չորս Բրուսիացիներ յանձնեցին կերակրելու :

Զորս խարտեաշ երիտասարդներ էին, կապոյտ աչքերով եւ փայլուն մօրուքով . հակառակ իրենց կրած նեղութեանց, տակաւին առոյգ եւ քաջառողջ մնացած էին : Հնազանդ էին պառաւին եւ անոր աշխատանքին կը մասնակցէին . պառա-ւը ճաշ կը պատրաստէր, իսկ զինուորնե-րը գործաւորի զգեստով խոհանոցը կը սրբէին, փայտ կը կտրէին, գետնախնձոր կը մաքրէին, ճերմակեղէն կը լուային եւ կը թուէր, թէ իրենց մօր հանդիստին հսկող չորս աշխատասէր զաւակներ էին : Բայց զառամեալ մայրը միշտ կը մտածէր իր վտիտ, նրբահասակ, տխրահայեաց աչքերով եւ թուխ պեխերով զաւակին վրայ : Ամէն օր կը հարցնէր զինուորնե-րուն .

— Գիտէ՞ք ուր գնաց Ֆրանսացիներուն 23րդ հետեւակ զօրագունդը . զաւակս այն զօրագունդին հետ գնաց :

Աղաւաղեալ լեզուով կը պատասխանէ-ին, թէ այդ մասին իսկապէս որեւէ տե-ղեկութիւն չունին եւ տեսնելով պառա-ւին վիշտը եւ անհանգստութիւնը, հաղա-րաւոր չնչին ծառայութիւններ կ՚ընէին սիրտը հանգստացնելու համար : Եւ պա-ռաւը շատ կը սիրէր իր չորս թշնամինե-րը :

Առաւօտ մը մինակ էր տան մէջ եւ ահա յանկարծ տեսաւ հեռուն մարդ մը, որ խրճիթին կողմը կուգար, շուտով կրցաւ ճանչնալ ցրուիչը, որ նամակ մը ներ-կայացուց զառամեալ մօրը : Պառաւը ակ-նոցները աչքին դնելով հետեւեալը կար-դաց .

« Տիկին Վայրենի, այս նամակը իր տխուր բօթով պիտի խոցէ ձեր սիրտը : Ձեր զաւակը, Վիքթոր, զնդակով մը սպաննուեցաւ երէկ : Անոր քով էի : Ձեր մասին խօսած էր ինծի հետ եւ խնդրած էր որ հաղորդեմ ձեզի եթէ իրեն դըժ-բախտութիւն մը պատահի, որով կը կա-տարեմ իր փափաքը : Պահած եմ անոր ժամացոյցը, զոր կը յանձնեմ ձեզի պա-տերազմէն ետք :

Ձեզ երջանկութիւն փափաքող՝

ԿԵՍԱՐ ՐԻՎՕ»

Նամակը երեք շաբաթ առաջ գրուած էր :

Չէր լար, ապուշ կտրած, զգետնուած, մինչեւ այն աստիճան արձանացած էր, որ կարծես թէ չէր տանջուեր : Այլ մի-այն կը խորհէր : «Ահա, հիմա Վիքթոր սպաննուած է» . յետոյ քիչ – քիչ աչ-քերէն սկսաւ արցունք հոսիլ եւ սիրտը վիշտով լեցուեցաւ :

ԿԻ ՏԸ ՄՈՓԱՍԱՆ

(1 Շար.)

Յանուն Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ողջոյնի խօսքով հանդէս եկաւ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը :

Յունուարի 19ին, Երեքշաբթի օր, առաւօտեան ժամը 9ին Ատիս Ապապա ժամանեց Վեհափառ Հայրապետի հրաւէրով Երուսաղէմի Հայոց Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Սրբազան Պատրիարքը, մաս կազմելու համար Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ պատուիրակութեան :

Յունուարի 20ին, Չորեքշաբթի օր առաւօտեան ժամը 11ին Սուրբ Միքայէլ Հրեշտակապետի Եթովպիայի ազգային մեծ տօնին, բացօթեայ հանդիսութեան ժամանակ Ն. Վ. Հայլիէ Սելասիէ Ա. Կայսեր հրաւէրով, հանդէս եկաւ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը օրհնութեան խօսքով, բոլոր հոգեւոր պետերի, կառավարական կազմի, դիւանագիտական մարմնի եւ աւելի քան հարիւր հազար հաւատացեալների ներկայութեան :

Նոյն օրը ժամը 12ին, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը, Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսի, Երուսաղէմի Հայոց Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Սրբազան պատրիարքի եւ շքախմբի բոլոր անդամների ընկերակցութեամբ, այցելեց պալատ պաշտօնապէս Նորին Օգոստափառ Մեծութեան Հայլիէ Սելասիէ Ա. Կայսեր եւ յանուն Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ պարգեւատրեց նրան Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի առաջին կարգի շքանշանով :

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը Ատիս Ապապա ժամանել էր, մասնակցելու Արեւելեան Ուղղափառ եկեղեցիներու ժողովին :

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ մասնակցութիւնը հանդիպելով որոշ դժուարութիւնների, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ շնորհազարդ Կաթողիկոսը, որոշեցին պաշտօնապէս չմասնակցիլ այդ ժողովին :

Նոյն օրը երեկոյեան ժամը ութին, արքայական պալատում Ն. Վ. Եթովպիայի կայսրը, Սաբա թագուհու մեծ Խաչի եթովպիական առաջին կարգի շքանշանով պարգեւատրեց Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին, եւ միւս հոգեւոր պետերին :

Յունուարի 24ին Կիրակի օր առաւօտեան ժամը 9ին, Եթովպական Ս. Երրորդութիւն Մայր Տաճարում Հայկական Սուրբ Պատարագ մատուցուեց եւ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն կատարուեց ի յիշատակ եւ ի խաղաղութիւն Ապրիլեան Եղեռնի հայ նահատակների հոգիների :

Պատարագեց Ն. Սրբութիւն Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսը եւ քարոզեց Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը :

Ս. Պատարագին եւ հոգեհանգստեան արարողութեան ներկայ եղան Նորին Վեհափառութիւն Օգոստափառ Կայսրը, Նորին Բարձր Վսեմութիւն գահաժառանգ իշխանը պալատականներ, կառավարական կազմը, քոյր եկեղեցիներու հոգեւոր պետերը եւ խուռներամ Եթովպացի եւ հայ հաւատացեալ ժողովուրդ :

Յաւարտ Ս. Պատարագի, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը, Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսը, Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Սրբազան Պատրիարքը, եկեղեցական դասը եւ համայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, հանդիսաւոր թափօրով ուղղուեցին դէպի Եթովպիայի Անծանօթ զինուորի յուշարձանը եւ զետեղեցին շքեղ մի ծաղկեպսակ յանուն հայ եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովրդի :

Երեկոյեան ժամը ութին, Եթովպահայ գաղութային ժողովը ի պատիւ հայ եկեղեցւոյ պետերին կազմակերպեց ընդունելութիւն, մասնակցութեամբ Գաղութի բոլոր կազմակերպութիւններին եւ ժողովրդի :

Յունուարի 25ին, Երկուշաբթի օր, երեկոյեան ժամը 5·30ին Մաքոնէն պալատում Նորին Օգոստափառ կայսրը այցի եկաւ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին, եւ այս առթիւ յանձնեց թանկագին նուէրներ :

Չորեքշաբթի, 27 Յունուարի առաւօտեան ժամը 10ին, Ն. Սրբութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետը իր շքախումբով մեկնեց Ատիս Ապապայից, օդանաւակայանում Վեհափառ Հայրապետի ողջերթ մաղթեց Օգոստափառ Կայսրը եւ գահաժառանգ իշխանը, կառավարական կազմը, Եթովպիական եկեղեցու ներկայացուցիչներ եւ Ատիս Ապապայի հայ ժողովուրդը :

Վեհափառ Հայրապետը մեկնեց դէպի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, Գահիրէի, Լոնտոնի եւ Փարիզի վրայով :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

27 Յունուար, 1965

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԹԱՏՐՈՆԻ ՎԻՃԱԿԸ

Պաքուի մէջ գումարուեցաւ թատերական համագումար մը, մասնակցութեամբ Վրաստանի, Ազրպէյճանի եւ Հայաստանի թատերագէտներուն : Ժողովին գլխաւոր նիւթը եղած է «Բեմադիրին եւ դերասանին մասնագիտական վարպետութիւնը բարձրացնելու» հարցը :

Հոս կը ներկայացնենք Հայաստանի ներկայացուցիչներուն տեսակէտները, իրենց հիմնական դիծերուն մէջ :

Թատերագէտ Սուրէն Յարութիւնեան— եթէ մեր օրերու թելադրութիւնն է կոթողային կտաւները, մեծ միտքեր եւ մեծ կիրքեր արտայայտող երկերը, ատոնք պէտք է առանձնանան կենցաղային մանրապատումներու ճնշող բազմութենէն, ընթացիկ դէպքեր, ընթացիկ երեւոյթներ, նոյնիսկ «ընթացիկ մարդիկ» պատկերացնող այսպէս կոչուած թատերագրութիւններու եւ ներկայացումներու խայտաբղէտ քանակութենէն :

Միւս կողմէ, կը խանգարեն սովորութեան կարգ անցած պատկերացումները : Ամէնէն վտանգաւորը մէկ – երկու բեմադիրներու կամ դերասաններու անունին հետ բովանդակ թատերարուեստին բախտը եւ ճակատագիրը կապելու սովորութիւնն է :

... Անտարբերութիւն կը տիրէ : Ինչ փոյթ, թէ մեր օփերային բեմին վրայ կը ներկայացուի « Պարոն Մինթոյեւը Փարիզում » անշուք ստեղծագործութիւնը, Լենինականի թատրոնին մէջ «Մեռնող Ֆլորան» միջակ կատակերգութիւնը կը վերածուի աժան Ֆարսի մը, մայրաքաղաքի թատրոններու բեմերուն վրայ իրարու կը յաջորդեն անգոյն եւ անհետաքրքրական ներկայացումները :

Աւետ Աւետիսեան (դերասան) . — Գաղտնիք չէ, որ թատերագրութեան մէջ, զանազան պատճառներով, դատարկութիւն մը գոյացած է եւ, հապճեպ գրուած, կիսկատար, հում գործերով այդ պարապութիւնը կարելի չէ գործել : Միայն մեծ գաղափարները, լայն շունչ ունեցող բարձրարուեստ թատերագրութիւնը կրնան գոհացնել այսօրուան հանդիսականին պահանջները եւ գոցել թատրոնի այսօրուան արտադրութեան բացը :

— Թատերագիրը թատրոնին կը յանձնէ ոչ թէ պատրաստ թատերագրութիւն մը, այլ անոր «մաքեթը»՝ խառնակ միտքերով, չյղկուած, չամբողջացած : Ասոնց մէջ յաճախ կան թատերական մասնագիտութիւն, տրամախօսութիւն, բեմին « գաղտնիքները» լաւ ճանչնալու իրողութիւն, բայց կը բացակայի հիմնականը՝ ուշադրաւ ըսելիք, իսկական վարպետութիւն : Իսկ մենք, նոյն աճապարանքով, այս հումոյթը բեմ կը հանենք՝ նախապէս համոզուած ըլլալով, որ հանդիսականը պիտի դժգոհի :

.. Մեր թատրոններուն մէջ խախտած է կարգապահութիւնը, սկսած են գործել կեդրոնախոյս ուժեր :

Ալ. Արաքսմանեան, (թատերագիր) .— Ամէնէն աւելի ցաւալին այն է, որ անվրստահութիւն մը կը տիրէ հանդիսականին եւ թատրոնին միջեւ : Պատճառները շատ են : Թատրոնները կորսնցուցած են իրենց դիմագիծը : Բաւական է, որ տեղ մը նոր, հետաքրքրական բան մը կատարուի, որպէսզի իսկոյն բոլորն ալ նետուին նոյն ուղղութեամբ, ջանան կրկնել, ընդօրինակել :

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ԺԲ. – ԺԳ. ԴԱՐԵՐՈՒՆ

Լեւոն Ազարեանի երկարամեայ հետազօտական աշխատանքի արդիւնքը այս ուսումնասիրութիւնը լոյս ընծայած է Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիայի արուեստի կաճառը :

Թէեւ ԺԲ. – ԺԴ. դարու հայկական Կիլիկեան պետութեան մէջ ստեղծուած մանրանկարչական անմահ յուշարձանները միշտ ալ ուշադրութեան առարկայ դարձած են, սակայն առաջին անգամ է, որ առանձին ուսումնասիրութեան նիւթ կը դառնայ : Այդ շրջանի հայ մանրանկարչութեան փայլուն ներկայացուցիչն է բոլորին ծանօթ Թորոս Ռոսլինը, որուն մասին առանձին գլուխ մը նուիրած է հեղինակը : « Աշխատութեան նպատակն է, կ՚ըսէ հեղինակը, հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ տալ Կիլիկեան մանրանկարչութեան ամբողջական եւ կապակցուած պատմութիւնը, ցոյց տալ անոր ակունքները » :

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԸ ԱՅՍՕՐ

— Հայաստանի արտադրած հիւսուածեղէնին 90 առ հարիւրը կը պատրաստուի Լենինականի մէջ :

— Ծրագրուած է երկու տարուան ընթացքին տասնապատկել ելեկտրական գործարանին արտադրութիւնները :

— Գուլպաներու (Նիլոն եւ ուրիշ տեսակներ) արտադրութիւնը այս տարի պիտի հասնի վեց միլիոն զոյգի, անցեալ տարի եղած է ութ հարիւր հազար զոյգ :

Մեծ հեռանկարներ ունի շինարարական մեքենաներու գործարանը :

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Այս տարուան համար հայ գիտնականները մշակած են գիտահետազօտական աշխատանքներու հիանալի ծրագիր մը :

Այսպէս, Բիւրականի աստղադիտարանը կարեւոր դեր մը պիտի ունենայ Ծիր-Կաթիններու միջուկներուն եւ անոնց տիեզերական գործունէութեան հարցերու մշակման գործին մէջ : Նոր ուսումնասիրութիւններ պիտի կատարուին գիտական զանազան մարզերու մէջ : Աւելի մեծ հետազօտութիւններ պիտի կատարուին ձըմեռնաքունի բնագաւառին մէջ : Միացեալ հաշուողական կեդրոնը աւելի պիտի կատարելագործէ մեքենայական թարգմանութիւնը, հաշուողական եղանակի միջոցով պիտի լուծուին Հայաստանի համար կարեւոր նշանակութիւն ունեցող տնտեսական խնդիրները :

Բնական եւ կերպընկալ նիւթեր ստանալու եւ զանոնք իբրեւ դարմանումի միջոցներ օգտագործելու ուղղութեամբ արժէքաւոր հետազօտութիւններ պիտի կատարեն հայ քիմիագէտները : Յատկապէս կարեւոր նշանակութիւն պիտի ունենան սրտանօթային եւ տարածուած այլ հիւանդութիւններու բուժելու համար նոր դեղեր պատրաստելու ուղղութեամբ կատարուող աշխատանքները :

Հայ բուսաբանները եւ կենդանաբաններն ալ լայնօրէն պիտի հետազօտեն Հայաստանի բուսական եւ կենդանական աշխարհը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (152)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Սիլիտարը ցածուն խոնարհութեամբ ընդունեցաւ ուղտ մակդիրը :

Եւ անխռով շարունակեց :

— Հապա՞ երբ Պելկրատին քով ձի փոխանակէր էր սիլիտարներէն մէկը : Անունը Քերելճէ էր : Գիւղացի մը ծախէր էր ու քու զինուորդ տասը փիասթր վճարեր էր անոր համար : Այդ նժոյգը սակայն այնքան կրակոտ էր որ մարդ չէր կրնար վրան նստիլ : Այն ատեն այդ թիկնեղ իտալացին վրան ցատկեց, յովազի մը նման, ու աղէկ մը վազցուց . նժոյգը գրեթէ ինկաւ : Ուսկի՞ց գիտէ իտալացի երգիչ մը այնքան լաւ ձի հեծնել :

Բէկը ուսը թօթվեց :

— Թերեւս ժամանակին ձիապան եղած է :

— Հրաման տուր որ շարունակեմ, տէր իմ :

— Շարունակէ :

— Իրիկուն մը աղա մը եկաւ մեզի, ամէնէն հսկայ աղան որ կեանքիս մէջ տեսած ըլլամ :

— Մանտա աղա :

— Այո, ինքն էր : Իտալացիներուն առջեւէն անցած ժամանակ այդ երկարահասակին առջեւ կեցաւ ու ըսաւ .

— Ահա, դուն Պոռնեմիսսա ես : Անիկա ցնցուեցաւ ու պատասխանեց .— Ես չեմ :

— Աստուած վկայ թէ դուն Գրիգոր Պոռնեմիսսան ես — յարեց աղան : Ու շարունակեց հետը խօսիլ : — Չե՞ս ճանչնար զիս, ուրեմն, դեռ քո՞վս է այդ գեղեցիկ մատանին : Քու խորհուրդդ շատ օգնեց ինծի . կը տեսնե՞ս ես արդէն աղա եմ . միայն թէ անունս այլեւս Հայվան չէ, այլ Մանտա : Գնդակ չի վնասեր ինծի :

— Եւ իտալացին ի՞նչ պատասխանեց :

— Պատասխանեց թէ .— Չեմ հասկնար թէ ի՞նչ կ՚ըսես : Բայց գիտեմ թէ մէկը կայ որ ինծի շատ կը նմանի : Ուսկի՞ց գիտես այդ հունգարացիին անունը : — Պուտայի մէջ իմացայ, պատասխանեց աղան, երբ Վաղենտ Թէօրէօքը բռնեցին : Անոր շքախումբին մէջն էր : Մեղք որ դուն չես, շատ կը նմանիս անոր : Ան չըլլալովըդ՝ տասը ոսկի կորսնցուցիր :

— Կը տեսնե՞ս ուրեմն, փիղ, թէ անիկա հունգարացի չէ :

— Եւ սակայն ան է, — ըսաւ սիլիտարը յաղթական ձայնով, — այս դիշեր ստուգեցի որ ոչ թէ միայն ան՝ այլ ամէնքն ալ հունգարացի են : Երբ ընթրիք եփելու համար կաթսան կը պատրաստէին՝ անոնցմէ մէկը թանթրուենի մը բռնեց եւ արմատէն հանեց, որպէսզի կրակին համար տեղ պատրաստէ : Արմատներուն հետ գանկ մըն ալ ելաւ հողէն : Հինգերնին ալ սկսան զննել ու խորհըրդակցիլ թէ արդեօք թուրքի գլուխ է՝ թէ հուգարացիի : Ես, քու ծառագ, հունգարերէն ալ կը հասկնամ :

Բէկը ձիու պէս փռնչեց :

— Հունգարերէ՞ն կը խօսէին : Ու ի՞նչ կ՚ըսէին, շուները :

— Այդ երկարահասակը ըսաւ . — Ապահով հունգարացի ըլլալու է, որովհետեւ Թուրքերը իրենց մեռեալները թաղեր էին : Այն ատեն միւսը ձեռք առաւ գանկը եւ ըսաւ .— Ով ալ եղած ըլլաս կեանքիդ մէջ, հայրենիքիդ համար մեռեր ես . դուն ինծի համար սուրբ ես : Ու համբոյր մը դրոշմեց գանկին վրայ, եւ նորէն հողին մէջ թաղեցին :

Բէկը սուրին զարկաւ :

— Եարամազ կեավուր շուներ : Բայց ինչո՞ւ անմիջապէս չիմացուցիր ինծի, ջրի գոմէշ :

— Արդէն քնացած էիր, տէր իմ :

— Շղթայէ այդ խաբեբայ լրտեսներուն, անմիջապէս հոս բերէք զիրենք :

Սիլիտարը ուրախութենէն ցոլացող դէմքով վազեց : Իսկ բէկը մռայլօրէն սպասելով կը դիտէր բլուրին վրայէն թէ սիլիտարները ինչպէս կը սկսէին վազվըվել վրաններու միջեւ :

Երկու ժամ ալ անցաւ, մինչեւ որ սիլիտարը վերադարձաւ : Քրտինքը կը վազէր վրայէն :

— Տէր իմ, Իտալացիները ...

— Ո՞ւր են, ուրեմն :

— Փախեր են շուները, փախեր :

Դ. ՄԱՍ

ԷԿԵՐԻ ՎՏԱՆԳԸ

Ա.

Եթէ երկնքին մէջ գոյութիւն ունենայ գիրք մը՝ որուն մէջ Հունգարիոյ պատմութիւնը գրուած ըլլայ, 1544ի յաջորդող ութ տարիները հետեւեալ կերպով գրուած պիտի ըլլան :

1545.— Թուրքերուն ձեռքը անցաւ Պուտա, Էսթերկոմ, Ֆեհերվար, Սեկէտ, Նոկրատ, Հաթվան, Վեսփրեմ, Փեչ .— գրեթէ ամբողջ Հունգարիան :

1546.— Թուրքերը 15 սանճաքներու բաժնեցին Հունգարիան : Հունգարացիներուն մնաց միայն Բարձր – Նահանդը եւ Աւստրիոյ մօտ մէկ երկու գաւառներ :

ԿԵՋԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Պ. Ալպեր Մակարեան, Պ. Անդրանիկ կարոյեան եւ բոլոր բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն՝

ԿՐԵԿՈՒԱՌ ՊԱՐՈՄԵԱՆԻ

մահը՝ որ պատահեցաւ 70 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շորեքշաբթի (Փետր. 10) ժամը 14–ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ թեմին առաջնորդ Տ. ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին հասարակութիւնը։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Լիոնէն.— Տէր եւ Տիկին Ն. Ուզունեան յիսուն ֆրանք կը նուիրեն Փերուզ Ճընկըտրեանի մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Աչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է Այրի Տիկին Լուսիա Շամչոյեանէ եւ զաւակներէ փոխան ծաղկեպսակի քսան ֆրանք ողբ. Աւետիս Տէրտէրեանի մահուան առթիւ։ —

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է (Փարիզէն ոմն) փոխան ծաղկեպսակի քսան ֆրանք ողբ. Պ. Արշակ Սարաֆեանի մահուան առթիւ (Ամերիկա)։

×

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Հանդուցեալ Մարիամ Դաւիթեանի հոգեհանգստեան առթիւ, Պետրոս եւ Պերճ Դաւիթեան եղբայրները, եկեղեցւոյ՝ յիսուն ֆրանք։ Խորէնեան – Գայեան ընտանիք Կապոյտ Աչին՝ երեսուն, Քէչէճեանի հոգեհանգստեան առթիւ, Յովհ. Տիրիկեան, եկեղեցիին տասը, տարբ. Հայկ Սալըրեանի Թաղման առթիւ, Տէր եւ Տիկին Անդր. Վառնաճեան առաջնորդարանին քսան։ Միչէլ Գափամաճեան Առաջնորդարանին քսան, Շառլ Կուրտիկեան աղքատաց յիսուն։ Այրի Տիկին Աթէչեան աղքատաց երեսուն։ Վարդգէս Թէրզեան, որդի Սալըրեան, եկեղեցիին յիսուն եւ աղքատաց յիսուն, Զէքէմեան եկեղեցիին տասը։

×

Պօմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրը.— Բանասեղծ Ահարոն Տատուրեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Վառնաճեան՝ Մարսիլիոյ Առաջնորդարանին կը նուիրեն յիսուն ֆրանք։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 28ին, Ֆրանքեւզուիցե – րական սրահը, 10 Բիւ տէ Մեսաժըրի, (մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր)։

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին։

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի Համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՔՈՇԻ։

×

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Մայիս 16ին
Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՊԱՏԱՐԱԳ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել Պօմոնի եւ Մարսէյլի բարեպաշտ հասարակութեան թէ այս կիրակի օր, «Տեառնընդառաջ»ի առթիւ, եկեղեցւոյս մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ թեմին առաջնորդ Տ. ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին հասարակութիւնը։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաս – տուքեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ
ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ –
(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգային Առաջնորդարանին։

Նախաձեռնութեամբ Ազգային կեդրո – նական վարչութեան։

Փետր. 28ին, կիրակի կէսօրէ ետք։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

2 ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ
ԳՈՀԱՐԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ Կ'ԵՐԳԷ
եւ
ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳ

(Պար եւ երգ երեւանի արուեստագէտներուն կողմէ)

երեքշաբթի, Փետր. 16, ժամը 20·30ին
ՍԻՆԷՄԱ ԼԸ ՏՕՓԷՆ
6Յպիս, Րիւ Լաֆայէթ (մեթրօ Քատէ)

Գինները 3 եւ 5 ֆրանք։ Տոմսերը ապահովել սովորական վայրերէն։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ
ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ Ս. ՎԱՅՐԵՐԸ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՄԸ

Այցելութիւն ընել
ՊԷՅՐՈՒԹԻ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Մայիս 22էն – Յունիս 5

ՕԴԱՆԱԻՈՎ

Միայն 1570 ֆրանք, ամէն քան մէջը։

Դիմել կազմակերպիչին՝

Abbé J. LEVONIAN
33, Rue Batany, MEUDON (S. et O.)

ԿԱՐԴԱՑԷ'Ք

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելիոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ։

Գինն՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան։

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր կազմութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է Հայկական տոհմիկ պարերու եւ րեկոյթ մը, Կիրակի Մայիս 9ին, ժամը 21էն 23·30։

LA MAISON DE LA MUTUALITE
24, Rue Saint-Victor, PARIS (5e)
(Métro : Maubert-Mutualité)

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կեդրոնական վարչութեան կազմակերպած Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի յիսնամեակը, Մայիս 15ին, Ալհամպրայի սրահին մէջ։

×

ԼԻՈՆ.— Փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը Փետրուար 21ին, Կիրակի կէս օրէ ետք, Ազգ. Տան սրահը։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի։

ԹՈՒՔԱՑԻՆԵՐՈՒՆ հանդէսին մէջ հանդանակութեան մասնակցած են.— Դուրայի Հայր. Միութիւն 30 ֆրանք, եղիազար Մինասեան քսան, Մեսրոպ Տէր-Գրիգորեան տասը, Սուքիաս Պապիկեան քսան, Գէորգ Ալիքսանեան քսան, Լուսիկ Գաշըքէմանեան տասը, Սիմոն Ծերունեան տասը ֆրանք։

Ընդհ. գումար 120 ֆրանք։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

« ՅԱՌԱՋ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Կեանքը - Քոյրս

(Քերքուածներ)

Գինն 10 ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ։

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան։

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ	1/4	սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ	1/8	սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՑՈՒՔ	20 Ֆ.	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՑՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	»	»	»
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	»	»	»
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ»	5 Ֆ.	»	»	»
ԾԱՒՈՒ Է	25 Ֆ.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ընդմիշտ ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան։

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՌԱՋ

ԿԱՐԴԱՑԷ'Ք, ՆՈՒԻՐԵՑԷ'Ք ԱՅՍ ԳԻՐՔԵՐԸ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	Օրեր եւ ժամեր	20 ֆր.
Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ	Բուռ մը Տոմս	15 ֆր.
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ	Նահանջը առանց երգի Ցարալէզներու Դաւաճանութիւնը	7 ֆր. 7ֆր.
Մ. ԻՇԽԱՆ	Ոսկի Աշուն (բանաստեղծ.)	10 ֆր.
ՎԱՀԷ ՔԱԶԱ	կարքը	5 ֆր.

ԱՌԱՔՈՒՄԻ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՐԴԻՆ ՎՐԱՑ

ՅԱՌԱՋ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Փր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MERCREDI 10 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10229 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.229

«ԲԱԳԻՆ»

ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐՈՒԱՆ ՍԵՄԻՆ

Երեք տարի առաջ, այս օրերուն, լոյս կը տեսնէր «Բագին» գրականութեան եւ արուեստի ամսագրին առաջին թիւը : Երեք տարի շարունակ, գրականութեան դերին ու կոչումին հանդէպ խոր հաւատքով, ամսագրին շուրջ բոլորուած երիտասարդ գրողներու եւ մտաւորականներու ըմբռնումին, անշեղօրէն հետեւեցաւ այն հիմնական նպատակին, որուն համար գործի լծուած էր :

«Բագին» կը հրատարակուէր յստակ առաջադրանքով : Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ուր մեր կեանքը արտայայտութիւն կը գտնէ իր բազմաթիւ երեսներով, զանազան հրատարակութիւններու հարբստութեան մէջ, հետզհետէ աւելի զգալի կը դառնար մեծ բացական : Աւելի քան տասնեակ մը վարժարաններ ամէն տարի Հայութեան կ'ընծայէին գրասէր երիտասարդներու փաղանգ մը, որ ծարաւն ունէր Գեղեցիկին, ծարաւն ունէր անկորնչելի արժէքներուն : Կը փնտռէր նաեւ բեմ մը՝ արտայայտուելու, իրագործելու ինքզինք, ըսելու իր խօսքը՝ գրականութեան եւ արուեստի ճամբով :

Երեք տարի ետք, որքան դիտենք, «Բագին» յաւակնութիւնը չունի իր բոլոր առաջադրանքները լիովին իրագործած ըլլալու : Բայց ինչ որ ուրախութիւն կը պատճառէ մեզի՝ այն հետաքրքրութիւնն է որ ան ստեղծած է ոչ միայն Լիբանանի մէջ, ուր կը հրատարակուի, այլ նաեւ հեռաւոր գաղութներ, մինչեւ իսկ Հայաստան, ուր գրագէտներն ու մտաւորականները կանոնաւոր կերպով կը ստանան «Բագին»ը, հայրենիքի մէջ ծաղկող գրականութեան զուգահեռ՝ կատարելու համար հաստատումը սփիւռքահայ գրականութեան ծաղկումին :

Հանրային իւրաքանչիւր գործ արտայայտութիւնն է հասարակութեան ընդհանրական յատկանիշներուն : Հարազատ ցոլացումն է անոր ապրումներուն եւ մրտածումներուն : Այդ գործերուն մէջ՝ ազնուագոյնը կը կատարուի գրականութեան ճամբով, ու «Բագին» իբրեւ այդպիսին, ազնուագոյն արտայայտութիւնն է շրջանի մը, սերունդի մը, որ կոչուած է իր դերը կատարելու մեր կեանքին մէջ :

Մինչեւ հիմա ունեցած ենք բազմաթիւ գրական հանդէսներ, որոնք հակառակ իրենց յարգելի ճիգին, չեն կրցած դուրս գալ իրենց սահմանափակ շրջապատէն, ու այդ պատճառով ալ, հետզհետէ խամրած են, թօշնած :

Երկու պատերազմներուն միջեւ, «Հայրենիք» ամսագիրը կատարեց անփոխարինելի դեր մը, թանկագին ժառանգութիւն մը ձգելով նորահաս սերունդին, իբրեւ վկայութիւնը սերունդի մը, որուն ամէնէն արժէքաւոր գործերը լոյս տեսան այդ ամսագրին մէջ :

Այսօր, «Բագին», մեր հորիզոններուն վրայ, նոյն համատարած սպառումով, վերցուցած է «Հայրենիք»ի ջահը՝ հանդիսանալով նոր սերունդին բեմը, ուրկէ կը խօսին նաեւ հին սերունդի վաստակաւորները, գնահատելի ներդաշնակութիւն մը ստեղծելով հինին ու նորին միջեւ :

Առաջին իսկ օրէն, «Բագին» կը ճշդէր իր հանդանակը եւ տարողութիւնը : Հիմնականը ազատ խօսքի արտայայտութիւնն էր, ստեղծագործական ազատութեան անբռնաբարելի իրաւունքը, որ հայ գրագէտինն է ու հայ մտաւորականինը :

«Բագին»ի երեսունեւվեց թիւերը, որոնք մօտ երեք հազար էջ կը կազմեն, կուտան այս հիմնական սկզբունքին վրայութիւնը ու նաեւ այն հաւաստիքը, թէ ամսագրին խմբագրութիւնը պիտի շարունակէ հաւատարիմ մնալ նոյն ըսկզբունքին, հաւատալով ազատ խօսքի հրաշագործ զօրութեան :

Թեւերը լայն տարածած սփիւռքահայ կեանքի բոլոր հորիզոններուն վրայ, «Բագին» վստահօրէն պիտի շարունակէ իր առաքելութիւնը առաջին տարիներու թափով, աւելի քան երբեք արդարացնելով այն զոհողութիւնները, որոնք այս ամսագրին հրատարակութեան կապուած են :

Վստահ ենք որ ան պիտի շարունակէ նոյն խանդավառութեամբ եւ նոյն սկզբունքներուն հաւատարիմ՝ գրականութեան եւ արուեստի ջերմութիւնը մտցնել մեր տուներէն ներս, արժանանալով աւելի լայն գնահատանքի :

«ԱԶԴԱԿ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

ՆՈՐ ԿՌԻԻՆԵՐ ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՄԷՋ

Ի պատասխան ամերիկեան միջամտութեան Վիէթնամի մէջ, Մոսկուա ծանր սպառնալիքներ ըրած է նախ Իզվեստիայի միջոցաւ, ապա մասնաւոր զեկոյցով մը զոր Թաս գործակալութիւնը հրապարակած է եւ ուր կ'ըսէ հետեւեալը :—

«Խորհ. Միութիւնը պիտի հարկադրուի իր դաշնակիցներուն եւ բարեկամներուն հետ միասին նոր միջոցներ ձեռք առնել՝ պաշտպանելու ապահովութիւնը եւ նաեւ զօրացնելու պաշտպանողական ուժը Վիէթնամի ժողովրդավարական Հանրապետութեան :

«Այս կարգադրութիւնները անհրաժեշտ են՝ Միացեալ Նահանգներու զինուորական ուժին նոր եւ լուրջ գրգռութիւններու հետեւանքով :

«Թող ոչ ոք կասկածի Խորհ. Միութեան ձեռք առնելիք նոր կարգադրութիւններուն մասին :

«Խորհրդային ժողովուրդը պիտի կատարէ իր միջազգային պարտականութիւնը եղբայրական եւ ընկերվարական երկրի մը հանդէպ :

«Ճշմարտութեան ոչ մէկ նշոյլ կայ ամերիկեան բացատրութեան մէջ, ըստ որուն օդային յարձակումները՝ 17րդ զուգահեռականէն վեր, արսինքն հիւսիս, արդիւնք են հարաւային Վիէթնամի մէջ հաստատուած զինուորական կայաններու դէմ Վիէթքոնկի հրոսակներուն յարձակումներուն :

«Հնդկաչինի մէջ կիրարկուող ամերիկեան քաղաքականութիւնը քօղարկելու հնարք մըն է ատիկա : Ամերիկացիներուն այն քաղաքականութիւնը, որ կը գործադրուի Վիէթնամի մէջ, կրնայ պատճառ դառնալ, որ ոչինչի վերածուին խորհրդային եւ ամերիկեան յարաբերութիւններուն բարելաւման ի նպաստ ձեռք առնուած շարք մը միջոցները :

«Դժուար է ըմբռնել, թէ անկախ պետութիւն մը յարձակման թիրախ ըլլայ պարզ այն պատճառով, որ ճիշդ իր քովը, հոգը կ'այրի ամերիկացի նախայարձակներու ոտքերուն տակ :

«Եթէ թոյլ տրուի որ նման եղանակներ ընդլայնուին, ոչ միայն կրնան պատճառ դառնալ, որ քանդուի ՄԱԿի Ուխտը, այլ նաեւ քանդուի հիմնական իրաւունքները երկիրներու յարաբերութիւններուն միջեւ, որպէսզի անոնց փոխարինեն բռնութիւնը եւ բիրտ միջամտութիւնը» :

Յատկանշական է նաեւ որ Վիէթքոնկի գրգռութիւնները սկսան Կոսիդինի Հանօյ ժամանած ատեն : Ամերիկացիք ալ աւելի վճռական ընթացք բռնած են եւ շեշտած թէ ամերիկեան ուժերու դէմ որեւէ յարձակման պարագային, Հանօյ պիտի ենթարկուի հակայարձակման :

Փեքինի մէջ ալ ցոյցեր սկսած են ի նպաստ Վիէթքոնկի : Չին կառավարութեան մէկ յայտարարութիւնը կ'ընդգծէ թէ «ամերիկեան յարձակումը Վիէթնամի ժողովրդապետական Հանրապետութեան դէմ, յարձակում մըն է Չինաստանի դէմ : 650 միլիոն Չինացիները կրաւորական դիրք պիտի չբռնեն եւ լաւ պատրաստուած են այդ ուղղութեամբ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՈՄՊԷ յաղթական մուտք գործեց Լէոփոլտվիլ, գրպանը ունենալով 92 միլիոն չորս հարիւր հազար պելժիական Ֆրանքի չէք մը : Պերլժեւքոնկոլեան համաձայնագիրը զոր Չոմպէ ձեռք ձգեց Պրիւսէլի մէջ, կ'ամրապնդէ իր դիրքը եւ կ'ապահովէ «տնտեսական անկախութիւնը» :

ՆԱՍՐ կը սպառնայ ճանչնալ Արեւելեան Գերմանիոյ վարչակարգը եթէ Գերման Դաշնակցային Հանրապետութիւնը շարունակէ գինել Իսրայէլը :

ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ Նոր – Տէլհի այցելութեան առթիւ, վարչապետ Շասթրի կը մաղթէ որ Ֆրանսական օժանդակութիւնը Հնդկաստանի աւելնայ :

ՖՐԱՆՍԱ եւ Ռումանիա առեւտրական համաձայնագիր մը ստորագրած են Պուքրէշի մէջ, ներկայութեամբ Ֆրանսայի ելմտական նախարարին : Ռումանիա եօթը հարիւր հազար թոն քարիւղ պիտի տայ Ֆրանսայի, տարեկան եւ քիմիական նիւթեր :

ԱՆԳԼԻՈՅ դահլիճը վտանգուած է : Պահպանողականները կը շահագործեն աշխատաւորականներու վարանումները : Եթէ ազատականները միանան պահպանողականներուն, այն ատեն Ուիլսրն միայն 4 ձայնի առաւելութիւն մը կ'ունենայ :

Օրը Օրին

ՈՒ ՀԱՅՈՒՀԻՆ ՊԱՏՄԵՑ

Ծաղկաբոյր, կաթնաթոյր ու գեղահասակ Հայուհի մըն էր օրուան հիւրը :

Ընտանեկան յարկի մը տակ կը պատմէր իր պատմութիւնը՝ մաքուր հայերէնով մը, որ հիացում պատճառեց ներկաներուն :

Կրկնեմ ինչ որ ըսաւ .

— Մի տարի է լինում Երեւանից վերադարձել եմ ... Ծնուել եմ այս երկրում ... Ամերիկեան քաղաքացի եմ ... Ծնողքս 1947ին ինձ տարել են Հայաստան ... Այդ թւում ես կը լինէի հազիւ հինգ տարեկան ... Գիտէ՛ք, ներգաղթ էր ... Իմ հայրն էլ շատերի նման հաւատում է որ հայ մարդը գործ չունէ էս կողմերում եւ պէտք է գնայ Հայաստան ... Ուրեմն, ես մեծացել եմ Երեւանում ... Էնտեղ եմ դպրոց եմ գնացել եւ սովորել եմ բաներ, որոնց դուք, հասկանալի է, չէք հաւատում ...

— Ի՞նչպէս եղաւ որ վերադարձի իրաւունք ստացաք ...

— Մօրաքոյրս իմ մօր եւ ինձ համար արտօնութիւն վերցրեց Մոսկուայում ու վերադարձանք ... Իմ հայրը կորցրի մի քանի տարի առաջ ... :

— Ամերիկա պիտի մնա՞ք ... Վերջապէս, ձեր ծննդավայրն է ... Անգլերէն գիտէք, ռուսերէն գիտէք եւ կրնաք համալսարանի մը մէջ պաշտօն ստանալ ... Ամերիկան լաւ երկիր է ...

Բարեկիրթ ու անուշիկ աղջիկը պատասխանեց .

— Չվիրաւորուէք, բայց ձեզ ասեմ նշմարտութիւնը ... Դուք էստեղ ամէն բան ունէք ինչպէս նկատել եմ ... Հարուստ երկիր էք ապրում, իսկ մենք էնտեղ, է՛հ, պէտք է խոստովանել, հարուստ չենք ... Չունենք ձեր հագուստները, ձեր տները, ձեր դիւրութիւնները ... Բայց, մենք էնտեղ հայրենիք ունենք ... Հողը Հայոց հողն է, երկինքը Հայոց երկինքն է, լեզուն Հայոց լեզուն է, մշակոյթը Հայոց մշակոյթն է ... Էստեղ դուք էդ բաները չունէք ... Խնդրում եմ, չվիրաւորուէք ... Ուզում եմ ասել որ Հայաստանում չէ որ ապրում էք, այլ օտարի հայրենիքում ... Էնպէս որ երկու մտքից եմ, մնա՞մ թէ գնամ ... Սիրտս էնտեղ է, հոգիս էնտեղ է ... Հայրենիքի սէրը ինձ է կանչում .— «Ետ գնա՛, ի՞նչ ես թափառում օտարի երկրում» սաստում է ինձ՝ երազումս ... Չեզ մի բան ասեմ — մենք Հայաստանում հաւատում ենք որ աշխարհումս՝ Հայաստանից աւելի գեղեցիկ երկիր չկայ, աշխարհումս՝ հայերէնից աւելի գեղեցիկ լեզու չկայ, աշխարհումս՝ Երեւանից աւելի գեղեցիկ քաղաք չկայ ... Մեզ էդ հաւատքով են մեծացնում եւ դաստիարակում ...

— Մենք ալ այդպէս կը հաւատանք ...

— Այո՛, բայց դուք հայրենիքի օդից, ջրից զրկուած եւ Արարատի փէշերից հեռու, Հայաստանի վրայ նայում էք օտարների աչքով ... Հարստութիւն էք փնտռում ... Չունենք ... կեանքի ձեր հանգստաւէտ պայմաններն էք փնտռում ... Չունենք : Ձեր հագուստներն ու սրնընդեղէններն էք փնտռում ... Չունենք : Բայց, դրանով հանդերձ, ունենք բաներ, որոք դուք էստեղ չէք գտնում ... Մենք հայերէն ենք խօսում, հայերէն ենք կարդում, հայերէն ենք մտածում ... Մի օր փողոցով անցնում էի մի տասը տարեկան մանչուկի հետ ... Մեր քովից անցան մի այր եւ մի կին, որոնք ռուսերէն էին խօսում ... Մանչուկը նայեց նրանց յետեւից եւ բարձրաձայն ասաց ... «Հը՛, հայերէն չեն խօսում, ռսերէն են խօսում, չեն ամաչում» ... Մենք էդպէս ենք մեծանում — Հայ ... Մենք մշակոյթ ունենք ... Մենք ...

— Ձեր հայրը ի՞նչպէս կորսնցուցիք ..

— Դա էլ ասեմ — հիւանդանոցում մի վիրահատութիւն արեցին ... Լաւացաւ մի որոշ ժամանակ, բայց, յետոյ, մահացաւ, որովհետեւ — պէտք է անկեղծ լինեմ — Երեւանում յայտնի վիրահատներ շատ ունենք, բայց չունենք ձեր դեղերը ... Էնպէս որ մարդիկ ոչինչ պատճառներով մեռանում են ...

×

Անուշիկ աղջիկը ուրիշ շատ մը ազուոր բաներ ալ պատմեց : Ուրախացանք : Մրխիթարուեցանք : Փառաւորուեցանք :

Յետոյ, յանկարծ հարցուցինք .

— Երեւանի նոր սերունդը, որ ձեզի նման հայաշունչ դաստիարակութիւն կը ստանայ, ի՞նչ կը մտածէ Թուրքերուն մասին ... Այսինքն, մեր հողերը — ի՛ր հողերը — ետ առնելու մասին ալ կը մրտածէ՞ ...

Աղջիկը «կարդաց» մեր «նացիոնալիստական» հոգին եւ տուաւ հետեւեալ պատասխանը .

— Նոր սերունդը չի ատում էս օրուան Թուրքին, ինչպէս Ռսերի նոր սերունդը չի ատում էս օրուան Գերմանին ... Ասում է — «Նորերը ի՞նչ մեղք ունեն ... Ոնիրը գործել են սրանց հայրերը ...

Այս անկեղծ պատասխանը բզիկ բզիկ բրաւ մեր սիրտը — Երեւանի հայ երիտասարդը չատէ՞ Թուրքը, այսօրուան Թուրքը եւ չափով մըն ալ անպարտ արձակէ զայն ...

Եթէ, իրա՛ւ, այս ոգիով դաստիարակեր են մեր երիտասարդութիւնը, վաղը ի՞նչ սրտով, ի՞նչ վճռականութեամբ պիտի լծուի ան՝ մեզմէ — ի՛րմէ — կորզուած Հայաստանը ետ պահանջելու, ետ առնելու սրբազան գործին :

Պատասխանը մեր քաղցրիկ Հայուհիէն չէր որ պիտի սպասէինք ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԷՋ ՄԸ ՄԱՐԱՇԻ ԿՌԻԻՆԵՐԷՆ

1920 Յունուար : Յուրտ եւ սառնամանիք ամէն կողմ : Կռիւներու տասներորդ օրն է :

Ամէն կողմ բուռն թափով կը շարունակուին կռիւները: Հակառակ մեր յոյսերուն, որ շուտով օգնական ուժեր պիտի հասնին, ընդհակառակն մեր թշնամի Թուրքերն են որ շարունակ օգնական ուժեր կը ստանան դուրսէն : Անոնց առջեւ բոլոր կողմերէն ճամբաները բաց են : Մենք արտաքին յարաբերութիւններէն կտրուած ենք եւ մեր ռազմամթերքի ու պաշարի սպառման վտանգին առջեւ կը գտնուինք : Առանց յուսահատելու կռիւ կը մղենք ստուարացած թրքական ուժերու դէմ :

Այդ օր, գիշերային տաժանելի կռիւներէ ետք, կը շտապենք ետ դառնալ եւ հաստատուիլ մեր նախկին դիրքերուն վրայ : Արշալոյսէն առաջ կը հասնինք հոն: Ամբողջ գիշերը անքուն ու անօթի, երբ կերպ մը մեր սառած մարմինները տաքցընելու աշխատանքին լծուած էինք, յանկարծ մեր ձախ կողմի հայ և Ֆրանսական ուժերու գրաւած երեք դիրքերու վրայ ուժգին հրացանաձգութիւն մը եւ յարձակում մը սկսաւ: Միեւնոյն ժամանակ այդ դիրքերուն մօտակայ տուներէն հրդեհ սկսած էր: Անկարելի էր անտարբեր մնալ այդ յանկարծակի գործողութեանց առջեւ : Մանաւանդ գիտէինք որ թշնամին նոր ուժեր ստացած էր: Թէեւ մեր պահակները վայրկեան առ վայրկեան լուր կը հասցնէին թէ մեր ճակատին վրայ նոր փոփոխութիւն մը չկար, բայց հարկ էր կազմ եւ պատրաստ գտնուիլ ի պահանջել հարկին հակայարձակումի դիմելու եւ հրդեհները մարելու աշխատանքին լծուելու :

Հետզհետէ երկինքը կը շառագունէր եւ հրացանաձգութիւնը կը սաստկանար ճարճատող հրդեհին հետ համընթաց :

Յանկարծ թրքական գնդացիրներու գործողութիւն մը սկսաւ : Այս նշան մըն էր անկասկած պատրաստուած մեծ յարձակողականի մը : Մեր կարգին, մենք ալ սկսանք արթուն հսկել, մեր պահակներուն թիւը աւելցնել եւ պատրաստ գտնուիլ անմիջական հակայարձակումի :

Մարաշի տասնեակ մը եկեղեցիներէն միայն Քառս. Մանկանց եկեղեցին զերծ մնացած էր հրդեհի վտանգէն եւ հազարաւոր փախստականներու պատսպարան դարձած էր, ինչպէս նաեւ հարիւրի մօտ հայ եւ Ֆրանսացի վիրաւոր զինուորներու հիւանդանոց :

Մեր պահակները լուր բերին թէ այդ եկեղեցին ալ սկսած է բռնկիլ : Մարելու ամէն ճիգ ու փորձ անյաջող անցնելէ ետք, հոն գտնուող ժողովուրդն ու վիրաւորները մեր դիրքերուն մօտ գտնուող մեծ խանը կը փոխադրուին :

Մեր դիրքերուն մօտեցող հրդեհը աւելի կը սաստկանար սառնաշունչ փոթորիկին պատճառաւ : Թուրքերը այդպիսի օրեր կը փնտռեն հրդեհ ձգելու համար, որպէսզի դիւրաւ տարածուի թաղէ թաղ եւ լափէ ամէն ինչ :

Կռուի ազդանշանը տրուած էր ամէն կողմ : Թրքական յարձակումները քանի մը կէտերու վրայ ետ մղուած էին: Բայց կրակը այնքան մօտեցած էր մեզի, որ առաջաւոր դիրքերը այլեւս անգործածելի դարձած էին: Թրքական յարձակողականի փողերը կը լսուէին: Մենք վստահ մեր յաղթանակին, շարունակ համազարկ կը բանայինք դէպի թրքական դիրքերը : Թրքական թնդանօթները, որոնք ընդհանրապէս կ'արձակուէին բերդէն, կը ծեծէին մեր դիրքերը: Այդ կարեւոր ամրութիւնը, նախքան կռիւներու սկսիլը, Թուրքերը դաւադրութեամբ Ֆրանսացիներու ձեռքէն խլած էին : Ֆրանսացիները, իրը թէ նոր դէպքերու տեղի չտալու մտահոգութեամբ, համակերպած էին բերդը Թուրքերուն ձգելու առաջարկին :

Այժերական զինուորներու ջոկատ մը, որ մեր ձախ թեւի դիրքերը կը պահէին, նշմարեցինք որ նահանջի փորձեր կ'ընէ, հակառակ իրենց հրամանատար սպայի սպառնալիքներուն եւ հրահանգներուն : Անոնք կը մերժէին հրացան պարպել մօտեցող Թուրքերուն: Հրդեհը այդ կէտին վրայ բոլոր տուները մոխիրի վերածած, հետզհետէ մեր շուրջ ջղակ կը կազմէր :

Քանի մը բոպէ ետք, մեր դիրքին միւս կողմը ահռելի փլուզում մը տեղի ունեցաւ, գրաւելով մեր ուշադրութիւնը : Միեւնոյն ժամանակ մեր պահակներէն մէկուն օգնութեան աղաղակը լսուեցաւ : Ծուխն ու փոշին անշնչելի մթնոլորտ մը ստեղծեց : Անկարելի էր շարժիլ եւ օգնութեան հասնիլ : Մեր պաշտօնակից փոխ – յիսնապետին եւ քանի մը զինուորներու հետ կ'անցնինք միւս կողմը եւ փլատակներու տակէն դուրս կը հանենք պահակ զինուորը եւ մարած վիճակի մէջ կը հասցնենք հիւանդանոց կոչուած տեղը : Միեւնոյն ժամանակ կ'աշխատինք ամրանալ նոր դիրքերու մէջ, քանի որ հին դիրքերը բաց կը մնային թշնամիին առջեւ :

Կռիւը հետզհետէ կը սաստկանար եւ կարգ մը դիրքեր, որոնք յարձակումէ զերծ մնացած էին, կ'ենթարկուին բուռն յարձակումներու: Որքան ալ տագնապալի կը թուէր մեր վիճակը եւ հրդեհը աւեր կը սփռէր ամէն կողմ, ամուր կառչած կը մնայինք մեր դիրքերուն եւ վրստահ էինք մեր յաղթանակին: Թշնամիին գրոհները շարունակ ետ կը մղուէին եւ միեւնոյն ժամանակ կը լծուէինք նոր դիրքեր ամրացնելու գործին :

Կէս օրուան մօտ, դէպի Այնթապ տանող ճամբուն վրայ, ձիաւոր եւ հետիոտն մեծ ուժերու եւ խուժանի առաջանալը նշմարուեցաւ : Յայտնի եղաւ անմիջապէս որ թրքական նոր ուժեր կը հասնին Մարաշ: Ձիաւորներէն մաս մը բաժնուելով սկսաւ յառաջանալ Քառ. Մանկանց եկեղեցիի այրած եւ բաց մնացած դիրքերը: Քիչ վարը Ֆրանսական գնդացիր մը յանկարծ լռեց : Կարծեցինք թէ դաւադրութիւն մը կը նիւթուի: Միւս կողմէ հրահանգ տրուեցաւ այդ վայրին մօտերը գտնուող դիրքերուն որ դադրեցնեն կրակը եւ լռութիւն պահեն :

Հասկցուեցաւ շուտով որ թշնամին թակարդի մէջ ձգելու ռազմավարութիւնը կը ծրագրուի :

Եւ այսպէս, մոլեգնած թշնամին, կարծելով որ դիմադրութիւնը կքած է, խուժանային յարձակումի մը անցաւ պոռալով ու պոռչտալով յառաջանալով դէպի մեր դիրքերը : Իսկոյն գործողութեան սկսելու հրամանը տրուեցաւ մեզի : Քանի մը բոպէ տեւող համազարկը բաւական եղաւ որ թուրք ձիաւորներու խումբը արժանի պատիժը կրէ : Նոյն բախտին արժանացաւ նաեւ ձիաւորներուն հետեւող խուժանը : Մնացածները փախուստի դիմեցին :

Ուրիշ դիրքի մը վրայ գտնուող հայ քաջարի զինուորները հրաւէր կ'ուղղէին թուրք խուժանին յառաջանալու, քանի որ անոնք կը հաւատային թէ կեավուրին գնդակը իրենց չի գպիր :

Այսպէս մինչեւ իրիկուն շարունակուեցան կատաղի կռիւները եւ Քիլիսէն, Ալպիսթանէն եւ այլ շրջաններէ բերուած բազմահազար Թուրքեր ջարդուեցան :

×

Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ, ոգեկոչումի այս օրերուն, թող Մարաշի նահատակներուն եւ Լեգէոնական քաջերուն յաւերժական յուշարձան մը ըլլան այս տողերը, զոր սրտամորմոք յիշատակներով կը նուիրենք իրենց, ոգեկոչումի այս յուզիչ պահուն :

Յիշատակն արդարոց եւ նահատակներու օրհնութեամբ եղիցի :

ԽՈՐԷՆ ՔՀՆՅ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ԱՅՑԵԼՈՒԹԵՆԷ ՄԸ

ՌԱՏԻՕ ԵՐԵՒԱՆԸ ԿԸ ԾԱՂԿԻ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ...

ԾԱՆՕԹ.— Ֆրանսացի թղթակից մը, Ռումանիոյ մայրաքաղաք Պուքրէշէն իր թերթին զրկած է հետեւեալ թղթակցութիւնը « Ռատիօ – Երեւանը կը ծաղկի Ռումանիոյ մէջ ...» խորագրով.

Մեռած ատեն, Սթալին երկու նամակ ձգեց Խրուշչեւին՝ պատուիրելով՝ որ մեծ դժուարութեանց մատնուելու պարագային բանայ զանոնք: Մէկ քանի տարի առաջ, Խրուշչեւ բացաւ առաջին նամակը եւ կարդաց. « Եթէ գործերը լաւ չերթան՝ յանցանքը իմ վրայ ձգէ »:

Անցեալ Դեկտեմբեր 13ին, բացաւ երկրորդ նամակն ալ: Սթալին գրած էր. «Եթէ գործերը աւելի գէշ կ'երթան՝ քո'վս եկուր » :

Խօսակիցս ամբողջ սրտովը խնդաց : Այս տեսակ պատմութիւններ կը յօրինուին լուրջ դէպքի մը հաղորդումէն յետոյ, կէս ժամէն: Ասիկա՝ Խորհրդային Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի անունով կոչուող «Ռատիօ Երեւանն է » :

Գէշ ածիլուած, գէշ հագուած, գէշ կապուած փողկապով ու փայլուն դէմքով այս մարդը երբ մեզ տեսաւ՝ աթոռէն ելաւ ու մեզ իր մօտ կանչեց :

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՕՐԻ ՊԷՍ Է

Իր Ֆրանսերէնը նախ դժուար էր, բայց, յետոյ սկսաւ հաճելի կերպով սահիլ: Հոս, Պուքրէշի մէջ, ամէն մարդ քիչ շատ Ֆրանսերէն կը խօսի :

Մարդը մեզի պատմեց իր կեանքը : Քաղքենի ընտանիքէ սերած է եւ այսօր, հազար հարիւր լէյ ամսականով մասնագէտ մետաղագէտ է: Ուսեալ է, ծանօթ է Ֆրանսացի գրագէտներուն, Ռապլէէն մինչեւ Ափոլինէր : Անոնց մասին խօսեցաւ յուզումնալից ձայնով.

— Ողբերգութիւնն այն է, որ 14 տարեկանէս շատ կը խմէի, ըսաւ :

Յետոյ, եկաւ յեղափոխութիւնը :

Պետութիւնը ամէն ինչ առաւ : Ամբողջ հարստութիւնս վրաս ունեցածս է: Ամուրի եմ եւ առանձին կ'ապրիմ սենեակի մը մէջ : Հազիւ կրնամ բարեկամուհի մը ընդունիլ : (Ճիշդ այս բառը չգործածեց այլ՝ շատ կոպիտ Ֆրանսական բառ մը): Սակայն, պէտք է ընդունիլ՝ թէ ընտանիքները լաւ բնակարաններ ունին : Պետութիւնը հարուստ է : Կը կառուցանէ:

— Ի՞նչ կը մտածէք կառավարութեան մասին :

— Քաղաքապետները ժամանակավրէպ են այլեւս: Հիմա՝ զարգացածները կը կառավարեն :

Յեղափոխութիւնը, եզրակացուց ան, արօրի պէս է: Ուրիշ բաներ կը թաղէ եւ ուրիշ բաներ կը բուսցնէ : (Ինքզինքը թաղուած նկատեց): Կացութիւնը աւելի լաւ է այսօր : Բաւական է որ այսպէս շարունակուի :

Այս դիշեր շատ աւելի բան իմացայ քան ինչ որ պիտի կրնայի իմանալ մեծ ճամբորդութեան մը ընթացքին, վարչաձեւին մասին, (որ Արեւելեան Եւրոպայի ամէնէն խիստերէն էր), անոր զարգացման մասին (աւելի մարդկայնական կը դառնայ), անոր յաջողութեանց մասին (տնտեսական ու քաղաքակրթական), անոր ձգտումներուն մասին (անկախութիւն) եւ Ֆրանսայի հանդէպ Ռումանացիներու յուզիչ սիրոյն մասին : Իմ հանդիպած միւս Ռումանացիներս, ամէն ինչ վարդագոյն կամ սեւ կը տեսնեն : Ժողովրդային Հանրապետութեանց դրութիւնը ծանօթ է .— Միայն մէկ կուսակցութիւն, մէկ քուէաթուղթ եւ միակողմանի մամուլ : Ամէն ինչ պետութեան ուղղակի եւ անուղղակի հակակշռին տակ :

Համագործակցականի հողագործները կրնան ունենալ իրենց տունն ու պարտէզը, կրնան իրենց արտադրութիւնները ծախել ազատ շուկայի մէջ: Հողին հարիւրին 59ը դեռ համայնացած չէ :

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԸ ՏԱՆ ՄԷՋ

Ասոնք՝ տեսաբանօրէն : Գործադրութիւնը տարբեր է: Ամէնքը տակէն կ'ելլեն: Բոլորին համար բացառիկ փոքր շահեր կան: Մեծ բժիշկները չեն մերժեր եթէ պատահի որ նուէրներ տրուին իրենց: Ատամնաբոյժները, պայուսակը ձեռքը, «ազատ այցելութեան » կ'երթան յաճախորդներու տուները : Երբ քննութիւնները մօտենան, լաւ կ'ըլլայ որ մարդ փրոֆէսէօրներէն խնդրէ նախապատրաստութիւն, զոր պէտք է մկրտէ «սերտողութիւն » անունով : Հանրային պաշտօնեաները բոլորն ալ անտարբեր չեն :

ՄԱՅՐԸ

Սարսափելի գաղափարներ կը ճնշէին անոր գլուխը: Ալ երբեք, երբեք պիտի չդրկէր իր զաւակը, իր դիւցազնը : Ոստիկանները սպաննեցին հայրը, Բրուսիացիք՝ զաւակը... թնդանօթի գունդով: Իրեն կը թուէր թէ կը տեսնէ բոլոր այս քստմնեցուցիչ տեսաբանները, կ'իյնայ գլուխը, կը բացուին աչքերը, և ան ակռաներով կը կրծէ պեխերուն ծայրերը, ինչպէս միշտ սովոր էր ընել բարկութեան պահերուն :

Ի՞նչ ըրին անոր մարմինը: Երանի թէ իրեն յանձնէին իր զաւակին դիակը, ինչպէս որ իրեն վերադարձուցին ամուսնոյն ջախջախուած մարմինը :

Մինչ խեղճ կինը այս տխուր խորհրդածութիւններուն մէջ կը տանջուէր, ձայներ լսուեցան : Բրուսիացիներն էին, որ դիւղէն կը վերադառնային. նամակը անմիջապէս գրպանը դրաւ, սրբեց արցունքները եւ սովորականին պէս, հանգարտ դիմաւորեց զանոնք :

Չորս զինուորներն ալ ուրախ էին գեղեցիկ ճագար մը բերած ըլլալնուն համար, զոր հաւանաբար տեղէ մը գողցած էին եւ շուտով կ'ուզէին ճաշակել այդ համեղ պատառը :

Պառաւը անմիջապէս նախաճաշի պատրաստութեան անցաւ : Երբ պիտի մորթէր ճագարը, ձեռքերը բոլորովին թուլցան եւ դանակը գետին ինկաւ, թէեւ իր կեանքին մէջ հարիւր անգամ կատարած էր այս գործողութիւնը, առանց յուզուելու: Զինուորներէն մէկը գործը իր վրայ առաւ :

Մեռած կենդանիին արեան տեսքը, որ տաք – տաք զինուորին ձեռքերուն մէջ կը հոսէր, ոտքէն մինչեւ գլուխ սարսուռ ազդեց պառաւին վրայ. իր աչքին առջեւ ներկայացաւ զաւակին արիւնալի տեսքը ...:

Ճաշի ժամանակ պատառ մը իսկ ուտել չկրցաւ : Բրուսիացիները անոր փոխարէն կերան բոլոր ճագարը. հեռուէն անտարբեր աչքով կը դիտէր լուռ, բայց արդէն մտքին մէջ սարսափելի գաղափար մը ծնունդ առած էր :

— Զարմանալի բան, տակաւին մինչեւ հիմա չեմ դիտեր ձեր անունները, ըսաւ, թէեւ ամիս մը եղաւ, որ միասին կը բընակինք :

Զինուորները դժուարութեամբ հասկըցան պառաւին միտքը եւ ի վերջոյ տուին իրենց անունները, սակայն պառաւը ասով չգոհացաւ եւ ստիպեց որ իրենց ընտանիքներուն հասցէները եւս նշանակեն թուղթի մը վրայ, եւ ակնոցը դնելով աչքերուն, ուշադրութեամբ քննեց ստորագրութիւնները, յետոյ ծալեց թուղթը եւ դրաւ գրպանը, ուր արդէն կը գտնուէր իրեն զաւակին մահը գուժող նամակը : Երբ վերջացաւ ճաշը, ըսաւ զինուորներուն.

— Քիչ մը պիտի աշխատիմ : Եւ սկսաւ խոտ տանիլ զինուորներուն պառկած անկիւնը:

Զինուորներուն զարմանքը փարատելու համար ըսաւ, թէ այդպէս աւելի տաք կ'ըլլայ իրենց պառկած տեղը: Զինուորները սիրով օգնեցին պառաւին: Վերէն վար խոտով ծածկուած, տաք եւ հոտաւէտ սենեակ մը պատրաստեցին, որքան լաւ էր անոր մէջ քնանալը : Վերջապէս Գերմանացիները իրենց հանգստարանը քաշուեցան բարձրանալով սանդուխէ մը:

Հազիւ թէ դուռը փակուեցաւ անոնց ետեւէն, երբ պառաւը վերցուց սանդուխը առանց աղմուկի, դուրսի դուռը բացաւ եւ սկսաւ խոտի դէզեր տանիլ խոհանոցը:

Ժամանակ առ ժամանակ կը լսէր չորս քաջ զինուորներու աններդաշնակ եւ սուր խրխռոցը :

ԿԻ ՏԸ ՄՈՓԱՍԱՆ

(2 Շար.)

ԿԱՐՎԱԾ ** ԱՍՏՂԱՅԻՆ

1547. Հունաստանում ոչ մի տեղ չկա այնքան մեծ քանակությամբ ձյուն, որքան Ամերիկայում :

1548. Հունարեն այսօրվա ձյուն նշանակում է նաև ձմեռ : Ուստի և ասում են՝ ձյունոտ տարի, ձյունառատ ձմեռ և այլն :

1549. Ֆորթունատուս ասում է հետևյալը. «Ես ձյան մեջ տեսա սպանված մի մարդու, որի ականջները կարծես մոմից էին շինված, ձեռքերը՝ ինչպես մարմարից, իսկ աչքերը՝ ինչպես ապակուց» :

1550. Ամբողջ ձյունը իր մեջ չի պարունակում ոչ մի կենդանի : Ձյան մեջ ապրող միակ կենդանին ձյունասերն է :

1551. Իգուանոդոնը ձյունոտ տեղերում չի ապրում, քանի որ նրա մարմնի ջերմաստիճանը 36 աստիճան է, իսկ ձյունը՝ զրո աստիճան :

×

Ձմռան սկսվելը Հոմերոսը նկարագրում է հետևյալ տողերով. «Ձյունը հանկարծ տեղաց, երբ արտասուեցին հովերը, ամպերը հավաքեցին ձյունը, ինչպես հացկերույթի ժամանակ ալյուրը հավաքում են մաղերի մեջ» :

×

Ե. յ. գ. 1552 տարի :

1551. Իգուանոդոնը ձյունոտ ժամանակ ձյունից փորում է իր համար փոսեր, որոնց մեջ ապրում է ձմռան ամբողջ ընթացքում :

Ե. ԱՐՏԱՇԵՍՅԱՆ

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄՈՎՍԻՍՅԱՆԻ

— Ես, — ասաց Արտաշեսը, — ոչ մի ընկեր չունեմ, որովհետև ինձ համար ընկերությունը ոչ մի նշանակություն չունի : Ես ինձ համար միայն ապրում եմ, ես ինձ համար միայն աշխատում եմ, ես ինձ համար միայն ուզում եմ ապրել :

— Ուրեմն դու ինքնասեր ես, — ասաց Արտակը :

— Ես ինքնասեր չեմ, ես ինձ համար եմ ապրում :

— Ուրեմն ինքնասեր ես, — կրկնե

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Կ. Պօլիկեան (Մարսէյլ) կը ծանուցանեն թէ իրենց ողբացեալ զաւկին՝ ՀՐԱՆԴ ՊՕԼԻԿԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Սէն Լուի (Մարսէյլ) Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ, այս Կիրակի ժամը 10ին: Կը հրաւիրուին ողբացեալի յիշատակը յարգողները :

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Աննիկ Պագըրճեան եւ զաւակը՝ Արմենուհի քառասուն Ֆրանք կը նուիրեն Կապ. Խաչին իրենց տագրոջ եւ հօրեղբօր Աստուր Պագըրճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, ի նպաստ դպրոցին եւ մասնաճիւղին : Տէսինի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը հարիւր Ֆրանք, Պ. Նուպար Պօտուրեան յիսուն, Օննիկ եւ քոյրը Տիրուհի Իսրայէլեաններու մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի: Պ. Լեւոն Տէր-Ղազարեան, Պ. Տօնիկ Փօլատեան, Պ. Սուրէն Սահակեան, ընկերուհի Շաքէ Պուտաքեան տասնական, ընկերուհի Մարի Կարապետեան տասը, իր աղջկան անվնաս ազատուելուն համար, պատահած արկածին առթիւ :

×

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ հետեւեալ անձերուն որոնք փոխան ծաղկեպսակի Բարեգործականի իրենց նուիրատուութիւններով մասնակցեցան Օննիկ Թադէոսեանի մահուան սուգին:

Տէր եւ Տիկին Գ. Ստեփանեան 300 Ֆր, Պ. Եր. Հիւսիսեան 250, Տէր եւ Տիկին Զրբաշեան 150 Ֆրանք, Սաներու Միութեան կողմէ հարիւր, Զարզավաթճեան եղբարք հարիւր, Երկու ոմն 50 եւ 20, Փրատոյի Դպրաց դասը յիսուն, Շաւարշ Փիրանեան, Արշամ Պապայեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Սիսակեան յիսունական, Արմենիա երգչախումբ քառասուն, Պ. Վ. Պանտիկեան, Տէր եւ Տիկին Զիւրիքտիշեան երեսունական, Պ. Խաչատուր Հացպանեան, Տէր եւ Տիկին Թ. Պապանեան, Տէր եւ Տիկին Բարսեղեան, Պ. Ռաֆֆի Սվաճեան քսանական, Այրի Տիկին Մաքրուհի Սվաճեան տասը:

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇԱՍԵՂԱՆԸ

Այս Կիրակի, ժամը 12·30ին ճաշարան «Կավռօշ», Բիւ Բիւժըմօն, մեթրօ Մօթմարթրը :

Ընտիր ճաշացուցակ, հաճելի ժամանց
Ճաշագին 15 ֆրանք

Պէտք է սեղան ապահովել նախօրօք հեռաձայնելով՝
Սանթրալ 73·98 կամ Փրօնվաս 25·46 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 28ին, Ֆրանքեւզուիցերական սրահը, 10 Բիւ տէ Մեսաժըրի, (մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր):

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Կիրակի 14 Մարտին, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ ԺԱՆ ՌՈՇԻ:

×

ԼԻՈՆ.— Փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը Փետրուար 21ին, Կիրակի կէս օրէ ետք, Ազգ. Տան սրահը: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան կազմակերպած Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի յիսնամեակը, Մայիս 15ին, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէները ու խումբերը Կիրակի (21 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 15ին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ :

ԶԱՒԵՇՏԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի Հայ Առաք. Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ :

Հովանաւորութեամբ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ :

Կազմակերպութեամբ ԼԻՈՆԻ «ԿՈՄԻ. ՏԱՍ» ԵՐԿՍԵՌ ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲԻ :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3-ին, 6րդ թաղապետարանի սրահը: 58 Բիւ տը Սէզ, Լիոն :

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

(Յակոբ Պարոնեանի, կատակերգութիւն 3 արար):

Գին.— Ա. կարգ 5 Ֆրանք, Բ. կարգ 3·50 Ֆրանք :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ
ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ –
(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգային Առաջնորդարանին :

Նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան :

Փետր. 28ին, Կիրակի կէսօրէ ետք :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

2 ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ
ԳՈՀԱՐԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ Կ'ԵՐԳԷ
եւ
ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳ

(Պար եւ երգ Երեւանի արուեստագէտներուն կողմէ)

Երեքշաբթի, Փետր. 16, ժամը 20·30ին
ՍԻՆԷՄԱ ԼԸ ՏՕՖԷՆ
65պիս, Բիւ Լաֆայէթ (մեթրօ Քատէ)

Գիները 3 եւ 5 Ֆրանք: Տոմսերը ապահովել սովորական վայրերէն :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Կեանքը - Քոյրս

(Քերթուածներ)

Գին 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել Պօմոնի եւ Մարսէյլի բարեպաշտ հասարակութեան թէ այս Կիրակի օր, «Տեառնընդառաջ»ի առթիւ, եկեղեցւոյս մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ թեմին առաջնորդ Տ. ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին հասարակութիւնը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր կազմութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է Հայկական տոհմիկ պարերու երեկոյթ մը, Կիրակի Մայիս 9ին, ժամը 21էն 23·30 :

LA MAISON DE LA MUTUALITE
24, Rue Saint-Victor, PARIS (5e)
(Métro : Maubert-Mutualité)

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 21, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.Ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
31, AVENUE GEORGE V — PARIS

Նախագահութեամբ՝ ԱՆՏՐԷ-ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՓՈՆՍԷԻ
Նախկին դեսպան, նախագահ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի

Երկու նուագախումբ, Քօթիյոն – թօմպոլա, խնամուած պիւֆէ,

Սովորական դիներով
— ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ —

Զրի թօմպոլա գրաւուած սեղաններու թիւով, օժանդակութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբի :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները, դիմելով
U.G.A.B. 11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18
Կամ Փրովանս 07 – 25 եւ 61–10 :
Գին 10 Ֆրանք, Ուսանողներուն 5 ֆրանք
C. C. P. 8019-72, Paris

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
11
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
11 FÉVRIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10230 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.230

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

—o—

— Տարօրինակ ժողովուրդ էք ... Տարբինները եւ տարինները չարդուեցաք թշնամիէն, զոր կը կոչէք վայրենի, գազան, ճիւաղ, հրէշ, բարբարոս, բորենի, աքիւռուչա, ջարդարար, աւարառու, սատակ ... Տարիներ ու տարիններ դէպ քերը կրկնուեցան միեւնոյն եղանակով, եւ մէկը միւսէն ահռելի ցնցումներով, բայց կը թուի թէ բան սորվելիք չունիք:

— . . . . .

— Բարբարոսին սուրը կախուած էր ձեր վրայէն, դուք ալ սուր եւ դէնք ունէիք, բայց փոխանակ անոր ապաւինելու, ձեր աչքերն ուղղեցինք սահմանէն անդին, դէպի Եւրոպա եւ աւելի հեռուներ: «Քեռին կուգայ կ'ապատէ. «Ինկլիւիզ»ը Տարտանէլ հասած է ...»: Չհասը կրցաք թէ աշխարհ բռնկած էր, դոյզ թեան կռիւ էր, եւ թշնամին պիտի զար նէր անխնայ: Ե՞րբ կրնար երազել այսպիսի պատեհութիւն: Իսկ դուք, ո՞ր օրուան կը սպասէիք ...

— Կը սպասէինք որ թշնամին իր ուժը չափէը մեր ռազմիկներուն հետ, ոչ թէ անդին, անսպառելի կիներու, ծերունիներու եւ երախաներու վրայ:

— Զրսի՛ թէ բան չէք սորվիր: Գիտէիք թէ թշնամին հրէշային բնաւորութեան տէր ունէր, պիտի չխնայէր մեծին ու փոքրին, կնոջ կամ երախայի: Անոր համար ժամանակը եկած էր ձեր հաշիւը փակելու, ձեր արմատը չորցնելու: Ձեր անունն ելած էր իբրեւ չար բան պիտցող ժողովուրդ, բայց երեւան եկաւ որ թուրքին պատմութիւնն անդամ չէք սորված, թէեւ անոր իշխանութեան տակ մնացիք վեց հարիւր տարի ...

— Թշնամին իր քաղաքեամբ չէր որ կը յաղթէր, այլ հրէշային վատութեամբ: Գիտնալով որ պիտի չկրնար ճակատ ճակատի չափուիլ, դիմեց անարդ, ճիւաղային դաւադրութեան մը: Մինչեւ 45 տարեկանները զինուոր գրեց: Ցետոյ հաւաքեց բոլոր գլուխները, գոլոշ ամէնէն ակռաւոր դէմքէն մինչեւ յետին դիւղի տէրտէրը, եւ մնացեալը սպանդանոց քշեց հօտի մը պէս, կէս ժամ, մէկ ժամ ան ղին աշնջացնելու համար: Եւ այս բոլորը, ամբողջ ժողովուրդի մը անճիտութեամբ կոչեց «կարգ մը անպատեհութիւններ», չնայատակ Թալէաթի բերնով: Մինչեւ այսօր ալ այդպէս կը կոչէ, այսինքն բան չի խոստովանիր ...:

— Անգամ մը եւս խոստովանեցէք թէ բան մը չէք սորվիր: Ի՞նչ, կ'ուզէիք որ թո՞ւրքն ալ ձեզի պէս թուղթին յանձնէր իր բրածն ու չբրածը: Վեց հարիւր տարուան փորձառութիւն եւ հմտութիւն ունի. աշխարհներ կը փլցնէ, առանց սրեւէ բան յայտնելու, եւ առանց որեւէ բան խոստովանելու: Մինչդեռ դուք ... Ա. նոնք չատո՞նց համրած էին ձեր ակռաները: Ձեր ոսքը դեռնէն կտրած էր Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին: Ձեր վրայ արեւ ցաթած էր վինագազարին, իսկ ան իր ձայնը քաշած, այնպէս ձեւացնելով թէ ամէն բանէ յուսահատած եւ ճակատագրին համակերպած է, նորանոր ծրագիրներ կ'որոճար, պատմութիւն կը ստեղծէր եւ գործեր կը սարքէր: Մոռցեր էիք նոյնիսկ ձեր պատմութիւնը ...

— Եթէ արտաքին պարագաները չնպաստէին, անոր վերջմանը չատոնց փորուած էր: Անոր վերջին յաջողութիւնն ալ արդիւք էր իր բարբարոսական եւ ամբիծուչա բնազդին:

— Երեւի ձեր քրիստոնէական Աւետարանները ձեր դաստիարակութիւնն ալ բթացուցած է: Եթէ թուրքը օգտուեցաւ արտաքին պարագաներէն, այնքան դժնդակ պայմաններու մէջ, դուք որ առաւելութիւններ կը վայելէիք, ինչո՞ւ չօգտուեցաք իմ ճամբէս չէր գալեր: Կամ, եթէ կ'ուզէք, ես իր ճամբէն չէի գալեր:

Ազգին ցաւերուն մասին խօսիլ կը նշանակէ Հայաստանը եւ իր վարչաձեւը օրակարգին ալ գլխաւոր նիւթն էր, այդ օրը, մեր միհուճար հայրենիքը:

— Տանձ էր՝ հասաւ, խնձոր էր՝ կարմրցաւ, սկսաւ իմաստուն բարեկամս... Ա՛լ կը բաւէ, ... եղբայր ինչ մըն ալ Հայաստանի լուսաւոր երեսը ցոյց տուէք ... Մեզմէ օրինակ առէք ...

— Մենք Հայաստանի լուսաւոր երեսն ալ ցոյց կուտանք, խաւարի մէջ մնացած երեսն ալ... Որովհետեւ, մեր աչքերը խաւարին մէջ ալ կը տեսնեն ...

— Ատ ի՞նչ յաւակնութիւն է ... Ձեր աչքը մեր աչքէն ի՞նչով կը տարբերի...

— Կը տարբերի անով որ սուր է եւ կը տեսնէ... Ձերը գործին չեկած բաները չի տեսներ ... Կամ, աւելի շիտակը, կը տեսնէ, բայց չտեսնելու կը զարնէ ...

— Եթէ նոյնիսկ ձեր ըսածը ճիշդ ըլլար — «ճի՛շդ է» չեմ ըսեր—դարձեալ, կը նշանակէ որ մենք բաղաքական դաստիարակութիւն ունինք, դուք չունիք ... Հայրենասէր մէկը իր հայրենիքին տխուր երեւոյթները տեսնելու չէ... Պատռոն ատանկ կ'ըսէ ...

— Պատռոն ատանկ բան ըսած չէ ...

— Լա՛ւ, թող Պատռոնը չըլլայ, Արիստոտելը ըլլայ ...

— Արիստոտելն ալ ատանկ յիմար բաներ ըսած չէ ...

— Լա՛ւ, լա՛ւ... Թող մենք ըսած ըլլանք ... Հարցը այն է որ լռելու էք՝ մանաւանդ այս տարի ... Գրեցէ՛ք, Հայաստանի մշակոյթին մասին ... Գովեցէ՛ք, պանծացուցէք մեր գրականութիւնը մեր արուեստը, մեր գիտութիւնը, մեր ճարտարուեստը, մէկ խօսքով մեր խորհրդային Հայաստանի յառաջդիմութիւնն ու բարգաւաճումը ամէն մարզի մէջ:

— Նետեցէ՛ք սա «խորհրդային» բառը, եւ ըսէ՛ք Ամենայն Հայոց Հայաստան ...

— Բառերով ժամավաճառ չըլլանք ... Շատ տարօրինակ մարդիկ էք ... Եղբայր, օր մը օրանց ելաք գրեցի՛ք թէ ազգերու պատմութեան մէջ, առաջին անգամն էր որ Հայ մը վիթխարի պետութեան մը «բագաւոր» կ'ըլլար ... Լուրը տուիք, անցաք ... Մարդուն նկա՛րը անգամ չհրատարակեցիք ...

—Եթէ այդ «բագաւորը» ըլլար, անանկ «բագաւոր» մը, որ կարենար իր մէկ հրովարտակով՝ Թաթարին ու Վրացիին փուռ պուռ տրուած հողերը ետ առնել, կրնայիք հայրապետական կոնդակով, իր նկարը նոյնիսկ ժամուն բակը կախել... Բայց, ձեր այդ «բագաւորը» ահմպիլի «բագաւոր»ներէն աւելի հեղինակութիւն չունի, դժբախտաբար ... Ուրեմն, մեր տուած չոր լուրն ալ կը բաւէ՝ ցնոր տնօրինութիւն ...

— Ատանկ չէ, բայց թող ատանկ ըլլայ ... վերջերս, նոր վախ մը ունիմ ... Վախնամ այս տարի ալ ելլէք Հայաստանիս «գերեալ ազգերու» շարքը դասէք եւ էէլ – պակաս բաներ ըսէք ...

– –Գերեալ չէ՞ ...

— Անշուշտ, չէ... Սիրելիս, մեր եղբայրները հառաչանքը հինգ տարիէ ի վեր ազատօրէն չե՞ն շնչեր երեւանի թէ Ղըզըլ Զախչախի մէջ... Ա՞տ ալ կ'ուրացաք ...

— Ձենք ուրացար, ո՛չ... Ի հարկէ կը շնչեն ... Բայց, կը շնչեն ուրիշին բի թով ...

— Ա՞տ, ինչ խօսք է... Ձերկարենք... Ըսէ՛ ճայիւ, վերջապէս ձեր ուզածը ի՞նչ է, կրնա՞ք իմանալ ...

— Մեր ուզա՞ծը ...

— Այո՛, ձեր ուզածը ...

— Մենք կ'ուզենք մե՛ր բիթով շնչել...

— . . . . . .

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑՈՉՑԵՐ ՓԵՔԻՆԷՆ ՄՈՍԿՈՒԱ

—o—

ԶԻՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ ԱԼ ԴԷՄ Է

—o—

Քանի մը հարիւր հազար հոգի պանդիտանին ցոյց մը կատարած են Զի նահատանի մայրաքաղաքին մէջ, առանց սակայն այն ապատորութիւնը թողելու թէ տաղնապ մը կայ երկրին մէջ, ինչպէս պիտի ըլլար որեւէ ուրիշ երկրի մէջ: Արդարեւ նման ցոյցեր սովորական բնոյթ ստացած են Փեքինի մէջ: Զինաստան նախ կ'ուզէ նպաստացնել Միացեալ Նահանգներու վարկը, այնպէս ցոյց տալով թէ աշխարհակալութիւնը ինքզինքը կորսնցուցած է եւ յուսահատական միջոցներու ստիպուած է դիմել, ինչպէս ահաբեկչական հարուածներ արեւելքի պատերազմին ծաւալումը: Այդ ձեւով կ'ուզէ իր վարկը մեծցնել Ասիոյ, Ափրիկէի եւ Լատին Ամերիկայի աչքին: Զինաստան կ'ուզէ նաեւ հասկցնել թէ առանց իրեն որեւէ կարգադրութիւն չի կրնար ըլլալ Ասիոյ մէջ: Կ'ուզէ նեղը դնել Սորհրդային Միութիւնը, առաւելագոյնս օգտագործելով Կոսիկինի Հանոյ այցելութիւնը: «Ժողովուրդին Օրաթերթը» իր խմբագրականին մէջ կը ձագկէ բոլոր անոնք որոնք կը խորհին թէ ամերիկեան աշխարհակալութիւնը տեղի պիտի տայ անմիջապէս որ դժուարութեան մատնուի: Զին պաշտօնական օրգանը նոր քերթուած մըն ալ կը հրատարակէ պատասխանական քահանայ Շաօ – Փու – Շուէն, որ առենին արդէն ծաղրած էր Սրուչչեւի յայտարդները: Այս անգամ ալ Կոսիկինը կը ծաղրէ Վիէթնամի դէպքերուն առթիւ: Նախ իր վրդովմունքը կը յայտնէ որ «ապատութեան Աստուածը» (Ամերիկա) խաղաղութիւն քարոզէ, ապա Ռուսերով կը պրպտի.— «Կը սպասեմ տեսնելու համար թէ նորէն ի՞նչ չծախուելիք ապրանք պիտի հանէք ձեր դրպանէն»:

Մոսկուայի մէջ, մօտ հազար ասիացի ուսանողներ բուռն ցոյց մը կատարած են տեղւոյս ամերիկեան դեսպանատան առջեւ: «Անկի՛ Ձոնսըն», «ձեռքերը վա՛ր, ձեռքերը վա՛ր, ոճիրը դադրեցուցէք Վիէթնամի մէջ» եւն. եւն.: Այս առթիւ Ուզբեկիստանի Արտաքին Նախարարութեան բանաբերը «վրդովեցուցիչ արարք» որակեց Մոսկուայի ցոյցը, աւելցնելով թէ ոստիկանութիւնը հարկ եղած պաշտպանութիւնը չէր ընծայած:

—o—

« ԱՅՕ՛, ԲԱՅՑ ՄԵ՛Ր ՔԻԹՈՎ »...

—o—

Ինչպէս մեր վարժապետները կ'ըսէին ժամանակին — կարծեմ, միւնչեւ այսօր ալ ըսողներ մնացած են հոս, հոն — «հարկը օրէնքը կը լուծէ» եւ ճեզի ընել կուտայ բաներ, զորս պիտի չուզէիր ընել եթէ ճեզ ազատ ձգած ըլլային:

Այո՛, հարկը լուծեց՝ սեւին ճերմակ ըսողը դիմացս չառնելու սիրական օրէնիս եւ օր մըն ալ սկսայ ազգին ցաւերուն մասին խօսքի բռնուիլ, մէկու մը հետ, որ շատ շնորհիով մէկը ըլլալով հանդերձ, իմ ճամբէս չէր գալեր: Կամ, եթէ կ'ուզէք, ես իր ճամբէն չէի գալեր:

Ազգին ցաւերուն մասին խօսիլ կը նշանակէ Հայաստանը եւ իր վարչաձեւը օրակարգին ալ գլխաւոր նիւթն էր, այդ օրը, մեր միհուճար հայրենիքը:

— Տանձ էր՝ հասաւ, խնձոր էր՝ կարմրցաւ, սկսաւ իմաստուն բարեկամս... Ա՛լ կը բաւէ, ... եղբայր ինչ մըն ալ Հայաստանի լուսաւոր երեսը ցոյց տուէք ... Մեզմէ օրինակ առէք ...

— Մենք Հայաստանի լուսաւոր երեսն ալ ցոյց կուտանք, խաւարի մէջ մնացած երեսն ալ... Որովհետեւ, մեր աչքերը խաւարին մէջ ալ կը տեսնեն ...

— Ատ ի՞նչ յաւակնութիւն է ... Ձեր աչքը մեր աչքէն ի՞նչով կը տարբերի...

— Կը տարբերի անով որ սուր է եւ կը տեսնէ... Ձերը գործին չեկած բաները չի տեսներ ... Կամ, աւելի շիտակը, կը տեսնէ, բայց չտեսնելու կը զարնէ ...

— Եթէ նոյնիսկ ձեր ըսածը ճիշդ ըլլար — «ճի՛շդ է» չեմ ըսեր—դարձեալ, կը նշանակէ որ մենք քաղաքական դաստիարակութիւն ունինք, դուք չունիք ... Հայրենասէր մէկը իր հայրենիքին տխուր երեւոյթները տեսնելու չէ... Պատռոն ատանկ կ'ըսէ ...

— Պատռոն ատանկ բան ըսած չէ ...

— Լա՛ւ, թող Պատռոնը չըլլայ, Արիստոտելը ըլլայ ...

— Արիստոտելն ալ ատանկ յիմար բաներ ըսած չէ ...

— Լա՛ւ, լա՛ւ... Թող մենք ըսած ըլլանք ... Հարցը այն է որ լռելու էք՝ մանաւանդ այս տարի ... Գրեցէ՛ք, Հայաստանի մշակոյթին մասին ... Գովեցէ՛ք, պանծացուցէք մեր գրականութիւնը մեր արուեստը, մեր գիտութիւնը, մեր ճարտարուեստը, մէկ խօսքով մեր խորհրդային Հայաստանի յառաջդիմութիւնն ու բարգաւաճումը ամէն մարզի մէջ:

— Նետեցէ՛ք սա «խորհրդային» բառը, եւ ըսէ՛ք Ամենայն Հայոց Հայաստան ...

— Բառերով ժամավաճառ չըլլանք ... Շատ տարօրինակ մարդիկ էք ... Եղբայր, օր մը օրանց ելաք գրեցի՛ք թէ ազգերու պատմութեան մէջ, առաջին անգամն էր որ Հայ մը վիթխարի պետութեան մը «բագաւոր» կ'ըլլար ... Լուրը տուիք, անցաք ... Մարդուն նկա՛րը անգամ չհրատարակեցիք ...

—Եթէ այդ «բագաւորը» ըլլար, անանկ «բագաւոր» մը, որ կարենար իր մէկ հրովարտակով՝ Թաթարին ու Վրացիին փուռ պուռ տրուած հողերը ետ առնել, կրնայիք հայրապետական կոնդակով, իր նկարը նոյնիսկ ժամուն բակը կախել... Բայց, ձեր այդ «բագաւորը» ահմպիլի «բագաւոր»ներէն աւելի հեղինակութիւն չունի, դժբախտաբար ... Ուրեմն, մեր տուած չոր լուրն ալ կը բաւէ՝ ցնոր տնօրինութիւն ...

— Ատանկ չէ, բայց թող ատանկ ըլլայ ... վերջերս, նոր վախ մը ունիմ ... Վախնամ այս տարի ալ ելլէք Հայաստանիս «գերեալ ազգերու» շարքը դասէք եւ էէլ – պակաս բաներ ըսէք ...

– –Գերեալ չէ՞ ...

— Անշուշտ, չէ... Սիրելիս, մեր եղբայրները հառաչանքը հինգ տարիէ ի վեր ազատօրէն չե՞ն շնչեր երեւանի թէ Ղըզըլ Զախչախի մէջ... Ա՞տ ալ կ'ուրացաք ...

— Ձենք ուրացար, ո՛չ... Ի հարկէ կը շնչեն ... Բայց, կը շնչեն ուրիշին բիթով ...

— Ա՞տ, ինչ խօսք է... Ձերկարենք... Ըսէ՛ ճայիւ, վերջապէս ձեր ուզածը ի՞նչ է, կրնա՞ք իմանալ ...

— Մեր ուզա՞ծը ...

— Այո՛, ձեր ուզածը ...

— Մենք կ'ուզենք մե՛ր բիթով շնչել...

— . . . . . .

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի մէջ, ընդդիմութիւնը բուռն կերպով կը բողոքէ այն ամբաստանութեան առթիւ զոր Սորհրդարանը բերած է Քարամանլիսի եւ անոր երկու նախարարներուն դէմ:

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն թէ «Տէյլի» պարբերաթերթը հրապարակէն վերցուած է այն յօդուածին համար զոր Միխայլով գրած էր սթալինեան արդելափակարանների մասին: Սորհրդային չրջանակները չատ դժգոհ են թէեւ չեն բողոքած:

ՊՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ էլիզապէթ Թագուհին եւ իշխան Ֆիլիփ դաշնակցային Հանրապետութեան այցելութիւն պիտի տան Մայիսին:

ԱԼՊԱՆԱԿԱՆ մամուլը կրկին սկսած է իր յարձակումները խորհրդային դեկավարներուն դէմ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կ'առաջարկէ 18 ազգերու խումբ մը ստեղծել յուձելու համար ՄԱԿի տալնապը:

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ

(ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄ ԱՏԻՍ – ԱՊԱՊԱՅԻ ՄԷՋ)

ԱՏԻՍ – ԱՊԱՊԱ, (Յառաջ) — Անցեալ տարուան ընթացքին, Վազգէն եւ Խորէն կաթողիկոսները, իրենց սրբատառ կոնդակներով, կը թելադրէին մեզի մասնաւոր հանդիսաւորութեամբ եւ շուքով տօնել 1915ի մեր բիւրաւոր նահատակներուն յիսնամեակը :

Սրտառուչ միաձայնութիւն մը կար մեր զոյգ կաթողիկոսներուն խօսքին մէջ :

Եւ ամիսներէ ի վեր Հայութիւնը իր ակնարկները յառած էր Եթովպիոյ մայրաքաղաքին, ուր գիտէր թէ անոնք իրարու պիտի հանդիպէին : Պիտի կարենայ՞ն օգտագործել այդ բացառիկ առիթը եւ իրենց սրբազան խօսքերէն անցնիլ սրբազան արարքներու :

Սրտի անհուն գոհունակութեամբ կը յայտնենք այսօր որ, այո՛, մեր հայրենասէր զոյգ Վեհափառները չփախցուցին իրենց ընծայուած այս եզակի առիթը եւ 1965ի առաջին ամսուան մէջ իսկ, Յունուար 24ին, հանդիսաւոր բացումը կատարեցին Յիսնամեակին :

Եւ ի՛նչ բացում : Փառաշուք ի՛նչ հանդիսութիւն : Խորապէս յուզիչ ու տպաւորիչ :

Անմոռա՛ց պահ : Ամենախոր յուզումներով ալեկոծ՝ հանդիսատեսներն եղանք մեծափառ ու սրբանուէր արարողութեան մը, արժանի՝ մեր նահատակներուն զոհաբերութեան մեծութեան եւ անոնց թափած արեան սրբութեան :

Այնքա՛ն պիտի ուզէի, որ աշխարհի բոլոր Հայերը, Երեւանէն մինչեւ ամենահեռաւոր անկիւնները ապաստանած մեր եղբայրներն ու քոյրերը ներկայ ըլլային այս հանդիսութեան, ապրէին այս մեծ պահը :

Կը կասկածիմ որ պիտի կարենամ, բառերու տկար թեւերով, զանոնք փոխադրել այս բարձրաբերձ կայանը :

Կիրակի, ուրեմն, 24 Յունուար : Առաւօտեան ժամը ինն է : Ատիս – Ապապայի պայծառ արեւը կ՚ողողէ Ս. Երրորդութեան Մայր – Տաճարին գեղակերտ պատերն ու դմբէթը : Կ՚ողողէ բոլորակաձեւ, ընդարձակ բակը, ուր կը շարունակեն հասնիլ հաւատացեալները, դաղութին բոլոր Հայերը, Եթովպացիներ, նաեւ Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու անդամներ :

Եկեղեցւոյ բակը կը ժպտի իր ծաղիկներուն վառ գոյներով : Վերը, առաւօտեան զեփիւռը կ՚օրօրէ բարձրաթեւ էօքալիփթիւսներու կատարները : Անհամար ծնծղաներու կը՝ վերածէ անոնց կարծր տերեւները :

Գարուն է, աղուո՛ր գարուն :

Բայց ե՞րբ գարուն չէ նոր – ծաղիկի քաղաքին մէջ :

Հարկ է, սակայն, պահ մը հրաժարիլ բնութեան այս հրաշալի պատարագէն ու երթալ ունկնդրել այն միւսը, որ կը մատուցուի այսօր մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին :

Կը սողոսկիմ խայտաբղէտ բազմութեան մէջէն, կը խառնուիմ երդիչներու ուշացած խումբի մը եւ հրաշքով ինքզինքս կը գտնեմ խորանին ճիշդ քովը, աջակոքմեան դասին մէջ :

Աւելի լաւ դիտարան չէի կրնար գտնել :

Դիմացս, ինձմէ հազիւ քանի մը քայլ անդին, շարքով բազմած են մեծանուն հիւրերը : Իր կայսերական ամպհովանիին տակ՝ Նորին Վեհ. Հայլէ Սէլասսիէ կայսրը, քիչ մը անդին Վազգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց : Զայն կը շրջապատեն, Եղիշէ պատրիարք, Արեւելեան Ուղղափառ քոյր եկեղեցիներու պատրիարքները, իրենց բազմաթիւ պատուիրակներով :

Խորէն Ա., կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, կը պատարագէ : Կը սպասարկեն Սահակ Արք., Առաջնորդ Յունաստանի, Գարեգին Եպիսկ. Սարգիսեան, տեսուչ Անթիլիասի դպրեվանքին, Երուանդ վարդապետ, կաթողիկոսական փոխանորդ Կիպրոսի եւ Սուրէն վարդապետ, գաւազանակիր :

Եկեղեցական երգեցողութեանց կը մասնակցին նաեւ Վրաստանի առաջնորդ՝ Կոմիտաս եպիսկոպոս եւ գաւազանակիր Արսէն վարդապետ :

Հայ եկեղեցւոյ գեղեցկագոյն ձայները, կրնանք ըսել, ինչպէս կրնանք լսել, հայ եկեղեցւոյ մեծագոյն դէմքերը, հաւաքուած այսօր՝ եթովպական այս տաճարին կամարներուն տակ :

Եւ դիւրաւ կարելի է երեւակայել թէ որքան զմայլելի է, բարձրօրէն առինքնող ու դիւթիչ հայկական պատարագը, մատուցուած այսպէս՝ Կաթողիկոսի մը կողմէ, երգուած այսպէս՝ գեղեցկագոյն ձայներով :

Ակնարկներս սակայն չեմ կրնար հեռացնել կայսեր դէմքէն : Աղեխարշ վիշտ մը կայ հոն, անհուն տխրութիւն մը : Ամբողջ մարդկութեան ցաւերը ինք կը կրէ կարծէք, իր վտիտ ուսերուն վրայ : Կը շարժին շրթները, դողդոջուն ծնօտը : Այս պահուս հաւանաբար կը մտածէ իր սիրելի ննջեցեալներուն մասին, կայսրուհիին, իր զաւակներուն, որոնք կը հանդչին հոդ, խորանին տակ, ուր կանգնած է հիմա Հայ Կաթողիկոս մը ու կ՚աղօթէ անոնց ալ համար : Վստահօրէն Ան կը մտածէ նաեւ հայ բիւրաւոր նահատակներուն մասին, քանի որ ինք, Օգոստափառ Կայսրը ուղած էր մասնակցիլ, նախագահել Յիսնամեակի հանդիսաւոր բացումին :

Վերէն, խորանին առջեւ առկախ, կը պլպլան հսկայական կոնաձեւ ջահի մը անհամար լոյսերը : Կ՚ըսուի թէ աշխարհի ամենագեղեցիկ ջահն է : Արժած է աւելի քան քսան միլիոն հին Ֆրանք : Կայսրն ալ կը բարձրացնէ իր ակնարկները եւ երկարօրէն կը դիտէ զայն, հոն պլպլացող լոյսերը : Ու անոնք ինծի կը թուին ըլլալ թեւածող հոգիները մեր անմահ նահատակներուն, որոնք վազած եկած են հոդ, ներկայ ըլլալու այս հանդիսութեան, յայտնապէս զոհ, որ դեռ չեն մոռցուած ու կ՚ապրին բոլոր աղնիւ մարդոց սրտերուն մէջ :

Ցուզուած՝ կը բանամ ձեռքի տետրակըս, ուր խնամքով ընդօրինակած եմ հայասէր աղնիւ կայսեր ձօնուած քերթուածըս եւ զոր կ՚ուզեմ քիչ ետք իրեն յանձնել :

Կը մրմնջեմ երկիւղած :—

«Մեր խելակորոյս, մեր այս չար դարուն,
Դո՛ւն, քրիստոնեայ թագաւորներուն
Ամէնէն բարին ·
Ամէնէն բարի եւ ժողովուրդին
Դո՛ւն կայսրն իմաստուն :
. . . . . .
Ինչպէ՛ս մոռնայինք, որ եղար դուն
հա՛յր,
Հայութեան անտէր որբերուն թշուառ,
Որ մեր տառապած հէք ժողովուրդին՝
Սրբտիդ մէջ, երկրի՛դ տուիր ապաստան,
Ինչպէ՛ս մոռնայինք սէրդ արքայական» :

Կ՚ընդմիջեմ սիրազեղ ընթերցումս, որովհետեւ բոլոր ձայները լռած են յանկարծ : Եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը բարձրացած արդէն խորան : Ինքն է այսօրուան քարոզիչը : Կողքին կանգնած է Գարեգին Սրբազան, որ քիչ ետք անգլերէնի պիտի թարգմանէ Վազգէն Վեհափառի հայերէն ճառը : Տժգոյն է մեծ հայրապետը, բայց վեհ, պատկառելի : Համակ բարութիւն է անոր դէմքը, յուզում կայ, հոգեկան ջերմութիւն. անոր ներշնչեալ շեշտին մէջ : Եւ ան, այդպէս կը թուի ըլլալ եկեղեցւոյ որմնանկարներէն դուրս ելած ու մեր առջեւ լեզու առած՝ հին դարերուն առաքեալ մը, աստուածաշնչական խռովայոյզ մարդարէ մը, որ կը բարբառի սրտայոյզ ·

« Երանի որ հալածեալ իցեն վասն արդարութեան, զի նոցա է արքայութիւն երկնից » :

Ապա, մեր բառերով, մեր ցաւին, մեր ողբերգութեան մասին (*) :

Հոգեհանգստեան մեծաշուք արարողութենէն ետք, հաւատացեալներու ստուար թափօրը ուղղուեցաւ դէպի Եթովպացի Անծանօթ Զինուորին Յուշարձանը : Վազգէն եւ Խորէն Վեհափառները, յանուն հայ առաքելական եկեղեցւոյ եւ յանուն հայ ժողովուրդին, հսկայ ծաղկեպսակ մը դրին եւ ջերմագին աղօթեցին Եթովպացի աղնիւ ժողովուրդին նահատակներուն համար :

Ահա, շատ ամփոփ կերպով տրուած, նկարագրութիւնը Ատիս – Ապապայի մէջ, Յունուար 24ին տեղի ունեցած, Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակի բացման մեծաշուք հանդիսութեան :

Երկար խորհրդածութիւններ աւելորդ են կարծեմ : Պէտք է, սակայն, մեծ կարեւորութեամբ շեշտել անոր բացառիկ հանդամանքը :

Հասարակ սգահանդէս մը չէր ան, ինչպէս սովոր ենք կազմակերպել քիչ մը ամէն տեղ, քիչ մը ամէն ձեւով :

Յունուար 24ի հանդիսութիւնը, իր շուքով, հայ եւ օտար բարձրաստիճան անձնաւորութեանց ներկայութեամբ, կարելի է անուանել պատմական օր մը մեր կեանքին մէջ : Ան կրնայ դառնալ մեկնակէտը, յանուն մեր արդար իրաւունքներուն մղած մեր ազգային պայքարին : Հայ ժողովուրդը պէտք է ըմբռնէ տարողութիւնն ու իմաստը այս պատմական աքթին, զոր իմաստուն, հայրենասէր մեր զոյգ Կաթողիկոսները ձեռք ձեռքի տուած գլուխ հանեցին Եթովպիոյ մայրաքաղաքին մէջ : Հայ ժողովուրդը պէտք է ըմբռնէ անոր կարեւորութիւնը, այս ըսուածէն անդին :

Մեր հաւաքական կեանքին անշքութիւնը կը վերագրուի յաճախ մեր ղեկավարութեան անհոգութեան եւ աւելի յաճախ անոր անկախութեան :

Այս պարագային չենք կրնար կրկնել այդ մեղադրանքը :

Մեր եկեղեցւոյ պետերը կատարեցին իրենց պարտականութիւնը այս կարեւորագոյն պարագային : Կատարեցին լաւագոյն ձեւով :

Հայ ժողովուրդին կը մնայ հիմա, անոր քաղաքական, մշակութային, բարեգործական կազմակերպութիւններուն, եւ ամէնէն առաջ հայ հայրենասէր զանգուածներուն, հետեւիլ իրենց պետերուն : Արժեւորել եւ ընդլայնել շարժումը եւ ամբողջ Սփիւռքի տարածքին — ու նաեւ մեր հայրենիքին մէջ, կարելիութեանց սահմանին մէջ, — հնչեցնել միահամուռ եւ միակամ մեր ժողովուրդին ձայնը ·

— Արդար հատուցում, յիսուն տարի առաջ, յանուն քրիստոնէութեան, յանուն քաղաքակրթութեան մեր երկու միլիոնի մօտ նահատակներուն թափած արեան :

Պէտք է բարձրանայ մեր ձայնը այսօր, այնքան աւելի բարձրաղաղակ ու դաշն, այնքան աւելի սրտառուչ ու միակամ, որքան հոսեցաւ Հայութեան արիւնը, յիսուն տարի առաջ :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(*) ԽՄԲ. — Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին քարոզը հրատարակած ենք ամբողջութեամբ (տե՛ս Յառաջ, Փետրուար 3) :

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ

Արտաքին եւ ներքին պայմաններու բերումով Լիբանան ընդհանրապէս եւ Պէյրութ յատկապէս ներկայիս եկած են փոխարինելու երբեմնի հայկական Թիֆլիսն ու Պոլիսը, Վիէննան ու Վենետիկը, աւելի հին շրջանի Մատրասն ու Նոր Ջուղան : Ազգային եռուն կեանք մը հաստատուած է, որ օր ըստ օրէ կը ծաղկի միջերկրականեան այդ փոքրիկ երկրին մէջ :

Արդարեւ իր կրթական օճախներով՝ մանկապարտէզներէ մինչեւ ճեմարաններ, մշակութային, կրօնական, երիտասարդական եւ մարզական կազմակերպութիւններով, հրատարակութիւններով եւ լայն ցանց հաստատած մամուլով, Լիբանան այժմ դարձած է հայկականութեան հնոց մը, որ օրէ օր ա՛լ աւելի կարեւոր դիրք ու կշիռք կը դրաւէ մեր արտերկրի իրականութեան մէջ :

Հայ ուսուցիչը, որ թէ անցեալին ու թէ ներկային, մեծ դեր խաղաց ու կը շարունակէ խաղալ հայկականութիւն կերտելու եւ պահելու մեր հաւաքական ճիդին մէջ,

ՄԱՅՐԸ

Վերջապէս պատրաստութիւնները վերջացան, խոտի խուրձ մը կրակը նետեց, դուրս ելաւ եւ սկսաւ նայիլ :

Բոցերու պայծառ լոյսը քանի մը վայրկեանի մէջ լուսաւորեց խրճիթին ներսը եւ անոր կարմրագոյն լեզուները նեղ լուսամուտէն դուրս ելլելով, կարմիր ճառագայթներով կը փայլէին ձիւնի կոյտերուն վրայ :

Սրտամորմոք ճիչեր լսելի եղան յանկարծ վերի մասէն, յետոյ կը լսուէր մարդկային ձայներու հռնդիւնը, ահռելի հեծկլտանք, փրկութեան աղաչանքներ :

Կրակի մրրիկը վերի կողմը հասաւ վերջապէս եւ բռնկեցաւ ամբողջ յարդէ տանիքը · ոլորուն բոցերու ամբողջ կամարը դէպի երկինք բարձրացաւ : Խրճիթը կ՚այրէր : Կը լսուէին միայն պատերու քայքայումը, ապակիներու ջախջախումը : Վերջապէս մուխի – կրակի մէջ կործանեցաւ հիւղակը եւ վերջին անդամ փայլեցան բիւրաւոր կայծեր :

Հեռուն կը լսուէր զանդակի տխուր ձայնը, իսկ Վայրենի մայրը տակաւին արձանացած կեցած էր կործանած խրճիթին առջեւ, զինուած էր զաւկին հրացանով, որպէսզի եթէ զինուորներէն մէկը ազատէր, հրացանով սպաննէր :

Երբ ամէն ինչ վերջացաւ, հրացանը բոցերուն մէջ նետեց, որ պայթեցաւ ահեղ ձայնով մը :

Ամէն կողմէ կը վազէին գիւղացիները եւ Բրուսիացիները : Ահագին հրդեհին քով գտան պառաւը, հանգիստ կեցած, զոհ իր վրէժխնդրութենէն : Գերմանացի սպայ մը, որ լաւ Ֆրանսերէն կը խօսէր, հարցուց ·

— Ո՞ւր են ձեր զինուորները :

— Այնտեղ են, ըսաւ Վայրենի մայրը անյողդողդ ձայնով, իր լղար եւ չորցած ձեռքով տակաւին հրդեհի մխացող բոցերը ցոյց տալով :

Անոր շուրջը խմբուեցան բոլորը : Բրուսիացին հարցուց ·

— Ինչո՞ւ այրեցաւ խրճիթը :

— Ես այրեցի :

Չէին հաւատար : Ակներեւ էր որ դրժբախտութիւնը եւ թուառութիւնը խանգարած էին անոր մտային կարողութիւնները : Բայց պառաւը բոլորին պատմեց եղելութիւնը, սկիզբէն մինչեւ վերջը, նամակը ստանալէն մինչեւ զինուորներու վերջին հառաչանքները : Չմոռցաւ ոչ մէկ մանրամասնութիւն :

Պատմութիւնը վերջացնելէ ետք, գրպանէն երկու թուղթ հանեց, անդամ մը եւս ակնոցները դրաւ եւ անոնցմէ մէկը կարդալով գոչեց ·

— Այս, Վիքթորի մահն է : Այս, ցոյց տալով երկրորդ թուղթը, անոնց անուններն է, զորս գրել տուի իրենց ընտանիքներուն ծանուցանելու համար :

Եւ խաղաղ սրտով սպիտակ թուղթը երկնցուց սպային, որ ձեռքը իր ուսին վրայ դրած էր : Եւ շարունակեց ·

— Գրեցէք թէ ինչպէս տեղի ունեցաւ այս ամէնը եւ ըսէք անոնց ծնողքներուն, թէ այդ բանը ես, Վիքթորինա Սիմոն Վայրենուհիս ըրի : Մի մոռնաք :

Սպան չպատասխանեց : Ցետոյ յանկարծ գերմաներէն հրաման մը տուաւ, եւ յափշտակելով պառաւը, խրճիթին տակաւին մխացող պատին քով տարին : Տասներկու զինուորներ անոր դիմաց կեցան քսան մեթր հեռուն : Վայրենուհին երբեք չէր շարժեր : Հասկցած էր եւ կը սպասէր :

Հրամանը հնչեց յանկարծ, որուն հետեւեցաւ հրացաններու մեծադղորդ պայթիւնը : Պառաւը գետին ինկաւ :

Բրուսիացի սպան մօտեցաւ անոր :

Վայրենի մայրը, որ գրեթէ երկու կը տոր եղած էր, խորտակուած ու այլակերպուած ձեռքերուն մէջ տակաւին բռնած էր արիւնաթաթաւ նամակը :

ԿԻ ՏԸ ՄՈՓԱՍԱՆ

(3 եւ վերջ)

ցարդ Լիբանանի մէջ չունէր իր կազմա-կերպուած կեանքը: Հայ ուսուցչին ձայ-նը լսելի էր միայն վարժարաններու շրջափակին մէջ, իբրեւ կրթական մշակ մը, որ իր նուիրումին եւ աշխատանքին փոխարէն, կոչկոռ կապած մտայնութեան մը իբր հետեւանք, պարտաւոր էր լռել եւ ապրիլ աննախանձելի պայմաններու մէջ:

Ազգային իշխանութեան նախաձեռնութեամբ, անցեալ տարի, Մարտին, հիմը դրուեցաւ Լիբանանի Հայ Ազգային վարժարաններու Ուսուցչական Միութեան, որուն պաշտօնաթերթին՝ «Մշակ»ի առաջին թիւը լոյս տեսաւ քանի մը ամիս առաջ Պէյրութի մէջ:

Յիսուն էջերու մէջ խմբագրութիւնը ներկայացուցած է պարբերաթերթին առաջադրութիւնները, մանկավարժական բնոյթ ունեցող յօդուածներ, տոհմիկ դաստիարակութեան եւ մայրենի լեզուին ուսուցումին օգուտն ու դերը ճշդող դրութիւններ եւ տեղեկատուութիւններ Լիբանանի ու կարգ մը հայ գաղութներու կրթական կեանքի նոր եւ յուսադրիչ երեւոյթներու մասին:

Բոլոր դրութիւնները ընդհանրապէս կը շօշափեն կրթական եւ յարակից խնդիրներ, որոնք ներկայացուած են անուն եւ վաստակ ունեցող կրթական մշակներու կողմէ:

Յօդուածագիրները սեղմ դիծերու մէջ աշխատած են պարզել իրենց տեսակէտները մանկավարժական այս կամ այն հարցին մասին, թէեւ, ինչպէս ակնկալելի էր, աւելի շատ կը զբաղին տոհմիկ եւ հայեցի դաստիարակութեան հարցերով:

Ապահովաբար, ժամանակի ընթացքին, «Մշակ»ի մէջ տեղ պիտի գտնեն նաեւ ընդհանրապէս կրթական եւ մասնաւորապէս հոգեբանական ու մանկավարժական բնոյթի տեսութիւններ, որոնք, ինքնազարգացումի լայն միջոցներ պիտի ստեղծեն Լիբանանի հայ մշակներուն համար:

Մանկավարժութիւնը իբրեւ գիտութիւն ուսանած մշակներու հոյլ մը կայ ներկայիս գրեթէ ամէն տեղ, հայկական կրթարաններու մէջ, բայց դեռ բանակ կը կազմեն միայն կոչումով (ոչ դաստիարակութեամբ) ուսուցիչները, որոնց կիրարկած ուսման եղանակը առնուազն ժամանակավրէպ է:

Ուսուցչութիւնը թէեւ կոչում է ամէն բանէ առաջ, բայց միեւնոյն ատեն եւ առաւել եւս գիտութիւն եւ արուեստ ալ է:

Այս պահանջը ըմբռնած կը թուին ըլլալ «Մշակ»ի խմբագիրները, որոնք, ապահովաբար, պարբերաթերթը աստիճանաբար պիտի վերածեն ընդհանրապէս Լիբանանի հայ մտքին վայել եւ յատկապէս արտերկրի մէջ ապրող Հայութեան լուսաւորութեան լայն հետաքրքրութիւնները գոհացնող ձեռնարկի մը:

Արդէն այդ ընել կը խոստանան խմբագիրները:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐՈՒՆ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԸ

Քսան տարիէ ի վեր, Մոսկուայի արբանեակ երկիրները, Խորհրդային Միութեան մէջ տեղի ունեցող զարգացումներու ծանրաչափն են: Ստորեւ՝ անոնց այսօրուան վիճակը:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Հունգարիոյ մէջ, վարչապետ Եանոս Կատարի քաղաքականութիւնը բոլորովին ներդաշնակուեցաւ Խորհրդային Միութեան մէջ տեղի ունեցած փոփոխութեանց հետ, — Արեւմուտքի մէջ յարաբերութեանց զարգացում, ներքին հակահամայնավար խմբակներու հետ համերաշխութիւն, չինասիրական հակումներու դէմ պայքար, եւայլն:

Հունգարիա իսկապէս կը գտնուի գլուխը այն արբանեակ երկիրներուն, որոնք որոշ չափով ազատ քաղաքականութեան կը հետեւին:

Համայնավար միակ երկիրն է Հունգարիա, որ Վատիկանի հետ համաձայնութիւն ստորագրեց՝ Պետութեան եւ Եկեղեցիի միջեւ ներքին յարաբերութիւնները կարգադրելու համար: Եթէ աւելի ըլլալով լուծուի նաեւ խնդիրը հունգարական եկեղեցիի Առաջնորդ Կարդինալ Մինծենթիին, որ 1956էն ի վեր ապաստանած է Փէշտայի ամերիկեան դեսպանատունը եւ դեռ հոն կը մնայ, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ ըսել՝ թէ Հունգարիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու յարաբերութիւնները մեծ չափով պիտի բարելաւուին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

Լեհաստանի մէջ, թիւ մէկ խնդիրը դեռ կը մնայ շարունակուող տնտեսական տագնապը եւ մեծածաւալ գործազրկութեան մը ահռելի սպառնալիքը: Լեհաստանի համար, յառաջիկայ հինգ տարիներուն բացարձակապէս անհրաժեշտ է գործի կարելիութիւններ ստեղծել մէկուկէս միլիոն մարդոց համար, որ աստիճանաբար, տարուէ տարի, պիտի մտնեն արտադրութեան մեքենականութեան մէջ:

Սակայն, նման զարգացման մը համար հարկ եղած նախապայմանները չկան: Եւ շատ անհաւանական է, որ այդ նախապայմանները ստեղծուին, այն չափով, ինչ չափով որ կ'աւելնայ թիւը գործ փնտռող երիտասարդ Լեհերուն: Ոչ պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն, 1964ի վերջերուն, Լեհաստանի մէջ գործազուրկներու թիւը 450 հազարէն աւելի էր:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

Ռումանիա կը շարունակէ զանազան ձեւերով ու միջոցներով արտայայտել Խորհրդային Միութենէն բոլորովին անկախ, ինք իր տան տէրը ըլլալու փափաքը:

Այսպէս ռումանացի ղեկավարները կը շարունակեն աւելի ընդարձակել զիրենք Ռուսերէն բաժնող տարածութիւնը եւ ընդհակառակն, հետզհետէ աւելի շատ մօտենալ արեւմտեան երկիրներուն: Սակայն, անհաւանական է, որ ռումէն ղեկավարները իրենց երկիրը բոլորովին անջատեն խորհրդային խմբակցութենէն: Որովհետեւ, այն ատեն պիտի մտնեն չինական ազդեցութեան զօտիին մէջ, ինչ որ այնքան ալ փափաքիլ չեն թուիր:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Պուլկարիոյ մէջ, համայնավար ղեկավարութիւնը կը վերակազմակերպէ կուսակցութիւնը, միաժամանակ ձեռնարկելով տնտեսական բարենորոգումի մը: Պուլկար կառավարութեան համար գոյութիւն ունի հարց մը, որ հասարակաց բնոյթ ստացած է բոլոր համայնավար երկիրներուն համար, այսինքն, փոխել անյարմար, պատրաստութիւն չունեցող եւ անկարող ղեկավարները, որ կարեւոր դիրքեր գրաւած են երկրի տնտեսական մեքենային մէջ:

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ որեւէ նորութիւն չկայ, բացի Յունաստանի հետ յարաբերութեանց մեղմացումէն:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ

Չեխոսլովաքիոյ մէջ, 1965ը պիտի յատկացուի կազմակերպմանը նոր և յանդուգն այն տնտեսական դրութեան, որ կը կարծուի՝ թէ գործադրութեան պիտի դրուի 1966 Յունուար 1ին:

Նախապէս, փորձի համար պիտի գործադրուի նեղ չափի վրայ: Այս նոր դրութիւնը հիմնուած է՝ արտադրութիւնը աւելցնելու եւ արտադրուած նիւթերու որակը բարելաւելու նոր միջոցներ որդեգրելու վրայ:

ԱԼՊԱՆԻԱ

Հեռանկարը շատ աւելի մութ է Ալպանիոյ համար, որ 1960էն ի վեր Փեքինի արբանեակն է եւ ոչ թէ Մոսկուայի: Ալպանիոյ տնտեսական կացութիւնը իսկապէս յուսահատական է: Խորհրդային խմբակէն իր անջատումը սուղ արժեց իրեն: Չինական օգնութիւնը անբաւարար է իր տնտեսութիւնը վերականգնելու համար: Ալպանական ղեկավարութիւնը՝ ներկայիս, դէպի Արեւմուտք ելքի ճամբաներ կը փնտռէ: Բայց, իր չինական անհաշտ քաղաքականութիւնը իրեն Թոյլ չի տար իր դռները լայն բանալ արեւմտեան հարուստ երկիրներուն հետ առեւտրական յարաբերութիւններ հաստատելու համար:

Ու խեղճ եւ անօթի ալպանացի ժողովուրդը, տարի մը եւս սուղ պիտի վճարէ իր մոլեռանդ ղեկավարներուն յամառումը իրենց անզիջող տեսակէտներուն վրայ:

Թարգմ. ՎԱԶՐԻԿ

ՀՆԱՏԻՊ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՑԱՆԿԵՐՈՒ ԽՆԴՐԱՆՔ

Երեւանի Միասնիկեան Պետական Հանրապետական Գրադարանին հայ գիրքի մատենագիտութեան բաժինը ձեռնարկած է պատրաստել հնատիպ հայերէն տպագրութեան մատենագիտութիւնը: Հնատիպ է 1801էն առաջ տպագրուած ամէն գիրք, թռուցիկ, համայիլ եւ քարտէզ:

Ջերմապէս կը խնդրուի մասնաւորներէ, ընկերութիւններէ, եկեղեցիներէ եւ գրադարաններէ ստորեւ նշանակուած հասցէին զրկել ցանկը հնատիպ գիրքերու, եթէ ունին, նշանակելով անունները, թուականները, տպագրութեան վայրը, էջերուն թիւը, պատկերները եւ հանգամանքը, (ամբողջ կամ պակասաւոր):

H. BERBERIAN
10, Bd. Delessert — PARIS (16e)

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Արեւմտեան Գերմանիոյ Կիսըն համալսարանի բնախօսութեան ճիւղի փրոֆէսէօր Հորս Լէօպ յայտնեց, թէ պատրաստութեան մէջ է տիեզերանաւերու համար նոր վառելանիւթ մը, որ իբր նախանիւթ ունի սնդիկը: Համաձայն փրոֆէսէօրի հաշուարկումներուն եւ փորձարկումներուն, չորս քիլօ սնդիկը բաւական է տիեզերք ուղարկելու համար հրթիռ մը, որուն թռիչքի տեւողութիւնը պիտի ըլլայ վեց ամիս:

×

Համաձայն կատարուած փորձերու, ռատիումի շողարձակումները նպաստաւոր ազդեցութիւն կը գործեն բոյսերու կենսաբանական երեւոյթներուն վրայ, անոնք կ'աճին աւելի արագ եւ աւելի լաւ կը ծաղկին: Իսկ հողը ամառուան եղանակին աւելի հարուստ է ռատիօ-շողարձակումներով, որոնք իրենց գագաթնակէտին կը հասնին օրուան երեկոյեան պահերուն:

×

Վերջերս կատարուած հետազօտութիւնները հաստատեցին, թէ ոստրէները բացի իրենց սննդառական յատկութիւններէն ունին նաեւ բժշկական յատկութիւններ: Այսպէս, ուսումնասիրելով ծովային թուլամորթները եւ առանձնապէս ոստրէները, տեսնուեցաւ, որոշ տեսակի ոստրէներ կ'արտադրեն հիւթ մը, որ ունի անթիպիոթիք յատկութիւններ:

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (154)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Ճիշդ: Խնդրեմ, հոս նայեցէք: Այս կրիան երկու գիծերով շրջապատուած է. այս կրկին գիծերը պարիսպներն են: Կրիային դուրս ցցուած գլուխը եւ ոտքերը հինգ ամրոցներն են: Իսկ բարակ գիծերով քաշուած քառակուսիները մէջի շէնքերն են:

— Իսկ կրիային քով այս մանդաղի ձեւով գիծը ի՞նչ է:

— Արտաքին բերդը: Մէջը շէնք չկայ, ինչպէս ուրիշ բերդերու մէջ, միայն երկու ամրոցներ, եւ անոնց վրայ ալ երկու աշտարակներ:

— Իսկ այս երկու սեւ կապե՞րը, որ մանդաղը կրիային կը կապեն:

— Ասիկա Մութ դուռն է:

— Ի՞նչ Մութ դուռ:

— Որովհետեւ դետնին տակն է:

— Իսկ ասիկա՞, հոս դրան քով:

— Ախոռ:

— Այնքան մե՞ծ ախոռ:

— Մեծ հարկաւոր է, տիկին: Անշուշտ անիկա կը ծառայէր նաեւ իբր կառատուն եւ ձիապաններու բնակութիւն: Շտեմարանապետն ալ հոն կը բնակի:

— Իսկ այս կէտե՞րը դրան քով:

— Ասիկա եկեղեցի էր: Այն եկեղեցին զոր Ս. Ստեփանոս թագաւոր կառուցանել տուած էր: Իրաւ որ կէսը արդէն փլցուցեր են, եւ դեռ վերջերս. ճիշդ տասը տարի կ'ընէ:

— Մեղք:

— Ստուգապէս մեղք էր: Բայց ճիշդ եկեղեցիին մէջէն քաշեր էին նոր մեծ փոսը ու կառուցեր են արտաքին բերդը: Կարեւոր էր, որովհետեւ բերդին տկարագոյն մասը ասիկա էր, արեւելեան կողմը նայողը:

— Բայց ուսկի՞ց գիտէք այս ամէնը, Նիկողոս:

— Ի՞նչպէս չգիտնամ, երկու տարի դպրոց յաճախած եմ հոն: Այն ատեն ամէնքը ասոր մասին կը խօսէին: Մութ դուռն ալ այն ատեն շինել տուած են:

— Բայց հոս ալ դուռ մը կայ, առուակին քով, արեւմտեան կողմը:

— Առջեւն ալ հատ մը ունի, հարաւային կողմը: Երեք դուռ ունի բերդը:

— Իսկ այս կարմիր գիծերու բազմութիւնը ի՞նչ կը նշանակեն:

Ուսանողը դիտեց, ծանօթագրութիւնները կարդաց, ապա գլուխը ցնցեց:

— Ասոնք ընդերկրեայ ճամբաներ են:

— Այնքան շատ ընդերկրեայ ճամբաներ:

— Այո, շատ են, բայց ամէնքը գործածական չեն այլեւս:

— Ու այս քառակուսի սենեակի նման բանե՞րը:

— Ընդերկրեայ դահլիճներ են: Ասիկա ջրամբար մըն է, իսկ ասալ գերեզմանատուն:

— Գերեզմանատո՞ւն: Ընդերկրեայ ճամբաներու մէջ ի՞նչ գործ ունի ան:

— Գէթ ես այսպէս կը հասկնամ, որովհետեւ այս ճամբուն վրայ գրուած է. Ճանապարհ մեռելոց:

Կինը փշաքաղեցաւ:

— Տարօրինակ բան. մեռելները հոն թաղել:

— Միայն ժանտատենդի ժամանակ, — պատասխանեց ուսանողը, — Հիմա կը յիշեմ թէ ասոր մասին ալ բան մը լըսած եմ:

— Ափսոս որ աւելի առաջ չէք եկած, Նիկողոս, գէթ երկու շաբաթ առաջ:

— Ինչո՞ւ, Տիկին:

— Եթէ առաջ եկած ըլլայիք, ես ալ հագուստը առաջ տուած կ'ըլլայի. ու գրծագրութիւններն ալ առաջ դտած կ'ըլլայինք: Խեղճ ամուսինս ճիշդ էկէր գնաց:

— Լսեցի որ Թուրքերը դէպի այն կողմը կ'ուղղուին:

— Ամուսինս ալ ճիշդ անոր համար գնաց էկէր: Ախ, գոնէ խեղճ հայրիկս հետը գացած չըլլար: Մտածեցէք անգամ մը. եօթանասուն տարեկան մարդ է, ձեռքը ոտքը փայտէ, ու ելաւ ամուսինիս հետ գնաց:

— Կռուելո՞ւ համար:

— Այո, բայց նաեւ որովհետեւ լաւ բարեկամ մը ունի հոն. Վաղենտ Վարդապետը: Ասկից տարի մը առաջ իրարու հետ կռուեցան բանի մը համար: Այն ատեն դեռ լուսահոգի մայրիկս ալ ողջ էր: Վարդապետը էկէր փոխադրուեցաւ Տոպոյի մօտ: Ուստի հայրիկս գնաց հետը հաշտուելու համար: Շատ կը սիրէին զիրար:

Մինչ կինը կը խօսէր՝ ծաղկանկար կանանչ սնտուկ մը բացաւ, ու գրքոյկ մը հանեց մէջէն: Իր աղօթագիրքն էր. գրծագրութիւնը մէջը դրաւ: Ու պարտէզ նայեցաւ տեսնելու համար տղան որ կը վազվզէր ծաղիկներուն ջուր տուող աղախինին շուրջ:

— Անշուշտ էկէրէն մէկը կուգայ, — բսաւ մտախոհ. — Գասբար Փեթէօյի մեծ եղբայրը հոս կը բնակի, ան թագաւորին մարդն է. անգամ մը վառօդ եւ գնդակ զրկեց բերդը՝ իր եղբօրը: Եթէ յանկարծ էկէրէն սուրհանդակ մը գայ այս գծագրութիւնը ամուսինիս կը զրկեմ:

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Ս. եկեղեցւոյս ծառայող հանգուցեալ Տէր Յուսիկ Քհնյ. Ադամեանի, Տէր Ադդէ Քհնյ. Փայլակեանի, Տէր Գէորգ Քհնյ. Նիզամեանի հոգիներուն ի հանդիստ:

Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Անիէռ Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Պօղոս Թիւլպէնտճեանի, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Շէրիտճեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց կնոջ, քրոջ եւ ազգականին ընկերուհի Ռօզ Թիւլպէնտճեանի կսկծալի մահուան առթիւ: Եւ փոխան ծաղիկի կը նուիրէ յիսուն Ֆրանք Կապ. Խաչի Օգափ. կայանին, 25 Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման, 25 Ֆրանք «Հայ-Բոյժ»ին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի ամսական դասախօսութիւնը այս Երկուշաբթի ժամը 21ին, Ահարոնեան սրահին մէջ: Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Նիւթ.— Փետրուար 18ի ապստամբութիւնը: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ Նոր Սերնդականները:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել Պօմոնի եւ Մարսէյլի բարեպաշտ հասարակութեան թէ այս Կիրակի օր, «Տեառնընդառաջ»ի առթիւ, եկեղեցւոյս մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ թեմին առաջնորդ Տ. ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ:

Կը հրաւիրուին հասարակութիւնը:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Ազգ. Ընկերակցութեան եւ կոչ թեկնածութեան

Փարիզի Ազգ. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի 18 Մարտ 1965, ժամը 20·30ին, 32ր Բիւտը Թրէվիզ, Փարիզ:

Կանոնագրի թիւ 5 յօդուածին համաձայն, վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ՝ընէ իր անդամներէն անոնց, որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան:

Թեկնածուները պարտին Ազքատախնամին գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ չորսին:

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն:

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները, որոնք իրեց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին

Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ:

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ.— Տօն է Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ Որդւոյ նորա Մարտիրոսին եւ չորեքտասան զինուորացն, պիտի մատուցուի Ս. Պատարագ ժամը 10ին: Ժամը 4·30ին Տեառնընդառաջի նախատօնաք եւ Անդաստան:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ.— Տեառնընդառաջ Տօն քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի Տաճարն:

21 Փետր. Կիրակի.— *Սրբոց Ղեւոնդեանց քահանայից տօնին առիթով հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին: Ի ժամ Ս. պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցիներուն մէջ ծառայած, վախճանեալ Տ. Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Տ. Գրիգորիս Եպսկ. Պալաքեանի, Տ. Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհ. քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թագմճեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գամճեանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուլեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի համար:*

25 Փետր. Հինգշաբթի.— *Վարդանանց ճակատամարտի պատմական, կրօնական եւ ազգային տօնին առիթով պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ս. պատարագը միաձայն, կոմիտասեան եղանակաւ պիտի երգեն Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները: Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Հայրապետի անուանակոչութեան տօնին առիթով:*

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայից դասընթացքներու աշակերտութիւնը:

Յաւարտ Ս. պատարագի պիտի երգուին աւուր պատշաճի շարականներ եւ երգեր ու պիտի ըլլան արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները իրենց ներկայութեամբ յարգելու յիշատակը մեր նահատակներուն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ
ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ –
(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգային Առաջնորդարանին:

Նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան:

Փետր. 28ին, Կիրակի կէսօրէ ետք:

ԿՈՉ

ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

Մօտաւոր Արեւելքէն նոր գաղթի շարժում մը սկսած է, ամէն օր Ազքատախնամի գրասենեակը դիմում կը կատարուի գործի խնդրանքով:

Ազքատախնամը յաջողեցաւ ոմանց օգտակար ըլլալ: Խնդրանքները բազմաթիւ են եւ դիմողներն ալ պատրաստակամ ամէն աշխատանքի:

Հետեւաբար կոչ կ՝ընենք հայ առեւտրականներուն որ նկատի ունենան անոնց տխուր պարագան եւ պաշտօնեայի պէտք ունեցողները դիմեն Ազքատախնամի գրասենեակը անձամբ կամ հեռախօսով՝ (ՓՐՕՎԱՆՍ 77–73):

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին:

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Մայիս 16ին
Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

34ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած, Փարիզի շրջանի, սկաուտներուն, գայլիկներուն, երէցներուն, խմբապետներուն եւ խմբապետուհիներու կողմէ:

Կիրակի, Մարտ 7 կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Պիտի ներկայացուի սկաուտական զուն աւոր Ֆիլմ մը ճէմպօրիէն եւ սկաուտական կեանքը:

Երգախառն ներկայացումներ գայլիկներու կողմէ հայկական պարեր եւ երգեր, սկաուտներուն եւ գայլիկներու կողմէ թատերական ներկայացում՝ հայերէն:

Սկաուտական պարեր եւ խաղեր, արտասանութիւններ հայերէն:

Փարիզի շրջանի հայ արիներուն նուագախումբը պիտի նուագէ հայկական եւ սկաուտական եղանակներ:

ՄՈՒՏՔ 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻՒՖԷ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇԱՍԵՂԱՆԸ

Այս Կիրակի, ժամը 12·30ին ճաշարան «Կավռօշ», Բիւ Բիւժըմօն, մեթրօ Մօթմարթրը:

Ընտիր ճաշացուցակ, հաճելի ժամանց
Ճաշագին 15 ֆրանք

Պէտք է սեղան ապահովել նախօրօք հեռաձայնելով՝
Սանթրալ 73·98 կամ Փրօնվաս 25·46:

ԶԱՒԵՇՏԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի Հայ Առաք. Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ:

Հովանաւորութեամբ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

Կազմակերպութեամբ ԼԻՈՆԻ «ԿՈՄԻ. ՏԱՍ» ԵՐԿՍԵՌ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3-ին, Երդ թաղապետարանի սրահը: 58 Բիւտը Սէզ, Լիոն:

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

(Յակոբ Պարոնեանի, կատակերգութիւն 3 արար):

Գին.— Ա. կարգ 5 Ֆրանք, Բ. կարգ 3·50 Ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը Փետրուար 21ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, Ազգ. Տան սրահը: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէները ու խումբերը Կիրակի (21 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 15ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ: Լանսէի, Ռընաժի ընկերները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազգերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազգերու մասնաւոր պայմաններուն համար գիմել Վարչութեան:

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀԲԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

VENDREDI 12 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10231 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.231

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Կատարեալ բարոյական յաղթանակ մը եղաւ Կիրակի օր Հայ Մշակոյթի Տան հանդիսաւոր բացումը :

Ներկայ էին Ֆրանսացի պաշտօնական անձնաւորութիւնները, որոնց անունները ծանուցուած էին ներկայացուցիչ մը ղրկած էր նաեւ Փարիզի նահանգապետը :

Հանդէսը առիթ ընծայեց մեր երկու բանախօսներուն — Փրօֆ. Ֆրէտէրիք Ֆէյտիի եւ Յովիկ Եղիազարեանի — պանծացնելու հայ մշակոյթը հին դարերէն ու Ոսկեդարէն մինչեւ մեր օրերը, դրականութեան եւ արուեստի բոլոր ճիւղերուն մէջ :

Անոնք շեշտը դրին նաեւ Հայերու եւ Ֆրանսացիներու դարաւոր յարաբերութեանց վրայ, խաչակիրներու օրերէն սկսեալ :

Մեր պաշտօնական հիւրերը խորապէս տպաւորուած մեր զոյգ բանախօսներու պերճախօս լեզուով ներկայացուցած պատմական փաստերէն՝ նուիրուած հայ քաղաքակրթական արժէքներու փառաբանութեան, խօսք առին իրենց կարգին, գոհունակութիւն յայտնելով Փարիզի կեդրոնին մէջ Հայ Մշակոյթի Տան մը բացման համար :

Քաղաքապետ ու երեսփոխանզիրար գերազանցեցին զովելու համար մշակութային այս ձեռնարկը, որ կոչուած է լաւագոյնս ծանօթացնելու Հայութիւնն ու իր դարաւոր քաղաքակրթութիւնը՝ հիւրընկալ երկրի զաւակներուն :

Մասնաւորապէս ուրախ էին իններորդ թաղամասի ներկայացուցիչները, որ ցարդ իրենց շրջանին մէջ Հայերը ճանչցեր էին իբրեւ առեւտրականներ, իսկ հիմա կը տեսնէին թէ նիւթէն վեր եւ անկէ առաջ մշակոյթի տէր էին անոնք, ժառանգորդները հինգերորդ դարուն Ոսկեդար կերտող եւ ամբողջ աշխարհի մէջ քրիստոնէութիւնը առաջին անգամ իբրեւ պետական կրօնք հռչակող ազգի մը :

Արդար հպարտութեամբ լեցուեցան հայ հանդիսականները՝ Ֆրանսացիներու բերնէն լսելով փաղաքշական խօսքեր Հայերու հասցէին :

Հանդէսին ներկայ էին Հայութեան բոլոր դասակարգերուն պատկանող հայրենակիցներ, որոնք պատասխաներ էին Տան կեդրոնական յանձնախումբի հրաւէրին : Կարեւոր թիւ մը կը կազմէին անոնք, զորս սովոր չէինք տեսնելու մեր ուրիշ հաւաքոյթներուն մէջ :

Սրտապնդիչ էր այս երեւոյթը :

Բոլորն ալ գոհ էին հանդիսասրահին մէջ ստեղծուած ջերմիկ հայաշունչ մթնոլորտէն, մանաւանդ Ֆրանքեւհայկական եղբայրական սրտագեղումէն :

Մեր բանախօսը իր ճառին մէջ արծարծեց նաեւ հայկական դատը : Ոդեկոչեց յիշատակը մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն, խարանեց առաջին ցեղասպան ազգը, աւելցնելով որ յառաջիկայ Ապրիլին տեղի պիտի ունենան հանդիսաւոր սգատօներ 1915ի Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին առթիւ :

Ֆրանսացի երեսփոխանը արձագանգեց իր խօսքերուն, համակրալից արտայայտութեամբ մեր արդար դատին հանդէպ :

Ներկաները ինքնաբուխ նուիրատուութիւններով յայտեցին իրենց համակրանքը Հայ Մշակոյթի Տան, որ կոչուած է կատարելու կարեւոր դեր մը մեր գաղութին մէջ :

Յիշատակելի պիտի մնայ Փետրուար 7ի հանդէսը իբրեւ բարոյական մեծ յաղթանակ մը՝ Ֆրանսահայ տարեգրութեանց մէջ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ՇԱՏ ԶՈՀԵՐ ՈՒՆԻՆ

Վիէթնամի մէջ կացութիւնը, որ արդէն փայլուն չէր, վերջին երկու – երեք օրերու ընթացքին սուր եւ վտանգաւոր բնոյթ մը ստացաւ : Ըստ երեւոյթին, Վիէթքոնկի ուժերը կ՝ուզեն ցոյց տալ, թէ ընկճուած չեն ամերիկեան օդային յարձակումներէն եւ, որոշած են աւելի բուռն թափով շարունակել իրենց խափանարարական գործողութիւնները :

Անցեալ օր, Քի Նհոնի ամերիկեան զօրանոցի մը մէջ ռումբ մը պայթեցուցին : Չորս յարկանի շէնքը բոլորովին կործանեցաւ եւ 33 Ամերիկացիներ սպաննուեցան : Եօթը հոգի ալ վիրաւորուեցան : Տահանկի մէջ, ուր Ամերիկացիները վերջերս հաստատեցին «Հօք» («Բաղէ») հրթիռներու կայան մը, երկու բախումներ տեղի ունեցան կառավարական ուժերու եւ ըմբոստներու միջեւ : Երկու կողմերն ալ սպաննուածներ եւ վիրաւորներ ունեցած են : Ֆիւօք Լէի շրջանին մէջ (Սայկոնէն յիսուն քիլմ. արեւելք) ինքնաթիռներով փոխադրուած կառավարական ուժեր բուռն եւ արիւնալի կռիւներ ունեցան Վիէթքոնկի երկու ջոկատներու հետ : Կռիւները տեւեցին երկու օր, որու ընթացքին երկուստեք ունեցան. կարեւոր թիւով սպաննուածներ, վիրաւորներ : Ամերիկեան չորս ինքնաթիռ վար առնուած են ըմբոստներու կողմէ : Չորեքշաբթի առաւօտ Վիէթքոնկի ուժերը ինը յաջորդական յարձակումներով փորձած են փախուստի մատնել կառավարական ուժերը : Զախողած են ու ստիպուած, հեռացած են վայրէն :

Վիէթքոնկի ուժերը դրաւեցին Տինք Ֆոնկը, որ վարչական կեդրոն մըն է : Կառավարական ուժեր հասած են եւ կռիւները կը շարունակուին :

Սայկոնի ամերիկեան զինուորական իշխանութիւնները կը հաղորդեն, թէ Պինհ Տինհի գաւառին մէջ (Սայկոնէն 460 քլմ. հիւսիս – արեւելք) Հարաւ – Վիէթնամի ուժերը կրած են ծանր պարտութիւն մը, անցեալ Երկուշաբթի : Արդարեւ, երկու զօրախումբեր եւ մէկ ջոկատ մը բնաջնջուած են ըմբոստ ուժերու կողմէ : Դեռ կարելի չէ եղած ճշդել կորուստներուն ճշդրիտ թիւը, այսուհանդերձ, կը թուի թէ մօտաւորապէս վեց հարիւր զինուորներ սպաննուած, վիրաւորուած կամ դերի ինկած են :

Մինչ կռիւները երթալով կը սաստկանան, քաղաքական շրջանակները կը փորձեն կամ կ՝առաջարկեն զանազան եղանակներ, վերջ տալու համար իրերու այս կացութեան :

Ֆրանսական կառավարութիւնը Լուի Ժոքսի բերնով նախարարաց խորհուրդի ժողովին մէջ ներկայացուցած է իր «եզրակացութիւնը» :

Կառավարութիւնը նախ չի զարմանար ստեղծուած այս կացութեան համար : Ֆրանսական կառավարութիւնը կը գտնէ, թէ Հարաւ – Արեւելեան Ասիոյ հարցերուն կարգադրութիւնը կարելի չէ լուծել զէնքով : Միջազգային համաձայնութեամբ մը միայն կարելի է վերջ տալ այս դժնդակ կացութեան : Համաձայնութիւն մը, որ վերջ պիտի դնէ օտար միջամտութիւններուն Հարաւային եւ հիւսիսային Վիէթնամներու, Լաոսի եւ Քամպոճի մէջ : «Կառավարութիւնը պատրաստ է ամէն վայրկեան մասնակցելու նման համաձայնութեան մը շուրջ տեղի ունենալիք բանակցութեանց, որոնք իբրեւ հիմք պիտի ունենան 1954ի Ժընեւի խորհրդաժողովին ընդունուած սկզբունքները : ... Խորհրդաժողովը վերստին հրաւիրելու նախաձեռնութիւնը կը պատկանի երկու նախագահութիւններուն՝ Խորհ. Միութեան եւ Անգլիոյ » :

Ուոշինկթըն իր պաշտօնական բանբերին միջոցաւ անմիջապէս յայտնած է իր կարծիքը Ֆրանսական առաջարկի մասին : Ցորչափ համայնավարները կը մերժեն գործադրել իրենց ստանձնած պարտաւորութիւնները, նման խորհրդաժողով մը «աւելորդ է » :

Նոյն կարծիքէն է նաեւ Անգլիա : «Ոչ մէկ կասկած, դիտել տուած են երէկ երեկոյ արտաքին նախարարութեան մէջ, որ բրիտանական կառավարութիւնը բարոյապէս զօրավիդ կը կանգնի Հիւսիսային Վիէթնամի դէմ կատարուած ամերիկեան փոխ – վրէժի գործողութիւններուն » :

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը ամերիկեան օդային թռիչքները՝ Հիւս. Վիէթնամի վրայ, կը նկատէ անհրաժեշտութիւն մը եւ ոչ թէ յարձակում մը :

Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով Ֆրանսայի անուղղակի առաջարկը՝ խորհրդաժողով մը վերջ տալու կռիւներուն, բարերար լուծում մըն է : Ֆրանսական կառավարութեան նման, խորհրդային իշխանութիւնները միշտ նկատած են, որ «Հարաւ – արեւելեան Ասիոյ խնդիրները կարելի չէ լուծել զէնքով : »

Միացեալ Նահանգներու նախագահը, իր կարգին, վերստին ժողովի հրաւիրեց Ամերիկայի ապահովութեան խորհուրդը, քննելու համար Վիէթնամի զինուորական կացութիւնը :

« Ֆիկարոյի» Ուոշինկթընի թղթակիցին կարծիքով, Ամերիկա չի կրնար ընդունիլ Վիէթքոնկի հարուածները, առանց անգամ մը եւս ցոյց տալու իր ուժը : Հոգեբանական պատճառները կարեւոր են նման պարագաներու մէջ : Ամերիկա պէտք է ոչ միայն զգաստացնէ հիւսիսային Վիէթնամի ղեկավարները, այլեւ, մանաւանդ, պէտք է բարձրացնէ հարաւային Վիէթնամի ժողովուրդին բարոյականը, ինչպէս նաեւ իր ուժերունը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Աթենակորաս պատրիարքին երկու ներկայացուցիչները՝ Գերպ. Մելիթոն եւ Գերպ. Խրիսոսթոմոս ճամբայ ելած են դէպի Վատիկան, ուր պիտի ընդունուին Պապին կողմէ : Այս ձեւով կը սկսի զրոյց մը օրթոտոքս եւ կաթողիկէ եկեղեցիներու միջեւ : Այս առթիւ Տիեզերական պատրիարքին բանբերը յայտարարած է. — « Օրթոտոքս տեղական իւրաքանչիւր եկեղեցի ազատ է, ըստ Հռոդոսի ժողովին որոշումներուն, բանակցութիւններ վարելու մերձեցման մը համար Վատիկանի հետ, այդ նոյն որոշումներուն լոյսին տակ : Տրուած ըլլալով որ տիեզերական պատրիարքութիւնը Մայր Եկեղեցին է, առաջին քայլը կ՝առնէ Հռոդոսի գծած ճամբուն վրայ » :

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ Միութեան ընդհ. քարտուղարը՝ կարգինալ Պէա պաշտօնապէս պիտի ընդունի «Եկեղեցիներու տիեզերական խորհուրդին » կեդրոնատեղին՝ Ժընեւ, Փետրուար 18ին :

ՊՈՆԻ կառավարութիւնը տեղի տուաւ Նասրի եւ ընդհատեց դէպի Իսրայէլ զէնքերու առաքումը : Այս որոշումին առթիւ, Գահիրէ ալ շատ փայլ պիտի չտայ Վայթըր Ուլպրիխթի այցելութեան :

ԱԹԷՆՔԻ քաղաքական շրջանակներու համաձայն, Կիպրոսի հարցը աւելի դիւրին կը լուծուի եթէ Նիկոսիա եւ Անգարա ուղղակի բանակցութեան մտնեն : Այս տպաւորութիւնը կը տիրէ որովհետեւ Կիպրոսի հարցը ՄԱԿի առջեւ, հաւանաբար յետաձգուի ցնոր տնօրինութիւն, ու նաեւ նկատի առնելով Մակարիոսի վերջին յայտարարութիւնները զուիցերական թերթի մը : Կը թուի թէ յոյն կառավարութիւնը համաձայն է դէտի պաշտօն մը ունենալ միայն եւ Մակարիոս Արք.ի ձրդել խօսակցութեանց ղեկը :

ՄԱՏՐԻՏ – ՊԱՐՍԵԼՈՆԱ կառախումբը տարօրինակ արկած մը ունեցած է եւ երեսուն հոգի ողջ – ողջ այրած են եւ 32 ուրիշներ ծանր վէրքեր ստացած : Կը թուի թէ ազդարարիչ նշանները չեն բանած եւ ճամբորդներու երեք վակոններ կրակ առած են :

ՃՈՆՍԸՆ տեսակցութիւն մը ունեցաւ պատուելի Քինկի հետ, Սպիտակ Տան մէջ : Նախապէս մերժած էր Սեւամորթերու իրաւունքը պաշտպանող առաջնորդին ընդունելութիւնը եւ տեսակցութիւնը իրեն հետ : Քառորդ ժամուան մը տեսակցութենէ ետք պատուելին յայտարարեց, թէ նոր օրէնքի մը հիման վրայ պիտի երաշխաւորուի Սեւամորթերուն քուէարկութեան իրաւունքը : Օրինագիծը պիտի ներկայացուի Քոնկրէսին :

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ ընկերվարականներու պահանջին վրայ, Արեւմտ. Գերմանիոյ խորհրդարանը օրակարգի նիւթ դարձուց Զօր. տը Կոլի Գերմանիոյ վերամիացումի մասին արտայայտած կարծիքը : Ընկերվարականները կ՝ուզեն յստակ դիտնալ, թէ տը Կոլ սկզբունքով համաձա՞յն է, որ «Չորս մեծերը» (Ֆրանսա, Անգլիա, Մ. Նահանգներ եւ Խորհ. Միութիւն) պատասխանատու են Գերմանիաներու վերամիացումին մէջ : Էրհարտ, Շրէօտէր եւ Պարզել կառավարութեան անունով վրատահեցուցած են, թէ ոչ մէկ պատճառ կայ կասկածի ենթարկելու Ֆրանսայի նեցուկ կենալը գերմանական հարցին մէջ :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ Հանրապետութեան նախագահը՝ Այուպ Խան պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տայ համայնավար Չինաստան, Մարտ 2էն 9 :

«ՔԱԹԻՄԵՐԻՆԻ» ՕՐԱԹԵՐԹԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԱՐԴԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Կիրակի օրուան (31 Յունուար) իր թիւին մէջ, Աթէնքի առաւօտեան մեծագոյն օրաթերթերէն «Քաթիմերինի» կը դրէ. « Աթէնքի մէջ զարմանքի եւ հեգնական արտայայտութեանց տեղի տուին Անգարայէն ստացուած այն տեղեկութիւնները, թէ թրքական մշակութային հաստատութեանց համաժողովները, խաղաղութեան Նոպէլեան մրցանակին համար մրտադիր են իբրեւ թեկնածու առաջարկել թուրք վարչապետ Իսմէթ Ինէօնիւն :

Կարգ մը շրջանակներ հեգնանքով դիտել կուտային, որ խաղաղութեան Նոպէլեան մրցանակին համար անտարակոյս, ամէնէն յարմար թեկնածուն է Պ. Ինէօնիւ, քանի որ իր գործունէութեան բաժնին մէջ ունի Հայոց ջարդերը եւ Կիպրոսի մէջ, անզէն բնակչութեան անցեալ տարուան ռմբակոծումները » :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց Հարաւային Ֆրանսայի Թեմին Առաջնորդ՝ Արտաւազդ Եպիսկ. Թրթռեան, որ Փարիզ եկած էր բարի գալուստ մաղթելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին :

Մեր խմբագրատունը այցելեցին նաեւ Լիոնի հոգեւոր հովիւը՝ Դաւիթ վրդ. Սահակեան, որուն կ՝ընկերանային Փարիզի շրջաններու եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւները :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի, Փետրուար 7ին կէսօրէն ետք, ժամը 15ին, խուռներամ բազմութիւն մը փութացած էր Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, ուր տեղի կ'ունենար Տան պաշտօնական բացման հանդիսութիւնը :

Ժրաջան յանձնախումբ մը, որ շաբաթներէ ի վեր իր բոլոր մանրամասնութեանց մէջ կը պատրաստէր այս հանդիսութիւնը, ճիգ չէր խնայած, որպէսզի բարոյական մեծ յաջողութիւն մը ըլլայ :

Արտաքին դռնէն մինչեւ չորրորդ յարկ, գեղազարդուած շէնքը ուրախութիւն կը պատճառէր ներկայ հիւրերուն :

Արտաքին դրան վրայ զետեղուած «Հայ Մշակոյթի Տուն» լուսազարդ մարմարը. դետնայարկի Սողոմոն Թէհլիրեան սրահի մուտքին զետեղուած բարերարներու անուններուն յատկացուած մարմարեայ տախտակը — Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւն, Ա. Վանարեան, Սարգիսբէգեան, Մ. Ճիէրճեան, Տոքթ. Ա. Բալայեան, Տիկին Օնպաշեան, Վասիկ եւ Տոքթ. Ռուբիկ Տէր – Դաւթեան — պատուոյ տախտակ, որուն վրայ պիտի եւ պէտք է աւելնան նոր բարերարներու անուններ ,— հանդէսին պաշտօնական բաժինէն ետք խախճանքի համար զարդարուած եւ պատրաստուած Ս. Թէհլիրեան սրահը, առաջին յարկի սրահը՝ հանդէսին պաշտօնական բաժնի , գործադրութեան համար դեղեցիկ կերպով զարդարուած , խորքին՝ յանձնախումբի տիկիններուն կողմէ պատրաստուած ճոխ պիւֆէով, երրորդ յարկի Գերասիմ Բալայեան սրահի Ա. Վանարեան Հ. Յ. Դ. թանգարանը, զոր յուզումով եւ մեծ հետաքրքրութեամբ այցելեցին բոլոր օտար եւ հայ ներկաները՝ այդ այցելութեան տալով ուխտագնացութեան մը հանգամանքը, չորրորդ յարկի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օնպաշեան սրահը, Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Տէր – Դաւթեան սրահը, բոլոր յարկերու յարակից սենեակները իրենց մակագրութիւններով պըճնուած էին եւ կարծէք իրենք իրենցմով հպարտ՝ իրենց դռները լայն բացած էին զիրենք յարգելով այդ օր եկած բոլոր հիւրերուն առջեւ :

Հիւրեր, որոնց առաջին կարգին կը գտնուէին Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ Գերապայծառ Ամատունի , օրուան պատուոյ նախագահը՝ Պ. Մուշեղ Ճիէրճեան , որ Մոնթէ Քարլոյէն մասնաւորաբար եկած էր այս հանդիսութեան ներկայ գտնուելու համար, Փարիզի քաղաքապետարանի ներկայացուցիչը, 9րդ թաղամասի երեսփոխանները, քաղաքապետը, ոստիկանապետը, Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի տեսուչ – վարդապետը, Միւնիխի հայ գաղութին ներկայացուցիչը, ինչպէս նաեւ ներկայացուցիչներ Քաղապլանքայէն, Մարսէյլէն , Տէսինէն եւ Ֆրանսայի այլ շրջաններէն , զանազան միութեանց ներկայացուցիչներ Փարիզէն, ու նաեւ հայ մշակոյթի հաւատարիմ բազմահարիւր հայրենակիցներ Փարիզէն եւ արուարձաններէն :

Ֆրանսական փառերգէն եւ « Մեր Հայրենիք»էն ետք, օրուան նախագահը՝ ընկ. Հ. Սամուէլ Ֆրանսերէն բարիգալուստ մաղթեց ներկայ անձնաւորութեանց եւ հիւրերուն, ապա խօսքը տուաւ ընկեր Յովիկ Եղիազարեանին, որ Ֆրանսերէն դեղեցիկ ճառով մը շեշտեց, թէ որքան վսեմ է պահը՝ Փարիզի Հայութեան համար : Ֆրանսացի հիւրերուն ուղղելով իր խօսքը, ըսաւ՝ « Ձեր միջոցաւ հիւրընկալ Ֆրանսան ու հմայիչ Փարիզն է որ այսօր ներկայ է : Ոգեկոչելէ ետք աշխատանքի իրենց բաժինը բերած, բայց այս օրը չտեսած՝ կեանքէն բաժնուած ճարտարապետ Թէրզեանի եւ ընկեր Սէրէնկիւլեանի յիշատակները , հակիրճ պատմականը ըրաւ հայ ժողովուրդին ու իր մշակութային զարդացման. շեշտեց , թէ այս շէնքը կոչուած է Ֆրանսական եւ հայկական մշակոյթներու հանդիպման վայր մը դառնալու, նմանաւանդ, որ հինէն ի վեր, Հայերը միշտ ալ ներշընչուած են Ֆրանսական մշակոյթէն եւ նոյնիսկ արիւն թափած են Ֆրանսայի կողքին՝ յանուն այս երկրի վեհագոյն սկզբունքներուն՝ Ազատութիւն եւ Արդարութիւն : Այս շէնքին բացումը, Յիսնամեակի այս 1965 տարուան ընթացքին, խորհրդանշական բնոյթ մը կը ստանայ : Թուրքերը, հակառակ իրենց կազմակերպած ցեղասպանութեան, չկրցին մեռցնել Հայուն ոգին, որ շարունակեց ապրիլ եւ կերտել Մշակոյթի տուներ :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Փրոֆ. Ֆ. Ֆէյտի, որ բացատրելէ ետք, թէ Արեւմուտքը լայն չափերով ծանօթ չէ եղած հայկական մշակոյթին, հակասական պարզ այն պատճառով որ շատ նման ըլլալով արեւմտեան մշակոյթին, չէ արթընցուցած Էկզոթիք մշակոյթներու առթած հետաքրքրութիւնը, հակիրճ պատմականը ըրաւ հայկական մշակոյթին ու իր դարաշրջաններուն, սկսեալ Ուրարտական շրջանէն մինչեւ Ոսկեդար, Է. դար, Միջնադար, Կիլիկեան հարստութիւնները, ու մինչեւ մեր օրերը :

Գործադրուեցաւ գեղարուեստական խընամուած բաժին մը, որուն ընթացքին մեներդեց Օր. Ադոմեան Գ. Մ. Ալէմշահի Նազիրը եւ Իմ երգը, Պ. Պօղոսեան Անուշ օփերայէն Սարոյի երգը եւ Բ. Կանաչեանի Պընիկօն՝ դաշնակի ընկերակցութեամբ Կ. Ափրիկեանի : Խմբավար Կ. Ափրիկեանի ղեկավարութեամբ, « Սիփան – Կոմիտաս » երգչախումբէն ութնեակ մը երգեց «Ես լսեցի մի անուշ ձայն»ը եւ Կոմիտասի «Գարուն ա »ն : Բոլոր մեկնարկողներն ալ արժանացան ներկաներուն ջերմ գնահատանքին :

9րդ թաղամասի երեսփոխան Պ. Կ. Կասփէրէ խօսք առնելով , շնորհաւորելէ ետք Մշակոյթի Տան իրագործումն ու յաջողութիւն մաղթելէ յետոյ՝ աւելցուց « Կը խորհիմ թէ անհրաժեշտութիւն մըն էր այս Տունը. նախ՝ որպէս գաղթական այս երկիրը եկած Հայերուն համար, որոնք ուրիշ օրեր ապրած են իրենց ծնընդավայրին մէջ եւ պահանջ կը զգային իրարու քով գալու եւ ազգային մշակոյթով հաղորդուելու . ապա՝ շատ երիտասարդ ու մանուկ տարիքէն Ֆրանսա եկած Հայերուն համար , որոնք «լսած» են բայց չեն տեսած. եւ վերջապէս՝ նոր սերունդին համար, որովհետեւ անոր պէտք է բացատրել ու ծանօթացնել իր աւանդութիւնները, որպէսզի մեր օրերու թոհ ու փոհով լի կեանքին մէջ անհատական խաղաղութեան եւ հոգեկան հաւասարակշռութեան կռուան մը ունենայ» : Յայտնեց նաեւ իր անձնական գոհունակութիւնն ու հպարտութիւնը, որ գործի կեդրոն եղող իր այս թաղամասին մէջ կը ծաղկի մշակոյթի կեդրոն մը :

9րդ թաղամասի քաղաքապետը, Պ. Ժէրվիլ, շեշտեց թէ որքան դիւրահաղորդ են Ֆրանսական եւ հայկական մշակոյթները, քանի որ երկու ժողովուրդները շատ նման են իրարու՝ իրենց բնաւորութեան լաւ եւ նոյնիսկ յոռի դիծերով :

Փարիզի Քաղաքապետարանի խորհրդական Պ. Պիսքառ իր հիացումը յայտնեց, որ պաշտօնի բերմամբ թէեւ շատ անգամներ ականատես եղած է այսպիսի ձեռնարկներու սկզբնաւորութեան , առաջին անգամն է սակայն որ ինքզինք կը գտնէ այսպիսի յաջողութեան մը առջեւ : Անձնական յուզիչ դրուագ մը պատմեց Ա. Աշխարհամարտէն : Վէրտէօնի խրամատներուն մէջ իր կողքին զինուորը մարսէյլցի Հայ մըն էր, որ ամէն դիշեր հայերէն երգեր կ'երգէր ու Հայաստան կ'երազէր, եւ միշտ կը կրկնէր թէ որքան երջանիկ կը զգայ ինքզինք, որ Ֆրանսայի համար կը կռուի .— « Բայց ինչո՞ւ կը կռուիս Ֆրանսայի համար» .— « Որովհետեւ իմ երկրիս մէջ միշտ լսած եմ թէ Ֆրանսան Ազատութեան ախոյեան երկիրն է. արդ, իր ազատութիւնը վտանգուած է. ատոր համար կը կռուիմ» : Եւ այդ Հայը քանի մը օր աւելի ուշ որպէս հերոս կ'իյնայ կռուի դաշտին վրայ :

Հանդէսի այս մասին ներկաները հիւրասիրուեցան շամփանեայով, եւ պիւֆէին ճոխ ուտելիքներով, որմէ ետք Ֆրանսացի հիւրերը պտըտեցան Հ. Յ. Դ. Թանգարանը՝ հետաքրքրութեամբ, յարգանքով եւ յուզումով դիտելով մեր ազգային հերոսներու նշխարները :

Մինչ սրահին մէջ շարունակուեցաւ հանդէսը զուտ հայկական բաժինով , Ընկ. Հ. Սամուէլ խանդավառ ծափերու մէջ կարդաց զանազան կազմակերպութիւններէ, Կեդր. Կոմիտէութիւններէ, կոմիտէութիւններէ եւ անհատ բարեկամներէ հասած շնորհաւորական եւ բարեմաղթութեանց հեռագիրները : Յիշենք՝ Պոսթոնի Հայ Օգնութեան Միութիւնը, Հիւս. Ամերիկայի Կ. Կ.ը, Թեհրանի Կ. Կ.ը, Լոս Անճէլըսի Հայ Կրթական Հիմնարկութեան Կեդր. Մարմինը, Պոսթոնի Հայ Երիտասարդ Դաշնակցութեան Կեդրոնական Գործադիր Մարմինը, « Հայրենիք » օրաթերթի, ամսաթերթի եւ շաբաթաթերթի խմբագրական մարմինները, Պուէնոս Այրէսի «Արմենիա»յի , Ֆրէզնոյի «Ասպարէզ»ի, Թեհրանի « Ալիք»ի, Աթէնքի «Ազատ Օր»ի, Գահիրէի Յուսաբերի խմբագրութիւնները , Գահիրէի «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութիւնը եւ Համազգայինը, Պէյրութի Համազգային Նշան Փալանճեան ճեմարանի տնօրէնութիւնը, Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն, Լոնտոնի « Նաւասարդեան » կոմիտէն, Միւնիխի հայ գաղութի վարչութիւնը, որուն ներկայացուցիչը անձամբ ալ եկած էր, Լիոնի, Սէնթ Էթիէնի, Վալանսի, Սէն Շամոնի կոմիտէները, Ֆանսահայ Կապոյտ Խաչի Կեդրվարչութիւնը (ուղերձի խօսքով), Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը, Վիէնի , Կրընոպլի, Վալանսի , Լիոնի, Տէսինի մասնաճիւղերը , եւն. : Կարդացուեցաւ շէնքին բարերարներէն Տոքթ. Ա. Բալայեանի մաղթանքի նամակը (Ամերիկայէն) :

Այստեղ, ընկեր Հ. Սամուէլ մի առ մի յիշեց շէնքին բարերարներուն անունները եւ հրապարակաւ սրտագին շնորհակալութիւն յայտնեց անոնց՝ յանուն Մշակութային Տան Կեդր. Յանձնախումբին, ու յարգանքի իր տուրքը բերաւ այդ ցանկէն անոնց , որոնք բաժնուած են կեանքէն :

Ներկաները , ոգեւորուած, սկսան ինքնաբուխ նուիրատուութիւններ ընել, որոնց գումարը հասաւ մօտ 15·000 նոր Ֆրանքի : Այստեղ միայն յիշենք ընկեր Վազգէն Սէրէնկիւլեանի (3000 Ֆր.) եւ Տիկին Օնպաշեանի (2000 Ֆր.) անունները : Այս վերջինը, որ արդէն շէնքին բարերարներէն է, յատկապէս եկած էր Կրընոպլէն՝ ներկայ գտնուելու համար բացման հանդիսութեան : Միւս նուիրատուներուն ցանկը կը հրատարակուի յետագային :

Ներկաներէն Պ. Խըտըրեան նուիրեց իր պատրաստած հայկական դեղեցիկ ոսկի շքանշանը, որ աճուրդի դրուելով զոյացուց 1110 Ֆրանք :

Ապա խօսք առաւ Գերապայծառ Ամատունի : « Աքսորէն ու Եղեռնէն յիսուն տարի յետոյ, մեր փոքրիկ ժողովուրդին լումաներով հիմնուած այս Տունը կը փաստէ անգամ մը եւս, թէ մեր ժողովուրդը դիտէ գնահատել իր հին ու ներկայ արժէքները՝ : Ապա, փոխան յորդորի, յիշեց դրուագ մը Հայր Ալիշանի կեանքէն : Ս. Ղազար կ'այցելէ Աւստրիացի նորապսակ ամոլ մը՝ Հայր Ալիշանի առաջնորդութեամբ : Յանկարծ, տիկնոջ սաթէ վզնոցին թելը կը փրթի եւ թանկագին քարերը կը գլտորին այս ու այն կողմ : Հայր Ալիշան կը ծռի եւ քարերը կը հաւաքէ ըսելով՝ « Առաջին անգամն է կեանքիս մէջ, որ կը խոնարհիմ տիկնոջ մը առջեւ» : Տարիներ յետոյ, այդ նոյն տիկինը Նիսի մէջ այս դէպքը կը պատմէ Մինաս Չերազին, որ անմիջապէս կը պատասխանէ՝ « Մեր հոգեւորականները միայն մէկ Տիկնոջ առջեւ կը խոնարհին , այն ալ՝ Մայր Հայաստանն է » :

« Ձեռնարկ մըն է այս, աւելցուց Գերապայծառ Ամատունի, որ ի սպաս դրուած է այդ սիրելի Տիկնոջ : Ամէն անոնք, որոնք անշահախնդիր կերպով կը ծառայեն «Մայր Հայաստան» տիկնոջ ու հայկական մշակոյթին , գնահատանքի արժանի պէտք է ըլլան : Եթէ այդ «Մայր Հայաստան»ը բաժնենք զանազան «մայրերու», անոնցմէ եւ ոչ մէկը կրնայ ունենալ միեւնոյն յաղթանակը » :

Գերապայծառին շնորհաւորական խօսքերով, մաղթանքներով եւ «Պահպանիչով» վերջ գտաւ հանդէսին պաշտօնական մասը, որմէ վերջ ներկաները իջան ներքնայարկի սրահը, ուր մինչեւ ուշ դիշեր խանդավառ մթնոլորտի մէջ, թամատաներու ղեկավարութեամբ, շարունակուեցաւ խրախճանքը՝ անմոռանալի օրուան մը յիշատակը ձգելով բոլոր ներկաներուն մօտ :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍԵԽԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Առաւօտ մը կամ իրիկուն մը ... կամ օր մը, կամ գիշեր մը ... սակայն կարծեմ առաւօտ մըն էր, բնականաբար ամառը ,այսինքն այն եղանակը ուր կը բուսնի պտուղը, որ պատմութեանս նիւթն է :

Արդ, կը կրկնեմ թէ ամրան գեղածիծաղ առաւօտ մըն էր : Շատ սիրուն, շատ հրապուրիչ մանկամարդ կին մը, որուն անունն էր... ի՞նչպէս անուանեմ զայն.. Լիւսի , եթէ կ'ուզէք : Թող այդպէս ըլլայ ... Այդ տիկինը դեռ նոր աւարտած էր իր արդուզարդը, որուն շատ խնամք տարած էր, այն խնամքներէն որ հաճելի ըլլալու միտում ցոյց կուտան : Թերեւս ըսէք ինծի թէ կիները միշտ ունին այդ միտումը : Կարելի է, բայց օրեր կան երբ այդ միտումը աւելի բացայայտ, աւելի ակներեւ է, այսինքն երբ մէկո ւմը կը սպասէ, կամ դէթ կը յուսայ մէկը տեսնել, որ անտարբեր չէ իրեն հանդէպ , մէկը որ աւելի շատ տրոփել կուտայ իր սիրտը , մէկը որ կրցած է շահիլ իր համակրութիւնը, մէկը ...

— Սեխը, սեխը, ո՞ւր մնաց, ըսեն թերեւս հիմա ընթերցողներէն ոմանք :

— Վայրկեան մը, պարոններ, վայրկեան մը, որչափ անհամբեր էք : Կարճ կապելով, ըսենք թէ թխագոյն Լիւսին... որովհետեւ թուխ էր, անուշ աչքերով , կամարաձեւ թանձր յօնքերով ... նախաճաշի համար մէկու մը կը սպասէր : Թէեւ իր ամուսինին իշխանութեան ներքեւ էր, բայց իր էրիկը պաշտօնեայ էր : Ամէն առաւօտ ժամը իննին գուրս կ'ելլէր եւ հինգին կը վերադառնար . ասիկա որոշ էր : Գիտէք թէ դժբախտ պաշտօնեաները ստիպուած են միշտ միեւնոյն բանը ընել , եւ իրենց կիները տունը ձգել ...

Հարկ է որ ըսեմ նաեւ թէ մեր պաշտօնեան, որուն անունն էր... իրաւ որ .. այն անուններէն որոնք ամէն մարդու կը յարմարին ... Տիւբոն եթէ կ'ուզէք : Պ. Տիւբոն տարիքոտ էր, փոքրահասակ , գէր, տգեղ, գլուխը ուսերուն վրայ դրուած էր առանց վիզին հետքը երեւալու :

— Բայց ասոնք երկրորդական բաներ են, կրկնեն թերեւս անհամբերները , սեխը ո՞ւր մնաց :

— Իրաւունք ունիք. սակայն ո՞րչափ խիստ էք , կարծես խորհրդարանի մը մէջ գտնուիք :

Արդ, այս Պ. Տիւբոնը, հակառակ իր տարիքին, տգեղութեան եւ խոշոր գլխուն, անհաւատարիմ կը գտնուէր իր կնոջ, որ, ինչպէս ըսի՝ մանկամարդ եւ շատ սիրուն էր : Ուրեմն այս վերջինը իրաւունք ունէր վրէժ լուծելու եւ երբեմն երբեմն փոքրիկ զուարճութիւններով ըզբաղելու, ինչպէս, օրինակի համար, նախաճաշ տալ դեղեցիկ պեխեր ունեցող երիտասարդի մը, որուն հետ ծանօթացած էր Ֆիւնանպիւլի թատրոնին մէջ : Երիտասարդը շատ սիրով կ'ընդունուէր դեղանի կնոջ կողմէ, բայց միշտ ամուսինին բացակայութեան միջոցին կուգար , որովհետեւ ... չէր սիրեր կոշտ մարդերը :

... Ժամը 11ուկէս կը զարնէր : Ամուսինը երկար ատենէ ի վեր իր դրասենեակը դացած էր : Սպասուհին շուտով աւարտած էր իր գործերը, որովհետեւ կռահած էր թէ Տիկինը կ'ուզէր որ ժամ առաջ մեկնէր ինք : Սպասաւորները զարմանալի հոտառութիւն մը ունին այս տեսակ խնդիրներու մէջ : Լիւսի փութաց նախաճաշը պատրաստել, որ բաւական պարզ էր եւ կը բաղկանար իւղով տապկած ոտքէ մը, պաղ հաւէ մը , սարտիններէ, պտուղներէ եւ ճերմակ գինիէ : Բայց այս տեսակ ճաշ մը սքանչելի է երկու սիրահարներու համար , որոնք կը սիրեն զիրար ... կ'աւելցնեմ որոնք կը սիրեն զիրար, որովհետեւ սիրահարներ կան որոնք չեն սիրեն զիրար, կամ այլեւս չեն սիրեր, բան մը որ չարդիլեր զանոնք միասին ճաշելէ , այսպէս վարժուած ըլլալով :

Շ. ՓՕԼ ՏԸ ՓՕՔ

(1 Շար.)

Ա Ղ Ը

ՏԱՐԵԿԱՆ 80 ՄԻԼԻԱՌ

ԿԻԼՕ ԱՐՏԱՀԱՆՈՒՄ

—o—

Գիտնականները հաստատած են, որ այնտեղ, ուր բնակիչներու աննղկելը բազմատեսակ է եւ կը պարունակէ բաւականաչափ կենդանական բնասպիա (փրօթէին), մարդիկ պէտք ունին օրական երկու – երեք կրամ ապի, իսկ այնտեղ, ուր աննդառութեան մէջ կը սիրապետեն բանջարեղէնները, որոնք ապի չատ քիչ քանակութիւններ կը պարունակեն, այս արժէքաւոր նիւթին պակասը մեծ վտանգ մըն է առողջութեան համար : Նոյնքան բացայայտ է, որ երկրագունդի տաք շրջաններուն մէջ, ուր մարդու մարմնին ջուրի քանակութիւնը դուրս կ'ելլէ աւելի չատ քրտինքին միջոցով, ապի յատկութեան քանակութիւնը եւս անհրաժեշտ կը դառնայ, կրկնապատիկը՝ բարեխառն երկիրներու մէջ պահանջուած քանակութեան : Այս է պատճառը, որ տաք կլիմայ ունեցող երկիրները աւելի չատ ապի կը սպառեն, քան ցուրտ երկիրները, որոնք սակայն բոլորովին չեն կրնար հրաժարիլ ապի պահանջէն :

Ապը եղած է մարդոց առաջին ... սառնարանը : Երբ մարդիկ իրենց անհրաժեշտութիւնը հրամայած են զարձած է այն օրերուն համար, երբ որը կամ ձկնորսութիւնը կրնար չտալ : օրուան սնունդը :

Կրակի պիտը իրեն հետ բերաւ ծխատեղ եղանակը, բայց ապի օգտագործումը աւելի չատ կ'ապահովէ մսեղէններու պահպանումը, մանաւանդ, երբ անոր կ'ընկերանայ ծխատումը :

Ահա թէ ինչու, այնտեղ, ուր բանակներ ապ գոյութիւն չունէր, ապը թանկարժէք քարերուն տեղը բռնեց, այսինքն դրամին : Մարոքցի Իպն Պաթութա, որ 1352ին ճամբորդութիւն մը ըրաւ դէպի Մալի, կը պատմէ, թէ ինչպէս կը կատարէր փոխանակութիւնը Սահարայի թեկնդպ քաղաքին մէջ, «Մափչիկները ապը կ'օգտագործեն իբրեւ դրամ, ինչպէս որ ուրիշ տեղեր կ'օգտագործեն ոսկին եւ արծաթը : Անոնք ապը կտորներու կը վերածեն եւ առեւտուր կ'ընեն անով » :

Ուրիշ ճամբորդ մը, այս անգամ անգլիացի, Ալեքս Հիմլթըն, որ Եթովպիա այցելեց ԺԸ. դարու սկիզբը, հաստատեց, թէ մայրաքաղաքին մէջ «տեղացի կիները չուկայ կ'երթան ապի ձողով մը, փոխանակ դրամի : Փոքրիկ գնումներու համար, անոնք կտորներ կը կտրեն այդ ձողէն եւ ապրանքին դինը կը վճարեն այդ կտորներով : Տնտեսուհիները ունին այնպիսի ճարպիկութիւն մը, որ իրենց տուած ապի կտորները երբեք աւելի մեծ կամ աւելի փոքր չեն, քան իրենց ուզած ապրանքին արժէքը » :

Կարգ մը ժողովուրդներու համար ապը եղած է այնքան թանկագին, որ 1882ին, երբ անգլիացի ճամբորդ մը կ'անցնէր Ափրիկէէն, ապի չորս կտորիկի փոխարէն տասնեակ երիտասարդ ստրուկ կին մը : Ան բողոքեց այս առատաձեռնու – թեան դէմ, բայց անոր երկար – բարակ բացատրեցին, թէ կատարուածը չնորհ մը չէ, այլ սովորական բան մը : Քանի մը բուռ ապով կարելի էր դնել ստրուկ – ներու ամբողջ ընտանիք մը ...

Անցեալ դարուն, ապը դադրեցաւ սնունդեղէնի միակ առարկան ըլլալէ : Ան եղաւ քիմիական արդիւնաբերութեան հիմնական նախանիւթերէն մէկը :

Սոտա պարունակող արտադրութիւնները, սկսած դեղորայքէն մինչեւ սոտա fառսաթիfի օգտագործումը, ծնունդ կ'առնեն սովորական ապէն : Իրենց կարպին, այս արտադրութիւնները հիմը կը կազմեն հոտաւէտ օճառներուն, ինչպէս նաեւ արուեստական թափանցիկ մե – տաքսներուն եւ սեներեթիf թելերուն : Նոյնպէս fլորի օգտագործումին հետ կապ ունեցող արդիւնաբերութիւնները պոյութիւն պիտի չունենային, եթէ ապը չպահանջէր մեծ քանակութեամբ :

Ըրքան չատ զարդացած ըլլայ երկրի մը քիմիական արդիւնաբերութիւնը, այն – քան աւելի մեծ է ապի ընդհանուր սպառումը : Եթէ ամբողջ աշխարհի մէջ մարդ գլուխ կը սպառի օրական երկու կրամ ապ, արդիւնաբերական երկիրներու օրական սպառած ապը կը հաշուուի ա – ւելի քան հարիւր կրամ, անոնցմէ ո – մանք, ինչպէս, օրինակ Մ. Նահանգնե – րը, հասնելով նոյնիսկ օրական 280 կրա – մի անձ գլուխ :

Ներկայիս, աշխարհի ապին աւելի քան մէկ քառորդը — տարեկան մօտաւորա – պէս ութսուն միլիոն թոն — կ'արտահանուի Մ. Նահանգներու մէջ եւ մօտաւորապէս մէկ տասներորդը՝ Մորմ. Միութեան մէջ : Իրրեւ ապ արտադրող երկիրներ, ա – նոնց կը յաջորդեն Անգլիա, Արեւմտեան Գերմանիա, Ֆրանսա, Հնդկաստան, Քանատա եւ Իտալիա :

Բազմաթիւ երկիրներու մէջ, ապա – հանքերը ներկայիս մաս կը կազմեն ար – դիական ձեռնարկութիւններուն : Հանքերու մէջ ստեղծուած են այնպիսի պայ – մաններ, որոք բազդատութեան իսկ չեն կրնար դրուիլ անցեալի «թիարաններու» պայմաններուն հետ : Կան քաղաքներ, որոնք կը յիշեցնեն հին ժամանակները, որովհետեւ ապը, անոր արտահանումը, իր անունը տուած է քանի մը վայրերու : Օքեա Սիպիուլուլ (Սիպիուլի թիարա – նը), ինչպէս եւ ուրիշ վայրերու անուննե – րը, ցոյց կուտան, թէ հոն, ապի թիա – բաններ տեղացիներու պէտքերը դրաղուած են : Սալպզուրկը (ապիքաղաք) ցոյց կուտայ, թէ Ալպեան լեռները, որոնց մէջ կը գտնուի այս քաղաքը հարուստ է ա – պահանքերով : Անգլիոյ մէջ ուիչ եւ Գերմանիոյ մէջ հեղի վանքերով վերջացած տեղանունները կը բացայայտեն համա – պատասխան վայրերու բնակիչներու «մասնագիտութիւնը » : Ինչպէս կը տեսնուի, փառաբանելու համար ապը, մարդիկ կոթողներ չեն կանգնած, բայց աշ – խարհի չատ վայրերու տրուած անուններով անոնք կանգնած են երախտագիտութեան կենդանի կոթողներ :

Ն. Մ.

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

—o—

Փետրուար 3ը ոչ միայն ազգային պատմական օր մը եղաւ Դպրոցասէրի խնամակալութեան, տնօրէնութեան, ուսուցչական կազմի եւ աշակերտութիւնն – րուն համար :

Արդարեւ, Հայրապետը պիտի այցելէր վարժարան եւ պիտի ճաչէր աշակերտութիւններուն հետ : Մեծ էր խանդավառութիւնը եւ աննախընթաց պատրաստութիւնը : Ամէնքն ալ, անխտիր, սրտատրոփ եւ յուզումով կը սպասէին մեծ հիւրին ժամանումին : Ահա կը բացուին բակի դրան դոյզ թեւերը եւ կաթողիկոսին կառքը կը չառաջանայ չամբարար աշակերտուհիներուն եւ ներկաներուն որոտընդոստ ծափերուն մէջէն : Մինչ Վեհափառը կ'անցնէր մանչական մասնաշտարան, աշակերտուհիներու խումբ մը մեղմանուագ ձայն – նով կ'երգէր «Օրհնեցէք Հայրապետին » մեղեդին, որ յուզումով կը համակէ բոլորին սրտերը :

Աջհամբոյրի աւարտումէն ետք Վազգէն Ա. իր չքախտամբով կ'առաջնորդուի ճաչարան եւ տէրունական աղօթքէն վերջ կը սկսի ճաչը :

Վեհափառին չքախտամբին մաս կը կազմէն Փարիզի կաթող. Պատուելրակ Սեբուհէ Արք. Մանուկեան, հնդ. հոգեւորական հայրեր, էջմիածին թերթի խմբագիր Ա. Հատիսեան, Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան ատենապետ Պ. Մ. Քարեան, ինչպէս նաեւ հիւրեր Միլանոյէն, Լոնտոնէն եւ Պէյրութէն :

Փոքրիկն Սեդա Սոփոկլեան իր քնքոյշ ձայնով կ'արտասանէ Վեհափառին ուղղուած ոտանաւորը, մինչ աշակերտուհիները մէջ ընդ մէջ հայրենաչունչ արտասանութիւններով եւ երգերով կը ստեղծեն ընտանեկան ջերմիկ մթնոլորտ մը : Ներկաներուն խնդրանքին ընդառաջելով, դաւազանակիր Հայր Արսէն Պերպէրեան կ'երգէ «Կռունկ»ը, որ իր հնչեղ եւ հազորդական ձայնով կը յուզէ եւ կը տպաւորէ ներկաները :

« Էջմիածին » ամսաթերթի խմբագիր եւ ճեմարանի ուսուցիչ, Պ. Ա. Հատիսեան խորապէս յուզուած, քաղաքական խօսքերով կը պնահատէ վարժարանէն ներս տարուած աշխատանքները եւ կը վերջացնէ « Այսօր ձեզմով մեծցաւ, մեծցաւ եւ ծաւալեցաւ երեւանը եւ Հայրենիքն ու արտասահմանը նոյնացան իրարու հետ :

Դպրոցասէրի խնամակալութեան կող – մէ Օր. Ա. Փիլիպեան կը կարդայ բարի պատուսոի ուղերձ մը եւ կուտայ հակիրճ տեղեկութիւններ Դպրոցասէրի Տիկնանց վարժարանի 85ամեայ գործունէութեան մասին եւ կ'աւելցնէ .— Բազմաթիւ են դժուարութիւնները եւ խոչընդոտները ո – րոնց դիմադրաւած է վարժարանի խնամակալութիւնը, սակայն այսօր, աւելի քան հատատքով եւ յոյսով գօտեպնդուած չնորհիւ ձերդ Վեհափառութեան բարձր հովանաւորութեան եւ կաթող. Պատուէ – րակ Սերովբէ Արք.ի թանկագին աջակ – ցութեան Դպրոցասէրը հատատարիմ իր առաքելութեան պիտի չարունակէ իր լուսաւոր ուղին :

Տնօրէնուհի, Օր. Գարագաշեան կը վերյիչէ խօսքերը Վեհափառին, տարիներ առաջ Դպրոցասէր իր այցելութեան ա – ռիթով, որ կը յորդորէր պահել հայ լե – զուն, եւ կ'ըսէ, որ այդ խօսքերը դրոչ – մուած կը մնան Դպրոցասէրի սանուհիներուն մաքերուն մէջ անխտիր :

Ամենայն Հայոց Հայրապետը կ'օրհնէ հաստատութիւնը եւ խանդավառ խօսքերով կը քաջալերէ խնամակալութիւնը, տնօրէնութիւնն ու ուսուցչական կազմը եւ կը խոստանայ իր հայրական հովանաւորութիւնը ընծայել որպէսզի Դպրոցասէրը աւելի ընդարձակուի եւ բարգաւաճի :

Վազգէն Ա.ի հետ ապրուած այս երեք ժամերը անմոռանալի պիտի մնան բոլո – րին՝ այլ մանաւանդ Դպրոցասէրի սանուհիներուն սրտերուն մէջ եւ կարօտով պիտի յիշեն իրենց սիրելի Հայրապետը :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՍՏԱՑԱՆՔ — LIVRES REÇUS

CHYPRE

par GEORGES TENEKIDÈS

(D'une crise à l'autre... le Professeur Georges Ténékidès, un des meilleurs experts de la question, expose les aspects historique, juridique, diplomatique, etchnographique et politique de la crise Chypriote).

Ed. Nagel, Paris 1965.

ԿԱՐԾԻՔ ԳԻՏՆԱԼ

Պուդիօ պետի ակերուն մօտ ընդյա – տակեայ ընդարձակ սրահի մը մէջ, չեխ քարայրապէտներ երեւան հանեցին մեծ պղպաքար մը : Անոր խոբխոբին չրջապ – ծր 9 մեթր է, բարձրութիւնը՝ մօտաւորապէս երեսուն մեթր : Ան աշխարհի ա – մենամեծ պղպաքարն է : Յարդ, մեծութեան առումով նութիւնը կը պատկանէր Զիլակվիսալոյի (Հունգարիա) պղպաքարին, որ ունի 26·3 մեթր բարձրութիւն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (155)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Եւ այսպէս ըսելով ասեղ դերձան հա – նեց եւ կերպասէ հագուստը ձեռք առաւ : Եւ մինչ այսպէս կը խօսակցէին մութ կապոյտ վերնազգեստով մարդ մը մտաւ վարի դռնէն. ու դուռը գոցելու ժամա – նակ մէկու մը չնորհակալ կ'ըլլար :

— Ինդրեմ անհանդիստ մի ըլլաք, — ըսաւ, — ալ կը դանեմ ճամբան :

Եւս ոտքի ելաւ, այդ ձայնը բոլորովին անծանօթ էր իրեն համար, ինչպէս նաեւ մարդը :

Պատշգամին առջեւ երեք աստիճաններ կային, օտարականը կեցաւ ու դլուխը բարձրացուց : Միակողմի ու մարմնեղ մէկն էր, պեներբը հնուտաներու (հունդա – բայի ձիւտոր դինուոր) նման ոլորած, ձեռքին մէջ պիւղապէտներու դաւազանի նման դաւազան մը կար :

— Ցարդանքներս, Տիկին, կ'ըսէն թէ արնուամեծար Գրիդոր Քոռնեմիս դա գլխադեպը հոս կը բնակի :

— Այո, հոս կը բնակի, — պատասխանեց կինը, — բայց տունը չէ :

— Ուրեմն իսկապէս մեկնե՞ր է :

— Այո : Էկէր գնաց :

— Մեղք, մեղք, — գլուխը չարժեց մարդը : — Որքան կը ցաւիմ : Հետը խօսելիք ունէի ... արդեօք Տիկի՞նն ալ ...

— Ես եմ տիկինը, հրամեցէք :

Մարդը եւս աստիճաններէն, գլխարկը հանեց ու խոր յարդանք մը ըրաւ :

— Թոմմաս Պալոկն եմ, — ըսաւ, — Ռեւ. դիւղի ազատներէն :

Ըրած յարդութենէն կը հասկցուէր գիւղացի ըլլալը :

Կինը անոյշ ժպիտով աթոռ մը քաշեց սեղանին քովէն, մինչ ուսանողը ներկայացուց :

— Նիկողայոս Ռեդ, ուսանող : Արտասահման դալոց յաճախելու կ'երթայ : Իր մեծ եղբայրը Թագաւորին բանակին մէջ կը ծառայէ, ամուսնիս չատ ծանօթ է, ուստի ասկէ անցնելու ժամանակ, մեզի հիւր կը մնայ՝ քիչ մը հանդիստ առնելու համար :

— Աստուած քեզի երկար կեանք տայ, ազգասիրիկ, — կէս բերանով մրթմրթաց միականին :

Նստաւ ու նորէն վախ վախ քաշեց :

— Ես ձիերու վաճառքին եկայ, — ըսաւ ծունկերուն դարնելով .— հետը չատ դործ ունէի : Ի միջի այլոց դրամ ալ բերած եմ :

— Դրա՞մ .— զարմացաւ Եւս :

— Կ'ըսեն թէ դրամի պէտք ունի եղեր, քանի որ էկէր պիտի երթար, եւ իր ոսկի արծաթեղէն իրեղէնները պիտի ծախէ եղեր :

— Մենք այդ տեսակ բան չատ չու – նինք :

— Ձիս չատ կը չահագրգռեն մատանիները :

Եւ ան ըսելով ձախ ձեռքը ցոյց տուաւ, ուր մէկը միւսէն գեղեցիկ տասը մատանիներ կը չողչողային : Աջին վրայ ալ ունենալու էր, բայց անոր վրայ մոխրա – գոյն ձեռնոց մը կար :

Ու չարունակեց .

— Ան ազուր մատանի մը ունի եղեր :

— Ունի, — ժպտեցաւ Եւս :

— Վրան լուսինով :

— Ու աստղազարդ :

— Լուսինը տպալիոն է :

— Իսկ աստղերը ադամանդ : Բայց ուսկի՞ց դիտէք դուք այս ամէնը :

— Կրնայի՞ տեսնել այդ մատանին :

Ու ձայնը կը դողար :

— Ոչ, — պատասխանեց կինը, միշտ դրպանը կը պահէ : Բախտաբեր մատանի մըն է . առնեօք Թուրքի մը կը պատկանի եղեր :

Օննիկը նորէն դաւթի մատ կ'ապմբ – կէր : Ու յանկարծ մէկ ոտտումով սան – դուխին վրայ ցատկեց, տեսնելով օտարականը՝ ապոց սովորական ապչութեամբ դիտեց զայն :

— Բարեւ տուր պարոնին, — ժպտեցաւ մայրը :

— Արդեօք Տիար գնդապետին դաւա՞ – կըն է, — հարցուց օտարականը : — Բայց ինչո՞ւ կը հարցնեմ, ճիշդ ինքն է :

Տիկինն Եւս անհաճոյ զգացում մը ու – նեցաւ, բայց ակնթարթ մը միայն . յա – ջորդ րոպէին արդէն մոռցաւ :

— Դեռ պիտի չգնե՞նք փողը .— սկսաւ դանդաղել մանչուկը :

— Ես կ'առնեմ, — ըսաւ ուսանողը պատրաստակամ .— արդէն կ'ուզէի քիչ մը քաղաքը պտըտիլ : Ձինքը հետս կը տանիմ կառապանիս քով, փոքրիկ քա – ռակն ալ կը ցուցնեմ :

— Շատ լաւ .— ըսաւ կինը, ահա դը – րամ, իրեն փող մը դնեցէք : Բայց խնդ – րեմ, Նիկողոս, ուշադրութիւն դարձու – ցէք : Դուն ալ Օննիկ ... պիտես հայրիկը ինչ ըսաւ :

Ու դէպի տիար Թոմմաս դառնալով տխուր ժպիտով մը աւելցուց .

— Շատ պատուիրեց որ ուշադրութիւն դարձնենք տղուն վրայ :

— Օննիկ ուրախութենէն կը ցատկոտէր, եւ ուսանողին հետ դուրս եկաւ :

Մայրը եռուէն պոռաց .

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Այրի Տիկին Էլիզ Վառնաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Վառնաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Լուսարարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժերար տը Վօ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Շեհրեան եւ զաւակները, Պ. Հմայեակ Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Փափազեան եւ զաւակները եւ այլ համայն պարագաներն ու բարեկամները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր, քենեկալին, հօրեղբօր եւ ազգականին

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՎԱՌՆԱՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 7ին, 73 տարեկանին :

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ Փետրուար 9ին, կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին Պօմոնի Հայոց Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Սէն – Ժերոմի գերեզմանատունը ընտանեկան դամբարանին մէջ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Յովհաննէս Երանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՐԱՆԵԱՆԻ

մահուան Գ. տարեդարձին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մըկըրտիչ եկեղեցին: Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Պ. Սարգիս Սէֆէրեան եւ զաւակները, Յարութիւն, Ժաքլին, Թագուհի, Ժօժօ, Ժան եւ Մարի – Քլօտ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ իրենց կնոջ եւ մօր՝ ԱՂԱՒՆԻ ՍԷՖԷՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Ս. եկեղեցւոյս ծառայող հանգուցեալ Տէր Յուսիկ Քհնյ. Ադամեանի, Տէր Ադդէ Քհնյ. Փայլակեանի, Տէր Գէորգ Քհնյ. Նիզամեանի հոգիներուն ի հանգիստ:

Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՆՈՒԷՐ

Ֆ. Կ. Խաչը հազար Ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան բացումի առիթով : Այս դումարին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն.— Շրջ. վարչութիւնը եւ հետեւեալ մաբնաճիւղերը՝ Առնուվիլ, Ալֆորվիլ, Սեւրան, Փորթ տ'Իթալի, Լիոն հարիւրական Ֆրանքով, Պանեէօ – Քաշան, Անկէն, Կրընոպլը, Տէսին յիսուանական Ֆրանքով : Կը յիշեցուի մասնաճիւղերուն որ իրենց վճարումները պէտք է յանձնեն միայն Շրջ. վարչութեան, նոյնիսկ յապաղումի պարագային :

×

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Մինասեան (Փարիզ) Շաւիլի եկեղեցիին կը նուիրեն 30 Ֆրանք ողբացեալ Պ. Աբրահամ Մանուկեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին

Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ :

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ.— Տօն է Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ Որդւոյ նորա Մարտիրոսին եւ չորեքտասան զինուորացն, պիտի մատուցուի Ս. Պատարագ ժամը 10ին: Ժամը 4·30ին Տեառնընդառաջի նախատօնաք եւ Անդաստան :

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ.— Տեառընդառաջ Տօն քառասնօրեայ դալստեան Քրիստոսի ի Տաճարն :

21 Փետր. Կիրակի.— Սրբոց Ղեւոնդեանց քահանայից տօնին առիթով հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին: Ի ժամ Ս. պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցիներուն մէջ ծառայած, վախճանեալ Տ. Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Տ. Գրիգորիս Եպսկ. Պալաքեանի, Տ. Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհ. քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թաղմճեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գամճեանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթույեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի համար :

25 Փետր. Հինգշաբթի.— Վարդանանց ճակատամարտի պատմական, կրօնական եւ ազգային տօնին առիթով պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ս. պատարագը միաձայն, կոմիտասեան եղանակաւ պիտի երգեն Դրպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները: Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Հայրապետի անուանակոչութեան տօնին առիթով :

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայից դասընթացքներու աշակերտութիւնը :

Յաւարտ Ս. պատարագի պիտի երգուին աւուր պատշաճի շարականներ եւ երգեր ու պիտի ըլլան արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ : Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները իրենց ներկայութեամբ յարգելու յիշատակը մեր նահատակներուն :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել Պօմոնի եւ Մարսէյլի բարեպաշտ հասարակութեան թէ այս Կիրակի օր, «Տեառնընդառաջ»ի առթիւ, եկեղեցւոյս մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ թեմին առաջնորդ Տ. ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին հասարակութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Ս. Սարգիս զօրավարի եւ Տեառնընդառաջի տօնները պիտի կատարուին օրուան յատուկ հանդիսաւոր արարողութեամբ : Պիտի կատարուի նաեւ Հոգեհանգիստ՝ Մայր Եկեղիի դպրապետ – լուսարարապետ Բարեչն. Գաբրիէլ Աւ. Սարկ. Լուսարարեանի ողբացեալ մօր՝ Աղաւնի Լուսարարեանի (ծն. Կարուկեան) մահուան տարելիցին առիթով, ինչպէս նաեւ իր հօր՝ հանգուցեալ Նահապետ Աւագ Սարկ. Լուսարարեանի յիշատակին :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի ամսական դասախօսութիւնը այս Երկուշաբթի ժամը 21ին, Ահարոնեան սրահին մէջ : Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Նիւթ.— Փետրուար 18ի ապստամբութիւնը : Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ Նոր Սերնդականները :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի, Փետրուար 21, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.Ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
31, AVENUE GEORGE V — PARIS
Նախագահութեամբ՝ ԱՆՏՐԷ-ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՓՈՆՍԷԻ
Նախկին դեսպան, նախագահ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի
Երկու նուագախումբ, Քօթիյոն – թօմպոլա, խնամուած պիւֆէ,
Սովորական դիներով
— ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ —
Զրի թօմպոլա զրաւուած սեղաններու թիւով, օժանդակութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբի :
Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները, դիմելով
U.G.A.B. 11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18
Կամ Փրովանս 07 – 25 եւ 61-10 :
Գին 10 Ֆրանք, Ուսանողներուն 5 ֆրանք
C. C. P. 8019-72, Paris

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇԱՍԵՂԱՆԸ

Այս Կիրակի, ժամը 12·30ին ճաշարան «Կավռօշ», Բիւ Բիւժըմօն, մեթրօ Մօթմարթրը :

Ընտիր ճաշացուցակ, հաճելի ժամանց
Ճաշագին 15 ֆրանք

Պէտք է սեղան ապահովել նախօրօք հեռաձայնելով՝
Սանթրալ 73·98 կամ Փրօնվաս 25·46 :

ՉԱՒԵՇՏԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի Հայ Առաք. Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ :

Հովանաւորութեամբ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ :

Կազմակերպութեամբ ԼԻՈՆԻ «ԿՈՄԻ. ՏԱՍ» ԵՐԿՍԵՌ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3-ին, 6րդ թաղապետարանի սրահը: 58 Բիւտը Սէզ, Լիոն :

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

(Յակոբ Պարոնեանի, կատակերգութիւն 3 արար):

Գին.— Ա. կարգ 5 Ֆրանք, Բ. կարգ 3·50 Ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէները ու խումբերը Կիրակի (21 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 15ին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ : Լանսէի, Ռընաժի ընկերները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève
Histoire de l'Arménie
DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSÉE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 փր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ
13
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
13 FÉVRIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10232

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.232

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ «ՂՈԼԱՄ»ՆԵՐ ՉԵՆՔ

Պիտի չարունակենք պայքարը յանուն լեզուի անկախութեան, որքան ալ քրիստոնեայ մնալնիս ատ ու ան։ Այդէն թէ ձախէն։

Եւ պիտի դառնանք անխնայ մանաւանդ անոնց հանդէպ, որ պիտնալով հանդերձ թէ անդարմանելի չարիք մը կը դործուի, սուտ – խենթ կը ձեւանան։ Կամ տար – քական պարկեշտութիւնը մէկդի դրած, ճակատ կը յարդարեն ա՛յս հարցին մէջ ալ, հաճոյք պատճառելու համար իշխա – նաւորին։

Ոչ կուսակցական պայքար է այս, ոչ «հակահայաստանեան» խաչակրութիւն, ինչպէս հասկցնել կ՛ուզեն դոյնդոյն ժամկոչներ եւ լուսարարներ։

Լեզու թէ ուղղագրութիւն, բառ թէ տող կոփածի մեծաչնորհը չեն, ինչպէս չէին երէկ։ Իսկ լեզուական մաքրու – թեան պայքարը առ նուազն 50 տարուան պատմութիւն ունի։

Բայց ենք այլուր եւ այս էջերուն մէջ ալ, տարիներով, ինչպէս քանի մը չա – փաթ առաջ ,— Օտարաբանութեան եւ Թաթարաբանութեան մէջ մենք խորու – թիւն չենք դներ երէկուան եւ այսօր – ուան միջեւ։ Մենք նոյն վճռականու – թեամբ ծառացած, պայքարած ենք բո – լոր անոնց դէմ որ կ՛աղճատեն, կ՛այլան – դակեն լեզուն, խառնիճաղանճի մը վե – րածելով զայն, իբրեւ հրապարակագիր, դրագէտ, բանաստեղծ, վարժապետ կամ ակադեմական։ Ըլլան Դաշնակցական, Հնչակեան, համայնավար թէ բոլորտիք – եան։ Երիտասարդ կամ ծեր։ Օրինակ – ներ ալ տուած ենք, ամէն մէկէն։

Ինչ տեսակ ակադեմականներ ալ նըս – ուած ըլլան Հայաստանի մէջ, իրաւունք չունին լեզուն անճանաչելի դարձնելու ի – րենք իրենց դլխուն։ Կրնան չուտ բան դիտնալ, բայց ամէն բան չեն դիտեր։ Եւ ամէն բան չեն։

Ապացոյց՝ այն բառերը որ կը վխտան երեւանի բոլոր հրատարակութիւններուն մէջ, իրենց խակ հաւանութեամբ եւ թելա – դրութեամբ։

Օր մը եթէ կարելի ըլլար ամփոփել եւ հրատարակել այդ նեղմիտ, անտեղի, խա – կապէս յետադիմական « նորաբանու – թիւնները » , օտար հայադէտներն ան – դամ պիտի ըմբռնտանային։

Այդ բառերուն մէջ, հարիւրին երեքն անդամ պիտի չկրնան արժեցնել, իբրեւ անհրաժեշտ կամ անփոխարինելի։ Ոչ յետդնաքանութեամբ, ոչ քերականու – թեամբ։ Ոչ ալ պիտութեան կամ ար – դիացման պատրուակներով։

Էվակուացնե՛լ, օկուպացնե՛լ, զավ – թե՛լ, կոմբինացնե՛լ, ռեսբուպլիկա՛, ռէվոլիւցիա, պարտիա, մոբիլիզացիա, օկուպացիոն դիվիզիա ...

Շարեցէ՛ք, չարեցէք եւ կարմրեցէք ,— Դո՛ւք, ալեզարդ կամ երիտասարդ ա – կադեմականներ, որ դիտութիւնը կը չփոթէք իմաստակութեան հետ։

Դուք, հայրենասէ՛ր եւ ուղեկից դրող – բոցներ Արտասահմանի, որ «ոչ» ըսելու քաջութիւնը չունիք այսքան պարզ եւ անվիճելի հարցի մը մէջ անդամ։

Եւ դո՛ւք , աւելի բարեմիտներ, որ, ա – չօք – բացօք ականատես՝ յարաճուն չա – րիքին, կը գոհանաք անտարբի հառա – չանքներով։ Կը վախնաք որ դիրք բռնած կ՛րլլաք ...

Ոչի՛նչ ։ Թող մեր պարտքն ըլլայ ա – հաղանգ հնչեցնել պարբերաբար։ Ջաղ – կել, ծաղրել, վարկաբեկել այն բոլոր խեղկատակութիւնները որ կը կատար – ուին երեւանի մէջ, լեզուի եւ ուղղա – գրութեան անդասանին վրայ։

Ամբողջ սերունդներ են որ կը խօսին մեր մէջ, այս պայքարին մէջ։ Սերունդ – ներ որոնք իրենց երակները քամեցին այսօրուան հասուն եւ ճկուն, ճոխ եւ ինքնաւոր, ինքնուրոյն աշխարհաբարը կերտելու համար։

Մենք պիտի յիշեցնենք անդադար, թէ մայրենի լեզուի եւ ուղղագրութեան հար – ցին մէջ, երեւանցիները պարզապէս բա – նութիւն է որ կը կատարեն, առանց նը – կատի առնելու Հայկական Արտասահմա – նի ձայնը ։ Անոր վաւերական տեսակէտ – ներն ու իրաւունքները։ Եւ մանաւանդ անոր դարաւոր վաստակը ։

Մեր պայքարը չատ աւելի հայրենա – սիրական է, քան ուրիշներու դեռնա – քարշ, սարկամիտ չոլոգրթութիւնը ։

Մենք «ղոլամ»ներ չենք ։

Շ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՌՄԲԱԿՈՄԵԼ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՇԱՏ ԾԱՆՐ Է

Վերջին հինդ օրերու ընթացքին մի – այն, աւելի քան երկու հարիւր ամերի – կայի պինուորականներ սպաննուած, վի – րաւորուած կամ գերի ինկած են։ Իրաց այս կացութեան մէջ, Ամերիկա որոշած է ակն ընդ ական կռիւը տանիլ Վիէթքոն – կի դէմ եւ ձեռնարկած օդային երրորդ ռմբակոծութեան մը ։Բոլոր օդանաւերը վերազարձած են իրենց կայաններըը ։ « Պատժական » ուրիշ յարձակում մըն ալ տեղի ունեցած է 17րդ դուդահեռականէն հարիւր քիլոմեթը հիւսիս ։ Ուշինկթընի պատերազմական նախարարութիւնը կը հաղորդէր այս մասին թէ միայն աւե – րակներ կան Տոնկ Հօյի եւ Թան Հոայի կեդրոնատեղիներէն ։ Ամերիկեան երեք օդանաւեր կորսուած են ։ Քի Նհոնի մէջ Ամերիկացիք եւ Վիէթնամցիք կը չարու – նակեն փլատակներու տակէն դիակներ դտնել ։ Ամերիկեան աղբիւրներու հա – մաձայն, 13 մեռեալ կայ (երկու ամերի – կացի, 11 վիէթնամցի) 36 վիրաւոր (20 ամերիկացի, 16 վիէթնամցի)։

Մինչ այս կռիւները կը չարունակուին, Սպիտակ Տունը մերժած է Ֆրանսական առաջարկը Ժընեւի մէջ Հինգերու ժողո – վի մը։ Ըստ Կոլի այս առաջարկը սակայն դործին եկած է համայնավարներուն ո – րոնք կ՛ուզեն նոյնիսկ որ ատ Կոլի պա – հանջէ ամերիկեան զօրքին քաշուիլը Վիէթնամէն։ Համայնավար երիտասար – դական չարժումը, յոյց մը կազմակեր – պած էր Քոնքորտի հրապարակը , ա – մերիկեան դեսպանատան առջեւ, Ուր – բաթ իրիկուն, բողոքելու համար ամե – րիկեան միջամտութեան դէմ , երկրի մը ներքին դործերուն ։

Ուշինկթընը միշտ նոյն կարծիքն ունի, չուդեր տարածել կռիւները բայց չի կըր – նար նաեւ կրաւորական դիրք բռնել ։

Պապը կոչ մը ըրաւ խաղաղութեան , ձաոի մը մէջ զոր արտասանած է առջի օրուան ընդհանուր ունկնդրութեան ժա – մանակ ։ Մոսկուայի մէջ, մամուլի Թաս դործակալութիւնը երկու հարիւր բառնոց հեռագիր մը յատկացուցած է Պապին կոչին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Անդարացի Արտաքին նախարարու – թեան բանբերը՝ Իսմայիլ Սօյսալ յայ – տարարած է թէ Թուրքիա աշխարհակա – լական ոչ մէկ նպատակ ունի Կիպրոսի մէջ։ Մանրամասն արտայայտուած է նա – եւ յոյն դեսպան Մոքքսի յայտարա – րութեանց եւ « լուսարանութիւնները » տուած է Մոնտի աշխատակիցին։

Փափանդրիու – Քիւրքիանու տեսակ – ցութենէ մը , կ՛եղրակացուի թէ Անգա – րա եւ կիպրական կառավարութիւնը կըր – նան ուղղակի բանակցութեան մտնել եւ նոր ճամբան մը դտնել կիպրոսի հարցին համար ։

Լէյ Զայդէր թագուհին Խարթումէն դէ – պի Անգլիա վերադարձաւ մինչ իշխան Ֆիլիփ պիտի չարունակէ ճամբորդու – թիւնը եւ այցելէ ութ նոր երկիրներ ։ Կը կարծուի թէ Խարթումի խոովութիւննե – րը պիտի վերսկսին , օդտուելով թագու – հիին մեկնումէն ։

ԵԱՆՈՍ ՔԱՏԱՐ յայտարարած է թէ խորհրդային զօրքը պէտք է Հունդարիա մնայ համաձայն Վարշաւայի Ուխտին ։ Շեչտած է նաեւ թէ այս մասին ոչ մէկ տարակարծութիւն կայ Մոսկուայի եւ Փեչտայի միջեւ ։

Հիւսիսսացին Քորէայի մէջ, կոսիգին եւ Քիմ Սունկ տեսակցութիւն մը ունե – ցած են ։

ՊՈՆԻ կառավարութիւնը հաստատելով հանդերձ թէ կը դադրեցնէ դէնքի առա – քումը՝ Իսրայէլ, կը ճղդէ թէ առկախ հարցեր կը մնան կարդադրելիք Արաբ Մ· Հանրապետութեան հետ ։

ՖՐԱՆՔՕ ջերմ ընդունելութիւն մը ր – ուած է Մարոքի Հասան Բ· թագաւորին ։

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ «Ռօյթըր» հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ Խրուչչեւ ալ դոհ գտցած է ասիական դումին, որ աւելր կը գործէ Խորհ· Միութեան մէջ ։

Անդլիա եւ Մ· Նահանգները համա – ձայն են վերակազմելու ապագինման խոր – հրդաժողովին աշխատանքները , պիտի կուտան Ուայթհոլի լաւատեղեակ չինո – նակները ։

ՄԱՌԵՇԱԼ ԵՈՒԿՈՎ , որ Խրուչչեւի օ – րով չնորհազրկուած վիճակ մը ունէր , վերսին հրապարակի վրայ է ։ Արդարեւ « Կարմիր Աստղ»ի մէջ իր ստորագրու – թիւնը երեւցաց յօդուածի մը տակ , որ կը չօշափէ դրուագ մը վերջին համաչ – խարհային պատերազմի դէպքերէն ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ միջցեղային արիւ – նալի բախումներ տեղի ունեցան ։ Բանա – կը միջամտեց ։ Բախումներուն պատճա – ռը՝ լեզուական է ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը՝ Հիւսէն Ու – էնի փարիզ եկած է , անձնական բնոյթ ունեցող այցելութեան մը համար ։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ այսուհետեւ Ֆրանսա ոսկիով պիտի վճարէ իր բացը եւ արտա – քին չահերը , առանց պահանջելու անոր արժեւորումը ։

Օր ը Օրի՜ն

« ԻՐԵՔ ՇՈՒՆ ԷԻԵԼ... »

Թաղականը կեցաւ սրահին բերանը եւ ձայնը ձգեց ·

— Ուշադրութի՛ւն, ուշադրութի՛ւն ·· վայրկեան մը լուռ կեցէ՛ք··· Ոտքի կե – ցողները թող նստին, նստողները թող ոտքի չելլեն··· Ամէնէդ ալ նստեցէ՛ք որ ոտքի ելլէք ··· (Ֆովէս մէկը փափաց , «նստէ՛ք» ըսէ, ո՛չ թէ «նստեցէ՛ք»)··· Ու – շադրութի՛ւն, լռութի՛ւն··· Հիմա Սրբա – զան հայրը պիտի գայ··· Ուտելու չսկսիք մինչեւ Սրբազան հայրը գայ··· Երբ Սրբ – բազան Հայրը գայ, ամէնէդ մէկ ոտքի կ՛ելլէք եւ կը ծափահարէք ··· Տիկի՛ն , սա պատառաքաղը վար դիր ··· Զօրհնը – ւած սեղանէն ուտելը մեղք է··· սա չօ – ճախին ծառէն հացին կտորը առէք ··· կարապե՛տ, սա ձիթապտուղը բերիդ հանէ··· Պատրա՛ստ , հիմա Սրբազան Հայրը պիտի գայ՝ թաղականներուն ա – ռաջնորդութեամբ ··· Ուշադրութիւն ··· Պիտի գայ···· կուգայ կոր ··· Սանդու – դին վարը մատը հասաւ··· Պատրա՛ստ ·· եկաւ··· Ոտքի՛, ոտքի՛, ոտքի՛··· Մեծ մայրիկ ոտքի՛··· Սա ծափերը ինչ մը ա – ւելի ուժով ··· Հա՛, ճիշդ այդպէս ··· Ձախ կողմը տկարացաւ ··· Քիչ մը աւե – լի շունչ դրէք··· Հիմա ադէկ է ···

Եւ Սրբազան Հայրը առօք – փառօք ա – ռաջնորդուեցաւ պատուոյ սեղանը, ուր պատուարժան թաղականաց խորհուրդին անդամները բազմած էին իրենց «կէս»ե – րուն հետ ··· Լուսարարը Սրբազանին բազկաթոռը ետ քաշելու վրայ էր, երբ խորհուրդին ատենապետը ծունկերը եւ մէջքը կոտրեց — մե՛ծ դժուարու – թեամբ — եւ համբուրեց Սրբազանին ա – ջը՝ «օրհնեցէ՛ք, Սրբազան Հայր»ով մը ։

Յետոյ, Սրբազանը, փորեղ տեսակէն մէկը, օրհնեց սեղանը իր «ճաշակես – ցուք»ով, որուն յաջորդեց խառնաձայն «Հայր մեր»ը՝ իր ծուիրագործուած սը – խալներով համեմուած — Սուր եղիցի ա – նուն քո, եղիցի կամք քո··· սաց մեր հա – նապազօր··· որպէս եւ մենք թողումք մերոց ···»։

Յետոյ, Սրբազան Հայրը նստեցաւ (ա – մո՛ք բեզի, ըսէ նստաւ) եւ սկսաւ խրո – ջոյիին կուլտուրական մասը ։

Դրացիս, «խեղճ»երէն մէկը, դիտել տուաւ·

— Նայէ՛, նայէ՛, ամէնէն առաջ եպիս – կոպոսին պնակը կը բերեն··· Տա՛ք, տա՛ք ··յետոյ, Թաղականներուն պնակները , յետոյ անոնց փափկասուններուն պնակ – ները··· Աս հաշիւով չիչ քհպապը մին – չեւ սրահին ծայրը նստող ծերուկներուն եւ ձագուկներուն հասնի, պիտի պադի··· Աս ի՞նչ բան է, եղբա՛յր ···

×

Կուլտուրական այս արարողութիւնը վերջանալու վրայ էր, երբ սրահին դրան վրայ երեւցան — իրարմէ հինգ, տասը վայրկեան ուշ – Քանի մը «խեղճ»եր ։

Ամէնէն առաջ ներս մտաւ ազգին ճան – չցուած քաջերէն մէկը, որուն համար կ՛ըսէին թէ ժամանակին, «երկիրը», ա – ռեւանգուած երկու հայ հարսներ գացած միս – միակը ետ առած էր Քիւրտերէն՝ անոնցմէ երեքը շան – սատակ ընելով ։ Մա՛րդ տեղէն չշարժեցաւ ։

Յետոյ, վախկոտ քայլերով ներս եկաւ ազգին մեծ գրագէտներէն մէկը, որ ազ – գը լուսաւորելու իր առաքելութեան ըն – թացքին իր աչքերը կը մթցնէր ։ Մա՛րդ գլուխը վեր չառաւ միլիոն պնակէն ։

Ան «գիժ»ին յաջորդեց ուրիշ մը , նոյնպէս «գիժ», որ իր ունեցածը – չու – նեցածը ազգին տուած՝ պատառ մը օթեկ հացով ու կտուց մը կոնծած պանիրով կ՛անցընէր իր օրերը ։ Նորէն, մա՛րդ աս – դին չդարձաւ ։

Ո՛չ յոտնկայս «քարի եկա՛ք» իրենց համար, ո՛չ ալ «պատուոյ սեղանը հրա – մեցէ՛ք»ի կէս – բերաւ հրաւէր՝ հիւրա – մեծարանքէն ։

Երեքն ալ գացին նստեցան (նորէ՛ն ոտ – դրդ սահեցաւ, օրէ նասաւ) ուրիշ երեք, չորս «խեղճ»երու սեղանը՝ սրահին մէկ մոռցուած անկիւնը ։

Ու այնտեղ, քաջարի հերոսը, հիմա շատ ծերացած, դարձաւ իրեն պէսնե – րուն ։

— Ձեզի բան մը ըսե՞մ··· Աս աշխար – հիս մէջ մարդ Եպիսկոպոս ըլլալու է ե – ղեր ···

— Ըլլայի՛ր ,երբ տարիքդ կը ներէր , խե՞լքդ ուր էր ···

— Աղբա՛ր, տարիքիս ներած տեղը եթէ օր եպիսկոպոս ըլլալու մասին մտա – ծող ըլլայի ձը, մեր երկիրը իրեք չուն էնել, երկու հայ հարս պակաս պիտի ըլ – լար··· Ընաանկ օր ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅ ԱՐԺԷՔՆԵՐ

ՅԱԿՈԲ ՅՈՎՆԱԹԱՆԵԱՆ

(1806 – 1881)

—o—

Նկարիչ Յ. Յովնաթանեանի արժանիքը այն եղաւ, որ յենելով հայ գեղանկարչութեան աւանդներուն, ստեղծեց իսկապէս ազգային եւ ինքնատիպ արուեստ մը, ամփոփեց միջնադարեան հայ գեղանկարչութիւնը եւ հիմը դրաւ արդի հայ կերպարուեստին: Անոր արուեստը կամուրջ եղաւ մեր գեղանկարչութեան հին ու նոր շրջաններու միջեւ:

Արուեստագէտը ապրեցաւ եւ ստեղծագործեց օրուան արուեստի մայրուղիներէն հեռու: Մասնագիտական կրթութիւն չստացաւ, նկարել սորվեցաւ հօրմէն՝ Մկրտում Յովնաթանեանէ՝ «մէկը միւսին տալու, վարպետի ձեռքի տակ կոփուելու» հինաւուրց սովորութիւնով:

Արուեստագէտին փոքր դիմանկարները չունին այն ատենուան եւրոպական եւ ռուսական գեղանկարչութեան կարգ մը յատկանիշերը՝ մարմիններու ծաւալութիւն, լուսաստուեր, հեռանկար: Դիմանկարներուն մէջ աչքի զարնողը գոյներու հարթ մակերեսներն են:

Գոյնը, գոյնի զգացողութիւնը եւ վերջապէս գոյնի մտածողութիւնը, նկարիչը ժառանգած է իր նախորդներէն: Միջնադարու հայ վարպետները իրենց վրձինը թաթխած են հայրենի բնութեան երանգապնակին մէջ: Լեռները, հողը Հայաստանի մէջ կը թուին չոր, համասեռ: Արեւը կ'այրէ եւ կը քամէ հողին խոնաւութիւնը: Հողը կը ստանայ թանձր, ամուր, չոր մակերեսով երեւալու յատկութիւն մը: Այս պատճառով է, որ զօրաւոր լոյսը մեր բնութեան մէջ կը ըստեղծէ հարթ, գիրար հակասող գոյներու հատուածներ, գոյնի ուժգնութիւն մը:

Գոյն փնտռելու համար Յովնաթանեան իր Ֆրանսացի ժամանակակիցին՝ Էօժէն Տըլաքրուայի պէս ստիպուած չէր դիմելու Ռուպենսին: Յովնաթանեան ապաւինեցաւ հայկական գեղանկարչութեան եւ անոր զարդարող, «մաքուր» գոյնի սկզբնաղբիւրներուն: Բայց նկարիչին քով գոյնի այդ աւանդութիւնները նոր որակ, նոր արտայայտութիւն ստացան: Յովնաթանեան աշխատեցաւ իւղաներկով եւ պահպանեց գոյնին հնչուն յատկանիշը:

Սակայն գոյները ինքնին շատ քիչ արժէք պիտի ունենային, եթէ չունենային կիրարկութեան ծանրակշիռ նպատակ մը: Գոյնը գեղանկարչութեան միւս կարեւոր արտայայտութեան եղանակին՝ գծանկարին հետ Յովնաթանեանի ձեռքին մէջ դարձած է արտայայտելու եւ արտայայտուելու միջոց մը, բացայայտելու եւ բացայայտուելու եղանակ մը:

Եթէ Յովնաթանեան բանաձեւէր իր արուեստին սկզբունքները, Տըլաքրուայի պէս պիտի ըսէր. «Բոլոր մեծ նկարիչները թէ գծանկարը, թէ գոյնը օգտագործած են իրենց հակումներուն համապատասխան եւ ասոնք իրենց գործերուն հաղորդած է այն բարձր յատկութիւնը, որ չեն կրնար սորվիլ եւ որուն մասին կը լռեն բոլոր գեղանկարչական դպրոցները, ձեւի եւ գոյնի բանաստեղծութիւնը ...»:

Յովնաթանեան գոյնի բանաստեղծ է: Գոյնն է անոր գործերուն մէջ տիրապետողը, ինչպէս Տըլաքրուայի մօտ, որ օրուան վիպապաշտ ոգին ներկայացնելու համար ընդվզեցաւ արուեստի «միանգամընդմիշտ» սահմանուած դասական կանոններուն դէմ, գեղանկարչութեան արտայայտութեան գլխաւոր միջոցը դարձնելով գոյնը (ի հարկէ, կիրարկութեան տարբեր եղանակով): Ուրիշ է Տըլաքրուայի դերը եւրոպական գեղանկարչութեան համար եւ ուրիշ է Յովնաթանեանի դերը հայկական գեղանկարչութեան համար: Մէկը նոր էջ մը կը բանար արուեստի զարգացման պատմութեան մէջ, միւսը՝ անգիտակցաբար, կը ձեւաւորէ ազգային գեղանկարչութեան ինքնուրոյն, ժամանակակից դիմագիծը:

Յ. Յովնաթանեանի կեանքը դրեթէ անցած է Թիֆլիսի մէջ: Ժառանգութիւն ձգած է իր ժամանակակիցներու՝ կիներու, այրերու, պատանիներու դիմանկարներ:

Գոյնը արուեստագէտին «միօրինակ» դիմանկարներուն կը հաղորդէ ապշեցնող բազմազանութիւն մը՝ ըստ որուն ոչ միայն արտաքին, այլեւ ներքին բազմազանութիւն, որ արդասիք է ոչ միայն նկարիչին ճաշակին, այլեւ մարդոց ներաշխարհը թափանցելու հմտութեան: Միօրինակը, կրկնուողը յօրինուածքն է (նկարուած անձերը միշտ իրենց հայեացքը ուղղած են դիտողին՝ նստած կամ ոտքի վրայ):

Նկարիչին գունագեղութեան բազմազանութեան մասին մտածելու ատեն ակամայ կը մտաբերենք մեր միջնադարեան խաչաձեւ – գմբեթաւոր տաճարները, Նարեկացիին «խօսքերը», մեր հազարաւոր խաչքարերը եւ վերջապէս Սայաթ – Նովայի խաղերը, որոնց Բրուսովեան բնորոշումը՝ «Միանմանութեան բազմազանութիւն», կարծես ըսուած է նաեւ հայ դիմանկարիչի մասին: Յովնաթանեանի ամէն մէկ նկարին մէջ կ'երգուի միեւնոյն երգը՝ աշխարհի, սիրոյ երգը: Բայց այդ երգը ամէն անգամ ուրիշ է:

Արուեստագէտին լաւագոյն կտաւները ունին թագուն, անբացատրելի զգացում մը: Պատկերներէն յորդող ուժ մը կը մեծցնէ, կը պայծառացնէ մարդը: Նկարիչը դիտողին կը փոխանցէ մարդ էակին նկատմամբ իր ունեցած զգացումները՝ հաւատք եւ սէր: Այս տեսակէտէն աւելի ներգործուն են կիներու դիմանկարները:

Եթէ զգացումն ու միտքը երաժշտութեան մէջ կը մարմնաւորուին մեղեդիով եւ շարահիւսութեամբ, իրարու յաջորդող հնչիւններու ներդաշնակութեամբ, մէկ խօսքով երաժշտական արուեստին իւրայատուկ արտայայտութեան միջոցներու մէջ, գեղանկարչական երկն ալ կենդանութիւն կը ստանայ արտայայտութեան ձեւերու համաձոյլ կատարելութեամբ, գոյներու եւ գիծերու երաժշտականութեամբ: Յովնաթանեան հասաւ այդպիսի կատարելութեան:

Նկարիչին դիմանկարները ամբողջական են: Ունին բարձր մակարդակ եւ խորութիւն, գիծի ու գոյնի այնպիսի աղնուութիւն ու ճաշակ, որ ոչ միայն կը յուզեն, այլեւ կրնան օրինակ դառնալ ամէն մէկ նկարիչի համար:

Վերածնունդի դարարջանի արուեստագէտը Աստուածը ներկայացնելով մարդու կերպարանքով կ'արտայայտէր մարդուն հանդէպ իր ունեցած պատկերացումը, սէրը, ցոյց կուտար մարդուն կատարելութիւնը: Յովնաթանեանի տիպարները սուրբեր չեն, մատոնմաներ չեն, բայց կը պատկերացնեն մարդուն մեծութիւնը:

ԺԹ. դարուն մեծ համբաւ վայելեց, բայց, որովհետեւ իր գծած դիմանկարները «չէին նմանիր» իրենց տիպարներուն, աչքէ ինկաւ:

Յովնաթանեան հեռացաւ Թիֆլիսէն, գնաց Թաւրիզ, ուր, ինչպէս վերջերս պարզուեցաւ, նկարիչը շարունակեց ըստեղծագործել:

Շ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ԱՆՑԵԱԼ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԵԾ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

—o—

1963ը առաջնակարգ երկու դէմքեր խլեց.— Ճիովաննի ԻԳրդ Պապը եւ նախագահ Քենըտին: 1964ը խլեց Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրուն եւ ուրիշ մէկ քանի դէմքեր, որ միջազգային գետնի վրայ որոշ դեր կատարած էին: Ստորեւ կը ներկայացնենք 1964ին կորսուած այդ դէմքերը, հակիրճ տողերով:

ՓԱՒԼՈՍ ԹԱԳԱՒՈՐ

Փաւլոս Առաջին թագաւորը, որ մեռաւ Մարտ վեցին, հաղիւ 63 տարեկան էր: Փոթորկալի երիտասարդութիւն մը ունեցաւ, քանի որ յաջորդաբար ականատես եղաւ դահընկեցութեանը իր հօր՝ Գոնսթանտինոս Առաջին թագաւորին: Առաջին Աշխարհամարտի ընթացքին եւ իր եղբօր՝ Եորկիոս Երկրորդ թագաւորին, 1923ին, Հանրապետութեան հռչակման ատեն: Երկու անգամուն ալ, Փաւլոս աքսորի ճամբան բռնեց: Աքսորի ճամբան բռնեց նաեւ Երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին, երբ Գերմանացիներուն կողմէ գրաւուեցաւ Յունաստան, ուր վերադարձած էր նախապէս, Եորկիոս Երկրորդի հետ, որ կրկին թագաւոր էր եղած:

Փաւլոս Առաջին դահ բարձրացաւ 19[illegible]ին, երբ մեռաւ իր եղբայրը՝ Եորկիոս Բ.: Դահ բարձրացաւ եղերական պայմաններու տակ, որովհետեւ, այն ատեն երկրին մէջ ծայր տուած էր ազգամիջեան պատերազմ մը, որ հաղիւ 1949ին աւարտեցաւ՝ համայնավար ըմբոստներու պարտութեամբ:

Յունաստանի անցուցած դժուարութիւնները, միջազգային անդրադարձումներ ունեցան: Վախնալով որ Յունաստան կրնայ Ժողովրդային Հանրապետութիւն դառնալ, Միացեալ Նահանգներ 1947ի սկիզբներէն յայտարարեցին՝ թէ պատրաստ են անոր զօրավիգ կանգնելու: Ատիկա Թրումընեան վարդապետութիւն էր, նախորդը Մարշալի ծրագրին եւ Ատլանտեան Ուխտին:

ՉՕՐԱՎԱՐ ՄԱՔ ԱՐԹԸՐ

Մաք Արթըր, որ մեռաւ Ապրիլ 5ին, [illegible] տարեկան հասակին մէջ, պատմութեան մէջ մնաց իբրեւ Խաղաղականի Պատերազմի հերոսը:

Այսուհանդերձ, պատերազմը շատ դէ սկսաւ իրեն համար: Ճափոններու կողմէ գրաւուած Փիլիպպեան կղզիներու Պաթաան բերդի հերոսական ինքնապաշտպանութենէն ետք, պարտադիր անշարժութեան դատապարտուեցաւ: Բայց ան խոստացաւ թէ «կրկին պիտի դառնամ»: Եւ յարգեց իր խօսքը:

Մաք Արթըր քաղաքական եւ զինուորական փայլուն յաջողութիւն մըն ալ արձանագրեց: Պատերազմէն ետք, երբ գրաւման ուժերու պետ եղաւ Ճափոնի մէջ, յաջողեցաւ այդ երկիրը Միացեալ Նահանգներու փորձուած դաշնակիցը դարձընել:

Իր վերջին պաշտօնական պաշտօնին մէջ աւելի փոքր յաջողութիւն արձանագրեցան: 1950ին, երբ Հարաւային Քորէայի մէջ Միացեալ Ազգերու ուժերու ընդհանուր պետ նշանակուեցաւ՝ պատերազմի կերպի մասին տարակարծութիւն ունեցաւ նախագահ Թրումանի հետ: Պնդեց թէ պէտք է ռմբակոծել համայնավար Չինաստանը, որ Քորէա զօրք դրկած էր կռուելու համար: 1951 Ապրիլին պաշտօնէ հեռացուեցաւ: Անկէ ետք, Միացեալ Նահանգներու մէջ, մեծ ընկերութեան մը վարչական կազմի նախագահ ընտրուեցաւ ու բնաւ չփորձուեց քաղաքականութեան մէջ մտնել, հակառակ իր վայելած անսահման ժողովրդականութեան: Իրեն առաջարկուեցաւ Միացեալ Նահանգներու նախագահութեան համար թեկնածութիւն դնել, բայց, ինք չընդունեցաւ:

ՃԱՎԱՀԱՐԼԱԼ ՆԵՀՐՈՒ

Հնդկաստանի վարչապետ Ճավահարլալ Նեհրու մեռաւ Մայիս 27ին, 75 տարեկան հասակին մէջ: Ծնած էր Հիւսիսայի[illegible]

ՍԵԽԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Լիւսի կը սկսէր համբերութիւնը կորսընցնել ... շատ կրակոտ կին մըն էր եւ չէր սիրեր սպասել: Ընդհանրապէս կիները չեն սիրեր սպասել, մանաւանդ երբ սէրը եւ հաճոյքը ժամադրութեան պիտի գտնուին: Վերջապէս զանգակը կը զարնեն եւ դուռը կը բանայ իր սիրահարին.. Երիտասարդը, իր ուշացումը արդարացնելու համար Լիւսիի կը ներկայացնէ հիանալի սեխ մը, զոր նախաճաշին համար բերած է, որովհետեւ դիտէ թէ երիտասարդ կինը շատ կը սիրէ այս պտուղը, զոր Պ. Տիւբոն երբեք տուն չի բերեր, պատրուակելով թէ կը վնասէ իրեն, ոչ թէ իր կնոջ, այլ իրեն: Սեխը մեծ հաճոյքով կ'ընդունուի. կը զարմանան անոր խոշորութեանը վրայ, եւ հեշտութեամբ կը ծծեն անոր հոտը:

— Վստահ եմ որ սքանչելի պիտի ըլլայ, կը գոչէ Լիւսի, որովհետեւ աղէկ կը հոտի:

— Թերեւս քիչ մը հասուն է, կ'ըսէ երիտասարդը: Բայց որովհետեւ պահելու նպատակ չունինք, հոգ չէ:

Սեխը սեղանին վրայ կը դրուի, հաւին եւ տապկած ոտքին մէջտեղ, յետոյ կը պատրաստուին ճաշել: Թերեւս երիտասարդը նախ եւ առաջ կը գրկէ գեղանի Լիւսին ... կարելի է... հաւանական իսկ:

Սակայն ասոնք մեր գործերը չեն ... ուղածնին կրնան ընել ... մարդ այնքան երջանիկ է երբ կրնայ ուղածը ընել:

Տապկած ոտքը եւ սաբտինները կերած էին եւ կը պատրաստուէին սեխը կտրել, երբ զանգակը կը զարնուի: Հա՞րկ է նըկարագրել մեր երկու սեղանակիցներուն սարսափը:

— Պէտք չէ բանալ, կ'ըսէ երիտասարդը:

— Բայց, կը մրմնջէ Լիւսի, ամուսինս այդպէս կը զարնէ ... այո, ինքն է... իր հազալը կը լսեմ, հարբուխ եղեր է:

— Սակայն ըսիք թէ երբեք ժամը հինգէն առաջ տուն չէր դառնար:

— Տարակոյս չկայ, ի բաց առեալ արտասովոր պարագաներէ ... Թերեւս անհանգիստ է:

— Ի՞նչ ընենք ... ուրիշ դուռ չունի՞ք հոս:

— Դժբախտաբար ոչ ... տեղ մը պահուրտեցէք:

— Ո՞ւր:

— Աստուած իմ, չեմ դիտեր... բանին ... բանին մէջ ... անկողինիս տակ. կը հասկնաք թէ ամուսինս երբեք չինայիր հոգ... չտապեցէք ...

Երիտասարդին գործին չի դար անկողինին տակ պահուրտիլ, բայց ընտրութիւն ընելու ժամանակ չկար: Վայրկեանները կ'անցնէին արագ արագ, Պ. Տիւբոն արդէն երկու անգամ զարկած էր: Լիւսի կը փութար կարգի դնել դանակները, պնակները եւ անհետացնել նախաճաշին մնացորդները: Վերջապէս իր բարեկամը կ'ըսեմ, ինչպէս պիտի ըսէի ծանօթը ... իր բարեկամը պահուրտած է անկողինին տակ, եւ երիտասարդ կինը կ'երթայ դուռը բանալ, երբ կը նշմարէ թէ մոռցած է պահել սեխը զոր տակաւին կտրած չէին. իսկոյն կը բռնէ ըսքանչելի պտուղը, աչքը չորս կողմը պտըտցնելով՝ տեսնելու համար թէ ո՛ւր կրնայ պահել: Բայց Պ. Տիւբոն ոտքով կը զարնէ, կը հայհոյէ, կը պոռայ, կը հարցնէ թէ ինչ կ'ընեն, եւ Լիւսի, չդիտնալով ինչ ընել իր սեխը, որոշում կուտայ վերջապէս իր երիտասարդին քով զրկել զայն: Անկողնին տակ կը գլորէ եւ կ'երթայ դուռը բանալ:

— Ինչո՞ւ այսքան ատեն սպասցուցիր զիս, կ'ըսէ ներս մտնելով զայրացկոտ դէմքով մը, ի՞նչ կ'ընէիր որ հաղիւ կըրցար ժամէ մը բանալ դուռը:

Լիւսի կը պատասխանէ.

— Աստուած իմ, կարգի կը դնէի ... արդուզարդս կ'աւարտէի:

— Արդուզա՛րդ: Ինչ, կէսօրին տակաւին աւարտած չէ՞ր արդուզարդդ:

— Բայց ... օրեր կան ... սեղմակս (քորսէ) պատռած էր, կարեցի ... տասը անգամ ըսի, որ նոր մը գնես:

— Օհ, եթէ ականջ դնեմ, ութ օրը մէկ նոր սեղմակ մը պէտք է գնեմ:

— Ի՞նչ դիպուածով այս ժամուն կը վերադառնաս, տօ՞ն է:

— Ոչ, բայց անհանգիստ եմ... սոսկալի գլխացաւ մը ունիմ, չէի կրնար զըրել: Գրասենեակէս ըսին որ դամ պառկիմ:

— Պիտի պառկի՞ք ուրեմն, կը գոչէ Լիւսի սարսափահար:

— Անկողինին վրայ պիտի երկննամ քիչ մը, թերեւս գլխացաւս փարատի:

Պ. Տիւբոն, որ ննջարանը մտած է, դէպի անկողինը կը յառաջանայ, բայց Լիւսի անոր թեւէն կը բռնէ, գոչելով.

— Ի՞նչ, անկողինս պիտի աւրե՞ս, բայց ահռելի բան է այդ, չեմ ուզեր, եւ որ այնքան հոգ կը տանիմ շտկելու համար:

— Ո՛ւֆ, թող տուր, գլուխ կը ցաւցընես... կ'ուզես որ անկողինիդ վրայ չը պառկիմ, եւ սակայն երբեմն, գրասենեակէն վերադարձիս, կը տեսնեմ որ տաւանը շատ աւրուած է:

— Օհ, ինչ սուտ:

— Այո, Տիկին, աւրուած:

— Կը սխալիս, երազիդ մէջ տեսած ես:

— Ինչ որ է, պիտի պառկիմ:

Շ. ՓՕԼ ՏԸ ՓՕ[illegible]

(2 Շար.)

Հնդկաստանի ազնուական ընտանիքներէն մէկուն մէջ եւ անգլիական կրթութիւն ստացած : Սակայն, կանուխէն իւրացուցած էր Մահաթմա Կանտիի ազգայնական գաղափարները եւ դարձած հականգլիական պայքարի գլխաւոր ղեկավարներէն մէկը :

1948ին, Մեծն Բրիտանիա անկախութիւն տուաւ Հնդկաստանի : Նեհրու վարչապետ եղաւ եւ այդպէս մնաց մինչեւ իր մահը : Իր ազդեցութիւնը շուտով իր երկրի սահմանները անցաւ : Եղաւ՝ հայրը «չէզոքասիրութեան», «անկաշկանդութեան », « Երրորդ Աշխարհի»ն , ամէնուն ընտանի դարձած այս գաղափարներուն , զորս ինք հանեց խանձարուրէն :

Նեհրու համաշխարհային համերաշխութիւնը կ՚երազէր եւ յանդեցաւ դրական երկու արդիւնքներու — իրագործեց Հնդկաստանի անկախութիւնը, առանց բախում ունենալու Անգլիոյ հետ, ինչ որ անկարելի կը նկատուէր այն շրջանին , 1948ին : Դրացի երկիրներու հետ յարաբերութեանց մէջ իր յաջողութիւնը աւելի փոքր եղաւ, քանի որ իր մեռած ատեն, Հնդկաստան դեռ դանակ – դանակի էր Փաքիստանի եւ Չինաստանի հետ :

ԼՈՐՏ ՊԻՎԸՐՊՐՈՒՔ

Լորտ Պիվըրպրուք , որ մահացաւ Յունիս 9ին, 85 տարեկան հասակին մէջ , երկար տարիներ «ոյժ» մըն էր Անգլիոյ հանրային բեմին վրայ, ուր կը հակակըշռէր թերթերու մեծ խմբակցութիւն մը : Ունէր ոչ – սովորական ձիրքեր եւ անսահման եռանդ, ինչ որ Չըրչիլը մղեց զայն օգանաւային արտադրութեան նախարար նշանակելու 1940ի պատերազմական կառավարութեան մէջ : Եւ իսկապէս, ան հրաշալի զարկ տուաւ անգլիական օգանաւորդութեան :

Այլապէս, լորտ Պիվըրպրուք շատոնց ցոյց տուած էր իր կարողութիւնները : Պատուելիի զաւակ , Գանատայի մէջ , ուր ծնած էր, երեսուն տարեկան ըլլալէ առաջ հարստութիւն դիզած էր եւ ապա՝ Առաջին Աշխարհամարտի ընթացքին Անգլիոյ մէջ հաստատուելով՝ մեծ սպառում ունեցող մամուլ ստեղծած էր :

ՓԱԼՄԻՐՕ ԹՈԼԻԱԹԹԻ

Իտալական համայնավար կուսակցութեան թիւ մէկը, Խորհրդային Միութեան մէջ 72 տարեկանին մեռաւ Օգոստոս 21ին, Ֆրանսական համայնավար կուսակցութեան ղեկավար Մօրիս Թորէզէն հինդ շաբաթ ետք : Թոլիաթթի իր մահէն ետք միայն միջազգային բեմի դէմք դարձաւ : Ամբողջ աշխարհի ժամուլը լայնօրէն մեկնաբանեց իր « քաղաքական կտակը », գրութիւն մը, որ կը խօսէր համայնավար աշխարհի միասնականութեան մասին, զոր Խրուշչեւին յանձնել կ՚ուզէր եւ որուն շատ մեծ նշանակութիւն տրուեցաւ, որովհետեւ, չինեւ-խորհրդային վէճի ստացած ծաւալը թոյլ կուտար նախատեսել մօտալուտ հերձուածը :

ՀԱՅՆՐԻԽ ՖՈՆ ՊՐԵՆԹԱՆՕ

Հայնրիխ Ֆոն Պրենթանօ, որ մեռաւ Նոյեմբեր 14ին, վաթսուն տարեկան հասակին մէջ, հռչակաւոր դարձուց անուն մը՝ որ արդէն հռչակաւոր էր Գերմանիոյ մէջ : Քոմօ լիճի շրջակայքէն սերած Ֆոն Պրենթանօ դերդաստանը տուած է բազմաթիւ դիւանագէտներ, օրէնսդէտներ կամ զօրավարներ, չյիշատակելու համար ռոմանթիկ Պեթթինան, որ անուանի դարձած էր Կէօթէի հետ իր ունեցած թղթակցութեամբ :

Երկար տարիներով արտաքին նախարարը վարչապետ Ատընաուրրի — որուն յաջորդը կը նկատուէր ատեն մըն ալ — Հայնրիխ Ֆոն Պրենթանօ էական դեր կատարեց Միացեալ Շուկայի իրագործման եւ Ֆրանքեւդերման մերձեցման մէջ :

ԺԱՔ ՌԷՅՄՈՆ

Թարգմ. ՎԱԶՐԻԿ

ՎԱՐՇԱՒԱ

Քաղաքի հիմնադրութեան առասպելը կը խօսի Շաւա անունով շատ դեղեցիկ աղջկան մը մասին, որ տասը դար առաջ, հոն, ուր այժմ կը գտնուի Լեհաստանի մայրաքաղաքը , անտառներու մացառուտին մէջ , լայնածաւալ Վիսթուլայի ափին ,կը կերակրէր հեռաւոր Քարփաթներէն ժամանած լաստավարները : Երբ անոնք կը մօտենային այս վայրին, կը գոչէին . «Վարս Շաւօ » («Վարս» կը նշանակէ ապուր) : Տարիներու ընթացքին, այս երկու բառերը իրարու միացան եւ տուին Վարշաւա բառը : Այս է Վարշաւայի հիմնադրութեան առասպելը : Ո՞րն է սակայն իրականութիւնը , պատմութիւնը : 12րդ դարուն այստեղ գոյութիւն ունէր բերդ մը, աւելի ուշ՝ դիւղաքաղաք մը, 15րդ դարու սկիզբը՝ Մազովսէ կոչուած շրջանի իշխանին բնակավայրը, իսկ դար մը ետք կար այն քաղաքը, ուր իրենց աշխատանքները կը կատարէին լեհ ազնուականները զինուորական դասի հաւաքոյթներով : 1596ին , Քրաքովիայէն հոս փոխադրուեցաւ Լեհաստանի մայրաքաղաքը :

18րդ դարու երկրորդ կէսին եւ 19րդ դարու սկիզբը Վարշաւա կը դառնայ տնտեսական եւ մշակութային մեծ հեղինակութեամբ ծաղկուն քաղաք մը : Բայց պատմութիւնը խաղաղ եւ անկախ զարգացման շատ պահեր չշնորհեց անոր : 17րդ դարուն քաղաքը աւերակի վերածուեցաւ շուետական բանակներու կողմէ , իսկ 18րդ դարուն՝ սաքսոնական, ռուսական եւ փրուսիական բանակներու կողմէ : Վարշաւան, անգամ մը եւս աւերուած երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին , ընդարձակ շինավայրի մը վերածուեցաւ : 1945 Փետրուար 1ին, Լեհ կառավարութիւնը հրամանագրով մը յայտարարեց , թէ Վարշաւան պիտի շարունակէ մնալ Լեհաստանի մայրաքաղաքը :

Այսօր, եթէ մէկը ուզէ ցայտուն դարձընել Լեհ ժողովուրդին իրագործումները յետպատերազմեան երկու տասնամեակներու ընթացքին, կ՚անդրադառնայ Վարշաւայի վերաշինութեան եւ զարգացման : Ընդհանրապէս այս մասին կը խօսին Վարշաւացիները, որոնց համակրութիւնը կարելի է դիւրաւ շահիլ՝ գովելով իրենց ծննդավայրը : Լեհաստանի մայրաքաղաքը ներկայիս ունի 1·171·000 բնակիչ : Քաղաքը աշխատանք կը հայթայթէ 700·00 մարդոց , իսկ անոր կարողութիւնը ազգային տնտեսութեան մէջ՝ կը ներկայացնէ երկրին արդիւնաբերութեան համախառն արտադրութեան վեց առ հարիւրը :

Շրջագայելով Վարշաւայի մէջ, մեծ պողոտաներուն վրայ եւ յատկապէս կողմնակի փողոցներուն մէջ, մարդ կրնայ ըմբռնել , թէ կառուցուած է ոչ միայն նոր քաղաք մը, այլ նաեւ շատ արդիական քաղաք մը : Իրենց ճարտարապետութեամբ տպաւորիչ են առանձնապէս լայնանիստ եւ ուղիղ դիծերով կեդրոնական փողոցները, վառ գոյներով արեւին դիմաց լայնօրէն բացուած պատուհաններով եւ ցուցափեղկերով բազմայարկ շէնքերը, հրապարակները : Ճարտարապետութիւնը արդիական ու յաջող է :

Բացայայտ է ամբողջական վերաշինութեան համար կատարուած ճիգը : Մէկ սենեակի համար բնակիչներու խտութիւնը 2·1էն իջած է 1·6 անձի : Օգտագործման յանձնուած են 527·000 սենեակ : Ամսականաւորներու ութսուն առ հարիւրը կ՚աշխատին հաստատութիւններու մէջ , իսկ բազդատմամբ նախապատերազմեան շրջանին, արդիւնաբերութեան արտադրութիւնը աւելցած է տասը առ հարիւր : Պէտք է աւելցնել նաեւ, որ միայն Վարշաւայի մէջ ուսանողներու թիւը ներկայիս աւելի մեծ է ամբողջ Լեհաստանի մէջ պատերազմէն առաջ եղած ուսանողներու թիւէն, այժմ հասած ըլլալով 50·000ի :

Ըստ ծրագրի հեռանկարին, մինչեւ 1980, Վարշաւա պիտի ունենայ մէկ միլիոն ութ հարիւր հազար բնակիչ, իսկ թաղերով միասին՝ 2·500·000 :

Վարշաւա ընդհանրապէս եւ Լեհաստան յատկապէս շատ աւելի մէջ յառաջդիմութիւններ պիտի արձանագրէր, եթէ համայնավար վարչակարգ մը չունենար :

Թ. Ա. Թ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ր

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՊՈՐՏՕ, (Յառաջ) .— Մեր մանուկները մեր հոգեկան հրճուանքն են, մեր հը-պարտութիւնը եւ ապագան : Ապրիլ անոնց հետ, լսել անոնց շրթներէն դուրս ժայթքող մայրենի բարբառը , կը ջերմացնէ օտարութեան մէջ սառած մեր մարմինները :

Կիրակի, Յունուար 31ին, Աօլաք Սօլ-Ֆերինոյի սրահը հաւաքուած էին ծնողքներ եւ ոչ ծնողքներ , որպէսզի մըտիկ ընեն իրենց հարազատներուն արտայայտութիւնը, դիտեն անոնց շնորհքը : Ուրախ էին նաեւ երախաները, քանի որ իրենց օրն էր եւ, առիթ մը, որպէսզի ցոյց տան եւ արտայայտեն իրենց ուսուցչուհիին սորվեցուցածը : Ահա այդ վըստահութեամբ բեմէն լիաթոք երգեցին Կ. Խաչի քայլերգը : Երեկոյթը բացուեցաւ :

Պորտոյի Կ. Խաչի մասնաճիւղին անունով Տիկին Վարդեր Մարկոյեան բացատրեց Մանուկներու Օրուան նշանակութիւնը եւ այս առթիւ սեղմ դիծերով ներկայացուց կազմակերպութեան գործունէութիւնը .— Կ. Խաչը սփիւռքի ամէնէն տարածուն միութիւնն է եւ գործօն կազմակերպութիւնը. ան կը վայելէ հայ ժողովուրդին վստահութիւնը, բոլոր գաղութներու մէջ առաջնակարգ տեղ կը գրաւեն անոր ձեռնարկները՝ բարոյական եւ նիւթական յաջողութիւններով :

Աշակերտները յաջողութեամբ արտասանեցին, տրամախօսեցին եւ մենախօսեցին, ինչպէս նաեւ ներկայացուցին «Այրի կինը» թատերախաղը, երգեցին «Աքաղաղը» , «Կազանդն եկաւ »եւ «Տանտիկին աղջիկներ» խմբերգները, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի :

Աշակերտները արժանացան ծափահարութիւններու : Ինչպէս նաեւ անոնցմէ իւրաքանչիւրը ստացաւ փոքրիկ նուէրներ, կարկանդակ եւ պտուղ :

Օրուան նախագահը շնորհաւորեց եւ գնահատեց ուսուցչուհիին աշխատանքը :

Նախորդ տարիներու նման, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեան դեղեցիկ գորդ մը նուիրած էին աճուրդի դրուելու համար : Գոյացաւ կոկիկ գումար մը :

ՉԱԼԿԱՐԱՑԻ

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

« Բաբելոնի աշտարակին» հայրենիքը ներկայիս կ՚ուզէ ունենալ աշխարհի ամենաբարձր աշտարակը, Իրաքի մշակութային նախարարութիւնը վերջերս այս նպատակով համաձայնութիւն մը կնքեց աւստրիական ընկերութեան մը հետ : Աշտարակը, որ պիտի կառուցուի Պաղտատի մէջ, պիտի ունենայ 360 մեթր բարձրութիւն եւ ամենամեծ տրամագիծը բազդատմամբ աշխարհի մէջ կառուցուած բոլոր աշտարակներուն : Ան պիտի օգտագործուի ձայն – պատկերասփիւռի կողմէ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (156)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Եկեղեցւոյ քով սպասեցէք, քիչ ատենէն ես ալ կուգամ :

Արդէն քիչ առաջ պատրաստուեր էր երթալու, քանի մը մանր մունր բաներ առնելու համար Վիէննացի վաճառականներէն, որոնք տօնավաճառին եկած էին :

Տիար Թովմաս Պալոկ մտազբաղ կը դարձնէր գլխարկը ու տհաճ կերպով կը նայէր ինքնիր առջեւ :

— Ի՞նչ լուր ունիք Սոլնոքի մասին .— հարցուց կինը մտատանջ կերպով .— Թուրքերը բան պիտի չկարենան ընել , այնպէս չէ՞ :

— Ես ալ այնպէս կը կարծեմ .— պատասխանեց Թովմաս Պալոկ, միշտ մտազբաղ :

— Ամուսինս ալ այդ բանով բաժնուեցաւ ինծմէ, ու կ՚ըսէ թէ Թուրքերը այս տարի ապահով Էկէր պիտի չհասնին : Սոլնոքը շատ զօրացուցած են, Էկէրէն ալ աւելի :

— Շատ աւելի ուժով է :

— Եթէ Սոլնոք իյնայ ալ՝ Էկէրը բոլոր բարձր նահանգէն պիտի պաշտպանուի :

Թովմաս Պալոկ թթուած կերպով ժըպտեցաւ :

— Տիար գնդապետը նկար ունի՞ :

— Ունի, — պատասխանեց կինը :— Անցեալ տարի դերմանացի նկարիչ մը չինած է :

— Կրնայի՞ տեսնել : Շատ լաւ բաներ լսած եմ իր մասին, կ՚ուզէի ճանչնալ զինքը :

— Զիրար չէ՞ք ճանչնար .— զարմացաւ Եւա :

— Ատենօք, բայց շատ հին ատեն խօսած եմ հետը :

Կինը սենեակ առաջնորդեց հիւրը . սենեակը կէս մը մութ էր ու նարդոսի բոյրը բռնած էր : Եւա բացաւ փեղկը : Կը տեսնուէր թէ հիւրասենեակը ան էր . դետինը պարսկական գորգեր, պատին քով արջու մորթով ծածկուած բազմոց մը, ու պատուհանին մօտ դրասեղան մը ու գրադարան մը՝ բազմաթիւ մագազաթակազմ գիրքերով, թերեւս հարիւրի չափ կային : Պատին վրայ քանի մը դիմանկարներ կային, ծերունի Զեձէիին սաղաւարտաւոր նկարը, դեռ երիտասարդութենէն, տիկին Զեձէիին շիլ նկարը ոսկիով բանուած շալով մը, ապա ընկուզէ շրջանակի մը մէջ Քրիստոսի նկար մը . չարաճճի աղջկան մը նկարը որ Տիկին Պոռնեմիսսային կը նմանէր եւ անոր քովն ալ ամուսնին պատկերը : Երիտասարդ, նուրբ, թխադէմ մարդ մը, գրեթէ գընչուի մը նման թխադէմ, խելացի աչքերով, պեխերը սուր ոլորած, դէմքը շրջապատուած էր փափուկ ու ցանցառ մօրուքով, մազերը մինչեւ ուսերը կը հասնէին :

Տիար Թովմաս հետաքրքրութեամբ դիտեց պատկերը, ու գլուխը շարժելով ըսաւ .

— Ազուոր մարդ է : Արդեօք քանի՞ տարեկան է :

— Քսանեւվեց տարեկան :

— Եւ արդէն այսքան մեծ մանչո՞ւկ ունիք :

— Արդէն ութ տարիէ ի վեր ամուսնացած ենք .— ըսաւ կինը ժպտելով . — երբ իրարու հանդիպեցանք դեռ տղայ էինք :

Տիար Թովմաս դարձեալ պատկերին նայեցաւ :

— Շիտա՞կ է որ Պոլիս ալ դացեր է :

— Այո , ես ալ միասին էի :

— Թուրք ծանօթ մը ունիմ, ան պատմեց ինծի, Մանտա Բէկ : Հսկայ մարդ մըն է, տիար գնդապետը անգամ մը շատ ազնիւ դտնուած է եղեր անոր հանդէպ :

— Մանտա Բէ՞կ, երբեք չեմ լսած այդ անունը :

— Թերեւս Հայվան անունով կը յիշէք զինքը : Որովհետեւ առաջ Հայվան անունով ճանչցուած էր :

Եւա ժպտեցաւ :

— Հայվա՞ն : Ինչպէս թէ չեմ ճանչնար, ես ալ տեսած եմ զինքը :

Տիար Թովմաս անգամ մըն ալ պատկերին նայեցաւ ու երկարօրէն դիտեց զայն լուռ ու յօնքերը պռստած : Գլուխը այնպէս մը կը շարժէր կարծես բարեւ կուտար . ապա խոնարհութիւն մը ընելով ետ ետ երթալով դռնէն դուրս ելաւ :

Կինը դարձեալ նոյն անհաճոյ զգացումը ունեցաւ զոր քիչ առաջ ունեցած էր երբ տիար Թովմաս տղան համբուրած էր : Այնուհանդերձ մինչեւ պատշգամ ընկերացաւ անոր :

Մարդը միշտ իր աջ կողմէն կը քայէր . ասիկա գիւղացնակ էր : Խոնարհութիւն ընելով բարեւած էր, ու ասիկա ազնուականի կերպ էր : Ետ ետ երթալով ելաւ դռնէն, ասիկա ալ թրքական սովորութիւն էր :

Կինը անհանդիստ կը զգար . բայց ինքզինքը սկսաւ յանդիմանել .

—Ամօթ է գէշ մտածել այդ խեղճ դրժբախտի մասին : Միականի է, անոր համար է որ օձի նման կը նայէր :

ԿԵՉԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

L'Arménie et le Peuple Arménien

Par. H. TURABIAN

Un volume broché de 319 pages, format 23x29, illustré de documents.

Prix franco : 30 frs. Envoi immédiat en écrivant au :

TRAIT D'UNION

227, Bd. Raspail — PARIS (14e)

C. C. P. Paris 17 844 74

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ « ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

	Ֆր.
Ընկեր մը՝	100
Օր. Օր. Ա. եւ Ա. Փափազեան (Պրիւսէլ)	50

Ս. ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Պրիւսէլէն Պ. Միհրան Կարապետեան երեսուն Ֆրանք :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ա. ՅԱՆԿ

Կրընոպլէն Տիկին Վարդանոյշ Օնպաշեանէ՝ իր ամուսնոյն Յար. Օնպաշեանի յիշատակին՝ 2000 Ֆրանք :

Տիկին Իւլրիխէ՝ նոյն նպատակին՝ 500 :

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. Կոմիտէն հազար :

Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրէնկիւլեանէ հազար :

Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Շտիկեանէ հազար :

Ոմն (Ն. Յ.) հինգ հարիւր :

Մարոքի հայ համայնքէն 500 :

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէէն երեք հարիւր :

200ական ֆրանք նուիրած են՝ Պ. Վահան Էսմէրեան, Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն, ընկեր Սարգիս Առաքելեան, Տէր եւ Տիկին Հ. Զրուանդեան եւ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբը :

100ական ֆրանք — Տէսինի ընկերները, Կ. Մեհեան, Պ. Զպուքճեան, Օր. Յաւերժ Թորոսեան, Պ. Պ. Թէրզեան, Ոմն (Մ. Գ.), Հ. Յ. Դ. Իսի լէ Մուլինոյի Զաւարեան կոմիտէն, Թորոսեան ընտանիք (Ս. Ժերմէն ան Լէյ), Նուպար Պօտուրեան (Տէսին), Վահրիճ Եսայեան, Քխեան – Երանոսեան, Բարեպաշտ տիկին մը, Ոմն եւ Ստեփան Տէր–Ստեփանեան :

Յիսունական ֆրանք նուիրած են՝ Ռոզին եւ Քրիստին Տամլամեան, Տիկին Նագըշքերեան, Տիկին Իսքէնտէրեան, Բաթրիս Ճօլօլեան, Փիլիպպոս Եսայեան, Վահան Քէշիշեան (Տէսին), Մինասօղլու, Տիկին Պաղչէճեան, Տիկին Ուզունեան, Տիդրան Ալիքեան (Կրընոպլը), Նորոյեան, Տիկին Պալըքճեան եւ Արմէն Սամուէլեան :

Երիտասարդներու սեղանէն՝ 121 Ֆր. :

Քսան ֆրանք Տիկին Էտիրնէլեանէ :

Տասնական Ֆրանք՝ Տիկին Մանուկեան, Պալեան, Ն. Աղամալեան :

Տէր եւ Տիկին Եդ. Խտրեանի նուիրած սսկի շքանշանի աճուրդէն գոյացած՝ 1110 Ֆրանք :

×

Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆ բացման հանդէսին առթիւ խոստացած է տասը հազար Ֆրանք (մէկ միլիոն հին Ֆրանք) նուիրել Հայ Մշակոյթի Տան :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Նուէրները զրկել հետեւեալ հասցէին.

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE

Chèque Postal : Paris 5460-11

ԾԱԽՈՒ Է

Պզտիկ փավիյօն մը Առնուվիլի մէջ, երեք սենեակ, խոհանոց, արտաքնոց, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն, 400 քառակուսի մեթր հողով, 12 մեթր փասատ : Դիմել իրիկունները ժամը 7էն ըսկըսեալ — (Գին 60 հազար) :

ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

171, Ավընիւ տը Քլիշի, Փարիզ 17րդ :

ԾՆՈՒՆԴ

Անի – Զուարթ Փափազեան, կը ծանուցանէ իր քրոջ՝

ԶԱՊԷԼԻ

Ծնունդը, Շաւիլ, Փետրուար 9, 1965 :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ :

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ — Տեառընդառաջ Տօն քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի Տաճարն :

21 Փետր. Կիրակի — Սրբոց Ղեւոնդեանց քահանայից տօնին առիթով հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին : Ի ժամ Ս. պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցիներուն մէջ ծառայած, վախճանեալ Տ. Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Տ. Գրիգորիս Եպսկ. Պալաքեանի, Տ. Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհ. քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թաղմճեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գամճեանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուլեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի համար :

25 Փետր. Հինգշաբթի — Վարդանանց ճակատամարտի պատմական, կրօնական եւ ազգային տօնին առիթով պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ս. պատարագը միաձայն, կոմիտասեան եղանակաւ պիտի երգեն Դըպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները : Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Հայրապետի անուանակոչութեան տօնին առիթով :

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայից դասընթացքներու աշակերտութիւնը :

Յաւարտ Ս. պատարագի պիտի երգուին աւուր պատշաճի շարականներ եւ երգեր ու պիտի ըլլան արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ : Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները իրենց ներկայութեամբ յարգելու յիշատակը մեր նահատակներուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Ս. Սարգիս զօրավարի եւ Տեառընդառաջի տօներ պիտի կատարուին օրուան յատուկ հանդիսաւոր արարողութեամբ : Պիտի կատարուի նաեւ Հոգեհանգիստ՝ Մայր Եկեղիի դպրապետ – լուսարարապետ Բարեշն. Գաբրիէլ Աւ. Սարկ. Լուսարարեանի ողբացեալ մօր՝ Աղաւնի Լուսարարեանի (ծն. Կարուկեան) մահուան տարելիցին առիթով, ինչպէս նաեւ իր հօր՝ հանգուցեալ Նահապետ Աւագ Սարկ. Լուսարարեանի յիշատակին :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար

ՕԴԱՆԱԻ–ՇՈԳԵՆԱԻ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)

Métro :

4 Septembre ou Opéra

Téléph. : RIC. 79-86

RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,

ժամը 9–12 եւ 14–18

բացի շաբաթէն,

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի ամսական դասախօսութիւնը այս Երկուշաբթի ժամը 21ին, Ահարոնեան սրահին մէջ : Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Նիւթ — Փետրուար 18ի ապստամբութիւնը : Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ Նոր Սերնդականները :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

2 ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳՈՀԱՐԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ Կ'ԵՐԳԷ

եւ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳ

(Պար եւ երգ Երեւանի արուեստագէտներուն կողմէ)

Երեքշաբթի, Փետր. 16, ժամը 20·30ին

ՍԻՆԷՄԱ ԼԸ ՏՕՖԷՆ

65պիս, Բիւ Լաֆայէթ (մեթրօ Քատէ)

Գիները 3 եւ 5 Ֆրանք : Տոմսերը ապահովել սովորական վայրերէն :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել Պօմոնի եւ Մարսէյլի բարեպաշտ հասարակութեան թէ այս Կիրակի օր, «Տեառնընդառաջ»ի առթիւ, եկեղեցւոյս մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ թեմին առաջնորդ Տ. ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին հասարակութիւնը :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մոստիչեան կը նուիրեն քսան Ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Օննիկ Թադէոսեանի (Մարսէյլ) մահուան առթիւ :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէները ու խումբերը Կիրակի (21 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 15ին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ — Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, դպրոցի սրահին մէջ : Լանսէի, Ռընաժի ընկերները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուսանողական Միութեան ընկերական ընդհ. հաւաքոյթը, Երեքշաբթի, 16 Փետրուար, ժամը 8·30ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ :

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի (Փետրուար 17), ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

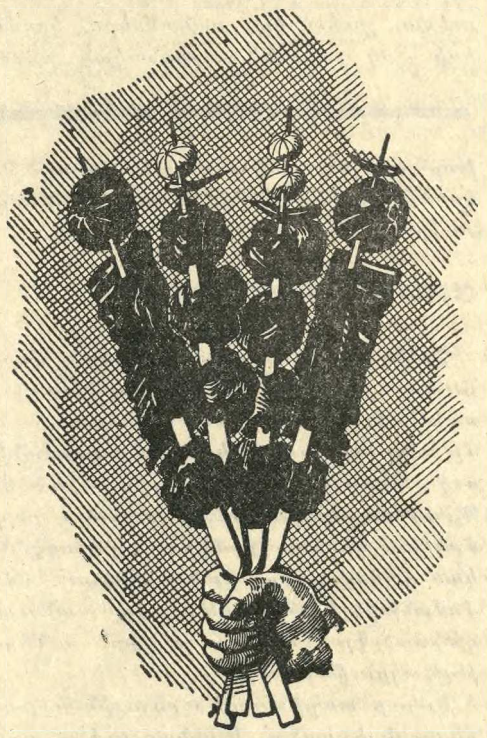

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE (coin Rue Marbeuf) PARIS-8e

Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84

Métro : F. D. Roosevelt

TRICOTS TERZIAN
la plus moderne
des
fabriques de tricots
de la
région parisienne
★
3, Rue Poissonnière PARIS-2 Tél. : CEN. 93-75
Haratch

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

DIMANCHE 14 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10233 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.233

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՂԱՂ ԿԵՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

—o—

Յիսնամեակի տարին սկսաւ բարենչան պայմաններու տակ :

Մաղթե՛նք , որ այդպէս ալ շարունակուի :

Մեր զոյդ Կաթողիկոսները, որոնք 1963 Հոկտեմբեր 26ին Երուսաղէմի Ս. Յակովբեանց վանքի պատրիարքական դահլիճին մէջ հանդիսաւորապէս ողջագուրուելով վերջ էին դրած այն արուեստական տագնապին, որ ստեղծուած էր 1956 Փետրուար 20էն ի վեր Մերձաւոր Արեւելքի մեր հայաշատ գաղութներուն մէջ, այս անգամ երկրորդ հանդիպում մը ունեցան Եթովպիոյ մայրաքաղաքին մէջ :

Պատմական թուական մը կը կազմէ 1965 Յունուար 24ի Կիրակին , երբ Ատիս Ապապայի Մայր Եկեղեցւոյն մէջ, Հայիլէ Սէլասիէ կայսեր նախագահութեամբ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին հանդիսաւոր բացումը տեղի ունեցաւ վեհաշուք արարողութեամբ :

Պատարագեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Խորէն Ա. եւ հայրենաշունչ քարոզ մը խօսեցաւ Ամենայն Հայոց հայրապետ Վազգէն Ա. :

Աննախընթաց դէպք մըն էր մեր եկեղեցական նուիրապետութեան երկու գերագոյն պետերուն միաժամանակ ներկայութիւնը բարեկամ վեհապետի մը հովանաւորութեամբ եթովպական տաճարի մը մէջ, ոգեկոչելու համար անմոռանալի յիշատակը մեր մէկուկէս միլիոն սուրբ նահատակներուն :

Ոչ-քաղկեդոնական եկեղեցիներու համագումարը բարեդէպ առիթ մը ընծայեց հայկական հարցերով հետաքրքրելու ոչ միայն օտար հոգեւորականները, այլ նաեւ պետական պատասխանատու դէմքեր, որոնք մեր մարտիրոսներու հոգեհանդիստին մասնակցեցան երկիւղածութեամբ :

Գաղափարներու զուգորդութեամբ մեր զոյդ Վեհափառները գրեթէ միաժամանակ հրատարակած էին իրենց Կոնդակները յիսնամեակի մասին, Խորէն Ա. 1964 Օգոստոս 16ին, Վազգէն Ա. Օգոստոս 17ին :

Երկուքն ալ նոյն թելադրութիւնները կ՝ընէին սփիւռքի Հայութեան : Միասնաբար աղօթել մեր նահատակներու հոգիներու հանգստութեան եւ համազգային համերաշխութեամբ արդարութիւն պահանջել հայ անիրաւուած ազգին համար :

Հայրենասիրական ոգիով վերէն մնացորդացին ուղղուած կոչերը արձագանգ գտան տարագիր Հայութեան հոգիներուն մէջ, Արեւելքէն Արեւմուտք : Ամէնուրեք կը կազմուին յանձնախումբեր, մասնակցութեամբ բոլոր հոսանքներու, որոնք լռելեայն զինադուլ են կնքած եւ պայքարը դադրեցուցած, չվրդովելու համար մեր մեռելներու հոգիները :

Ատիս Ապապայի պատմական արարողութեան ընթացքին «սրտառուչ միաձայնութիւն մը կար մեր զոյդ կաթողիկոսներու խօսքին մէջ», կը գրէր մեր աշխատակիցը (Յառաջ, 11 Փետր.). կը յուսանք թէ այդ միաձայնութիւնը պիտի ըլլայ վարակիչ :

Փարիզի խորհրդակցական մէկ ժողովին մէջ, բարձրաստիճան եկեղեցական մը թելադրեց նոյնիսկ որ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին առթիւ կնքուելիք զինադուլը տեւական ըլլայ :

Բախտէն հալածական , կոտորակուած, չորս հովերէն տարուբեր, եօթը ծովերու ափին նետուած , աշխարհի մեծերէն ուրացուած՝ տարագիր Հայութիւնը ձեռք ձեռքի տուած պէտք է նուիրուի ազգապահպանման սրբազան գործին :

Էջմիածնի գահակալին Փարիզի մէջ զանազան առիթներով խօսած հայրենասիրական ճառերը կոչուած էին սրտապընդելու Սփիւռքի Հայութիւնը, որպէսզի անիկա հաստատ պահէ իր հաւատքը լաւագոյն ապագայի մը համար :

Թո՛ղ 1965 տարուան կարգախօսն ըլլայ խաղաղ կենակցութիւնը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԱՆԻ ԿՈՉԸ

ԿՈՍԻԳԻՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ

Մինչ մթնոլորտը միշտ լարուած կը մընայ Վիէթնամի մէջ, ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը՝ Ու Թան, կոչ մը ըրած է շահակից պետութեանց որպէսզի բանակցութեան ձեռնարկեն, վերջ տալու համար արիւնալի բախումներուն, որոնք ծանր հետեւանքներ ալ կրնան ունեալ : Ամերիկեան հեռատեսիլէն խօսելով , ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը ստիպողական կոչ մը ըրած է, համայն աշխարհի որպէսզի դադրի Վիէթնամի տագնապին վտանգաւոր յեղաշրջումը :

Հիւսիսային Քորէայի մէջ , Կոսիգին ճառ մը խօսելով չեշտած է գլխաւորաբար.— « Աշխարհակալ գրգռութիւնները ծառայեցին միայն ամրապնդելու Ասիոյ ընկերվարական երկիրներու համերաշխութիւնը : « Փեքին եւ հոս, մեր ունեցած խօսակցութիւնները ցոյց կուտան թէ Խորհ. Միութիւնը, Չինաստան եւ Քորէայի ժողովրդապետական Հանրապետութիւնը միացած են նոյն նպատակին մէջ.— Չէզոքացնել յարձակողը եւ արգելք հանդիսանալ որ ռազմական գործողութիւնները ծաւալին Հնդկաչինի մէջ : Խորհ. Միութեան համայնավար կուսակցութիւնը իր սրբազան պարտականութիւնը նկատած է եւ կը նկատէ՝ պայքարիլ յեղափոխական բոլոր ուժերուն միասնականութեան, ընկերվարական երկիրներու եղբայրական համախոհութեան համար, հիմնուած մարքսլենինիզմի եւ պրոլետար Միջազգայնականութեան սկզբունքներուն վրայ » :

Խորհրդային վարչապետը աւելցուցած է նաեւ .— «Խորհ. ժողովուրդը վճռական կերպով զօրավիգ կը կենայ քորէացի ժողովուրդին իր հայրենիքի վերամիացման, քորէական միացեալ Պետութեան մը կազմութեան համար» :

× Փարիզի ամերիկեան դեսպանատան առջեւ, համայնավար երիտասարդները ցոյց մը կատարած են « Ճոնսըն ոճրագործ » «եու էս կօ՛ հոմ» պոռալով : Կարգ մը բախումներ ալ տեղի ունեցած են եւ տասը ոստիկան վիրաւորուած :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒԻՆԹՍԸՆ ՉԸՐՉԻԼ 266 հազար անգլիական ոսկիի հարստութիւն մը ձգած է (երեք միլիոն վեց հարիւր հազար Ֆր.) :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ նախկին վարչապետ Պեն Կուրիոն յայտարարած է թէ չի կրնար հաւատալ որ իրական խղում մը տեղի ունենայ Իսրայէլի եւ Գերմանիոյ դաշնակցային Հանրապետութեան միջեւ : Միւս կողմէ Պոնի կառավարութիւնը նկատած է թէ զէնքի առաքումի դադրեցումին փոխարէն միայն անորոշ խոստումներ ձեռք ձգած է Նասրէն :

ՄԱԿ-ի Կիպրոսի միջնորդը՝ Կալօ Փլազա, երկու ժամուան գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցած է Յունաստանի Արտաքին նախարարին հետ, ապա Նիկոսիա անցած է : Աթէնքէն մեկնած ատեն, յայտարարած է.— « Շօշափելի լուծում մը չունիմ առաջարկելիք, բայց կը յուսամ որ պատրաստած տեղեկագիրս պիտի լրջօրէն օժանդակէ խաղաղութեան վերահաստատման, ոչ միայն Կիպրոսի այլեւ Միջերկրականի մէջ» :

ԱԼԺԷԻ Արքեպիսկոպոսը որ վերջերս կարդինալի աստիճան ստացաւ, Ալժերական հպատակութիւն ընտրած է : Իր օրինակին հետեւած են 25 ուրիշ Ֆրանսացի կրօնաւորներ :

Օրը Օրին

ԴԵՒՆ ՈՒ ՔՈՔՈ ՔՈԼԱՆ

—o—

Հին օրերու քաղցր յուշերով լեցուն նամակ մը՝ աչքիս դիմաց : Կուգայ հայրենիքէ մը, որ կը գտնուի Արեւելեան կողմըն աշխարհի, ինձմէ եօթը, ութ հազար մղոն հեռու :

Կը գրէ դասընկերս՝ ի միջի այլոց ,

— ... Եւ հիմա գանք մեր ազգին վիճակին... Հետդ վէճ ունիմ... Ականջներըդ աղէկ բա՛ց որ լսես ... Անցեալները մեր քաղաքը եկան հարս ու փեսայ մը՝ ձեր կողմերէն... Փեսան երեսուննոց , հարսը թերեւս քսանըհինգ ... Հանդէսի մը մէջ հանդիպեցայ իրենց ... Այս երկիրը, երբ Հայը Հայուն հանդիպի հետը հայերէն կը խօսի ...Ես ալ, ուրեմն, այդ սուրբ կանոնին հաւատարիմ հարցուցի իրենց — «Ե՞րբ եկաք, պիտի մնա՞ք թէ պիտի վերադառնաք ...» :

— Եւ, ո՛վ սարսափ, այս շա՛տ պարզ հայերէնիս փեսան պատասխանեց — « *նօ, կէրի կիտէճէյիզ...*» Վրաս մարելիք եկաւ ... Ինչպէս ըսի, ձեր կողմերէն կուգային... Սկսայ կոտրած – թափած անգլերէնովս խօսիլ իրենց հետ (ուխտ ըրած եմ որ թուրքերէնը բերանս չառնեմ)... Ձեր երկիրը ծնած մեծցած են եղեր... Ձեր հարեւաններուն լեզուն իրենց մայրենի լեզուն է եղեր ,բայց տունէն ներս սորվեր են նաեւ սատանային լեզուն ... Հայերէն բնա՛ւ չեն գիտեր, թէեւ հարսը հպարտութեա՛մբ ըսաւ թէ քանի մը «հայերէն» բառեր գիտէր, ինչպէս , օրինակ *քէօֆթէ, խըյմա, շիշ քէպապ , թէնճիրէ, թապախ, չաթալ, սուճուխ , փաստըրմա*... — Բարեկամներս ալ ափ ի բերան մնացին ...

Ա՞ս է ձեր սորվեցուցած հայերէնը ... Թերթերէն կը լսեմ որ այդտեղ կատուն պոչը փարտէ Կրթասիրացներու, Հայրենասիրացներու եւ գրոց – բրոցներու կը հանդիպի եղեր... Եթէ ձեր զաւակներուն չէք կրնար հայերէն սորվեցնել, ա՛լ ի՞նչ երեսով կ՝ելլէք հայասիրութեան քարոզ կը կարդաք ... Առանց մեր մայրենի լեզուին հայ ժողովո՞ւրդ կը փրկուի ձեր համայնակուլ յորձանքին մէջ... Մե՛ղք մեր փոքրիկ գաղութներուն որ իրենց յոյսը ձեր վրայ դրեր են... Պատասխանիդ կը սպասեմ անհամբեր ... Չիմանալու չզարնես ըսածներս ...

×

Ի՛նչպէս կրնայի չիմանալու զարնել այս խիստ յանդիմանագիրը : Նստայ գրեցի նոր օրերու փուշերով լեցուն նամակ մը .

— Ի՛նչ ըսես իրաւունք ունիս ... Ամօթէս գետնէ գետին անցայ... Ես այս գաղութին դեսպանը կամ փաստաբանը չեմ, բայց կրնամ քանի մը վէրքեր ցոյց տալ ... Աղաւնիին չափ միամիտ է այն «դրբսեցի» Հայը, որ կը հաւատայ թէ Ամերիկայի մեր նոր սերունդը կրնայ այդ կողմերու նոր սերունդին պէս եւ անոր չափ Հայ մնալ ... Դպրոց ու համալսարան ալ բացուի, նո՛րէն յոյս չկայ ... Շա՛տ շա՛տ պիտի սորվի այբուբենը եւ.. Հայր մերը ... Տասը տարուան մէջ, գրտայ միայն մէկ աղջիկ ու երկու տղայ , որոնք քու զաւակներուդ հայերէնը գիտեն : Մնացեալներուն համար սրամիտ բարեկամս շիներէ պատկերալից բացատրութիւն մը— «գիտէ՞ք մեր թոռները այբուբենին ո՛ր գիրը սորված են ու կը սիրեն ամէնէն աւելի , կը հարցնէ » ... Պատասխանն ալ ինք կուտայ — « Հայերէնի «չ» գիրը, որովհետեւ ... «չա՛ , չա՛, չա՛»... կը պարեն *բաք էն բոլ*, գալարապա՛ր... Մնացեալ գիրերով կրնա՞ս շուկան պարել եւ հացուպանիրի դրամ տուն տանիլ ...

— Յանձաւո՞ր կը փնտռես ... Մի՛ փնտռեր ... Կազմակերպութիւնները , ի՛նչ գոյն ալ ըլլայ իրենց պատմուճանը , մասամբ միայն յանցաւոր են ... Գրոց – բրոցները նոյնպէս ... Չեմ արդարացներ իրենց ապիկարութիւնը, որ քիչ մը շատ տեւեց ... Անդարմանելի կերպով շա՛տ ... Որովհետեւ, այսօր, Ամերիկայի Հայնոցին մէջ միայն մեր կարմրուկ թուշերով ձագուկները չեն որ անգլերէն կը ճռուողեն, այլեւ անոնց թոռմած թուշերով մեծ մայրիկները ... Այնքա՛ն հինցաւ Ամերիկահայաստանը ...

— Աքչերս երկու յանցաւոր կը տեսնեն — մէկը դեւր ... Անունը Օսման թէ Սիւլէյման... Միւսը... Քոքո Քոլան ...

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

Հին Կարօտ

—o—

Օտար բոլոր ճամբաներէն քալեցի ,
Չըհարցուցի թէ ո՛ւր կուգան, ո՛ւր կ՝երթան ,
Յաճախ փուշեր, երբեմն ալ վարդ քաղեցի ,
Բայց չըգտայ դեռ քու ճամբադ, Հայաստան :

Օտար բոլոր աղբիւրներէն խըմեցի ,
Չըհարցուցի թէ ջուրերն ո՛ւր կը փութան ,
Սըրտիս կսկիծն անոնց ցօղով մեղմեցի ,
Բայց չըգըտայ դեռ քու աղբիւրդ , Հայաստան :

Օտար բոլոր գիրքերն անվերջ կարդացի ,
Չըհարցուցի թէ ի՛նչ կ՝առնեն, ի՛նչ կուտան ,
Զանոնք փակած մերթ լացի , մե՛րթ խընդացի
Բայց քեզ երբեք չըկարդացի , Հայաստան :

Օտար բոլոր վիշտերն ինձ մօտ ըզգացի ,
Չըհարցուցի թէ մերթ ինչո՛ւ կը կոտտան
Մոռցայ զանոնք , կամ մէկ օր լոկ սըգացի ,
Բայց չըմոռցայ քու վիշտն , անգին Հայաստան :

ԱՀԱՐՈՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ԿԻՐԱԿՈՍ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Յաւով կ՝իմանանք թէ յետ անողոք հիւանդութեան, Գահիրէի մէջ Յունուար 31ին, իր մահկանացուն կնքած է ընկ. Կիրակոս Միրիճեան :

Ծնած Ատանա, 1897ին, մեր ողբացեալ բարեկամը հանրային բեղուն գործունէութիւն ունեցած է : Վերջերս Փարիզ եկած էր, իր զաւկին՝ ընկ. Ժիրայր Միրիճեանի քով, տեսնելու համար Ֆրանսացի մասնագէտ բժիշկներ ,բայց անողոք հիւանդութիւնը գործած էր արդէն իր աւերը :

Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Միրիճեանի, ինչպէս նաեւ ողբացեալին այրիին եւ կրտսեր զաւկին :

ԱՆԺԱՄԱՆՑԵԼԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մարդկութեան դէմ ոճիրներու եւ ի միջի այլոց ցեղասպանութեան անժամանցելի բնոյթը այլ եւ այլ անհատական ու պետական դիրքաւորումներու նիւթ եղաւ :

Ցիշուեցաւ մասնաւորապէս «Յառաջ»ի մէջ թէ Արեւմտեան Գերմանիան կը նկատէ թէ, քսան տարի անց, այդ ոճիրները այլեւս դատաստանի չեն կրնար յանձնուիլ : Հակառակ դիրք բռնած են Խորհրդային Միութիւնը եւ Միացեալ Նահանգները :

Իսկ Ֆրանսա՞ն : Անոր տեսակէտը կը շահագրգռէ առաջին կարգին Ֆրանսայի Հայութիւնը : Պատասխանը կուտայ Հանրապետութեան պաշտօնական օրաթերթը իր 29 Դեկտեմբեր 1964ի թիւին մէջ :

Ազգային Ժողովը իր 16 Դեկտեմբեր, 1964ի նիստին մէջ եւ Ծերակոյտը յաջորդ օրուան 17 Դեկտեմբերի նիստին մէջ միաձայնութեամբ որոշած են թէ մարդկութեան դէմ ոճիրները անժամանցելի են :

Ըստ այդ որոշումներուն, Հանրապետութեան նախագահը հրատարակեց 1964 Դեկտեմբեր 26 թուակիր եւ համար 64 – 1326 օրէնքը, որ մարդկութեան դէմ ոճիրները անժամանցելի կը հռչակէ իրենց էութեամբ : Օրէնքը հրատարակուած է, ինչպէս ըսինք, Պաշտօնական Օրաթերթին 1964 Դեկտեմբեր 29 թիւին մէջ : Մէկ յօդուած ունի միայն, զոր կը թարգմանենք .—

Մարդկութեան դէմ ոճիրները, ինչպէս սահմանուած են Միացեալ Ազգերու 1946 Փետրուար 13ի որոշման մէջ, որ կը հաստատէ մարդկութեան դէմ ոճիրներու սահմանումը, որ գետեղուած է միջազգային դատարանի 1945 Օգոստ. 8ի Սահմանադրութեան մէջ, անժամանցելի են իրենց էութեամբ :

Ներկայ օրէնքը պիտի գործադրուի իբր պետական օրէնք :

Ստորագրած են Հանրապետութեան նախագահ Զօր. տը Կոլ, վարչապետը եւ շահագրգռեալ նախարարները այսինքն՝ Արտաքին, Արդարութեան եւ բանակներու նախարարները :

Հետեւաբար յիշեալ ոճիրներու պարագային, մեղապարտները եւ մեղսակիցները կրնան, առանց պայմանաժամի, պատժական հետապնդումի ենթարկուիլ եթէ Ֆրանսա ոտք դնեն :

Լը Մոնտ, իր 1964 Դեկտեմբեր 18 թուակիրին մէջ, Ազգային Ժողովին նիստը, որ յանգեցաւ յիշեալ որոշումին, մանրամասնօրէն կը տեղեկագրէ հետեւեալ վերտառութեամբ «միաձայնութեամբ» :

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՆ ԵՐԱՆԵԼԻ ՕՐԵՐՈՒՆ...

Հայ թատերական պատմութեան տարեգրութեանց մէջ յիշատակուած են դէպքեր, որոնք ակնբախ կերպով ցոյց կուտան թէ այն երանելի օրերուն հայ ժողովուրդը որքան կը սիրէր ու կը պաշտէր իր հազուագիւտ արուեստագէտները, անոնց ի պատիւ կազմակերպելով յարգանքի ու սիրոյ խանդավառ ցոյցեր :

Հանճարեղ Պետրոս Ադամեանի օրերուն, գրեթէ անոր բոլոր ներկայացումներէն ետք, խանդավառութեան զենիթին հասած հասարակութիւնը, մեծանուն դերասանին կառքին ձիերը արձակելով, երիտասարդներ իրենք լծուած անոր կառքին, տարած են զայն մինչեւ իր բնակարանը, յարգանքի, սիրոյ եւ հիացումի աղաղակներով :

Այս դէպքերը բազմաթիւ անգամներ կրկնուած են նոյնիսկ հայրենի երկրէն դուրս՝ Մոսկուայի, Պետրոգրատի, Նախիջեւանի եւ այլ քաղաքներու մէջ, ուր թատրոնի վերաբերմամբ ժողովուրդը խիստ էր ու դժուարահաճ :

Ադամեանէն ետք, այսպիսի ցոյցերու արժանացած է նաեւ մեր աննման արուեստագիտուհին՝ Սիրանոյշը, որ գրեթէ կէս դար և աւելի, անընդմէջ կերպով իշխեց հայ բեմերու վրայ, իբրեւ աստուածընտիր դշխոյ :

Եղած են շրջաններ, ուր Սիրանոյշը ժողովուրդի անխառն պաշտամունքին առարկան է դարձած : Գտնուած են ծնողքներ, որոնք ի պատիւ իրենց սիրելի դերասանուհիին, իրենց նորածին աղջիկները կոչած են Սիրանոյշ :

Կովկասի մէջ. նոյն օրերուն, սովորութիւն էր դարձած իւրաքանչիւր դերասանի համար պենեֆիսի ներկայացումներ սարքել : Սիրանոյշի պենեֆիսներու պարագային, Թիֆլիզի մէջ, հայ կանայք շաբաթներ առաջ կը պատրաստուէին ներկայ ըլլալու այդ ներկայացման, եւ միշտ ի պատիւ Սիրանոյշին, նոր զգեստներ պատրաստել կուտային եւ այդ զգեստները կը կնքէին արուեստագիտուհիին անունով ...

Այդպիսի ներկայացումներու ընթացքին, ամէն անգամ ալ, նուէրներու, ծաղիկներու եւ հիասքանչ բառերով լեցուն թղթիկներու տարափը լեռնակոյտեր կը կազմէին այն բեմին վրայ, ուր կար Սիրանոյշը :

Իսկ ներկայացումէն ետք, Սիրանոյշի ուժեղ ու ցնցող, մարդկային սահմաններէն դուրս ելած ու աստուածայինի սահմաններուն մտած խաղին ազդեցութեան տակ, հանդիսականները, յատկապէս երիտասարդութիւնը, աննկարագրելի ցոյցեր են կազմակերպած, արտայայտելու համար իրենց սէրն ու երախտագիտութիւնը հանդէպ իրենց սիրելի ու պաշտելի Սիրանոյշին :

Ռուբէն Զարեան իր «Սիրանոյշ» զմայլելի հատորին մէջ, ուր նկարագրած է մանրամասնօրէն մեծանուն դերասանուհիին կեանքն ու գործը, կը պատմէ ականատեսի մը հետեւեալ նկարագրութիւնը, Սիրանոյշի մէկ ներկայացումէն ետք, Թիֆլիզի մէջ .—

« Թագի համար » պիէսը ներկայացւում էր վրաց ազնուականների թատրոնում, որը գտնւում էր Թիֆլիզում, նախկին փոխարքայի ապարանքին կից, Դը-վորցովայա փողոցում : Այդ պիեսում Սիրանոյշը խաղում էր դարձեալ հերոսուհու դերը : Գլխաւոր դերակատարներն էին Սիրանոյշը, Յովհ. Աբելեանը, Գէորգ Պետրոսեանը, Արամ Վրոյրը եւ ուրիշներ :

« ... Թատրոնը լեցուն էր ծայրէ ի ծայր : Ամէն անգամ վարագոյրն իջնելիս՝ Սիրանոյշն արժանանում էր հանդիսականների ջերմ համակրութեան, որն աստիճանաբար բարձրանալով հասնում էր իր դագաթնակէտին : Սիրանոյշի գեղարուեստական խաղի ազդեցութեան տակ այնպիսի յուզումնալից ցոյցեր էին կատարւում, այնքան էին նրան բեմ կանչում, որ խեղճ կնոջը չէին թողնում գործողութիւնների դադարներին մի փոքրը հանգստանալ : Հանդիսականները լարուած էին, այլեւս նրանց նեարդերը չէին հպատակւում իրենց, եւ երբ ներկայացումը վերջացաւ, այդ խանդավառները փոխանակ իրենց տները քաշուելու, դուրս գալով թատերասրահից բակը, հոծ բազմութեամբ սկսեցին սպասել Սիրանոյշի թատրոնից դուրս գալուն :

« ... Այդ բոպէին մի քանի ձայներ բակից աղաղակեցին. « կեցցէ Սիրանոյշը» : Իսկոյն յորձանքն ուղղուեց դէպի ձայները եւ հարիւրաւոր ձայներ սկսեցին աղաղակել . «Սիրանո՛յշ, Սիրանո՛յշ...» եւ իսկոյն շրջապատեցին Սիրանոյշին : Նա աղիողորմ ձայնով խնդրում էր իրեն ձեռք չտալ, աշխատում էր քաղցր խօսքերով համոզել, սպառնալ, բայց ոչինչ չէր ազդում ամբոխի վրայ : Յանկարծ, մի ուժեղ ձայն ամբոխի միջից աղաղակում է.

— « Դէ, տղերք, վեր քաշէք » — հարիւրաւոր ձեռքեր մեկնւում են դէպի սարսափած Սիրանոյշը եւ մի ակնթարթում բարձրացնում են նրան օդի մէջ :

« Գրիչն անզօր է նկարագրել այն խանդավառութիւնը, որ այդ բոպէին տիրում էր ամբոխի մէջ : Եւ այդպէս, Սիրանոյշին ձեռքերի վրայ բարձրացրած՝ հասցըրին փողոց, որտեղ կառքը սպասում էր նրան :

« ... Երբ Սիրանոյշն իրեն զգաց ամուր հողի վրայ, կառքի մէջ նստած, կարծեց թէ արդէն ազատուեց «թշնամու» յարձակումից, ամբոխը նետուեց ձիերի վրայ, խեղճ անասուններն այդ անսպասելի յարձակումից սարսափած՝ ծուլ-ծուլ էին լինում, այս տեսարանը հեռուից դիտողը կարող էր կարծել, որ աւազակները յարձակուելով կառքի վրայ՝ ուզում էին ձիերը փախցնել : Զիերն արագ կերպով արձակեցին եւ յանձնեցին կառապանին, որը շուարած կանգնած էր, ապա ուշքի գալով՝ սկսեց բողոքել, հայհոյել, որի ձայնը կորչում էր ամբոխի ժխորի մէջ : Վեց զոյգ առոյգ երիտասարդներ լծուեցին կառքին, մէկը թռաւ կառապանի տեղը եւ հրամայեց — « դէ՛, առա՛ջ ...» :

« Կառքը շրջապատուած հարիւրաւոր մարդկանցով, առաջ շարժուեց «կեցցէների» եւ «ուռաների» աղաղակների տակ :

« Այդ ժամանակ քաղաքապահները, որոնք փոխարքայի դռների առաջ հսկում էին, նետուեցին ամբոխի վրայ եւ երթը կանգնեցրին :

« — Զի կարելի — ասում է աւագ ոստիկանը, — կէս գիշերին աղմուկ բարձրացնել :

« — Ի՞նչ է ասում տօ — աղաղակում է երիտասարդներից մէկը — մենք մեր գանձն ենք տանում, քեզ ի՞նչ .— ու ամբոխը հեղեղի նման պատռում է քաղաքապահների շղթան եւ առաջ անցնում : Կառքը հասնում է Գոլովինսկու — ներկայ Ռուսթավելու — պողոտայի վրայ գտնուած հիւրանոցի դրան, որտեղ ապրում էր Սիրանոյշը : Նոյն փառքով նրան իջեցնում են կառքից եւ սանդուխներից բարձրացնում վերեւ :

« Տիկին Սիրանոյշը յուզմունքից հազիւ կարողանում է միայն մի քանի բառ արտասանել :

« — Շնորհակալ եմ, սիրելիներս, անչափ շնորհակալ եմ :

« — Կեցցէ՛ Սիրանոյշը, աղաղակում է ամբոխը եւ հիւրանոցում ապրողների քունն էլ այդտեղ խանդարւում, — արագ իջնում են սանդուխներից եւ ցրւում իրենց տները » :

Աննման Սիրանոյշին հանդէպ այսպիսի ցոյցեր տեղի ունեցած են նաեւ Երեւանի, Բագուի, Ալեքսանտրաբոլի եւ Գանձակի մէջ ալ : Վերջապէս, մէկ խօսքով հոն, ուր կը յայտնուէր մեծ արուեստագիտուհին :

Այս բոլորը, սակայն, ի պատիւ մեր արեւելահայ եղբայրներուն, պէտք է բսել որ տեղի կ՝ունենային միայն արեւելեան կողմն աշխարհին մէջ :

Տխուր է պատմութիւնը արեւմտահայ բեմի աստղերուն : Առաջին հայ դերասանուհին՝ Արուսեակ Փափազեանը իր վերջին օրերուն Սկիւտարի փողոցներուն մէջ հերարձակ ու գրեթէ բոկոտն կը շրջագայէր ու իր ետեւէն ամբոխը կը գոչէր. « Խե՛նթն է, խե՛նթն է...» :

Աննման Խաչիկ Փափազեանը, որ Ադամեանի խաղընկերներէն էր ու հուժկու ողբերգակ մը, անօթի մեռաւ Պոլսոյ Գում Գափու արուարձանի իր խրճիթին մէջ ...:

Հայ բեմերու առաջին կատակերգակը՝ Գարեգին Ռշտունի Սելանիկի մէջ մեռաւ թշուառ ու անտէր : Հայերը չհետաքրքրուեցան անոր մահով... Յոյները թաղեցին անտէր դիակը ...:

Մեծ կատակերգակը՝ Միքայէլ Զափրաստ, իր կեանքին վերջին օրերուն, իր օրապահիկը ճարելու համար, Սկիւտարի փողոցներուն մէջ մայտանոս ծախեց ...

Եւ վերջապէս, մեծ Սերովբէ Պէնկլեանը, որ երկար տարիներ գուսաներգական խումբեր պահեց, որոնք մրցեցան եւրոպական այդ օրերու նման խումբերուն հետ, մեռաւ անսուաղ եւ անտէր ու իր դիակը նեխեցաւ ...:

Կարելի է երկարել շարքը այս սեւ յուշերուն, բայց կանգ կ՝առնենք ու կը մրխիթարուինք, ոգեկոչելով «այն երանելի օրերուն» անուշ յիշատակները :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ

Elle marche...

Ֆրանսերէն բացատրութիւն մըն է ասիկա՝ երկու տափակ, շատ սովորական բառերէ կազմուած, որ իր դասական եւ ամէնօրեայ գործածութեան մէջ պարզ է ... Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին Օրացոյցին պէս կամ Քրիստինէ մայրապետին շապիկին չափ, ինչպէս կ՝երեւակայեմ :

Նոյնիսկ Սկիւտարի մէկ անկիւնը կարգուիլ ուզելէ յոգնած բայց ուսումնատենչ վարժուհի մը պիտի կրնար անսխալ թարգմանել ասիկա իր աշակերտներուն,

ՍԵԽԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Եւ Պ. Տիւբոն առանց կարեւորութիւն տալու իր կնոջ բողոքներուն, անկողինին վրայ կը նետուի առանց հանուելու, բայց քանի մը վայրկեան չանցնիր, գլուխը վեր կ՝առնէ օդը ծծելով եւ մրմռալով .

— Տարօրինակ բան ... օհ ... տարօրինակ :

— Ի՞նչ ունիս, կը հարցնէ կինը դողալով :

— Ինծի այնպէս կուգայ թէ զարմանալի հոտ մը կայ հոս ... Դուն չե՞ս ըզգար :

Լիւսի շատ լաւ կը զգար, սեխն էր որ սենեակը կը լեցնէր իր հոտով, բայց կը պատասխանէ .

— Բան մը չեմ զգար :

— Կ՝երեւայ թէ հարբուխ ունիս ... զարմանալի հոտ :

— Ահ, այո, այո, կը դոչէ մանկամարդ կինը ... սուրճի հոտ մը կայ : Սպասուհին այս առաւօտ գետինը թափեց անզգուշութեամբ :

— Չէ, չէ, սուրճի հոտ չէ այս ... է, թշուառական, սեխի հոտ է : Սե՞խ կերեր ես, Լիւսի :

— Ե՞ս, մտքէս անգամ չեմ անցուցած, ուրիշ տեղ կերած են հաւանաբար :

Պ. Տիւբոն գլուխը վերստին կը դնէ բարձին վրայ, բայց ամէն վայրկեան ասդին անդին կը դառնայ մրմռալով .

— Անիծեալ հոտ ... ինչ ալ գէշ կը հոտի :

Լիւսի կատաղութենէն կ՝ուտէր ինքզինքը, իր միակ յոյսը ամուսինին քնանալուն վրայ դրած էր, որպէսզի կարենայ փախցնել իր երիտասարդը. բայց սեխին հոտը այնպէս անհանդիստ կ՝ընէր Պ. Տիւբոն, որ չէր կրնար երկու վայրկեան հանդիստ մնալ : Սակայն, տեսնելով որ ամուսինը գլուխը միւս կողմէ դարձուցած է, Լիւսի կը ծռի եւ նշան կ՝ընէ : Երիտասարդը հասկցած է, կամաց մը սենեակին մէջտեղը կը գլորէ սեխը, եւ մանկամարդ կինը իսկոյն կ՝առնէ զայն եւ դուրս կ՝ելլէ՝ ամուսինը իր կողմը դառնալէն առաջ : Սանդուխին գլուխը դռնապանուհին կը տեսնէ, անոր կողմը կը վազէ եւ սեխը կուտայ ըսելով .

— Առէք, Տիկին Գառէ, առէք սա սեխը, քեզի կը նուիրեմ :

Եւ առանց մտիկ ընելու դռնապանուհիին շնորհակալութիւններուն՝ Լիւսի փութով սենեակ կը մտնէ : Սակայն Տիկին Գառէ սեխը կը դիտէր եւ կը հոտուըտար, հիանալով անոր խոշորութեան եւ հոտին վրայ, եւ կը մտածէր ինքնիրեն թէ ուտէ՞ թէ չուտէ, որովհետեւ ուրիշ անգամ ձախորդ արդիւնքներու հասած էր, երբ օրիորդ Նոնոր, որ նոյն միջոցին սանդուխէն վեր կ՝ելլէր իր մէկ բարեկամուհիին հետ, զոր ճաշի հրաւիրած էր, տեսնելով սեխը, կը գոչէ .

— Ոհ, Մարկրիթ, տես ինչ գեղեցիկ է. ինչ աղուոր ճաշ մը կրնայինք ընել այդ սեխով :

— Է, եթէ այդքան հաւնեցաք, առէք, օրիորդ Նոնոր, կ՝ըսէ սպասուհին... ինչ որ ուզէք, այն վճարեցէք :

— Օհ, շատ շնորհակալ կ՝ըլլամ, սակայն գիտես որ սու մը իսկ չունիմ :

— Հոդ չէ, բան մը կ՝ընենք :

Երկու աղջիկները վեցերորդ յարկը կ՝ելլեն, սեղան կը նստին խնդալով, ցատկելով, պարելով, եւ կը պատրաստուին ուտել, երբ դուռը կը զարնուի :

Լիւսիի ամուսինն էր, որ անկողինին մէկ կողմէն միւս կողմը դառնալով հանդերձ, իմացած էր որ գլխուն վերեւ կը քալէին, կը ցատկէին, հասկցած էր, որ Նոնոր վերադարձած էր, եւ անմիջապէս անկողինէն վար ցատկած ու գլխարկը առած էր ըսելով իր կնոջ .— իսկապէս չեմ կրնար քնանալ, երթամ քիչ մը պտրտիմ.

Կը հասկնաք, անշուշտ, թէ Լիւսի բնաւ չէր պնդած եւ ձգած էր որ մեկնի : Պ. Տիւբոն Նոնորի դուռը կը զարնէ գոչելով .— Ես եմ, Նոնոր, բացէք դուռը, դիտեմ որ ուրիշ մարդ ունիս հետդ, բացէք ապա թէ ոչ կը կոտրեմ :

ՇԱՐԼ ՏԸ ՓՈՔ

(3 Շար.)

եւ Գրիգոր Մալխաս բարեկամս պիտի չկարենար սխալ գտնել այդ թարգմանութեան մէջ :

Պարկեշտօրէն եւ հաւատարմաբար եթէ պէտք ըլլար թարգմանել այդ երկու բառերը, յետին Ֆրանսագէտը պիտի ըսէր. — Կը քալէ կոր :

Սխա՛լ է սակայն:

Մառշէ բառը շատ կանոնաւոր, շատ պարկեշտ բայ մըն էր, էր երբեմն, որու վրայէն երթալով երթալով կը պակսի միւռոնը :

Elle marche...

Շաբաթներէ ի վեր կ՚ուտեմ ինքզինքս ճշգրտօրէն հայացնելու համար այդ բացատրութիւնը, բայց ամէն անգամ որ գրիչը ձեռքս կ՚առնեմ՝ ինծի այնպէս կը թուի թէ դէմս կայներ է ... Թաւշանճեանը ... որթատունկի տերեւ մը ձեռքին մէջ, կամ Տէր Փոքրատէս աւագ քահանան՝ շրթները սեղմած : Մաքսանենդներն ալ ասանկ են: Ծխախոտի հակ մը փախցնելու ժամանակ՝ անպատճառ նըշմարել կը կարծեն Ռեժիի քոլճի մը:

Ուրեմն մաքսանենդութենէ զատ ուրիշ միջոց չկայ՝ քշելու համար Ֆրանսերէն այս բառը : Մեղքը ճիտս, արդիւնքներ կան որ կ՚արդարացնեն միջոցները :

Արդ, Տիկնայք եւ Տեարք, ընդհանրապէս Ֆրանսացիները եւ մասնաւորաբար Փարիզցիները՝ երբ կնկան մը համար էլ մառշ կ՚ըսեն, ճիշդ այն ըսել կ՚ուզեն՝ ինչ որ հասկցնել կ՚ուզեն մեր ոսկերիչ եղբայրները, երբ կնկան մը վրայ խօսելու պահուն, չարամտօրէն , կ՚աւելցնեն . « Լսածիս կէօրէ՝ այդ կնիկէն հաց կ՚ելլայ կոր»:

Ուրկէ ո՛ւր հաց ելլել պիտի նշանակէր այդ բառը :

Սակայն ընդունուած ,նուիրագործուած բացատրութիւն մըն է ասիկա, որ կրբնայ անծանօթ ըլլալ նշանաւոր հայագէտ Յակոբ Գուրգէնին, նոյնիսկ շատ ընթացիկ ասացուածք մըն է ամէն անոնց համար՝ որոնք, Ոսկեդարու գրաբարէն աւելի, կը զբաղին այս աշխարհիս բաներով :

Ըսելու ձե՛ւն ալ կայ, որ շատ կը փոխէ բառերու նշանակութիւնը : Օրինակի համար, ամէնէն բարձր, ամէնէն աղնըւական սալոնի մը մէջ՝ կրնաք մառշէ բայը գործածել առանց որեւէ գայթակղական իմաստ մը տալու անոր :

Երբ գլուխները շիտակ կը բռնէք եւ առանց քիթ – բերան ծռմռակելու, բնական կերպով , կ՚ըսէք կնկան մը համար.

— Madame Vérone, d'après les conseils de son médecin, *marche* régulièrement deux heures par jour.

Աղկէ աւելի պարկեշտ բան մը կարելի չէ ըսել :

Բայց երբ մէկ ձեռքերնիդ կը դնէք ձեր փանթալոնին դրպանը, միւս ձեռքով կը խաղաք ձեր ժամացոյցին շղթային հետ, միւս կողմէ նախ կը գոցէք ձեր ձախ աչքը եւ, չարաճճի կերպով, հատիկ հատիկ կ՚արտասանէք ձեր բառերը.

«ՈՉ ՓՈՂ ՉԱՐԿԻՆՔ...»

Այս երգը յօրինուած է հերոսի մը թաղման առթիւ: Հերոս մըն է նաեւ բանաստեղծը, Ահարոն Տատուրեան, որ կռուեցաւ կեանքին հասարակ պարտադրութեանց դէմ, մնաց միշտ ըմբոստ , երբեք չհամակերպեցաւ, վար չիջաւ իր ամպերէն ,— չէ որ բանաստեղծները աստուածային ծագում ունին, երկինքը իրենց բնակարան :

Բայց ծնած էր իբրեւ մարդ, եւ մահը չի ներեր մարդոց, անպայման կը զգետնէ: Այսպէս է որ Ահարոն մեռաւ իբրեւ հերոս :

Ծնաւ իբրեւ մարդ, բայց ապրեցաւ իբրեւ բանաստեղծ, երկնեց իբրեւ բանաստեղծ: Խոստովանինք որ չէր կրնար ըլլալ ուրիշ բան, վաճառական կամ նոյնիսկ... կաթողիկոս, թէեւ հին օրերու վանականի մը նման, ականջը իր ժողովուրդին սիրտին վրայ, ակնարկը իր մուսային յառած, երբեք դուրս չելաւ իր մենութենէն : Քէն չէր ըրած բազմութեան, բայց կը խորչէր բազմութենէն : Հանդէսներու եւ հացկերոյթներու մարդը չէր, կ՚արհամարհէր հասարակաց պայմանները, որովհետեւ վեր կը մնար հասարակութենէն, ու կը սնանէր մանանայով, որ սնունդն է աստուածներուն , սեղանակից՝ Մասեաց ընտանիքին, Մասիսի բարձունքներուն վրայ :

Հայոց լեզուն նուագարանի վերածող այս բանաստեղծը, քերթողութիւնը աստուածերգութեան հասցուցած այս ընտրեալը, ամբողջ կեանքը երազելով անցուցած այս շնորհընկալը, Վարուժանի սերունդին վերջին մնացորդը, ահա գնաց շարունակելու իր երազը՝ ընդմիշտ չարթընալու պայմանով :

Փետրուար 4ին, Հինգշաբթի առաւօտ, Ահարոնի մարմինը Օպոնի հիւանդանոցէն փոխադրուեցաւ Պանեէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը, ուր թաղուեցաւ Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ հայ մըտաւորականներուն յատկացուած դամբարանին մէջ :

Իրենց վերջին յարգանքը մատուցանելու համար, գերեզմանատուն եկած էին բազմաթիւ բարեկամներ, գրչի ընկերներ: Մասնաւորաբար յուզիչ էր տեսնել Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին աշակերտուհիներու խմբակը, առաջնորդութեամբ Օր. Փիրփիրեանի, ծաղկեպսակ մը դնելու համար գերեզմանին վրայ իրենց սիրելի ուսուցիչին, ինք ալ իր կարգին՝ աշակերտ Մխիթարեան Միաբանութեան վարժարանին, երբեմն եւ ուսուցիչ :

Թաղման արարողութիւնը կատարեց Պարգեւ քահանայ Մերճանեան: Յանուն գրչի ընկերներուն՝ դամբանական մը խօսեցաւ Պ. Յովհ. Պօղոսեան, ներկայացընելով Ահարոնի կեանքը, գործը եւ արժէքը, իբրեւ բանաստեղծ եւ ուսուցիչ :

« Ոչ փող զարկինք ...»:

Թաղեցինք բանաստեղծը , յանձնեցինք օտար հողին՝ այն որ հայ քերթողութեան թանգարանին յանձնեց վեց հատոր.—

Մագաղաթներ, Սօսեաց անտառ, Պոհեմականք, Բագիններուս կրակին դէմ , Կարմիր Աւետարան, երկնէր երկիր :

Կը թողու փունջ մը ձեռագիրներ, որոնք պիտի հրատարակուին եղբօրը հոգածութեամբ՝ ինչպէս հրատարակուած են այս վեց հատորները: Այդ եօթներորդ եւ վերջին հատորը պիտի կրէ Վերջին կաթիլներ խորագիրը: Ապահովաբար ստուար հատոր մը կը կազմուի՝ հաւաքելով իր այն քերթուածները, որոնք լոյս տեսած են զանազան պարբերականներու մէջ :

Ն.

D'après ce que l'on dit dans le monde, il paraît que Madame Vérone *marche*...

Այստեղ այլեւս քալելու խնդիր չկայ:

Բայը այլեւս կորսնցուցած է իր ուրոյն, իր պարզ եւ պարկեշտ իմաստը ու պարզապէս կը նշանակէ թէ հաց կ՚ելլայ Տիկ. Վերոնէն :

Ալ կնիկ չէ Տիկ. Վերոնը, այլ... ֆուրուն :

Ասանկ նուրբ լեզու մըն է Ֆրանսերէնը:

Պարկեշտօրէն արտասանուած մառշէ բայը կը նշանակէ քալել: Իսկ երբ ձախ աչքդ կը գոցես արտասանելու ժամանակ ... հը՛մ, հը՛մ:

Մառշէ = քալել բային մէջ առաջ ոտքի գաղափար մը կար : Ժամանակէ մը ի վեր՝ միայն ... կռնակի գաղափար կայ:

Առաջ կին մը միս – մինակը կրնար քալել: Հիմակուան կիները քալելու վարժուած օրէն սկսեալ անպատճառ մէկու մը պէտք ունին:

Առաջ կիները քալելու ժամանակ կ՚ինային երբեմն, հիմա ինկած կիներն են որ ամէնէն շատ կը քալեն :

Առաջ քալելու համար կօշիկ կը հագնէին տիկինները, իսկ հիմա կօշիկը կը հանեն քալելու ժամանակ :

Երբ կ՚երթաք կնոջ մը ետեւէն եւ յանկարծ կինը ետին կը դառնայ եւ կանգ կ՚առնէ, ըսել է թէ տիկինը ... կը քալէ կոր :

Հին, բարի ժամանակներուն՝ կին մը երբ չուզէր քալել, պատճառն այն էր , ապահովաբար, որ կամ նեղ էին կօշիկները, կամ զգայուն կոշտ մը ունէր ոտքին վրայ :

Այսօրուան օրս, միջոցները նեղ եւ դեռ ոչ զգայուն կինն է որ կ՚ըսէ .

— Non, Monsieur, je ne marche pas.

Յ. ԱԼՓԻԱՐ

ՀԱՅԵՐԸ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

ՎԵՆԵՏԻԿ, (Յառաջ).— Շաբաթ, Փետրուար 6, ժամը 18ին, Աթենէոյ Վենեթոյի գլխաւոր սրահին մէջ Հ. Վահան Վրդ. Յովհաննէսեան, Վենետիկի Մխիթարեան Ուխտէն, կատարեց բանախօսութիւն մը իտալերէն լեզուով, որպէս նիւթ ունենալով « Հայերը Վենետիկի մէջ »:

Վենետիկցի մտաւորականներու հոծ բազմութիւն մը. եւ տեղական թերթերու թղթակիցները լեցուցած էին սրահը. ներկայ էին նաեւ Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի երկու բարձրագոյն դասարանները, ինչպէս նաեւ Ս. Ղազարի վարդապետներէն, եւ գաղութը :

Բանախօսական երեկոյթը բացաւ Աթենէոյի Տնօրէն Իրաւագէտ Միլնէր, որ յետ ներկայացնելու բանախօս Հայրը եւ անոր արժանիքները որպէս բանաստեղծ, կարդաց հատուած մը իր Քենիայի գերութեան շրջանի ստեղծագործութիւններէն :

Խիստ հետաքրքրական էր բանախօսութիւնը, որ կը շօշափէր Վենետիկի ամէնէն հին շրջանը եւ մանաւանդ Ժ. դարը, երբ Հայերը առաջին անգամ յարաբերութեան մէջ կը մտնէին Վենետիկի Հանրապետութեան հետ : Խօսեցաւ այն ամբողջ վաճառականական եւ մտաւորական յարաբերութիւններու եւ համաձայնութիւններու վրայ, որ Կիլիկեան բարդաւաճ թագաւորութիւնը կնքած էր Վենետիկցիներու հետ. այսպէս յիշատակելով անուանի Հայերը որ շինած էին իրենց բոյնը այս քաղաքին մէջ եւ արժանացած Վենետիկի մենաշնորհեալներու ցանկին մէջ արձանագրուելու, վերջացուց իր խօսքը տալով իրական նկարագիրը մեր ժողովուրդին, որ եղած է շինարար եւ օգտակար զինքը հիւրընկալող ամէն երկրի մէջ եւ ամէն կապոյտի տակ:

Վենետիկի գլխաւոր օրաթերթը, Կածեթթինօն, գովասանքներով ներկայացուցած էր սոյն բանախօսութիւնը եւ բանախօս Հօր արժանիքները՝ իր Կիրակի, Փետրուար 7ի թիւին մէջ :

Յ. ՊՏՂՈՒՆԻ

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԳԻՒՏ

Ֆրանսացի գիտնական մը դտաւ կերպընկալ նիւթէ բաղկացած նրբամաշկ մը, զոր կարելի է դնել բաց վէրքի վրայ , շոգիացուցիչի մը միջոցով : Այս նրբամաշկը վէրքը զերծ կը պահէ մանրէներէ եւ աղտոտութիւններէ, առանց արդելք ըլլալու մորթի բնականոն շնչառութեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (157)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Նորէն կարելու նստաւ, ու մտքէն հեռացնելու համար այդ անհանդստացուցիչ մտածութիւնը սկսաւ երգել : Աղախինը պարտէզին մէջ երգ մը կ՚երգէր , ինքն ալ այդ երգը սկսաւ, մինչ աշխոյժ մատներով կը հաստատէր թուլցած կոճակները. տեղ մը մաշած էր հագուստը ուստի կարմիր թել փնտռեց :

Բայց մտքէն չէր կրնար հալածել այդ տարօրինակ այցելուն :

— Ո՞վ կրնայ ըլլալ այդ մարդը .— կը մտածէր հագուստը ծունկերուն վրայ դընելով :

Մատանին ... նկարը ... Հայվանին յիշատակութիւնը ... այդ թրքական սովորութեամբ դռնէն դուրս ելլելը ...

Ո՞վ էր այդ մարդը :

Գունատած կը նայէր գոց դրան ու կ՚աշխատէր մտքին մէջ լոյս մը ծագեցընել: Դէմքն ալ, ձայնն ալ ծանօթ էին այլեւս , բայց չէր յիշեր թէ ուսկի՞ց : Շարունակ մատանին միտքը կուգար : Գրիգոր ըսած էր թէ հետը պիտի տանէր. կատակով ըսած էր. ամէնօրեայ բաճկոնին գրպանը կը պահէր : Արդեօք բաճկոնը հետը տարա՞ծ է :

Կինը հագուստներուն դարակին քով վազեց, խառնեց ու հագուստները դուրս նետեց մէջէն : Բաճկոնը հոն էր. հպում մը ... մէջը պինդ բան մը կար. մատանին էր. թուղթի մէջ անգամ փաթթուած չէր:

Եւ այդ բոպէին, ամպերու մէջէն շողացող փայլակի նման, անուն մը ցնցեց ուղեղը: Ձեռքը ճակտին զարկաւ :

— Եումուրճաք :

×

Աղախինը ճիշդ այն ատեն կը դառնար պարտէզէն : Տեսաւ թէ հագուստներու սնտուկին առջեւ տիկինը գետին կը տապալէր. դէմքը բոլորովին գունատած ու աչքերը խոշոր բացած :

— Տիկի՛ն :

Չի պատասխաներ :

Աղախինը շուրջը նայեցաւ, միւս սենեակն ալ վազեց նայելու համար. արդեօք աւազակնե՞ր եկած էին: Անցեալ շաբաթ օրը աւազակները օր ցերեկով կողոպտեր էին Պօթա խանութպանը. ու մինչեւ այսօր չի գիտցուիր թէ որոնք էին :

Աղախինը քացախի շիշը բերաւ, շփեց ու հոտուրտացուց կնոջ :

— Ամուսինս վտանգի մէջ է.— եղան կնոջ առաջին խօսքերը : — Ո՞ւր է տղաս: Իրաւ, դուրս զրկեցի զինքը: Շուտով վերարկուս բեր Լուսիկ : Երթանք Օննիկը գտնենք :

— Բայց այսպէս հիւանդագին ...

— Հիւանդ չեմ : Երթանք :

Սակայն այնքան գունատ էր, կարծես մեռել մը ըլլար :

Ու ինչպէս որ էր ելաւ դռնէն դուրս վազեց :

Վտանգի նախազգացումը իր ուժերը կրկնապատկած էր: Կ՚երթար, կը վազէր ուղղակի դէպի եկեղեցին :

Փողոցներուն մէջ երթեւեկող վաճառական մարդիկ կը վխտային: Կառքեր , կովեր, մէկ ոտքէն չուանով կապուած կաղացող խոզեր, ու կենդանիներու միջեւ տաշտերով, տակառներով բեռնաւորուած գիւղացիներ : Ամէն տեղ տօնավաճառի աղմուկ կար, փոշի ու սոխի հոտ :

Աղախինը հազիւ եկեղեցիին առջեւ հասաւ իրեն, ու վերարկուն վրան նետեց :

Ամբոխին մէջէն յանկարծ ուսանողն ալ մէջտեղ ելաւ : Վազելով, մարդիկը հրմշտկելով մօտեցաւ իրենց ու կը պոռար .

— Հեթանոսները Սոլնոքը գրաւեր են : Քիչ առաջ եկեղեցիին առջեւ յայտարարեցին : Ալ ես ի՞նչպէս շարունակեմ ճամբաս :

— Տղաս, — գոչեց Եւա, — ո՞ւր թողուցիք զինքը :

— Տիար Պալոկ եկեղեցի տարաւ, ըսելով որ ինքը հոն կ՚աղօթէ մինչեւ որ ես ձեզի լուր բերեմ : Ոհ Աստուած իմ , Աստուած իմ, երկիրնիս կորաւ : Քանի որ Սոլնոքն ալ Թուրքերուն է արդէն, Էկէր ալ պիտի չկարենայ դիմանալ :

— Տղաս ... տղաս , — կը հեւար Եւան: Ու սանդուղներէն դէպի վեր խոյացաւ գլխաւոր մուտքէն ու եկեղեցի մտաւ ամբոխին հետ :

— Տղաս , — գոչեց խեղդուկ ձայնով, — տղաս :

Ներսը ճիշդ լիթանիա կ՚ըսէին. շրջականերու գերմանացի գիւղացիները հընչուն ձայնով կ՚երգէին լիթանիան գերմաներէն .

«Քրիսթուս հէօրէ ունս: Քրիսթուս էրհէօրէ ունս: Ցէռ էրպարմէ տիխ ունզըր: (Քրիստոս լուր մեզ, Քրիստոս ունկն դիր մեզ: Տէր ողորմեա մեզ) :

Կինը ճչալով անցաւ անոնց մէջէն .

— Օննի՛կ, Օննի՛կ տղաս :

Բայց Օննիկ չէր պատասխաներ :

ԿԵԶԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Մանուկներու օրուան աճուրդի առթիւ Տէր եւ Տիկին Ա. Կիւրինեանէ եւ Պ. Թագւոր Միքայէլեանէ 15ական Ֆրանք, Փոքրիկն Քրիստին Արապեան եւ Տէր եւ Տիկին Կոստիկեան տասնական Ֆրանք :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ :

21 Փետր. Կիրակի.— Սրբոց Ղեւոնդեանց քահանայից տօնին առիթով հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին : Ի ժամ Ս. պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցիներուն մէջ ծառայած, վախճանեալ Տ. Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Տ. Գրիգորիս Եպսկ. Պալաքեանի, Տ. Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհ. քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թագմճեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գամճեանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթույեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի համար :

25 Փետր. Հինգշաբթի.— Վարդանանց ճակատամարտի պատմական, կրօնական եւ ազգային տօնին առիթով պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ս. պատարագը միաձայն, կոմիտասեան եղանակաւ պիտի երգեն Դրպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները : Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Հայրապետի անուանակոչութեան տօնին առիթով :

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայից դասընթացքներու աշակերտութիւնը :

Յաւարտ Ս. պատարագի պիտի երգուին աւուր պատշաճի շարականներ եւ երգեր ու պիտի ըլլան արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ : Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները իրենց ներկայութեամբ յարգելու յիշատակը մեր նահատակներուն :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը փութայ յայտնել Պօմոնի եւ Մարսէյլի բարեպաշտ հասարակութեան թէ այս Կիրակի օր, «Տեառնընդառաջ»ի առթիւ, եկեղեցւոյս մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ թեմին առաջնորդ Տ. ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին հասարակութիւնը :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբի ամսական դասախօսութիւնը այս Երկուշաբթի ժամը 21ին, Ահարոնեան սրահին մէջ : Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Նիւթ.— Փետրուար 18ի ապստամբութիւնը : Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ Նոր Սերնդականները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՇԱՆԹ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏԻ
ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ – ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ –
(ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ)

Ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգային Առաջնորդարանին :

Նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան :

Փետր. 28ին, Կիրակի կէսօրէ ետք :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէները ու խումբերը. Կիրակի (21 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 15ին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուսանողական Միութեան ընկերական ընդհ. հաւաքոյթը, Երեքշաբթի, 16 Փետրուար, ժամը 8·30ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի (Փետրուար 17), ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը Փետրուար 21ին, Կիրակի կէս օրէ ետք, Ազգ. Տան սրահը : Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ - ՔՈՅՐՍ

(Քերթուածներ)

Գին 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ՎԱՅՐԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՄԸ

Այցելութիւն նաեւ
ՊԷՅՐՈՒԹԻ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Մայիս 22էն – Յունիս 5

ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Միայն 1570 Ֆրանք, ամէն բան մէջը :

Դիմել կազմակերպիչին՝

Abbé J. LEVONIAN
33, Rue Batany, MEUDON (S. et O.)

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 21, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.Ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
31, AVENUE GEORGE V — PARIS

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԱՆՏՐԷ–ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՓՈՆՍԷԻ

Ֆրանսայի դեսպան, նախագահ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի

Երկու նուագախումբ, Քօթիյոն – թօմպոլա, խնամուած պիւֆէ,
Սովորական գիներով

YOSKA NEMETH
Vedette des disques « Festival », Grand Prix du disque
et sa formation tzigane

Զրի թօմպոլա գրաւուած սեղաններու թիւով, օժանդակութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբի :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները, դիմելով
U.G.A.B. 11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18
Կամ Փրովանս 07 – 25 եւ 61-10 :

Մուտք 10 Ֆրանք, Ուսանողներուն 5 ֆրանք

C. C. P. 8019-72, Paris

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան կազմակերպած Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի յիսնամեակը, Մայիս 15ին, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

×

«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր կազմութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է Հայկական տոհմիկ պարերու երեկոյթ մը, Կիրակի Մայիս 9ին, ժամը 21էն 23·30 :

LA MAISON DE LA MUTUALITE
24, Rue Saint-Victor, PARIS (5e)
(Métro : Maubert-Mutualité)

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Մայիս 16ին
Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ՇԱՐՔ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ

Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակին առիթով : Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ շրջականերու Հայ Ազգ. վարչութեան :

Դասախօսութիւններ : Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ (295 Բիւ Պուալօ) :

Բ. դասախօսն է Տէր Դաւիթ վրդ. Սահակեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղեցւոյ դերը հայ ժողովուրդի ճակատագրին մէջ» :

Շաբաթ 27 Փետրուար, երեկոյեան ժամը 8·30ին :

Գ. եւ Դ. դասախօսութեանց մասին, մանրամասնութիւններ յետագային :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSÉE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
16
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
16 FÉVRIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ԲԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10234 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.234

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽԱՊԱՇԱՐՈՒՄՆԵՐ

—o—

Հիւանդները կան որոնք եթէ պատահա-բար փորձանքի մը հանդիպած ըլլան ո-րոչ դեղէ մը կամ գործողութենէ մը, ուրիշ տարղնապ եւ տատապանք անոր կը վերադրեն։

— «Այդ ատեղէն եղաւ։ Այդ նեբարկու-մը խանգարեց առողջութիւնս... եթէ այդ անպիտան դեղը առած չըլլայի...»։

Այսպէս ալ հանրային կեանքի մէջ։

Առտուն կանուխ արթնցողը ձիւթ կը ծամէ կուսակցութեանց ղլխուն։

Բարեմիտները կը հարցնեն, — Այլեւս ժամանակը չէ՞ որ միայն մէկ հոսանք ունենանք, կամ բնաւ չունենանք։ Համե-բաչխութիւն, եղբայր, համերաչխու-թիւն։ Մէկ ժողովուրդ, մէկ եկեղեցի, մէկ հայրենիք։

Իսկ չարամիտները ծուռն ու չիտակը, սեւն ու ճերմակը, սուտն ու իրաւը իրար խառնելով, ամէն դժբախտութիւն, ամէն պատահում կամ ապկա կը փաթթեն կու-սակցութեանց դլխուն։ Ցաճախ ալ, մի-այն մէկ հոսանքի ճիւղէն կը կախեն պա-տասխանատուութեանց երկանաքարը։

Եւ այս նախապաշարումները կամ չա-խտասութիւնները յամառօրէն կը չարու-նակուին 25 տարի Եւրոպա բնակելէ վերջն ալ։ Մանաւանդ երկու համաչխար-հային պատերազմներու պատկերը տես-նելէ վերջ։

Երբեմն կը փորձուինք հարցնել, — Այս մարդիկը իսկապէս կը հաւատա՞ն ի-րենց ոլոր-մոլոր փաստերուն, թէ պար-զապէս բանդիտութեան մարզանքներ կը կատարեն։

Ի վերջոյ, ի՞նչ է կուսակցութիւնը, ե-թէ ոչ կազմակերպուած ուժ։ Համախմբ-ում՝ որոչ դաւանանքի մը չուրջ, որ ամփոփուած կ'ըլլայ ծրագիր-կանոնագրի մը մէջ։

Կուսակցութիւններ չէ՞ն եկեղեցիներն ալ, իրենց հանդանակներով, սահմանա-դրութեամբ եւ կազմակերպութեամբ։ Եւ ուրիշ սուր չէ՞ պայքարը եկեղեցիէ եկե-ղեցի։ Դաւանանքէ դաւանանք։ Մանա-նեղ աղանդէ աղանդ։ Պայքար մը որ կը տեւէ եւ զարմանալի դիմակներ կը փո-խէ 19 դարէ ի վեր։

Ինչո՞ւ բնական կը համարուի որ այս հազարամեայ ժողովուրդը բաժնուած ըլ-լայ տասքելական, հոմէական եւ բողո-քական հաւատացեալներու, իսկ մահացու մեղք՝ սա քանի մը կուսակցութեանց դո-յութիւնը։ Այն ալ 35–60 տարիէ ի վեր։

Կուսակցութիւններ չէ՞ն որ կը վարեն ամբողջ երկիրներ, բարեչրջական Լան-ծունէն մինչեւ յեղափոխական Մոսկուան եւ երեւանը։ Աչխարհակալ պետութիւն-ներէն մինչեւ փոքր, հին կամ նորագոյ ժողովուրդներ։

Աչխարհ չատ բան փոխուած է հայկա-կան կեանքին մէջ, այն օրէն ի վեր որ կազմուեցան առաջին յեղափոխական կու-սակցութիւնները։

Անոնք ամէն բանէ առաջ ինքնապաչտ-պանութեան կազմակերպութիւններ էին, — տեսակ մը գօրաչարժ՝ բանութեան դէմ պայքարելու, ազատութեան եւ հայրենի-քի դպլտիները տարածելու ժողովուրդի մը մէջ որ դատապարտուած էր այլասե-րելու, եթէ ոչ փոչիանալու։

Այսօրուան այդ կազմակերպութեանց գոր-ծունէութեան հաչուեկչիռը չէ որ պիտի կատարենք։ Թող պատմութիւնը դատէ անոնց չարն ու բարին։

Ո՞վ լսաւ թէ կուսակցութիւններն ալ կը մնան կամ կը գործեն ճիշդ այնպէս ինչպէս 30–40 տարի առաջ։

Ո՛րեւէ բարեչրջում չէ՞ կատարուած, օրինակ, վերջին արտագաղթէն ի վեր։ Եւ եթէ սխալները գործուած են, կը նչա-նակէ թէ ի յառաջագունէ չարի՞ք են ա-նոնք, իրենց ամբողջ դոյութեամբ։

Ինչո՞վ պիտի կրնայիք փոխարինել ա-նոնց չունչն ու կազմակերպական ուժը։ Նոյնիսկ օտարութեան մէջ։

Այստեղ կ'ուզենք չէչտակի դնել հար-ցը, — Աչելի լա՞ւ դաստիարակուած պիտի ըլլար Արտասահմանի տարագիր բռմու-թեանց ինքնապաչտպանութեան պայքա-րը, եթէ ասպարէզէն քչուած, լուծուած ըլլային քաղաքական կուսակցութիւննե-րը, եւ մասնաւորապէս Հ· Յ· Դաչնակ-ցութիւնը, որ աչքի փուչ է դարձեր։

Թող իր մասը բարձրացնէ այն քաչը, որ պիտի կրնար տալ այս հարցումին փաստագի պատասխանը։ Ընդունելով հանդերձ որ հայրենիք մը ունինք, իրրեւ փարոս եւ խարիսխ։

1946 Շ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՆԷՕՆԻՒ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱԻ

—o—

ԹՈՒՐՔ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՄՆԱՑԱԾ ԷՐ

Թուրքիոյ վարչապետը փոքրամասնու-թեան մէջ մնացած ըլլալով առջի օր, Ազգ· Ժողովին մէջ, իր հրաժարականը տուաւ նախագահ Կիւրսէլի։

Կիւրսէլ ընդունեցաւ հրաժարականը, խնդրելով սակայն որ վարչապետը հարցկերով մինչեւ նոր կառավարութեան կազմութիւնը։

Նախագահ Կիւրսէլ սկսած է իր խոր-հրդակցութիւնները։ Յայտարարած է թէ նոր դաչինքը պէտք է կազմուի չորս կուսակցութիւններէն, որոնք տասպալի-ցին իսմէթը։

Ընդդիմադիրները — Ատալէր, Նոր Թուրքիոյ կուսակցութիւն, Գիւղացիա-կան կուսակցութիւն եւ Ազգային կուսակ-ցութիւնը, 225 ձայնով 197ի դէմ (երկու ձեռնպահ), մերժած էին 1963ի պիւտճէին օրինագիծին վիճարանութիւնը, զոր կա-ռավարութիւնը կը ներկայացնէր եւ որ արդէն իսկ վաւերացուած էր Մեբակոյ-տին կողմէ։ Կառավարութիւնը կրնար չհրաժարիլ քանի որ ընդդիմադիրները չունէին անհրաժեչտ 226 ձայները զոր Սահմանադրութիւնը կը պահանջէ, բայց ինչօնիւ յստակ կերպով յայտարարած էր թէ եթէ ժողովը մերժէ խօսիլ պիւտճէին մասին «կառավարութիւնը կը նկատէ թէ այդ կը համապատասխանէ անվստահու-թեան քուէի մը եւ իր հրաժարականը կը ներկայացնէ»։

Նիստին ներկայ եղած են 424 երեսփո-խան, երկուքը պատպարակի վրայ հի-ւանդանոցէն փոխադրուած են ժողովա-սրահ։ Ներկայ է նաեւ դիւանապետական մարմինը երբ յարձակումի ապղանչներ կուտայ Նոր Թուրքիոյ կուսակցութեան պետը՝ Էքրէմ Ալիքան։ Երբ Ինէօնիւ ձայն կ'ուղէ պատասխանելու համար, ժողովը կը մերժէ։

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է թէ տապնապը չատ ծանր է եւ դրուատ կրնայ լուծուիլ։ Ինդրոյ առարկայ է պլիսաւո-րարար Ինէօնիւի անձը, որ կը մեղադրը-ուի իր մեծ չափազրականութեան եւ ճիգունութեան համար արտաքին քաղաքա-կանութեան մէջ եւ անհատական խիստ քաղաքականութեան համար։ Կը մնայ սակայն դիտնալ թէ ընդդիմադիր չորս կուսակցութիւնները պիտի կարենա՞ն հա-մաձայնիլ հասարակաց ծրագրի մը չուրջ։ Ատալէրը իր 171 աթոռներով Ազգ· Ժո-ղովին մէջ, պէտք է պլուխը անցնի բայց իր նոր նախագահը՝ Սիւլէյման Տէմիրէլ, որ դեկավարած էր ընդդիմութեան խա-դերը Ներքնագծերու մէջ, տակաւին Որ-

---

բան է։ — «Երբեմն կը խորհիմ թէ Պ· տը Կոլ մարդոց այն դասուն կը պատ-կանի որոնք իրենք պիրենք Աստուծոյ տեղ կը դնեն»։ Արարողութեան ներկայ էր նախագահ Ճոնսըն։

ԴԱՇՆԱԿՑԱՑԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կառա-վարութիւնը կը զգուչացնէ Գահիրէն յայտնելով թէ Ուլպրիխթի այցելութեան չընդունիլը կրնայ չատ ծանր հետեւանքներ ունենալ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մչակութային նոր համաձայնագիրը մը ստորագրուած է Մեծն Բրիտանիոյ եւ Խորհ· Միութեան միջեւ, երկու տարուան չրջանի մը հա-մար։ Կը նախատեսուի գլխաւորաբար որ Պի-Պի-Սիի նուագախումբը եւ Լօրընս Օ-լիվըրի թատերախումբը Խորհ· Միութիւն երթան մինչ Լենինկրատի Կիրով պարա-խումբը եւ Սեւ Ծովու Ծովայիններու երգչախումբը Լոնտոն պիտի երթան։

ՉԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ապղարարու-թիւն մը կ'ընէ Միացեալ Նահանգներուն· — «Կ'ուզէ՞ք Վիէթնամի մէջ Քորէայի դասն առնել»։

ՎԻԷԹՆԱՄԻ տապնապը չէ ծաւալած մօտեցնելու Փեքինն ու Մոսկուան որոնք իրենց դաչինքին 15ամեակին առիթը փա-խանակած հեռագիրներուն մէջ, կը չե-ւեն իրենց տարակարծութիւնները։

ԻՆԿԻՊՐԵՒՈՔ, ծանօթ դեկավարը մեռաւ առջի օր, 84 տարեկանին։ Ծնած էր Փա-րիզ եւ դեկավարած է աչխարհի ամէնէն նչանաւոր նուագախումբերը։ Հեղինակ ալ էր, ոչ միայն երաժչտութեան մէջ, այլեւ՝ գրականութեան։

ՕՐ ՕՐԻՆ

«ՀԻՆԳ ՀԱՅ, ԵՐԿՈՒ ՁՈՒԿ»

—o—

Ապրիլեան կիրակի առտու մը, ժամը 9ին, օտար Պատուելին բարով կուտար ձայնատիւռի կայաններէն։ Նիւթը — Ստե-փաննոս Նախավկայիի մարտիրոսութիւնը։

Երբ հոգեւորականը Հայ չէ, այսինքն մէկն է, որ Աստուածաբանութիւն կար-դացած է եւ ըմբռնած է Աստուածաչուն-չը, կրնաս ականջ տալ իր ըսելիքներուն բանի մը նոր բաներ սորվելու համար։

Այդ առտուն, սակայն, բանի մը բաներ սորվելու տրամադրութիւն չունէի։ Ու մտէքս ըսի·

— Պատուելի, ես քեզի աւուրը տամ ժողովուրդի մը, որուն մարտիրոսութեան մով մու Ստեփաննոսիդ բաշածները մեզի ջուրի ձայն նուագան։ Եւ գործիքին կոնա-կը գոցելու վրայ էի, երբ յանկարծ — ա-կանջներուս չհաւատացի — պատուելին սկսաւ պատմութիւն մը Մե՛ր մասին։ Ա-հաւասիկ այդ պատմութիւնը բառ առ բառ·

— Առաջին մեծ պատերազմին, երբ Թուրքերը Հայ կը ջարդէին Հայաստանի մէջ, աճսորեալ հայ աղջիկ մը ամայի տե-ղէ մը կ'անցնէր իր եղբօր հետ։ Հեռուէն թուրք զինուոր մը մօտեցաւ իրենց եւ սկսաւ զիրենք նեղացնել։ Կռիւ մըն է փրթաւ հայ տղուն եւ թուրք զինուորին միջեւ։ Յանկարծ, Թուրքը ատրճանակը հաչեց եւ տեղն ու տեղը սպանեց հայ տղան՝ անոր հրոց աչխին առջեւ...։

— Ամիսներ անցան։ Հայ աղջիկը հի-ւանդապահուհի էր հիւանդանոցի մը մէջ։ Օր մըն ալ ներս բերին վիրաւոր թուրք զինուոր մը եւ յանձնեցին զայն հայ աղ-ջկան խնամքին։ Այս վերջինը անմիջա-պէս ճանչցաւ իր հիւանդը — իր եղբայրը սպանող Թուրքն էր։ Ի՞նչ ընէր... Սար-սափելի երկընտրանքի մը առջեւ էր... «Եղբօրս վրէժը լուծե՞մ... Չգե՞մ որ սատկի թէ, ընդհակառակն, դարմա-նեմ»...։

— Բարի հայ բրիստոնեայ աղջիկը յի-շեց իր պապերուն կրօնքը... Մտորում վրէժի զգացումը եւ մարդկօրէն խնամեց ոճրագործ զինուորը։ Թուրքն ալ, իր կարգին, ճանչցաւ իր հայ հիւանդապա-հուհին եւ հարցուց — «դուն *անոր* բոյրը չե՞ս...»

— Այո՛, *անոր* բոյրն եմ...

— Է՛, ինչո՞ւ գիս աղէկցնելու կ'աչխա-տիս... ես չէի՞ որ եղբայրդ սպանեցի։

— Ես կը հաւատամ այն մարդուն, որ ըսաւ — «Սիրեցէ՛ք զթշնամիս ձեր...»։

— Ո՞վ էր այդ մարդը... Պատմէ՛ ճա-յիմ իր մասին...

Պատուելին իր ուսկնդիրներուն պատ-մեց մնացածը։ Եւ ցոյց տուաւ ականց որ ջարդուած հայ ժողովուրդը ի՛նչպէս կը հաւատար բրիստոնէական կրօնքին։ Ու որքա՛ն բարի էր։

— Ցնծա՛, Երուսաղէմ...։

×

Յետոյ, ելայ գացի մեր գիւղին եօթը հայկական եկեղեցիներէն մէկը։ Կ'ուզէի տեսնել թէ մե՛ր հոգեւորականները ինչ տեսակ բարոյ կուտային... ապրիլեան կիրակիներուն։

Ու լսեցի հետեւեալ բարոյը·

— «Եւ առեալ զինիգ նկաճակն եւ գեր-կուս ձկուիս...»։ Մատթէոսի Աւետարա-նին մէջ կը կարդանք որ Տէրն մեր Յի-սուս Քրիստոս հինգ հացով եւ երկու ձու-կով հինգ հազար հոգի կը կերակրէ... Ա-ւելցած փշրանքներն ալ տասներկու սա-կառ կը լեցնեն... Ասիկա մէկն է Անոր հրաչքներէն... *Թլէֆոնը, թլէվիժընը*, օդանաւը, հիւլէական ուժը, թմրեցուցի-չը եւ ուրիշ բաներ հրաչքի տեղ դրած ենք, բայց կը սխալինք... Հրաչքը անոր կ'ըսեմ որ հինգ հացով հինգ հազար հոգի կշտացնես... Ուրեմն, սիրելի բարեպաշտ գաւակներս պաշտեցէք Տէրը եւ օրհնեցէք զայն, որպէսզի ան ալ մեզի օգնէ եւ հինգ հացով ընտանիք ապրեցնելու կարողու-թիւնը տայ մեզի... եւ տուր մեզ հա-մարձակաձայն...»։

— Լա՛յ, Երուսաղէմ...։

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ

Ա.

ՄՄԲ.— 1946 Յունուար 21ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմինը, ժիրայր Միսաճեանի միջոցաւ, Միացեալ Ազգերու Ընդհ. ժողովի նախագահութեան յանձնեց պատմական յուշագիր մը, պատճէնը հաղորդելով նաեւ մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն, Միացեալ Ազգերու պատուիրակութեանց եւ մամուլին:

Միացեալ Ազգերու Ընդհ. ժողովի նախագահութեան ներկայացուած են պատմական այլ յուշագրեր եւս (Սեպտեմբեր 1945):

Ցեղասպանութեան մեծագոյն փորձէն յետոյ տարի ետք, առաջին յուշագիրը մարդկութեան խղճին ներկայացուելէ ընդամէնը տարի ետք, երբ այժմ համայն Հայութիւնը կ'աշխատի արծարծել Հայկական Դատը՝ յիսնամեակին պատճառած կսկիծով եւ բաղաքակիրթ աշխարհի դէմ դառնութեամբ, կ'արժէր որ բանայիներ Յուշագիրներու Մատեանը, իբրեւ ազգային պատմութեան ժամանակակից շրջանի դասագիրք, ոչ միայն յիշեցնելու, այլ եւ յիշելու համար մեր ազգային պահանջները:

Ի պէտս յանձնախումբերուն, որոնք կազմուած են ու պիտի կազմուին, դիւրացնելու համար անոնց աշխատանքը, պարբերաբար պիտի հրատարակենք պատմական վաւերաթուղթեր, ինչպէս այս մէկը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմնին յուշագիրը.—

Վեհափառ Տէր, — Հ. Յ. Դաշնակցութիւն — Հայ Ընկերվարական Կուսակցութիւն — Գործադիր Մարմինն հրահանգով, պատիւ ունիմ խնդրելու Ձեր Վեհութենէն որ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան առաջին ընդհանուր ժողովին յայտնէք Դաշնակցութեան սրբատաղին ողջոյնները, ինչպէս նաեւ իր անկեղծ մաղթանքները ներկայ խորհրդակցութեանց կատարեալ յաջողութեան համար:

Կուսակցութիւնը, եւ իրօք աշխարհի բովանդակ Հայութիւնը, ջերմօրէն կը յուսան թէ այս առաջին ժողովը նոր դարաշրջան մը պիտի բանայ մարդկութեան պատմութեան համար, եւ 51 ներկայացուցիչ պետութիւններու իմաստութիւնը եւ բարի կամեցողութիւնը պիտի առաջնորդեն մարդկութիւնը դէպի խաղաղ ու աւելի երջանիկ ապագայ մը: Ներկայ Ա-րեսպատոսը կոչուած է ի կատար ածել բարդ ու ծանրակշիռ աշխատանքներ, բայց կարելի է վստահօրէն ակնկալել թէ աշխարհի ժողովուրդները որոնք այնքան դառնօրէն տառապեցան երկրորդ պատերազմի պատուհասէն, լաւագոյնս պիտի նկատեն որդեգրել քաղաքականութիւն մը որ համապատասխանէ Միացեալ Ազգերու Ուխտին մէջ յայտարարուած այն խոհակներուն որոնք արդարութիւն եւ անկողմնակալ վերաբերում կը խոստանան բոլոր ազգերուն կամ անհատներուն:

Անշուշտ, հանդիսաւոր յայտարարութիւններ եւ յանձնառութիւններ ինքնին բաւականչէն երաշխաւորելու համար խաղաղութիւնն ու բարի կամեցողութիւնը՝ ազգերու միջեւ: Ապագայի մասին տիրող մտահոգութիւնը կրնայ փարատիլ միայն այնատեն երբ աշխարհի ժողովուրդները խղճմտօրէն յարգեն՝ արդարութիւնը բոլորին հանդէպ ի գործ դնելու սկզբունքը:

Անհաշտ իդէալներ ու հակամարտ շահեր՝ համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին, պատճառ եղան որ յաղթական պետութիւնները ոչընչացուցիչ ճախողին կարգադրելու համար քաղաքական խնդիրներ, որոնց չարքին Հայկական Հարցը որ միջազգային հանդամանք ունի, ամէնէն կարեւորներէն մէկն է:

Այս ծանրակշիռ պահուն երբ ազգերը ժողովի ենտած են Միացեալ Ազգերու Ուխտին կիրարկումին մասին խորհիլը դադկցնելու համար, հայ ժողովուրդը կը յուսայ թէ իր պատմական հայրենիքը Խ. Հայաստանին վերադարձնելու իր արդար պահանջը լսելի պիտի դառնայ յարմարագոյն րոպէին եւ իւիք պիտի արտայայտուի ամբողջ աշխարհի առաջ:

Օգտուելով ներկայ պատեհութենէն, Ձեր Վեհութեան կը յղեմ, ի դիմաց Հայ Ընկերվարական Կուսակցութեան Գործադիրը Մարմնին եւ անոր անունով, Հայ-կական Դատին դիմաւոր երեւոյթները ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդին ցաւ-ձանքներն ու պահանջները:

1.— Ի չարս այն բոլոր պղտիկ ազգերուն որոնց հաւասարմութիւնը Ազատութեան եւ Արդարութեան Դատին մի մի-այն պզտոնական չէր, հայ ժողովուրդը կը զրաւէ պատուոյ տեղ մը, ու արդար հպարտութեամբ մըն է որ իրեն կը վե-րապահէ երկու մեծ պատերազմներու ընթացքին Դաշնակիցներու կողքին կանգ-նած ըլլալու պատիւը՝ կռուելու համար բռնակալութեան վտանգի ուժերուն դէմ: Թէ ինչ է եղած իր վարձատրութիւնը անցեալին մէջ, քաղաքակիրթ մարդկութեան կը մնայ դատել:

Երբ պատերազմը պայթեցաւ 1914ին, պատմական Հայաստանը տակաւին բաժնուած կը մնար ռուսական եւ օսմանեան կայսրութեանց միջեւ: Զրկուած քաղաքական ինքնուրոյն կարգուսարքէ եւ հեռաւորապէս ինքնապաշտպանութեան ամէն-նէն էական միջոցներէ, Հայերը ենթարկուած էին — Թուրքիոյ մէջ — ծրագրեալ հալածանքի եւ պարբերական կոտորածներու որոնք կը կազմակերպուէին յաջորդական թուրք կառավարութեանց դրդռւթեամբ եւ հաւանութեամբ: Պատմութիւնը լայնօրէն ապացուցած է որ կանխորոշ ծրագիրը մը մշակուած էր Հայերուն դէմ, որուն նպատակն էր նախ սպառել անոնց համբերութիւնը ու յետոյ ջարդել:

Նախընթաց չորս տասնեակ տարիներուն, Աբեւմտեան պետութիւնները բազմաթիւ ձեռնարկներ կատարած էին վարչական բարենորոգումներ հաստատելու համար Թրքահայաստանի մէջ՝ կեանքի, պատուի եւ գոյքի ապահովութիւնը եւ բարւոքելու նպատակով: Եւ սակայն այս բոլոր ձեռնարկները վիժումի դատապարտուած էին, քանի որ, աւելորդ է յիշել, Հայ ժողովուրդին ձակատագրով ամէնէն աւելի չհետաքրքրուող պետութիւնները համապատասխան միջոցներ ձեռք չէին առած դրական պաշտպանութիւն ընծայելու համար այս հինաւուրց ժողովուրդին՝ ընդդէմ ապականած կառավարութեան մը բռնակալութեան:

2.— Երբ 1908 Յուլիսին, յաջող յեղաշրջումէ մը վերջ, կը հռչակուէր Օսմ. Սահմանադրութիւնը որուն կը յաջորդէր հին վարչաձեւին տապալումը, կայսրութեան փոքրամասնութիւններն ու մասնաւորաբար Հայերը, հ'ողջունէին դայն իբրեւ արշալոյսը փայլուն ապագայի մը: Եւ սակայն երիտասարդ Թուրքերու բռնակալ դիրքը չուտով պիտի փարատէր այդ պատրանքը: Կարելի չէր զանազանել նոր վարչութիւնը իր նախորդէն, բացի թերեւս այն պարագայէն որ սահմանադրական կառավարութիւնը աւելի դիւանագիտականօրէն վայրագ ու բարբարոս էր, քան պիտի հաստատէին յետագայ տարիներու ղէպքերը: 1909ի Կիլիկիոյ երեսուն հազար անմեղ Հայերու զարհուրելի ջարդին յաջորդեց 1915ի բնաջնջումը ո-րուն ընթացքին կատարուեցան ոչ նուազ քան մէկ միլիոն հայ այրեր, կիներ ու երեխաներ: Պատերազմը եղաւ պատեհութիւնը կ'ընծայէր Թուրքերուն լուծելու համար Հայկական Խնդիրը այնպիսի ձեւով մը որ բոլորովին ինքնաթիռ է իրենց — սրէ անցրնել ու մկնջեղէն վերցնել այն փոքրամասնութիւնները, որոնք զժգոհութիւն կը յայտնէն: Հաւատարիմ Թուրքերը պիտի չէին թէ իրենց դիւանային ոճիրները պիտի մոռցուէին ժամանակի ընթացքին: Եւ կսկծալի փորձառութիւնը հաստատեց, անկէ ի վեր, թէ չափազանցուած չէին իրենց յաւատեան հաշիւները:

Հայ ժողովուրդին կրած ողբերգութիւնը, վերջին եօթանասուն տարիներուն, մեծ յուզում պատճառեց քաղաքակիրթ մարդկութեան: Հայ ազգը երախտապարտութեան պարտք ունի հանդէպ այն մեծ ու փոքր պետութեանց որոնք վճռականօրէն օգնութեան ձեռք կարկառեցին իրեն՝ չափով մը ամոքելու համար իր ցաւերը: Միւս կողմէ, սակայն, հայ ժողովուրդը չի կրնար մոռացութեան տալ այն պարագան որ եթէ պետութիւնները չափէն աւելի հաւատք ընծայած չըլլային թրքական երկդիմի յանձնառութեանց, Հայերու վիճակը բարւոքելու մասին, հարիւր հազարաւոր Հայեր կորսնցուցած պիտի չըլլային իրենց կեանքը այն կոտորածներուն մէջ զոր թուրք ժողովուրդին նենգաւոր հնարամտութիւնը կազմակերպած էր՝ վարիչներուն ուղղակի մեղսակցութեամբ:

(Կը շարունակուի յաջորդով)

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՊԻՍԿ. ՏԷՐ – ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Ա.

ՄՄԲ.— Ատիս Ապապային դաւանակից ֆոյր եկեղեցիներու համագումարին, Ս. Էջմիածնայ կաթողիկոսութեան պատուիրակութեան մաս կը կազմէր նաեւ Վրաստանի Հայոց Առաջնորդ Տ. Կոմիտաս Եպիսկ. Տէր – Ստեփանեան:

Օգտուելով անոր Գահիրէ ներկայութենէն, *Յուսաբեր* նախապէս առնուած ժամադրութեան մը վրայ, անոր հետ տեսակցութիւն մը ունեցած է, *Բաղաբիս* Սեմիրամիս պանդոկին մէջ:

Կոմիտաս Եպիսկ. ծնած է 1927ին, Դարմանոսի մէջ, երիտասարդ տարիքին անցած է Հայաստան, մտած է Ս. Էջմիածնայ ճեմարանը, զոր յաջող կերպով աւարտելէ ետք ձեռնադրուած է վարդապետ եւ իբր այդ վանքին, ճեմարանին եւ զանազան թեմերու մէջ իր ստանձնած պաշտօններուն մէջ ցոյց տուած արդիւնաւոր աշխատանքին համար վազգէն Վեհ. Կաթողիկոսի կողմէ ձեռնադրուած է Եպիսկոպոս, յետագային նշանակուելով Վրաստանի Հայոց Առաջնորդ:

ՀԱՐՑՈՒՄ.— *Սրբազան, կարելի՞ է, որ Վրաստանի հայ պատմութիւնը, մեծապոյնն է հայկական զաղութներուն իր թիւով եւ սակայն եթէ կը հետեւինք ընթերցումին հայ մամուլին անոր մէջ Վրաստանի հայ կեանքին մասին, հակառակ դոյութիւն ունեցող հետաքրքրութեան, պարբերական եւ կանոնաւոր տեղեկութիւնները պրեթէ չկան:*

Ձեր մեր մէջ ուրախութիւն ներկայութիւնը յարմարագոյն առիթը կը նկատենք «Յուսաբեր»ի միջոցով մեր ընթերցողներուն տալ Վրաստանի մեր եղբայրներու մասին տեղեկութիւններ, որոնք անպայման մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին:

Ո՞րքան է ներկայիս Վրաստանի Հայութեան թիւը եւ կրնա՞ք կարդ մը մանրամասնութիւններ ալ տալ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— *Վրաստանի Հայութիւնը, ըստ 1959ի մարդահամարի, մօտ կէս միլիոն է, մօտաւորապէս հետեւեալ բաժանումներով:*

Թիֆլիզ 250 հազար, Պաթում՝ քանի հազար, Սոխում, Սոչի, Կակրի, Սեւծովեան չրջան՝ Եօթանասուն հազար, Ախալքալաք եւ Ախալցխա 120 հազար եւ այլ չրջաններ երեսունէն քառասուն հազար:

Այս առընչութեամբ յայտնեմ, որ Թիֆլիզի ընդհ. բնակչութեան ներկայ թիւն է չուրջ ութ հարիւր հազար, այսպէս, որ ներկայ Հայութիւնը քաղաքին բնակչութեան աւելի քան մէկ երրորդն է:

Որոշ է, որ վերջին մարդահամարին վրայէն մօտ հինգ տարի անցած է եւ այդ

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

ՍԵԽԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— Տմարդի դրացիս է, կ'ըսէ Նոնոր իր բարեկամուհիին. բայց ըսի իրեն թէ դրամի պէտք ունիմ, եւ երբ այս հիանալի սեխը տեսնէ, պիտի կարծէ որ ստեցի:

— Իրաւունք ունիս, կը պատասխանէ Մարկրիթ, պահենք:

— Այո, չուտ պահենք, բայց ո՞ւր ... երբ մարդ մէկ սենեակ ունի, դժուար է.. Ահ, ադէկ խելք բերի, ապրիւրին տակ պտնուող դոյլին մէջ կը պահենք, որով Թարմ ալ կը մնայ:

Սեխը կը պահուի եւ դուռը կը բացուի: Պ. Տիւբոն կ'ուրախանայ երբ կը տեսնէ որ Նոնորի ընկերը կին մըն է: Ցառաջնալով կ'ըսէ.

— Կը ճաչէ՞ք, օրիորդներ:

— Ինչպէս կը տեսնէք, ոդորմելի ճաշ մը. քիչ մը իտալական պանիր եւ քիչ մըն ալ սեր ... Մարդ երբ ագքատ է... ինչ որ է, եթէ կ'ուզէք մեզի հետ ճաչեցէք..

— Շատ սիրով:

Պաշտօնեան սեղան կը նստի, կը ճաչէ եւ կը չանայ հաճելի ըլլալ, բայց արդէն քանի մը անդամ աչքը չորս կողմ պտըտցուցած է ըսելով ...

— Անիծեալ հոտ ... ճիշդ սենեակիս պէս կը հոտի ... կ'երեւայ թէ ամբողջ տունը բռնած է:

— Ի՞նչ:

— Բայց սեխին հոտը ... միայն թէ դուք կերած չըլլաք:

— Մե՞նք, սեխ ուտե՞նք... սեխ ըլլալով միայն դուն մտած ես հոս: Գիտես որ մեր քսակին չեն յարմարիր այդպիսի բաներ:

— Ինչ որ է .. ես չեմ սիրեր սեխին հոտը: Ահ, հիմա ալ ճեռքիս վրայ սեր ինկաւ, պէտք է որ ճեռքս լուամ:

Եւ պ. Տիւբոն չարժում մը կ'ընէ ոտքի ելլելու եւ աղբիւրին քով երթալու համար: Բայց Նոնոր իսկոյն կը բռնէ զայն եւ տեղը կը նստեցնէ ըսելով.

— Էհ տեղ նստէ, սպասէ քիչ մը:

Եւ Նոնոր նչան կ'ընէ իր բարեկամուհիին, որ կը հասկնայ թէ պէտք է հեռացնել դոյլին մէջ դնուած սեխը: Օր. Մարկրիթ միայն մէկ միջոց կը դանէ. կայծակի արագութեամբ դուռը կը բանայ եւ սեխը դուրս կը հրէ ըսելով.

— Մեր քովը մարդ չի բնակիր, վերբսաին կրնամ դնել սեխը:

Ցետոյ դուռը կը դոցէ:

Բայց սեխը, ոտքի ղօրաւոր հարուածին հետեւանքով, սանդուխին կողմը դըլորած էր եւ թաւալելով կեցած էր Լիւսիի դրան առջեւ: Այդ միջոցին Լիւսի դուռը բացած էր եւ ճամբու կը դնէր իր երիտասարդը:

Սեխը տեսնելով, դեղանի կինը կը դոչէ.

— Ատուած իմ, այս դնոնապանուհին ալ որչափ աւանակ է. եթէ սեխ չէր սիրեր, ինչու առաւ: Սակայն աւելի ուշէն Լիւսի կ'ատէ սեխը եւ կը տանի տունը: Վերստին կը հոտուրտայ եւ, բերնին չուրերը վազելով կ'երթայ պահարանէն դանակ մը առնելու:

— Իրաւ որ քարը գլխուն, թէեւ նախաճաշս ըրած եմ, սակայն կ'ուզեմ ճաշակել այս սեխը որ այնքան ադմուկի պատճառ եղաւ:

Դանակը պիտի ճեղքէր կանաչորակ կեղեւը, երբ դանդակը վերստին կը հնչէ: Այս անգամ, Լիւսի, համոզուած ըլլալով թէ իր ամուսինն է, որ կը վերադառնայ, յանդուգն որոշում մը կուտայ: Փողոցին վրայ նայող պատուհաններէն մէկը կը բանայ եւ սեխը դուրս կը նետէ ... ճիչ մը կը լսուի վարէն ... պիտ՞ք թէ սեխը որու վրայ ինկած է: Մեր խեղճ պաշտօնեային վրայ, որ բաժնուած էր օրիորդներէն, եւ Նոնորն է որ դանդակը հրած չեղուցած էր հարցնելու համար իր դրացին թէ սեխ մը պատ չէ՞ր առնուլ վրայ: Աւելորդ է ըսել թէ չարաբաստիկ Տիւբոնը սարսափելի ուռկոք մը ունեցաւ գլխուն վրայ. գլուխը բռնած տուն դարձաւ, եւ բաւական օրեր հիւանդ պառկեցաւ:

Պ. Տիւբոն աւելի ետք համոզուեցաւ թէ սեխը անիծեալ պտուղ մըն է:

ՇԱՐԼ ՏԸ ՓՈՒ

(4 եւ վերջ)

թիւը բնականօրէն բարձրացած է երբ նկատի ունենանք, որ մեր պաղութէն ար – տադրէ չկայ : Մեր պաղութը «նբա – տած » պաղութ է :

Արտադրէ ըսելով մեր պարագային պէտք է հասկնալ դէպի դրացի կամ Մոր – հըրդային Միութեան այլ երկիրները :

« Արտադրէի» որոշ չարժում մը կայ դէպի Հայաստան, եթէ ասիկա պիտի նկատենք «արտադրէ » :

Արտադրէողները անոնք են, առհա – ասրակ, որոնք Վրաստանի մէջ սեփական տուն ու բնակարան ունին :

Անոնք իրենց բնակարանները կը ծախեն եւ անոր փոխարժէքովը այնտեղ տուն կը չինեն ու կը հաստատուին :

Կան նաեւ պոծով փոխադրուողներ , որոնց բնակութեան խնդիրը Հայաստանի կառավարութիւնը ինք կը կարգադրէ :

Ջանդուածօրէն փոխադրուելու ցան – կութիւնը մեծ է Վրաստանի Հայութեան մէջ սակայն Հայաստանի կառավարու – թեան առոր մէկ անդամէն հետեւանք առլու հնարաւորութիւնները կը պակսին : Զուգեր, որ բնակարանային ու բնակու – թեան տարնչութեամբ վերստին կրկնուին անցեալի սխալները, « արտադրէ՞ղ . ունինք եւ կանոնաւոր կերպով, որոնց տեղափոխութիւնը կը դիւրացնէ Հայաս – տանի կառավարութիւնը անոնց Հայ – թայթելով զործ, պաշտօն եւ բնակարան, իսկ Մորհրդային Միութեան այլ չէջան – ներ Վրաստանի Հայերէն կը մեկնին գրե – թէ միայն պաշտօնով :

Հ.— Վրաստանի թեմի առաջնորդու – թեան ենթակայ չէջանները, որո՞նք են, քանի՞ եկեղեցի կայ, ի՞նչ կազմակեր – պութեամբ կը կառավարուին եւ նիւթա – կան ի՞նչ միջոցներով :

Պ.— Վրաստանի թեմը ամբողջական մէկ թեմ է եւ ինչպէս է այստեղ եւ այլ պետական գաղութներու մէջ, մենք ա – ռաջնորդական փոխանորդութիւններ չու – նինք :

Կան Ախալցխայի եւ Ախալքալաքի չէջ – ջանները, որոնք ունին մէկական եկեղե – ցի, իսկ Թիֆլիզը ունի երկու եկեղեցի :

Թիֆլիզի թեմը կը կառավարուի Թէ – մական Մորհուրդով մը իսկ եկեղեցինե – րը եկեղեցական խորհուրդներով, որոնց դուք այստեղ կ'ըսէք «Թաղական Մոր – հուրդ» :

Եկեղեցիները հաստատուն եկամուտներ չունին : Անոնց ծախքերը կը հաւաստա – կըչուին հարազանիքի, մկրտութեանց ամթիւ եղած վճարումներով եւ հատա – ոտգեկաններու ինքնարուխ նուիրատուու – թիւններով :

Թիֆլիզի առաջնորդարանին մուտքերու դումարն է մօտաւորապէս չիստն հազար րուբլի, որ հաւասար է դրեթէ վաճառն հազար տոլարի :

Հ.— Մեր ժողովուրդը յատկապէս անցեալին փարած էր իր եկեղեցիին սի – րած զայն եւ յաճախ գոհուած անոր հա – մա՞ր, ներկայիս ձեր չէջանները դէպ , ինչ վերաբերում ունի անոր հանդէպ :

Պ.— Մեր չէջանի ժողովուրդին եկե – ղեցիին հանդէպ ունեցած այսօրուան վե – րաբերումը ձեզի ալ յայտնի է, որ այն չէ ինչ որ էր անցեալին : Այդ մասին նախ պէտք է նկատի ունենալ մեր երկրի ներ – կայ մտնուող պայմանները, ապա նա – եւ եկեղեցիի եւ կրօնքի հանդէպ համաշ – խարհային ընդհ. պայմանները եւ տրա – մադրութիւնները, որոնք մինակ մեզի յա – տուկ չեն, եւ որոնց հետեւանքով այսօր մեր եկեղեցիները իրենց նախկին վիճակը չունին :

Ճիշդ է, որ պարզ կիրակի օրերը մեր եկեղեցիները լեցուն չեն բլլար, սակայն տօնական օրերուն անոնք նեղ կուգան հա – ւատացեալներու բազմութեան, ինչ որ թէ մխիթարական եւ թէ քաջալերական երե – ւոյթ է մեզի համար :

Կը կարծեմ , թէ այս երեւոյթը ամէն տեղ քիչ մը նոյնն է :

Աւելցնեմ նաեւ հետեւեալը : Ներկա – յիս որոշ պատճառներով հարսանիքները մեծ մասը եթէ մեր եկեղեցիներուն մէջ չեն կատարուիր սակայն երախաններու ննոուն առ հարիւրը կը մկրտուին եկե – ղեցիներու մէջ : Որովհետեւ հայ ծնողք – ները ամէն բանէ առաջ ապրատիր են եւ այն պատասխանը ունին, որ մկրտութիւ – նով է, որ տղան կը հայտնայ եւ անոնց մկրտութեան համար կ'ներթան յաճախ ուխտատեղիներ նոյնիսկ մինչեւ Էջմիած – ծին :

Այս առթիւ ի պատիւ մեր ժողովուր – դին պէտք է բսել, որ ան չեմօրէն ապ – պասէր է եւ խորապէս կապուած իր ազ – գային ու ցեղային մաքուր աւանդու – թիւններուն :

Հ.— Արտասահմանի մամուլին մէջ դրուեցաւ, որ արեւելահայութեան «Պան – դկոն»ը նկատուող Թիֆլիսի Մոչամանքի ղեկտմանատունը, ուր Թաղուած են ա – մէն դասի պատկանող մեծ դէմքերը, քանդուած է, քաղաքը բարեպարդելու պատրուակով : Ճի՞շդ է այս լուրը :

Պ.— Այո, ճիշդ է, սակայն, այդ դէ – րեմտնատանմէկ մասը դեռ կը մնայ, ուր փոխադրուած են քանդուած մասին մէջ Թաղուած 38 մեծանուն Հայերու աճիւն – ները եւ որ վերածուած է «Պանդկոն»ի , չինուած Ճարտարապետ Թուրէն Ապա – րեանի ծրագրով :

Վերջերս այնտեղ Թաղուեցան նեղկայ Վրաստանի Հայութեան մեծանուն դէմ – քերէն ժողովրդային դերասաններ Փի – րումեան եւ Լուսինեան :

Մոչամանքի դերեզմանատան քանդումի ընթացքին մասնաւոր կերպով Մէյտանի Ս. Գէորգ եկեղեցին փոխադրուեցաւ ա – ճիւնները հայ մեծ դիմուորականներ, Լօ – րիս Մելիքովի, Տէր Ղուկասովի, Շէյ – կովնիկովի եւ Լազարովի :

ԿԱՅԾ ԿՈԿԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՒՐԻՏԱՆԻԱ

Աւազներու, անապատներու , այրող արեւի երկիր է Մաւրիտանիա Իսլամա – կան Հանրապետութիւնը : Տարածութիւ – նը 1·169·000 քառ· քիլոմեթր , դրեթէ երկու անգամ աւելի մեծ Ֆրանսայէն, իսկ բնակչութեան թիւը մէկ միլիոն է , ըլլալով բնակչութեան տեսակէտով ա – մէնէն փոքր խտութիւն ունեցող երկիրը Ափրիկէի մէջ :

Եւրոպացիները, Փորթուկալցիները, Սպանացիները եւ Ֆրանսացիները միա – ժամանակ մուտք գործեցին Մաւրիտա – նիա Ժե· դարու սկզբին : 1903ին երկիրը անցաւ Ֆրանսական հովանաւորութեան ներքեւ, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ պա – յմացած համաձայնութեան մը շնորհիւ :

Մաւրիտանիա անկախ դարձաւ 1960 Նոյեմբերին : Պաշտօնական լեզուն Ֆր – րանսերէն է, թէեւ տարածուած է արա – բերէնն ալ : Բնակչութիւնը կը դրաղի երկրագործութեամբ եւ առանձնապէս ա – նասնաբուծութեամբ : Այս երկիրը ունի երեք հարիւր հազար ուղտ, տաւարներու մեծ պլխաքանակ մը եւ չուրջ հինդ միլիոն այծ եւ ոչխար : Մաւրիտանիա նկատուած էր աղքատ երկիր մը, որուն քաղաքացիները մինչեւ 1960 չէին իմա – ցածը կառուցանելու իրենց մայրաքա – զքը՝ Նուաքոթ թէեւ վաստօրէն երկիրը ափրիկեան ցամաքամասի հարուստ եր – կիրներէն մէկն է : 1934ին հոն գտնուե – ցան երկաթի եւ պղինձի հանքեր : Գլխա – ւոր հանքերը կը գտնուին Ֆոր – Կուրանի մէջ, որ երկաթուղիով կապուած է փոր – Էթթիէն նաւահանգիստին հետ :

Մաւրիտանիա չունի արդիւնաբերու – թիւն մը վերամշակելու համար իր հան – քային հարուստ պաշարները : Անցեալ տարի արտահանեց չորս միլիոն թոն հան – քանիւթ՝ վաթսուն առ հարիւր երկաթի պարունակութեամբ : Կը նախատեսուի այս քանակութիւնը բարձրացնել տասե – կան վեց միլիոն թոնի :

Հանքանիւթերը կը չահագործուին « Միֆերմա» ընկերութեան կողմէ եւ ըստ պայմանագրութեան, չահոյթին կէ – սը կը ստանայ կառավարութիւնը :

Թերամ երկիր մըն է Մաւրիտանիան : Երկրին անտեսութեան զարգացման հա – մար, կառավարութիւնը կազմած է տըն – տեսական հնդամեայ ծրագիր մը (1961 – 1966) : երկրին միակ քաղաքական կու – սակցութիւնը՝ Մաւրիտանական Ժողո – վրդրդի Կուսակցութիւնն է, որ կազմր – ուած է 1961ին, չորս քաղաքական կու – սակցութիւններու միացումով : Գեր – պետն օրէնսդիր մարմինը Ազգային Ժողո – վըն է՝ բաղկացած քառասուն երեսփոխան – ներէ եւ կ'ընտրուի ընդհանուր քուէար – կութեամբ հինգ տարուան համար :

Թ. Ա. Թ.

«ԹՈՒՐՔ ԵՆՔ ԵՒ ՄԵՆՔ ՄԵԶԻ ԿՐ ԲԱՒԵՆՔ »

Վերի խորագրով Ֆաթիհ Բրֆքը Աթայ կը գրէ Պոլսոյ Տիւնիա թերթին մէջ :—

Բարեկամս, ցեղամոլութեան ի նպաստ որեւէ խօսք չունիմ : Ան որ ծագումով Թուրք է եւ սակայն պարկեշտն կը գրէ , պարսկական մշակոյթը իւրացուցած է , մեզմէ չէ : Արդեօք ինչո՞ւ Նափոլէոն Պո – նափարթ, որ Լոմպարտացի իտալական ընտանիքէ մը կը սերի , ոչ թէ իտալացի , այլ Ֆրանսայի հերոս մըն է : Բ. Աչխար – համարտին, Այդընհաւորը որ Հիթլերա – կան Գերմանիան զղեռնեց , իրականու – թեան մէջ գերման հերոս մը պէտք է ըլ – լար : Մինչդեռ կատարեալ Ամերիկացի մըն է :

Անդին, բողոքական Հալուք, որ թո – ղած է թրքերէնը եւ Թուրքիան, թէ մը – չակոյթով եւ թէ պետականութեամբ Այ – դընհաւորի պէս ամերիկացի մըն է : Մինչդեռ 1912ին, Թուրք բանաստեղծ Թեվֆիք Ֆիքրէթի գաւակն էր ան :

Անցեալները Աթայի պատմութիւնը կը պրպտէի : Օսմանեան պատմութեան փառ – քերուն մէջ, երբ մեծ եպարքոս եւ հրա – մանատար ինչ որ ունին, 79էն 34ը կամ քրիստոնեութենէ դարձած են, եւ կամ Չէրքէզ են, Ալպան, Ապազա, Պոչնակ , Խրուաթ եւ կամ Թավաշի : Իրը օրինակ յիշենք Կապի Մեհմետը, որուն անունը վր – րան է արդէն :Մեծ եպարքոս Մահմուտ Փաշա, որ 16 տարի Ֆաթիհի վարչապե – տը եղա ծէը, Խրուաթ էր եւ մականունն էր Միխալ օղլու : Սօքուլլու, որ դրեթէ ամբողջ չէջանի մը համար Թաղաւորեց , ունէր իր կրօնքին կառչած եղբայր մը , որ Սերպերու առաջին Պատրիարքը եղաւ : Ճաղալօղլու Սինան փաշա Ֆրանսացիէ դարձած էր :

Ոչ, ոչ : Ամէն իսլամ որ այդ չէջանն – րուն իրագործած էր Օսմանցիութիւնը , Թուրք մըն էր : Զանոնք հերոսացնողը ի – րենց այդ Թրքութիւնն էր : Օսմանցիու – թիւնը, այսօրուան ամերիկեան հոսան – քին պէս, իրմէ ծնած մարդիկը մարդե – լու ուժ մը , կարողութիւն մը ունէր : Ի՞նչ ընենք, արաբ դիտուն մը եւ կամ պարսիկ միտիքական մը չհեղու հա – մար, ուրիշներո՞ւն պիտի յանձնենք մեր հերոսները, որոնք Մալազկերտէն մինչեւ Վիէննայի դռները յաղթանակներ տարած են : Կ'ուզէք որ Սիւլէյմանիէն եւ կամ Լ – ուիրնէի Սէլիմիէն Հայու եւ կամ Իտա – լացիի մը գո՞րծը նկատենք : Կրնա՞ք հարցնել թէ ի՞նչ է եղած Եւուս Էմրէի ծագումը : Կ'ուզէք որ թողո՞ւնք այդ մեծ սիրերգուն եւ քերթողը, եւ արաբէն, պարսիկէն մուրանք մեր նախահայրերը : Մենք մեզի կը բաւենք, բաւեկամ » :

Այս հաստատումները ընելէ ետք, Ֆա – թիհ Բրֆքը կ'եզրակացնէ .— Ի՞նչպէս չնախանձիլ ուրիշները, ի՞նչպէս չցաւիլ, ալ կողմէ՝ կեավուրի եւ իսլամի կռիւ , ձախ կողմէ՝ նասրական աւարտութիւն, մէջտեղը՝ այս բոլորին չհաղորդումն է :

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Սեպտեմբեր հինգին Գրիգոր Շերոբ բերդին տակ կը բարեւէր բարձրացող ա – րեւը : Արեւը ուղղակի կը զարնէր իր եւ իր երկուհարիւրչիսուն զուարթ հետե – ւակիներու աչքերուն : Բայց ինքը արեւը չէր բարեւեր, այլ ուրիշ գունդ մը տես – նելով ճամբուն վրայ՝ դլխարկը աչքերուն առջեւ բռնելով կը դիտէր :

Բայց այդ գունդը իրենց կը մօտենար : Չինուորներուն առջեւ ինքը մեայն ձի – ու վրայ էր, ուստի ամէնէն առաջ տեսաւ սուր ու նիզակ կրող խաուն ի խաուն մօ – տեցող գունդը :

— Ի՞նչ կրնայ բլլալ .— մրմռաց ինք – նիրեն.— Թուրքեր բլլալ չեն թուիր . իսկ Հունգարացիներ չեն կրնար էկէրի կող – մէն գալ :

Ու սիրտը սկսաւ բաբախել մտածելով թէ կրնայ բլլալ որ Տոպօ լքած բլլայ է – կէրը :

Որովհետեւ, ափսոս, Փերդինանդ Թա – դաւորը ընդհանրապէս բերնով միայն օդ – նութիւն կը դրկէր : Անոր համար ինկան այս տարի Լիւիւա ու Թեմեչվար :

Ո՞վ դիտէ, Սոլնոք պիտի կարենա՞յ դիմադրել : Ու քանի որ Տոպօ խելացի մարդ էր՝ չուտով կրնար հաչիւ ընել , թէ, մէկ հունդարացի չի կրնար հարիւր Թուրքի դիմադրել :

Ճամբան ուրիչ բան կարելի չէր տեսնել եթէ ոչ չարունակ կառքերու վրայ նըս – տած քահանաները , ամէնքն ալ էկէրի կողմէն եկող, բեռնաւորուած սնունդնե – րով, դարաններով, պարկերով : Սկիզբը կը բարեւէր զանոնք, բայց քանի որ այդ տեսարանը դինքը կը նեղացնէր, այլեւս կարեւորութիւն ալ չէր տար եւ ոչ իսկ ճամբայ կուտար :

Ուստի վայրկեան մը վախցաւ մտածե – լով թէ Տոպօ լքած բլլայ էկէրի բերդը : Բայց այդ մտածութիւնը ակնթարթ մը միայն տեւեց : Ճակտը բռպէին վռնտեց այդ մտածութիւնը .Տոպօ այնպիսի մէ – կը չէր . ով ալ բլլար եկողը՝ Տոպօ չէր կրնար բլլալ : Ու եթէ Տոպօյի բանակն ալ բլլար՝ ապահովաբար Տոպօ անոնց հետ չէր : Նա առանձին մինակը տեղը կը մնար ու կը մեռնէր , բայց պատմութիւնը երբեք պիտի չկարենար իր մասին գրել թէ իրեն յանձնուած բերդը լքած էր : Մանաւանդ որ էկէրը Բարձր Նահանդնե – րու դուռն էր :

Եկող գունդը դրօչակ չունէր· անոնք երկու հարիւրի չափ բլլալու էին, ու փոքրիկ խմբակներու բաժնուած կը մօ – տենային արագօրէն :

Գրիգոր նչան ըրաւ Զեֆէիին : Ծերու – նին քիչ մը եաեւէն կը ձիավարէր ու տա – րեց գինուորի մը հետ կը խօսէր : Ծե – րուկը չարունակ կը չաղակրատէր : Սա – կայն փեսային նչանին վրայ քովը ցատ – կեցուց ձին :

— Հայրիկ, աչք մը կ'ուզեմ տալ առ – ջեւնիս ,— ըսաւ Գրիգոր , — մինչ այն՝ դուք առաջնորդէիք :

Ծերանեց ձին ու անծանօթ գունդին ընդառաջ դնաց :

Առաջնորդը կ'որոնէր , բայց փետրաւոր գլխարկով մէկը չկար մէջերնին· ուստի կեցաւ անոնց առջեւ ու ձեռքը բարձրա – ցընելով կենալու նչան ըրաւ անոնց :

— Դուք քաղաքացինե՞ր էք :

Ոչ ոք պատասխանեց· չփոթած կը նա – յէին իրեն, ոմանք կարմիցան :

— Ուսկի՞ց կուգաք :

Նորէն պատասխան չկար :

— Ի՛չ , — գոչեց Գրիգոր սրտնեղած , —արդեօք համր արեղաներու գունդէ՞ն էք :

Վերջապէս լայն ուսերով մարդ մը գը – լուխը բարձրացնելով թթուած կերպով պատասխանեց :

— Այո, մենք քաղաքացիներ ենք, Տիար գնդապետ , ու անկէ կուգանք ուր որ հր – ամանքդ կ'ներթաք :

— Էկէրէ՞ն :

— Այո : Բայց լաւ կ'ընէք տիար գնդա – պետ, որ դուք ալ աւելորդ տեղ չդդ – նիք մինչեւ հոն երթալով· չարժէր , պի – տի ստիպուիք վերադառնալ :

— Ինչո՞ւ. ի՞նչ պատահեր է :

— Ի՞նչ : Ոչինչ· միայն թէ չիմար բլ – լալու է այծը որ դանակին տակ վազէ :

— Ի՞նչ դանակի տակ :

— Գիտէ՞ք արդեօք թէ ի՞նչ պատահեր է Թեմեչվարի մէջ :

— Գիտեմ :

— Գիտէ՞ք թէ Լոնդոնին սպաններ ու իր մարդիկը բոլորը սրէ անցուցեր են :

— Ըսի որ գիտեմ :

— Ու գիտէ՞ք թէ Թուրքերը երկու հա – րիւր հազար հոգի են :

— Ան ալ գիտեմ :

— Ան ալ գիտէ՞ք թէ Տոպօ երկու հա – րիւր հազար զինուոր չունի :

— Կրնայ աւելին ալ ունենալ :

— Եւ դեռ գիտէ՞ք որ Սոլնոք առջի օ – րէն ի վեր Թուրքերուն է :

Գրիգոր կը նայէր ու դոյնը նետեց :

ԿԵԶԱՆ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Այրի Տիկին Էլիզ Միրիճեան (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Միրիճեան, Արա Միրիճեան (Նիւ Եորք), այրի Տիկին Նուարդ Պէյքըր (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկ. Արթին Մաւեան (Մարսէյլ), ինչպէս նաև Կիրակոսեան (Մարսէյլ – Սէնթ–Էթիէն), Սարաֆեան եւ Ֆ. Վիտալ (Մարսէյլ) ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր և ազգականին

ԿԻՐԱԿՈՍ ՄԻՐԻՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 31ին, Գահիրէ, 67 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Գահիրէի մէջ:

ՍԱՅԱԹ–ՆՈՎԱՅԻ 250ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
Նուագահանդէս Մարսէյլի մէջ
Քեմանչիստ ՌՈՒԲԷՆԻ կողմէ:
Կը նախագահէ
Պ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆ
Կը մասնակցին
ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ, Օր. Ալիս Ստամպոլեան (երգ), դաշնակ Օր. Էլիան Խաչատուրեան
Կիրակի, Փետր. 21, ժամը 21,30ին
Սփլանտիտի սրահներուն մէջ, 31 Պուլվառ տ'Աթէն:

Տոմսերը ապահովել.—

Արամ Շեխիկեան,	հեռաձայն	20·33–80
Գառնիկ Տէրոյեան,	»	62–51–31
Պառ Ռաֆֆի	»	20–71–10
Ա. Փափազեան	»	62–42–89
Ս. Արզումանեան	»	20–40–37
Քէչեան	»	20–43–15
Միհաս Պօղոսեան	»	20–10–99

Վաղարշակ Տէր–Վարդանեան
եւ Պօղոս Արզումանեան

ՆՈՒԷՐ

Անիէռէն տարաբախտ Խաչուհի Ռոզ Թիւլպէննեանի փափաքին համաձայն, Պ. Պօղոս Թիւլպէնտճեան կը նուիրէ 54 Ֆր. Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին, 20 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ 20 Ֆր. «Հայ Բոյժ»ին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ
Փարիզի Ազք. Ընկերակցութեան
եւ կոչ թեկնածութեան

Փարիզի Ազք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի 18 Մարտ 1965, ժամը 20·30ին, 32ր Բիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Կանոնագրի թիւ 5 յօդուածին համաձայն, վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց, որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան:

Թեկնածուները պարտին Ազքատախնամին գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ չորսին:

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն:

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները, որոնք իրեց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի, Փետրուար 28
Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ԿՈՉ
ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

Մօտաւոր Արեւելքէն նոր գաղթի շարժում մը սկսած է, ամէն օր Ազքատախնամի գրասենեակը դիմում կը կատարուի գործի խնդրանքով:

Ազքատախնամը յաջողեցաւ ոմանց օգտակար ըլլալ: Խնդրանքները բազմաթիւ են եւ դիմողներն ալ պատրաստակամ ամէն աշխատանքի:

Հետեւաբար կոչ կ'ընենք հայ առեւտրականներուն որ նկատի ունենան անոնց տխուր պարագան եւ պաշտօնեայի պէտք ունեցողները դիմեն Ազքատախնամի գրասենեակը անձամբ կամ հեռախօսով՝ (ՓՐՕՎԱՆՍ 77–73):

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս շաբաթ ժամը 23,15ին, Ֆրանս-Քիւլթիւրի վրայ Փրոֆ. Օլիվիէ Քլեման կը խօսի Հայ. Եկեղեցւոյ շուրջ: Նաեւ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԵՏ:

ՄԱՐՏ 20ԻՆ, նոյն ժամուն, նոյն կայանէն: Հայկ. Արուեստը.— Հայկ. մանրանկարչութիւնը Օր. Սիրարփի Տէր-Ներսէսեանի կողմէ եւ «Հայկ. Արուեստի ազդեցութիւնը Ռոման արուեստի վրայ», Փրոֆ. Պալթրիւզիաթիսի կողմէ:

ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ՝ «Հայերը Լիբանանի մէջ»

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէները ու խումբերը Կիրակի (21 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 15ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուսանողական Միութեան ընկերական ընդհ. հաւաքոյթը, Երեքշաբթի, 16 Փետրուար, ժամը 8·30ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի (Փետրուար 17), ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 15,30ին, ընկեր Հիսայեանի բնակարանը՝ 38, Ռիւ տիւ Մենիլ, Անիէռ:

Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը Փետրուար 21ին, Կիրակի կէս օրէ ետք, Ազգ. Տան սրահը: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի:

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ՇԱՐՔ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ

Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակին առիթով: Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ շրջականերու Հայ Ազգ. վարչութեան:

Դասախօսութիւններ: Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ (295 Բիւ Պուպօ):

Բ. դասախօսն է Տէր Դաւիթ վրդ. Սահակեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղեցւոյ դերը հայ ժողովուրդի ճակատագրին մէջ»:

Շաբաթ 27 Փետրուար, երեկոյեան ժամը 8·30ին:

Գ. եւ Դ. դասախօսութեանց մասին, մանրամասնութիւններ յետագային:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ՎԱՅՐԵՐԸ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՄԸ
Այցելութիւն նաեւ
ՊԷՅՐՈՒԹԻ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ
Մայիս 22էն – Յունիս 5

ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Միայն 1570 Ֆրանք, ամէն բան մէջը:

Դիմել կազմակերպիչին՝
Abbé J. LEVONIAN
33, Rue Batany, MEUDON (S. et O.)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

34ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած, Փարիզի շրջանի, սկաուտներուն, գայլիկներուն, երէցներուն, խմբապետներուն եւ խմբապետուհիներու կողմէ:

Կիրակի, Մարտ 7 կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Պիտի ներկայացուի սկաուտական գուն աւոր ֆիլմ մը ճէմպօրիէն եւ սկաուտական կեանքը:

Երգախառն ներկայացումներ գայլիկներու կողմէ հայկական պարեր եւ երգեր, սկաուտներուն եւ գայլիկներու կողմէ թատերական ներկայացում՝ հայերէն:

Փարիզի շրջանի հայ արիներուն նուագ ախումբը պիտի նուագէ հայկական եւ սկաուտական եղանակներ:

Սկաուտական պարեր եւ խաղեր, ա բտասանութիւններ հայերէն:

ՄՈՒՏՔ 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻԻՖԷ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան կազմակերպած Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի յիսնամեակը, Մայիս 15ին, Ալհամպրայի սրահին մէջ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին:

×

«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր կազմութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է Հայկական տոհմիկ պարերու երեկոյթ մը, Կիրակի Մայիս 9ին, ժամը 21էն 23·30:

LA MAISON DE LA MUTUALITE
24, Rue Saint-Victor, PARIS (5e)
(Métro : Maubert-Mutualité)

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Մայիս 16ին
Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ – ՔՈՅՐՍ

(Քերթուածներ)

Գին 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ:

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԳԻՒՂԸ

Հայրենի ապրումներու փունջ մը
Մաքուր տպագրութիւն — 165 էջ
Գին՝ 7,50 ֆրանք

Ստանալու համար դիմել հեղինակին՝
Z. BERBERIAN
104, Ave. d'Italie — Paris (13e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 Փր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
17
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
17 FÉVRIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10235 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.235

ՀՈԳԸ

Ազգային գաղափարին՝ Հողն է։ Ազգային իրականութեան հիմը՝ Հողն է։ Ազգային գոյութեան յաւերժութեան գրաւականը՝ Հողն է։

Մեր պարապային՝ Հայաստանը։

Առնուազն երեք հազար տարի՝ Հայաստանի հողը անոր հայ բնակիչները օժտեց պարտութիւն ու պարտուղպահանութիւն չճանչցող հոգեմտութեամբ։

Ոչ իբրեւ բաղուկ, զէնք ու զրահ, եւ ճակատամարտներ ու պատերազմներ շահող բանակ։

Այլ իբրեւ այնպիսի ա՛յլ ուժ, զոր ոչ մէկ բաղուկ, ոչ մէկ զէնք ու զրահ, եւ ոչ մէկ բանակ կրցան ծունկի բերել։

Նախանայիրեան եւ նախա-ուրարտա – կան չքնաղներէն սկսեալ, Հողը Հայոց՛ւս մարդկային այն հաւաքականութիւնը, որ գարձաւ Հողին սիրտը, կամքը, հանճարը, խոովքը, խօսքը, հոգին, նկարագիրը, արուեստը, վարչութիւնը, ոգին, էութիւնը, — անոր Ամենակարող Վեհապետը։

Հողէն զուրս գոնուող Հայ հաւաքականութիւն ու Հայ մարդ՝ եղան մահա – պարտներ, զուրս ոչինչ ու ոչ ոք կրնար ու կրցաւ փրկել։

Հնդկաստանի մէջ հնդկացա՛նք, Լեհաստանի մէջ լեհացա՛նք, Պարսկաստանի մէջ պարսկացա՛նք, ու կորանք, անհետ ու անյուշ, գազութի մը տարերդութեան տուեր՛նները միայն ձգելով։

Այսպէ՛ս էր երէկ, այսպէ՛ս եղած է երեք հազար տարի, այսպէ՛ս է այսօր, այսպէ՛ս պիտի ըլլայ վաղը։

Արդի գաղութները կանգուն կը մնան, որովհետեւ անոնց հիմին մէջ կայ տակաւին չկորուած, տակաւին չխզուած, տակաւին կենսարար արիւն հասցնող «պոր – տակապը» Հողի՛ն հետ, Հայաստանի՛ հետ — ու նաեւ մարդկային ա՛յն հաւաքականութեան, որ Ամենակարող Վեհապետն է Մայր Հայաստանի՛ հայ ժողովուրդի։

Հարկաւոր է դանել նո՛ր հաղորդակցութեան հաղարարարքան նո՛ր լեզուներ՝ Հայաստանի Հայութեան հետ հաղորդակցելու եւ անոր հետ հաղորդուելու համար։

Եւ վստահեցնելու, թէ այն ինչ իրենք չե՛ն կրնար ըսել, մենք պիտի ըսենք յըստակ, մէկիմաստ ու բարձրաձայն։

Վստահեցնելու, որ այն ինչ իրենք չե՛ն կրնար պահանջել, մենք պիտի պահանջենք միակամ, միասիրտ ու միաբերան։

Վստահեցնելու, որ այն որուն համար իրենք անզօր են պայքարիլ, անոր սիրոյն պիտի պայքարինք մենք՝ սրտով, մտքով ու հոգիով՝ անդուլ ու անվհատ, անվախ ու պատրաստ՝ գերագոյն տուրքով պսակելու մղուած պայքարը։

Բայց այս բոլորին հետ վստահեցնելու համար նաե՛ւ, որ կը հասկնա՛նք արենակից մեր եղբայրները Հայաստանի, որոնց որպէս ու հոգիի հարազատ մէկ մասնիկն ենք մենք։

Կը հասկնանք իրենց բաածն ալ, չբա՛ծն ալ։ Այն որ արտայայտուած է խօսքով ու պիտով, ու նաեւ այն որ հաղորդուած է պիո՛վ ու տաղնապէ։ Կ'ըմբռնենք անանձնական բաժանքը յանախ կապուած, երբեմն՝ արմատէն կտրուած լեզուներու։ Կ'ըմբռնենք, որ բիրտ ուժով պարտադրուած այս ու այն «լուծը» ճիշդ հակառակ արդիւնքը կ'ունենայ՝ կը խթանէ ակբը դէպի խորաններն ու խորհուրդները հայ ազգային անգնելի, կ'ամրացնէ կամքերը, որոնք այդ անգնելէն բիոդ արժէքներու ի խնդիր կը պայքարին, կը պոռպռատ դիմակցութիւնը, թէ տարաձայնութիւն ու ժամանակաւոր են վար – չակարգային տարազները, եւ անժամանակ կը նկատուի Թուրքիոյ բոլոր յաւերան։ Ներքին ճակատի վրայ — անդործութիւն, տնտեսական տագնապ, կիպրոսի թնճուկ։ Արտաքին ճակատի վրայ, Աթաթիւրքի ղէնքի ընկերը դժգոհ ձգած էր Ամերիկացիները, որոնց «մարդը» կը նշանակուի Ատալէքի նեղկայ նախագահը՝ Տէմիրել։

Կը մնայ նաեւ դիտնալ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ զինուորականներու դիրքը, որոնց ուած ըլլալով որ ասոնք չեն կրնար գոհ ըլլալ տեսնելով թէ գործի դլուխ պիտի անցնին կրկին անոնք զորս քշեցին 1960ին, այսինքն Մենտերէսեաններ (Ատոէթ)։

Եթէ վերջնական համաձայնութիւն չգոյանայ չորս կուսակցութեանց միջեւ, կը մնայ կրկին կանչել Ինէօնիւն ինչպէս քանիցս պատահած է։

ՊՈՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ, ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ

Պոնէն հասած լուրերը ցոյց կուտան թէ Գերմանացիք փոխած են իրենց ընթացքը Գահիրէի նկատմամբ, տեսնելով թէ հակառակ անոր որ տեղի տուին Նասրին, դադրեցնելով զէնքի առաքումը դէպի Իսրայէլ, եգիպտացիք չեն հրաժարած Ուլպրիխթը ընդունելու ծրագրէն։ Այս իսկ պատճառաւ, Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը որոշած է դադրեցնել տնտեսական, էմոտական եւ թէքնիք օժանդակութիւնը զոր կուտայ Արաբ Մ. Հանրապետութեան, եթէ Ուլպրիխթի այցելութիւնը չկնճռուի։ Պոնի կառավարութիւնը այնքան խիստ չէր եղած սկիզբը։ Արդարեւ նախ բաած էր թէ Ուլպրիխթ պիտ չէ մեծ պատիւներով ընդունուի, բայց խնդրոյ առարկայ չէր ընդունուիլը։ Մինչ այսօր էրհարտի կառավարութիւնը կը խորհի թէ զազրեցնելէ ետք զէնքի առաքումը դէպի Իսրայէլ, իրաւունք ունի ձայնը բարձրացնելու Նասրի դէմ։

Պոնի սպառնալիքը չի վերաբերիր առաքուած այն համաձայնագիրներուն ո – րոնց հիման վրայ, Դաշնակցային Հանրապետութիւնը 739 միլիոն մարքով կ'օժանդակէ եգիպտոսի հնգամեայ ծրագրին իրագործման։ Այդ պայմանագիրը ի զօրու կը մնան եթէ Պոն չուզէ օգտագործել «բարի վարմունքի» յօդուած մը, որ մաս կը կազմէ այդ պայմանագիրներուն մէկ որոշ մասին։ Նման յօդուած մը կը նախատեսէ որ եթէ Եգիպտոսի քաղաքական ընթացքը համապատասխան չէ Գերմանիոյ յայտերուն, Պոն կրնայ դադրեցնել իր օժանդակութիւնը։ Այդ 739 միլիոն մարքին վրայ, Գահիրէ տակաւին 100 միլիոն «առնելիք» ունի։

Պոնի նոր որոշումը աւելի կը վերաբերի Գերմանիոյ գործակցութեան, եգիպտական հնգամեայ երկրորդ ծրագրին։ Նայն առեն, Պոնի կառավարութիւնը Արաբին նախարարութեան մէկ բանագնացը ղրկած է Յորդանան։ Այս վերջինը Հիւսէյն թագաւորին յանձնած է նախագահ Լիւպքէի մէկ նամակը, ուր ան կ'ը խնդրէ Յորդանանի թագաւորէն որ միջամտէ Նասրի մօտ, ի նպաստ Արեւմտեան Գերմանիոյ չահերուն։ Հիւսէյն անմիջապէս Գահիրէ մեկնած է ու տեսնուած է Նասրի հետ։

Ամէն պարագայի մէջ, հաւանական չի նկատուիր, որ այս բոլոր փորձերը յաջողին ջնջել տալ Ուլպրիխթի Գահիրէ այցելութիւնը, մանաւանդ որ, Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետ յայտարարած է «մեծ պատիւ է, մեզի համար եղիպտացի նախագահին բարեկամական հրաւէրը եւ այդ հրաւէրը ցոյց կուտայ այն բարեկամական յարաբերութիւնները որոնք կան մեր երկու պետութեանց միջեւ»։

Պոն, սակայն, այն կարծիքն ունի թէ կրնայ դիջումներ ստանալ Գահիրէէն։ Մնաց որ դժուարութիւններ ալ կը ծագին Իսրայէլի հետ։ Այս առընչութեամբ, վարչապետ Էշքոլի ճառը չատ յստակ է։ Իսրայէլ որեւէ գնով չընդունիր զրամ կամ այլ զրանքներ ստանալ Պոնէն գիմնամթերքի փոխարէն։

Իսրայէլի Խորհրդարանն ալ իր վրդովմունքը յայտնած է Դաշնակցային Գերմանիոյ որոշումին առթիւ։ 26ի դէմ 54 ձայնով, Խորհրդարանը բանաձեւ մը քուէարկած է, ուր կը չեշտուի թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ որոշումը կը համապատասխանէ եգիպտոսի հակիսրայէլեան քաղաքականութեան ենթարկումի մը եւ Իսրայէլ պիտի վերաքննէ իր յարաբերութիւնները Դաշնակցային Գերմանիոյ հետ։ Էշքոլ յայտարարած է սակայն թէ տակաւին տրամադիր չէ «բոլոր կամուրջները քանդելու Գերմանիոյ հետ»։

ՎԻԷԹՆԱՄ

ՓԵՔԻՆ – ՄՈՍԿՈՒԱ ՄԵՐՁԵՑՈ՞ՒՄ

Պրաւդա կը գրէ թէ Խորհ· կառավարութիւնը գրական նախաձեռնութիւններ ձեռք առած է վերատեղծելու համար Խորհ· Միութեան եւ Զինաստանի հասարակաց եւ միակամ գործունէութիւնը արտաքին քաղաքականութեան, տնտեսութեան, առեւտուրի եւ մշակութային յարաբերութեանց մարզերուն մէջ։

Յօդուածը լոյս տեսած է երբ վարչապետ Կոսիգին Մոսկուա կը վերադառնար իր ասիական ճամբորդութենէն։ Կուսակցական պաշտօնաթերթը կը չեշտէ նաեւ թէ Կոսիգինի այցելութիւնը հիւսիսային Վիէթնամ եւ Քորէա եւ անոր խօսակցութիւնները չին դեկավարներու հետ, կը վկային թէ իր՛նչ համերաչխական ոգի կը տիրէ ընկերվարական երկիրներու յարաբերութեանց մէջ։

Փեքինի մէջ, փոխ–վարչապետ մտաչել Շէն եի յայտարարած է թէ խորհ համակեցութիւնը ամերիկեան աշխարհակալութեան հետ, որ աւելի կ'ամրապնդէ իր յարձակողական քաղաքականութիւնը, անկարելի է»։ Ըստ «Նոր Զինաստան» մամուլի գործակալութեան, մտաչել Շէն եի բուռն կերպով պատասխանած է «ամերիկացի ծալահէղներու պետը՝ Ճոն – սըն, որ անձնապէս հրահանգած է ռմբակոծել Վիէթնամի ժողովրդապետական Հանրապետութիւնը»։ Զինասկն աւելցուցած է։ «Ամերիկեան աշխարհակալութեան եւ անոր կողմնակիցներու դէմ բնդդիմութիւնը ամէնէն սրտիպատական պարտականութիւնն է, որ կայ աշխարհի ժողովուրդներուն առջեւ։ Անհրաժեշտ է որ անոր դէմ մղուած պայքարին մէջ, հարուածին հարուածով պատասխանուի»։

Ուշչինկոբն անհատականի չի նկատեր Զինաստանի վրայ յարձակիլ եթէ պատմականները պարտապրին։ Մոսկուա ալ «իմարութիւն» կը նկատէ պինդուլ պահանջել Վիէթքոնկի մէջ Կոմիքօ–Թոմսըն հանդիպումին տեղի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԵՐԷն վերջ Զինացիք ալ կը պատրաստուին նախագահ ղրկել։ «Ժողովուրդին Օրաթերթը» կը գրէ թէ նախագահ ղրկելի պատգամութիւնը Մաոկի եւ դրամական դրութեան մասին «իրատես եւ առարկայական» է։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՊՈՒՐԳԻԲԱ 30 օրուան ճամբորդութիւն մը սկսած է։ պիտի այցելէ արեւմտեան Միջերկրականի իր դրացիները։ Պուրկիբա, այս առթիւ, բացի արաբական երկիրներէն, պիտի այցելէ նաեւ Պարսկաստան, Թուրքիա, Իտալիա եւ Յունաստան։

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Նախագահ Կիւրսէլ չարուհակած է իր խորհրդակցութիւնները ընդդիմադիր չորս կուսակցութեան պարագլուխներուն հետ։ Լաւատեղեակ չրջանակներու համաձայն, չորս կուսակցութիւններն ալ համաձայն են համախմբումի նոր կառավարութիւն մը կազմելու համար, որ ապահովէ փոխանցման չրջանը մինչեւ Ընտրութիւնները, որոնք նախատեսուած են Յունիսի կամ Հոկտեմբերի համար։

Զորս կուսակցութիւնները արդէն համաձայնած են նախարարական պաշտօն –ներու բաչխումին չուրջ։ Իւրաքանչիւրը երեք նախարարութիւն պիտի ստանձնէ, բացի Ատալէքէն որ ութ նախարարութիւն պիտի առնէ։ Ակէ զատ Արդարութեան, Ներքին եւ Հաղորդակցութեան նախարարութիւնները ալ անկախներու պիտի յանձնուին։ Կ'ըսուի թէ վարչապետի պաշտօնն ալ անկախ մը պիտի առնէ։

Ինէօնիւի այս անսպասելի պարտութիւնը անչուչտ զարմանք պատճառած է, թէեւ «ծեր ազուէսը» պատասխանատու

ցելի ու յաւերժական Հո՛ղը հայրենի։

Հաստատ, անվրէպ եւ անմիջական հոգեկան կամուրջ պէտք է հաստատուի մե՛ր եւ մերիններո՛ւն միջեւ։ Հողի պաշտամունքով ապրողներու միջեւ։ Ռուսականն ու Թրքականը, ցարականն ու սուլթանականը, եւ նման բոլոր կարգի լուծերը գերեզմանողներու միջեւ։

Քառասուներեքե դաստիարակի՛չ տարիներէ ետք, փա՛ռք Աստուծոյ, սորվեցանք դանազանել, թէ ո՛վ ու ե՛րբ ու ի՛նչպէս ու ի՛նչ ոճով՝ Հողի սէրը, Հայաստանի անունը կը շահագործէ դմեզ խաբելու ու ծուղակը ձգելու համար, եւ ո՛վ ու ե՛րբ ու ի՛նչպէս ու ի՛նչ ոճով՝ մեզի կը փոխանցէ այն իրական, այն տիրական, այն իսկական սիրոը, որ կը բարախէ Հայաստանի հայ ժողովուրդի կուրծքին տակ։

Էր երբեմն, երբ թերեւս չէինք կրնար ընդնդմարել քօղին տակ թաքնուած դիմագիծը, երբ գուցէ այնքան «հաստ» էր այդ քօղը, որ մեր աչքերը անկարող էին զայն թափանցել։

Սակայն այսօր, ոչ մէկ «դիմակ» կը յաջողի կեղծել այնպէս, որ չտեսնուի բուն դէմքը՝ անոր հետն պահուրտած։

Եւ երբուած մեզեդիի առաջին «նոթ»ն իսկ կը բաւէ, որպէսզի յստակ դառնայ, թէ արդեօք հարապա՞տ է երգի ձայնը, թէ կեղծարարի մը կը պատկանի։

Աչքով ու ականջով՝ դանազանե՛լ սորվեցանք։ Կրնանք ըսել, թէ վերջին քառասուն տարիներէն բիոդ ու անոնց յատուկ պայմաններու հետեւանքով՝ մաս – նագիտացանք՝ «երկուութիւն»ը գատորոշելու «արուեստ»ին մէջ։

Այսօր, Հայաստանէն կուգան մեզի, մենք ալ՝ մեր հերթին կ'երթանք Հայաստան։

Հայաստանի մեր եղբայրները՝ այլեւ լուներուն չեն ըսեր. «Ասի տարագ է, ասի՝ վաւերական»։ *Միայն այլեւս աչքերուն կը նային՝ որմէ ետք՝* ՀԱՑ ՀՈ – ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ, ՈՐ ԿԸ ԽՕՍԻՆ։ Մեզի այլեւս անունը կը հասկացուի։ Մեզի այլեւս անունը կը հասկացուի։ «Ասի սրտէս է, ասի՝ ի պաշտօնէ»։ *Միայն մեր աչքերուն կը նային, որովհետեւ պիտեն,* ԹԷ ՀԱՑ ՀՈԳԻՆԵՐ ԿԸ ԽՕՍԻՆ։

Եւ որքան խո՛ր, որքան լա՛ւ, որքան իրա՛ւ՝ ՁԻՐԱՐ ԿԸ ՀԱՄԱԿՆԱՆՔ։

«ՅՈՒՄԱՒԵՐ»

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

3. Երբ 1918ի պատերազմը վերջացաւ դաշնակից դիւանագէտներ բազմաթիւ խոստումներ ըրած էին Հայերուն՝ ապահովելով զանոնք թէ պիտի ազատագրուէին թրքական տիրապետութենէն: 1920 Ապրիլին, Դաշնակիցներու Գերագոյն Խորհուրդը հրաւիրեց Միացեալ Նահանգներու նախագահը որպէսզի, իբրեւ իրաւարար, գծէ Հայաստանի սահմանները Վանի, Պիթլիսի, Կարնոյ եւ Տրապիզոնի նահանգներուն մէջ որոնք տակաւին թրքական իշխանութեան տակ էին եւ որոնք, Նախագահին որոշման համաձայն, պիտի կցուէին դրացի Հայաստանի Հանրապետութեան, այս վերջինը արդէն իսկ ճանչցուած ըլլալով, Դաշնակից պետութեանց կողմէ, իբրեւ անկախ ու գերիշխան պետութիւն:

Սեւռի Դաշնագիրը — որ ստորագրուեցաւ 1920 Օգոստոս 10ին՝ մէկ կողմէ Դաշնակից պետութեանց եւ Հայաստանի, միւս կողմէ Թուրքիոյ միջեւ — իր 88րդ յօդուածով կը վերահաստատէր Հայաստանի գերիշխան անկախութեան ճանաչումը: Մ. Նահանգներու նախագահը իր վճիռը արձակեց 1920 Նոյեմբերին, Հայաստանի յատկացնելով մօտ 40·000 քառ. մղոնի տարածութիւն մը: Յետագայ դէպքերու բերումով, սակայն նորածին հանրապետութիւնը միացաւ Խորհրդային Միութեան:

Երկարատեւ ու չարաշուք յապաղումը՝ Զինադադարէն մինչեւ Սեւռի դաշնագրին ստորագրութիւնը, դաշնակից պետութեանց — եւ նոյնիսկ Ազգերու Դաշնակցութեան — չկամութիւնը՝ Հայաստանի հոգատարութիւնը ստանձնելու, դաշնակից բանակներու կանխահաս մեկնումը Թուրքիայէն, Դաշնակիցներուն ձախողումը զինաթափ ընելու Թուրք հրոսախումբերը, յաղթական պետութեանց միջեւ փոխադարձ վստահութեան պակասը եւ մասնաւորաբար Մ. Նահանգներուն դժկամակութիւնը պատասխանատուութիւններ ստանձնելու Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, այս բոլորը վիժեցուցին պետութեանց կողմէ նախապէս տրուած որոշումները որոնք ձեւակերպուած են Սեւռի դաշնագրին մէջ: Յետագային Սեւռի դաշնագրին տեղ հաստատուեցաւ Լօզանի դաշնագիրը (1923 Յուլիս 24), որուն մէջ պատմութիւնը ի զուր պիտի փնտռէ որեւէ ակնարկ Հայաստանի մասին:

Այն դիւանագէտները որոնք քսանական թուականներու սկիզբը, կոչուած էին տնօրինելու փոքր ազգութեանց ճակատագիրը, յարմար նկատեցին մոռացութեան տալ քան թէ գործադրել իրենց յանձնառութիւնները հայ ժողովուրդին հանդէպ:

1920 Դեկտեմբերէն ի վեր Հայաստանը Խ. Միութեան բաղկացուցիչ հանրապետութիւններէն մէկն է, իր մօտաւորապէս մէկուկէս միլիոն բնակչութեամբ որ խըմբուած է 12·000 քառ. մղոնէն պակաս տարածութեան մը վրայ, մինչդեռ, տակաւին Թուրք տիրապետութեան տակ կը գտնուի Հայութեան պատմական հողերուն մեծագոյն մասը՝ անմշակ, ամուլ ու գրեթէ անմարդաբնակ:

4.— Հայկական հարցին լուծումը այսօր, կը պահանջէ.—

Ա) Հարեւան Խ. Հայաստանի հանրապետութեան վերադարձնել հայկական նահանգները, այնպէս ինչպէս սահմանագծուած են 1920ին, Մ. Նահանգներու նախագահին կողմէ, համաձայն Սեւռի դաշնագրին: Այս պահանջին հակազդելու նպատակով յառաջ բերուած այն չարաշուք փաստարկութիւնը թէ Հայութիւն չկայ այդ դաւառներուն մէջ, համարժէք է Թուրքիոյ ոճիրները օրինականացնելուց: Այսօր աշխարհի վրայ կ՚ապրին ոչ նուազ քան երեքուկէս միլիոն Հայեր, որոնց երկուքուկէս միլիոնը Խորհրդային Միութեան սահմաններէն ներս:

Բ) Հայրենիք վերադարձնել եւ այնտեղ հաստատել մօտաւորապէս մէկ միլիոն Հայեր որոնք ողջ մնացած են առաջին Համաշխարհային Պատերազմի արհաւիրքէն եւ այժմ կ՚ապրին օտար երկիրներ, մեծամասնաբար Մերձ. Արեւելքի մէջ:

Գ) Նիւթական համապատասխան հատուցում Թուրքիայէն, ի հաշիւ այն բոլոր հանրային ու անհատական սեփականութեանց զորս Թուրք կառավարութիւնը եւ Թուրք ժողովուրդը քանդեցին, փճացուցին, իւրացուցին կամ բռնադրաւեցին Առաջին Համաշխարհային Պատերազմէն առաջ, պատերազմի ընթացքին եւ պատերազմէն վերջը:

Ներկայացնելով հայ ժողովուրդին բաղձանքները Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Առաջին ընդհ. ժողովին Նախագահութեան, Դաշնակցութեան Գործադիր Մարմինը վստահօրէն կը հաւատայ թէ իրաւունքի ախոյեան հանդիսացող ժողովուրդները, պատեհ ժամուն քաջութեամբ ու վճռականութեամբ պիտի դիմաւորեն Հայկական Հարցը եւ արդարութիւնը պիտի գործադրեն հանդէպ ժողովուրդի մը որ կեանքի գերագոյն իտէալներու մասին ցոյց տուած իր անյողդողդ հաւատարմութեան պատճառով կրեց ոճիրներուն ամէնէն քստմնելին զոր պատմութիւնը երբեք արձանագրած ըլլայ:

Զարհուրելի աղէտ մը եւ անցեալի դառն յուսախաբութիւններ չեն կրցած փշրել հայ ժողովուրդին հոգին: Հեռու ընկճուելէ, ան կը պահէ իր կենսունակութիւնը, եւ լիովին ու գիտակցօրէն հպարտ իր հինաւուրց պատմութիւնով, անխախտ հաւատք ունի իր ապագայի մասին:

Արդարութիւնը եւ ազգերու պատիւը կը պահանջեն որ Հայաստան գոհացում ստանայ:

Ընդունեցէք եւայլն...:

Ստոր. Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ Տ. ԿՈՄԻՏԱՍ ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հ.— Թիֆլիզ, ութսունական թուականներէն առնուազն մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմ իր ազգ. բազմաթիւ վարժարաններով, Ներսիսեան դպրոցով, մեր Արեւելահայ հատուածին կրթական կեանքին մէջ կը դրաւէր առաջին տեղը:

Ի՞նչ է անոր այսօրուան վիճակն ու պատկերը, ի՞նչ են դպրոցներուն եւ աշակերտներու թիւը, անոնց ընդունակութեան եւ ազգային ոգիի մակարդակը: Ո՞վ կը պահէ դպրոցները:

Պ.— Այս հարցումին պատասխանը պէտք է բաժնել երկուքի: Նախ Թիֆլիզը ապա շրջանները:

Թիֆլիզը առանձին առնելով ունի տասնըմէկամեայ տասներեք վարժարաններ, շուրջ տասնըհինգ հազար աշակերտներով եւ ուսուցիչներով:

Մինչեւ վեցերորդ դասարան դասաւանդութիւնը զուտ հայերէն է, որու ընթացքին կը կազմուի տղան իբր Հայ: Եօթներորդ դասարանէն կը սկսուի աւանդուիլ վրացերէն եւ ռուսերէն լեզուները:

Տասնըմէկերորդ դասարանը աւարտող ու վկայական ստացող ուսանողը համալսարան կ՚ընդունուի, առանց քննութեան:

Մեր ուսանողութեան ազգային ոգիի մասին ձեր հարցումին պատասխանած կ՚ըլլամ, եթէ ըսեմ, որ անոնցմէ շատեր իրենց ուսումը շարունակելու համար փոխանակ տեղական վրացական կամ ռուսական համալսարաններ մտնելու, կը նախընտրեն երթալ Երեւանի համալսարանը:

Դպրոցներու պիւտճէն կը հայթայթէ պետութիւնը:

Հ.— Ինչպէս դիտէք Սփիւռքը եւ մասնաւորաբար կարգ մը հայկական գաղութներ կը գտնուին ձուլումի սպառնալիքին առջեւ, որուն դէմ կը պայքարինք հնարաւոր բոլոր միջոցներով:

Կա՞ն պատճառներ, որոնք ենթադրել տան, որ ձուլումի վտանգ կը սպառնայ Վրաստանի մեր գաղութին:

Պ.— Վրաստանի Հայութեան համար ձուլումի վտանգ գոյութիւն չունի: Մենք մեր առջեւ նման «խնդիր» չունինք: Պատճառն ալ այն է, որ ան կ՚ապրի հաւաքական պայմաններու մէջ:

Ինչպէս ըսի Վրաստանի 480 հազար Հայութեան միայն 250 հազարը կ՚ապրի Թիֆլիզի մէջ քով քովի. պարագան նոյնն է Սեւ ծովուն եւ Ախալքալաքի շրջաններուն համար: Այս հաւաքականութիւններէն անջատուած փոքր շրջաններ հարկադրաբար ենթակայ են զիրենք շրջապատող պայմաններուն:

Թիֆլիզի հայ միջին դասակարգը թէեւ մեր գրական հայերէն լեզուն չի խօսիր եւ ունի իր դաւառաբարբառը, որ սակայն միշտ հայերէն է եւ որ ոչ միայն ինք կը խօսի, այլ կը խօսեցնէ նաեւ Վրացիին:

Հ.— Ութսունական թուականներէն մինչեւ Ա. համաշխարհային պատերազմ Թիֆլիզը նոյնպէս արեւելահայ հատուածի մշակութային կեանքի կեդրոնն էր: Ան այսօր ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ:

Պ.— Առաջին համաշխարհային պատերազմէն ետք որոշ է, որ քաղաքական եւ ազգային դէպքերու բերումով շրջուեցաւ կացութիւնը: Բնական էր, որ Թիֆլիզի տեղը պիտի բռնէր եւ պէտք էր որ բռնէր Երեւանը, ուրախառիթ է, որ այսպէս ալ եղաւ:

Այսուհանդերձ այսօրուան հայ Թիֆլիզը նորէն ունի մշակութային եւ գեղարուեստական հարուստ կեանք, իր գրականութեամբ, թատրոնով ու գեղարուեստի այլազան մարզերով:

Վրացի Գրողներու Միութեան կից կայ «Հայկական բաժանմունք», որուն նախագահն է ծանօթ գրող Բենիկ Սէյրանեան, իսկ փոխ-նախագահը Սուրէն Աւջեան:

Այս Միութեան անդամները կը հրատարակեն բացի իրենց անձնական հեղինակութիւններէն, թերթ, տարեգիրք եւ այլ գործեր, բնական է հայերէն լեզուով:

Կայ թատերական կարեւոր եւ հետաքրքրական գործունէութիւն:

Հայկական առանձին թատրոններ եւ «փրոֆեսիոնէլ» թատերախումբեր ունինք մէկ հատ Թիֆլիզի մէկ հատ ալ Սոխումի մէջ, պետութեան ծախքով պահուող:

Ուրիշ շրջաններու մէջ ալ կան «ինքնագործ» կոչուած թատերախումբեր, որոնք կազմուած են կէս «փրոֆեսիոնէլ», կէս «սիրող» դերասաններէ:

Գեղարուեստական եւ գիտական մարզերու մէջ Վրաստանի Հայութիւնը ունի մեծանուն դէմքեր, արուեստագէտ, գիտ-

ԱՀԱՐՈՆ՝ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԵՒ ՏԱՂԱՉԱՓ

Առանց այլեւայլի, փութանք ըսել, թէ Ահարոնի «Մագաղաթներ»ը կը պարունակեն հաւասար ուժգնութեամբ բանաստեղծն ու միանգամայն տաղաչափը: Իսկապէս ամուր թուղթէ բերդ մը՝ որ կը տոկայ քերթողական հրավառ խանդին եւ տաղաչափական իմաստուն, դժուարահաճ տրամադրութիւններուն: Ահարոն կ՚երգէ երկնելով — այս բացատրութիւնը միայն կրնայ գոհացնել Հատորին ընթերցումէն իմ մէջս արթնցած հետաքրքրութիւնը: Կ՚երգէ իբրեւ բանաստեղծ, իր յուզումներուն, ամենազգի ըզգացումներուն յորդելովը, բայց միեւնոյն ատեն աշխատցնելով միտքը կամ, ըստ ինքեան, երգին հետ, սիրտին հետ անբաժան կ՚ընթանայ միտքն ալ ոչ այնքան հեռակայ տարբերութեամբ, գրեթէ ձայնին եւ լոյսին աննշան միջոցովը: Լոյսը կը փայլատակէ, եւ խուն ինչ, ահա ձայնը կը հասնի ահեղ ու միահետ: Ահա թէ ինչու ըսի՝ կ՚երգէ երկնելով: Ընդարձակ Հատորին պրպտումով ընթերցումը անխուսափելի կ՚ընէ այս տրպաւորութիւնը, զոր կը փափաքիմ պարզել:

Մէկ քամակի վրայ երկու տեսակ բեռ — բանաստեղծութիւն եւ տաղաչափութիւն, երեւութապէս զիրար վանող, բայց էապէս միեւնոյն ծառին պտուղը, հիւթը, չըսելու համար արմատը:

Շատ կայ բանաստեղծ առանց տաղաչափի: Շատ կայ տաղաչափ առանց բանաստեղծի: Երկուքը իրար լրացնելով անմահութիւնը կուգայ բոյն կը կազմէ անոնց մէջ: Բանաստեղծին ամբողջութիւնը կը կայանայ տաղաչափին ներկայութեան մէջ: «Ես բանաստեղծ դիժուարաւ կրնամ կոչուիլ առանց ներդաշնակութեան»: Երբ զգացումը բանաստեղծութիւնն է, զայն զգալի, իրական ընողն ալ ներդաշնակութիւնն է, որ կը մարմնաւորուի ձայներուն, վանկերուն, շեշտերու զուգակցութեամբ: Ահա ինչ որ Միլտոն կը բացատրէ մէկ տողի մէջ — Այն ատեն միայն իմաստներ ու զգացումներ կը յորդին իմ մէջ, երբ անոնց կ՚ընկերանայ «նուագաւոր ձայնը», ուրիշ բառով՝ ներդաշնակութիւնը:

Ստուար հատորին մէջ, գրեթէ ամէն կողմ, ձեռք ձեռքի տուած կը պարեն բանաստեղծն ու տաղաչափը: Մովսէսը Սինայի վրայ Եհովան կը թովէ՝ լերան ստորոտէն քաղելով Ահարոնի ձայնը, նուագը, ներդաշնակութիւնը: Այսպէս երկու եղբայր՝ Ամենակալին առջեւ, եւ այդ եղբայրութիւնը միացած Ահարոնին մէջ իբրեւ բանաստեղծ եւ տաղաչափ:

Իրական կամ արուեստական արժէքով հետզհետէ կ՚աճին մեր մէջ բանաստեղծներ եւ տաղաչափներ, առանձին մարզի մէջ փորձարկելով եւ ցուցադրելով իրենց խանդը: Ահարոն ահա մեծ փորձը կ՚ընէ, ճշմարիտ քերթողի յատկանշական երկու առաքինութիւնները — խանդ եւ արուեստարրացնելով իր Մագաղաթներուն մէջ: Կարդացէք — բոլոր կտորները, անոնց ալ կոտորակները իրարու կը յաջորդեն տեսակ մը կախարդութեամբ, կարծես քու ետեւէդ ինկած են բանաստեղծին բառերը, ու դուն զանոնք չես կարդար, զոց կ՚ըսես: Այնքան բարեպաշտօրէն զիրար գտած ընդգրկած են զգացումն ու արուեսը: Չէ՞ որ արդէն Բանաստեղծութիւնը գեղարուեստ է: Չէ՞ որ արդէն բանաստեղծութիւնը ձայնաւոր նկարչութիւն է, ինչպէս նկարչութիւնը՝ լուռ բանաստեղծութիւն: Այս սահմանումէն աւելի ի՞նչ կը պահանջէք, մէկ անձի վրայ ողջունելու համար բանաստեղծն ու տաղաչափը, ինչպէս ես հիմա կը համարձակիմ ընել:

Կ՚ըսեմ ահա մեր նոր սերունդին, մեծէն մինչեւ պզտիկը ուղղուելով.— Աղէտքի շրջանին, ինչպէս հիմա, այս ըսպասումի շրջանին, ո՞ր բանաստեղծներէն աւելի հաճոյք կը զգայ, որո՞նք զինքը կը հրահրեն աւելի:— Ապահովաբար անոնք որ զգացումը կուտան յարակից «նուագաւոր» ձայնով, ինչ որ նոյնն է ըսել՝ անոնք որ հաւասար չափով կը խօսին, միանգամայն կը գործեն: Չէ՞ որ ամէնէն մեծ բանաստեղծութիւնը ստեղծագործութիւնն է — աշխարհներ, ամենուրեք տիեզերքին մէջ, որ կայկայուած են խորքով — զգացումով — եւ կը թաւալին, անտես կը գլորին — ներդաշնակութեան շարժումով: Թռչունին զգացումը չենք զգար, այլ ձայնը — ներդաշնակութիւնը — տաղաչափութիւնը կը հրամայէ մեզ, ինչպէս կ՚ըսէ դարձեալ անմահանուն Միլտոն, իր այս անմոռանալի դասը քաղելով Հոմերոսէն, Վիրգիլիոսէն, դասական աշխարհին Պառնասոսէն:

Ի՛նչ անոյշ ձայներ կը գլգլան յաճախ արտասահմանի հայ թերթերուն մէջ մեղմիկ ջուրերու նման, որոնք երկրին ամէնէն մաքուր ընդերքէն կը հոսին, ինչպէս զգացումները այս հալածական ժողովուրդին խորքէն: Իբրեւ բանաստեղծութիւն, իբրեւ խանդ, իբրեւ հուր, նիւրական ու պատելի, բայց «նուագաւոր ձայնը», շեշտը, հատածը, կրակին ճարճատիւնը, խանդին բոցը, ստեղծագործութեան հմայքը կը պակսի յաճախ:

ԵՏԱՆ

(1 Շար.)

նական, ուսուցչապետ եւ ակադեմիկոս-ներ, որոնք ինչպէս տեսակցութեանս ըս-կիզբը յայտնեցի, «կը ներածուին» Հա-յաստանէն:

Թերեւս քիչ մըն ալ այս է պատճառն-երէն մէկը, որ Թիֆլիզի մշակութային կեանքը նախկինը չէ, եւ մտաւորա-կանութիւնն ալ միջակ:

Հ.— Ապրիլեան Եղեռնի մասին ի՞նչ կը մտածէ եւ ի՞նչպէս կ'ուզէ իր մասնակ-ցութիւնը բերել անոր յիսնամեակի ոգե-կոչումին:

Պ.— Վրաստանի Հայութիւնը է' ու կը մնայ մէկ անանջատելի մասը բովանդակ Հայութեան:

Մեր ազգային բոլոր հարցերուն հան-դէպ նոյն մտահոգութիւնները եւ բաղ-ձանքները:

Այս շրջագիծին մէջ աւելորդ է ըսել, որ ան իր ամբողջ հոգիով կը զգայ եւ կ'ապրի Ապրիլեան Եղեռնը:

Անոր յիսնամեակի ոգեկոչումին պիտի մասնակցի անկասկած: Սակայն նկատի ունենալով մեր պայմանները, կը կար-ծեմ, թէ ան ցուցական բնոյթ պիտի չկրէ:

Որքան որ դիտեմ ոգեկոչումի ա-ռընչութեամբ ծրագիրներ կազմուած են բայց թէ ո՞ւր հասած են, տեղեակ չեմ, քանի որ շուրջ երկու ամիս է, որ Թիֆ-լիզէն բացակայ եմ:

Հ.— Քանի մը խօսք ալ մեր երկու սի-րելի Հայրապետներուն Ատիս-Ապապայի հանդիպումին եւ երկու Կաթողիկոսու-թեանց յարաբերութիւններուն մասին:

Պ.— Տարակոյս չկայ, որ մեր երկու Վեհափառ Հայրապետներուն հանդիպու-մը ցանկալի եւ ուրախառիթ պարագայ մըն էր ազգային տեսակէտէ եւ մեր բո-լորին համար:

Որովհետեւ կային լուսաբանութեան եւ լուծման կարօտ խնդիրներ, որոնք երկու Հայրապետներու հանդիպումով ու անձ-նական քննութեամբ կրնային բարեյաջող արդիւնքի մը յանգիլ:

Այնտեղ անցուած ամբողջ ժամանակի ընթացքին երկու Հայրապետներու յա-րաբերութիւնները ջերմօրէն սիրալիր էին:

Ինչպէս իրենք ալ առանձին առանձին յայտարարեցին, ազգային հիմնական հ ա ր ց ե ր ո ւ մէջ բոլորովին հա-մաձայն էին: Տարակարծութիւններ կա-յին ու կան կարգ մը գործնական հարցե-րու եւ անոնց մեկնաբանութեանց շուրջ, որոնք յոյս ունինք, որ ժամանակի ըն-թացքին պիտի լուծուին, մեր Հայաս-տանեայց Եկեղեցիի միասնականութեան ոգիի շրջագիծին մէջ:

ԿԱՅԾ ԿՈԿԱՆԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԳՆՉՈՒՆԵՐԸ

Ինքնաշարժի գիւտը մեծ հարուած տը-ւաւ այս տարօրինակ ցեղին, որ անյիշա-տակ դարերէ ի վեր իրեն սիրական զբա-ղում ըրած է թափառումը:

Այսուհանդերձ որքան ալ հաղուագիւտ ըլլային բեռնատար կենդանիները՝ անոնք ասդիէն անդիէն ճարելով կաղ ձի մը, քոսոտ էշ մը, խարխլած ինքնաշարժ մը դէշ աղէկ կը շարունակէին իրենց ճամ-բան, եթէ քարիւղի սահմանափակումը չիջեցնէր «շնորհաց հարուածը»:

Այս թափառաշրջիկ ցեղը ունի այլազան սովորութիւններ, որոնք կառավարական սեղմումներու պատճառաւ թերեւս օր մը պատմութեան անցնին, ինչպէս որ արդէն անցաւ՝ դիւղէ դիւղ շրջելու իրենց յատ-կանշական մէկ սովորութիւնը:

Քաղաքակիրթ ժողովուրդներու մէջ ե-զածին հակառակն ըլլալով՝ ընտանեկան քսակին տէրը գնչու կինն է: Այս սովո-րութիւնը գնչուներու մէջ արմատացած է անոր համար, որ մինչ այրը կը զբաղի ընտանիքին կենդանիները խնամելով ու կառքերը նորոգելով, գնչուհին դրամ կը շահի բախտագուշակութիւն ընելով:

Եթէ պատահի, որ գնչու այրը ձի մը կամ կառք մը ծախելով դրամ շահի, վաստակը կը յանձնէ կնոջ՝ յետոյ մանր մունր ծախքերու համար անկէ ետ ստա-նալու պայմանով:

Գնչու մօր մը համար հարստութեան աղբիւր է ամուսնանալու տարիքի մէջ դուստր մը ունենալը: Ապագայ փեսա-ցուն պարտաւոր է մինչեւ երեք հազար տոլարնոց դրամօժիտ տալ՝ կարենալ ա-մուսնանալու համար իր սիրած աղջկան հետ: Ամուսնական սակարկութեան մէջ խեղճ հայրը ձայն չունի: Մայրը, որ իր աղջիկը տարիներով կերակրած ու հագ-ուեցուցած է, մինչեւ որ իր ըրած ծախ-քերը բաղադրեալ տոկոսով ետ չառնէ՝ աղջկան «փապուճ»ն իսկ չի տար փեսա-յին:

Գնչուները ունին իրենց սեփական լե-զուն, որ բոմանի կը կոչուի: Այս լեզուն որեւէ նմանութիւն չունի ծանօթ լեզու-ներու հետ, հետեւաբար անոնք օտարա-կանի մը ներկայութեան ազատ համար-ձակ կը փոխանակեն իրենց կարծիքները՝ առանց հասկցուելու վախը ունենալու:

Գնչու բախտագուշակները, բնական է, որ ապագայ գուշակելու կարողութիւն չունին: Բայց շատ երկիր թափառելէն ու շատ մարդոց հետ յարաբերելէն՝ անոնք այնքան շատ սերտած են մարդկային հո-գեբանութիւնը, որ երբ յաճախորդ մը կը ներկայանայ իրենց, վեր ի վերոյ դիտեն թէ ան ինչո՞ւ եկած է:

Դատելով մարդու տարիքէն, հագուստ-կապուստէն, արտայայտութենէն, զըն-չուհին կը հասկնայ, թէ իր յաճախորդը դժուարութիւն ունի սիրոյ մէջ, առեւ-տուրի մէջ, ընտանեկան յարաբերու-թեանց մէջ, եւայլն: Եւ ապահով ըլլալու համար իր նկատման մասին, ան նախ երկդիմի խօսքեր կ'ընէ՝ ակնարկելով մէկ կամ միւս պարագային, ուշադրութիւն ընելով թէ իր խօսքերը ի'նչ հակազդե-ցութիւն կ'ընեն յաճախորդի դէմքին վը-րայ:

Եթէ յաճախորդը անտարբեր ու թերա-հաւատ կեցած է, գնչուհին կը հասկնայ թէ սխալ հետքի վրայէ կ'երթայ, ուստի վարպետութեամբ խօսակցութեան նիւթը կը փոխէ եւ կը փորձէ ուրիշ նիւթ մը՝ մինչեւ որ «ճիշդ» գուշակութիւնը կ'ընէ: Այսինքն մինչեւ որ յաճախորդին այցե-լութեան շարժառիթը գտնէ, եւ անոր բաղձանքին համաձայն խօսելով՝ կողոպ-տէ դրամները:

Շատեր մեծ հաւատք ունին, գնչունե-րու ծախած երազահաններու եւ աստղա-բաշխական դիրքերու վրայ: Սակայն, զարմանալի է, որ գնչուները ոչ կը գրեն ոչ ալ կը տպեն նման դիրքեր: Այդ դիր-քերու հեղինակներն են կարգ մը խաբե-բայ «փրոֆեսէօր»ներ, որոնք իրենց ապ-բանքը կը քշեն գնչուներու միջոցաւ, վստահ ըլլալով, թէ միայն գնչուներու բախտագուշակութեան հաւատացող մի-ամիտներն են որ պիտի գնեն ու կարդան իրենց սոփեստութիւնները:

Գնչուները դարերէ ի վեր բնութեան գիրկը ապրելնուն համար՝ քիչ շատ դի-տեն բոյսերու բժշկական յատկութիւն-ները: Բայց կարելի չէ վստահիլ անոնց պառաւական դեղերուն, քանի որ փորի կամ գլխու ցաւի համար նոյն դեղը կու տան, մինչդեռ այդ ցաւերը արդիւնք են երկու տասնեակ մը տարբեր պատճառ-ներու:

Գնչուները դրամ կը շահին, նաեւ կա-խարդութեամբ, ձեռնահմայութեամբ եւ հմայագործութեամբ:

Անհիմն է ժողովուրդին մէջ արմատա-ցած այն նախապաշարումը, թէ գնչու-ները տղայ կ'առեւանդեն: Գնչուները ի-րենցմէ չեղողները «կաժօ» կը կոչեն եւ եթէ կ'ուզեն իրենց մէկ ցեղակիցը անար-դել՝ կ'ըսեն. «աւելի դէշ քան կաժօ»: Կաժօները արհամարհող այս մարդիկը պատճառ չունին անոնց զաւակները գող-նալու եւ մեծցնելու: Արդէն այն իրողու-թիւնը, թէ դարերէ ի վեր իրենց ցեղա-յին դիմագիծը երբեք չէ փոխուած, փաստ է թէ ուրիշ արիւն չէ խառնուած իրենց երակներուն մէջ:

Միջակ գնչուն շատ վարպետ, ճարտար եւ խորամանկ է: Կը սիրէ խաբել կաժօ մը՝ ճիշդ կաժօ մը խաբելու հաճոյքին համար: Իրենց միջեւ խիստ պատուաւոր եւ ուղղամիտ են:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՔԷՄԱՆՉԱՀԱՐ ՌՈՒԲԷՆ Քոթ տ'Ազիւրի շրջանին մէջ քանի մը նուագահանդէսներ տալէ վերջ, Փետրուար 21ին պիտի ներ-կայանայ Մարսիլիոյ Հայութեան՝ Սփը-լանտիտ պանդոկի սրահին մէջ:

ՇԱՀԵԿԱՆ ԱԻԱՐՏԱՃԱՌ ՄԸ

Լոյս տեսաւ Ալֆորվիլի ընկերվարական մասնաճիւղի քարտուղար՝ Ժողէֆ Ֆրան-չեսքիի տոքթորայի աւարտաճառը: Մօտ 400 էջերէ բաղկացած, այս թէզին խո-րագիրն է.—

Les Groupes de Pression dans la défense de l'enseignement public.

Կարեւոր հատոր մըն է թէ' դաստիա-րակիչներուն համար եւ թէ' քաղաքական դիտութեան:

Գիրքին առաջին մասին մէջ, Ֆրանչես-քի մանրազնին կերպով կը պարզէ այն զանազան համախմբումները, որ կան հանրային դպրոցին շուրջ եւ անոր ներ-կային ու ապագային մտահոգութիւնը:

Երկրորդ մասին մէջ, հեղինակը կ'ու-զէ մեզի ցոյց տալ այդ խմբաւորումները գործի վրայ, այսինքն ի՞նչպէս կը գոր-ծեն որպէսզի կառավարութիւնները նը-կատի առնեն անոնց փափաքները: Հոն, երեւան կ'ելլեն յարաբերութեանց ցան-ցը, զանազան շփումները, միջամտու-թեան թեքնիքները եւ վերջապէս գործու-նէութեան զանազան ուժեր: Նոր բաներ, որոնք մէջտեղ կը հանեն թէ ի'նչպէս իշ-խանութեան կնիքը չունեցող համախմբ-ումներ ազդեցութիւն ունին սակայն ա-նոր վրայ: Կը տեսնուի թէ հսկայ մեքե-նականութիւն մըն է զոր Ֆրանչեսքի կէտ առ կէտ կը պարզէ մեր առջեւ:

Յիշենք որ այս փայլուն աւարտաճառը «Շատ Լաւ» յիշատակութեան արժանա-ցած է Փարիզի Իրաւաբանական եւ Տըն-տեսական Գիտութեան համալսարանին առջեւ:

Նախաբանը ստորագրած է Փօլ Պաս-թիտ, Էնսթիթիւի անդամ եւ նոյն Հա-մալսարանին դասախօս:

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Աշխարհի ամէնէն թանկարժէք դրոշ-մաթուղթերէն երեքը կը գտնուին Լիբա-նանցի երկաթագործի մը ձեռքը: Երեքն ալ կը ներկայացնեն Մայա Տեսնուտան, նկարիչ Կոյայի գլուխ գործոցը եւ կը կրեն 1828 թուականը, երբ Սպանիոյ թագաւորը հրամայեց ձեռքով չինել քանի մը հարիւր այս դրոշմաթուղթերէն՝ իբր յարգանքի ապացոյց հանդէպ մեծ նկա-րիչին: Բացի երեքէն, բոլորն ալ փճա-ցած են: Եւրոպացի եւ ամերիկացի դրոշ-մաթուղթ հաւաքողներ բազմաթիւ ան-դամներ, այցելեցին Լիբանանցի երկա-թագործին եւ կարեւոր գումարներ առա-ջարկեցին այդ դրոշմաթուղթերուն հա-մար: «Ասոնք մեր ընտանիքին սեփական-ութիւնն են: Երբեք չեմ ծախեր, նոյն-իսկ եթէ անօթի մեռնիմ» յայտարարած է երկաթագործը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (159)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Հիմա գայն ալ իմացայ. բայց նաեւ հասկցայ որ եթէ դուք հոն ըլլայիք դեռ աւելի շուտ անոնց ձեռքը պիտի իյնար: Գացէք, ձեր մայրերու քզանցքներու ե-տեւը պահուրտելու համար: Եւ որպէսզի պարապ չերթաք՝ ասիկա ձեզի ամէնուն համար է, ահա, առնէտներ ...

Ու այնպիսի ապտակ մը իջեցուց այդ լայնկզակ մարդուն որ ան քովինին վրայ ինկաւ:

Յաջորդ ակնթարթին սուրը քաշած կ'ուզէր զանոնք ծեծել, բայց անոնք ցըր-ուեցան, փախան ճամբուն վրայէն:

— Յարդանքներս Գէորգ Շերետիին, — պոռաց անոնց ետեւէն, — կը մաղթեմ որ լաւագոյն զինուորներ ունենայ: Առ-նէտներ ...

Եւ անոնց ետեւէն թքաւ:

Քաշացիները մրմռալով ցրուեցան դաշ-տերու մէջ՝ հեռանալով ճամբէն: Գրի-գոր ալ չնայեցաւ անոնց: Ինքն ալ ճամ-բայ ելաւ ու իր ձին զդաց անոր խթանի հարուածներէն, որ տէրը բարկութենէն կը դողար:

Գնչուներու խումբը մը տեսաւ ճամ-բուն վրայ: Արդեօք քաշացինե՞րը դար-ձուցեր էին անոնց կառքը կամ ինքնիրեն փոս գլորեր էր — վերջապէս գնչուները կ'աշխատէին կառքը դուրս քաշելու:

Գրիգոր ակնարկ մը տուաւ դէպի ե-տեւ, տեսնելու համար թէ իր զունդը որքան հեռու է դեռ: Ապա անոնց սպա-սելով կեցաւ Գնչուներուն առջեւ, ու բարկութիւնը մոռնալու համար սկսաւ դիտել զանոնք:

— Հոս նայէ, — գոչեց յանկարծ ու-բախութեամբ, — Շարքէօղի բարեկամս:

Գնչուներէն մէկը ցնցուեցաւ ապա ժպտեցաւ այդ սիրալիր ձայնին վրայ: Գլխարկը հանեց ու ստէպ ստէպ ծռելով մօտեցաւ, մինչ խորամանկ նայուածքը Գրիգորին վրայ կը պտըտցնէր:

— Չե՞ս ճանչնար զիս:

— Ի՞նչպէչ թէ չեմ ճանչնար, մեծա-պատիւ տէր իմ, ձեռքերնիդ ոտքերնիդ պագնեմ: Անմիջապէչ ճանչցայ, միայն թէ անուննիդ չեմ կրնար կոր միտքչ բե-րել:

— Հոգ չէ հիմա կը յիշես: Ի՞նչ կ'ընես հոս: Կը տեսնեմ որ խրտուիլակի նման քուրջեր հագեր ես:

Գնչուն գրեթէ վախցած նայեցաւ ինք-նիր վրայ. ստուգիւ հագիր ցնցոտիներ ունէր, շապիկ մը ու չուխայէ կարկտան-ներով կաշիէ տաբատ մը միայն ունէր վրան, կամ լաւ եւս կաշիէ կարկտաննե-րով չուխայէ տաբատ մը: Սրունքները կ'երեւէին ու ոտքը բոպիկ էր:

— Չի ունի՞ս:

— Ուշկի՞ց ունենամ, ձեր մուճակնե-րուն շրունքները համբուրեմ, կտրիճ տէր իմ, ուշկից ունենամ: Երբեք ալ պի-տի չունենամ:

— Հետս էկէր եկուր, ծերուկս, ուրիշ հրացան նորոգողներու հաւասար կը վճարեմ քեզի: Եթէ ամիս մը ծառայես հոն՝ ձի ալ կ'ունենաս: Եւ իբր յաւել-ուած այնպիսի կարմիր տաբատ մը պի-տի տամ քեզի՝ որ բոլոր Գնչուները պի-տի ճաթին նախանձէն:

Գնչուն ժպտեցաւ: Իր պատառոտուն հագուստներուն ակնարկ մը տուաւ, ա-պա նորէն զինուորականին նայեցաւ ու ակնարկ մը տուաւ, ապա նորէն զինուո-րականին նայեցաւ ու սկսաւ գլուխը քե-րել:

— Էկէ՞ր: Շատ տաք պիտի ընէ հոն, տէր իմ:

— Դու երբեք մի վախնար տաքէն: Ա-մէնէն զով մարտկոցին տակ պիտի կարե-նաս աշխատիլ: Դուն պիտի ըլլաս իմ զէնք նորոգողս:

Ու Թուրքերէն շարունակեց.

— Ալլահ իշինի ռասթ կէտիրսին (Աստ-ուած օգնէ այս գործին մէջ):

Գնչուն վեր ցատկեց:

— Գրիգոր Պոռնեմիշշա, իմ կտրիճ տիար գնդապետչ.— գոչեց ու ձայնը գր-բեթէ կայծ կը նետէր ուրախութենէն.— վախ, ձեր ձիուն ոտքերն ալ պագնեմ: Վախ, էշ արդէն գիտէի. աշ գիշեր դե-զին շարեակ տեշայ երազիշ մէջ ...

— Ինչ եւ իցէ, վերջապէս ճանչցար զիս:

— Հարկաւ, հարկաւ, ի՞նչպէս չճանչ-նայի, ձեր շիրուն ոտքերը պագնեմ, ան-միջապէս ճանչցայ, միայն չհաշկցայ թէ ո՞վ էք:

— Ուրեմն հետս կուգա՞ս:

Գնչու վախցած գլուխը քերեց:

— Կուգայի, Աշտուած վկայ որ կու-գայի ...

— Եկուր, ուրեմն ...

— Միայն թէ այդ անօրէն Թուրքերը ... — ու երկու ձեռքերով սկսաւ քերել գլուխը, — Աշտուած զիրենք երկու ոտ-քերէն ալ կաղացնէ:

— Ինչո՞ւ կը վախնաս, դեռ հոն չեն:

— Բայց պիտի ըլլան, շուները: Ուր որ զինուորները այշպէչ կուգան ու կ'եր-թան,, օդը առողջարար չէ:

ԿԵՉԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ռոզ Հանըմեանէ 20 Ֆրանք, իր ամուսնոյն՝ Արտաւազդ Հանըմեանի մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ:

×

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները՝ ողբացեալ Անդրանիկ Վառնաճեանի թաղման առթիւ, Փոխան ծաղկեպսակի.— Գեղամ Խոսրովեան՝ Առաջնորդարանին 20 Ֆր.: Այրի Տիկ. Էլիզ Վառնաճեան՝ եկեղեցւոյ 50, Կապոյտ Խաչին 50 եւ Աղքատախնամին 50: Հրանդ Ունճեան Կ. Խաչին 30: Թորիկ Նիկողոսեան եկեղեցւոյ 10: Բարսեղ Տէմիրճեան Կ. Խաչին 20: Սիրուն Տիւզիկեան Աղքատախնամին 30: Երուանդ Սինանեան Աղքատախնամին 30: Ենովք Արմէն եկեղեցւոյ 10: Այրի Տիկ. Թէրզիպաշեան Աղքատախնամին 10, Կ. Խաչին՝ 10: Յակոբ Մերճանեան եկեղեցւոյ 10, Աղքատախնամին 10 եւ Կ. Խաչին 20: Վ. Միսթիք Կ. Խաչին 10: Վարդան Պանտիկեան Առաջնորդարանին 30: Այրի Տիկ. Շալճեան եւ զաւակները «Հայ-Բոյժ»ին 20: Մկրեան Առաջնորդարանին 20 եւ եկեղեցւոյ 10: Կիրակոս Վարդանեան Աղքատախնամին 10: Հայկ Տատուրեան Աղքատախնամին 10 եւ եկեղեցւոյ 10: Այրի Տիկ. Լուիզ Աշճեան Կ. Խաչին 20 եւ Մարսէյլի Կ. Խաչին 20: Մկրտիչ Զօրպաճեան Առաջնորդարանին 20: Ալպէռ Զօրպաճեան Առաջնորդարանին 30: Գրիգոր Հոթոթեան, Առաջնորդարանին 20: Օննիկ Սինանեան Աղքատախամին 50:

×

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, եկեղեցւոյ զմբէթի նորոգութեան համար:

Պարոններ Գրիգոր եւ Ահարոն Դաւիթեան եղբայրներ 100ական Ֆրանք, իրենց հօր Պօղոս Դաւիթեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան 20 Ֆրանք Աստուր Պաղըրճեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Փառատօնը այս տարի կը լրացնէ իր քսանամեակը: Կիրակի, Մարտ 14, ժամը 14,30ին Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՈՇԻ

ի նպաստ համալսարանական ուսանողներու բուժարաններուն ուր կը դարմանուին բոլորը առանց դաւանանքի կամ ազգի խտրութեան:

Կը մասնակցին 14 ազգերու ժողովրդական խումբերը: Խօսք կ'առնէ համալսարանական բուժարաններու ընդհ. տնօրէն

ՏՈՔԹ. Տ. ՏՈՒԱՏԻ

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն ապահովել տոմսերը դիմելով Սորպոնի դռնապաններուն:

Գին.— 6, 5, 4 եւ 3 ֆրանք:

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ 250ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նուագահանդէս Մարսէյլի մէջ Քեմանչիստ ՌՈՒԲԷՆԻ կողմէ:

Կը նախագահէ

Պ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆ

Կը մասնակցին

ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ, Օր. Ալիս Ստամպոլեան (երգ), դաշնակ Օր. Էլիան Խաչատուրեան

Կիրակի, Փետր. 21, ժամը 21,30ին Սփլանտիտի սրահներուն մէջ, 31 Պուլվառ տ'Աթէն:

Տոմսերը ապահովել.—

Արամ Շեխիկեան,	հեռաձայն	20-33-80
Գառնիկ Տէրոյեան,	»	62-51-31
Պառ Ռաֆֆի	»	20-71-10
Ա. Փափազեան	»	62-42-89
Ս. Արզումանեան	»	20-40-37
Քէչեան	»	20-43-15
Մինաս Պօղոսեան	»	20-10-99

Վաղարշակ Տէր-Վարդանեան եւ Պօղոս Արզումանեան

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը կը տօնուի Փարիզի մէջ, կիրակի, Փետրուար 28ին ժամը 16էն 22:

Ֆրանքեւզուիցերական սրահը
10 Ռիւ տէ Մեսաժըրի
(Մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէռ)

հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին

Կը նախագահէ

ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

Կը խօսին

ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. Ժոսըլին Տիրատուրեան (երգ) Օր. Օր. Էլիան Նիկողոսեան, Մատլէն Փուշունեան (արտասանութիւն), Մկրտիչ Պօղոսեան (երգ), Տէր եւ Տիկին Վիգէն Թորոսեան (կովկասեան պարեր), եւ Նայիրի պարախումբը զեկավարութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի:

Խնջոյք հաճելի մթնոլորտի մէջ:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին:

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին, Ազգային Տան սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կը խօսի ընկ. Գեղամ Կանանեան:

Գեղարուեստական բաժին, որուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն արտասանութեամբ ընկերուհիներ Շաքէ Ղազարեան, Ալիս Ալթունեան եւ ընկ. Գէորգ Մանտալեան:

Նոր Սերունդի երգչախումբը ազգային յեղափոխական երգերով եւ պարախումբը հայկական պարերով:

Կը ներկայացուի
Ռուբէն Զարդարեանի
« ԲԱԳԻՆԻ ՓԱՌԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ »
Կենդանի պատկեր:

Օրուան խօսնակ
ընկ. Կարապետ Յովակիմեան
Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Հայրենակցական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս շաբաթ ժամը 23,15ին, Ֆրանս-Քիւլթիւրի վրայ Փրոֆ. Օլիվիէ Քլեման կը խօսի Հայ. Եկեղեցւոյ շուրջ: Նաեւ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԵՏ:

ՄԱՐՏ 20ԻՆ, նոյն ժամուն, նոյն կայանէն: Հայկ. Արուեստը.— Հայկ. մանրանկարչութիւնը Օր. Սիրարփի Տէր-Ներսէսեանի կողմէ եւ «Հայկ. Արուեստի ազդեցութիւնը Ռոման արուեստի վրայ», Փրոֆ. Պալթրիւզիաթիսի կողմէ:

ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ՝ «Հայերը Լիբանանի մէջ»

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9.30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին

Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 21, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.Ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
31, AVENUE GEORGE V — PARIS

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԱՆՏՐԷ-ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՓՈՆՍԷԻ
Ֆրանսայի դեսպան, նախագահ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի
Երկու նուագախումբ, Քօթիյոն - թօմպոլա, խնամուած պիւֆէ,
Սովորական գիներով

YOSKA NEMETH
Vedette des disques « Festival », Grand Prix du disque
et sa formation tzigane

Զրի թօմպոլա դրաւուած սեղաններու թիւով, օժանդակութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբի:

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները, դիմելով
U.G.A.B. 11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18
Կամ Փրովանս 07 - 25 եւ 61-10:
Մուտք 10 Ֆրանք, Ուսանողներուն 5 ֆրանք
C. C. P. 8019-72, Paris

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէները ու խումբերը Կիրակի (21 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 15ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Զորեքշաբթի (Փետրուար 17), ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 15,30ին, ընկեր Հիսայեանի բնակարանը՝ 38, Ռիւ տիւ Մենիլ, Անիէռ:

Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին, Օհանջանեան ակումբը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրակար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Միջին ալիք 196 մեթր:
Կարճ ալիք 31, 10 - 25.55, 19.84:

Այս Կիրակի օր, Հռոմի ժամով 10.30ին, Վատիկանի ռատիոկայանէն պիտի սփռուի Հայկական ձայնաւոր Ս. պատարագը, զոր պիտի մատուցանէ Հայր ՊՕՂՈՍ Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

Օրուան քարոզը պիտի խօսի ՆԵՐՍԷՍ Ծ. Վ. ՍԷԹԵԱՆ, նիւթ ունենալով «Վարդանանց կտակը»:

Պատարագի երգեցողութիւնը պիտի կատարուի Լեւոնեան վարժարանի եւ Մխիթարեան ուսանողարանի ժառանգաւորներու կողմէ:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ - (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՅՐԱՍՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
18
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
13 FEVRIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10236 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — Nº 10.236

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՆ

Պատմական դէպքերէն քառասունըչորս տարի վերջ ալ տակաւին կան մարդիկ, որ լրիւ չեն հասկցած 1921 Փետրուար 18ի ժողովրդական ապստամբութեան ոգին ու իմաստը:

Անբաւելի հիւանդներ են անոնք, որ կը յամառին «աւանտուրա» (արկածա – խնդրութիւն) որակել յանուն ազատու – թեան հայրենի հողին վրայ օտար, բռնակալ ուժերու դէմ մղուած կռիւը:

Հինգուկէս դար սարկութեան մէջ, օ– տարի լուծին տակ ապրելէ ետք վերջա – պէ՛ս իր զաւակներու արեան գնով ապա – տութեան տիրացող եւ անկախ հայրենիք կերտող հայ ժողովուրդը երեսուն ամիս միայն պիտի վայելէր անկախութեան բա– րիքները: Ու յանկարծ կրկին պիտի էյ– նար բռնակալութեան տակ:

Դարերով իրարու թշնամի Ռուսն ու Թուրքը մեր չար բախտէն իրարու հետ պիտի զինակցէին՝ իր սպրմին մէջ խեղ– դելու համար նորատեղծ Հայաստանի Հանրապետութիւնը:

Մէկ կողմէ Քեազիմ Քարապէքիրի բա– նակը Ալեքսանդրապոլի մէջ նստած կը սպառնար գրաւել մայրաքաղաք Երեւա – նը, միւս կողմէ բոլշեւիկեան կարմիր բանակի 11րդ զօրագունդը Ադրբէջանի կողմէն կը յառաջանար դէպի Հայաստա– նի սահմանները:

Մինչ 1920 Դեկտ· 2ին Ալեքսանդրապո– լի մէջ կը ստորագրուէր ծանօթ չարա – բաստիկ դաշնագիրը, նոյն օրը Երեւանի մէջ Մոսկուայի կառավարութեան ներ – կայացուցիչ Լէզրանի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան մէջեւ կը կնքուէր համաձայնագիր մը, որով Հայաստան կը յայտարարուէր անկախ Սոցիալիստական Սովետական Հանրապետութիւն:

Եկուր իշխանութիւնը յանձնաու– ի՛ըլլար ո՛չ մէկ նեղութիւն տալ դաշնակ– ցական կառավարութեան վարիչներուն եւ հակ· բանակի սպաներուն: Զանհանգըս– տացնել ժողովուրդը:

Սահիսօին մոմը մինչեւ կէս գիշեր կը վառէ:

Կէս գիշեր չեղած, Ցեղկոմը դուրս տուաւ իր զոյները:

«Կառավարութեան առաջին գործը ե– ղաւ կազմել բնակարանների բռնագրա– ման յանձնախումբ»: Նոր եկածներու հա– մար պէտք էին բնակարաններ: Սկսաւ բնակարաններէ արտաքսումը եւ «սեղ – մումը»: Եկած նոր պաշտօնեաները ու– պակի կ'իջեւանէին տուներու առջեւ, ան– միջապէս կը սկսէին դուրս քշել սենեակ– ներու ապրողները:

«Ցեղով սկսաւ պաշարեցէնի բռնագրա– ւումը: Ապպարնակութիւնը խուճապի մէջ ինկաւ: Անմիջապէս հաստատուեցաւ Զե– կա՝ Ազգային ներկայացուցչութեամբ»: (Ալ· Խատիսեան, Հայաստանի «Հանրա – պետութեան ծագումն ու զարգացումը», Աթէնք, 1930, էջ 278-279):

Ջերբակալուեցան հայկական բանակի հարիւրաւոր սպաները՝ գլխաւորութեամբ սպարապետ Թ. Նազարբէկեանի եւ ձերի– ձմեռով աքսորուեցան:

Բանակը լեցուեցան նախկին նախա – պարներով եւ հանրային գործիչներով:

Բռնագրաւումները սաստկացան եւ տարածուեցան նաեւ գիւղերու վրայ:

Սահիսեան կը պատմէ թէ «պահեստ – ներէն կը հանէին պաշարները եւ կ'ու– ղարկէին Ռուսաստան իբրեւ «նուէր Լե– նինին Հայաստանէն»: Ժողովուրդը կը մտանուշէր յուսահատութեան: Գիւղացի – ներէն սկսան բռնագրաւել անասուններ, հաւերը, հացահատիկները: Տնտեսական կամայականութեան եւ կողոպուտին յա – ջորդեցին անդուլ քաղաքական հալա –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

ՎԻԼՓՆԱՄԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը եւ մամուլը սկսած են չատ խիստ լեզու գործածել Վիլֆնամի տապնապին առթիւ եւ սպառ– նալ Միացեալ Նահանգներուն: Անգլերէն հաղորդումով մը, սահմանուած Հիւսի – սային Ամերիկայի, Մոսկուայի ձայնա – սփիւռը յայտարարած է թէ Վիլֆնամի տապնապը կրնայ ծնունդ տալ համաշ – խարհային նոր պատերազմի մը եւ պէտք է «ծանր պահերու սպասել»: «Կացութիւ– նը որ կայ Վիլֆնամի մէջ օրէ օր ծան – րակշիռ կը դառնայ: Գլխաւոր պատաս – խանատուութիւնը Միացեալ Նահանգնե – ներու վրայ կ'իյնայ: Ամերիկա պէտք է դիտայ որ Հիւսիսային Վիլֆնամը ան – դամ է ընկերվարական հաւաքականու – թեան եւ թէ այդ հաւաքականութիւնը վինջը պիտի չլքէ»:

Մամուլն ալ երկրորդելով ձայնասփիւ– ռին, Պրաւդայի բերնով կ'իւրացնէ չի – նական տեսակէտը ըստ որուն Վիլֆնամի մէջ, ամերիկեան յարձակումը «զրգռու – թիւն մըն է ընկերվարական բովանդակ պլոքին դէմ»:

Կուսակցութեան պաշտօնաթերթին խմբագրականը կը չեշտէ թէ «որոչում – ներ տրուած են» Կոսիկինի Ասիա ճամ – բորդութեան ընթացքին, կացութիւնը քննելէ յետոյ: «Գործնական միջոցներ ալ թոյլ պիտի տան որ չլուծուած հարցերը կարգադրուին»:

«Ամբարտաւան յարձակողները ուզած– կի իրենց թռիչքները կատարեցին այն պահուն երբ խորհրդային պատուիրակու–

ծանքները: Բոնի կերպով աքսորուեցան բոլոր հայ սպաները: Հայաբաւար մտա– ւորականներ եւ աչքի ինկող մարդիկ բանտ նետուեցան: Սկսան զանգուածա – յին խուզարկութիւնները: Փետրուար 2էն մինչեւ 6ը կը փնտռէին «Հայրենիքի Թշ– նամիները» տուներու եւ մասնաւոր բնա– կարաններու մէջ, կը փնտռէին պաշարե– ղէն» (Անդ, էջ 285):

Ժողովուրդին համբերութիւնը իր ծայ– րագոյն սահմանին հասաւ եւ բաժակը լցրվեցաւ՝ երբ Փետրուար 17ի գիշերը Ձեկայի դահիճները սկսան կոչիններով սպաննել բանտարկեալ յայտնի դէմքեր:

Տարերային պոռթկում մըն էր, որ ու– նենգաւ հայ ազատատենչ ժողովուրդը Փե– տրուար 18ին, երբ մէկ մարզում պէս ոտ– քի ելած յանուն ազատութեան դէնքի փա– րեցաւ եւ Հայաստանի սահմաններէն դուրս քշեց կարմիր բանակն ու անոր սուիններուն կոթնած բռնակալ վարչա – ձեւ հաստատող հայանուն բոլշեւիկները:

Կարմիր բռնակալութեան դէմ ապրա – ստամբութեան յաղթական դրօշ պարզող առաջին ազգն եղաւ Հայր 44 տարի առաջ:

«Մենք չենք ուզեր ազատ կամքի բռնու– թիւն» երգած էր — եւ դեռ կ'երգէ — հայ ժողովուրդը:

Վարդանանց պատերազմի մէկ մանրա– նկարն է Փետրուար 18ը:

Ինչպէս 451ին մեր նախահայրերը յա– նուն խղճի, կրօնքի ու հայրենիքի ապա – տութեան ըմբոստութեան դրօշ էին պար– զած Սասանեան բռնակալ իշխանութեան դէմ, 15 դար վերջ մեր հայրերն ու եղ– բայրները միեւնոյն պաղատիրականէն մղուած ապստամբեցան եկուր օտար իշ– խանութեան եւ սուիններու ուժով պար– տադրուած խորթ վարչաձեւին դէմ:

Դարերը չեն յաջողած մեռցնել Հայուն մէջ ազատութեան ոգին, որ խսպառ վառ ու կենդանի կը մնայ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

թիւնը ասիական երկիրները կը դտնուէր: Փորձեցին անկիւն մը բանալ ընկերվա – րական երկիրներու մէջ բայց դերապնա – հատեցին իրենց ուժերը եւ թերագնահա– տեցին մերը», կը գրէ իր կարգին «Կար – միր Աստղ»ը իր խմբագրականին մէջ, աւելցնելով.— «Ներկայ կացութիւնը կը պարտադրէ ընկերվարական երկիրները որ ձեռք առնեն բոլոր հարկ եղած միջոց– ները ամրապնդելու համար ընկերվարա– կան պլոքին պաշտպանողական ուժը»:

Ըստ Մոսկուայի չբջանակներուն, այդ միջոցները կրնան ձեռք առնուիլ յառա – ջիկայ օրերու ընթացքին եւ ծանր կշռել Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց ապագային վրայ: Արդարեւ Կոսիգինի վերադարձին, խորհրդային զեկավարնե– րը փափուկ կացութեան մը առջեւ կը գտնուին.— Կամ պահել խաղաղ համա – կեցութեան ոգին հակառակ ամերիկեան ռումբերուն եւ «յեղափոխութեան դատա – ճան» նկատուիլ Փեքինի կողմէ, կամ ընդունիլ, ինչպէս կը պահանջէ Մաօ Ցէ– Թունկ որ ոչ մէկ յարաբերութիւն կարե– լի է «կեր–ատելակ ձոնսրնի» հետ եւ վերսկսիլ ջլամարտը տեղի տալով չին զեկավարներու պահանջներուն:

Պարզ է որ Խորհ· Միութիւնը չի կրնար հանդուրժել որ Միացեալ Նահանգները առանց պատիժի յարձակին ընկերվարա– կան երկրի մը վրայ, միւս կողմէ սա – կայն, ենթարկուիլ Մաօ Ցէ–Թունկի յա– ծամին որ Քորէայի պատերազմ մը կ'ու– զէ Հնդկաչինի մէջ, պիտի նշանակէր խաչ քաշել 1953էն ի վեր դոյութիւն ունեցող խորհրդային քաղաքականութեան ամ – բողջութեան վրայ:

Որքան ալ որ պարզամիտ բնոյթ ունի հարցը իր վերոյիշեալ ձեւին մէջ, իրա – կանին մէջ կ'արտայայտէ հարցին խոր – քը, համաչխարհային կուսակցութեանց հա – մագումարէն 15 օր առաջ:

Այլ խնդիրներ ալ կը ծագին անշուշտ, այս պարագային: Հրաժարելով խաղաղ համակեցութենէն, Խորհ· Միութիւնը պիտի հրաժարի նաեւ տնտեսական մրր – ցակցութենէն Արեւմուտքի հետ, որ կ'օ– ժանդակէր ապրուստի մակարդակին բար– ձրացման: Այս նկատողութիւնները կար– ծել կուտան թէ մշտական ժողովներ պի– տի գումարուին այս օրերուն խորհրդա – յին զեկավարներուն միջեւ ու նաեւ կեդ– րոնական կոմիտէի մէջ:

× Խորհրդային վարչապետ՝ Կոսիգին ուղերձ մը ղրկած Հնդկաչինի երկիրնե – րու նախագահատրաստական ժողովին, ուր «ամերիկեան ագրեսիայի ենթարկուած ազգերը» պատասխանատու կը նկատէ Հնդկաչինի ներկայ կացութեան: Խորհրդային վար– չապետը կը գրէ ի մէջ այլոց.— «Ներ – կայիս, Հնդկաչինի կացութեան բարելաւ– ման դիմաւոր խոչընդոտը կուգայ ամե – րիկեան ագրեսիայի ուժգնացման քա – ղաքականութենէն: Խորհ· Միու– թիւնը կը պահանջէ վճռական կերպով ամերիկեան զօրքին եւ զինամթերքին պարպումը Հարաւային Վիլֆնամէն, Վիլֆնամի, Լաոսի եւ Քամպոճի դէմ ընելու դրդռութեանց դադրումը եւ ար – ձագարումը որեւէ պինուորական միջա – մտութենէ Հնդկաչինի ներքին հարցե – րուն»:

Հանոյքն Սայկոն հասած կարգ մը տե– ղեկատուներու համաձայն, խորհրդային Սոլ–էդ հրթիռներ հասած են Հիւսիսային Վիլֆնամի մայրաքաղաքը:

Լուրին աղբիւրը դադնի կը պահուի բայց հաւատալի կը նկատուի: Կը մնայ որ նման բան մը չի կրնար դարմանք պատճառել, տրուած ըլլալով Կոսիգինի տուած խոստումները՝ ամրապնդել Հիւ– սիսային Վիլֆնամի պաշտպանողական ուժը:

× Վիլֆնամի մէջ, երկար բանակցու – թիւններէ ետք, նոր կառավարութիւնը — հինգերորդը Տիէմի տապալումէն ի վեր — կազմուած է: Հոն կան երեք փոխ– վարչապետներ որոնք կը ներկայացնեն Վիլֆնամի չբջանային չահերը:

× Նախկին վարչապետ Խաար Ֆօո հիւրը եղած է անդլեամերիկեան մամու– լին եւ խօսք առնելով այդ առթիւ, յայ– տարարած է թէ միայն միջազգային բա– նակցութիւններ կրնան թոյլ տալ որ Մի– ացեալ Նահանգները դուրս ելլեն վիլֆ – նամական ծուղակէն: «Եթէ զօր· տը Կոլն ըլլայր, ձիւղ իր բրածը պիտի ընէր: Ե– թէ նախագահ Ճոնսընն ըլլայր, զօր· տը Կոլէն խրատ պիտի առնէր» աւելցուցած է Խաար Ֆօո:

«Ամերիկացիներուն սխալը այն է որ կը խորհին թէ Վիլֆնամի հարցը պարզ հանդրուան մըն է համայնավար եւ դրա– մատիրական աշխարհներու պայքարին մէջ եւ կը խորհին թէ եթէ Ջինաստանի մաքիավելական մէկ ծրագիրը չըլլայ, ոչ մէկ բան կը պատահի Վիլֆնամի մէջ: Այսօր Վիլֆնամի ըմբոստութիւնը ժողո– վրդական է: Հիւսիսի Վիլֆնամը եւ Ջի– նաստան զօրավիգ պիտի ըլլան անոր, բայց իր հարազատ կեանքն ունի»: Շա – րունակելով պարզել իր տեսակէտը, Ֆը– րանսայի նախկին վարչապետը յայտա – րարած է նաեւ թէ պէտք է ճանչնալ Ջի– նաստանը ինչ որ չի նշանակեր վաւերա– ցնել անոր վարչակարգը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՈՇԻՆԿԹընի Արտաքին նախարարու– թիւնը կը հաստատէ թէ չինական հիւ– լէական նոր փորձ մը անմիջական է:

ՄԱԿ–ի մէջ մեծ տպաւորութիւն գոր– ծած է Ալպանիոյ պատուիրակին յայտա– րարութիւնը.— «Այլեւս կարելի չէ հան– դուրժել որ երկու պետութիւններ (Խորհ· Միութիւն եւ Միացեալ Նահանգներ) տի– րապետեն ՄԱԿի, արհամարհելով միւս երկիրներու իրաւունքները»: Ալպանացի պատուիրակը կ'առաջարկէ որ քուէար – կութեան բնական կանոնագիրը գործա – դրուի կրկին: Նախագահը մերժած է ըն– թացք տալ:

ՓԱՐԻԶի Ազրօֆլոթի (Խորհ· Օդանա – ւային Ընկերութիւն) ընդհ· անօրէնը ար– տաքսուեցաւ Ֆրանսայէն: Կ'ամբաստան– ուի ճարտարարուեստական լրտեսութեան յանգանքով:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԿԻՒՐՍԷԼ անկախ ձերակու– տական Սուաթ Հայրի Իւրկիւփլուի յանձ– նեց Թուրքիոյ կառավարութեան կազ – մութիւնը: Ընդդիմադիր չորս կուսակ – ցութիւնները են որ այս քննդատուն ներ– կայացուցած են համախմբական կառա – վարութեան մը երբեւ վարչապետ: Իւր – կնփլու ծնած է 1903ին եւ իրաւագիտու– թիւն ուսած: Անգլերէն, Ֆրանսերէն եւ դերմաներէն կը խօսի: Հանրապետական երեսփոխան ընտրուած է 1929ին եւ Մե– նաչնորհներու ու Մաքսատան նախարար եղած 1941էն 1943: Ամբաստանուած է դեղծումներու համար, իր պաշտօնին մէջ եւ ժամանակ մը չուքի մէջ մնացած, ան– պարտ արձակուած ըլլալով հանդերձ: Աւելի ուշ Թուրքիան ներկայացուցած է Եւրոպայի Խորհուրդին մէջ եւ դեսպան եղած՝ Պան, Լոնտոն, Ուոշինկթըն եւ Մատրիտ: 1961ին ձերակալուած ըն – տրուած է եւ Ծերակոյտի նախագահ ե– դած 1963 Հոկտեմբերին:

ՎԱՏԻԿԱՆ մեծ կարեւորութիւն կուտայ Աթենագորաս Պատրիարքին բանագնաց – նեբուն: Պօղոս Զ· ընդունելով Տիեզերա– կան Պատրիարքին ներկայացուցիչները, չեշտած է.— «Մեր հանդիպումը խոսա – սէս երջանիկ դէպք մըն է: Հոս, նոր հանդրուան մը կը սկսի»:

ՍՈՒՐԻՈՑ մէջ երկու նախկին սպաներ եւ երեք քաղաքացիներ, ի բացակայու – թեան մահուան դատապարտուած են, Դամասկոսի Զինուորական Աւետարանին կողմէ: Ամբաստանուած էին որ յարաբե– րութիւն մշակած են Պէյրութի ամերիկ– եան դեսպանատան հետ:

«ՄԻՇՏ ԳԵՂԸ ՄՆԱՑ ՄԻՏՔՍ»

Առաջին համաշխարհային պատերազմը պայթեցաւ ճիշդ յիսուն տարի առաջ: Պատերազմը Թուրքին հնարաւորութիւն տուաւ իրագործելու իր հին ցնորքը՝ Հայութեան բնաջնջումը: Արեւմտահայութեան վիճակուեցաւ հալածանք, բանտ, աքսոր, զանգուածային տեղահանութիւն: Անապատներու մէջ ողջակէզ եղաւ ժողովուրդ մը, բարբարոս ձեւով բնաջնջուեցաւ մտաւորականներու սերունդ մը:

Այսօր ամէն Հայ, ուր որ ալ ապրի՝ մայր հայրենիքի մէջ, թէ տարագրութեան մէջ, գլուխը կը խոնարհէ միլիոնաւոր նահատակներուն, որոնց շարքին Գր. Զօհրապի, Դ. Վարուժանի, Սիամանթոյի եւ միւս հայ մտաւորականներու անթառամ յիշատակին առջեւ:

Թուրքիոյ անարգ բռնապետութեան զոհերէն է նաեւ Թլկատինցին՝ արեւմտահայ գաւառի ամէնէն ինքնատիպ գրողը, որ իր ամբողջ կեանքը անցուց բնաշխարհի մէջ, տեսաւ աշխատաւոր մարդոց տառապանքը, ինքն ալ տառապեցաւ դաժան կեանքէն և քաղաքական հալածանքներէն, սակայն անձնազոհ ոգիով մը, գրիչով եւ գործով պայքարեցաւ յետամնացութեան եւ խաւարի, շահագործումին եւ բռնակալութեան դէմ: Գրագէտին կեանքը վերջ գտաւ ողբերգական պայմաններու մէջ, 55 տարեկանին, երբ տակաւին լի էր հայրենիքի ծառայելու մեծ եռանդով:

Թլկատինցին (Յովհ. Յարութիւնեան) ծնած է 1860ին, Խարբերդի Խոյլու գիւղը, ուր ստացած է իր տարրական կրթութիւնը: Այնուհետեւ աւարտելով Խարբերդի Սմբատեան վարժարանը, նուիրուած է մանկավարժութեան:

Փոքր հասակէն կորսնցնելով հայրը՝ Թլկատինցի զգացած է որբութեան դառնութիւնը, ցաւով տեսած է մօր անօգնական վիճակը եւ ընտանիքին ծանր կացութիւնը, ուստի յետագային, երբ ուսումնասիրեց գիւղացիին կեանքը, հասկցաւ գիւղացիին վիճակը: Երիտասարդ գրագէտը ամուր թելերով կապուեցաւ գիւղին հետ, ստիպուեցաւ մտահոգուիլ շինականին կեանքով՝ խաւարէ եւ յետամնացութենէ փրկելու համար զայն: Նուիրական այդ գործին մէջ կը ձեւաւորուի Թլկատինցիին աշխարհայեացքը, որուն հաւատարիմ կը մնայ մինչեւ իր կեանքին վերջը:

Թլկատինցիին մուտքը գրականութեան մէջ սկսաւ լրագրութեամբ: 1879էն սկսեալ կը թղթակցի արեւմտահայ պարբերականներուն՝ լոյս ընծայելով յօդուածներ ռուս-թրքական պատերազմէն ետք յառաջացած սովին, աղքատութեան, պանդխտութեան, քաղաքական ծանր կացութեան մասին: Այս յօդուածներուն մէջ արծարծած հարցերն եւ գաղափարները յետագային իրենց գեղարուեստական մարմնաւորումը գտան հեղինակի գիւղական կեանքի պատկերներուն մէջ: Այս այն շրջանին էր, երբ Պոլսոյ յառաջադէմ գրողները կոչեր կ'ուղղէին գաւառացի մտաւորականներուն՝ պահանջելով անոնցմէ գրականութիւնը հարստացնել բնաշխարհի կեանքի ճիշդ պատկերներով:

1890էն սկսեալ Թլկատինցի հրատարակեց գիւղական նամակներու շարքը, գողտրիկ պատկերներ, յուզիչ պատմուածքներ եւ վիպակներ եւ ուրիշ գործեր, որոնք կը մարմնացնեն գիւղական կեանքին առօրեան՝ ժողովուրդին կենցաղով, սովորութիւններով, անոր տխուր եւ ուրախ օրերով: Գիւղական նամակները, «Փշուր մը հինէն», «Վերջին տեղը», «Հին հաւատքս», «Կնամարտ թէ ցլամարտ» և այլ գործեր նշանակալից աւանդ են արեւմտահայ արձակին մէջ:

Բովանդակալից է գրագէտին ստեղծագործութիւնը, սակայն հոն առաջին դիծի վրայ կուգան հողագրկութեան եւ պանդըխտութեան հարցերը, որոնց հիման վրայ կ'արծարծէ նաեւ ուրիշ կարեւոր խնդիրներ: Ինչի մասին ալ գրէր, անոր ստեղծագործութեան գաղափարական ելակէտը հայ գիւղացիին բարեկեցութիւնն էր, անոր նահապետական առաքինութիւնը, որբերու, անօգնական դեղջկուհիներու, բոլորին կողմէ անուշադրութեան մատնուած խեղճերու շահերուն պաշտպանութիւնը:

Գրողին ստեղծագործութեան մէջ պատկերացուած գիւղացիները երեւան կուգան իրենց զանազան բնաւորութիւններով, կեանքին նկատմամբ անոնց ունեցած վերաբերումով, կարիքին եւ տառապանքին այլ եւ այլ արտայայտութիւններով:

«Միշտ գեղը մնաց միտքս, ամէն օր գեղէն պատմեցի, քաղաքն է եղած տեղս ... Բայց ինչպէս կը պատահի յաճախ, աչքս ինքնին այն կողմը կը բացուի... այն կողմի խոնարհ ցածութիւններու...»

Գիւղական կեանքին հովուերգութիւնը, հայրենի բնութեան գեղեցկութիւնները պատճառ դարձած են, որ գրագէտը ըստեղծէ անկեղծ, քնարական պատկերներ, բանաստեղծական տաք տողեր: Իսկ մօր անունէն պանդուխտ տղուն գրած նամակը կը պատկերացնէ հազարաւոր մայրերու ողբերգութիւնը, անոնց կարօտակէզ զգացումները օտար երկինքի տակ ապրող զաւակներուն նկատմամբ:

Գրագէտը կարողացած է մռայլ եւ տխուր իրականութենէն վեր հանել գեղեցիկը, դժբախտ մարդոց մէջ տեսնել վեհն ու մարդկայինը, գիւղացիի հպարտութիւնը, աշխատասիրութիւնը, անոր կենսասիրութիւնն ու լաւատեսութիւնը:

Անողոք էր գրագէտը կեղծ կուսակրօններուն, քաղաքի «երեւելի» դրամատէրերուն եւ վաշխառուներուն, անոնց քաղքենի բարքերուն դէմ: Թատերախաղերուն մէջ կը քննադատէ վաշխառուական շահագործումը, ստորնութեան եւ կեղծիքի միջոցաւ դրամ կուտակելու մոլուցքը, անբարոյականութիւնն եւ ընտանեկան կեղծ յարաբերութիւնը: Այս տեսակէտէն ուշադրաւ է «Էնդի դէմէն» թատերախաղը:

Տարբեր բովանդակութիւն ստացան Թլկատինցիին գործերը 1908ին՝ Թուրքիոյ միապետութեան տապալումէն եւ սահմանադրութեան հռչակումէն ետք:

Իբրեւ ականատես գիւղացիներու տըխուր վիճակին, Թլկատինցի կ'ատէր թրքական տիրապետութիւնը, սակայն զըրկուած ըլլալով այդ ատելութիւնը արտայայտելու նուազագոյն կարելիութենէն, զսպած էր իր բերանը, բողոքն ու ցասումը ծածկած էր կենցաղային բովանդակութեամբ գրուած երկերու մէջ:

Այս շրջանի առաջին իսկ գործին մէջ Թլկատինցի ցոյց տուաւ, որ ոչինչ փոխուած է Սուլթան Համիտի տապալումէն ետք, որ երիտասարդ Թուրքերը կը շարունակեն նոյն վայրագ քաղաքականութիւնը, իսկ ապացոյցը Ատանայի կոտորածն էր, Կիլիկիայի ողբերգութիւնը 1909ին:

«Արեւս տար, մահս զրկէ», «Ա՛խ, Աստուած, Աստուած», «Դէպի արեւը», «Ամառին նոր արմաղանը» գործերուն մէջ հեղինակի ուշադրութեան առարկան ազգին դարաւոր ստրկական կեանքն է եւ ատոր հիման վրայ Հայութեան ազատագրական պայքարի արծարծումը:

Թլկատինցի չէր հաւատար օտար պետութիւններու միջամտութեան, տարիներու փորձառութիւնը հայ մտաւորականութեան շատոնց համոզած էր, որ մեծ պետութիւնները կը միջամտեն հայկական հարցին միայն Թուրքիայի սահմաններուն մէջ իրենց դիրքերը ամրացնելու նպատակով: Գրագէտը կ'անդրադառնայ նաեւ արեւելահայութեան ճակատագրին, ցոյց կուտայ, որ հոն ալ քիչ չեն «բոցերու մէջ խորովուող հայ մայրերու ու փոքրիկներու հոգի տանջող ճիչերը»:

Այսպէսով, յիշեալ գործերը մէյ մէկ կոչ էին Հայութեան՝ սեփական ուժով եւ պայքարով ազատագրելու հայրենի երկիրը օտար բռնակալներէ:

Յուզիչ է «Դէպի արեւը» պատմուածքին Անիի աւերակներուն վրայ նստած «Մայր Հայաստան»ի խօսքը, ուր անդամ մը եւս կ'ընդգծէ հայ ժողովուրդին ճակատագիրը, կը շեշտէ ազգային արժանապատուութիւնը բարձրացնելու, սեփական ուժի գիտակցութիւնը ունենալու անհրաժեշտութիւնը: Հեղինակին երազն է՝ ազատագրուած Հայաստան, ուր Հայը տէր ըլլայ իր հողին ու ջուրին, հաւաքել «Աշխարհի չորս հովերուն ցրուած տարագիրները եւ ապրիլ խաղաղ ու չէն կեանքով»:

Թլկատինցիի լաւագոյն գործերը հետաքրքրութեամբ կարդացուած եւ գնահատուած են Արփիարեանի, Զօպանեանի, Թոթովենցի եւ ուրիշներու կողմէ: Անոր գրական աւանդներով ստեղծագործած են Ռ. Զարդարեան, Վ. Թոթովենց, արդի գրագէտներ Համաստեղը, Վահէ Հայկը, Բ. Նուրիկեանը:

Սակայն մայրենի գրականութեան մատուցած ծառայութիւնը գրագէտին արգասաւոր գործունէութեան միայն մէկ մասն է:

Թլկատինցի մեծ վաստակ ունի իբրեւ դպրոցի հիմնադիր եւ ուսուցիչ: Արդարեւ, երեսուն տարի մեծ զրկանքներով եւ տառապանքներով կանգուն պահած է Խարբերդի Ազգային Կեդր. վարժարանը: Դպրոցը դաստիարակած է հեռաւոր գիւղերէ եկած եւ տեղացի պատանիներու բազմութիւն մը, պատրաստած է գիւղական ուսուցիչներ, որոնք պայքարած են յետամնացութեան եւ ապազգայնութեան չարիքին դէմ՝ յանուն լուսաւորութեան եւ ազգային լաւագոյն աւանդներու պահպանութեան:

Այս դպրոցին մէջ իրենց գրական մկրտութիւնը ստացած են Ռ. Զարդարեան, Վ. Թոթովենց, Բ. Նուրիկեան եւ ուրիշներ:

Թլկատինցի ժողովրդական ուսուցիչի կատարեալ տիպար էր, իսկ անոր դպրոցը հիմնադրութեան օրէն ազգային մշակոյթի կեդրոն: Ուստի բնական է, որ կառավարութիւնը չէր կրնար հանդուրժել անոր գոյութիւնը եւ յարմար առիթի մը կը սպասէր մէջտեղէն վերցնելու թէ՝ դպրոցը եւ թէ տնօրէնը:

Եւ առիթը չուշացաւ:

Համաշխարհային պատերազմը սկսելէն ամիսներ ետք հարիւր հազարաւոր Հայերու ողբերգական ճակատագիրը բաժնեց նաեւ Թլկատինցի՝ զոհ դառնալով թրքական արիւնոտ եաթաղանին:

Լ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

«ՆՊԱՏԱԿԻՍ ՀԱՍՆԻՄ ՄԻԱՅՆ...»

ԽՄԲ.— Այս երգին հեղինակին մասին մեր մեծանուն աշխատակցին՝ Վահան Փորթուգալեանի փաստացի վկայութենէն ետք, ստացանք նաեւ երկու գրութիւններ, — մին կը հաստատէ թէ Տիվրիկցիներուն երգը տարբեր երգ մըն է, զոր Եր. Քոչեան շփոթած է «Նպատակիս հասնիմ» երգին հետ, միւսը, իր կարգին շփոթելով հանդերձ տարբեր երգի մը հետ՝ որու «նպատակը» ուրիշ բան կ'ըսէ, կը մերժէ Նարինի դաւանանութիւնը: Իրազեկներուն կը մնայ ճշդել:

Ա.

Տրուած լուսաբանութիւնները կարդալով, պարտք համարեցայ գրել այս տողերը, եւ յիշեցնել ժողովրդական ուրիշ երգ մը: Տիվրիկցի, Կովտնցի կամ Խորոխոնցի թէ այլուր, Սեբաստիոյ բազում հայաբնակ ու հայաշատ գիւղերուն նահատակ ցեղի տուած անհամար կարիճներուն համարը չկայ ու շատ յաճախ՝ անունն ու յիշատակն ալ չկայ: Ըլլալով Սեբաստացի ծնողաց զաւակ, կը յիշեմ որ ձմեռը, մեր տան մէջ, ուր մէկ սենեակ միայն կը տաքցնէինք, մայրս մեզ, հինգ անհանդարդ երախաներ, քիչ մը հանդարտ պահելու համար, թէ՛ զուլպայ կը հիւսէր եւ թէ երգ մը կ'երգէր, յաճախ պատմութիւն մըն ալ կ'աւելցնէր.

Կը ցաւիմ որ ամբողջովին չեմ յիշեր: Յուսալով որ դեռ կան պատկառելի սերունդին պատկանող երէցներ, որոնք կրնան լրացնել պակասը, ահա ինչ որ կը վերյիշեմ այն երգէն, որ Տիվրիկցի նահատակներէն մէկուն վրայ հիւսած է ժողովուրդը:

Մենք Տիվրիկի մէջ էինք երկու ընկեր,
Վրանիս ունէինք բազմաթիւ զէնքեր:

Հայրիկիս անունն էր կտրին Ստեփան,
Ամէն օր կը նայէր իւր որդւոյն նամբան:

Ընկերոջս անունն էր կտրին Սարգիս,
Նա շատ օգուտ ունէր Հայոց ազգիս:

Գիշեր ատենով մեզ բանտը դրին
Հրամանն անխախտ խեղդամահ ըրին:

ԱՀԱՐՈՆ՝

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԵՒ ՏԱՂԱՉԱՓ

Կը տեսնես իմաստը, այո, որ փոթորիկ կը բերէ, բայց ոչ յարակից սարսուռով: Որոտումը խենդ բան մը կ'ըլլայ առանց իր ձայնին, արձագանգին մեղմ կամ ահեղ թաւալումներուն, կրակին ծուխը՝ իր սեւ, կապոյտ, կանանչ գալարներէն մերկացուած՝ անհրապոյր կ'ընէ զինքը ստեղծողին — կրակին — գոյութիւնը, կամ նիւթ միայն կ'ընէ զայն առանց հոգիի — ոգիի:

Կը կարդանք գեղեցիկ քերթուածներ, իմա՛ստ, իմաստ, իմա՛ստ, որ կը կորսուի անձայն կամ բաղաձայն ամայուեան մը մէջ: Ետեւէն կը վազես որ կապես զայն յաջորդին, որ նոյնքան աղուոր իմաստ մըն է, բայց հնար չէ, կապելու տեղ չէ մնացած, եւ երբ կը փնտրռես միջոցը, ոչ միայն առաջին իմաստը կը մոռնաս, այլ երկրորդին ալ հմայքը կը կորսուի, քանի որ անոր ծնունդ տըւող առաջինը այնքան անփառունակ կորաւ:

Ահա թէ ինչպէս տաղաչափութեան պակասը կամ անոր հանդէպ բանաստեղծին անտարբերութիւնը պատճառ կը դառնայ որ քերթուածի խանդավառ ընթերցողը անգամ պարզ արձակին կարօտը քաշէ, մոմով խունկով փնտռէ Նարդունիին «Մեղեդիները»:

Այդ պակասին, այդ անտարբերութեան մեծ հարուած մը կուտայ ահա Ահարոնին հատորը, որ կ'երգէ երկնելով, առաջին էջէն ցվերջ: Այս պատճառաւ պէտք է փնտռուին այդ մագաղաթները, ինչպէս փնտռուեցաւ ու գտնուեցաւ մագաղաթներուն մայրը՝ պապիւրոսը — թուղթը, առանց որուն մարդ պիտի պարտաւորուէր իբրեւ Արուեստ եւ իբրեւ Բանաստեղծութիւն ականջով կարդալ թռչունին ճռուողիւնը միայն: Այսպէս, բանաստեղծութիւնը ներշնչում չէ միայն, այլ նաեւ պատկեր, արուեստ, դրոշմ, որոնք ձեւի ու ոճի կը կարօտին՝ իրագործուելու համար: Հրաշակերտի մը, գլուխ գործոցի մը առջեւ հիացումը ի՞նչ է միթէ: Ժամերով կը մնաս արձանին առջեւ, որուն արուեստն է որ քեզ կը գինովցնէ: Դուն ե՞րբ տեսար այդ արձանին բունը, իսկականը: Նոյն իսկ «շինծու» է ան, ճիշդ տեղն է ըսել «արուեստական» է, բայց ահա ինչ որ քեզ կը զգլխէ, եւ դուն արուեստին համար միայն կ'ապրիս հիացկոտ վայրկեաններ, ինքզինքդ նուիրելով անոր ամբողջութիւնը կազմող մասերուն, մասնիկներուն իսկ: Եւ արուեստի քննադատութիւը եւս իր ծնունդը չունի՞ միթէ ձեւէն ու ոճէն, ինչպէս բանաստեղծութեան քննադատութեան աղբիւրը բուն ներշնչումը չէ այնքան, որ անձնական է, անհատէ անհատ կը տարբերի, այլ արուեստը ամբողջութիւն մըն է կանոններու, որոնք իրենց փոփոխակներովը կը տիրեն բոլոր ճիւղերուն, անոնցմէ վար կախելով իրենց հրաշազան լամբարներուն լոյսը:

Հետեւեցէք միշտ Պուալոյին, որ իր կարգին հետեւեցաւ Որատիոսի, մեղմացընելով կամ ճոխացնելով զայն, ըստ կարգի: Որատիոս ինքնին իր Արուեստ Քերթողականը չկերտե՞ց միթէ Հոմերական պատկերներուն եւ Վիրգիլեան տաղերուն տիպարին, կաղապարին վրայ: Հոմերոսի եւ Վիրգիլիոսի ներշնչումները չեն որ կազդեն արուեստագէտ Որատիոսին եւ Պուալոյին, այլ այդ ներշնչումներուն թելադրիչ ուժը, արուեստը ունեցան անոնք իբրեւ կերպաս, վրան մետաքս բանելու համար: Արուեստը, հոսուն, դիւրաշարժ, ճկուն, լպիրծ, պատատուկ, որ իր հիւսքին մէջ կ'առնէ ամէն ներշնչում, թել թել տալով զանոնք, կտելով կէտկիտելով, ինչպէս ձիւնահատիկները արեւուն լոյսին տակ, կամ նրռան հատիկները շրթունքին պրկումին տակ, դիւրին, անսեթեւեթ շարժումներով:

ԵՏԱՆ

(2 – Շար.)

Երբոր նա մեռաւ մնաց կէս հոգիս,
Մի նայիր, հայրիկ ճան, Նաթանիդ
ճամբան:

Լուսինը տեսաւ ճրագիս մարիլը
Բայց նա չիմացաւ սիրոյս վառիլը:

Մի նայիր, հայրիկ ճան, Նաթանիդ
ճամբան,
Խեղդամահ ըրին քու որդիդ Նաթան:

Մ. ՄԵՏԱՔՍԵԱՆ

Բ.

Եր. Քոչեանի ստորագրութեամբ տրրուած ծանօթութիւնը չփոթութեան կամ թիւրիմացութեան արդիւնք է: Զիմառացի «դաւաճան» Նարինի (Մսրեան) մահափորձին մասին է խօսքը:

Այդ օրերուն տակաւին պատանի մըն էի: Բայց վերապրող իր հայրենակիցներուն յիշողութեան համաձայն՝ «հսկայ հասակով Նարինը իր անբաժան ճօճանակովը, երեք Քիւրտերուն գլուխը ջախջախած է»:

Զիմառացի Նարինին տղան ջան Փետայի Բիձան (Մկրտիչ Մսրեան) 1908ի Օսմ. Սահմանադրութեան շնորհած «ազատութեան» վստահելով, իր սիրուն նժոյգը հեծած, վրիժառու մոսինը դիրկը, հրաշագործ տասնոցը կուշտին, դաշոյնն ալ գօտին խրած, համարձակօրէն Զիմառա՝ իր ծննդավայրը վերադարձաւ:

Իսկ 1915ի Եղեռնէն կը խուսափի, բայց անհեռատեսութեամբ, շրջակայքի անտառներուն մէջ կը թափառի: Դժբախտաբար, այծի մը խրտչումին պատճառաւ թաքստոցը կը մատնուի եւ հովիւներուն հաւա՛ր պոռչտուքներուն վրայ, ոճրածին խուժանը կը հասնի ձեռնակապ կ՚անցընեն ու Սեբաստիա կը դրկեն, ուր կախաղան կը բարձրացուի: Կախաղանէն «խեղդուկ ձայնով...» ոճրածին Թուրքին հասցէին թափած տեղատարափ լուտանքները յիշող վերապրող հայրենակիցներ չկա՞ն արդեօք:

Ես կոչուեցայ ջան Փետայի...
Դարձայ զինուոր սուրբ գաղափարի...
Թող իմ թափած արեան շիթեր,
Օրինակ առնե՛ն հայ զինուորներ...:

Նահատակ հայդուկին հետ անձնական ծանօթութիւնս: 24 Մայիս 1909ին, անուշադրութեամբ երկհարուած փոքր դէնքովս վիրաւորուեցայ ձեռքէս: Արիւնը հոսիլ սկսաւ: Փութով կը հասնիմ տուն: Մինչեւ դաստակս դդումի պէս ուռիլ սկսած էր:

Ողբացեալ եղբայրս մէկ ժամէն Զիմառա կ՚երթայ եւ եղելութիւնն ու ծանր վիճակս արտասուաթոր կը պատմէ հայդուկին: «Մի վախենար» կ՚ըսէ հայդուկը եւ նժոյգը նստած կը սուրայ կը հասնի մեր տունը, Կասմա գիւղը: «Ո՞ւր է Եարալի բլբուլը» կը հարցնէ: Օրհնեալ նշդրակով գործողութիւն կը կատարէ, այրած միսերը ընկոյզի կճեպի պէս կը փորէ եւ ինծի ալ «քաջութիւն» պատճառելու նպատակաւ կ՚երգէ. «Նպատակիս դէթ մի մասը կատարուէր...»:

«Փոխանակ ձեռքէդ զարնելու, թող Թուրքին աչքէն զարնէիր» ըսաւ ու վերջացուց:

Փոխան վարձատրութեան՝ եղբայրս էշով բեռ մը խաղող կը տանի կեանքիս ազատարար հայդուկին:

ԳՐ. ՀԱՏԸՄԵԱՆ

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

(CHANT PROFOND D'ARMENIE)

Արուեստի սէր եւ կամք: Երկու ստորոգելիներ, որոնց միջոցաւ կարելի է բացատրել Թէաթրը տը Փլեզանսի հիմնադիր և տնօրէն Ժան-Ժաք Ասլանեանի արձանագրած յաջողութիւններուն եւ նուաճումներուն գաղտնիքը:

«Երեք տարի առաջ, դիտել կուտար անցեալ ուրբաթ երեկոյ, իր թատրոնին մէջ հաւաքուած մամուլի ներկայացուցիչներուն, տարեկից արուեստասէրներու խումբի մը հետ նախկին կառատունը վերածեցինք Փարիզի լաւագոյն սրահներէն մէկուն: Անշուշտ, առանց նիւթական միջոցներու, դուրսի օժանդակութեան, միայն սեփական միջոցներով, աշխատանքով»:

Սրահը արդիական թատրոնի մը բոլոր յարմարութիւնները ունի, ինչպէս նաեւ նոր ըմբռնումի մը մթնոլորտը:

Արուեստի նոր ձեւեր, արտայայտչական նոր եղանակներ փնտռող եւ գտնող արուեստագէտը տարիներու ընթացքին թատերական ձեւի տակ ներկայացուցած է Լատին Ամերիկայի եւ Ափրիկէի բանաստեղծութիւնները, չափածոյ արուեստները:

Յաջողութիւնները ակներեւ եղած են:

Եւ, ներկայիս, Ժան-Ժաք Ասլանեան մտադրած է ներկայացնել հայկական չափածոյ արուեստը՝ Նարեկացիէն մինչեւ արդի գրողներուն երկերուն ընդմէջէն, այլ խօսքով տասը դարերու մեր գրական հունձքին մէկ դեղեցիկ եւ տպաւորիչ երեսը:

Հայ քերթողական արուեստը հաւասարապէս Ֆրանսացիներուն եւ Հայերուն ներկայացնելու ձգտող իր նոր ծրագրին մասին Ասլանեան կը խօսի մեծ խանդավառութեամբ, գործին եւ նպատակին յաջողութեան եւ օգտակարութեան հաւատացող մէկու մը խանդով:

Ամէն մէկ քերթուած, որ պիտի ներկայացուի արտասանութեան կամ խաղարկութեան, այլ խօսքով մարմնացումի ձեւով կը պարզէ, կը բացատրէ Հայոց պատմութեան մէկ յատկանշական, ինքնատիպ գրուագը:

Եւ այդ գրուագներուն հիւսքով՝ հայ ժողովուրդին բարեշրջութիւնը՝ վերջին տասը դարերու ընթացքին:

— Նարեկացիին համար, դիտել կուտայ երիտասարդ արուեստագէտը, Աստուած բնազանցական երեւոյթ մը չէ, այլ ապրող ներկայութիւն մը, կենդանի իրականութիւն մը, շօշափելի ապրում մը: «Մթնոլորտ» մըն է Նարեկացին, Ժ. դարուն, մեր բնաշխարհի միջավայրին մէջ: Այդ «մթնոլորտը» պիտի փոխադրուի բեմ, դերասանի եւ ֆոնի միջոցաւ:

Հոգեբանութիւններ, տրամադրութիւններ եւ շրջապատներ կը ներկայացնեն նոյնպէս Սայաթ-Նովան, Աւ. Իսահակեան («Արուլալա Մահարի») եւ դեռ ուրիշներ, իրենց երգերով, տաղերով, քերթուածներով:

Մէջ ընդ մէջ ընտրուած կտորներ ունկընդիրներուն պիտի փոխանցեն Մեծարենցի, Վարուժանի, Թումանեանի, Վահան Տէրեանի, Զարենցի եւ արդի Հայաստանեան երեք գրողներու չափածոյ արուեստը, եւ անոնց միջոցաւ, ժողովուրդի մը հոգեկան ապրումները:

Ժան-Ժաք կը սիրէ կարճ բայց լաւ ներկայացումները, կը խորշի երկար եւ ձանձրացուցիչ ելոյթներէ: Այս նկատումներով եւ առաջադրութիւններով իր ծրագրէն դուրս ձգած է բազմաթիւ գրիչներ՝ մեր գրական անդաստանէն:

Երաժշտութեամբ, բեմական «խաղեր»ով եւ, վերջապէս, Լիւք Անտրէ Մարսէլի եւ Հէքիմեանի թարգմանութեամբ ներկայացուած հայ քերթողական արուեստը, հաւատացած ենք, մեծ տպաւորութիւն պիտի թողու Ֆրանսացի եւ հայ հանդիսատեսներուն վրայ:

— Շարքը պիտի սկսի Փետրուար 19ին եւ պիտի տեւէ ամբողջ մէկ ամիս, ուրբաթ, շաբաթ եւ կիրակի երեկոները, ժամը 21ին:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ»

Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ Իսիի Երիտասարդաց Միութիւնը, կիրակի 7 Փետր. ժամը 15ին, տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, որ լեցուած էր բազմութեամբ, ներկայացուց «Վարդանանք»ը:

Իսիի հովիւ Պատուելի Ա. Միսիրեան երեկոյթին բացումը կատարելով ըսաւ թէ դեղարուեստական վայելք մը տալու յաւակնութիւնը չունին մեր երիտասարդները, մեր միակ նպատակն է նման ներկայացումներու միջոցաւ սորվեցնել ու սիրցնել երիտասարդութեան՝ մեր Մեծասքանչը, մեր փառաւոր մշակոյթն ու պատմութիւնը, սատարելով հայապահպանման նուիրական գործին: Վարդանանց նահատակներուն հետ միասին, յիշեց 1915ի մեր մէկուկէս միլիոն զոհերն ալ, ոգեկոչելով անոնց յիշատակը:

Յետոյ կատարեալ լռութեան մէջ, բացուեցաւ վարագոյրը եւ մեր աչքին պարզուեցաւ դեղեցիկ տեսարան մը, որ կարծես շուտով անհետացաւ, երբ լսեցինք դեղդեղանքը Մեծասքանչին՝ երիտասարդներու բերնին մէջ: Անթերի արտասանութիւնը, յետոյ դերերուն կատարեալ ըմբռնումը եւ ինքնավստահ կերպով զանոնք արտայայտելը գնահատելի էին:

Լման դեղարուեստական վայելք մը պիտի ըլլար այս ներկայացումը, եթէ խօսքերու եւ ձեւերու համադրութիւնը տեւական ըլլար ներկայացման ամբողջ տեւողութեան: Արդարեւ երբեմն նշմարելի էր ասոր պակասը, շատ հասկնալի պատճառներով, եթէ նկատի առնենք որ այս երիտասարդները շատ կարճ ժամանակէ ի վեր է որ լծուած են թատերական գործունէութեան, ինչպէս յայտարարուեցաւ: Ուրեմն շատ բնական էր, որ անոնք ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած ըլլային մայրենի գրաբարախառն լեզուին անթերի ու յատուկ արտասանութեան վրայ:

Գեղարուեստական ճաշակն ու ձիրքը երբեք չպակսեցան, ապացոյց, լաւ դերաբաշխութիւնը եւ դեղեցիկ բեմադրութիւնը: Եթէ խաղարկութիւնը քիչ մը միայն տկար եղաւ, անոնք յաջողեցան սակայն իրենց այս ներկայացումով յաղթահարել իրենց գլխաւոր դժուարութիւնը՝ նուաճելով Մեծասքանչը, բանալին բոլոր արուեստներուն ու դեղեցկութեանց եւ ասիկա եղաւ մեր ամենամեծ վայլքը:

Գեղարուեստականը երկրորդական է առ այժմ, թէ՛ իրենց եւ թէ մեզի համար, քանի գիտենք որ հոս ծնած ու մեծցած երիտասարդը առհասարակ ունի այդ ճաշակը:

Յիշատակութեան արժանի են գլխաւոր դերակատարները.— Յարութիւն Արսլանեան (Վարդան Մամիկոնեան), Դանիէլ Մանուկեան (Ղեւոնդ երէց), Յովհաննէս Պորանեան (Վ. Սիւնի), Մարտիրոս Իգիտպաշեան (Յազկերտ), Կարապետ Ղազարոսեան (Արծրունի), Սամուէլ Քէօսէեան (Մոդպետ), Արմենուհի Իգիտպաշեան (Շուշանիկ):

Մասնաւոր գնահատանքի եւ շնորհաւորութեան արժանի է ներկայացման ղեկավար եւ բեմադիր Գեղամ Պօյաճեան, որ այսքան յոգնեցուցիչ եւ պատասխանատու գործ մը ստանձնելով Իսիի հայ գաղութին մէջ վերարծարծեց ազգային հպարտութեան կայծը:

Յաջորդ ներկայացման լման դեղարուեստական երեկոյ մը վայելելու վստահութեամբ, յաջողութիւն կը մաղթեմ Իսիի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութեան, իրենց ազգային մշակութային գործը ի կատար հանելու համար:

Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (160)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Ես ալ հոն պիտի ըլլամ, Շարքէօղի: Ու մինչեւ որ զիս տեսնես մի վախնար: Ու եթէ յանկարծ վտանգ ալ սպառնայ՝ բերդը ունի իր մուկի ճամբան (գաղտնի ճամբան) մինչեւ Միշքոլց:

Գրիգոր պարզապէս բան մը ըսելու համար այնպէս ըսաւ: Ամէն բերդ ունի իր գաղտնի ճամբան, ու ճիշդ այդ ճամբան է որ կը փնտռէ թշնամին: Ինքը Էկէրի բերդի մասին այնքան միայն դիտէր թէ, հոն Տոպօ էր հրամանատարն ու Մեքչէին ալ տեղակալը, — երկու մարդիկ՝ որոնց համար աշխարհի միւս ծայրն ալ կ՚երթար:

Արդեօք զետնի ճամբա՞ն ազդեց գընչուին վրայ, կամ ձին, կամ կարմիր տաբատը, կամ թերեւս կը սիրէր Գրիգորը, բայց քիչ մը քերուրտելէ ետք համաձայնեցաւ:

— Լաւ ուրեմն, ձեր ծառայութեան կը մտնեմ, ձրի. բայց եթէ զոյդ մը դեղին մուճակներ ալ տաք խթանով մէկտեղ, շատ շնորհակալ պիտի ըլլամ: Հոգ չէ թէ եթէ տակը մաշած ալ ըլլայ, տիպար գընդապետ, միայն թէ խթան ունենայ:

Գրիգորին գունդը արդէն հոն հասած էր ու խնդալով մտիկ կ՚ընէր այս խօսակցութիւնը: Բայց դեռ աւելի զուարթացան երբ Գրիգոր ձեռք երկարեց գնչուին ու ան իրենինը մէջը զարկաւ:

— Լաւ ուրեմն, — ըսաւ Գրիգոր ձեռքը դրպանը խոթելով. — ահա այս դրամը, իբր կանխավճար: Մինչեւ Էկէր կըրնաս իմ երկրորդ ձիուս վրայ նստիլ: Իսկ հոն՝ առաջին կուրցող ձին քուկդ պիտի ըլլայ: Մուճակ ալ կ՚ունենաս, բայց կռիւէն վերջ միայն:

Գնչուն ուրախութեամբ ցատկեց ձիուն վրայ ու մերկ կրունկներով սկսաւ հարուածել ձիուն կողերը:

Գնչուներու կարաւանը բարեմաղթութիւններ պոռաց անոր, ան ալ պատասխանեց գնչուերէն: Ապա գլխարկը գըլխուն վրայ ծուռ դնելով ու կուրծքը վըսեմօրէն ցցած, սկսաւ ձիավարել Գրիգորի քովէն:

— Վա՛հ, Տեւլան ինչպէշ ալ գործշ յաջողցուց:

×

Քանի մը ժամէն երբ Պաքթայի ճամբուն բարձունքը հասան՝ իրենց առջեւ Էկէրի կանանչ կղմինտրներով հսկայ աշտարակները երեւցան ծառերու ու բլուրներու մէջէն, աշտարակներուն վրայ ազգային ու քաղաքին դրօշները կը ծածանէին: Պարիսպները բարձր ու սպիտակ էին:

Սքանչելի բերդ մըն էր, իսկ շուրջը՝ բլուրներուն վրայ, կարմիր ու դեղին գոյներով այգիներ ու անտառներ: Իսկ ետեւը, քիչ մը աւելի հեռուն, բարձր կապոյտ լեռ մը:

Գրիգոր գլխարկը հանեց եւ իր գունդին դարձաւ.

— Հոն նայեցէք, տղաք, Աստուած ալ այս դեղեցիկ տեսարանը կը վայլէ հիմա երկնքէն:

Ու ձին խթանելով արշաւեց դէպի առաջ:

Գնչուն վայրկեան մը տատամսեցաւ, գունդին գլո՞ւխը մնայ արդեօք թէ գընդապետին ետեւէն արշաւէ: Ու տեսնելով թէ դրութիւնը զաւեշտական պիտի դառնար եթէ ինքը առաջնորդէր գունդը՝ ափով աղէկ մը ծեծելով ձիուն գաւակը՝ կրունկներով ձիուն փորը սկսաւ հարուածել:

— Յառա՛ջ, դեղին:

Ձին խոշոր ոստումներով կը վազէր, վեր վեր նետելով գնչուն. բայց մրոտը ճարտարօրէն միշտ վրան կ՚իյնար:

Ճամբուն վրայ տաք փոշիի ամպ մը կը տարածուէր, զոր փախստականները կը հանէին: Կիներ, ծերեր ու տղաք կառքերուն վրայ նստած, կամ կովու կառքին քովէն քալելով իրենց կահկարասիներն ու հաւերը վրան բեռցուցած. կառքերէն ոմանց վրայ խոզեր ալ կը ճուային:

Թուրքերը խոզ չեն ուտեր. բայց ո՞վ դիտէ երբ պիտի կարենան նորէն տուն դառնալ: Կարմիր մուճակ հագած աղջիկ մը՝ վանդակի մէջ դեղձանիկ կը տանէր կառքի մը քովէն, իսկ անդին կին մը թաղարի մէջ տնկուած ծաղկած վարդենի մը ունէր կռնակի սակառին մէջ: Բազմաթիւ կառքեր կային, մեծ էր գաղթը: Անոնցմէ շատեր այլեւս պիտի չդառնային. մանաւանդ անոնք որ ձորին մէջէն անցնելով Սիրուն Դուռը՝ դէպի Ֆելնեմէթ կ՚երթային. մեծ մասամբ մշակներ ու այրիներ էին: — Անոնք Բարձր Նահանդին մէջ պիտի մնային ուր Թուրքերու ձիերուն սմբակները տակաւին հետք չէին թողուցած: Փախստականներու գլխաւոր ուղղութիւնները Փութնոք եւ Քաշա էին:

Գրիգոր այլեւս ուշադրութիւն չէր դարձներ անոնց:

ԿԵՉԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ֆրունճեան եղբարք (Գերմանիա) 50:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Վահէ Շահինեան 10 Ֆրանք: (Ստանալ («Յառաջ»էն):

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ.— Ընկ. Վարոս Շահպազեան 2 անգլիական, Վարոս Ֆիլիպ Շահպազեան 1, Պ. Խաչիկ Մթրպեան, ընկ. Նիկողոս Դարայեան 5ական, Պ. Մինաս Դիլպեան, ընկ. Գեղամ Եղիայեան 2ական, ընկ. Յովհ. Կոնզալէս Զալրգեան 3: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արփինէ Պուրմայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգրստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀԷ ՊՈՒՐՄԱՅԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իր բարենպատակ ձեռնարկներուն համար:

Պ. Գէորգ Բարթող (եկեղեցւոյ դպիր) 100 Ֆր: Պ. Նուրհան Փափազեան 20 Ֆր., Գրիգոր Մէհտէրեանի յիշատակին:

Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան 50 Ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի, Միհրան Գալայճեանի մահուան առթիւ:

Տիկին Վարսենիկ Փափազեան 20 Ֆր. Տիկին Ռոզ Թիւլպէնտճեանի մահուան առթիւ:

×

Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Հայթայեանի ձեռամբ 105 Ֆրանք:

×

Տիկնանց Միութեան Որբ. Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է 2500 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պետրոսեանէ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Քիւրքճեան (Լոնտոն) 1000 Ֆր.: Տիկին Միւշկիւնազ Գիլիճեան (Ֆրեզնօ) 125 Ֆ.: Տէր եւ Տիկին Տորք Տէր-Յակոբեան 50 Ֆր. ողբացեալ Մ. Աբուլեանի յիշատակին:

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հանգուցեալ Քեզավեանի թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.—

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Տէր եւ Տիկ. Համազեան եկեղեցւոյ 10, դպրոցի 10, Թէհլիրեան սրահին 10 Ֆր.: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՎԱԼԱՆՍԷՆ Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Խաշմանեանէ եկեղեցւոյ 10:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն. Պ. Նահապետեան 200, Տիկին Յակոբեան 100, Պ. Էգնաեան, Պ. Գէորգեան, Տոքթ. Ալեանաքեան, Պ. Ճէվահիրճեան 50ական, Տիկին Թիւթիւնճեան 30, Տոքթ. Նստարեան 20, Տիկ. Առաքելեան, Տոքթ. Քիթապճեան, Օր. Գազանճեան 10ական Ֆր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Հայրենակցական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 16ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 ռիւ Պլէօ, 3րդ յարկ, Կապոյտ Խաչի գրասենեակը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը կը տօնուի Փարիզի մէջ, կիրակի, Փետրուար 28ին ժամը 16էն 22:

Ֆրանքեւզուիցերական սրահը
10 Ռիւ տէ Մեսաժըրի
(Մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէռ)
հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին
Կը նախագահէ

ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

Կը խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ

ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. Ժոսըլին Տիրատուրեան (երգ) Օր. Օր. Էլիան Նիկողոսեան, Մատլէն Փուշունեան (արտասանութիւն), Մկրտիչ Պօղոսեան (երգ), Տէր եւ Տիկին Վիգէն Թորոսեան (կովկասեան պարեր), եւ Նայիրի պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի:

Խնջոյք հաճելի մթնոլորտի մէջ:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին:

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին, Ազգային Տան սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կը խօսի ընկ. Գեղամ Կանանեան:

Գեղարուեստական բաժին, որուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն արտասանութեամբ ընկերուհիներ Շաքէ Ղազարեան, Ալիս Ալթունեան եւ ընկ. Գէորգ Մանտալեան:

Նոր Սերունդի երգչախումբը ազգային յեղափոխական երգերով եւ պարախումբը հայկական պարերով:

Կը ներկայացուի
Ռուբէն Զարդարեանի
« ԲԱԳԻՆԻ ՓԱՌԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ »
Կենդանի պատկեր:

Օրուան խօսնակ
ընկ. Կարապետ Յովակիմեան
Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Շանթ թատերախումբին, հինգշաբթի (Փետր. 25) իրիկունը ժամը 21ին, Սալ Մազընօ:

Կը խօսի
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական յայտագիր:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբին պարահանդէսը ՄԱՐՏ 6ին, 6րդ թաղապետարանի սրահին մէջ:

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ 250ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
Նուագահանդէս Մարսէյլի մէջ
Քեմանչիստ-ՌՈՒԲԷՆԻ կողմէ:
Կը նախագահէ
Պ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆ
Կը մասնակցին
ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ, Օր. Ալիս Ստամպոլեան (երգ), դաշնակ Օր. Էլիան Խաչատուրեան
Կիրակի, Փետր. 21, ժամը 21,30ին
Սփլանտիտի սրահներուն մէջ, 31 Պուլվառ տ'Աթէն:

Տոմսերը ապահովել.—

Արամ Շեխիկեան,	հեռաձայն	20-33-80
Գառնիկ Տէրոյեան,	»	62-51-31
Պառ Ռաֆֆի	»	20-71-10
Ա. Փափազեան	»	62-42-89
Ս. Արզումանեան	»	20-40-37
Քէչեան	»	20-43-15
Մինաս Պօղոսեան	»	20-10-99

Վաղարշակ Տէր-Վարդանեան
եւ Պօղոս Արզումանեան

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 21, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.Ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
31, AVENUE GEORGE V — PARIS

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԱՆՏՐԷ-ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՓՈՆՍԷԻ
Ֆրանսայի դեսպան, նախագահ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի
Երկու նուագախումբ, Քօթիյոն - թօմպոլա, խնամուած պիւֆէ,
Սովորական գիներով
YOSKA NEMETH
Vedette des disques « Festival », Grand Prix du disque
et sa formation tzigane

Զրի թօմպոլա գրաւուած սեղաններու թիւով, օժանդակութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբի:

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները, դիմելով
U.G.A.B. 11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél.: TRO. 03-18
Կամ Փրովանս 07 - 25 եւ 61-10:
Մուտք 10 Ֆրանք, Ուսանողներուն 5 ֆրանք
C. C. P. 8019-72, Paris

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանին
Կիրակի Փետր. 28 կէսօրէ ետք, ժամը 15,30ին, Սալ Մազընոյի մէջ:
Շանթ թատերախումբը կը ներկայացնէ Սմբատ Բիւրատի

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

(չորս արար)

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Արենոյշներուն
Գործող անձինք.— Վաղ. Տէր-Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Յարութիւն Նիկողոսեան, Գ. Պապեան, Սեդա Թիւթէլեան, Յար. Արսլանեան, Հր. Արսլանեան, Յակ. Հայթայեան, Ա. Եօթնեղբայրեան, Գր. Թիւթէլեան, Փ. Մելքոնեան, Յովհ. Յակոբեան, Փիլիպպոս

Նոյն ներկայացումը կը տրուի Մարտ 7ին, կիրակի իրիկուն ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէները ու խումբերը Կիրակի (21 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 15ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի (Փետրուար 17), ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 15,30ին, ընկեր Հիսայեանի բնակարանը՝ 38, Ռիւ տիւ Մենիլ, Անիէռ:

Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին, Օհանջանեան ակումբը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրակար:

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ
Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros: Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ
Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9.30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին
Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս շաբաթ ժամը 23,15ին, Ֆրանս-Քիւլթիւրի վրայ Փրոֆ. Օլիվիէ Քլեման կը խօսի Հայ. Եկեղեցւոյ շուրջ: Նաեւ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԵՏ:

ՄԱՐՏ 20ԻՆ, նոյն ժամուն, նոյն կայանէն: Հայկ. Արուեստը.— Հայկ. մանրանկարչութիւնը Օր. Սիրարփի Տէր-Ներսէսեանի կողմէ եւ «Հայկ. Արուեստի ազդեցութիւնը Ռոման արուեստի վրայ», Փրոֆ. Պալթրիւզիաթիսի կողմէ:

ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ՝ «Հայերը Լիբանանի մէջ»

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի, Փետրուար 28
ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ՎԱՅՐԵՐԸ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՄԸ
Այցելութիւն նաեւ
ՊԷՅՐՈՒԹԻ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ
Մայիս 22էն - Յունիս 5

ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Միայն 1570 Ֆրանք, ամէն բան մէջը:

Դիմել կազմակերպիչին՝
Abbé J. LEVONIAN
33, Rue Batany, MEUDON (S. et O.)

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

VENDREDI 19 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10237 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.237

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐՋԱՆԿԱՅԻՇԱՏԱԿ ԶԱՐԵՀ Ա.

Փետրուար ամսուան կը զուգադիպին եկեղեցական եւ ազգային կարգ մը տօներ, — Ս. Սարգիս, Տեառնընդառաջ, Վարդանանք եւ Ղեւոնդեանք, Սահակ Պարթեւ հայրապետ, Բարեկենդան եւն.:

Փետրուար 18ին կ'ոգեկոչենք Հայաստանի ժողովուրդին ընդվզումը բռնակալ վարչաձեւին դէմ:

Փետրուար ամիսը նաեւ կապուած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երանաշնորհ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին հետ:

Հոգելոյս Հայրապետը ծնած էր Մարաշ 1915 Փետր. 14ին, Հալէպի առաջնորդ ընտրուած՝ 1940 Փետր.ին, եպիսկոպոս ձեռնադրուած՝ 1947 Փետր. 16ին, կաթողիկոս ընտրուած՝ 1956 Փետրուար 20ին, վախճանեցաւ 1963 Փետր. 18ին:

Իր ընտրութեան իններորդ տարեդարձին եւ վախճանման երկրորդ տարելիցին առթիւ կ'ուզենք ոգեկոչել իր անմոռանալի յիշատակը:

Լիբանանի եւ Սուրիոյ Հայութիւնը ծանր օրեր ապրեցաւ 1952 Յունիս 21էն վերջ, երբ սեւ քօղով ծածկուեցաւ Անթիլիասի մայր տաճարի հայրապետական աթոռը, Գարեգին Ա. Յովսէփեանի վախճանումով:

Օրակարգի վրայ էր իր յաջորդին ընտրութիւնը:

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան 1941ի Կանոնագրութեան 12րդ յօդուածին համաձայն, նոր կաթողիկոսը կ'ընտրուի նախորդի «վախճանումէն առաւելագոյն վեց ամիս յետոյ»: Նուազագոյն՝ քառասուն օր վերջ:

Վեց ամիսը դարձաւ 44 ամիս, ներքին անհամաձայնութեանց պատճառաւ: Ու երբ վերջապէ՛ս 1956 Փետր. 20ին Զարեհ եպիսկ. Պատգամաւորական ժողովի օրինաւոր ընտրութեամբ բազմեցաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական գահին վրայ, ստեղծուեցաւ արուեստական տագնապ մը, պատճառ դառնալով «երկփեղկում»ի:

Չենք ուզեր անդրադառնալ հակադաշնակցական տարբերու անորակելի շահատակութեանց, որոնք պարզապէս թունաւորեցին արժանընտիր ու մաքրակենցաղ Հայրապետին ազնիւ հոգին:

Ամբողջ եօթը տարի անասելի յարձակումներ խոցեցին իր զգայուն սիրտը:

Սակայն ինք քրիստոնէական համբերատարութեամբ կրեց իր խաչը: Նուիրուեցաւ սրբազան աշխատանքի, առանց ազդուելու անազնիւ մարդոց ցեխարձակումներէն:

Ու յաջողեցաւ ամուր հիմերու վրայ դնել — ապառաժի վրայ կառուցանել — Շնորհալիներու պատմական Աթոռը:

Հակառակորդները ուզեցին քանի մը եկեղեցիներ եւ կրօնաւորներ ըմբոստացնել իրեն դէմ: Կտրեցին բարերարներու կտակով Աթոռին յատկացուած տարեկան նպաստները: Ուզեցին բարոյապէս եւ նիւթապէս նեղել Կաթողիկոսարանը:

Սակայն չարաչար ձախողեցան:

Կիլիկեան Աթոռը Զարեհ Ա.ի օրով զարգացաւ ու բարգաւաճեցաւ, աննախընթաց եւ նախանձելի արագութեամբ:

Իր հովանիին տակ մտաւ Հիւսիսային Ամերիկայի ազգային թեմը, որ տարիներով երեսի վրայ էր ձգուած էջմիածնի կողմէ, քաղաքական պատճառներով:

Էջմիածնէն բաժնուելով Կիլիկիոյ Աթոռին միացան Յունաստանի, Ատրպատականի, Թեհրանի եւ Սպահանի թեմերը, ժողովրդական ազատ քուէարկութեամբ:

Երջանկայիշատակ Զարեհ կաթողիկոսի մականին տակ մտան շուրջ կէս միլիոն Հայեր՝ Իրանէն մինչեւ Քալիֆորնիա:

Կիլիկեան Աթոռը իր սահմանները անհամեմատօրէն ընդարձակեց Սուրիա-Լիբանանէն եւ Կիպրոսէն անդին:

Բոլոր անոնք, — բարձրաստիճան եկեղեցական թէ հարուստ աշխարհական — որոնք անխղճօրէն հալածեր էին զինքը ի կենդանութեան, խղճի սոսկալի խայթ ունեցան 1963 Փետրուար 18ին, երբ առաքելատիպ, անբասիր եւ իսկապէս վեհափառ Կաթողիկոսը հազիւ 47 գարուններ բոլորած՝ յանկարծական մահով ընդմիշտ կը բաժնուէր մեզմէ:

Նոյն տարուան Հոկտեմբեր 26ին Երուսաղէմի մէջ Վազգէն Ա.ի եւ իր արժանաւոր յաջորդին՝ Խորէն Կաթողիկոսի ողջագուրումը յետ մահու պսակումն եղաւ իր անհուն զոհողութեանց:

Իր անժամանակ ու անակնկալ մահը ոգացին բոլորը անխտիր, բարեկամ թէ հակառակորդ, էջմիածինէն մինչեւ ըՍփիւռքի հեռաւոր անկիւնները, ուր որ Հայութեան բեկորներ կ'ապրին: Հոգեհանգստեան պաշտօններ կատարուեցան ոչ միայն կիլիկեան, այլև էջմիածնական թեմերու բոլոր եկեղեցիներուն մէջ:

«Մահուամբ զմահ կոխեաց»:

Իր մահով իսպառ չքացան ատելութիւն եւ քէն: Ու ճամբայ բացուեցաւ դէպի Երուսաղէմի պատմական ողջագուրումը:

Կիլիկեան դարաւոր Աթոռը իր նոր դահակալին՝ Խորէն Ա. Կաթողիկոսի մականին տակ կը շարունակէ իր ազգօգուտ առաքելութիւնը երանաշնորհ Հայրապետին գծած ծրագրով եւ երկու տարիէ ի վեր կ'արձանագրէ նորանոր նուաճումներ՝ կրօնական ու մշակութային մարզերու մէջ: Ի պայծառութիւն Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ եւ ի պահպանութիւն հայ տարագիր բազմութեանց, ի սփիւռս աշխարհի:

Զարեհ Կաթողիկոսի յիշատակը անթառամ պիտի մնայ յաւէտ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԷՐՀԱՐՏ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԻ

Գերմանական Խորհրդարանին վերջին նիստը պիւտճէին նուիրուած, առիթ տուաւ որ ընդդիմադիրները խստօրէն քննադատեն վարչապետ Էրհարտի Միջին-Արեւելեան քաղաքականութիւնը: Կառավարութեան եւ ընդդիմութեան կուսակցութիւնները համաձայն գտնուեցան այն իրողութեան վրայ որ նախագահ Նասր Գահիրէ հրաւիրած էր Ուլպրիխթը Խորհ. Միութեան թելադրութեամբ եւ ոչ թէ իբրեւ փոխ-վրէժ Արեւմտեան Գերմանիոյ դէմ, որովհետեւ այս վերջինը զէնք կը ծախէր Իսրայէլի: Ընկերվարականներն ու քրիստոնեայ դեմոկրատները ընդունեցան նաեւ թէ Դաշնակցային Հանրապետութեան զինակիցները պէտք է օգնէին Պոնի կառավարութեան որպէսզի կարգադրէ Միջին Արեւելքի իր դժուարութիւնները:

Էրհարտ խօսք առնելով յայտարարած է.— «Երբ համաձայնեցանք զէնք տալ Իսրայէլի, ջանացինք նկատի առնել այն մտահոգութիւնները զորս կրնայ ունենալ արաբական աշխարհը: Արար Մ. Հանրապետութիւնը սակայն, կը թուի թէ բոլորովին անտարբեր է մեր շահերուն նկատմամբ: Ան որ Ուլպրիխթը կը նկատէ իբրեւ գերիշխան ժողովուրդի մը պետը, կը գործակցի անոնց հետ որոնք կ'ուզեն պահել Գերմանիոյ բաժանումը: Նախագահ Նասր պէտք է գիտնայ թէ Եգիպտոսի հետ մեր յարաբերութիւնները կը վատթարանան այս այցելութեամբ: Պիտի դադրեցնենք մեր տնտեսական օժանդակութիւնը եւ քաղաքական դեմի վրայ ալ միջոցներ կրնանք առնել: Խրուշչեւի յաջորդները կարծել կուտան թէ արեւելեան Եւրոպայի մէջ իրենց ձեռք առած միջոցներով եւ ասիական հարաւ-արեւելքի իրենց միջամտութիւններով կ'ուզեն բոլորովին աշխարհակալ քաղաքականութեան մը վերադառնալ: Համայնավարութիւնը միշտ շահագործած է ազատ աշխարհի տարակարծութիւնն ու տապալումը: Կը յուսամ որ յառաջիկայ ամիսներուն կրնանք հաշուել մեր դաշնակիցներուն համախոհութեան եւ օժանդակութեան վրայ գերմանական հարցին համար եւ անոր արձագանգներուն Միջին Արեւելքի մէջ»:

Վարչապետը անդրադարձած է նաեւ Պոն-Երուսաղէմ յարաբերութեանց: Ընդդիմադիրներու կողմէ, ընկերվարական Էրլէր յայտարարած է որ Դաշնակցային Հանրապետութեան դժուարութիւնները Միջին Արեւելք, շատ վեր են այն ուժերէն զորս ունի գերման կառավարութիւնը զանոնք լուծելու համար: «Այդ պատճառաւ, աւելցուցած է Էրլէր, այդ շրջանին մէջ մեր քաղաքականութիւնը պէտք է լաւ ուսումնասիրուի մեր դաշնակիցներուն հետ որպէսզի Արեւմուտքի դիրքը աւելի չխախտի»: Էրլէր, խստօրէն քննադատելով վարչապետ Էրհարտը, բսած է.— «Այն տպաւորութիւնն ունինք որ զեկավարուած չենք եւ նոյնիսկ չենք դիտեր թէ տակաւին վարչապետ մը ունինք»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարը՝ Ռափացքի, որ Պրիւսէլ կը գտնուի, խօսք առնելով ազատ Համալսարանին մէջ, յայտարարած է թէ երբեք չեն վիճիր Լեհաստանի սահմաններուն մասին գերմանական կառավարութեան մը հետ, նոյնիսկ եթէ ան ներկայացնէ միացեալ Գերմանիա մը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը Քուվ Տը Միւրվիլ Ուոշինկթըն մեկնեցաւ, ուր չորս օր պիտի մնայ եւ կարեւոր խօսակցութիւններ ունենայ ամերիկացի զեկավարներուն հետ:

ՊՈՒՐԿԻՊԱՅԻ ճամբորդութիւնը սկսած է Գահիրէով, ուր ջերմ ընդունելութեան արժանացած է: Նասրին կ'ընկերանար նաեւ Հիւսէյն թագաւորը բարի գալուստ մաղթելու համար Թունուզի նախագահին:

Օրը Օրին

ԿՈՏՐՈՒԿ ՍՐՏՈՎ...

Գրականութեան արքաներէն միայն Թոլըսթոն էր, կարծեմ, որ յանդգնութիւնը ունեցաւ չհաւնելու Շէյքսփիրի մշակած արուեստին եւ չհաւատալու անոր անկեղծութեան:

Թոլսթոն բանադրանքէ վախցող մէկը չէր: Այդ պատճառաւ ալ մէկ շունչով՝ Համլէթի հեղինակը խայթեց, միւս շունչով ալ գրականութեան աստղերուն շարքը դասեց «Թովմաս Աղբօր Տնակը» վէպին ամերիկացի միջակ հեղինակը:

Երբ Թոլսթոյի տարողութեամբ մէկն ես, կրնաս այս տեսակ շեղումներ կատարել սալարկուած ճամբէն:

×

Միջազգային մամուլը շաբաթներէ ի վեր կը յորդի Զըրչիլի նուիրուած ներբողականներով: Մեր թերթերն անգամ լեփ-լեցուն նիւթ կը քաղեն օտար աղբիւրներէ եւ կը հրամցնեն իրենց ընթերցողներուն: Առանց զատելու, առանց մաղելու:

Ամէնքն ալ իրաւունք ունին, որովհետեւ Զըրչիլ ականաւոր դէմք մըն էր եւ արժանի էր ամէն տեսակ գովեստի: Ու փառաբանութեան:

Տարակոյս չկայ որ իր տաղանդին արեւը պիտի շողայ իր հայրենիքին պատմութեան վրայ — իր սիրած բացատրութեամբ — «հազար տարի» ու քսաներորդ դարու հէքեաթը գրողները, յաճախ, առիթը պիտի ունենան իր անունը արտասանելու:

Հողը տակաւին թարմ է իր աճիւնին վրայ: Այնպէս որ իր բազմապիսի ձիրքերուն վրայ ստուեր փռելու ո՛չ մէկ փորձ կը կատարուի առայժմ: Ընդհակառակն, կը լսենք միահամուռ պանծացում՝ ծագէ ի ծագ: Մենք ալ կը ձայնակցինք — քիչ մը կոտրուկ սրտով:

×

Միտքս կուգայ որ Երկրորդ Աշխարհամարտի յաղթանակէն քանի մը շաբաթ ետք — Յուլիսի ընտրութեանց օրերուն — Լոնտոնի կավռոշները ցեխի պատառներով կը զարդարէին պատերուն վրայ փակցուած իր նկարները:

Կը յիշեմ որ այդ օրերուն, մատենադարաններու մուկերը կը պատմէին թէ իր գրական գոհարներէն մէկ երկուքը կուգային Իտալիոյ ազատագրական շարժումի օրերէն — Կարիպալտիէն, Քավուրէն:

Կը յիշեմ նաեւ որ Անգլիոյ գրական փառքերէն մէկը — Էյչ Ճի Ուելզ (որուն հետ բուռն վէճ մը ունեցայ 1943ին՝ Ունեւորութեան Տուրքի Օրէնքին առթիւ) կը գրէր թէ «Զրչիլ զարգացումի տէր մէկը չէ»: Բայց, Ուելզ, իր գրչեղբօր, Շոյի նման, կը սիրէր մարդոց ջիղերը ոտքի հանող սլաքներ արձակել:

Կը յիշեմ որ Զըրչիլի մահէն շատ առաջ, իր ճառերուն, իր գրական պատկերներուն եւ իր լեզուին վրայ հիացողներ, «բովանդակութիւն» չէին գտներ անոնց մէջ:

Աւելորդ է ըսել որ այս տեսակ գնդասեղի հարուածներ չեն կրնար նսեմացնել Սըր Ուինսթընի արժէքը եւ շուքի մէջ առնել անոր լուսափայլ տաղանդը:

×

Հիմա, սակայն, ես ուրիշ ձիւթ ունիմ ծամելիք: Եւ, հերոսաբա՛ր, Թոլսթոյի պատմուճանին մէկ պոչը վրաս նետած, պիտի «բամբասեմ» Զըրչիլը:

Հակասութեանց տիպարն էր:

Նափոլէոնի համար գրեց թէ «ճիւաղ մըն էր»: Բայց, երբ կարգը եկաւ նոր օրերու թուրք ճիւաղներուն, հազիւ թէ բերանը բացաւ անոնց դէմ: Եւ, ո՛չ թէ կամաւ, այլ ակամայ:

Սթալիններու եւ Հիթլէրներու գլխուն անձրեւեց հազարումէկ նիզակ, բայց երբ ատենն էր Թուրքին դիմակն ալ վար առնելու, գրեց թէ «մեր զինուորական դասը երբեք Թուրքիոյ դէմ եղած չէ»:

Ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքին հաւատացեալ, բարե՛ւ անգամ չտուաւ ինքնորոշման ի՛ր իրաւունքը փրնտռող հայ ժողովուրդին:

«Ազատագրական պայքարներու պաշտպան»ը նախատեց մե՛ր յեղափոխութիւնը: Կարդացէք իր *Աֆթէրմաթը*:

Իսկ 1924ին, երբ Ազգերու Դաշնակցութիւնը կը զբաղէր Հայերու տեղաւորման հարցով, իբրեւ ելմտական նախարար, հեռագրեց Անգլիոյ ներկայացուցիչին թէ «Նորին Վեհափառութեան կառավարութիւնը չի կրնար որեւէ վարկ յատկացնել Հայերուն»:

×

Մենք Թոլսթոյ չենք եւ իրաւունք չունինք շեղելու սալարկուած ճամբէն:

Բայց, մեր անկրթութիւնը կ'արդարանայ այն իրողութեամբ որ մենք Զըրչիլը — եւ իր նմանները — կը սիրենք քրիստոնէաբա՛ր, բայց հայ ժողովուրդին շահը աւելի կը սիրենք:

Ո՛վ որ քաջ է, թող մեզ բանադրէ:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

1915-1965
ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ ԵՂԵՌՆԻ

Սիրելի հայրենակիցնե՛ր, ընկերներ՛ր,

Ազգերու պատմութեան մէջ քիչ չեն նիւթական աւերածութեան եւ մարդկային կոտորածներու սեւ ու արիւնոտ թուականներ:

Մշակութային եւ քաղաքակրթական ցած մակարդակի տէր ժողովուրդներ, ընկերային իրենց դաստիարակութեան մէջ յետամնաց հաւաքականութիւններ եւ ցեղային ատելութենէ մտրակուած ամբոխներ՝ ջարդն ու թալանը նկատած են միջոց նուաճումի. համասփիւռ ատելութիւնն ու աւերիչ կիրքը՝ զէնք պայքարի ու յաղթանակի:

Ցեղասպանական իր բնոյթով բացառապէս անմարդկային եւ աննախընթաց էր, սակայն, թուրք պետութեան կողմէ ծրագրուած ու 1915ի Ապրիլին գործի վերածուած այն Սպանդը՝ որուն զոհ տուինք մէկ միլիոնէ աւելի նահատակներ, ու, առանձնապէս, մէկ միլիոնի մօտ բունաւեր եւ գաղթական բեկորներ՝ որոնք, ափէ ափ ու աշխարհէ աշխարհ, ցմրուր քամեցին ակամայ խորթացման, ճակատագրական տառապանքի եւ համատարած որբութեան դառն բաժակը:

Երկու միլիոնը մեծ թիւ չէ թերեւս՝ մեր օրերու ազգաբնակչութեանց չափանիշով. կամ՝ նկատառելի քանակ չէ բոլոր այն ժողովուրդներուն համար, որոնք յիսուն տարի առաջ լուռ ականատես մնացին մշակութապէս բարձր եւ քաղաքակրթօրէն արժանաւոր ազգի մը յօշոտումին, ու այսօ՛ր ալ, տակաւին, կը շարունակեն հաւատալ նիւթական ուժին եւ շահախնդրական բարեկամութիւններու, միշտ խօսելով հանդերձ բարոյական հասկացողութիւններու կամ արդարութեան եւ իրաւունքի՛ սկզբունքներու անունով: Սակայն մե՛նք, որ մեր ամբողջին կէսը ու կէսէն աւելին տուինք իբրեւ ԹԻԻ, ու գրեթէ ամբողջը՝ իբրեւ ՈՐԱԿ, չենք կրնար չգիտակցիլ գործուած Ոճրի հրէշային բնոյթին, ինչպէս նաեւ ազգային թէ քաղաքական այն ծանր անդրադարձումներուն, որոնց ենթարկուեցաւ հաւաքական մեր կեանքը՝ մօտաւոր անցեալի բախտորոշ թուականներուն մէջ թէ ներկայիս:

Յիսուն տարի ետք այդ սեւ օրերէն, ու յիսուն տարիներու մեր սուգը, գոյութեան պայքարը, վերակերտուած Հայրենիքն ու ազգային իր գիտակցութեան մէջ միշտ ամուր Արտասահմանը կռուան դարձուցած մեզի՝ մեր խօսքը կ՛ուղղենք, այսօր, բովանդակ Հայութեան եւ յատկապէս Ամերիկահայութեան, եւ կը հաւատանք՝ թէ անխտիր բոլոր տեսակի դաւանանքներուն, քաղաքական եւ ազգային բոլոր հոսանքներուն, դաղափարական թէ ընկերային տարբեր համոզումներու ծառայող մեր բոլոր եղբայրներուն ու քոյրերուն անունէն խօսած պիտի ըլլանք, արդար ու ընդհանրական հետեւեալ հաստատումներով.

1.— 1965ը, իբրեւ յիսնամեակը 1915ի աննախընթաց Եղեռնին՝ որ գործադրուեցաւ արմատախիլ ջնջելու համար Հայութիւն եւ Հայ Դատ, ինքնին կոչ մըն է ազգային ինքնամփոփումի, զուսպ ու դիտակից կեցուածքի, քաղաքական դիտակցութեան եւ դաղափարանուէր նոր ճիգերու՝ մէկ կողմէ արժանաւորապէս յարգելու համար յիշատակը մեր նահատակներուն ու միւս կողմէ հաստատելու համար գործնապէս, թէ ներքին ամբողջական միութեամբ գօտեպնդուած, տէր կը մնանք արեւմտահայ հողերու ազատագրութեան մեր դատին, — թրքական թաթի տակ ամայացած ու աւերակեալ՝ երբեմնի ծաղկուն մեր հողերուն, եւ զիջում ու տկարութիւն չենք ճանչնար պատմական մեր իրաւունքներու հետապնդման ճանապարհին վրայ:

Այս հիմնական հասկացողութեամբ ալ՝ 1965ը ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՆՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏԱՐԻ եւ կը հրաւիրենք մեր ժողովուրդը — Միացեալ Նահանգներու եւ Քանատայի ամբողջ տարածքին — հանրային, կուսակցական թէ միութենական ամէն կարգի գործունէութիւն կեդրոնացնելու ՅԱՐԳԱՆՔԻ եւ ԱԶԳԱՅԻՆ – ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ արտայայտութիւններու վրայ, մի՛շտ լրջութեան սահմաններու մէջ, առանց անձնատուր ըլլալու զգացական վառ լաւատեսութիւններու՝ սակայն նաեւ առանց դասալիք կամ ձեռնթափ դառնալու համազգային մեր իրաւունքներու հետապնդման ճամբուն մէջ, — ԻՐԱՏԵՍՈՒԹԵԱՆ պայմանագրական դատումով մը զրահուած՝ հաւանական անտարբերութիւններու դէմ իսկ:

Իբրեւ քաղաքական կազմակերպութիւն մը, որ Հայութեան ծառայութիւնը կրօնք ու նպատակ է հռչակած եօթանասունեւհինգ տարիներու իր պատմութեան մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը 1965 թուականը կը նկատէ Արեւմտեան Հայաստանի առընչուող հողային մեր իրաւունքներու հետապնդման, եւ ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ բազմակողմանի գործունէութեան տարի:

2.— Ինչպէս մինչեւ այսօր, նաե՛ւ այսուհետեւ՝ Եղեռնի 50ամեակի ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ կը նկատենք նուիրական պարտաւորութիւն մը, հանդէպ մեր նահատակներուն, հանդէպ շինարար ու ստեղծագործ հայ ժողովուրդին՝ թէ՛ Հայաստանի մէջ եւ թէ՛ ի սփիւռս աշխարհի: — 1965ի պատմական իմացումին մէջ՝ կը ձուլուին ու կը միանան մեր ազգային բոլոր տենչերը. կը չքանան տարբեր մարզերէ ու ծառայութեան տարբեր ըմբռնումներէ գոյացող տարակարծութիւններ. կը փակուին մեզ իրարմէ անջատող բոլո՛ր անդունդները եւ կը խորտակուին բնական թէ արուեստական բոլո՛ր պատնէշները: ՄԷԿ Է Հայութիւնը՝ իր սուգին եւ յաղթութեան մէջ. ՄԷԿ Է՝ իր Հայրենիքով. ՄԷԿ Է՝ իր Դատով: ՄԷԿ ՊԷՏՔ Է ԸԼԼԱՅ 1965Ի ԻՐ ԱՊՐՈՒՄՆԵՐՈՎ:

Հայրենակիցնե՛ր, ընկերնե՛ր,

Մենք հրապարակաւ ոչինչ ենք ըսած տակաւին՝ վերջին վեց ամիսներու նախապատրաստական մեր աշխատանքներուն, ծրագիրներուն եւ գործնական նախաձեռնութեանց մասին, որովհետեւ միշտ փայփայած ենք այն յոյսն ու հաւատքը, թէ պիտի կարենանք ՄԻԱՃԱԿԱՏ ներկայանալ Հայութեան ու ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ մեր խօսքը ուղղել արտաքին աշխարհին: Այսօ՛ր ալ, տակաւին, չենք յուսահատած այդ ուղղութեամբ մեր ճիգերուն ու փորձերուն մէջ՝ ձեւակերպուած պատրուակներ կամ արուեստական պատճառներ փարատելու, — հաստատելու համար համազգային ցանկալի համերաշխութիւնը՝ առնուազն Եղեռնի Իմաստին շուրջ:

Հետեւաբար, խորապէս անկեղծ մեր այս հաւատքին եւ ակնկալութեան մէջ, բայց նաեւ արթուն ու պատրաստ՝ մեր առաջադրութիւնները գործի վերածելու ազգային պարտաւորութեանց ճանապարհին վրայ,

ԿՈՉ Կ՛ՈՒՂՂԵՆՔ ԲՈԼՈՐԻՆ,

ա) Խմբուիլ սրբազան նո՛յն Դրօշին տակ, — յարգանքի եւ ոգեկոչման հանդիսութիւններու դաղափարին, ինչպէս նաեւ Արեւմտեան Հայաստանի առընչուող հողային մեր իրաւունքներու արծարծման նուիրական ձգտումին շուրջ.

բ) Նիւթական զոհողութիւններու եւ բարոյական մեր պարտաւորութեանց լրիւ կատարման համար պատրաստ ըլլալ ամէ՛ն վայրկեան.

գ) Մոռնալ փոխադարձ մեր վերապահութիւնները, միջկուսակցական վէճերը. ազգային ընդհանուր մթնոլորտը մշուշելու բնոյթ ունեցող պայքարները, եւ

դ) ՍԵՒԵՌԻ՛Լ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ, ՀԱՅՐԵՆԱԲՆԱԿ ԹԷ ՏԱՐԱՍՓԻՒՌ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՀՈԳԵԿԱՆ ՆԵՐԴԱՇՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԻՆ, ՈՒ ՀԱՅ ԴԱՏՈՎ ԸՄԲՌՆԵԼԻ ՄԵՐ ԱՆՔԱԿՏԵԼԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ
ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

31 Դեկտեմբեր 1964

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԾՆՈՒՆԴ ԱՌԱՒ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

(ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ 700ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Այս տարի եօթըհարիւրերորդ տարեդարձն է Երեսփոխանական Ժողովին, որմէ յառաջ եկան ժողովրդավարութիւնը եւ խորհրդարանական դրութիւնը, զորս ընդօրինակեց ամբողջ աշխարհ:

Երեսփոխանական Ժողովը առաջին անգամ նիստի հրաւիրուեցաւ Ուեսթմինսթըրի մէջ 1265 Յունուար 20ին, Սիմոն տը Մոնֆորի կողմէ, որ թագաւորին դէմ ապստամբութեան մը գլուխը անցաւ եւ ժողովուրդին պաշտպանը դարձաւ:

Առաջին անգամ նիստի հրաւիրեց քաղաքներու ներկայացուցիչները, որոնց որեւէ ատեն թոյլ չտուաւ ազգային հարցերու միջամուխ ըլլալ: Պարզապէս կը վաւերացնէին տը Մոնֆորի ձեռք առած միջոցները: Բայց, ստեղծուեցաւ Խորհրդարանը: Անոր ծննդեան տարեդարձը պիտի տօնուէր հիմա, բայց տօնակատարութիւնը յետաձգուեցաւ Յունիսին, Չըրչիլի հիւանդութեան ու մահուան պատճառով: Բայց Ուեսթմինսթըրի մէջ ցուցահանդէս մը պիտի բացուի: Չըրչիլ, մեր դարուն, ամէնէն ներկայացուցչական խորհրդարանական դէմքն էր: Խորհրդարանը ամէն բանէ աւելի կը յարգէր եւ զայն քաղաքական կեանքի հիմը կը նկատէր:

Խորհրդարանի հաստատման եօթհարիւրամեակը տօնակատարել առաջարկողներէն մէկը սրբ Թաֆթըն Պիմիսն է, որ քսան տարի երեսփոխանն էր Լիուսի, ուր տը Մոնֆոր տարաւ յաղթանակը, որ զինք Անգլիոյ տէրը դարձուց:

Ապրիլին լոյս տեսնելիք «Արքայական Ճակատամարտ» խորագրով իր գրքին մէջ, սրբ Թաֆթըն տը Մոնֆորը կը կոչէ Անգլիոյ ամէնէն մեծ զեկավարներէն մէկը եւ կ՛աւելցնէ՝ թէ «շատ բան կը պարտինք իրեն»:

Ահաւասիկ տը Մոնֆորի պատմութիւնը, այնպէս ինչպէս կրնար գրուած ըլլալ այն ատեն...:

ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ

Ուեսթմինսթըր, Օգոստոս 1239.

Հենրի Գ. այսօր, պալատին մէջ ամբաստանեց Լեսթըրի լորտը՝ Սիմոն տը Մոնֆորը, թէ գլխէ հանած է թագաւորին քոյրը՝ Էլէոնորան, որ անբծութեան երդում ըրած էր:

Յայտարարեց թէ տը Մոնֆոր կաշառած էր Պապը, որպէսզի վաւերացնէ Էլէոնորայի հետ իր ամուսնութիւնը: Տը Մոնֆոր եւ կինը Ֆրանսա մեկնեցան:

Թագաւորին յայտարարութիւնը ռումբի տպաւորութիւն գործեց պալատին մէջ:

Թագաւորը եւ լորտը մտերիմ բարեկամներ էին անկէ ի վեր, երբ 30 տարու տը Մոնֆոր, որ զաւակն էր տխրահռչակ ու խիստ Ֆրանսացի լորտի մը, իբրեւ դաղթական Անգլիա եկած էր 1231 Օգոստոսին:

Տը Մոնֆոր, որ խիստ, փառատենչ եւ խրոխտ զինուոր մըն էր, առանց անգլերէն գիտնալու, Մանշը ճեղքեց անցաւ, պահանջելու համար Լեսթըրի տիտղոսն ու կալուածները, որ ժառանգ ձգուած էին իր հօրմէն եւ բռնագրաւուած՝ ձեռ թագաւորին կողմէ: Հենրի, որ 24 տարեկան էր այն ատեն ու թոյլ նկարագրի տէր, սնափառ ու թեթեւամիտ, պալատին եւ ազնուականներուն պէս չեղաւ, այլ ընդհակառակն, համակրեցաւ անոր:

Հենրին շրջապատող օտար բարեկամները զայն հակառակորդ կը նկատէին: Անգլիացի ազնուականները արդէն կը նախանձէին ու կը հակակրէին օտարներուն:

Հենրի, որ 9 տարեկանին դահ բարձրացած էր, տը Մոնֆորին տիտղոս տալէ առաջ եօթը տարի սպասեց:

Տը Մոնֆոր, Ուեսթմինսթըրի Սէնթ Սթիվըն եկեղեցիին մէջ, 1238ին, դաղտնօրէն ամուսնացաւ թագաւորին Էլէոնորա քրոջը հետ, որ 23 տարու էր:

Էլէոնորա, 16 տարեկանին այրի մնացած եւ Քենթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին առջեւ անբծութեան երդում ըրած էր: Այսուհանդերձ, բարեպաշտ երեւալ ուզող թագաւորը ներկայ էր հարսանիքին:

Երբ դաղտնիքը դուրս ելաւ, մեծ փոթորիկ փրթաւ: Եկեղեցին չեղեալ նկատեց ամուսնութիւնը եւ ազնուականները փառաւոր առիթ մը նկատեցին օտարա-

ԱՀԱՐՈՆ՝
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԵՒ ՏԱՂԱՉԱՓ

Ամէն բանաստեղծ պէտք է ուշադիր ըլլայ իր ներշնչումը գրի առնելու պահուն պահանջուած աշխատութիւնը — բաղաձայն եւ ձայնաւոր տառերուն բնահաղորդ շօշափումներուն, կարծր ու մեղմ գիրերուն զուգակցութեան, մանաւանդ ուշադիր... և եւ ը գիրերուն գործածութեան եղանակին: Պէտք է, մէկ խօսքով, ուշադիր ըլլալ չափին, կշռոյթին, որ ընդհանուր անունով կը կոչուի ամանակ, թամփօ, քերթուածին ընթերցումին ձեւը կամ ժամանակը (ամանակ):

Սիրելիդ իմ քերթող, հարազատ կամ նմանող, ե՞րբ, տեսեր ես դուն... Արամազդը, բայց Պիդիասին արուեստը, քար տաշելու, փորելու անոր կոշտ գործիքին շնորհիւ, քու առջեւ բերաւ դարաւոր երեւակայութիւններու մէջ ապրող այդ հսկայ Ողիմպականը: Եթէ Մովսէսի արուեստով Ս. Գիրքին մէջ յղացուած քանի մը գլուխները չըլլային, ո՞ւրկէցուր մինչեւ հիմա պիտի ապրէր անծին Եհովան:

Եթէ անանուն քերթողներուն ներշնչումէն դուրս չըլլար անոնց երկնելու արուեստը, Վահագնը ի՞նչպէս պիտի դար ծիրանի ծովուն բարակ եղէգէն, եւ ոսկի անձրեւ պիտի տեղար Արտաշէսի փեսայութեան օրը եւ երկինք մարգարիտ պիտի լար Սաթենիկին հարսնութեան պահերուն:

Ահարոնի Մագաղաթներուն մէջ արուեստը կատարեալ է, կրնանք ըսել: Նոյնիսկ զարմանալի կը դտնեմ այդքան կատարելութիւն: Այդ տղան ընդհանրապէս ներանձնական, միանձն ապրած է, եւ կրնար գերի ըլլալ իր ներշնչումներուն եւ զանոնք արտայայտելու զեղեցիկ արուեստին ոչ այնքան գիտակ, ոչ իսկ գիտակից, նուիրուած ըլլալով իր առանձնոցի յուզումներուն: Բայց, դէ՛հ, մեր Ահարոնը, իբրեւ ուշիմ դիւղի մը ուշիմ զաւակը, բնականէն խորամանկ ալ է:

Երբ կ՛երդէ, սիրտէն յորդած բառերուն ականջ կուտայ, եւ որքան որ ճշմարիտ քերթողը յաճախ նուագաւոր ձայներն ալ նոյն ալքէն կը քաշէ ինքնեկ, ինքնարոյս, բայց ոսկի փորձաքար մըն է իր ականջը, որուն իրաւունքները երբեք չանտեսեր: Ահա այդպիսի քերթող մըն է ե՛ւ Ահարոնը, որ քաղքենի անարուեստ քերթողներուն վրայ դեղարուեստագէտ ըլլալու առաւելութիւնը ունի — ներշնչումէն ալ դուրս:

Որչափ պիտի փափաքէի իրարու ետեւէ տողեր շարել «Մագաղաթ»ներէն, որոնց մէջ արուեստը կը դեղազարդէ մերկ ներշնչումը եւ այս վերջինը կը հագնի կանոնին եւ պարկեշտութեան պահանջած պարեզօտը, որ յաճախ, խնդիր չէ, թէ թեթեւ ամպ մը ըլլայ Աստղիկին եւ Աթենասին լաւագոյն մասերը ծածկող շուքերուն պէս — ճոխ յանդ, անարուեստ չափերէ զգուշութիւն, մէկ բառէն միւսը, մէկ անդամէն միւսը թեւածելու ատեն ձայնաւորին ու բաղաձայնին անթերի խնամութիւնը, եւ տակաւին ուրիշ ինչե՛ր:

Անկեղծօրէն կ՛ըսեմ, որ Ահարոն Տատուրեանի (զոր կը մկրտեմ... Ահատատ զարդանունով) «Մագաղաթներ»ը ամէնուն, մասնաւորապէս մեր երիտասարդ գրողներու համար պէտք է ըլլայ անհրաժեշտ գործիք մը, յեսանաքար մը, եթէ կ՛ուզեն մաքրապէս լուացուիլ Բանաստեղծութեան եւ Արուեստին աւազանին մէջ, ուր բոլոր արձակագիրներն ալ փորձած են ու կը փորձեն իրենց լոգանքին չափն ու տոկունութիւնը:

ԵՏԱՆ

(3 եւ վերջ)

ԲՈՅՍԵՐՈՒ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

—o—

Բոյսերու պաշտամունքը նախաքրիս – տոնէական չրջանին այս կամ այն չափով տարածուած էր աշխարհի բոլոր ժող – ովուրդներուն եւ ցեղերուն մէջ: Հայաս – տանի մէջ եւս տարածուած էր հեթանո – սութեան ժամանակ: Բազմաթիւ նիւթեր կան կաղնիի, սօսիի, թեղիի, բոշնիի, բն – կուզնիի, բարդիի, ուռենիի եւ այլ ծա – ռերու պաշտամունքի վերաբերեալ: Մին – չեւ այսօր կան ծառեր, որոնք «սրբատան» կը կոչուին: Այդ պաշտամունքին հետ – քերը կը կրեն նաեւ կարգ մը տեղանուն – ներ, ինչպէս օրինակ, Արածանի գետին մօտերը Օխչի կոչուած դիւղը, որուն անուան ծագումին մասին եղած աւան – դութիւնը կ'ըսէ որ ծագում առած է «ոդ – ջոյն» բառէն, քանի որ, բան աւանդու – թեան, տեղւոյն ծառերը «ոդջոյն» կու – տային: Նոյն ձեւի աւանդութիւն մը կայ Շուշի գաւառին մէջ գտնուող Բարեածառ կոչուած ուխտատեղիին եւ վանքին մա – սին: Ծառերուն բարեւելու, ողջունելու յատկութիւն վերագրելը հեթանոսական հաւատալիքներու մաս կը կազմէ: Ծառա – պաշտութեան ապդեցութիւնը կը կրեն նաեւ Բագահառիճ, Տիրառիճ, Գուկառիճ եւ այլ տեղանունները, որոնց հառիճ կամ առիճ վերջածանցին բացատրութիւնը չէ տրուած: Ըստ Հ. Աճառեանի ծագում ա – ռած է պազ բառէ մը, որ կը նշանակէ կաղնի: Նոյն ձեւով պէտք է ստուգաբա – նել Հառիճ վանքին անունը, որուն մասին Արէլ վարդապետ Մխիթարեան կը գրէ. «Այլ Հառիճ անունս անմարդ եղեւ ստու – գաբանել»: Հիմնուելով Աճառեանի ստու – գաբանութեան վրայ, կը յանդինք այն եզրակացութեան, որ վանքին Հառիճ ա – նունը մնացած է կաղնիի հեթանոսական պաշտամունքի օրերէն: Վերոյիշեալ բա – ռերուն «բազ» եւ «տիր» բառարմատները ցոյց կուտան անոնց պաշտամունքի կեդ – րոն ըլլալը: Նոյն ծագումը ունին հայկա – կան կարգ մը ուրիշ վանքերու անուններ, ինչպէս օրինակ՝ Եղրդուտի վանքը, Կնե – վանքը եւայլն: Եղրդի բոյսին անունով կոչուած վանքը կը գտնուի Մուշի արե –ւելեան կողմը, Սիմ լերան վրայ: Եղրդին մշտադալար ուռենիի մը տեսակն է, ո – րուն հոտաւէտ բողբոջային թեփուկները ժողովրդական բժշկութեան մէջ կը դոր – ծածուին իբրեւ տենդը հակազդելու մի – ջոց, իսկ ինքը ծառը «Օդ մաքրող» կը կոչուի: ԺԳ. դարու հայկ. ձեռագրի մը մէջ այդ վանքին չինութեան մասին հա – տեւեալ աւանդութիւնը կայ. Թադէոս առաքեալը օծութիւը կը պահէ Տարօն լե – ռան առորոտը, ուր կար եղրդի ծառ մը: Իւղը կը մնայ հոն երկար ժամանակ: Գրիգոր Լուսաւորիչ կ'իմանայ եղելու – թիւնը եւ կ'երթայ ու կը տեսնէ, որ այդ վայրին մէջ լոյս լքած է: Ճիշդ նոյն տե – ղը եկեղեցի մը կը շինէ, որ կը կոչուի Եղրդոտի վանք: Իրականութեան մէջ մե – նաստանին քով մինչեւ այսօր ալ կայ եղր – դի ծառ մը, որ յատուկ խնամքի արժա – նացած է:

Ինչպէս կը պատմէ Ստ. Օրբէլեան, կնեվանքի անունին ծագումին չուրջ ա – ւանդութիւն մը կայ: Այդ աւանդութիւնը կ'ըսէ, որ երախաները խաղալու ատեն կը կարեն կնիները, խաչ մը կը շինեն եւ կը սկսին երկրպագել, խոստանալով մատաղ ընել երեք եղ: Երբ կ'ուզեն հեռանալ, ե – նոնք իրենց տեղէն չեն յաջողիր շարժիլ: Երախաները լուր կուտան եղներուն ալ – րելուն եւ կը պատմեն եղածը. «Կոչեալ այնուհետեւ քահանայս օրհնեցին զխաչն եւ զնին կնիսնան եւ պատուեցին պահպ կնիսնին: Այդ լինէր այս իշխանացն Սիւն – եաց, եւ գայլ ի տեսութիւն, եւ հրամա – յեցին շինել եկեղեցի ի տեղւոջն, եւ առա – մանեցին գնա առն կրօնաւորաց, բայց պահպ կնիսնին Թողին ի մէջ եկեղեցւոյն գոս մի գուշնաքեայ... եւ գեռեւս կայ եկեղեցին եւ ի տեղի կնիսնին եւ խաչ եւս, որք վկայեն անուան գոյ»:

Բերենք օրինակ մըն ալ: Կիլիկիոյ Հրա – շակաւոր Աբգարակնպ վանքին անունը բան Ղ. Ալիշանի՝ «անշուշտ յանուն ծա – ռոց, յորոց ի մէջի ծածկէր՝ կոչեցեալ Աբգարակնի վանք»: Այդ մենաստանը այնպէս էր թաղուած անտառախիտ կոպ – նիի ծառերուն մէջ, որ մինչեւ ԺԸ. դար բոլորովին անծանօթ մնացած էր: Միայն 1737ին գտնուեցաւ անոր տեղը, այն ալ երկար պրպտումներէ ետք:

Վերոյիշեալ անուններու կողքին կարե – լի է աւելցնել Նռնենից, Ինճորատի, Թե – պենեաց կամ Թեղուտի, Կեչառեսի եւ ու – րիշ վանքերու անունները: Վանքերը այդ անունները առացած են ծառերու պաշ – տամունքի հեթանոսական չրջանէն:

Ս. ԱՒԴԱԼԲԷԿԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Գիտութիւններու վաստակաւոր դոր – ծիչ, փրոֆ. Համազասպ Համբարձում – եան, որ աւելի ծանօթ էր իր կատարած թարգմանական բեղուն աշխատանքով, մեռաւ Հայաստանի մէջ:

Ծնած էր 1880ին, Բասարգեչար: Ու – սանած էր Երեւանի, Թիֆլիսի Ներսիս – եան եւ Մոսկուայի Լազարեան ճեմարա – նին մէջ: 1908ին կ'աւարտէ Պետերբուրգի համալսարանի իրաւաբանական ճիւղը: Թիֆլիզի մէջ, ուր մնացած է երկար ա – տեն, մաս կազմած է Կովկասի Հայ Գրող – ներու Ընկերութեան:

Քաջահմուտ էր հին յունարէնին: Հո – մերագէտ մըն էր: Յաջորդաբար թարգ – մանած է «Իլիական»ը եւ «Ողիսականը», հուսկ ուրեմն՝ «Յոյն ողբերգակներ»ը (Էսքիւլոս, Սոփոկլէս, Եւրիպիդէս):

Մահէն առաջ լոյս ընծայեց «Մատոյց – ներ Հոմերոսի մասին» արժէքաւոր մե – նագրութիւնը, որ մեծ աւանդ մըն է հո – մերագիտութեան մարզին մէջ:

ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

30·000 հեկտար տարածութեամբ հող, Արարատեան դաշտի մէջ, անգործածելի է մշակութեան համար, որովհետեւ ապ կը պարունակէ: Հողը ազատելու ուղ – ղութեամբ երկու տարիէ ի վեր աշխա – տանքներ կը կատարուին: Յարդ 520 հեկ – տար հող կարելի եղած է մշակել: Ըստ ծրագրի, տարին 2·200էն 2·600 հեկտար պիտի ազատագործուի:

× Հնդկաստանի մէջ հնդկական արդի դեղանկարչութեան ծանօթացաւ Ռուբէն Պարսամեան, Հայաստանի նկարիչներու միութեան նախագահը:

× Նոր Տելհիի մէջ երկրաբաններու մի – ջազգային 22րդ համագումարին մաս – նակցեցաւ ակադ. Ս. Մկրտչեան:

× Երեւանի մէջ վերստին ներկայաց – ուեցաւ «Կարապի լիճը» բեմադարը: Գը – նահատանքի արժանացան Փարիզի «Կը – րանա օփերա» թատրոնին երկու մենա – կատարները՝ Քրիսթիան Վլասի եւ Աթի – լիո Լափիս, որոնք երեւան կը գտնուին ներկայիս:

× Անցեալ տարի 650·000 հոգի այցե – լեցին Հայաստանի 19 թանգարանները, որոնց մէջ կեղրոնացած են 350·000 իրեր: Այդ իրերը կը պահպեցնեն մեր պատ – մութեան, մշակոյթին բոլոր երեսները:

× Համայնական ազարակները թեր – ցան կաթի արտադրութեան պետական ծրագիրներուն մէջ: Անասնագլահները չեն ապահոված նաեւ հաւկիթի եւ բուրդի անհրաժեշտ քանակը՝ ճգնուած իշխանու – թեան կողմէ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԻՐԱԿՈՍ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Գահիրէի մէջ, ուր հաստատուած էր 1922էն ի վեր, Յուն – ուար 31ին, յետ երկարատեւ հիւանդու – թեան, իր մահկանացուն կնքած է բնկ. Կիրակոս Միրիճեան:

Հանգուցեալ բնկերը ծնած էր Ատանա, 1897ին:

Մեծ եղեռնին, իր ծնողքին եւ քոյր – քոյրներուն հետ ճարպկած է աքսորի եւ գաղթի դառնութիւնները՝ Ատանայէն մինչեւ Հոմս, Հալէպ:

1916 Նոյեմբեր 26ին կը կազմուի «Արե – ւելեան Լեռէոն»ը, որ յետագային կը ստանայ Հայկական Լեռէոն անունը: Հա – զարաւոր երիտասարդներու նման, հայ – րենասիրական եւ ազգային դպա – րանական երիտասարդներ ալ՝ ձանապարհ կ'ելլեն Լեռէոնի մէջ:

Կը մասնակցի Պաղեստի – նէն մինչեւ Կիլիկիա: Մինչեւ Ֆրանսա – կան ուժերու պարպումը կը մնայ ծննդա – վայրին մէջ, մասնակցելով չրջանի կռի – ներուն նախ թուրք հրոսակներու, ապա քեմալական ուժերու դէմ:

Պատերազմէն ետք Ֆրանսական նաւով կը փոխադրուի Թունուզ, ուրկէ կ'անցնի Եգիպտոս եւ կը հաստատուի Գահիրէ:

Դեռ երիտասարդ, մտած է Դաշնակ – ցութեան չարքերը:

Գահիրէի մէջ ունեցած է կուսակցական գործունէութիւն: Մինչ հաւատարիմ իր ուխտին եւ համոզումներուն, վարած է կուսակցական պատասխանատու պաշ – օնններ: Վերջին տարիներուն, հակառակ իր առողջական աննախանձելի վիճակին, չարունակած է կուսակցական եւ ազգա – յին աշխատանքները:

Բնկ. Կիրակոս Միրիճեանի մահով, հայրենի ապրումներով բաբախող սե – րունդի մը մէկ համեստ այլ նուիրեալ ներկայացուցիչ մըն ալ կ'անհետանայ:

×

ԲԵՆՕ ՔԻՒՐԻԿԵԱՆ

Յատով կ'իմանանք որ Յունուար 10ին, Լոս–Անճըլըսի մէջ, կանխահաս կերպով մեռած է Բենօ Քիւրիկեան, զաւակը՝ ողբացեալ Տոքթ. Յովհաննէս Քիւրիկ – եանի (Կիլիկեցի) եւ Տիկին Էլլէն Բիւ – զանդի: Տարիներէ ի վեր Քալիֆորնիա հաստատուած էր, ուր փոխադրուած էր նաեւ Տիկին Էլլէն Բիւզանդ Տոքթ. կի – լիկեցիի մահէն ետք: Մեր ցաւակցու – թիւնները Տիկին Էլլէն Բիւզանդի, այս դառն կորուստին առթիւ:

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Քառորդ մը չանցած Պաքթայի դռնէն ներս արշաւեց, որ քաղաքին արեւմտեան պարիսպին մուտքն էր: Ապա ակնարկը սպրդին անդին դարձնելով՝ արշաւելով անցաւ եպիսկոպոսարանի եկեղեցիի քա – ղէն, կարելով հրապարակը՝ դէպի բեր – դին դուռը դարձաւ:

Պարիսպը սպիտակ էր, ու պրեթէ կը պղպջայէր կիրճի հոտը, այնքան թարմ էր: Կամուրջը լքած էր: Գրիգոր թռչունի մը պէս մտաւ բերդ, աչքերովը հրամա – նատարը կը փնտռէր:

Ուղիղ մէջքով բարձրահասակ նիհար մարդը բերդին հրապարակին մէջ կեցած էր քանի մը հարիւրեակ զինուորներու առջեւ: Մանիչակագոյն թաւշէ վերար – կու մը հագած էր, մէջքին լայն շեղբով սուր մը, բարձր սրունքով կարմիր մու – ճակները ոտքին, ու ձեռքին մէջ թաւշապատ կարմիր սպասաւորա մը բռնած էր: Գովը արեւակէզ դէմքով խար – տեաշ գինակիր մը կեցած՝ երկու դրօշ – ները կը բռնէր, մէկը ազգայինը իսկ միւ – սը կապոյտ-կարմիր: Տոպոյի միւս կող – մը ձերունի Վաղենտ Վարդապետը կեցած էր եկեղեցական սպիտակ քոթանակ հա – գած իր լայն թիկունքին վրայ ու ձեռքին մէջ արծաթեայ խաչ մը: Իր երկայն սպի – տակ մօրուքով կարծես աստուածաշնչա – կան մարգարէ մը ըլլար:

Ճիշդ գինուորներուն երդումը վերջա – ցուցած էին: Տոպոյ ճառի մը վերջին խօսքերը կ'արտասանէր, ապա սպասաւոր գլուխը անցնելով դէպի ձիու սրո – վիները դարձուց գլուխը:

Գրիգոր ձիէն վար ցատկելով սուրը չո – պայնելով բարեւեց:

— Ահաւասիկ, տիար հրամանատար, ես ալ հասայ:

Տոպոյ սկսաւ գիտել դինքը. սեւ մօ – րուքն ու պեխերը չոյկց ու կը նայէր:

— Կ'երեւի չճանչցաք զիս, տիար հրա – մանատար: Ութ տարի կ'ըլնէ որ գիրար չենք տեսած: Ես ձեր ամենահաւատարիմ գինուորը Գրիգոր Պոռնեմիսեան եմ:

— Գրիգոր ապա՞ս, — գոչեց Տոպոյ ձեռքերը տարածելով.— ես գիտէի թէ դուն պիտի չեռուտս գիս:

Եւ ուրախութեամբ գրկեց ու համբու – րեց Գրիգորը:

— Մինա՞կդ եկած ես:

Նոյն րոպէին մտաւ Շարքէօղլին իր ձիով. ձին կէս գրկաչափ վեր կը նետէր բոկոտն գինուն:

Զինուորները սկսան խնդալ, Տոպոն անգամ ժպտեցաւ:

— Ցուսանք գուս ամբողջ գունդդ ասի – կա չէ:

— Ոհ, ոչ, — խնդաց Գրիգորն ալ: — Ասիկա իմ հրացան նորոգող գինուս է: Ցուսամ լաւ ըրած եմ գինքն ալ բերելով:

— Հոս ամէն մարդ ոսկի կ'արժէ:

Ու արագութեամբ քաշեց ձեռքերը որ չըլլայ թէ գինուն համբուրէ:

Բայց գինուն խորամանկ էր ու հրամա – նատարին մուճակին վիզը համբուրեց:

— Բայց քանի՞ հոգի եկած էք, — հար – ցուց Տոպոյ անհամբերութեամբ:

— Շատ չէ, — դժուարացաւ Գրիգոր, — ընդամէնը երկու հարիւր յիսուն մարդ յանձնեցին ինծի:

Տոպոյի աչքերը փայլեցան:

— երկու հարիւր յիսո՞ւն: Տգաս, եթէ ամէն կողմէն այդքան մարդ դրկած ըլ – լային, ես Մաքլարի դաշտին վրայ կ'ըն – դունէի Թուրքերը:

— Օգնութիւն չեկա՞ւ, ուրեմն:

Տոպոյ պատասխանի փոխարէն ձեռ – քերը օդին մէջ շարժեց: Ապա իր չուրջը կեցող սպաներուն դարձաւ անոնց ներ – կայացնելով Գրիգորը: Թագաւորի մար – դերէն հոն էր արդէն Զոլթայի, որուն հետ Գրիգոր Պուսայի մէջ ծանօթացած էր, ասկէ տասնըմէկ տարի առաջ. ան հիմակ ալ նոյն խարտեաշ, երկայնահա – սակ դուարթ մարդը մնացած էր, դեռ մօրուք չէր ձգած, ուրեմն ամուսնացած չէր: Հոն էր Գասպար Փեթէօ, պեխերը դէմքին կպած ու սրածայր ղէպի վեր ո – լորուած, կարճահասակ մարդ մը, նոյն – պէս թագաւորի մարդերէն, մեծապատիւ մակդիրը կը կրէր: Փեթէօյի քով գայլի մազերով կապոյտաչուէ երիտասարդ մը կեցած էր, ան ալ չերմապէս սեղմեց Գրիգորին ձեռքերը:

— Յովհաննէս Ֆիւրկեաի եմ, կանոնի – կոսներու գնդապետը:

Գրիգոր դիտեց գինքը:

— եղբայր, դէմքդ չատ ծանօթ է ինծի: Միւսը ուսերը թօթուեց ու ժպտեցաւ.

— Չեմ յիշեր...

— Դուն չէի՞ր որ եղան ականջ մը տուիր ինծի Թրանսիլվանիոյ մէջ:

— եղան ակա՞նջ:

— Այո՛, երբ Ֆիւրկեչի հարսանիքը պիտի ըլլար: Ռոհանոցի գաւթին մէջ...:

— կրնայ ըլլալ, որովհետեւ խմպապէս ես էի մանկլաւիկներու ամէն տեսակ բա – ներ բաժնողը:

— Ցուսամ, այս անգամ կարենամ փո – խարինել:

— Ի՞նչպէս, ի՞նչպէս:

— Փաչայի ականջ մը կ'ուզեմ փոխա – րէն տալ:

ԿԵԶԱՒ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Այբի Տիկին Թադուհի Գարիպեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Գարիպեան եւ զաւակները՝ Ժաք եւ Ալէն, Տիկին Երանուհի Գամպուրեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գամպուրեան եւ զաւակը՝ Սոնիա, Այբի Տիկին Արփինէ Պուրմայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Էքպէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թիլ – հաքեան եւ զաւակները՝ Սեզա եւ Գե – դամ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պօղոսեան ինչ – պէս նաեւ Տոքթ. Օտապաշեան (Ամերի – կա), Խաչատուրեան, Պալըճեան, Գաս – պարեան եւ Գավէդեան ընտանիքները ցա – ւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուս – նոյն, հօր, մեծ–հօր, քեռայրին եւ ազ – գականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԱՐԻՊԵԱՆԻ

(ծնեալ Ատափազար)

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Փետր – ուար 16ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Փետր. 20, ժամը 14.15ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկե – ղեցին ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէր–Սէն–Ժերվէի գերեզմանատունը ամ – փոփուելու համար ընտանեկան դամբա – րանը։

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այբի Տիկին Արփինէ Պուրմայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – գրստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀԷ ՊՈՒՐՄԱՅԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այբի Տիկին Ագնիւ Բարխեան, զաւակները եւ թոռները կը ծանուցանեն թէ հո – գեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս կիրա – կի առաւօտ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետ – րոս եկեղեցին։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կայսրյա Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մաս – նաճիւղի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւ – նը կը յայտնէ ընկերուհի Այբի Տիկին Վառնաճեանի, իր ամուսնոյն Անդրանիկ Վառնաճեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

×

Այս տխուր առթիւ վարչութիւնը չնոր – հակալութեամբ ստացած է Այբի Տիկին Վառնաճեանէ 50 ֆրանք ողբացեալին քա – ռասունքի յիշատակին առթիւ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ։

THEATRE DE PLAISANCE
111, Rue du Château, PARIS (14e)
(Métro : Pernety)
Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի օրերը
ժամը 21ին
ԺԱՆ–ԺԱՔ ԱՍԼԱՆԵԱՆ
Կը ներկայացնէ հայ մշակոյթի գանձերը
CHANT PROFOND D'ARMENIE
Décors : MADELEINE LOUYS
Régie : J. J. ASLANIAN
avec Robert Darame, Jacques Degor, Eve Griliquez, Liliane Jeney et Philippe Chauveau,
Textes français de Luc-André Marcel et Gérard Hékimian.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԱԿԱՆ Հայրենակցական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին, սովորական հա – ւաքատեղին։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր ան – դամներէն ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 16ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 ռիւ Պլէօ, 3րդ յարկ, Կապոյտ Խաչի պրասենեակը։ Կար – եւոր օրակարգ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

Այս չաբաթ հեռատեսիլի Լիոնի կայա – նէն ժամը 13,30ին պիտի ներկայանայ Ալիքս Սիրանոսեան (դաշնակահար) նոյն իրիկունը Սալ Մոլիէռի մէջ տալիք նուա – գահանդէսին առթիւ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան տա – րեդարձը կը տօնուի Փարիզի մէջ, կիրա – կի, Փետրուար 28ին ժամը 16էն 22։

Ֆրանքեւսուիցերական սրահը

10 Ռիւ տէ Մեսաժրի

(Մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէր)

Հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին

Կը նախագահէ

ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

Կը խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ

ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակ – ցին.— Օր. Ժոսլին Տիրատուրեան (Երգ) Օր. Օր. Էլիան Նիկողոսեան, Մատլէն Փուշուճեան (արտասանութիւն), Մկրտիչ Պօղոսեան (Երգ), Տէր եւ Տիկին Վիգէն Թորոսեան (կովկասեան պարեր), եւ Նայիրի պարախումբը վարկաբութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի։

Ինչպէս հաճելի մթնոլորտի մէջ։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վա – րանդեան» կոմիտէի, կազմակերպու – թեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիա – մանթօ» խումբին։

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին, Ազգային Տան սրահը, 295 ռիւ Պուալօ։

Կը խօսի ընկ. Գեղամ Կանանեան։

Գեղարուեստական բաժին, որուն ի – րենց մասնակցութիւնը կը բերեն արտա – ասանութեամբ ընկերուհիներ Շաֆէ Ղա – զարեան, Ալիս Ալթունեան եւ ընկ. Գէորգ Մանտալեան։

Նոր Սերունդի երգչախումբը ազգային յեղափոխական երգերով եւ պարախումբը հայկական պարերով։

Կը ներկայացուի

Ռուբէն Զարդարեանի

« ԲԱԴԻՆԻ ՓԱՌԱՓԱՆՈՒԹԻՒՆԸ »

կենդանի պատկեր։

—

Օրուան խօսնակ

ընկ. Կարապետ Յովակիմեան

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻԻ

Նախաձեռնութեամբ Շանթ Թատերա – խումբին, հինգշաբթի (Փետր. 25) իրի – կունը ժամը 21ին, Սալ Մագրնօ։

Կը խօսի

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Օրուան պատշաճ դեղարուեստական յայտագիրը։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՍԱՅԱԹ–ՆՈՎԱՅԻ 250ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Նուագահանդէս Մարսէյլի մէջ

Թեմանչիստ ՌՈՒԲԷՆԻ կողմէ։

Կը նախագահէ

Պ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆ

Կը մասնակցին

ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ, Օր. Ակիս Ստամպո – եան (Երգ), դաշնակ Օր. Էլիան Խաչա – տուրեան

Կիրակի, Փետր. 21, ժամը 21.30ին

Սփալանտիի սրահներուն մէջ, 31 Պուլ – վար տ'Ալէէն։

Տոմսերը ապահովել.—

Արամ Շեխիկեան,	*հեռաձայն*	20-33-80
Գառնիկ Տէրոյեան,	»	62-51-31
Պաո Ռաֆֆի	»	20-71-10
Ա. Փափազեան	»	62-42-89
Ս. Արզումանեան	»	20-40-37
Քէչեան	»	20-43-15
Միհաս Պօղոսեան	»	20-10-99

Վաղարշակ Տէր–Վարդանեան

եւ Պօղոս Արզումանեան

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 21, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.Ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
31, AVENUE GEORGE V — PARIS

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԱՆՏՐԷ–ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՓՈՆՍԷԻ

Ֆրանսայի դեսպան, նախագահ Ֆրանսական կարմիր Խաչի

Երկու նուագախումբ, Քօքիյոն – բօմպոլա, խնամուած պիւֆէ,

Սովորական դիներով

YOSKA NEMETH

Vedette des disques « Festival », Grand Prix du disque et sa formation tzigane

Զբի թոմպոլա դրաւուած սեղաններու թիւով, օժանդակութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ երիտասարդաց Ակումբի։

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները, դիմելով

U.G.A.B. 11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18
կամ Փրովանս 07 – 25 եւ 61-10։

Մուտք 10 ֆրանք, Ուսանողներուն 5 ֆրանք

C. C. P. 8019-72, Paris

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՋԱՅՆԱՄԱՓԻՒՌԻՆ

—o—

Այս չաբաթ ժամը 23,15ին, Ֆրանս – Փիլքիւրի վրայ Փրոֆ. Օլիվիէ Քլեման կը խօսի Հայ. Եկեղեցւոյ չուրջ։ Նաեւ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԵՏ։

ՄԱՐՏ 20ԻՆ, նոյն ժամուն, նոյն կա – յանէն։ Հայկ. Արուեստը.— Հայկ. ման – րանկարչութիւնը Օր. Սիրարփի Տէր – Ներսէսեանի կողմէ եւ «Հայկ. Արուես – տի ազդեցութիւնը Ռոման արուեստի վր – րայ», Փրոֆ. Պալթրիւշաթիսի կողմէ։

ԱՊՐԻԼ 10ԻՆ՝ «Հայերը Լիբանանի մէջ»

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողո – վի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթա – կոմիտէները ու խումբերը Կիրակի (21 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 15ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԱՆԻԷՖ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմի – տէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 15,30ին, ընկեր Հիսայեանի բնա – կարանը՝ 38, Ռիւ տիւ Մենիլ, Անիէր։

Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին, Օհանջանեան սրահը։ Ընկեր – ներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո – միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժա – մը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

34ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած, Փարիզի շրջանի, սկաուտներուն, գայլիկներուն, երէցներուն, խմբապետներուն եւ խմբապետուհիներու կողմէ։

Կիրակի, Մարտ 7 կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Պիտի ներկայացուի սկաուտական գունաւոր ֆիլմ մը ճէմպորիէն եւ սկաուտա – կան կեանքը։

Երգախառն ներկայացումներ գայլիկնե րու կողմէ հայկական պարեր եւ երգեր, սկաուտներուն եւ գայլիկներու կողմէ թատերական ներկայացում՝ հայերէն։

Փարիզի շրջանի հայ արիներուն նուազ ախտովը պիտի նուագէ հայկական եւ սկաուտական եղանակները։

Սկաուտական պարեր եւ խաղեր, ատրտասանութիւններ հայերէն։

ՄՈՒՏՔ 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՔԸ
ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ
Սուսամ – ՀԷԼՎԱ
ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ)
ՎԱՐԴԷ–ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

SAMEDI 20 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10238 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.238

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԵԼ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տագնապը, որ ծանրակշիռ հանգամանք էր ստացած վերջին ամիսներուն, յանդեցաւ իր տրամաբանական եզրակացութեան: Տապալեցաւ Իսմէթ Ինէօնիւի դահլիճը:

Ծեր աղուէսը չորս տարիէ ի վեր ամէն խորամանկ միջոցի դիմած էր՝ իր եւ իր նախագահած կուսակցութեան՝ Հալքի դիրքը պահելու համար: Յաջողած էր նաեւ երկու անգամ ճգմելու իր կառավարութեան դէմ փորձուած ապստամբութիւնը մրցակից բուռ մը բարձրաստիճան զինուորականներու կողմէ:

Իր այս յաջողութիւնները գլխաւորապէս կը պարտէր բանակին, որուն երեք ճիւղերու վերին հրամանատարներն ու գլխաւոր վարիչները իր մարդիկն են: Իբրեւ հին զինուորական մը, որ ազատագրութեան պայքարի օրերուն Մուսթաֆա Քէմալի կողքին յաղթանակներ շահած եւ համբաւի տիրացած էր, Ինէօնիւ մինչեւ այսօր կը պահէ իր հմայքը բանակին մէջ, որ, ինչպէս միշտ, կացութեան իսկական տէրն է Թուրքիոյ մէջ:

1960 Մայիս 27ի զինուորական յեղափոխութիւնը ցարդ չկրցաւ ամուր հիմերու վրայ դնել նոր վարչաձեւը:

«Ազգային միասնականութեան կոմիտէ»ն յարգելու համար իր խոստումը, 1961ին մշակած էր նոր Սահմանադրութիւն մը, իբրեւ թէ ժողովրդավարական սկզբունքներով, նոյնիսկ խորհրդարանական «ազատ» ընտրութիւններ էին կատարուած, ոչ-զինուորական տարրերու յանձնելու համար կառավարութիւնը: Սակայն իրականին մէջ վարագոյրին ետեւ աչալուրջ կը հսկէր բանակը, պարբերական սաստեր ու վերջնագիրներ ուղղելով Խորհրդարանին:

Հալք կուսակցութեան մենատիրական ձգտումներուն հակազդելու համար ընդդիմադիր կուսակցութիւնները, գլխաւորութեամբ Ատալէթի, բուռն պայքար սկսան մղել Ինէօնիւի դահլիճին դէմ:

Հակառակ իրենց ընդդիմութեան, այս վերջինը յաջողեցաւ քուէարկել տալ ընտրական նոր օրէնքը, որ կոչուած էր նըպաստաւորելու Հալքը, յառաջիկայ Հոկտեմբեր 10ի խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ:

Նոր ելմտացոյցին եւ տուրքի նոր օրէնքներուն դէմ ընդդիմադիր կուսակցութեանց պայքարը բուռն համեմատութիւններ ստացաւ:

Բամազանի տօնին (Շէքէր պայրամը) առթիւ Հանրապետութեան նախագահը կոչ ուղղեց բոլոր կուսակցութեանց, եղբայրութեան եւ միասնականութեան հրաւէր կարդալով:

Կոչը ապարդիւն անցաւ: Ընդդիմադիր Ատալէթ, Միլլէթ, Ենի Թիւրքիյէ եւ հանրապետական գիւղացիական կուսակցութիւնները միացեալ ճակատ կազմեցին տապալելու համար Իսմէթի դահլիճը:

Ելմտացոյցի քուէարկութեան առթիւ ընդդիմադիրները Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ յաջողեցան 197ի դէմ 225 քուէով անվստահութիւն յայտնել կառավարութեան՝ ստիպելով վարչապետը, որ հրաժարականը ներկայացնէ Հանրապետութեան նախագահին:

Ելմտացոյցը մէկ միլիառ վեց հարիւր միլիոն տոլարի աննախընթաց գումար մը կը ներկայացնէր: Ծեր աղուէսը ի զուր փորձեց կառչիլ իր աթոռին, չորս տարուան իր գործունէութեան մասին փայլուն հաշուետուութիւն մը ընելով:

Տնտեսական մարզին մէջ յաջողութիւն մը եղած է Հնգամեայ Ծրագիրը:

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ մեծ նուաճումներ կատարած են: Կիպրոսի խնդրին մէջ Մոսկուա Մակարիոսի կողմը բռնած էր: Ինէօնիւ յաջողած է իր կողմը շահիլ Կրեմլինը: Էրքինի Մոսկուա եւ Բոտգորնիի Անգարա այցելութիւններով սերտ գործակցութիւն հաստատուած է Խ. Միութեան եւ Անդարայի միջեւ:

Մենտէրէսի պէս Ինէօնիւ եւս կը կարծէր թէ ցմահ վարչապետ պիտի մնայ:

Ընդդիմադիրներուն կողմէ Էքրէմ Այլիճան (Եէնի Թիւրքիյէ) խստիւ քննադատեց վարչապետը եւ շեշտեց.

«Ինէօնիւ թող գիտնայ թէ առանց Ինէօնիւի եւ Հալք կուսակցութեան կարելի է կառավարութիւն կազմել եւ ասիկա անհրաժեշտ եւ կենսական պահանջ մրն է մեր երկրին եւ մեր ժողովրդավարութեան համար: Ինէօնիւ շատ յոգնեցաւ, հանգիստի պէտք ունի»:

Կը կարծուի թէ Մոսկուայի հետ իր սիրարանութիւնը հաճելի չէ եղած ընդդիմադիրներուն, ինչպէս նաեւ Ամերիկացիներուն: Այս վերջինները կարեւոր դեր մը խաղացած են իր անկումին մէջ:

Զօր. Կիւրսէլ նոր դահլիճի կազմութիւնը յանձնած է անկախ ծերակուտական Սուատ Հայրի Իւրկիւպլիի, նախկին նախագահ Ծերակոյտին:

Ատալէթ որ տարիներէ ի վեր կը յոխորտար ձեռք առնել կառավարութեան ղեկը, ասպարէզ կարդալով Հալքի, չէ յաջողած հասնիլ իր նպատակին:

Փոխանցման դահլիճ մը պիտի ըլլայ նոր կազմուելիքը, քանի որ Հոկտ. 10ին տեղի պիտի ունենան նոր ընտրութիւններ: Ընդդիմադիրները պիտի մասնակցին խառն կառավարութեան, հաւանաբար բոլորովին դուրս ձգելով Հալքը:

Մինչ այդ, ծանր տագնապ կը տիրէ երկրին մէջ: Ու նորեկները ոչ մէկ հնարաւորութիւն ունին դարման տանելու անել կացութեան:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ՍԱՅԿՈՆԻ ՄԷՋ

ՁԻՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՄԱՀՈՒ-ԿԵՆԱՑ ԽՆԴԻՐ Է, ԿԸՍԷՐ ԽԱՆ

Շատ սիրալիր մթնոլորտ մը կը տիրէ Ուոշինկթընի մէջ, ուր սկսած են Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարներու խօսակցութիւնները: Քուվ տը Միւրվիլ պարզած է Նախագահ տը Կոլի տեսակէտը Վիէթնամի համար եւ կրկնած անոր առաջարկը՝ Հինգերու ժողով մը Ժընեւի մէջ:

Հարաւային Վիէթնամի մէջ, զօր. Խան յայտարարած է թէ Արեւմուտքը պէտք է անմիջապէս իր ուժերը ցոյց տայ Զինաստանի, եթէ չուզեր աղէտի մը առջեւ գտնուիլ: Ամերիկացիներուն ուղղուած ճառի մը մէջ, զօր. Խան յայտարարած է. — «Բոլոր մեծ պետութեանց համար, մեծ խնդիրը համայնավար Զինաստանն է: Պէտք է կարգադրէք Զինաստանի հարցը եւ ատիկա նոյնքան իրաւ է Ռուսերուն որքան ձեզի համար: Հիմա պէտք է գործի անցնիք, մահու կենաց խնդիր է»:

Յաւ յայտնելէ ետք թէ թոյլ տրուած է որ Զինաստան իր հիւլէական ռումբը պայթեցնէ, աւելցուցած է. «Հիւսիսային Վիէթնամի օդանաւային թռիչքներուն առջեւ, Զինացիները բան մը պիտի չընեն, միայն ռումբ պիտի ամբարեն, որովհետեւ հիւլէական ռումբը Զինաստանի կողմէ աշխարհի տիրապետութիւնը կը ներկայացնէ»:

Մինչ այս խօսքերը կ՚արտասանէր, անդին վեցերորդ պետական հարուած մը կը պատրաստուէր: Արդարեւ, Ֆրանսական ժամով ուրբաթ առաւօտ ժամը 8ին, գնդ. Թաօ եւ բանակը ձեռք կ՚առնէին իշխանութիւնը: Այս անգամ առանց մէկ կաթիլ արիւն թափելու տեղի կ՚ունենար պետական հարուածը, որ զօր. Խանի դէմ է: Գնդ. Թաօ Ուոշինկթընի դեսպան եղած է: Նոր ղեկավարութիւնը չէզոքավար չէ, ընդհակառն կազմուած զօրավարներէ, կ՚ուզէ վերջ տալ Վիէթ-Քոնկի հետ կռիւներուն: Ասոնք շատ սուր բնոյթ ստացած են առջի օր:

Օրը Օրին

ՆՐԲԱԵՐՇԻԿ ԵՒ... ՌԵՍՊՈՒԲԼԻԿԱ

— Ստալինի արձանը Երեւանում, տեսնուում էր ամէն անկիւնից, էնքա՛ն մեծ էր... Կարող եմ ասել որ աւելի մեծը չկար ո՛չ մի տեղ... Մեր տնից էլ էր տեսնւում... Մի առաւօտ, սակայն, լուսամտի փեղկը բաց արեցի... Մէկ էլ ի՛նչ տեսնեմ — արձանը չկար, կորել էր...

— Երեւի մշուշ կար եւ...

— Ո՛չ, ո՛չ... Յետոյ իմացանք, գիշերով քանդել էին...

— Ի՛նչ լաւ ըրեր են... Տառոսը միւսին...:

ՎԱՐԴԳԷՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Պոսթոնէն ցաւով կ՚իմանանք թէ անցեալ կիրակի, Փետր. 14ին, երբ ճառ կը խօսէր Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ, յանկարծամահ եղած է ընկ. Վարդգէս Ահարոնեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՒՐԿԻՒՓԼԻՒ, Թուրքիոյ նոր վարչապետը իր դահլիճը կազմած է, պայմանաւ սակայն որ հետեւեալ կէտերը գործադրուին.— Կառչած մնալ Աթաթիւրքի սկզբունքներուն եւ Սահմանադրութեան: Դէմ դնել աջի եւ ձախի արտաքին հոսանքներուն, չշահագործել կրօնքը քաղաքական նպատակներու, բանակը քաղաքական գործունէութենէ դուրս պահել, հաւատարիմ մնալ 1960 Մայիս 27ի յեղափոխութեան եւ կարգադրել երիտասարդութեան հարցը: Հաւանական է որ Ատալէթը ստանայ Արտաքին, Լուսաւորութեան, Ուժի նախարարութիւնները: Գիւղացիները՝ Ազգ. Պաշտպանութեան, Նոր Թուրքիա՝ Արդարութիւնը և Երկրագործութիւնը, Ազգին կուսակցութիւնը՝ Ներքին, Տեղեկատուութեան եւ Հանրային աշխատանքներու: Կարդ մը ազբիւրներու համաձայն Օրհան Էրալփ, ներկայիս ՄԱԿի թուրք ներկայացուցիչ, կամ Հասան Ըշըք, ներկայիս Մոսկուայի դեսպան, կրնան Արտաքին նախարար նշանակուիլ:

ՄԱԿ-Ի ՄԷՋ Միացեալ Նահանգները արդելք հանդիսացան որ Ամերիկա-Խորհ. Միութիւն բախում մը կատարուի, թոյլ տալով որ Խորհ. Միութեան, Ֆրանսայի եւ կարդ մը այլ «անպատաճանաչ» անդամներու քուէի իրաւունքը չջնջուի:

ՆԱՍՐ յայտարարած է.— «Ձենք կրբնար յարաբերութեան մէջ մնալ Պոնի հետ եթէ Իսրայէլ շարունակէ զէնք ստանալ»:

ՍՈՒՏԱՆԻ մէջ նոր տագնապ մը ծագեցաւ: Կառավարութիւնը հրաժարած է կուսակցութեանց ճնշումին վրայ: Յեղախումբերու միջեւ կռիւներ տեղի ունեցած են, երկրին հարաւը:

Այս զրոյցը տեղի կ՚ունենար այն ընտանեկան յարկին տակ, ուր Երեւանցի անուշիկ աղջիկը եւ մենք հիւր էինք, ինչպէս կը պատմէի քանի մը օր առաջ:

Խե՛ղճ աղջիկը ի՛նչ քաշեց մեր ձեռքէն — հարցում հարցումի ետեւէ: Իրարու հետ կապ չունեցող հարցումներ, որոնց կը պատասխանէր այս կրթուած ու շնորհալի Հայուհին համբերութեամբ եւ իմաստութեամբ:

Յանկարծ, խօսք բացուեցաւ Շիրազի մասին:

— Սիրուա՞ծ է...

— Օ՛հ, շատ են սիրում նրան... Ժողովրդի սրտից է խօսում... Երբ դահլին է մտնում, ժողովուրդը բղաւում է — «Շիրազին ենք ուզում, բեմ հրաւիրեցէք» ... Որոշ մարդկանց դուր չեն գալիս նրա հայրենաշունչ գրուածքները... Յիշում եմ մի օր շատ էր նեղուել... Սրճարանում հանդիպեցինք ընկերուհիներով... Շատ է խմում, շատ է հայհոյում... Ու մեզ ասաց — «Երեխէն իրա մօրն է սիրում, իրա մայրն է կանչում, չեն բողոքում... Ես էլ ի՛մ մօրն եմ սիրում, իմ Հայաստանին եմ սիրում, իմ հողերն եմ ետ պահանջում, ինչո՞ւ են ինձ քննադատում»...:

— Կեցցե՛ս Շիրազ...

— Ամերիկայի մասի՞ն ինչ կարծիք ունին Երեւանի մէջ, հարցուց երիտասարդ մը:

— Որոշ ծանօթութիւններ ունեն, ի հարկէ եւ գիտեն որ սա մի շատ հարուստ երկիր է... Շատ էին սիրում ձեր նախագահին... Ձեզ մի զարմանալի բան ասեմ ... Երբ Ստալինը մահացաւ, մենք Երեւանի փողոցներով անցնում էինք՝ մեր կրծքի վրայ մի մի *կոկարդ*, որի մէջ կար նրա նկարը... Երբ Կենեդին սպաննուեց, մենք նորից *կոկարդներ* էինք կրում, բայց էս անգամ նրանց մէջ երեւում էր Կենեդու նկարը...

×

Տանտիկինը մեզ թէյի սեղանը հրաւիրեց:

Երբ մարդիկ սեղանին բոլորտիքը բազմին՝ գիտուն կը կտրին, գրագէտ կը կրտրին, քաղաքագէտ կը կտրին: Ու հեղինակաւոր կարծիքներ կը յայտնեն պանիրի տեսակներուն մասին, Մոցարդի արուեստին մասին, Կլետրսթընի մասին:

Բայց ամէնէն բանուկ նիւթը սեղան բերուած ուտելիքներուն հայերէնն է: Մէկը կը պատգամէ — «Ատոր հայերէնը չկայ»: Միւսը կը բողոքէ.— «Կա՛յ»: Ո՛չ «չկայ» ըսողը հայերէն գիտէ, ո՛չ ալ «կա՛յ» ըսողը: Եւ ահա կը բռնեն քիչ-շատ հայերէն գիտցողին օձիքէն:

Այդ իրիկունը, հայագիտակա՛ն այդ մրցումին ընթացքին էր որ Երեւանցի աղջիկը, յանկարծ, բերնէն փախցուց «նրբաբերշիկ» բառը:

Ներկաներէն աչքը-բաց մէկը անմիջապէս բացատրեց.

— Ֆրանսական սոսիսոնին եւ անգլեւամերիկեան *սոսիճին* հայերէնը ըլլալու է ... Սիրուն բառ է, «նուրբ» բառ է, բայց Երեւանցին ա՛յդ աստիճան... նրբանալու պէտք ունէ՞ր... Այն Երեւանցին որ յամառօրէն կը գրէ *պրեսիդենտ*, *տերիտորիա*, *պարտիա*, *ազենտ* եւ Սովետական Սոցիալիստական Հայկական Ռեսպուբլիկա... Մէկ ծայրայեղութենէն միւսը...

— Մի՛ մտահոգուէք, Երեւանում հիմի մեծ նիգ են թափում մեր լեզուից դուրս շպրտելու օտար բառերին... Հաւատացէ՛ք:

Ի՛նչ անուշ հնչեց մեր ականջին ա՛յս հաւաստիքը ա՛յս աղջկան, որ օտար աշխարհ կը բերէր Հայաստանի արեւէն նառագայթ մը:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՏԻՍ-ԱՊԱՊԱՅԻ ՈՒՂՂ. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

—o—

ԽՄԲ.— Մեզի հասած թղթակցութիւններէն քաղուածաբար՝ կուտանք հետեւեալ տեղեկութիւնները, իբրեւ պատմութեան նիւթ, տեսակ մը օրագիր այն այցելութենէն, զոր երկու կաթողիկոսները կատարած են Ատիս-Ապապայի մէջ, Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու համագումարին առթիւ:

Շաբաթ, 16 Յունուար, Ս. Երրորդութիւն Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ մատոյց Վազգէն Կաթողիկոսը: Ներկայ էին բոլոր պատուիրակութիւնները եւ անոնց պետերը, ինչպէս նաեւ Կայսրը իր հետեւորդներով: Ապա, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատուիրակութեան կողմէ Յունահայոց Սահակ Արք. եւ Կիպրոսի Կաթող. Փոխանորդ Երուանդ Ծ. վրդ. օդակայան փութացին, յանուն Խորէն Ա. Կաթողիկոսի՝ բարի գալուստ մաղթելու Աղեքսանդրիոյ Կիւրեղ Պատրիարքին:

Կիրակի, 17 Յունուար առաւօտուն, Խորէն Ա. Կաթողիկոս իր պատուիրակութեան անդամներուն հետ նախ ներկայ եղաւ Ուղղափառ Ասորուոց Պատրիարք Իգնատիոս Եագուպ Գ.ի մատուցած պատարագին, Ս. Երրորդութիւն Մայր Եկեղեցւոյ մէջ: Ապա, դարձեալ իր պատուիրակութեան ընկերակցութեամբ, ներկայ գտնուեցաւ Ատիս-Ապապայի Հայոց Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին մատուցած պատարագին:

Պատարագի աւարտին՝ զոյգ կաթողիկոսները առաջնորդուեցան Ազգ. Առաջնորդարանի չէնքը, ուր տեղի ունեցաւ աջհամբոյր:

Երկուշաբթի կէսօրէ ետք բոլոր հոգեւոր պետերն ու պատուիրակութիւնները հաւաքուեցան Ատիս-Ապապայի Ճան-Հօ-Մետա կոչուած բացավայրը, ուր արդէն իսկ խմբուած էին բազմահազար Եթովպացիներ, հարիւրաւոր քահանաներ եւ երգեցիկ դպիրներ, կրօնական երգերով եւ պարով ու թմբուկով կատարելու համար եթովպական ջրօրհնէքի նախատօնակը:

Արարողութեանց ներկայ գտնուեցաւ Կայսրը, շրջապատուած արքայական ընտանիքի եւ կառավարութեան անդամներով, ինչպէս նաեւ պետական ու եկեղեցական բարձրաստիճան այլ դէմքեր:

Յաջորդ օր, առաւօտուն Ատիս-Ապապա ժամանեց Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքը ընկերակցութեամբ Շահէ վրդ. Աճէմեանի:

Ժամը 8,30ին, դարձեալ Ճան-Հօ-Մետա բացավայրին մէջ, մեծ հանդիսաւորութեամբ կատարուեցաւ եթովպական Աստուածայայտնութեան եւ Ջրօրհնէքի տօնը, դաշտի աւազանի եղերքին: Արարողութեան աւարտին Հայոց երկու կաթողիկոսները օրհնեալ ջուր սրսկեցին ժողովուրդին վրայ:

Չորեքշաբթի, բազմահազար հաւատացեալներու ներկայութեան եւ հոգեւոր պետերու մասնակցութեամբ կատարուեցաւ Ս. Միքայէլի տօնը, Ատիս-Ապապայի համանուն եկեղեցւոյ մէջ: Եւ Վազգէն Կաթողիկոս կարճ ուղերձ մը ըրաւ աշխարհի խաղաղութեան: Նոյն օրը, կէսօրին, Կայսրը ընդունեցաւ Վազգէն եւ Խորէն Ա. կաթողիկոսները, որոնց կ'ընկերանային Եղիշէ Պատրիարք, Մամբրէ Արք. եւ Գարեգին Եպիսկոպոս:

Վազգէն Կաթողիկոս Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Ա. կարգի շքանշանով պատուեց Կայսրը: Ապա ըսաւ.— Յիսուն տարիներ առաջ, մեր ժողովուրդը մահացու հարուած մը կրեց: Թրքահայաստանի հոգերը բռնադրաւուեցան, բազմահազար եկեղեցականներ նահատակուեցան, եկեղեցիներ ու վանքեր քանդուեցան, մէկուկէս միլիոնէ աւելի Հայեր ջարդուեցան: Կ'ուզէինք մեր եղբօր Խորէն Վեհափառին եւ Եղիշէ Պատրիարքին հետ միասին խնդրել ձեզմէ, որ պատարագ մը մատուցանենք Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ մէջ եւ ապա հոգեհանգստեան պաշտօն կատարենք անոնց յիշատակին: Մեր փափաքն է որ դուք անձամբ ներկայ ըլլաք այս պատարագին, որուն աւարտին կ'ուզենք ծաղկեպսակ մը զետեղել «Անծանօթ Զինուորի» յուշարձանին վրայ:

Կայսրը սիրով ընդառաջ գնաց առաջարկին եւ խոստացաւ ներկայ գտնուիլ պատարագին, զոր որոշուեցաւ մատուցանել կիրակի 24 Յունուար: Կայսրը քրիստոնէական պարտականութիւն նկատեց իր մասնակցութիւնը Հայութեան նահատակներու յիշատակի աղօթքին եւ իր խորունկ համակրանքը արտայայտեց հանդէպ հայ ժողովուրդին:

Սոյն տեսակցութեան ներկայ եղաւ նախ վարչապետը, կայսերական պալատի նախարարը, առողջապահական նախարարը, հանրօգուտ շինութեանց նախարարը եւ պալատական այլ դէմքեր:

Խորէն Ա. Կաթողիկոսի շնորհակալութեան խօսքէն ետք ունկնդրութիւնը վերջ գտաւ եւ հիւրերը նկարուեցան կայսեր հետ եւ մեկնեցան գոհ տրամադրութեամբ:

Հինգշաբթի 21 Յունուար Կայսրը ունկնդրութեան ընդունեցաւ Խորէն Ա. Կաթողիկոսը եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատուիրակութեան անդամները, «Մեծ Պալատ»ին մէջ:

Վեհ. Հայրապետը խորունկ շնորհակալութիւն յայտնեց կայսեր՝ համագումարին մասնակցելու համար իրեն ուղղուած հրաւէրին եւ իր գտած ջերմ ընդունելութեան համար: Օրհնեց կայսերական ընտանիքը, կառավարութիւնը, եթովպական հայրենիքն ու ժողովուրդը, մաղթելով բարօր դահակալութիւն, երկար եւ քաջառողջ կեանք՝ կայսեր, բարգաւաճում եւ յառաջդիմութիւն՝ Եթովպիոյ ժողովուրդին: Ապա Կիլիկեան Մեծ Խաչի բարձրագոյն կարգի նորահաստատ ոսկեայ շքանշանով պարգեւատրեց Կայսրը, յայտնելով, որ իրեն համար մեծ երջանկութիւն եւ պատիւ կը համարի սոյն իրողութիւնը, որ դաւանակից պետութեան մը Վեհապետն է որ առաջին անդամ ըլլալով կը պարգեւատրուի այդ շքանշանով:

Կայսրը, յայտնապէս ազդուած, խոր շնորհակալութիւն յայտնեց Վեհափառ հօր մտածումին եւ ժեստին համար եւ փոխադարձ մաղթանքներ կատարեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, անոր դահակալին եւ ժողովուրդին երջանկութեան, բարգաւաճման եւ բարօրութեան համար:

Խորէն Կաթողիկոս ի նշան հաւատոյ միութեան, եղբայրութեան եւ սիրոյ, կայսեր նուիրեց նաեւ Սրուակ մը Հայ Միւռոնէն, զոր կայսրը ընդունեցաւ մեծ երկիւղածութեամբ եւ գոհունակութեամբ:

Կէսօրին Կայսրը իր պալատին մէջ մեծ հացկերոյթ մը տուաւ համագումարին մասնակցող հոգեւոր պետերուն եւ անոնց ընկերացող պատուիրակութեանց անդամներուն:

Փակում

Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու համագումարը իր գործնական աշխատանքները աւարտած ըլլալով, հինգշաբթի Յունուար 21ի յետ միջօրէին կատարուեցաւ փակման հանդիսաւոր նիստը, ի ներկայութեան կայսեր եւ բարձրաստիճան անձնաւորութեանց:

Նախագահութեան ամպիոնին վրայ բազմած էին, ձախէն աջ՝ Ղպտի եկեղեցւոյ Կիւրեղ Պատրիարքը, Ուղղափառ Ասորուոց Պատրիարքը, Ամենայն Հայոց եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսները, Մալապարի Կաթողիկոսը, Եթովպիոյ պատրիարքական փոխանորդը:

Սոյն հանդիսաւոր նիստին ընթացքին հոգեւոր պետերը Հայլէ Սելասիէ Ա. կայսրը հռչակեցին «Պաշտպան Ուղղափառ Հաւատքի», յատուկ բանաձեւով մը եւ շնորհակալութիւն յայտնեցին իրեն, անձնապէս եւ Եթովպիոյ քոյր եկեղեցւոյ եւ ժողովուրդին սոյն համագումարի կազմակերպութեան համար:

Ապա վեց հոգեւոր պետերը յաջորդաբար խօսք առին եւ յայտնեցին իրենց մըտածումները, յոյսերը եւ ապագայի ծրագիրները: Վազգէն Կաթողիկոս չեշտեց համագումարին կարեւորութիւնն ու օգտակարութիւնը՝ դաւանակից քոյր եկեղեցիներու եւ անոնց պետերու միատեղ գումարման, փոխադարձ ճանաչման, սիրոյ, յարգանքի եւ համագործակցութեան տեսակէտէն: Խորէն Ա. Կաթողիկոս մաղթանքներ ըրաւ Կայսեր, Եթովպիոյ քոյր եկեղեցւոյ եւ անոր ժողովուրդին համար, մաղթելով որ Աստուած առաջնորդէ դաւանակից քոյր եկեղեցիները խաղաղութեան, արդարութեան եւ մարդկային իրաւանց պաշտպանութեան գծով: Յաջորդեց կայսեր փակման ճառը: Նիստը փակուեցաւ Ղպտի Պատրիարքին աղօթքով:

Համագումարին փակման նիստի աւարտին հոգեւոր պետերը, ընկերակցութեամբ իրենց պատուիրակութեանց, ուղղուեցան կայսեր «Յորելեան» պալատը, ուր յատուկ արարողութեամբ մը, Կայսրը Սաբայի թագուհի առաջին կարգի մեծ ժապաւէնով եւ ոսկեայ շքանշանով պարգեւատրեց Խորէն Ա. Կաթողիկոսը եւ միւս հոգեւոր պետերը:

Այս ժապաւէնը եթովպական կայսրութեան բարձրագոյն շքանշանն է եւ կը տրուի միայն պետութեանց գլխաւորներուն: Եղիշէ Պատրիարք պարգեւատրուեցաւ Ս. Երրորդութիւն շքանշանով:

Հոգեւոր պետերը կարգով իրենց շնորհակալութիւնները յայտնեցին Կայսեր եւ յիշատակի լուսանկար մը առնելէ ետք մեկնեցան իրենց տրամադրութեան տակ գտնուող պալատը:

Ուրբաթ 22 Յունուար, երկու կաթողիկոսները իրենց շքախումբերով այցելեցին Ատիս-Ապապայի Հայոց Ազգային Գէորգեան վարժարանը, ուր ընդունուեցան եթովպահայ Գաղութային ժողովին, հոգեւոր հովիւ Կորիւն վրդ. Մանուէլեանի, վարժարանի հոգաբարձութեան, ուսուցչական կազմին եւ աշակերտութեան կողմէ:

Գործադրուեցաւ կոկիկ յայտագիր մը վարժարանի փոքրիկներուն կողմէ: Խօսք առին Գաղութային ժողովին ատենապետ Սամուէլ Պեհէսնելեան եւ տնօրէն Կարապետ Փօլատեան: Ապա երկու կաթողիկոսները տուին իրենց օրհնութիւններն ու մաղթանքները գաղութին, վարժարանին, ուսուցչական կազմին եւ աշակերտութեան:

Երեկոյեան ժամը 5ին Աքսումի յոյն օրթոտոքս եպիսկոպոսը Նիքոլաս Սրբազան թէյասեղան մը տուաւ ի պատիւ համագումարին մասնակցող պատուիրակութեանց:

Թէյասեղանէ վերադարձին երկու կաթողիկոսները ընդունեցան եթովպահայ գաղութին բոլոր միութիւնները.— Գաղութային ժողով, Վարժարանի հոգաբարձութիւն, Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւն եւ Բարեսէր Տիկնանց Միութիւն:

Շաբաթ 23 Յունուար, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Խորէն Ա. Կաթողիկոս ընկերակցութեամբ իր պատուիրակութեան, այցելութիւն մը տուաւ Եթովպիոյ եկեղեցւոյ Պատրիարքին, որ երկար ատենէ ի վեր եւ յառաջացած տարիքի բերումով անկողնի կը ծառայէր: Վեհափառը իբրեւ նշան եղբայրական սիրոյ, բարեկամութեան եւ յարգանքի, Պատրիարքը պարգեւատրեց Կիլիկեան Իշխան շքանշանով: Տեղի ունեցան փոխադարձ մաղթանքներ քրիստոնէական սիրոյ ջերմ մթնոլորտի մը մէջ, եկեղեցիներու եղբայրութեան,

ԹՈՒԼԲԵՐԱՆ ԿԻՆԸ

—o—

Քանի մը տարի կայ Մաքոնի փոքրիկ գեղեցիկ քաղաքներէն մէկուն՝ Քլիւնիի մէջ կ'ապրէր լաւ մարդ մը, զոր կը կոչէին Հայր Լափալիւթ:

Ամէն օր, առաւօտուն շատ կանուխ, գործիքները ուսին՝ կ'երթար այգի՝ աշխատելու:

Հայր Լափալիւթ վաթսուն տարեկան էր եւ հարստացած չէր: Սակայն դիւրաւ կը մխիթարուէր, որովհետեւ քիչ մը փիլիսոփայ էր եւ միշտ ուրախ զուարթ էր: Նաեւ, կարելի էր հաւատալ, որ գոհ էր իր վիճակէն, չէր նախանձեր ուրիշներու հարստութեան, բաւական լաւ վիճակ մը ունէր, որովհետեւ չափաւոր էր իր փափաքներուն մէջ եւ կը գոհանար քիչով:

Անոնք, որ կը ճանչնային ծերունի այգեգործը, կ'ըսէին.

— Ի՛նչ լաւ մարդ է Հայր Լափալիւթ. բնաւ չի տրտնջար եւ ո՛չ ալ գէշ կը խօսի իր դրացիներուն վրայ: Ամէն ատեն ժպիտ մը ունի, եւ երբ քիչ մը կը կայնի ու կը խօսի, միշտ ծիծաղաշարժ պատմութիւն մը կը պատմէ, այնպէս որ խընդալէդ կողերդ չես կրնար բռնել: Բաւական է, որ ճերմակ եղեամը Մայիսի մէջ չայրէ ծեր Լափալիւթի խաղողները, եւ այն ատեն Քլիւնիի ամէնէն երջանիկ մարդն է:

Բայց, աւա՛ղ, եթէ արտաքին երեւոյթէն դատենք, քանինե՛ր կան որ Հայր Լափալիւթի պէս երջանիկ կը կարծուին եւ սակայն բոլորովին հակառակ վիճակի մէջ են: Ոչ, ծերունի այդեպանը երջանիկ չէր, իր վիշտը ծածուկ կը պահէր՝ սրտին խորը: Եւ այս վիշտը երկար տարիներէ ի վեր ունէր, այն օրէն ասդին, երբ ուրիշներուն նմանելու համար, ամուսնացած էր: Իր կինը միակ պատճառն էր իր վիշտին. կինը, անշուշտ, առանց ուզելու, թունաւորած էր ամուսինին կեանքը:

Եւ սակայն, գէշ կին մը չէր, ոչ ալ ծոյլ էր եւ ոչ ալ ձեռքը բաց... Ուրեմն տիկին Լափալիւթ տանտիկին ըլլալու սքանչելի յատկութիւններով օժտուած էր, բայց դժբախտաբար շատ գէշ պակասութիւն մը ունէր, զոր բարեսիրտ այդեպանը՝ զարհուրելի պակասութիւն կը համարէր: Տիկին Լափալիւթ թոյլբերան կին մըն էր:

Անկարելի է պատմել այն ամէն հնարքները, զոր տիկին Լափալիւթի ամուսինը ի գործ դրած էր իր կնոջ լեզուն զսպելու համար: Բարբանջանք, չարախօսութիւն կը տարածուէին ամբողջ քաղաքին մէջ:

— Իրաւ որ, կ'ըսէր Լափալիւթ, իմ կինս կրնայ երկու պապեր իրարու դէմ հանել:

Խեղճ Լափալիւթ արդարեւ շատ կը նեղուէր իր կնոջ չատախօսութենէն, առանց հաշուելու այն ամէն տեսակ նեղութիւնները, որոնց պատճառը իր կնոջ թոյլբերանութիւնն էր: Տան մէջ կռիւները յաճախակի էին:

Արդ, առտու մը երբ այդեպանը դարձեալ բարկացած էր — Հայր Լափալիւթ քիչ անգամ կը բարկանար — եւ այդի երթալէ առաջ կը յանդիմանէր կինը, դուռը բացուեցաւ եւ սուր ու երկար ձայն մը եկաւ լսուեցաւ:

— Աղուորիկ խաթունս, այսօր ինձմէ բան մը գնէ... սանտր ունիմ, կոճակ ունիմ, դերձան ունիմ, ասեղ ունիմ, աղուոր, աղուոր օճառներ ունիմ, նոր օրացոյցեր ունիմ:

Այս ձայնը մայնիէնի մը ձայնն էր: Ֆրանսական շատ դաւառներու մէջ այսպէս կը կոչուին դուռնէ դուռ պտըտող մանրավաճառ փերեզակները:

Հայր Լափալիւթ դարձաւ ծախողին եւ դաժան կերպով մը ըսաւ.

— Բան մը չենք ուզեր:

Մայնիէնը վրայ տուաւ.

— Աղուոր սանտր մը, աղուոր օճառ մը:

Եւ որովհետեւ ասոնք ըսած ատեն փերեզակը կը խնդար, Լափալիւթ կարծեց թէ զինքը ծաղրելու դիտաւորութիւն ունի: Բարկութենէն կրակ կտրեցաւ:

— Գետնին տակը անցնելիք մարդ, կորիր այս տեղէն, ապա թէ ոչ...

Այս ըսելով վերցուց իր երկաթէ մուրճը: Ծախողը կծիկը դրաւ, բայց սեմէն դուրս ելլելով ետ դարձաւ, եւ խնդալով նորէն կրկնեց.

— Աղուորիկ դերձան, անուշիկ օճառ:

Հայր Լափալիւթ դուռը երեսին զոցեց: Քիչ մը ետքը իր այգին գնաց. ցերեկին մօտ ետ դարձաւ եկաւ, ըստ սովորութեան կնոջը հետ ճաշելու համար: Բայց կինը շուարեցաւ, կարծես թէ ամուսինը չէր ճանչնար, այնքան որ փոխուած էր ան: Կինը անհանգիստ է, կը վախնայ եւ կը սկսի հարցուփորձ ընել թէ ի՞նչ ունի, գլխուն ի՞նչ է եկեր: Լափալիւթ հետզհետէ աւելի կը յուզուի, բայց պատասխան չի տար: Սեղան կը նստի, կինը կերակուրը առջեւը կը դնէ, բայց Լափալիւթ, որ այնքան ախորժակով կը ճաշէր, այս անգամ ետ կը մղէ պնակը. — Կինը նորէն կը հարցուփորձէ:

— Չէ, չէ, հարցուփորձ մի ըներ, բան մը պիտի չիմանաս:

Եւ արմուկը սեղանին յենած, գլուխը ձեռքերուն մէջ սկսաւ հառաչանքներ արձակել, դիմացինին սիրտը կտոր կտոր ընելու աստիճան:

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ

(1 – Շար.)

— * —

ԻՆՉՊԷՍ ԾՆՈՒՆԴ ԱՌԱՒ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐՈՒ ԽՈՍՏՈՒՄ

Օքսֆորտ, Յունիս 1258

Մեծ ժողով. — Խորհրդարանի մէկ նիստի ընթացքին, այստեղ, պառոնները Հենրի Գ.ին պարտադրեցին 15 հոգինոց «կառավարութիւն» մը, անոր սանձարձակութիւնները սահմանափակելու համար:

Պառոններու պետը՝ Սիմոն տը Մոնֆոր, 50 տարու, Լեսթըրի լորտ, խոստացաւ բարենորոգումներու ծրագիր մը եւ ամբողջական յարձակում մը՝ ապականութեան ու ժողովուրդի ճնշման դէմ:

Անբաղձալի օտարականները պիտի արտաքսուին: Տարիներ շարունակ, թագաւորը դիրք, տիտղոս, եպիսկոպոսութիւն ու պաշտօն կուտար օտարներու, իր կնոջ ընտանիքի անդամներուն եւ անոնց մարդոց: Օտարներու ձեռք գտնուող պետական դղեակները Անգլիացիներու պէտք է յանձնուին: Տը Մոնֆոր Քենիլուրթի եւ Օտիհամի իր դղեակները կը տրամադրէ՝ իր բարի կամեցողութիւնը ցոյց տալու համար:

Թագաւորը չկամութեամբ ընդունեցաւ կառավարութիւնը: Գիտէր, որ այլապէս ազգամիջեան պատերազմ պիտի ըլլար: Տը Մոնֆոր եւ ուրիշ հարիւր պառոններ ձիաւոր եւ սպառազէն՝ Օքսֆորտ մտան:

Պառոններէն շատեր, ստորագաս կղերը եւ ամբողջ Լոնտոնը տը Մոնֆորի կողմը կեցան անկէ ի վեր՝ որ վեց տարի առաջ, թագաւորին հետ իր բարեկամութիւնը խղեց:

Թագաւորին հետ իր առաջին հաշտութենէն յետոյ, տը Մոնֆոր սկսաւ զբաղիլ պետական հարցերով: Ղրկուեցաւ բարեկարգութիւնը հաստատելու Կասքոնի մէջ, որ Ֆրանսայի մէջ Անգլիոյ դրեթէ վերջին գաղութն էր եւ տեւական ըմբոստութեան մէջ էր:

Բայց, տը Մոնֆորի թշնամիները զայն ամբաստանեցին բրտութեամբ ու թագաւորը ուրախութեամբ լսեց զանոնք: Պալատին մէջ միջադէպ մը պատահեցաւ: Տը Մոնֆոր թագաւորը ստախօս որակեց: Թագաւորը զայրացաւ ու տը Մոնֆորի հետեւորդներու հակազդեցութենէն վախնալով միայն անոր ձերբակալումը չհրամայեց:

Թագաւորին դէմ դժգոհութիւնը գագաթնակէտին հասած էր անցեալ ձմրան սովէն ի վեր երբ միայն Լոնտոնի մէջ 15 հազար մարդիկ մեռած էին:

Սովահարներուն համար Գերմանիայէն եկած ցորենը բռնադրաւուեցաւ թագաւորին կողմէ ու ծախուեցաւ իր հաշուոյն:

ՀԵՆՐԻ Գ. ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Լիուս (Սասէքս), Մայիս 1264

Հենրի Գ. եւ իր զաւակը իշխան Էտուըրտ, այսօր այստեղ ձերբակալուեցան Սիմոն տը Մոնֆորի կողմէ, վեց ժամ տեւած կռիւներէ վերջ, որոնց ընթացքին հինգ հազար հոգի ինկան:

Տը Մոնֆոր, որ 55 տարու է, ներկայիս Անգլիոյ տէրն է եւ թագաւորը պարզ խամաճիկ մըն է:

Տը Մոնֆորի բանակը, որ թիւով աւելի պակաս էր եւ կռիւներէ տկարացած, յաղթանակը տարաւ անակնկալ յարձակում մը գործելով:

Թագաւորը, ճակատամարտի նախորդ օրը, — երկուշաբթի, Մայիս 13ին — անցուցած էր իր բարեկամներուն հետ զբաւարճանալով Սաութովրի վանքին մէջ, ուր հաստատած էր իր բանակատեղին:

Մինչ այդ, տը Մոնֆոր կը պատրաստուէր ճակատամարտին համար: Իր սպաներուն հրամայեց անտես առնել պատերազմի հայրենաւանդ սովորութիւնները, որոնց համաձայն, յարձակումը սկսելէ առաջ, հակառակորդ ուժերը իրարու դէմ դիրք կը բռնեն:

Կռիւը վերջ տուաւ 26 ամիսներէ ի վեր թագաւորին եւ պառոններուն միջեւ շարունակուող ազգամիջեան պատերազմին:

Պայքարը կատաղի եւ անխնայ էր եւ երկու կողմերէն ալ բրտութիւններ ու կողոպուտներ տեղի ունեցան:

Յատկապէս տառապեցան Հրեաները: Կ՚ըսուի թէ Լոնտոնի մէջ մորթուեցան 400 Հրեաներ:

Տեսնենք թէ տը Մոնֆոր պիտի կրնա՞յ զսպել պառոնները: Այդ բանը չկրցաւ ընել 1258ին, Օքսֆորտի մէջ կառավարութեան հաստատումէն յետոյ:

Նախանձը եւ ատելութիւնը այն ատեն պառոնները բաժնեցին եւ ի նպաստ թագաւորին դիրքափոխումներ տեղի ունեցան: Երկու կողմերու միջեւ մանր բախումները ի վերջոյ պատերազմի յանգեցան:

ՎԵՐՋ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ

Ուեսթմինսթըր, Մարտ 1265

Այսօր, այստեղ իր աշխատանքները աւարտեց տը Մոնֆորի Խորհրդարանը, որ նիստի հրաւիրուած էր Յունուար 20ին: Երեք ամիս, նիստ գումարեց:

Տը Մոնֆոր ստիպուեցաւ զայն զօրացնել իր հետեւորդներով: Հետը պատերազմած պառոններէն շատեր Լիուսի մէջ լքեցին զինք: Իր բարենորոգչական գաղափարները իրենց առանձնաշնորհներուն դէմ սպառնալիք կը նկատեն:

Տը Մոնֆոր յանդգնեցաւ լորտերէն միայն հինգ հոգի եւ պառոններէն միայն տասնըութ հոգի հրաւիրել: Ապաւինեցաւ քաղաքներուն ու գաւառներու ազնուականներուն, որ զինք իրենց պաշտպանը կը նկատեն:

Ամէն գաւառէ երկուական ասպետ հրաւիրեց: Այդպէս եղած էր ատենօք ալ: Բայց, հրաւիրեց նաեւ երկուական «հաւատարիմ ու պատուաւոր քաղաքացիներ» դրեթէ երկու հարիւր քաղաքներէ եւ քաղաքապետութիւններէ, որ նախապէս ոչ մէկ ատեն, ազգային հարցերու մէջ դեր խաղացած էին աւատապետական Անգլիոյ մէջ:

Այս անգամ ալ մեծ դեր չխաղացին: Վաւերացուցին տը Մոնֆորի ըրածները եւ հաստատեցին՝ թէ արդարութիւն տիրեց:

Բայց, կարեւորը անոնց ներկայութիւնն էր: Խորհրդարանը վճռական քայլ մը առաւ Ժողովրդավարութեան ճամբուն վրայ:

ՏԸ ՄՈՆՖՈՐԻ ՄԱՀԸ

Իվսհամ, Օգոստոս 1265

Լեսթըրի լորտ Սիմոն տը Մոնֆոր այսօր սպաննուեցաւ այստեղ, կռուի դաշտին վրայ, 57 տարեկան հասակին մէջ: Հենրի Գ. թագաւորը, դարձեալ տէրն է Անգլիոյ:

Տը Մոնֆորի բանակը պարտուեցաւ թագաւորական ուժերէն, զորս կը ղեկավարէր իշխան Էտուըրտ, Հենրի Գ. թագաւորի որդին եւ տը Մոնֆորի աներձագին զաւակը:

Իշխանը անցեալ ամիս բանտէն փախուստ տալով իր շուրջ հաւաքեց տը Մոնֆորէն հեռացած պառոնները:

Տը Մոնֆոր, որ տարի մը կառավարած էր երկիրը, Իվսհամ հասաւ Օգոստոս 3ին, երկուշաբթի օր, երկար ճամբորդութիւն մը կատարելէ եւ իրերայաջորդ կռիւներ մղելէ ետք: Իր բանակը յոգնած ու տասանորդուած էր:

Ռազմագիտական աղետաւոր սխալ մը գործեց իր զօրքի կայանի ընտրութեան մէջ: Երեք կողմէ ճամբան գոցուած էր էյվըն գետէն: Չորրորդ կողմն ալ հոգը անակնկալ կերպով կը բարձրանար:

Էտուըրտ հո՛ն յաղթեց: Կռիւը տեղի ունեցաւ անակնկալ տեղատարափի մը պահուն, կարճ տեւեց եւ արիւնալի եղաւ: Տը Մոնֆորի բանակը մորթուեցաւ: Զին սպաննուեցաւ եւ տը Մոնֆոր կռուեցաւ ոտքի վրայ, մինչեւ որ կռնակէն զարնուեցաւ:

Գլուխը, ձեռքերը եւ ոտքերը կտրեցին: Ինչ որ մնաց՝ թաղուեցաւ Իվսհամի Աբբայարանին մէջ:

Պարզ մարդիկ խոնարհեցան իր դերեզմանին առջեւ: Սուրբ կը նկատէին զինք եւ երկու հարիւր հրաշքներ վերագրեցին իրեն:

Իր մահէն ետք, Անգլիա կրկին թագուեցաւ կողոպուտի եւ թշուառութեան մէջ: Բայց, իր աներձագին տղան, Էտուըրտ, որ զինք սպաննեց, իւրացուց իր գաղափարները եւ շարունակեց իր գործը:

Երեսուն տարի յետոյ, իբրեւ թագաւոր նիստի հրաւիրեց Տիպար Խորհրդարանը, պատմութեան մէջ իսկապէս ներկայացուցչական առաջին Խորհրդարանը:

Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ տը Մոնֆորի մասին գրած է.

«Յոյս ներշնչած էր: Պիտի կրնար դադրեցնել կամ չափաւորել թշուառներու տառապանքներն ու ճնշումը: Ատոր համար կը յիշէին զինք երբ մոռցած էին իր թերութիւնները: Տը Մոնֆոր վառած էր կրակ մը, որ երբեք պիտի չմարի անգլիական պատմութեան մէջ»:

Թարգմ. ՎԷՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

× «Հայաստան» հրատարակչականը (նախկին «Հայպետհրատը») լոյս ընծայեց Թադեւոս Աւդալբէկեանի «Ռուս-հայերէն տնտեսագիտական տերմինների (տարազներու) բառարանը»:

× Հայաստանի գրականութեան եւ արուեստի թանգարանը ի մէջ այլոց ունի նաեւ Վահան Տէրեանի դիւանը, ուր ամփոփուած են մեծ բանաստեղծին անձնական թուղթերը, նկարները եւ ձեռագիրներէն շատերը:

× Գեղամ Սարեան լոյս ընծայեց բանաստեղծութիւններու հաւաքածոյ մը՝ «Ընտրուած էջեր» խորագրով:

× Մասնագէտներու հաշիւով քանի մը տարիէն անհրաժեշտ է ունենալ ժամը ինը միլիառ քիլովաթ ելեկտրականութիւն: Այժմէն այդ ուղղութեամբ միջոցներ ձեռք կ՚առնուին:

սիրոյ եւ միութեան, ինչպէս նաեւ երկու դահակալներու կենաց արեւշատութեան, քաջառողջութեան եւ երկու ժողովուրդներու երջանկութեան ու բարօր զարգացման եւ յառաջդիմութեան համար:

Ապա Պատրիարքը փոխադարձաբար Վեհափառին նուիրեց եթովպական ոճով շինուած ոսկիէ գեղեցիկ մեծ խաչ մը, ինչպէս նաեւ իրենց եկեղեցւոյ մէջ կատարուող զանազան արարողութեանց նուիրուած հատոր մը, անդլերէն եւ արաբերէն երկսիւնակ թարգմանութեամբ:

Նոյն միջոցին պատրիարքարան հասան նաեւ մնացեալ պատուիրակութիւնները, իրենց գլխաւորներով: Վեց պատուիրակութեանց բոլոր անդամները առանձին առանձին այցելութիւն տուին Պատրիարքին եւ իրենց դիրքին ու աստիճանին համաձայն ստացան նոյնանման խաչեր եւ գիրքեր:

Յետոյ բոլորը միասին Պատրիարքարանի շքեղ սրահին մէջ ներկայ եղան իրենց ի պատիւ սարքուած հացկերոյթին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (162)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Ապա Գրիգոր Փեթէօյին դարձաւ:

— Իսկ դու ինչո՞ւ այնքան թթուած կ՚երեւիս:

— Ճամբան ձիաւորներէս քսան հոգի փախան: Բայց վայ թէ անգամ մը աչքիս առջեւ երեւնալ յանդգնին...

— Բնաւ մի՛ ցաւիր, — յարեց Տոպոյ, — դուռը միշտ բաց է: Ով որ իր կաշիէն կը վախնայ, միշտ կրնայ երթալ: Ես մողէզներու պէտք չունիմ պարիսպներուն վրայ:

Գրիգոր այն ատեն միայն անդրադարձաւ Վաղենտ վարդապետին ներկայութիւնն ալ: Տարի մը կ՚ընէր որ չէր տեսած զինքը, դրկեց ու համբուրեց ծերունին:

— Վարդապետ, դուք չհեռացա՞ք միւս քահանաներու հետ:

— Հոս ալ մէկը պէտք է մնար. — մրմրթաց ծերունին. — Ձեձէին ի՞նչ կ՚ընէ:

— Կուգայ, — պատասխանեց Գրիգոր դրեթէ պոռալով, — Երիտասարդները կը փախչին ու ծերունիները կուգան սուր բերելով: Պիտի տեսնէք թէ հայրիկը ինչպէս կը շարժէ սուրը, թէեւ ձեռքը փայտէ է:

Կարճ վիզով դիրուկ մարդ մը երեւցաւ եկեղեցւոյ ստուերէն ելլելով: Մութ գոյնով վերնազգեստ մը կը կրէր ու կեռասի գոյնով տաբատ. ափ մը լայն սուր կը ծեծէր գեղին մուճակը: Անոր հետ արագաքայլ ծերունի մըն ալ կուգար: Ան արդէն հեռուէն նշան կ՚ընէր ու կը ժըպտէր Գրիգորին: Մեքչէին էր:

Վերջին անգամ զիրար տեսնելէն ի վեր՝ ան ալ մօրուք ձգած էր ու անով դեռ աւելի ցուլի կը նմանէր: Երկիրը դրեթէ կը դողար իր քայլերուն տակ:

— Դո՞ւն ալ ամուսնացած ես. — ուրախացաւ Գրիգոր, զիրար դրեթէ երեք անգամ դրկելէ վերջ:

— Ի՞նչ, — պատասխանեց Մեքչէի, — արդէն փոքրիկ Սառա մըն ալ ունիմ:

— Զո՞վ առիր:

— Երկնքի ամենակապոյտ աչքերով հրեշտակը:

— Ըսէ, ո՞վ է:

— Եսթեր Սունիոկ:

— Կեցցէ՛: Իսկ այն օձի գլխով գեղեցիկ սուրդ ո՞ւր է:

— Հոս է, միայն թէ սովորական օրերուն չեմ ուզեր մաշեցնել:

— Իսկ ընտանիքդ ո՞ւր է:

— Պուտեթինի բերդը զրկեցի, մինչեւ որ Թուրքերը սատկեցնենք:

Ու Տոպոյին ակնարկ մը նետելով շարունակեց.

— Թէեւ ես ըսի ծերուկին որ մեր կիները չզրկենք, բայց ան շատ կը վախնար իր Սառային համար... հազիւ տարի մը կ՚ընէ որ կարգուած է:

Այդ տափակ մօրուքով ակնոցաւոր մարդը, որ Մեքչէին հետ եկած էր Տոպոյին առջեւ բացաւ թուղթերու ծրար մը, զոր ձեռքերուն մէջ բռնած էր, ու ակնոցէն հեռու բռնելով սկսաւ բարձրաձայն կարդալ:

— Ուրեմն ունինք. ոչխար 8050, եզ, կով, հորթ, մէկ խօսքով կտրելու արջառ 486: Յորեն, գարի եւ ալիւր, ընդամէնը 11·671 քոր:

Տոպոյ գլուխը շարժեց:

— Քիչ պիտի ըլլայ, Շուքան աղբար:

— Ես ալ այնպէս կը կարծեմ, տիար հրամանատար:

— Եթէ ձմեռը Թուրքերը հոս մնան՝ ի՞նչ պիտի տանք ձիերուն:

Ծերունին ուսերը թօթուեց:

— Կարծեմ թէ, մեծապատիւ հրամանատար, զինուորներուն պէս անոնք ալ հաց պիտի ուտեն:

— Ո՞րքան զինի կայ:

— 2215 մար (մէկ մար 22 ուկէս լիթրի հաւասար է):

— Ան ալ քիչ է:

— Բայց գոնէ հին զինի է: Այս տարուան այգեկութը այլեւս կորսուած է: Քանի մը տակառ գարեջուր ալ ունինք:

— Իսկ խո՞զ:

— 139 ողջ, ու 215 կտրուած պատրաստ:

Պոռնեմիսսա հիմա միայն սկսաւ քիչ մը շուրջը նայիլ: Հիւսիսային կողմը պալատներու շարք մը, դէպի արեւելք վանքի նման հսկայ շէնք մը, — հիմա ապահովաբար զինուորանոց. քովը եկեղեցիի նման շէնք մը, բայց քառակուսի լայն աշտարակին գագաթը տափակ էր ու վրան թնդանօթներ պաշտպանող ցանկապատնէշ մը կ՚երեւէր: Մեծ շարժում կար, քարակոփներ, հիւսեր, ձեռքի կառքեր, օրավարձով բանուորներ կ՚երթեւեկէին, ամէն տեղ մուրճի հարուած ու աղմուկ:

Հետաքրքրութեամբ մտիկ պիտի ընէր ծերունի հաշուակալին տեղեկատուութեան, բայց յիշեց իր գունդը, ուստի նորէն ձի հեծաւ ու դնաց զանոնք ներս առաջնորդելու:

Ներս բերաւ ու կարգի կեցուց. Տոպոյ դրօշակակիրին ձեռքը սեղմեց ու Մեքչէին յանձնեց որ անոնց ալ ըսել տար երդման բանաձեւը ու տեղ մը ցուցնէր անոնց եւ նախաճաշ մը տար:

ԿԵՉԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Այրի Տիկին Թագուհի Գարիպեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Գարիպեան եւ զաւակները՝ Ժաք եւ Ալէն, Տիկին Երանուհի Գամպուրեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գամճեան եւ զաւակը՝ Սոնիա, Այրի Տիկին Արփինէ Պուրմայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Էքպէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թիրեաքեան եւ զաւակները՝ Սեդա եւ Գեղամ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պօղոսեան ինչպէս նաեւ Տոքթ. Օտապաշեան (Ամերիկա), Խաչատուրեան, Պալըգճեան, Գասպարեան եւ Գավէզեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԱՐԻՊԵԱՆԻ
(ծնեալ Ատափազար)

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 16ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Փետր. 20, ժամը 14.15ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փրէ-Սէն-Ժերվէի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ
ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Ընկ. Մ. Քաջանեան 10 Ֆրանք:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Սիրանոյշ Զաքրեան, իր ամուսնոյն Գէորգ Զաքրեանի յիշատակին, անոր մահուան տարեդարձին առթիւ, 20 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Նիսէն Այրի Տիկին Նաւարեան իր ամուսնոյն Ա. Նաւարեանի մահուան 10րդ տարեդարձին առթիւ 20 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ 10ական Ֆրանք Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին եւ Շաւիլի եկեղեցիին իր նորոգ հանգուցեալ քեռորդիին յիշատակին:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէները ու խումբերը Կիրակի (21 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 15ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 15,30ին, ընկեր Հիսայեանի բնակարանը՝ 38, Ռիւ տիւ Մենիլ, Անիէռ:

Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին, Օհանջանեան ակումբը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Փառատօնը այս տարի կը լրացնէ իր քսանամեակը: Կիրակի, Մարտ 14, ժամը 14,30ին Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՈՇԻ

ի նպաստ համալսարանական ուսանողներու բուժարաններուն ուր կը դարմանուին բոլորը առանց դաւանանքի կամ ազգի խտրութեան:

Կը մասնակցին 14 ազգերու ժողովրդական խումբերը: Խօսք կ'առնէ համալսարանական բուժարաններու ընդհ. տնօրէն

ՏՈՔԹ. Տ. ՏՈՒԱՏԻ

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն ապահովել առմսերը դիմելով Սորպոնի դռնապաններուն:

Գին.— 6, 5, 4 եւ 3 ֆրանք:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը կը տօնուի Փարիզի մէջ, կիրակի, Փետրուար 28ին ժամը 16էն 22:

Ֆրանքեւզուիցերական սրահը
10 Ռիւ տէ Մեսաժըրի
(Մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէռ)
հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին
Կը նախագահէ

ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

Կը խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ

ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. Ժոսըլին Տիրատուրեան (երգ) Օր. Օր. Էլիան Նիկողոսեան, Մատլէն Փուշունեան (արտասանութիւն), Մկրտիչ Պօղոսեան (երգ), Տէր եւ Տիկին Վիգէն Թորոսեան (կովկասեան պարեր), եւ Նայիրի պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի:

Խնջոյք հաճելի մթնոլորտի մէջ:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին:

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին, Ազգային Տան սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կը խօսի ընկ. Գեղամ Կանանեան:

Գեղարուեստական բաժին, որուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն արտասանութեամբ ընկերուհիներ Շաքէ Ղազարեան, Ալիս Ալթունեան եւ ընկ. Գէորգ Մանտալեան:

Նոր Սերունդի երգչախումբը ազգային յեղափոխական երգերով եւ պարախումբը հայկական պարերով:

Կը ներկայացուի
Ռուբէն Զարդարեանի
« ԲԱԳԻՆԻ ՓԱՌԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ »
Կենդանի պատկեր:

Օրուան խօսնակ
ընկ. Կարապետ Յովակիմեան
Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

THEATRE DE PLAISANCE
111, Rue du Château, PARIS (14e)
(Métro : Pernety)
Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի օրերը
ժամը 21ին
ԺԱՆ-ԺԱՔ ԱՍԼԱՆԵԱՆ
Կը ներկայացնէ հայ մշակոյթի գանձերը
CHANT PROFOND D'ARMENIE
Décors : MADELEINE LOUYS
Régie : J. J. ASLANIAN
avec Robert Darame, Jacques Degor, Eve Griliquez, Liliane Jeney et Philippe Chauveau
Textes français de Luc-André Marcel et Gérard Hékimian.

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ 250ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
Նուագահանդէս Մարսէյլի մէջ
Քեմանչիստ ՌՈՒԲԷՆԻ կողմէ:
Կը նախագահէ
Պ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆ
Կը մասնակցին
ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐ, Օր. Ալիս Ստամպոլեան (երգ), դաշնակ Օր. Էլիան Խաչատուրեան
Կիրակի, Փետր. 21, ժամը 21,30ին
Սփլանտիտի սրահներուն մէջ, 31 Պուլվառ տ'Աթէն:

Տոմսերը ապահովել.—

Արամ Շեխիկեան,	հեռաձայն	20-33-80
Գառնիկ Տէրոյեան,	»	62-51-31
Պառ Ռաֆֆի	»	20-71-10
Ա. Փափազեան	»	62-42-89
Ս. Արզումանեան	»	20-40-37
Քէչեան	»	20-43-15
Մինաս Պօղոսեան	»	20-10-99

Վաղարշակ Տէր-Վարդանեան
եւ Պօղոս Արզումանեան

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 21, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.Ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
31, AVENUE GEORGE V — PARIS
Նախագահութեամբ՝ Պ. ԱՆՏՐԷ-ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՓՈՆՍԷԻ
Ֆրանսայի դեսպան, նախագահ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի
Երկու նուագախումբ, Քօթիյոն - թօմպոլա, խնամուած պիւֆէ,
Սովորական գիներով
YOSKA NEMETH
Vedette des disques « Festival », Grand Prix du disque
et sa formation tzigane
Զրի թօմպոլա գրաւուած սեղաններու թիւով, օժանդակութեամբ Տիկնանց Յանձնախումբի եւ Երիտասարդաց Ակումբի:
Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները, դիմելով
U.G.A.B. 11, Square Alboni, PARIS (16e) — Tél. : TRO. 03-18
Կամ Փրովանս 07 - 25 եւ 61-10:
Մուտք 10 Ֆրանք, Ուսանողներուն 5 ֆրանք
C. C. P. 8019-72, Paris

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 16ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 ռիւ Պլէօ, 3րդ յարկ, Կապոյտ Խաչի գրասենեակը: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Շանթ թատերախումբին, հինդշաբթի (Փետր. 25) իրիկունը ժամը 21ին, Սալ Մազընօ:

Կը խօսի
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական յայտագիր:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

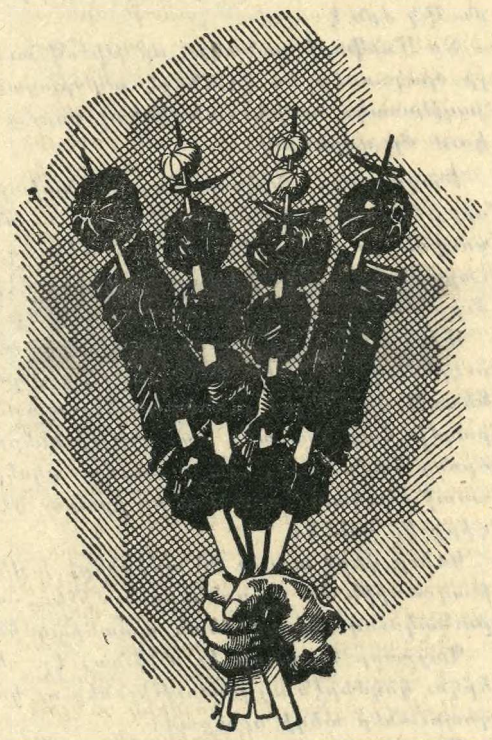

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

TRICOTS TERZIAN
la plus moderne
des
fabriques de tricots
de la
région parisienne
★
3, Rue Poissonnière PARIS-2 Tél. : CEN. 93-75
Haratch

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 ֆր·	Հատը	0·30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
21
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
21 FÉVRIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10239 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.239

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՈՒԺԵՐՈՎ

Վազգէն Կաթողիկոսի նոր չրջապտոյտը տակաւին ընծայեց անդամ մը եւս հաստատելու թէ ի սիրտս աշխարհի ցրուած Հայութիւնը ո՛րքան կը տաչդրի հայրենիքին հանդէպ կարօտով։

Յանձին էջմիածնի գահակալին Հայաստանի խորհրդանիշն է որ կ՚ողջունէին մեր հայրենակիցները՝ Առիս Ապագայէն մինչեւ Գահիրէ եւ Փարիզէն մինչեւ Լոնտոն։

Երբ թուրք տիրապետութեան տակ հայրենազուրկ Հայեր կը փութային տեսնել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ քաղաքական իսկ մը, յուսադրիչ պատգամ մը լսելու համար անոր շրթներէն։

Հայաստանի աւետարերը կը նկատէին զայն, հայրենիքէն իր հեռաբնակ զաւակներուն ողջոյն բերող հովիւը։

Կրօնասէր ժողովուրդ է Հայը, որ իր եկեղեցիին փարած է սերտիւ ու սրտով, ամէն անդամ որ քաղաքական ազատու – թիւնը կորնչուցած՝ ինկած է օտարի լուծին տակ։

Արեւմուտքի համայնակուլ ոստանները – րուն մէջ, ուծացման, օտարացման եւ ընդմիշտ ձուլման սպառնալիքին ենթա – կայ հայ բեկորները եկեղեցիին կը կառչին դեռ, իբրեւ փրկութեան լաստի մը՝ Հայութեան հետ իրենց կապը պահելու համար։

Անցեալին, երբ պետութիւն չունէինք, մեր կաթողիկոսներն ու պատրիարքներն էին, որ հայկական դատի իրաւատէր դարձած՝ ազգային եւ քաղաքական պահանջները կը ներկայացնէին ոչ միայն տիրող կառավարութեան, այլեւ օտար պետութեանց։

Առանց երթալու մինչեւ 17րդ դար եւ յիշելու Յակոբ Ջուղայեցի կաթողիկոսը, րոլորին ծանօթ են Ներսէս Վարժապետ – եան պատրիարքի, Խրիմեան Հայրիկի, Յովհէն եպս· Նարպէյի դիմումները 1878ի Պերլինի վեհաժողովին։ Նորագոյն ժամանակներուն՝ Գէորգ Ե· Սուրէնեան կաթողիկոսի եւ Զաւէն պատրիարքի ձեռնարկները Հայկական Բարեկարգութեան համար։

Այսօր ալ, երբ չունինք ամենայն Հայոց կառավարութիւն, որ տէր կանգնի աշխարհացրիւ Հայութեան եւ պահանջատէր ըլլայ Հայ ապստամբ կողերուն, որոնք կը չարունակեն ըլլալ «մեր թշնամեաց ոտնակոխ», դարձեալ մեր հոգեւոր – կան պետերուն կ՚ուղղենք մեր աչքե – րը, անոնցմէ սպասելով ազգին փրկու – թիւնը։

Մեծ եղեռնի յիսնամեակին առթիւ մեր ցաւդ կաթողիկոսները իրենց կոնդակնե – րով կը ճգտին արծարծել Հայկական Դատը եւ վառ պահել հայրենասիրական ո – գին տարապիր բաժութեանց մէջ։

Վազգէն Կաթողիկոս համերաշխ դործակցութեան կոչ կ՚ուղղէ բոլոր հայկական միութեանց։

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Խո – րէն Ա· նոյն թելադրութիւնը կ՚ընէ հայ ժողովուրդի բոլոր կազմակերպութեանց անխտիր, եղբայրական անվերապահ եւ անկեղծ գործակցութեամբ եւ համապատասխան նկարագրով ու տարողութեամբ պանծացնելու համար յիշատակը մեր նահատակներուն։

Համերաշխութիւնը առաջին պայմանն է կազմակերպական ուժ ներկայացնելու համար։ Երկրորդ քայլը պէտք է ըլլայ համագրել մեր քաղաքական պահանջնե – րը, միացնել ուժերով արդիւնքի մը հասցնելու համար։

Գիտակցի՛նք մեր պարտականութեան։ Գիտնա՛նք լաւագոյնս օգտագործել Ցխ – նամեակի բացառիկ պատեհութիւնը։ Արժանի ըլլա՛նք մեր նահատակներուն։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ՄԸ ԷԱՒ ՋՕՐ· ԽԱՆ ԵՏ ԵԿԱԻ

Երբ թերթը մամուլին կը յանձնէինք, պետական եօթնեւրորդ հարուած մը տեղի ունեցած էր Սայկոնի մէջ եւ զօր· Խան վերադարձած իշխանութեան գլուխ։ Թերթերը հաւիւ ժամանակ ունեցած էին նկարագրելու վեցերորդ պետական հարուածը եւ ներկայացնելու անոր դէմ – վարը՝ գնդ· Թաօ, երբ իրենց լուրերը արդէն յապաղած բնոյթ կ՚ունենային։ Արդարեւ ուրբաթէն չաբաթ լուսնալիք դիէները, զօր· Խան, որու դէմ ուղղուած էր նախորդ հարուածը, իր հաւատարիմ զօրքին գլուխն անցած, կը մտնէր Սայկոն եւ՝ յաղթական ձեռք կ՚առնէր իշխանութիւնը։ Գնդ· Թամ Նկոք Թաօ անմի – ջապէս փախուստի համբան կը բռնէր։ Մաքս Քլօ «Ֆիկառոյի» չաբաթ օրուան թիւին մէջ, կը նկարագրէր գնդ· Թաօն իրրեւ մէկը որ դիւոյ ըրածը եւ վէմէթ – նամեան բանակին ամէնէն փայլուն դին – ուորականներէն մէկն է։ «Ֆիկառոյի» ձեռնհաս աշխատակիցը գնդ· Թաօն կը նկատէ իբրեւ չատ լուրջ մէկը եւ լաւ կազմակերպիչ մը, որ չի կրնար արկա – ծախնդրութեան մը մէջ իյնալ։ Կը խորհի թէ ան պէտք է ունեցած ըլլայ սպաններու ապահով օժանդակութիւնը։ Քլօ գնդա – պետը չի նկատեր իրրեւ մէկը որ անձ – նական փառամոլութեամբ գործէ։ Կը կարծէ թէ անոր նպատակն էր վերահաստատել իշխանութեան կայունութիւնը եւ հաստատել ուղիղ վարչակարգ մը, որ կարենայ ձեռք առնել վիէթնամի գործե – րը եւ վերջ տալ այն մշտական խառնա – կութեանց որոնք կը չարունակուին Տիէմի տապալումէն ի վեր (1963 Նոյեմբեր)։ Ըստ Ֆիկառոյի աչխատակցին, Թաօ պէտք է նաեւ «արտօնութիւն» ստացած ըլլայ Ամերիկացիներէն, նոյնիսկ աւելին, տրուած ըլլալով որ Ամերիկացիք չատ յուսախաբ եղած էին Խանէն։

Այս ամրողջը անչուշտ հաւիւ կը պըր – ուէր, կը դառնար ժամանակավրէպ։ Մը – նաց որ չաբաթ առաւօտեան պետական հարուածն ալ կրնայ անցեալին պատկա – նել մինչեւ երկուչաբթի։ Ներկայիս Սայկոնի գլխավարն է կրկին՝ զօր· Խան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Պէյրութի մէջ, ուր ապաստանած էր 1963ին պատասխան պետական հարուա – ծէն ետք, մնռած է Սուրիոյ նախկին վարչապետ՝ Խալէտ էլ Ազմ։ Ծանօթ էր «կարմիր միլիոնատէրը» անունով, որը – ուած ըլլալով իր հսկայ հարստութիւնը եւ մշտական փափաքը՝ գործակցելու հա – մայնավարներուն հետ։ Քանիցս վարչա – պետ եղած է, 1946ին 48՝ Փարիզի դես – պան եւ բուռն հակառակորդ Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի միացման։ 1963 Մարտ 8ի յե – ղափոխութիւնը վերջ կը դնէր իր քաղա – քական ասպարէզին։ Նախ ապաստան կը գտնէր Դամասկոսի Թրքական դեսպանա – տունը, ապա Պէյրութ կ՚երթար խնամ – ուելու (չաքարախտ կը տառապէր)։ Դժուար արտօնութիւն ստացած էր Լիբա – նան երթալու, որովհետեւ ամրողջ կեան – քին Լիբանանի հակառակորդ մը եղած էր եւ աչխարհի ամէնէն ատած քաղաքն էր Պէյրութ։

Քէօլնի (Գերմանիա) հեռատեսիլը տե – սակցութիւն մը ներկայացուցած է նա – խապահ Նասըրի հետ։ Պատասխանելով խօսնակին այն հարցումին որ կը վերա – բերի Ուլպրիխթի, որ թիւ մէկ թշնամին է Արեւմտեան Գերմանիոյ, Նասը պա – տասխանած է.— «Թոյլ տուէք որ ես ալ ձեզի ըսեմ թէ պէն կուրիոն մեր թիւ մէկ թշնամին է։ Այնքան Արաբ սպաննած է, որքան Հիթլէր Հրեայ սպաննած է։ Ուլ – պրիխթը հրաւիրելը մեղք մը չէ։ Գեր – մանները պիտի չսպաննենք։ Բայց եթէ Արեւմտեան Գերմանիա դէնք տայ Իսրա – յէլի, մենք Արաբներս, պիտի սպաննուինք զերմանական զէնքերով։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ հասած լուրերու համա – ձայն, Սուրիա պետական մենաչնորհ հաստատած է դեղերու եւ ուտեստեղէնի ներածման համար եւ ապագայացուցած ներածման դլխաւոր ընկերութիւնները։ Դեղերու ներածման 39 ընկերութիւններ ապագայացուած են Դամասկոսի եւ Հա – լէպի մէջ եւ եօթը այլ առեւտրական ըն – կերութիւններ։

ԳԵՐՄԱՆ Դաչնակցային Հանրապետու – թիւնը յոյս ունի որ Ամերիկա պիտի մի – ջամտէ Գահիրէի եւ Երուսաղէմի մօտ եւ իրեն զօրավիգ ըլլայ, Մերձին – Արեւել – եան իր դժուարութեանց առթիւ։

ՆԻՒ – ԵՈՐՔԻ մէջ Ազգաժողովը որո – շեց դադրեցնել իր նիստերը մինչեւ Սեպ – տեմբեր 1, առաջքն առնելու համար ծանր տագնապի մը։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Ռաճիները 8 լուսին հասան չաբաթ առաւօտ ժամը 10,30ին եւ սկսան նկարներ առնել։

ՓՐԱԿԱՑԻ արքեպիսկոպոսը՝ Կարդինալ Պերան, որ 15 տարի է կամ բանտն էր կամ հակողութեան տակ, տգատ արձակ – ուեցաւ եւ Հռոմ հասաւ։

ԼԻԶՊՈՆԷՆ հասած լուրերու համա – ձայն, Սալազար կրնայ քաչուիլ։

ՔՈՆԿՈՑԻ մէջ Ուկանտական ուժերը յարձակած են Պունիայի օդակայանին վրայ։

ՍԱԼԱԶԱՐ յայտարարած է թէ Փոր – թուկալ Արեւմուտքի չահերը կը պաչ – պանէ Աֆրիկէի մէջ։

Օր ը Օրի ն

ԵԹԷ ԵՐԳՆ ԱԼ ԿՈՐՍՆՅՆԵՆՔ

Կար ու չկար ատեն մը կար երբ մեզի կը սորվեցնէին ազգային, հայրենասիրական, յեղափոխական երգեր։ Անարուեստ, այլ ժողովուրդին հոգիէն բխած եւ հայոց աշխարհի շունչով օծուն երգեր։

— Բամ փորոտան··· Արի՛ֆ, Հայկա – զունիֆ··· Մայր Արաքսի ափերով··· Ծի – ծեռնա՛կ, ծիծեռնա՛կ··· Թէ հայրենեաց պատկադիր··· Լուսին չկար···։

Երբ մէկ, երկու մատ հասակ նետե – ցինիֆ, մեր անմահներէն մէկը մեզի քե – րաւ նաեւ մեր գեղջուկ երգերը՝ արուես – տի դրոշմով զարդարուն։

— Սօնա եար··· Կուժն առայ··· Երե – ւան քաղ եմ արել··· Շորորա, անուշ ջան··· Ո՞վ է տեսել սիրած եարին մոռա – նալ··· Անձրեւ եկաւ շաղալէն··· Հինգ էծ ունեմ։

Այս երգերէն շատերը մեծ մեզի կը սորվէինք։ Այն տարիքին մէջ էինք երբ սոխակը մէկ անգամ լսէիր, յաջորդ օրը դուն ալ իրեն պէս կ՚երգէիր։

×

Յետոյ, փոթորիկ, մրրիկ, ամպրոպ ու տեղատարափ չարիք մեր հայրենիքին մէջ։

Ու շալակեցինք մեր ազգային – յեղափո – խական երգերն ու մնացեալները եւ հիւր գացինք օտար աշխարհներ։

Ազգին մէկ ճակատը երգեց միայն գեղ – ջուկ երգերը եւ մնացածը ծովը նետեց։

— Ա՛լ ազատութիւն ձեռք բերինք, ի՞նչ պէտք կայ «կռուեցէք, տղերք»ներու եւ «Լուսին չկար»ներու···։

Բայց ազգին միւս ճակատը գուրգու – րաց երկու «տեսակ»ներուն վրայ ալ հա – ւասարապէս։

Մտէք ա՛յս ճակատին հանդէսէն ներս։ Յայտագրին « գեղարուեստական » մասը վերջացած է։ Պարերը պիտի սկսին։

Խումբ մը կրակուրոց տղաք կը հաւաք – ուին սրահին մէկ անկիւնը ու կը սկսին։

— Վէրբերով լի ջան փետայի··· Մենք անկեղծ գինուոր ենք··· Տալուորիկ··· Հիմի՞ էլ լռենք··· Ամենայն տեղ մահր մի է···։

Յետոյ, կոմիտասեան երգեր, Երեւա – եան երգեր··· Երբեմն, նոյնիսկ, շարա – կաններ, եթէ «աղուոր ձայնով» տիրացու մը կայ։

— Տգա՛ֆ, «Առաւօտ լուսոյ» մը սկսե – ցէք նայիմ···

— Մենք տէրտէ՞ր ենք···։

— Սո՛ւս, առանց «Առաւօտ լուսոյ»ի հայ ա՞զգ կ՚ըլլայ···։

×

Հին ազգաց պատմութի՞ւն է որ կը պատմեմ։ Ատանկի պէս բան մը, ինչպէս պիտի ըսէր Պլուտարքոս։

Այսօր, հետզհետէ, սրահին անկիւնը հաւաքուած «երգչախումբ»ը կը ճօսրա – նայ՝ Եւրոպայի մէջ ալ, Ամերիկայի մէջ ալ։ Նոյնիսկ, Միջերկրականի արեւելեան ափերէն եկող երիտասարդներ կամաց կա – մաց — երբեմն սրարշաւ — «կը բաց – ուին» Հայոց ազգէն՝ շրջապատի հրա – պոյրներէն տարուած։ Խարուած։ Պիթ՚լ – ներու եւ «բաք՚ն՚րոլ»ներու այս դարուն «կուժն առա՞յ»ն ով ինչ ընէ։

×

Այսօր, յաւարտ ազգային հանդէսին գեղարուեստական բաժնին — խե՛ղճ գե – ղարուեստ, որչա՛փ ճմոթկեցին կերպա – րանից—օրուան թամատան կը հրամայէ։

— Հայտէ՛ նայիմ, ինչ մրն ալ խոմ – բով երգեմ··· Ես սկսիմ, դուք շարու – նակեցէք··· *Ազատ Աստուած այն օրից, երբ հաճեցաւ չունչ փչել···*։ Ջայն հա – նեցէ՛ք, եղբա՛յր, բա՛ն չի լսուիր···Լա՛ւ, ասիկա ցա՛ծ էր, ուրիշ մը սկսինք — *Ցա – ռա՛յ, նահատակ ցեղիս անմահներ···* Յուղարկաւորութեան չէ՛ք եկած, պոռա – ցէ՛ք··· Ադէ՛կ, ադէ՛կ, անցնինք միւսին··· *«Լո, լո, լո Սիփանայ սէդ սարին վե – րայ»*··· Երիտասարդներ, ո՞ւր է՛ք, ձայ – ներնիդ չեմ լսեր··· Կեցցե՛ս, Մարիամ մամա··· Ջայնդ սիրեմ, կարօ ամու··· Երիտասարդներ, ո՞ւր է՛ք···։

Ո՞ւր պիտի ըլլան։ Դիմացի փողոցը պարահանդէս նայ, Այրիշներու պարա – հանդէսը, հո՛ն են···

Եւ ուզես չուզես կը մտածես·

— Եթէ այս հիւրընկալ հայրենիքներուն մէջ, ազգային լեզուին հետ, ազգային երգն ալ, տակաւ առ տակաւ մեռնի երի – տասարդին շրթունքներուն վրայ, ալ ի՞նչ պիտի մնայ մեր ձեռքը իրրեւ ինքնա – պաշտպանութեան գէնք···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԱՐԴԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՆԿ Է·

	Ֆ·
Յովհ· Թորիկեան (Նիւ–Եորք)	200
Եղնիկ Տէրտէրեան (Վիլլէօրպան)	200
Յ· Արբահան (Մէզոն–Ալֆոր)	200
Բարեկամ մը	200

Մամուլի տակ է Նարդեան Հրատարա – կութեանց առաջին հատորը, ԼՈՒՍԱ – ՄԱՏԵԱՆ։

ԸՆԾԱՅԱԿԱՆ

(ԿԵԱՆՔԸ – ՓՈՑՐՍ ՓԵՐԹՈՂԱԴՐՔԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Գ.

Ամենաշնորհ արուեստագէտ մըն է բանաստեղծը, գրի եւ բառի կախարդը, այն ղոր ռամիկը կը չփոթէ չեմ գիտեր ինչ բանի հետ, այնքան որ երկիծաբանի՛ն է տրուեր զայն սահմանելու պատիւը.— «Գրագէ՛տ... երեսո՛ւս կը նետեն այս բառը, կը գրէ Յ. Ալփիար, եւ մեզի չե՛ն հաւնիր: Զեն գիտեր, սակայն, թէ ամէն ճշմարիտ գրագէտի մէջ չորս հատ արուեստագէտ կը պահուըտի: Ապուր բան մը գրելու համար՝ գրութեան չէնքին հսկելու է կարող ճարտարապետի պէս, անոր նայելու է իբրեւ նկարիչ, գրաւածին ներդաշնակութեանը ունկնդրելու է երաժշտագէտի ականջով, եւ դատելու է փիլիսոփայի պէս»:

Ուրեմն, թող ներեն ինձի, եթէ քերթողիրք մը կը դնեմ ու կը կշռեմ... տաղաչափի վրայ: Առով մեքրումանի ճաշակ չէ որ կը մատնեմ, այլ կը պահանջեմ վերջ դնել այն «արագ գրականութեան», — եղ. Գօլանճեանն է որ գործածած է այս տարագը՝ առաջին անգամ, — կամ այն «անհամբեր գրականութեան», որ չի գիտեր «վերջացնել», ու կ'ածա – պարէ, կը չտապէ, կարծես խոյս կու տայ՝ ինչպէս հովը որ կ'անցնի առանց հետք ձգելու: Օ՛, ի՛նչ քաղցր է «վեր – ջացնելու աչխատանքը» (փիլիսած), — ամէն անգամ՝ վերսկսելու կիրքով, տաշելու, յղկելու, յարդարելու, սրբագրելու, աւելցնելու, պակսեցնելու, վերջապէս ներշնչումը հեթանոսօրէն բռնաբարելու ցանկութեամբ:

Օրաթերթե՛րն են որ սեղծեցին այս «արագ գրականութիւնը» այս «անհամբեր ստեղծագործութիւնը»: Ուրիշներ կ'ըսեն՝ վարժութիւն մըն է որ կուգայ արդի հեւասպառ կեանքին, մեքենաներու արագ հեւքին, արտադրութեանց մրցումին, այդիները կանուխ կթելու պահանջին, — օ՛ կարօտ հին ժամանակներու՝ երբ թզենիներուն տակ հովուերգակը կը սպասէր որ հասուննար մատաղումը, ինչպէս Թուզը:

Այսպէս, «արագ գրականութիւնը» առաւ իր առաջին պտուղը... ազատ ոտանաւորը՝ բանաստեղծութեան մէջ: Անգլիացի՞ն թէ Ֆրանսացին «ճերմակ ոտանաւոր» կոչեր է պելժիական այս պտուղը՝ չեմ գիտեր, բայց ստոյգ է թէ ազատ ոտանաւորը այն է որ կը թուչի՝ դեռ թեւերը չրուսած, կամ ճերմակ ոտանաւորը այն է որ կը նմանի չուկայ տարուած առաջին պտուղին՝ դեռ «արեւին համբոյրը» չստացած:

Զուլալ իր գպրոցն քերթողիրքին մէջ չատ տեղ է տուած ազատ ոտանաւորին, որ նոյնիսկ կը դադրի ոտանաւոր կոչուելէ:

Քերթողութեան մէջ մէկ տողը մէկ չունչ է, եւ հիները այդ չունչին տուած են առաւելագոյն տեսնելիք վանկի երկարութիւն: Երբ քերթողական խօսքդ երկար է այնքան որ չես կրնար... ծալել բան մետրական չափու, արձակ կրէ:

Կարելի է, անշուշտ, տեղ տալ ազատ ոտանաւորին, բայց պահելով համեմատութիւն մը, — 73 էջի վրայ 24 էջ չատ է: Շատ է նոյնպէս կարճոտն ձեւը, — 15 էջ: Ֆանթէզի կոչած էի ոտանաւորի այս ձեւը, զոր կրնանք կոչել նաեւ ասմաթիք, անունովն այն հիւանդութեան՝ որ չնչատութեամբ կը յայտնուի:

Դասական տաղաչափութիւնը, որու կարելի է տալ հազար ձեւ կամ հազար և-դանակ, ճիշդ է, կը պահանջէ ներշնչման պահի երկարութիւն, մանաւանդ արձակ – նագործի համբերութիւն՝ դուրը ձեռքէն չձգելու վարժութեամբ, եւ ես ատո՛ր կ'ուզեմ որ հասնի ամէն նորընծայ:

×

Զուլալ կը գրէ գուլալ հայերէն մը:

Ահաւասիկ ընորհք մը, որ, աւա՛ղ, հետզհետէ կ'անհետանայ գրական հոսքի – գոնէն: Բայց ի՞նչ կը տեսնեմ...

Դո՞ւն ալ, Բրուսո՛ս:

Լեւոն Շանթ, մեծ արուեստագէտ մը, չունէր արուեստագէտ լեզուի զգայու – թիւն, նոյնիսկ խեղանդամ եւ տխեղծ է Շանթի հայերէնը: Իր հմայքը խոր, ա՛յդ լեզուով եւս, աւա՛ղ, տիրապետած է Պէյրութի մէջ կազմուած գրողներու բաղթեան մը վրայ, մեղսակցութեամբ արե – ւելահայերէնի արատածող ուղղապաններու: Ահա թէ ինչո՛ւ արեւելահայերէնի այն չփոթը, որ կը նշմարուի չատերու լեզուին մէջ:

Ու Զուլալի մէջ եւս նման պզտորութիւններ, որ ատաւասիկ.—

1 — «Այս գինին մէջ հուրիրաց» (էջ 36): Եւ սա միւսը «կարմիրն հուրիրայ» (էջ 57):

2 — «Հին արքայի մը պէս, հագին ծիրանի» (էջ 13):

3 — «Մեր սրտերը արեւավառ» (էջ 34): Եւ սա միւսը՝ «արեւաշաղախ» (էջ 47):

4 — «Ոսկուն» (էջ 26):

Շղագրուած բառերը բարբառային են, եւ արեւելահայերէնի յատուկ:

Երկու եղանակ կայ ժողովրդական բարբառը օգտագործելու.— Առնել բառա – մթերքը եւ փոխադրել գրական լեզուի մէջ, երկրորդ՝ իւրացնել բառակազմու – թեան բարբառային ձեւերը եւ նուիրա – գործել:

Առաջին եղանակը երբեք չի վնասեր լեզուին, ընդհակառակն կը հարստացնէ: Ոսկեդարն իսկ այդպէս է ըրած: Պայման է սակայն կատարել ընտրովի, փոխ առնուած բառերուն ծագումը ճշդելով: Երկրորդ եղանակը վտանգ մըն է լեզուին համար, կը ոսկացնէ, քերականութիւնը կը խաթարէ, լեզուին զեղեցկագիտական հմնքը կը խանգարէ, եւ սակայն կարծողներ կան թէ վարպետ գրողը այն է որ կը գործածէ դեռ լեզու չեղած լեզուն, միւռոն չտեսած լեզուն, հօրն ու մօրը անունն անծանօթ լեզուն, ճիշդ այն ձեւով որ կավռոչ, երկիծաբանութեան մէջ, իր հերոսներուն կուտար փողոցի լեզուն:

Լեզուն, տիկիննե՛ր եւ պարոններ, միակ եւ վերադոյն սրբութիւնն է, զոր կրնայ ունենալ ազգ մը՝ եթէ կը յարգէ ինքզինք: Հին ատեն այդ սրբութիւնը յանձնուած էր քուրմերու պաշտպանութեան՝ մեհեանները մէջ, քերականներու պաշտպանութեան՝ Ակնքի մէջ: Ահաւասիկ է որ յաւով ըսեմ թէ համամարակի ձեւ առած է Հայաստանի մէջ, այժմ, բարբառային վէպեր գրելը, — որո՞ւ համար կը գրեն այս մարդիկը, բանասէրներո՞ւն համար միայն, իրենց բարբառին ծանօթ ընթերցողներո՞ւ համար թէ... լղճելու համար լեզուն: Եթէ բարբառո՛վ միայն հերոս ներկայացնելն է որ կը կոչուի գրականութիւն, եթէ լեզուական փոքրոկրաֆիով որուածն է միայն որ կը կոչուի իրապաշտութիւն կամ կենդանի գրականութիւն, ինչո՛ւ Դէմիրճեան եւ ընկերները ոսկեդարին գրաբարով հիասնեցուցին հեղոսները՝ իրենց պատմական վէպերուն մէջ: Բազմաթիւ բարբառներ ունին Ֆրանսացիները եւ իրենց արդի գրագէտները կրնան չատեր կուգան գիւղերէն, բայց գի՛ւղը ձգած են իրենց բարբառը: Կը յիշեմ Անթոլ որ Մոնղին, որ նախապատրաստական չրջաբերականով պատերազմ յայտարարեց բարբառներուն դէմ: Եթէ «փրովենսալիսմ»ն է հայ գրականութեան հանգանակը, եթէ արովեանապտն է (ափովեանիք) հայ գրականութեան իտէալը, թոյլ տուէք որ պոռամ.

— Անկո՛ղ Մեծասքանչը:

Արեւելահայերէնը աչուղնելու տիրապետելէն տխուր յիշատակներ ունի, ափսո՛ս, նուիրագործուած արդէն: Եւ հիմա մեր սիրելի Զուլա՞ն է որ զանոնք կը խառնէ իր գուլալ արեւմտահայերէնին: Որպէսզի չըլլա՛յ թէ, վաղը, Քեսապի հայերէնն ալ խառնէ իր լեզուին, նախազգուշացնելու համար՝ ահա պատին կը դամեմ բարբառային իր փոխառութիւնները արեւելահայերէնէն.—

1 — Հուրիրաց.— Այսպէս իրրեւ ածական՝ այս բառը կուգայ «հուրհուրալ» բայէն, արեւելահայերէնի մէջ միայն գործածական, զոր Ս. Մալխասեան կը բացատրէ. «Փոքր կրակը թեթեւ հովի ազդեցութեամբ արծարծուիլ»: Արեւմտահայերէնի մէջ կը համապատասխանէ «հրահրել» բային, զոր Մխիթար Սեբաստացի կը բացատրէ. «Զուարթացուցանել զհուր»:

Արդ, արեւելահայերէնն եւ արեւմտահայերէնն բայական այս երկու ձեւերն ալ խորթ են, գրական լեզուին մէջ մտած են... սխալով դնենք: 1750էն առաջ՝ «հրահրել» ծանօթ չէր մեր բառարանները, ոչ իսկ Ս. Գաբամաճեանի՝ մինչեւ մեր օրերը: Աւելի նոր է «հուրհուրալ» ձեւը, բայց քերականօրէն եւս անընդունելի:

Կը սխալի Աճառեան, որ կը կարծէ թէ «հուր» բառը կրկնուած է, ինչպէս ուրինք չողչողալ, փողփողել: Հուրհուրալ կամ հրահրել ինձի կը յիշեցնէ բնաձայն բառեր կազմելու օրէնքը, — արտաքին աղդակով մը «զուարթացած» կրակին բոցերուն հընը-հընը ձայնը, համեմատէ՝ ֆրֆռալ, որու Մալխասեան կուտայ չողչողալ նշանակութիւնը, (Հ եւ Ֆ տառերուն լծորդութեան օրինակ՝ փերէչրէ = հրեշտակ), եթէ դեռ չունի կրակը հրելու, մղելու իմաստը:

Ըսի թէ չունինք հրահրել բառը հին մատենագրութեան մէջ, բայց ունինք «հրահոսել, հրահոսանք, հրահոս» դասական բառերը, — եւ անմիջապէս եւեւակայութեանս մէջ կը պատկերանայ աքանչելի տեսարան մը: Հեռուէն Քալիֆոռնիոյ մէջ, Ֆրեզնոյի կռնակը, լեռներուն գլուխը կորսուած ձորի մը վերեւ՝ ուղղահայեաց մինչեւ երկու հարիւր մեթր բարձր ժայռ մը, որու գագաթէն, ամէն ամառ, սովորութիւն է կրակ թափել, ժամերո՛վ, կազմելու համար տեսակ մը հրեղէն ջրվէժ, կամ հրահոսու – թիւն: Այս բառը, որ ունինք, ապացոյց մը չէ՞ արդեօք թէ հեթանոսական նման տօն մըն ալ մենք ունէինք, «տէրնտաս» մը վերչն վար կախուած:

Ունինք հրատ բառ մը եւս, նոյնպէս դասական, կրակ կամ խարոյկ նշանակութեամբ: Դասական լեզուի մէջ՝ այս բառը գործածուած է ոճական ձեւով, «հրատս արկանել» (երեմ. Է. 18), Զախէսեան կ'աւելցնէ նաեւ «հրատս հարկանել»: Հուրհուրալ բառը գործածողները չիներ են նոր ձեւ մը եւս, հուրհրատել, փոխառնելով այս բառը, — լեզուական թե – րաթղոժի:

Աբդ, Զարենց եւ իր խմբակը «հուր – հուրալ» բայէն կազմած են ածական մը, հուրհրան (*), զոր ընդհանրացուցին, նուիրագործեցին, չատ գործածական դարձուցին՝ բոցավառ նշանակութեամբ կամ կարմիր կրակի պէս փայլուն, (չունի Մալխասեան): Եւ մեր Զուլալն ալ առեր է այս ֆոլիֆիշէն, «հուրհրան», բայաձեւ մըն ալ միասին, «հուրհրայ», որ գժբախտաբար ածականի ձեւ ունի գործածուած տեղը:

2 — Հագին.—Ունինք դասական լեզուի մէջ «ապանեմ» բայը, արեւմտեան աչխարհաբարի մէջ ի գօրացուցիչ առաով ծանօթ, արեւելահայ բարբառներու մէջ՝ հագի (= հագած), դիմորոշ յօդով՝ հագիս (= հագածս), հագիդ (= հագածդ), հագին (= հագածը):

Շատեր կը գործածեն այս վերջին ձեւը միայն:

3 — Արեւավառ.— Միայ բարդութիւն մը, զոր չատ կը սիրեն արեւելահայ գրողները: «Զուն» ու «մրջուն» բարբառային ձեւերուն վրայ կազմուած «ձնծաղիկ» ու «մրջնակեր» բարդութիւնները բաւական են՝ անարդելու համար հայերէն քերականութիւնը, դէթ խնայեցէք «իւն» վերջավանկով այս բառին, — արիւն:

4 — Ոսկուն.— Կը նշանակէ ոսկիի գոյն: Զունի արեւելահայ որեւէ բառ, ոչ այ արեւմտահայ: Ուրկէ՞ առեր է Զուլալ: Հաւանաբար Վարուժանէն.

Արտըս ոսկուն է...
Նման բոցերու
Ցորենն է բորբկեր՝
Առանց այրելու:
Օրօ՞ր, ոսկուն արտ,
Օ՛ր տուր, հասուն արտ
Գամ ոսկիդ հրնձեմ
Մանգաղով արծաթ:

Տաղաչափական պահանջով է որ Վարուժան բառին տուեր է այդ ձեւը, որ ունի արեւելահայ բարբառի երանգ՝ բան իր կազմութեան: Ու նոյն պահանջով՝ Վարուժան գրեր է «Օ՛ր տուր» (= օրօրէ):

Հայերէն լեզուն կայսերական լեզուի վարկ ունի, — զայն չվերածենք «գեղջուկ լեզուի»:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Կը սիրեմ բարբառները, — առեղծ պահել զանոնք՝ իրրեւ հազարումէկ ուսումնասիրութեանց նիւթ, կը հասկնամ: Բայց գրականութիւն ընել՝ գործածելով այս կամ այն բարբառը՝ ինձի կը մնայ անհասկնալի: Աւելի ճիշդ՝ չհասկնալ է թէ ի՛նչ է գրականութիւնը:

Ահա թէ ինչո՛ւ կ'ընդվզիմ բարբառներու եւ բարբառային ձեւերու գործածութեան դէմ: «Հուրիրաց», «արեւումման», ինչպէս «վառման» ձեւերը տգեղ են, հայերէն ֆերականութեան հակառակ են: Զարենց եւ ընկերները շատ կը գործածեն այս վերջին ձեւը, «վառման», որ գիտէ՞ք թէ ի՛նչ է... ածականա՞ւ է եւ ի՞նչ ածական: «Ումն» մասնիկով վերջացած գոյականներու տրական հոլովը դարձած է ածական, — եռում բառէն՝ եռման (եռացող նշանակութեամբ), վառում բառէն՝ վառման (վառած, փայլուն), ասոր կրկնական ձեւը՝ վառվառման, նաեւ նրատման (նստած) եւ այլ տխեղծութիւններ: Նոյն շարքէն՝ ելման (յորդած): Այս բոլոր կը հետաքրքրէ զիս, — կը գտնեմ «Անտունի» նշանաւոր երգին մէջ.

Երբեմ ձիկ թալեմ էն ելման գետը...

Անտունիները կը պատկանին Ակնայ դպրոցին: Այս «անտունին» կոչուած է Ռշտունցիներու երգ, բայց երգին լեզուն կը մերժէ այդ տեսակէտը: Արդ, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ «ելման» բառը գործածուած է այս երգին մէջ.— Ըստ իս այն տեսութեանս, զոր հրատարակած եմ այլ առիթով, Կոմիտաս հաւաքող մը չէ միայն, այլ եւ ստեղծող մը, ըսել կ'ուզեմ թէ շատ բան դրած է իրմէ, աւելցուցած՝ ոչ միայն իբրեւ երաժշտական ժառանգ, այլ եւ հերթողական, շատ սրբագրութիւններ է կատարած, բանահիւսական եւ լեզուական, եւ Կոմիտասն է դրած արեւելահայ բարբառային այդ ձեւը արեւմտահայ բարբառով երգին մէջ:

Շ. Ն.

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻԻ

Կանդուխտ մթնոլորտ... բացառիկ յաջողութիւն...: Այս վերտառութեամբ սկսած էր թղթակիցը, նկարագրելով Մշակոյթի Տան բացման առթիւ տեղի ունեցած հանդիսութիւնները:

Իսկապէս կանդուխտ մթնոլորտ եւ բացառիկ յաջողութիւն մը եղաւ Տան բացման տօնակատարութիւնը:

Սրահներու, սանդուխներու եւ միջանկեալներու մէջ կանուած հոծ բազմութիւնը, 7 Փետրուար, կիրակի օր, հոկան մեծ զոհունակութիւն եւ հայու հպարտութիւն զգաց, եւ այդ հպարտութիւնը ուխտաւորի չերմեռանդութեան վերածուած էր կարծես:

Ամէն կողմ գորգերով պարպարուած, կոկիկ ու մաքուր, չինքը իսկապէս տպաւորիչ էր եւ ի տես այդ երեւոյթին, պատասխանատուութեան պատճառած յուզումը անկարելի էր զսպել:

Շատերուն համար անծանօթ այս չինքը, նոր հոգի, նոր կեանք էր առած կարծես:

Հայկական տարազներով հիւրասիրող քնքոյշ օրիորդներ եւ յանձնախումբի չնորհալի տիկիններ մեղուաջան աչխատանքի էին լծուած, դուարթ ու ժպտադէմ:

Հպարտ էին բոլորը: Հայ Մշակոյթի Տան բացումը կը կատարուէր...:

Առաջին յարկի սրահը յատկացուած էր պաշտօնական հիւրերու: Սրահին ճակատը զարդարուած էր Հանրապետութեան Նախագահին մեծադիր նկարով, եզրայրացած երկու եռագոյններով:

Որոշեալ ժամուն կը հանդիսին հրաւիրուած պետական փրանսացի անձնաւորութիւններ՝ երեսփոխան, քաղաքապետ եւ ուրիշներ, որոնց մուտքը ծափահարութեամբ կ'ողջունուէր ներկաներու կողմէ: Կուգային նաեւ հայ հրաւիրեալները, գեղարուեստական բաժին, պատասխանատուութիւն եւ ապա յարկաբաժիններու այցելութիւն:

Պէտք էր տեսնել Ֆրանսացի պետական մարդոց ցոյց տուած հետաքրքրութիւնը, երբ կ'այցելէին Հ. Ց. Դ. թանգարանը, ուսումնարանը, գրադարանը, ճաշարանը, ննջարանները, ամէն տեղ:

Ֆրանսացի պետական մարդոց ցոյց տուած հետաքրքրութիւնը, երբ կ'այցելէին Հ. Ց. Դ. թանգարանը, ուսումնարանը, գրադարանը, ճաշարանը, ննջարանները, ամէն տեղ:

երրորդ յարկին վրայ, ի՞նչ հիացումով կը դիտէին մեր հերոսներու մասունքները եւ յիշատակի առարկաները, որոնք իսկական նորութիւն մըն էր իրենց համար:

Թանգարանի մատեանին մէջ Ժէրվիլ-Ռէաշ, 9րդ թաղամասի քաղաքապետը, կ՚արձանագրէր.— «Սրտագին շնորհաւորութիւններուս հետ համակրանքի հաւաստիքս կը յայտնեմ»:

Երեսփոխան Կասփէրի կը գրէր.—«Պատիւ մեծ ժողովուրդի մը, որու նակատագիրը այնքան մօտիկ է Ֆրանսայինին»:

Քաղաքապետարանի անդամ՝ Պիսքառ, կ՚արձանագրէր.— «Ըլլալով երէց անդամը Փարիզի քաղաքապետարանի ժողովին, կ՚ողջունեմ Ֆրանսայի մօտիկ եղող Հայոց մեծ ժողովուրդը»:

Բացման այս հանդիսութիւնը առիթ ընծայեց բոլոր անոնց, որոնք դաղափար չունէին Հայ Մշակոյթի Տան մասին, ըլլան Ֆրանսացի թէ Հայ, որպէսզի մօտէն ճանչնան զայն եւ իրենց հիացումը յայտնեն կատարուած հսկայ աշխատանքին եւ հայ ժողովուրդի ձեռներէց ոգիին համար:

Մինչ գետնայարկի սրահին մէջ խանդավառութիւնը իր գագաթնակէտին էր հասած, վերի սրահին մէջ ներկաները կ՚ընէին ինքնաբուխ նուիրատուութիւններ ի նպաստ Մշակոյթի Տան:

Զափազանց տպաւորիչ էր հայ կնոջ մը՝ Տիկ. Խրտրեանի ժեսթը, երբ դէպի բեմ յառաջանալով, յուզիչ արտայայտութեամբ ոսկիէ մետալ մը կը տրամադրէր աճուրդի դրուելու նպատակաւ, ինչ որ տեղի ունեցաւ:

Մեծ եղաւ օրուան թողած տպաւորութիւնը, նուիրատուները դիրար կը դերազանցէին ծափերու տարափին մէջ:

Եւ մինչեւ այսօր, կը հասնին զանազան ազգայիններէ նորանոր նուիրատուութիւններ, մասնաւորաբար բացակայ եղողներէ: Վստահ ենք որ այս թափը պիտի շարունակուի, երկարելով ցանկը նուիրատուներու:

Պէտք է վառ պահենք Հայ Մշակոյթի Տան լուսարձակը, որպէսզի ան աւելի լուսաւոր եւ աւելի ճառագայթող դառնայ: Եւ Հայ Մշակոյթի Տունը լիովին ծառայէ իր նպատակին, ի փառս մշակութասէր Ֆրանսահայութեան:

Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԵԱՆ ԵՒ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԷՋԷՆ (Զօն մեր մեծ Եղեռնի 50ամեակին), գրեց Ոսկան Յովհաննէսեան, Նիւ Եորք, 1965:

ԱՆԱՒԱՐՏ ՈՒՂԻՆ, բանաստեղծութիւններ: Գրեց Անդրանիկ Արարատ, Պէյրութ 1964:

Ի ՊԱՏԻՒ ՏՈՔԹ. ՇՈՒԱՅՑԸՐԻ

Անցեալ տարի Տոքթ. Շուայցը տօնեց իր ծննդեան իննսունամեակը, ինչ որ շատ պիտի զարմացնէր՝ եթէ կարենային կըրկին աշխարհ գալ Քոլմառի մօտիկ Կունսպախ գիւղին բարեմիտ մարդիկը, անոր համար որ երբ ծնաւ՝ անյքա՛ն վրտիտ եւ ճղճիմ, կին մը, շատախօս բայց առանց յետին միտքով բամբասանք ըրած ըլլալու, ըսաւ. «Ապահովաբար, այս փոքրիկը մեր նոր երէցին առաջին թաղումը պիտի ըլլայ»:

1874ին դատապարտուած այս փոքրիկը, սակայն, այսօր եղած է անուանի ծերունի մը, բարձր հասակով, քիչ մը կորաքամակ որ կը շարունակէ իր գործը ծնընդավայրէն հազարաւոր մղոն հեռու կոյս անտառի մը կեդրոնը Լամպէռէնէի իր հիւանդանոցին մէջ:

Մարդկութեան օգտին համար.— Ալպէր Շուայցը ոչ միայն աշխարհածանօթ մէկն է, — հազուադիւտ բան մեր ժամանակին համար, — այլ եւ առաքեալ մը, որուն մէջ կարելի է տեսնել սուրբի մը վարուելակերպը:

«Ծայրայեղ խորութեամբ, ինքնատիպ կերպով աստուածաբան, — կը գրէ իր բարեկամը Ժաք Ֆէշէթ, փիլիսոփայական մեծ միտք, թարգմանիչ եւ անբաղդատելի մեկնաբան Պախի եւ Կէօթէի, — բժիշկ եւ վիրաբոյժ հազուադիւտ արժէքով, կէս դարէ աւելի է՝ հաստատուած կոյս անտառի մը խորը, Տոքթ. Շուայցը կը տիրապետէ մեր ժամանակին, վասնզի իր բոլոր գործերուն, ինչպէս նաեւ իր գրութիւններուն մէջ, ոգեւորուած է գործնական բարութեան կիրքով: Շուայցը սոսկում ունի տառապանքէ, մարդուն համար ըլլայ թէ կենդանիին, եւ իր ամբողջ կեանքը պայքար մըն է չարին եւ ցաւին դէմ, հաւաստիացումը սիրոյ մը, որ ո՛չ հանդիստ եւ ո՛չ ալ սահման կը ճանչնայ»:

Երբ դեռ շատ երիտասարդ՝ ուսանող էր Սթրազպուրկի մէջ փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան, Շուայցը որոշած էր արդէն թէ ի՛նչ պիտի ըլլար իր կեանքը: Շատ տարիներէ ի վեր նկատած էր իր մէջ թէ երաժշտութեան խոր տենչ ունի, դասեր առած էր Շառլ-Մառի Վիտոռէն, շուտով պիտի ըլլար նախանձելի համբաւով երգեհոնահար մը, եւ ամէնէն երիտասարդ փրոֆեսէօրը Սթրազպուրկի համալսարանին: Հաճելի եւ դիւրին կեանք մը կը յայտնաբերուէր, բայց արդէն կը խորհէր նաեւ թէ մարդը պէտք չէ որ միայն ինքզինքին համար ապրի, այլեւ իր մօտաւորին համար, ինչ որ քսանեւմէկերորդ տարեկանին իրեն ըսել տուաւ.— «Կը կարծեմ թէ արտօնուած եմ ապրիլ մինչեւ երեսուն տարեկանիս, գիտութեան եւ արուեստի համար, այնուհետեւ ինքզինքս պիտի տրամադրեմ մարդկութեան համար»:

Պաղ ջուրի կոնքին մէջ.— Եւ Ալպէր Շուայցը խօսքը բռնեց: Օրերը շատ կարճ կը թուէին իրեն: Կը հրատարակէր իր առաջին գրութիւնները, աստուածաբանական գործեր, կը քարոզէր Սթրազպուրկի Ս. Նիկողոս եկեղեցիին մէջ, եւ դասեր կուտար համալսարանի մէջ, նաեւ երգեհոնի նուագահանդէսներ, եւ բժշկական ուսմունքն ալ կը շարունակէր:

Աւանդութիւնը կ՚ըսէ թէ դիշերը, որպէսզի կարենայ արթուն մնալ, սենեակին մէջ կ՚աշխատէր ոտքերը դրած պաղ ջուրով լեցուն կոնքի մը մէջ:

1913ին, իր երիտասարդ կնոջը հետ, — որուն թելադրած էր հիւանդապահութեան հետեւիլ, — կը թողուր Եւրոպան երթալ ստեղծելու համար բժշկական կեդրոն մը Լամպառէնէի (Կապոն) մէջ, որ ամենամօտ քաղաքէն մէկու կէս օրուան ճամբայ հեռու էր, բայց ընտրած էր, որովհետեւ ջուրի ճամբով հաղորդակից էր ընդարձակ շրջանի մը բնիկներուն հետ:

Համեստ դրամագլուխ մը ունենալով (նուագահանդէսներէ եւ բանախօսութիւններէ շահուած քաի մը հարիւր հազար Ֆրանք), հասաւ հոն դեղերով լեցուն վաթսուն սնտուկներով: Հոն սպասուած էր, եւ անմիջապէս որ հասաւ, հարիւրաւոր հիւանդներ իրեն ներկայացան: Ոչ մէկը մերժեց եւ սկսաւ զանոնք խնամել, ըստ բախտի ընտրուած տեղ մը, հին հաւնոց մը, որ եղաւ իր առաջին գործողութեան սրահը:

Մրջիւնները.— Առաջին օրերուն զէն ի ձեռին պատերազմիկներ կը հսկէին «ճերմակ վհուկին» վրայ: Շուայցը շուտով շահեցաւ սեւերուն վստահութիւնը եւ բարեկամութիւնը, յաջորդական ամիսներու մէջ անոնց օգնութեամբ է որ կրցաւ շինել Օկօուէ դետին վրայ իր առաջին հիւանդանոցը, — մեծ հիւզակ մը կարծր փայտէ եւ երկաթաթիթեղէ տանիքով մը:

Երբեմն, ուշ դիշերին Շուայցը ինքզինքին կը թոյլատրէր քիչ մը հանդիստ, եւ կը նստէր դաշնակին առջեւ, որ նուէրն էր Փարիզի Պախ ընկերութեան եւ որուն զանազան մասերը երկաթապատ ընել տրուած էր՝ մրջիւններէն ազատելու համար:

Երբ դրամը կը պակսի.— Այսօր Լամպէռէնէի հիւանդանոցը, ուր իր անօրէնութեան տակ կ՚աշխատի անձնուէրներու խումբ մը, կրնայ ընդունիլ հարիւրաւոր հիւանդներ եւ իրենց ընտանիքները:

Դրա՞մը: Կը հայթայթուի Շուայցըրի գիրքերուն վաճառումէն (Քաղաքակրթութեան փիլիսոփայութիւնը, Հնդկաստանի երեւելի խորհողները, Կոյս անտառին եզերքը, եւայլն), եւ նուէրներէ, որ ամէն կողմէ կը հասնին: Երբ ելեւմուտքը խախտի, Շուայցը կը մեկնի Եւրոպա կամ Ամերիկա, կարգ մը նուագահանդէսներ կամ բանախօսութիւններ ընելու: Այսպէս Ասփէն (Քոլոռատօ) պզտիկ քաղաքը անսպասելի դաղափարը ունեցաւ կազմակերպելու փառատօն մը Կէօթէի երկհարիւրամեակին առթիւ, եւ խնդրեց Շուայցըրէն արտասանել բացումի ճառը եւ Լամպէռէնէի հիւանդանոցը հարստացաւ... երկու միլիոն Ֆրանքէ աւելի զումարով մը:

Աշխարհի կենդանի ամենամեծ մարդը.— Երկար ատեն անծանօթ մնացած ըլլալով, 1914ին Շուայցը Գերմանացի կը ճանչցուէր, ծնած ըլլալով Ալզաս: Ֆրանսական կառավարութիւնը զինք պահեց կեդրոնացումի բանակատեղիին մէջ, ուր երկար ամիսներ անցուց, մինչ «ուտիչ»ներ կ՚աւերէին իր հիւանդանոցը:

Շուայցը այսօր յարգուած է ամբողջ աշխարհի մէջ: Անդամ է Քաղաքական Գիտութիւններու Ակադեմիային: Երկրորդ օտարականը (Այզընհաուըրէն ետք) որ Արժանեաց պատուանշանը ընդունած է, ինչ որ ամէնէն ժլատօրէն շընորհուածն է անդլ. պատուանշաններուն մէջ: Պատուոյ անդամ է բազմաթիւ համալսարաններու:

1952ին Նոպէլի խաղաղութեան մրցանակը ստացաւ: Ամերիկացիները զինքը կ՚անուանէին «Աշխարհի ամենամեծ կենդանի մարդը»:

Ալպէր Շուայցը կը շարունակէ սակայն իր աշխատանքը Ափրիկէի մէջ, ըսփոփելով սեւերը, իր բարեկամները, պայքարելով ճահճային տենդի եւ ամէն տեսակ հիւանդութեանց դէմ, միշտ պակաս տեղ ունենալու վախով:

«Բայց, կ՚ըսէ իմ ունեցած միջոցներս որքան ալ սահմանափակ ըլլան, կրնամ արդէն շատ բան ընել: Այցելել օրինակի համար վէրքեր ունեցած հիւանդներու եւ անմիջապէս դարմանել, որով անոնք պարտաւորուած չեն ըլլար այլեւս քալել իրենց վիրաւոր ոտքերուն մատներուն վրայ»:

Ուրախութիւն մը, որու համար միայն կ՚արժէր աշխատիլ:

ՏՈՔԹ. ՏՕՎԸՆ

Թարգմ. Ս. ՉԱՔԸՐԵԱՆ

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Զափահաս մարդ մը ունի մօտաւորապէս 150 միլիառ մազանման երակներ: Իրարու քով դնելու պարագային 80·000 քիլոմեթր երկարութիւն կ՚ունենայ:

× Մարդկային մարմինը կազմուած է զանազան տեսակի 60 եռիլիոն բջիջներէ:

× Աշխարհի մէջ գոյութիւն ունեցող հիւանդութիւններէն հարիւրին եօթանասունը մարդուն մարմնին մէջ կը թափանցեն քիթէն կամ կոկորդէն:

× Մարդուն կեանքը վտանգի մէջ է, երբ մարմինը կը կորսնցնէ 2–3 լիթր արիւն:

× Մարդուն աչքը կրնայ զատորոշել գոյնի 150 երանգներ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (163)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Դուն ալ տունս գնա. հոն այդ դեղին բարձր շէնքը ու բան մը կեր:

Գրիգոր երդում ընելէ վերջ ճամբայ ելաւ, բայց բերդը աւելի կը հետաքրքրէր զինքը քան նախաճաշը, ու ձիով շրջան մը ըրաւ:

— Սքանչելի բերդ է, — հիացած ըսաւ Տոպոյին քով վերադառնալով, — եթէ օր մը բերդակալ անուանուիմ, Աստուած տայ որ հոս կարենամ մնալ:

Տոպոյ դոհունակ ժպիտ մը ունեցաւ:

— Եւ դեռ բան չես տեսած: Եկուր ես ցուցնեմ քեզի:

Պոռնեմիսսա ձիէն իջաւ. Տոպոյ զինակիրին նշան մը ըրաւ:

— Քրիստափոր, ձիերը ետեւնէս բեր:

Ու Գրիգորին թեւը մտնելով դէպի հարաւային դուռը առաջնորդեց զինքը: Հաստատուն ցցապատնէշ մը քաշուած էր անկէ դէպի աջ ու ձախ փողոց մը ձեւացնելով պարիսպին քովէն: Հասկնալի է, Տոպոյ շինել տուած էր պարիսպին քովէն երթեւեկողները պաշտպանելու համար հիւսիսէն եկող գնդակներէն:

— Ուրեմն, կը տեսնե՞ս, — ըսաւ հոն կենալով, — որպէսզի դիւրաւ կարենաս ուղղութիւնդ գտնել, խոշոր կրիայ մը երեւակայէ որ դէպի հարաւ Ֆիւզէշ Ապոնի կը նայի: Մեր կեցած տեղը գլուխն է, չորս ոտքերն ու պոչը ամրոցները կը կազմեն: Երկու կողերուն վրայ երկու դռներ կան:

Խօսքը ընդհատելով պոռաց դրան աշտարակէն դէպի վեր.

— Վերը կը հսկէ՞ք:

Պահակը աշտարակի պատուհանէն դուրս հակեցաւ ետ քշելով վզէն կախուած փողը.

— Երկու հոգի կը հսկենք, տիար հրամանատար:

— Վեր ելլենք, — նշան ըրաւ Տոպոյ Գրիգորին: — Թուրք բանակը այս կողմէն պէտք է հասնի այսօր կամ վաղը, ուստի հոս ալ տես:

Զեռքի նշանով մը Գրիգորը առաջ հրամցուց, բայց սա ետ քաշուեցաւ.

— Ես արդէն երդումս ըրած եմ, տիար հրամանատար:

Ասով ըսել կ՚ուզէր թէ «հիւր չեմ»:

Այն ատեն Տոպոյ առաջ անցաւ:

Աշտարակին մէջ չորս պահակներ նըստեր էին, բարեւի կեցան:

— Զեզի կը ծանօթացնեմ գնդապետ Գրիգոր Պոռնեմիսան, — ըսաւ Տոպոյ:

Պահակները ասոր վրայ դարձեալ բարեւեցին, Գրիգոր ալ պատասխանեց ձեռքը գլխարկին տանելով:

Աշտարակի պատշգամէն երկու գիւղակներ ու ջաղացք մը կ՚երեւէին դէպի հարաւ, մէկը բերդէն նետընկէց մը հեռու, անկից զրեթէ նոյնքան հեռու միւսը, երկու գիւղերէն անդին բլուրներու երկու շղթաներ կը բաժնուէին երկու ուղղութեամբ, որոնց միջեւ կանանչ բիծերով դաշտագետին մը կը տարածուէր:

— Հոն կը սկսի հունգարական դաշտագետինը, — բացատրեց Տոպոյ:

— Իսկ մեր առջեւը այդ երկու երկու գիւղակնե՞րը:

— Այս կողմինը, այդ հինգ տուները, Ալմատիարն է, իսկ դեռ անդին այդ 30–35 տուները, Թիհամերն է:

— Այդ առուակը ի՞նչ է:

— Էկէր կը կոչուի:

— Անդին լճակ մըն ալ կայ:

— Պարզապէս Զերմուկ կը կոչեն:

— Լճակէն դէպի աջ այդ դուռը, քարաշէն պատը ու բազմաթիւ ծառերը որ կը տեսնուին...

— Որսի պարտէզն է. եպիսկոպոսին կը պատկանի:

— Այս պարիսպները, հոս դրան քով, նո՞ր են:

— Նոր են. ես կառուցանել տուած եմ:

— Շատ բարձր են: Չեմ կարծեր որ Թուրքերը հոս փորձ ընեն:

— Անոր համար շինել տուի: Զախակողմէն, ինչպէս կը տեսնես, դուռը թընդանօթներէ պաշտպանուած է, ու վերն ալ կրակելու համար պատուհաններ կան:

— Բոլոր բերդերու մէջ ալ ձախակողմէն կը պաշտպանեն. դիմացէն եկողները հակառակ կողմը կը կրեն վահանը:

— Հոս աջէն կարելի ալ պիտի չըլլար: Ինչպէս կը տեսնես առուակը բերդին արեւմտեան կողմէն կը վազէ: Ամբարտակները զոցել տուի ջաղացքին կողմերը որպէսզի ջուր ունենանք: Առուակին ափերը հոս ալ բարձրացուցինք:

Բերդին արեւմտեան կողմը դարձան, դէպի քաղաք նայող կողմը:

— Գլխու պտոյտ պատճառելու չափ բարձր պարիսպներ են, — ըսաւ Գրիգոր զարմացումով, — առնուազն տասը կանգուն ըլլալու են:

— Թերեւս աւելի ալ: Այս կողմէն բնաւ պիտի չկարենան փորձել Թուրքերը: Դուրսէն քար ներսէն հող: Հիմա ձի հեծնենք, չեմ կարծեր որ այս կողմերը շատ գործ ունենանք Թուրքերու հետ:

Զի հեծան ու ճամբան շարունակեցին:

ԿԵՉԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Ալեքսան Ալեքսանեան եւ զաւակները՝ Վարդուհի, Մարինէթ, Կարպիս, Տէր եւ Տիկին Զարդարեան եւ Տէր եւ Տիկին Բարխեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն Վիէնի Հ. Յ. Դ. «Անի» կոտէին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իւ. Ժէ. Ա. ին, Կապոյտ Խաչի, Իւ. Էս. Ժէ. Ա. ին որոնք իրենց մասնակցութեամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, հեռագրով, նամակով, քարթով եւ ներկայութեամբ վշտակից եղան իրենց խոր սուգին

ՏԻԿ. ՀՈՒՍԻԿ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Պօմոնի վարչութիւնը իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Տիկ. Էլիզ Վառնաճեանի որ իր սիրայօժար բարոյական և նիւթական աջակցութիւնը բերաւ Ս. Ծնունդի առթիւ Կ. Խաչի կատարած ձեռնարկներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆրնս. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Այրի Տիկ. Էլիզ Վառնաճեանի, իր ամուսնոյն կսկծալի մահուան առթիւ, եւ ընտանիքի բոլոր սգակիր անդամներուն:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.

Տիկին Ն. Օհանեան, Պ. Ժաք Սաղբրեան եւ Պ. Գարիկեան 50ական Ֆրանք: Տիկին Խորասանճի 30, Պ. Օ. Աւագեանց, Պ. Ս. Կարապետեան (Տրակինեան) Պ. Վարդանեեան (Նոժան – սիւր– Մարն) 20ական, Այրի Տիկ. Եէմէնիճեան, Տէր եւ Տիկին Ադամեան (Սեւրան), Տէր եւ Տիկին Մինթանճեան, Տիկ. Սարկաւագեան եւ Պ. Վ. Մարտիրոսեան 10ական, Պ. Ր. Հիւմրիւզեան 15 Ֆրանք:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս հինգշաբթի, Վարդանանց տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենան կրօնական հանդիսաւոր արարողութիւնք: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ 9,30ին, հոգեհանգիստ 11ին, մաղթանք հայրապետական 11,30ին:

×

Աւարայրի հերոսներուն նուիրուած հանդէս, կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան Կրթ. Մարմնի, Մարտ 7 ժամը 15ին, Ազգ. Տան մեծ հանդիսասրահին մէջ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Շանթ թատերախումբին, հինգշաբթի (Փետր. 25) իրիկունը ժամը 21ին, Սալ Մազընօ:

Կը խօսի

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական յայտագիր:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԿՈՉ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Փոն տը Շէրիւի եւ շրջանի Հայութիւնը ձեռնարկած է Ազգային Տան մը շինութեան, դպրոցով եւ սրահով, որ միեւնոյն տտեն պիտի ծառայէ որպէս եկեղեցի: Շէնքին հիմը արդէն դրուած է, մէկ մեթր ալ բարձրացած: Տեղւոյն Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կոչ կ'ընէ Ֆրանսահայ հայրենակիցներուն եւ միութիւններուն, որպէսզի իրենց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը բերեն այս բարենպատակ գործին:

Այն հայրենակիցները որոնք կարեւոր գումարներով կ'ուզեն մասնակցիլ, իրենց անունները պիտի արձանագրուին շէնքին ճակատը եւ բարերար պիտի կոչուին:

Վարչութեան հարսցէն է.—

Monsieur ACHOD AREKIAN
Rue de la Chaîne
CHARVIEU (Isère)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը կը տօնուի Փարիզի մէջ, կիրակի, Փետրուար 28ին ժամը 16էն 22:

Ֆրանքեւզուիցերական սրահը
10 Ռիւ տէ Մեսաժրրի
(Մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէռ)

հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին

Կը նախագահէ

ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

Կը խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ

ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. Ժոսըլին Տիրատուրեան (երգ) Օր. Օր. Էլիան Նիկողոսեան, Մատլէն Փուշունեան (արտասանութիւն), Մկրտիչ Պօղոսեան (երգ), Տէր եւ Տիկին Վիգէն Թորոսեան (կովկասեան պարեր), եւ Նայիրի պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի:

Խնջոյք հաճելի մթնոլորտի մէջ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ:

21 Փետր. Կիրակի.— Սրբոց Ղեւոնդեանց քահանայից տօնին առիթով հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին: Ի ժամ Ս. պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցիներուն մէջ ծառայած, վախճանեալ Տ. Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Տ. Գրիգորիս Եպսկ. Պալաքեանի, Տ. Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհ. քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թագմճեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գամճեանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուլեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի համար:

25 Փետր. Հինգշաբթի.— Վարդանանց ճակատամարտի պատմական, կրօնական եւ ազգային տօնին առիթով պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ս. պատարագը միաձայն, կոմիտասեան եղանակաւ պիտի երգեն Դրպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները: Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Հայրապետի անուանակոչութեան տօնին առիթով:

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայից դասընթացքներու աշակերտութիւնը:

Յաւարտ Ս. պատարագի պիտի երգուին աւուր պատշաճի շարականներ եւ երգեր ու պիտի ըլլան արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները իրենց ներկայութեամբ յարգելու յիշատակը մեր նահատակներուն:

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱԻ–ՇՈԳԵՆԱԻ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

34ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած, Փարիզի շրջանի, սկաուտներուն, գայլիկներուն, երէցներուն, խմբապետներուն եւ խմբապետուհիներու կողմէ:

Կիրակի, Մարտ 7 կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Պիտի ներկայացուի սկաուտական զունաւոր ֆիլմ մը ճէմպօրիէն եւ սկաուտական կեանքը:

Երգախառն ներկայացումներ գայլիկներու կողմէ հայկական պարեր եւ երգեր, սկաուտներուն եւ գայլիկներու կողմէ թատերական ներկայացում՝ հայերէն:

Փարիզի շրջանի հայ արիներուն նուագախումբը պիտի նուագէ հայկական եւ սկաուտական եղանակներ:

Սկաուտական պարեր եւ խաղեր, արտասանութիւններ հայերէն:

ՄՈՒՏՔ 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ ՊԻՒՖԷ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՇԱԲԱԹ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27 ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ
22, RUE VOLTAIRE, ALFORTVILLE
ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

PÉPÉ NUNEZ

ATTRACTIONS BUFFET

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 փր., առաքման ծախքով՝ 32 փրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանին

Կիրակի Փետր. 28 կէսօրէ ետք, ժամը 15,30ին, Սալ Մազընոյի մէջ:

Շանթ թատերախումբը կը ներկայացնէ Սմբատ Բիւրատի

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

(չորս արար)

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Արենոյշներուն

Գործող անձինք.— Վաղ. Տէր-Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Յարութիւն Նիկողոսեան, Գ. Պապեան, Սեդա Թիւթէլեան, Յար. Արսլանեան, Հր. Արսլանեան, Յակ. Հայթայեան, Ա. Եօթնեղբայրեան, Գր. Թիւթէլեան, Փ. Մելքոնեան, Յովհ. Յակոբեան, Փիլիպպոս

Նոյն ներկայացումը կը տրուի Մարտ 7ին, կիրակի իրիկուն ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատր 0.30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MARDI 23 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10240 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNEE — N° 10.240

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

—o—

Ահուսարսափի օրերուն, երբ արիւնա-դանդ բռնակալութիւնը կը բղկտէր մեր միտքն ու սիրտը եւ մարմինը, մարդիկ մխիթարութիւն կը փնտռէին ոգեկոչելով անցեալը :

Իրենց երեւակայութիւնը կը քրքրէր, կը լուսաւորէր պատմութեան էջերը, գտնելով աղբիւրներ հաւատքի եւ կորովի :

Այդպէս, իր առջեւ կը պարզուէին պայքարի եւ փառքի արձանագրութիւններ որոնք բարձր կը պահէին իր գլուխը :

Այդ անցքերէն մէկն ալ՝ Վարդանանքը, որ կը տօնուի այս շաբաթ :

Ինչպէս բռնակալութիւնը, օտարութեան սառն խորշակն ալ կը սպառնայ կազմալուծել մեր ինքնուրոյն գոյութեան հիմքերը, եթէ չկարենանք պահել կապը երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Ի՞նչ է Վարդանանքը : Բազմաթիւ հաւորներ հրատարակուեցան վերջին տարիներու ընթացքին : Երկարաշունչ վերլուծումներ, թեր ու դէմ տեսութիւններ, պարզելու համար Աւարայրի ռազմադաշտին խորհուրդը :

Եղան հեղինակներ որոնք փորձեցին այլափոխել, նսեմացնել Վարդանի եւ Ղեւոնդ Երէցի օրհասական ճակատամարտը, պարզապէս կրօնական մոլեռանդութեան վերածելով զայն :

Եւ, տրամաբանօրէն, յանգեցան այն եզրակացութեան թէ իմաստունը, բուն հայրենասէրը Վասակն էր, ոչ թէ Վարդանը :

Ըմբոստանալով այս բռնազբօսիկ տեսութեան դէմ, ուրիշ հեղինակներ նորէն եւ նորէն քրքրեցին պատմութեան գիրքերը :

Անոնք համբերութեամբ վերլուծեցին ծուռն ու շիտակը եւ գտան նոր փաստեր, ապացուցանելու համար պատմական ճշմարտութիւնը :

Իսկ եւ իսկ ազատագրութեան պայքար մըն էր որ կը մղուէր :

Թշնամին կ'ուզէր ստրկացնել ամբողջ ժողովուրդ մը, դաւանափոխութիւն պարտադրելով :

Եթէ ըմբոստները քրիստոնէաշունչ յորդորներ կ'ուղղէին, գլուխն ըլլալով Ղեւոնդ երէց եւ Վարդան Մամիկոնեան, պատճառը այն է որ ազգութեան գաղափարը, հայրենիքի սէրը տակաւին չունէին այն իմաստը ինչ որ այսօր :

Նոյն երեւոյթը կը պարզուէր Տառերու գիւտին առթիւ ալ :

Մեսրոպի եւ Սահակի տառապանքին եւ դիշերաջան աքնութեանց հիմնական նը-պատակն էր ապահովել ժողովուրդին ինքնորոյն դիմագիծը, սեփական մշակոյթ ստեղծելով : Հոգ չէ թէ Աստուածաշունչի թարգմանութեամբ սկսէին :

Միայն կրօնական մոլեռանդութեան կիրքը կրնա՞ր այնքան ուժ ունենալ դէպի Տզմուտ գետ առաջնորդելու ափ մը քաջեր, որոնք պիտի ճակատէին ամեհի բանակի մը դէմ :

Պատմական ճշմարտութեան ուրիշ ապացոյց մըն ալ այն որ, վաստակաւոր հեղինակ մը, Դ. Դէմիրճեան, յաջողեցաւ հոյակապ վէպ մը յօրինել, «Վարդանանք» այնքան ճարտար հիւսուածքով :

Աւարայրի ճակատամարտին (451) եւ անոր 1036 վկաներուն ոգին էր որ բազմապատկուեցաւ դարերու ընթացքին յանդելով ներկայ քաղաքական – ազատագրական պայքարին :

Դիմադրական ճակատ եւ ինքնապաշտպանութիւն, — ահա բուն իմաստը այդ մարտնչումներուն, Վարդանանցէն մինչեւ նոր ժամանակներու հերոսամարտները :

Վերջին խօսքը պիտի արտասանէ ան որ գիտէ դիմանալու զազտնիքը :

1955 Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇՓՈԹ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՄԷՋ

ՔՈՒՎ ՏԸ ՄԻՒՐՎԻԼԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կարելի չէ այլեւս ոչ մէկ ստոյգ բան դիտնալ Սայկոնի կացութեան մասին : Մինչ նոր պետական հարուած մը իշխանութեան գլուխ կը բերէր Զօր. Խանը եւ ճամբու կը դրուէր Գնդ. Թաօ, նոր հասած լուրեր կը հաստատէին — եթէ կարելի է բան մը հաստատել : Վիէթնամի մէջ — թէ Խանի զօրավար ընկերներն ալ կը ստիպէին որ քաշուի ընդհանուր հրամանատարի իր պաշտօնէն : Ներկայիս կը թուի թէ հակառակ իր մերժումին, Խան գործի գլուխ չէ :

Միւս կողմէ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը Քուվ տը Միւրվիլ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած է ամերիկեան հեռատեսիլէն : Շեշտած է նախ թէ բանակցութիւններ անհրաժեշտ են Վիէթնամի կացութիւնը կարգադրելու համար : Պատասխանելով այն հարցումին թէ ի՞նչ ձեւով պէտք է սկսին այդ բանակցութիւնները, Ֆրանսացի նախարարը ըսած է — « Պէտք է սկսին որքան կարելի է շուտ : Արդէն շատ ժամանակ կորսուած է : Որքան սպասենք կացութիւնը այնքան աւելի կը վատթարանայ եւ դժուարութիւնները աւելի մեծ կ'ըլլան կարգադրութեան մը համար » : Քուվ տը Միւրվիլ աւելցուցած է թէ ժողով մը պէտք է դումարուի, որ 1954ի 1961 – 962ի ձեւն ունի, մասնակցութեամբ, այս անգամ, Խորհ. Միութեան, համայնավար Չինաստանի եւ Հիւսիսային Վիէթնամի : Այս հաւաքոյթին առաջին նպատակը պէտք է ըլլայ զինադուլ մը որուն պիտի հետեւի քաղաքական լուծում մը որ կայունութեան առաջնորդէ :

Ֆրանսացի նախարարին համար չորս գլխաւոր կէտեր կան — Ա) Ֆրանսա որ երկար եւ դժբախտ փորձառութիւն մը ունեցաւ Հնդկաչինի մէջ կը գտնէ թէ արդար է որ իր տեսակէտը պարզէ եւ ըսէ թէ ինչո՞ւ սա քաղաքականութիւնը կրնայ միւսէն լաւ ըլլալ : Ֆրանսա չուզեր անհաճոյ ըլլալ իր կարծիքը յայտնելով, ընդհակառակն կը խորհի թէ կրնայ օգտակար ըլլալ : Մասնաւոր շահեր չունի, իր միակ նպատակն է — աշխարհի խաղաղութիւնը :

Բ) Ֆրանսա չըսեր թէ Միացեալ Նահանգները անպայման պիտի ձախողին Վիէթնամի մէջ : Կը գոհանայ հաստատելով որ դժուար է յաղթել զինուորական միջոցներով կեռիլլայի մը որ զուտ ներքին է : Քաղաքական լուծում մը աւելի կրնայ յաջողիլ քան ռազմական միջոցներ :

Գ) Հարաւային Վիէթնամի քաղաքական անկայունութիւնը կերիլլայի շարունակութեան կապուած է : Քաղաքական լուծում մը թոյլ պէտք է տայ որ միջոցներ գտնուին միացնելու Վիէթնամցի ժողովուրդին ամբողջութիւնը, թոյլ տալու համար, որ ինք, ազատօրէն, որոշէ իր ապագան եւ այն վարչակարգը զոր պիտի ընտրէ : Անկարելի է նախատեսել թէ ի՞նչ ձեւ պիտի ունենայ այդ կառավարութիւնը եւ այդ է հարցը : Կենսականն այն է որ հարաւային Վիէթնամը ըլլայ անկախ, ազատ եւ ինք որոշէ իր ապագան :

Դ) Եթէ բանակցութիւնները բացուին, ոչ մէկ նախապայման պէտք է ունենան : Համայնավարները շահագրգռուած են բանակցութեամբ եւ ոչ մէկ պատճառ կայ որ գոհ չըլլան 1954ի համաձայնագրերու որոշած կացութեան վերադարձով :

Օրը Օրին

ՂԱԶԱԶ ԱՄԻՐԱՆ...

—o—

— Ո՛չ, շա՛տ կը սխալիս, ես մեր ազգին պատմութիւնը ծայրէ ի ծայր կարդացած եմ եւ այն միտքէն եմ որ մենք շատ մեծ սխալներ գործեցինք ... Շանը պոչը քաշելու ի՞նչ պէտք ունէինք, եղբա՛յր ... Անա՛նկ խենթ բաներ ըրինք որ ան ալ կատղեցաւ եւ մեր վրայ ինկաւ ... « Մեր » ըսելովս «գաւառացիներուն» ըսել կ'ուզեմ ... Ղազազ Ամիրաներուն վրայ խնդացինք, Օրմանեանը ժամուն բակը ծեծեցինք ... եղբա՛յր, Ղազազ Ամիրայ ըսածդ Սուլթանին մօրուքը կը սանտրէ եւ Հայերուն վնաս հասցնել չի տար եղեր ... Օրմանեան ըսածդ Համիտը մատին վրայ առեր խաղցուցեր է ... Նորատունկեանի պէս մարդ մը մարդու տեղ չդնողներ կան եղեր ... Արթին փաշաներ, Տատեաններ, Հալանեաններ, Ազարեան էֆէնտիներ ի՛նչ խելացի խորհուրդներ տուեր են ... Մտիկ ընո՞ղը ով է ... Եղածն ալ բա՞ն մը ըլլար ... Եկեր են ըսեր են որ «վալին այս գիշեր Պայրամ ունի, ձեր հարսներէն քանի մը հատը փոխ տուէք» ... Չեն տուեր, բայց տալու էին, ի՞նչ կ'ըլլար ... Եկեր են «դուք ասչափ խաչի պէտք չունիք, քանի մը հատը տուէք մեր փատիշահին նուէր տանինք » ըսեր են ... Չեն տուեր, բայց տալու էին ... Երէցկինը փախցուցեր են, մեր խենթերը ելեր գացեր են որ ետ բերեն ... Պէտք չկար, Տէրտէրը թող ուրիշ մը առնէր ... Տէրտէրին համար նոր կնիկ գտնելէն դիւրին գո՞ծ կայ ... Վարդապետը կալերէն կ'անցնի եղեր, սպաններ են ... Ելեր յարձակեր են թուրք գիւղին վրայ .. Թող նորը ձեռնադրէին ... Էջմիածին, Երուսաղէմ վարդապե՞տ կը պակսէր ... Ասանկ խենթումենթ բաներու համար շան հետ տոպրակը մտեր ենք, ըսել կ'ուզեմ մտեր են ատ գաւառացիները ... Ղազազ Ամիրան ողջ ըլլալու էր ...

— Բայց, ներողութիւն ...

— Դուն սո՛ւս ... Յետոյ, ելեր ենք բարենորոգում պահանջեր ենք ... Խրիմեանը դրկեր ենք Պերլին ... Ելլես հարցընես — «վարդապե՛տ, երբ փաշափորթդ ձեռքդ կուտային, չհասկցա՞ր թէ ինչու կ'ուզէին որ երթայիր ...

Երեսը անգամ չեն նայեր ... Յօդուածի մը թիւը փոխեր են եղեր ... 16ը 61 եղեր է ... Ա՛տ ալ մատ փաթթելիք բա՞ն է ... վերջէն, Դրօշակ, Հնչակ ընկերութիւնները բուսեր են ... Սատանային դէմ պիտի կռուին եղեր ... Սխալ ... Վերջէն, պանքան կոխեր են ... Աղբա՛ր, քանի մը մէնիտիէի համար պանքա՞ կը կոխեն, Օրմանեանէն ուզէին կուտար ... Վերջէն, Երլտրզը օդը պիտի հանեն եղեր, նորէ՛ն սխալ ... Այս սխալներուն պատճառով, քանի մը հազար գաւառացիի գլուխը կերեր են ... Նորէն իրարանցում ... Աղբա՛ր, հինգ միլիոննոց մեր ազգէն քանի մը հազար պակսէր — ան ալ գաւառա՛ցի — ի՞նչ տարբերութիւն կ'ընէր, դո՛ւն ըսէ, ինչերնի՞ս կը պակսէր ...

— Բայց, սխալ լուրեր կուտաս ...

— Դուն սուս, ես ըսելիքս ըսեմ ... Վերջէն, Սահմանադրութիւն եղեր է ... Հայտէ՛, մէյ մըն ալ նայիս Աւրոփայէն Պոլիս թափեր են *ալաֆրանկա* գլխարկով, այծի մօրուքով, «փառք քեզ, Աստուած » օձիքով, «ելի՛ր երթանք» քրավաթով մարդիկ ... Ասոնք ազգը պիտի փրկեն եղեր ... Մէջերնին Հնչակը կայ, Դրօշակը կայ, խենթը կայ, խելօքը կայ, բայց մէկ հատիկ Ղազազ Ամիրայ, մէկ հատիկ Օրմանեան չկայ ... Ալ ի՛նչ նառեր, ի՛նչ երգեր, ի՛նչ «կը կոտրենք կը թափենք»ներ ... Մուշի մէջ նորէն հարս փախցուցեր են, Վանի մէջ, նորէն խումբ մը աղջիկներ լեռ տարեր են ... Աղբա՛ր, Պոլիս, մեր աչքին առջեւ, Ֆոն Զանտէրսին երկու աղջիկները Պէյքոզի անտառը տարին, Գերմանիան բան մը ըսա՞ւ ... Ասանկ բաներ ամէն տեղ կը պատահին, թող մեր «գաւառն» ալ պատահի եղեր, ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր ... Ա՛լ անանկ ըրինք որ շուները ելան Ատանայի մէջ ալ քանի մը հարիւր Հայ ջարդեցին ...

— Երեսուն հազար ...

— Դուն սո՛ւս ... վերջէն, պատերազմ եկաւ ... Ատ «ելիր երթանք քրավաթ»ները գացին ըսին որ «մենք Քեռիին հետն ենք, ձեր տունը պիտի քանդենք» ...

— Վերէն վար սո՛ւտ, ատանկ բան չըսին ...

— Դուն սո՛ւս ... Ատոր վրայ էր որ Ապրիլ Քսանըչորս եղաւ ... Ատ գաւառացի ըսուածները քիչ մը ակռանին սեղմած ըլլային, այդ փորձանքը մեր գլխուն եկած չէր ըլլար ... Ազգերնիս Ղազազ Ամիրաներու պէտք ունէր, բայց եկուր տես որ վայ – բերան մարդոց ձեռքը մընաց ... Հիմա ըսելիքդ ըսէ նայիմ ...

— Պոլսեցի՞ ես ...

— Հապա ի՞նչ, գաւառացիի՞ կը նմանիմ ... Թաթավլա ծնած եմ, Տոլապ Տէրէ դպրոց գացած եմ, կարգուելէս ետքն ալ Սամաթիա բնակած եմ ...

— Շուները քեզ խածա՞ծ են ...

— Ո՛չ ...

— Եթէ խածնէին ի՞նչ կ'ընէիր ... Եթէ կնիկդ, աղջիկդ, հարսդ *Փատիշահին* Պայրամի նուէր տանէին, ի՞նչ կ'ընէիր ... Եթէ տունդ տեղդ ձեռքէդ առնէին, ի՞նչ կ'ընէիր ... Եթէ աղբօրդ աղջիկը առեւանգէին, ի՞նչ կ'ընէիր ... Եթէ եկեղեցիին խաչերը գողնային, ի՞նչ կ'ընէիր ... Եթէ այս բոլոր ըսածներս պատահած ըլլային Թաթավլայի թէ Պիւլպիւլ Տէրէի, Պէյ Օղլուի թէ Պիւյիւք Տէրէի, Կէտիկ Փաշայի թէ Գում Գափուի մէջ, դո՛ւք, Պոլսեցի Հայերդ ի՞նչ կ'ընէիք ...

— Աստուած վկայ, Ստամպոլը օդը կը հանէինք ... Կնի՞կս, աղջի՞կս փախցնեն, հարսս Սուլթանին ծոցը տանին, ատ շուներուն դաս մը կուտայի որ ...

— Ներողութի՛ւն, Ղազազ Ամիրադ մոռցար ...

— Չգէ՛, աղբար աչքէս ելաւ ... Աչքէս հանեցիր ... Գիշեր բարի ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Ռաննըր Ը հրթիռը 7000 նկարներ հանած է լուսնէն :

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ յայտարարած է թէ Պոն-Գահիրէ խզումը պատճառ կրնայ դառնալ նաեւ Պոն – Ալժէ խզումի մը :

ԹՐՔԱԿԱՆ նոր կառավարութիւնը նախագահ Կիւրսէլի վաւերացումը ստացաւ : Նոր դահլիճը 23 անդամ ունի : Արտաքին նախարար նշանակուած է Հասան Ըշրք, որ ցարդ Մոսկուայի դեսպանն էր : Նոր կառավարութեան ծրագիրը պիտի հրապարակուի Ուրբաթ :

ՆԱՍՐ ճառ մը խօսած է Սուրիա – Եգիպտոս Միութեան եօթներորդ տարեդարձին առթիւ եւ շեշտած թէ եթէ Իսրայէլ յարձակի արաբական երկրի մը վրայ, բոլորը կը պատասխանեն :

ՍՈՒՏԱՆԻ մէջ դժուարութիւններ կան լուծելու համար քաղաքական տագնապը որ ծնունդ առած է վարչապետ Քալիֆայի հրաժարումով : Սենտիքաները յայտարարած են թէ կառավարութիւնը չի կրնար կազմուիլ առանց բանուորական դադուն : Գործադուլի ալ հրահանգ տուած են :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՅՍՕՐ

Ա

Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակը լայնօրէն կ'արծարծուի հայ մամուլին մէջ, եւ որպէս բնական հետեւանք, Թուրքիոյ տիրապետութեան տակ դտնուող հողերու ազատագրումի խնդիրը կը դրուի սեղանին վրայ:

Հայրենի հողերու վերազարձը Հայութեան, այս պարագային, կը կապուի այդ ճամբուն վրայ գոհուող մէկ միլիոն նահատակներու յիսնամեակին: Նահատակներու յիսնամեակը եւ Հայութեան ան-ներու ոդեկոչումը եւ Հայութիւնը վերճիմման պատմական իրողութիւնը վերապրող ամբողջ հայ ժողովուրդը իրաւատէրը կը դարձնէ անոր դատին:

Պահանջատէրը հայ ժողովուրդն է, իսկ ոճրապարտ պարտականը՝ Թուրքիան:

Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակի առիթով, բազմաթիւ արտայայտութիւններ կը հանդիպինք հայ մամուլի մէջ, ըլլան անոնք համամիտ թէ հակադիր մամուլ, որոնք երբեմն հայ դատը իր ամբողջական ծաւալով կը քննեն, ամանք ալ յաճախ կը սահմանափակուին յիսնամեակի ընձեռած պահանջներով:

Շատերու համար հայ դատի հետապնդումը կարծես նոր սկսուած գործ մըն է, եւ հետեւաբար նոր ծրագիրներ կ'առաջարկեն հետեւողական աշխատանքներ կատարելու յառաջիկայ հինգամեակին համ տասնամեակին: Մինչդեռ հայկական հարցը Արեւելեան խնդրի հետ զուգահեռ քալած է, դարէ մը աւելի ու 1878ին Սան-Ստեֆանոյի և Պերլինի դաշնագրերով միջազգային ընոյթ մը ստացած է:

Այդ թուականէն սկսեալ բազմաթիւ փուլերէ անցաւ հայկական հարցը: Առին առին լուծումներ գտաւ, բայց քաղաքական վերիվայրումներու հետեւանքով, չգործադրուեցաւ, կամ գործադրութեան սկսուած աշխատանքները կէս ճամբան մնացին:

Պերլինի խորհրդաժողովի բանաձեւած 61րդ յօդուածը կարմիր Սուլթանի օրե-րուն մեռեալ տարը մնաց, եւ Թուրքիան օգտուեցաւ մեծ պետութիւններու հակամարտութիւններէն եւ փորձեց անձինքել հայ ժողովուրդը, որուն գոհ գացին կէս միլիոն Հայեր 1895-96 թուականներուն:

Ապա 1908ին Թուրքիոյ մէջ հռչակուած սահմանադրութեան շրջանին, Հայերը յոյս ունեցան, թէ սահմանադրական Թուրքիան բարենորոգումներ պիտի մըտցնէ հայկական նահանգներուն մէջ եւ տեղական ինքնավարութիւն պիտի տայ Հայերուն եւ պիտի դարմանէ ներքին ազգամիջեան վէրքը, որ Թուրքիոյ մեծագոյն տկարութիւնը եղաւ: Բայց Թուրքերը այդ ուղղութիւնը չորդեղրեցին սահմանադրութեան առաջին չորս տարիներուն:

Պալքանեան պատերազմը պայթեցաւ 1812ին:

Ցունաստան, Պուլկարիա, Ռումանիա եւ Սերպիա միացեալ ճակատով ջախջախիչ հարուած տուին Թրքական բանակին եւ Թուրքիան քշուեցաւ Եւրոպա-կան իր եօթը նահանգներէն:

Պալքանեան բանակները հասած էին Զատալճա, Գոլոյ դռներէն քանդակինդ քիլոմեթր հեռու: Ջախջախուած Թուրքիան սոխպուեցաւ հաշտութիւն կնքել եւ բայի Էսիրնէի նահանգի մէկ մասէն, հրաժարեցաւ պալքանեան իր եօթը նահանգներէն:

Պալքանեան պատերազմի կարզադրութեան ժամանակ, Գոլոյ գեսպանական ժողովի եւ Լոնտոնի խորհրդաժողովի ընթացքին 1913ին, հրապարակ եկաւ նաեւ հայկական հարցը եւ այս անգամ պետութիւնները համաձայնեցան և պարտաւորեցին Թուրքիան՝ ընդունիլ այն վարչական ինքնավարութիւնը, որ կը տրուէր Հայաստանի եօթը նահանգներուն:

Այս նահանգները կը բաժնուին երկու մեծ շրջանակներու. Տրապիզոն, Խարբերդ, Սեբաստիա եւ Տիգրանակերտ, կը կազմէին մէկ միաւոր: Իսկ Էրզրում, Վան եւ Պիթլիս (Մուշ-Սասուն) երկրորդ միաւորը: Եւրոպացի երկու լիազօր-նահանգապետներ նշանակուեցան Հայաստանի տանի այս երկու ինքնավար շրջանները կազմակերպելու եւ բարենորոգելու: Ընտրուած քննիչներէն էին հոլանտացի Վեսթենենկ եւ տանիմարքացի Հոֆ:

1914 Յուլիսին, յիշեալ քննիչները հասան Թուրքիա: Հոֆ մեկնեցաւ Վան եւ արդէն գործի ձեռնարկեց, բայց քիչ ետք պայթեցաւ համաշխարհային առաջին պատերազմը: Թուրքիա այդ պատերազմին մտաւ 1914 Հոկտեմբերին եւ իր ձեռքերը ազատ զգալով, Թուրքիացին հեռացուց եւրոպական քննիչները եւ նախագուց եւրոպական քննիչները եւ նախագահութեան ենթարկել մտածեց ցեղասպանութեան ենթարկել Հայ ժողովուրդը, ընդմիշտ ազատելու համար հայկական հարցէն:

1915ը եղաւ Ապրիլեան Եղեռնի տարին: Մէկ միլիոն Հայեր նահատակուեցան եւ մէկ միլիոն Հայ տեղահանուեցաւ դէպի աւազուտ անապատները: Այս ողբերգութիւնը ծանօթ է ամէն մէկ Հայու եւ ահա այս տարի Հայութիւնը միասիրտ զգացումներով ոդեկոչումը պիտի ընէ իր նահատակներուն եւ պիտի պահանջէ իր հայրենի հողերը, որոնք պատմականօրէն հայ ժողովուրդին կը պատկանին եւ միջազգային բազմաթիւ որոշումներով Հայութեան յատկացուած են:

Վերապրող Հայութիւնը, հակառակ իր կրած մեծ հարուածին, ազգային կորովն ունեցաւ վերահաւաքելու իր ուժերը, ինքնապաշտպանութեան դիմելու եւ դէպի ճիգով կրկին թշնամիին դիմադրել Վանի, Տարօնի եւ վերազրաւուած Էրզրումի նահանգներուն մէջ: Ապա Թրքական արշաւանքներուն դէմ ծառացաւ ազգովին եւ կրցաւ 1918ին հիմնել ազատ եւ անկախ հայկական հանրապետութիւնը:

Պատմական այդ մեծագործութիւնը, աշխարհին ցոյց տուաւ թէ ճգակառոր հայ ժողովուրդը ապրելու կամք ունի եւ թէ թրքական ցեղասպանութիւնը իր վերջնական նպատակին հասած չէ:

Կեանքի ու մահուան իր ճգնաժամը անցընելէ ետք, հայկական հանրապետութիւն նկատուեցաւ փոքրիկ դաշնակիցը յաղթական մեծ պետութիւններու եւ 1920ին սեորպրեպ Սեւրի դաշնագիրը, Թուրքիոյ ներդաշնակից տասը պետութիւններու հետ, որով միջազգային այդ ժողովը Տրապիզոնի, Էրզրումի, Վանի եւ Պիթլիսի նահանգները կը վերադարձնէր հայ ժողովուրդին: Նոյն ժողովը որոշումով եւ խնդրանքով Մ. Նահանգներու նախագահ Ուտրօ Ուիլսըն կը նշանակուէր սահմանները գծող իրաւարար եւ Ամերիկայի նախագահը արդարութեամբ կը վճռէր վերջնականօրէն այս սահմանները, որուն քարտէսը ծանօթ է բոլորին:

Այս փուլերէն անցնելէ ետք, միջազգային հակադիր ուժերու դաւաւորութեան բերումով, Հայաստանի անկախ հանրապետութիւնը, ինքնապաշտպանութեան պատերազմ մղեց հիւսիսէն յառաջացող խորհրդային բանակներուն դէմ, որոնք հիւսիսէն ու հարաւէն կը ներխուժէին դէպի Հայաստան:

Հայաստան կորսնցուց իր անկախութիւնը: Հայաստանի մէկ մասը, երեսուն հազար քիլոմեթր տարածութեամբ տրուեցաւ Խորհրդային Հայաստան, իսկ միւս մասերը դրաւուեցան Թուրքիոյ կողմէ:

Այդ թուականէն ասդին, հայկական դատը իր ամբողջ ծաւալով կը մնայ առկախ եւ կը սպասէ իր լուծումին:

Այս ընդհանուր պատկերը տալինք, որպէսզի հասկնալի ըլլայ Հայկական Դատի բարդ խնդիրը:

Հայ ժողովուրդը իր անկախութեան տիրանալէն ետք, իրեն նշանաբան ընդունեցաւ Միացեալ և Անկախ Հայաստանի կառուցումը, Հայրենի հողերու ամբողջացումով եւ հայ ժողովուրդի բոլոր հատուածներու մէկտեղումով:

Հայութեան այս արդար իրաւունքը մի-ջազգայնօրէն ընդունուած, մօտ 44 տարիներէ ի վեր կը բախի դժուարութիւններու եւ կը մնայ անլոյծ հակադիր մեծ պետութիւններու քաղաքական բախում-ներուն պատճառաւ:

Հայ ժողովուրդը 1965ին, Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակի վերակոչումով կը շարունակէ պահանջատէրը մնալ հայ հողերուն, որոնք պէտք է ազատագրուին Թրքական լուծէն:

Քաղաքական ի՛նչ ուղիներ պիտի որդեգրեն Հայերը, ի սիրտս աշխարհի, աստիճանաբար իրենց նպատակին հասնելու համար:

Կ'անդրադառնանք այդ խնդիրներուն:

Կ. ՍԱՄՈՒԵԼԻ

ԵԱԼԹԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ

(1945 ՓԵՏՐՈՒԱՐ – 1965 ՓԵՏՐՈՒԱՐ)

Քսան տարի անցաւ: «Արկոնաւթ» ծածկագիրը անունով, 1945 Փետրուար 4ին, Նիկոլա երկրորդ ցարի Եալթա մեծ բազնեքազաքի պալատին մէջ սկսաւ Խրիմի խորհրդաժողովը: Կարելի է ենթադրել՝ թէ նախագահ տը Կոլ յետին միտք մը ունէր, որ այդ տարեդարձին օրը ընտրեց՝ ամէն տարուան սկիզբները տեղի ունեցող իր լրագրական հաւաքոյթին համար: Նախագահին համար, Եալթան ընդհանրապէս աշխարհի եւ մանաւանդ այլեւայլ Եւրոպայի բաժանման խորհրդանիշն է, երկու իշխանապետութեանց միջեւ — ամերիկեան եւ խորհրդային այն իշխանապետութեանց, որոնց մահը ինք նախատեսեց՝ « Եւրոպա Ատլանտեանին մինչեւ Ուրալները » իր նշանաւոր աղդանշանով:

Սակայն ճշմարտութիւնը մեզի կը պարտադրէ ըսել թէ աշխարհի բաժանումը Եալթայի մէջ տեղի չունեցաւ:

Ռուզվելթ հոն գնաց՝ աշխարհի միաանականութիւնը պահպանելու գաղափարով եւ անկէ մեկնեցաւ՝ կարծելով թէ յաղթեցաւ: Բայց, դեղեցիկ խօսքերը չկրնար ծածկել իրականութիւնը բաժանումին, որ եղաւ անկէ առաջ, ոչ միայն դեմի վրայ, այլ նաեւ Թուղթի վրայ՝ դրութեամբ:

Այն պահուն, երբ Միացեալ Նահանգներու նախագահը խորհրդաժողովին բացումը կը կատարէր, Եուկովի, Ռոքսովսկիի եւ Կոնիէվի զօրաբանակները դերմանական հողի մեծ մասերէն ներս մտած էին: Մալինովսկիի եւ Թոլպուխինի զօրաբանակները դրաւած էին Հունգարիոյ երեք չորրորդը եւ Սլովաքիոյ մէկ մասը: Եւ Եուկոսլաւիա ազատագրուած էր: Խորհրդային բանակը եւ եուկոսլաւ հարդուկները իրարու միացած էին Պելկրատի մէջ:

Զըրչիլ դինուորական այս զարդացումը նախատեսելուն եւ անոր դուրընթաց համայնավարական դրութեան ծաւալումէ մը վախնալուն համար — 1944 Հոկտեմբերին, Վարչապետի յեղափոխութենէն անմիջապէս առ — Մոսկուա գնաց եւ Սթալինի առաջարկեց որ ճշդեն պիտ մը, ուր կանգ պիտի առնէր ամէն մէկուն յառաջխաղացումը:

Այդ հանդիպման ընթացքին, երկուքը, մէկ քանի վայրկեանի մէջ, պատմութեան մէջ աննախընթաց բաժինի հաչիւ մը ըրին:

Եւ ճշմարիտ է թէ կտոր մը Թուղթի վրայ գրուեցաւ սակարկութիւնը, որ դերիչխող կարծիք կուտար Ռուսիոյ:

Հարիւրին 90 Ռումանիոյ մէջ, 75 Պուլկարիոյ, 50 Եուկոսլաւիոյ եւ Հունգար

** ՎԱԳԿ **

** ՆՅԱՆՏՈՒ

Տղան մի վեմարան ու տրավ ձեռնուց։ Տղան ոտքն ու ձեռքն իրեն իրեք անգամ ծռեցուց, ապա նստեց ու սկսավ ուսանիլ։ Ուսուցիչն ալ Օհանես վարդապետն էր։ Ինչ որ ուսուցանեց, տղան ամենայն ճշտությամբ կրկնեց։ Ուսուցիչն ալ ըսավ. «Ես քեզի ուրիշ բան չունիմ սորվեցնելու, ինչ որ գիտեի, ամենն ալ քեզի սորվեցուցի։ Ես ալ ուսուցիչ մը ունեցա, որ ինձի ամենն ալ սորվեցուցեր էր։ Ես ալ ուզեցի, որ դուն ալ ուսուցիչ մը ունենաս, որ քեզի ամենն ալ սորվեցնէ

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ Կիրակի, 28 Փետրուար, 1965, յաւարտ Ս. պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Հայրապետական պատուիրակ Տէր Սերովբէ Արք. Մանուկեան Ծայրագոյն Վարդապետութեան աստիճան պիտի շնորհէ Գիւտ Վարդապետ Նազգաշեանի :

Ձեռնադրութեան Խարտաւիլակի պաշտօնը պիտի կատարէ Երուսաղէմի Ս. Աթոռի դիւանապետ Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեան :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ ձեռնադրութեան այս բացառիկ արարողութեան :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ :

25 Փետր. Հինգշաբթի.— *Վարդանանց ճակատամարտի պատմական, կրօնական եւ ազգային տօնին առիթով պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ս. պատարագը միաձայն, կոմիտասեան եղանակաւ պիտի երգեն Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները : Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Հայրապետի անուանակոչութեան տօնին առիթով :*

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայից դասընթացքներու աշակերտութիւնը :

Յաւարտ Ս. պատարագի պիտի երգուին աւուր պատշաճի շարականներ եւ երգեր ու պիտի ըլլան արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ : Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները իրենց ներկայութեամբ յարգելու յիշատակը մեր նահատակներուն :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28

Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր

Մոտեռն Փալաս Օթէլ

8 bis, Place de la République

PARIS (11e)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Շանթ թատերախումբին, հինգշաբթի (Փետր. 25) իրիկունը ժամը 21ին, Սալ Մազընօ :

Կը խօսի

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական յայտագիր :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբին պարահանդէսը ՄԱՐՏ 6ին, 6րդ թաղապետարանի սրահին մէջ :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28ԻՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան կազմակերպած Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի յիսնամեակը, Մայիս 15ին, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

×

«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր կազմութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է Հայկական տոհմիկ պարերու երեկոյթ մը, Կիրակի Մայիս 9ին, ժամը 21էն 23·30 :

LA MAISON DE LA MUTUALITE

24, Rue Saint-Victor, PARIS (5e)

(Métro : Maubert-Mutualité)

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մայիս 16ին

Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը կը տօնուի Փարիզի մէջ, կիրակի, Փետրուար 28ին ժամը 16էն 22 :

Ֆրանքեւզուիցերական սրահը

10 Ռիւ տէ Մեսաժըրի

(Մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէռ)

հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին

Կը նախագահէ

ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

Կը խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ

ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. Ժոսըլին Տիրատուրեան (երգ) Օր. Օր. Էլիան Նիկողոսեան, Մատլէն Փուշունեան (արտասանութիւն), Մկրտիչ Պօղոսեան (երգ), Տէր եւ Տիկին Վիգէն Թորոսեան (կովկասեան պարեր), եւ Նայիրի պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի :

Խնջոյք հաճելի մթնոլորտի մէջ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Փառատօնը այս տարի կը լրացնէ իր քսանամեակը : Կիրակի, Մարտ 14, ժամը 14,30ին Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՈՇԻ

ի նպաստ համալսարանական ուսանողներու բուժարաններուն ուր կը դարմանուին բոլորը առանց դաւանանքի կամ ազգի խտրութեան :

Կը մասնակցին 14 ազգերու ժողովրդական խումբերը : Խօսք կ'առնէ համալսարանական բուժարաններու ընդհ. տնօրէն

ՏՈՔԹ. Տ. ՏՈՒԱՏԻ

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն ապահովել տոմսերը դիմելով Սորպոնի դռնապաններուն :

Գին.— 6, 5, 4 եւ 3 ֆրանք :

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ՇԱՐՔ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ

Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակին առիթով : *Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ շրջականերու Հայ Ազգ. վարչութեան :*

Դասախօսութիւններ : Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ (295 Ռիւ Պուալօ) :

Բ. դասախօսն է Տէր Դաւիթ վրդ. Սահակեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղեցւոյ դերը հայ ժողովուրդի ճակատագրին մէջ» :

Շաբաթ 27 Փետրուար, երեկոյեան ժամը 8·30ին :

Գ. եւ Դ. դասախօսութեանց մասին, մանրամասնութիւններ յետագային :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Ազք. Ընկերակցութեան եւ կոչ թեկնածութեան

Փարիզի Ազք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի 18 Մարտ 1965, ժամը 20·30ին, 32ր Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

Կանոնագրի թիւ 5 յօդուածին համաձայն, վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց, որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան :

Թեկնածուները պարտին Ազքատախնամին գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ չորսին :

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն :

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները, որոնք իրեց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27 ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ

22, RUE VOLTAIRE, ALFORTVILLE

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

PÉPÉ NUNEZ

ATTRACTIONS BUFFET

H. PASDERMADJIAN

Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE

Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)

C. C. P. Paris 1278-35

Tél. : DANton 88-65

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանին

Կիրակի Փետր. 28 կէսօրէ ետք, ժամը 15,30ին, Սալ Մազընոյի մէջ :

Շանթ թատերախումբը կը ներկայացնէ Սմբատ Բիւրատի

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

(չորս արար)

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Արենոյչներուն

Գործող անձինք.— Վաղ. Տէր-Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Յարութիւն Նիկողոսեան, Գ. Պապեան, Սեդա Թիւթէլեան, Յար. Արսլանեան, Հր. Արսլանեան, Յակ. Հայթայեան, Ա. Եօթնեղբայրեան, Գր. Թիւթէլեան, Փ. Մելքոնեան, Յովհ. Յակոբեան, Փիլիպպոս

Նոյն ներկայացումը կը տրուի Մարտ 7ին, կիրակի իրիկուն ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս հինգշաբթի, Վարդանանց տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենան կրօնական հանդիսաւոր արարողութիւնք : Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ 9,30ին, հոգեհանդիստ 11ին, մաղթանք հայրապետական 11,30ին :

×

Աւարայրի հերոսներուն նուիրուած հանդէս, կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան Կրթ. Մարմնի, Մարտ 7 ժամը 15ին, Ազգ. Տան մեծ հանդիսասրահին մէջ :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝

Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք

Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան դրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN

11, Rue Gabriel Péri

CHATILLON s/BAGNEUX (Seine

C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

ԿՈՉ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Փոն տը Շէրիւի եւ շրջանի Հայութիւնը ձեռնարկած է Ազգային Տան մը շինութեան, զպրոցով եւ սրահով, որ միեւնոյն ատեն պիտի ծառայէ որպէս եկեղեցի : Շէնքին հիմը արդէն դրուած է, մէկ մեթր ալ բարձրացած : Տեղւոյն Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կոչ կ'ընէ Ֆրանսահայ հայրենակիցներուն եւ միութիւններուն, որպէսզի իրենց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը բերեն այս բարենպատակ գործին :

Այն հայրենակիցները որոնք կարեւոր գումարներով կ'ուզեն մասնակցիլ, իրենց անունները պիտի արձանագրուին շէնքին ճակատը եւ բարերար պիտի կոչուին :

Վարչութեան հարսցէն է.—

Monsieur ACHOD AREKIAN

Rue de la Chaîne

CHARVIEU (Isère)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ՎԱՅՐԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՄԸ

Այցելութիւն նաեւ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ

ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Մայիս 22էն – Յունիս 5

ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Միայն 1570 ֆրանք, ամէն բան մէջը :

Դիմել կազմակերպիչին՝

Abbé J. LEVONIAN

33, Rue Batany, MEUDON (S. et O.)

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MERCREDI 24 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10241 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.241

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

—o—

ՀԱՄԵՐԱՇԽ ԵՒ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏԻ ՄԷՋ, ՈՐՈՇՈՒԵՑԱՒ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ, ՈԳԵԿՈՉԵԼ ՓԱՌԱՇՈՒՔ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵԱՄԲ

—o—

ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ ՄԸ

—o—

Ուրբաթ Փետրուար 12ին, երեկոյեան ժամը վեցին, Անթիլիասի Կաթողիկոսարանի դահլիճին մէջ, Խորէն Կաթողիկոսի հրաւէրով, Ազգ. ժողով մը գումարուեցաւ, ուր ներկայ էին Կաթողիկէ Հայոց Պատրիարք Իգնատիոս ԺԶ., Լիբանահայոց Առաջնորդ Տաճատ Արք., Կաթողիկէ Պատրիարքարանի Ընդհ. փոխանորդ Մեսրոպ Եպիսկ. Թերզեան, Դպրեվանքի վերատեսուչ Գարեգին Եպիսկոպոս, Հայր Յովհ. վրդ. Մըսըրլեան, Հայ Աւետարանական համայնքի հոգեւոր պետ Վերապատուելի Ահարոնեան, Վեր. Թիլքեան, պետական հայ երեսփոխաններ Պ. Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան, Մեթր Խաչիկ Պապիկեան, Մեթր Ժօզէֆ Զատր, Սուրէն Խանամիրեան եւ Անտրէ Թապուրեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ս. Դ. Հնչակեան եւ Ռամկ. Ազատական կուսակցութիւններու երկայացուցիչներ եւ երեք համայնքները ներկայացնող երեւելի ազգայիններ՝ ըդամէնը 35 հոգի :

Ժողովը բացուեցաւ յոտնկայս, Խորէն Կաթողիկոսի աղօթքով, որ հոգւոց արտասանեց Մեծ Եղեռնի մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակին : Ապա, բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն եւ յայտնեց, թէ այս ժողովին նպատակն է, որոշում տալ, եկեղեցական եւ ազգային գետնի վրայ, փառաշուք կերպով տօնակատարելու համար Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակի հանդիսութիւնները :

Համերաշխ մթնոլորտի մէջ եւ կատարեալ միասնականութեամբ, ժողովականներ դրական արտայայտութիւններ ունեցան եւ գործնական առաջարկներ ըրին :

Ժողովը համաձայն գտնուեցաւ հոգեւոր պետերու կողմէ նշանակելի, Կեդր. Յանձնախումբ մը կազմելու Հայրապետին առաջարկին :

Հոգեւոր պետերը մօտ տասը վայրկեան առանձնանալէ ետք Վեհափառի դրասենեակին մէջ, վերադարձան դահլիճ եւ յայտարարեցին Կեդր. Յանձնախումբի նշանակուած անդամներուն անունները : Ժողովը զոհունակութեամբ եւ ծափահարութեամբ իր հաւանութիւնը տուաւ :

Յանձնախումբի անդամներն են՝ Տոքթ. Եղիկ Գոնեալեան, Մեթր Հրաչ Սեդրակեան, Պ. Յարութիւն Ճէրէճեան, Մեթր Խաչիկ Պապիկեան, Տոքթ. Լեւոն Ահարոնեան, Տոքթ. Դանիէլ Ոսկեան, Պ. Վահէ Սէթեան, Տոքթ. Երուանդ Ճիտէճեան եւ Պ. Փասքալ Փապուճեան : Յանձնախումբին պիտի նախագահեն երեք հոգեւոր պետերը :

Յանձնախումբը իր առաջին նիստը գումարեց Երկուշաբթի, Փետրուար 15, երեկոյեան ժամը վեցին, Կաթողիկէ Պատրիարքարանին մէջ, որոշումներ տալու եւ ճշդելու համար հանդիսութեանց օրերը :

Մասնաւոր հաղորդագրութիւններ պիտի տրուին մամուլին :

Քանի մը շաբաթէն, Ազգային ժողովը կրկին պիտի գումարուի, լսելու համար Կեդր. Յանձնախումբի տեղեկագիրը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՆ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՅ

—o—

ՄԱԼԻՆՈՎՍԿԻ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Վիէթնամի կացութիւնը միշտ յստակ չէ, ստոյգ կը թուի սակայն թէ Զօր. Խան ի վերջոյ ընդունած է հեռանալ իր պաշտօնէն, այսինքն բանակի ընդհ. հրամանատարութենէն : Այդ պաշտօնին կոչուած է Զօր. Թրան Վան Մին : Ծանօթ է որ սկիզբը, Խան չէր ընդունած իր պաշտօնազրկումը եւ հրահանգած էր բանակի իր « հաւատարիմներուն »որ իր հրամաններուն հնազանդին, բայց տեսնելով որ ծովային ուժը իր տրամադրութեան տակ չէ, հրաժարած է : Խան շատ փորձեր կատարած է ձեռք առնելու համար բանակի սպաները զորս իր հաւատարիմները կը նկատէր, բայց իր բոլոր ջանքերը ապարդիւն եղած են :

Բանակի նոր հրամանատարը բոլորին կը տարբերի ցարդ գոյութիւն ունեցող աւանդութենէն : Կայունութեան խորհրդանիշն է, կը միջամտէ միայն հարկ եղած պահուն եւ կը պատկանի Վիէթնամցի զինուորականներու այն հազուադիւտ դասուն, զոր կարելի է գտնել աւելի յաճախ ճակատը քան իշխանութեան գլուխ : Ծանօթ է նաեւ իբրեւ ձեռնհաս անձնաւորութիւն մը : Մին ծնած է Սայկոն 1923ին եւ 1943ին մտած է « Հնդկաչինի Սէր – Սիրը », Թոնկի մէջ : Սպայակոյտի վարժարանի դասընթացքներուն հետեւած է, Փարիզ, 1950ին : Գործօն դեր կատարելէ յետոյ, կը քաշուի հրապարակէն երբ Զօր. Խան իշխանութեան գլուխ կ'անցնի : 1964 Յունուար 30ին, միջբանակային սպարապետ նշանակուած է եւ այդ պաշտօնը կը պահէ հակառակ բոլոր վերիվայրումներուն :

Մոսկուայի մէջ, Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար՝ մառեշալ Մալինովսկի խօսք առած է հաւաքոյթի մը ընթացքին, որ գումարուած էր ի նախատեսութիւն Խորհրդային Միութեան զինեալ ուժերու 47րդ տարեդարձին : Այս առթիւ շեշտած է.— « Կրակը որու հետ կը խաղայ ամերիկեան պատերազմական նախարարութիւնը, կրնայ ընդհանուր պատերազմ մը պայթեցնել » : Աւելցուցած է որ Միացեալ Նահանգները նկատի չէին առած խորհրդային ազդարարութիւնը երբ առաջին անգամ կը կատարէին իրենց ռմբակոծութիւնները : Այդ ընելով «դերագնահատած» էին իրենց ուժերը եւ «թերագնահատած» ընկերվարութեան կարելիութիւնները : «Մենք, զինուորականներս, դիտենք թէ որքան վտանգաւոր է թերագնահատել հակառակորդին ուժերը : Զինուորական սպառնալիքին առջեւ, ընկերվարական երկիրները միացած են Ասիոյ ինչպէս նաեւ Եւրոպայի մէջ : Ընկերվարական հաւաքականութեան միացեալ ուժերը ապահով վահան մըն է » : Մալինովսկի հաստատած է կրկին թէ նոր աշխարհամարտ մը «վերջին պատերազմը պիտի ըլլայ ուր աշխարհակալները եւ դրամատիրական վարչակարգը իրենց դերեզմանը պիտի գտնեն » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ մէջ սպաննուած է մահմետական սեւերու նախկին պարագլուխ Մալքըմ Իքս ափրեւամերիկեան միասնականութեան կազմակերպութեան ժողովին ընթացքին : Ծայրայեղութեան պարագլուխը ատրճանակի տասը հարուածներ ստացած է : Յեղային ծանր բախումներու վախ կայ, թէեւ ոճրագործը բռնուած է :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը ջանք կը թափէ որ օգնէ Կիպրոսի միջնորդ՝ Կալօ Փլազայի : Այս վերջինը տեսնուելէ ետք Մակարիոս Արք.ի հետ, մեկնած է Անգարա ուր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ Թուրքիոյ նոր զեկավարներուն հետ : Կիպրոսի Արտաքին նախարարն ալ Աթէնք մեկնած է : Մեծն Բրիտանիա կոչ մը ըրած է Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Կիպրոսի կառավարութեանց որպէսզի օժանդակեն Փլազայի :

Օրը Օրին

ԴՈ՞ՒՆ ԱԼ, ՇՈՒԷՏ...

—o—

Ժան Փոլ Սարթր մերժեց Նոպէլի գրականութեան մրցանակը եւ, աւելորդ է ըսել, անոր ընկերացող տոպրակ մը լեցուն տոլարը — կարծեմ, ո՛չ նուազ քան քառասուն հազար...

Մեծահամբաւ Ֆրանսացին, բարեկիրթ մէկը ըլլալով, էւել – պակաս բաներ չըսաւ Սկանտինաւեան Ակադեմիային դէմ ու գոհացաւ հետեւեալ բացատրականով.

— Շա՛տ շնորհակալ եմ, շա՛տ ազնիւ էք, շա՛տ բարեգութ, բայց ես չեմ ուզեր որ իմ ընթերցողներս ինծի շնորհուած մրցանակէն տպաւորուին ...:

Ասիկա, մեր աշխարհաբարով, կը նշանակէ.

— Ընթերցողներս թող իրենք իրենց դատողութեամբ գործիս հաւնին եւ թող չըսեն թէ «քանի որ մրցանակը տուողները հաւներ են, ուրեմն աղուոր բաներ գրած ըլլալու է ...»:

×

Ժան Փոլ Սարթրի պէս « քաղաքավարութիւն չխաղցուցին », սակայն, Ամերիկացի լրագրողները եւ առանց իրենց բառերը ծամծմելու գրեցին թէ Նոպելեան Մրցանակը « առաջուանը » մնացած չէր եւ «շատ աժանցած » ըլլալով, ասորանոր կը տրուէր, ինչպէս խանութին դարակներուն վրայ գոյնը նետած ապրանք մը : Ֆրանսացի հեղինակը իրաւունք ունէր մերժելու :

Արդարեւ, Սկանտինաւեան Ակադեմիան իրական եւ վաւերական արժէքներ չէ որ կը փնտռէ հիմա աշխարհի չորս կողմը, շատ բարակին չի նայիր եւ մրցանակ կը բաշխէ, երբեմն, մուր հաշիւներէ առաջնորդուած :

Հայ ժողովուրդը ո՛չ մէկ պատճառ ունեցած է դառնութեան խօսք արտասանելու Սկանտինաւեան հայրենիքներուն դէմ : Ընդհակառակն, տեսակ մը Ֆէպլէս ունի անոնց հանդէպ ու կը սիրէ անոնց արուեստը, անոնց գրականութիւնը եւ մանաւանդ անոնց քաղաքական հասունութիւնն ու ծանրախոհութիւնը :

Բայց, այս անգամ անհամ գրոյց մը հասած ըլլալով իր ականջին, կը հարցընէ՝ ապշահար :

— Շուէ՛տ, դո՞ւն ալ... Դո՞ւն ալ բուրվառը ձեռքդ առիր՝ ի պատիւ Զարդարարներու Արքայից Արքային ...

Ի՞նչ կը պատմէ գրոյցը — Շուէտի Ակադեմիան մտադիր է եղեր խաղաղութեան 1965ի մրցանակը ղրկելու Անգարա, Ըսմէթ Ինէօնիւին :

Իրաւունք չունի՞նք ենթադրելու թէ այս մտադրութիւնը հետեւանք է տնտեսական ակնկալութեանց :

— Թուրքիան բաւական ընդարձակ ու շահաբեր շուկայ է... Ուրիշին երթալու տեղ թող մեզի գայ, մենք իր ուզած ապրանքները ունինք ... Բայց, պէտք է սիրաշահիլ զինքը :

Ուրիշ բացատրութեան մեր խելքը չի հասնիր : Որովհետեւ, չենք կրնար հաւատալ որ Շուէտի Ակադեմիային անդամները կարդացած չըլլան Թուրքիոյ — եւ անոր ամէնէն արիւնկզակ շառաւիղներէն մէկուն, Ըսմէթի — պատմութիւնը :

Ըսմէթ Ինէօնիւ խաղաղութեան պաշտպա՞ն ... Որովհետեւ ռազմադաշտէն հեռու պահեց իր հայրենիքը՝ երկրորդ Աշխարհամարտին ...

Բոցավառ « փաղաքշական »ներու մասնագէտ բարեկամս չլսէ ... Այլապէս Սթոքհոլմի մեծապատիւներուն ականջը պիտի ծակի՝ Նոպէլի հնարած պայթուցիկէն աւելի պայթուցիկ «օրհնութիւն» – ներով, երբ ան իր բերանը բանայ :

×

Ըսմէթ Ինէօնիւ այն Թուրքն է, որ հազար օրհնէքը մէկ ըրաւ, երբ լուր տրւին իրեն, թէ Թալէաթի մէկ հրամանով Հայու շո՛ւք անգամ մնացած չէր Հայաստանի մէջ :

— Շիւքի՛ւր Ալլահ ... Հիմա, սատկիմ ալ հոգս չէ ...

Չսատկեցաւ :

Եւ 1922ին իր եւ իր «փաթրոն»ին մէկ հրամանով, վայրագօրէն կոտորել տուաւ կամ ծովը թափել տուաւ Յոյները՝ Իզմիրի բացերը :

— Ալլահ էքպէ՛ր... Հիմա սատկիմ ալ հոգս չէ ...

Նորէն չսատկեցաւ :

Եւ 1923ին : Լօզանի մէջ, լորտ Քըրզընի աչքէն արցունք բերելով, կորզեց դաշնագիր մը, որուն մէջ մեր անունին ըսկըզբնատառն անգամ չկայ :

— *Թանը ուլու տըր* ...

Նորէն ոտքի վրայ էր :

Եւ 1939էն 1945 դիւային քրքիջը շրթունքին, դիտեց... զաւեշտը — *կեավուրները* մէկ կողմէն իրարու գլուխ կը ջարդէին (ի՛նչ հրաշալի է ջարդի տեսարանը...) միւս կողմէ կը լեցնէին ու կը լեցնէին իր գանձը : Իր մթերանոցները : Իր զինարանները :

Թատերական այդ ներկայացման կիսուն, խաղաղասէ՛րն Ըսմէթ փայլուն միտք մը յղացաւ.

— Ունեւորութեան Տուրք անունով օրէնք մը քուէարկել կուտամ եւ կը փընացնեմ սա Հայերը, Յոյները եւ Հրեաները ... Անշուշտ, կրնամ նոյնիսկ ջարդել տալ — Թալէաթ լուսաղբօրմէս ինչո՞վ վար կը մնամ եւ ո՞վ ինձմէ հաշիւ պիտի պահանջէ ... Թալէաթէն հաշիւ պահանջեցի՞ն որ... Բայց, սպասենք, ջարդը անանկ բան մըն է որ ուզած ատենս կրնամ կազմակերպել ...

Եւ փնացուց : Տուրքը դիմաւորելու անկարող *վաթանտաչներն* ալ Անատոլուի նամբաներուն վրայ կոտորել տալով :

×

Խաղաղութեան պաշտպա՛ն Ըսմէթ :

Բորենին չէ, ի՛նքն անգամ իմանայ, խնդալէն պիտի մարի :

Ըսմէթ եւ իր հայրենակիցները միայն մէկ տեսակ խաղաղութենէ բան կը հասկընան — գերեզմաննոցին խաղաղութենէն :

Այն գերեզմաննոցին, որուն անունն էր, ատեն մը, Օսմանեան կայսրութիւն. այսօր Թուրքիա : Այդ գերեզմաննոցին մէջ թաղուած են — եթէ բորենիները յօշոտած չեն իրենց միսերը — Հայն ու Յոյնը, Պուլկարն ու Սերպը, Մակեդոնացին ու Լիբանանցին, Լազն ու Քիւրտը եւ ուրիշներ :

Եթէ Թուրքին ձեռքով բացուած գերեզմաննոցին մէջ տիրող խաղաղութեան մասին է խօսքը, ըսելիք չունինք :

Ընդհակառակն, կ'առաջարկենք որ Ըսմէթի ղրկուելիք Նոպելեան Մրցանակը ըլլայ ադամանդակուռ, մէջտեղն ալ յակինթով բանուած *եաթաղան* մը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՅՍՕՐ

Բ.

ԲԱԶՄԱՃԻԿ ԽՆԴԻՐԸ

Ազգերու ազատագրական չարժման մէջ, ամէնէն կնճռոտ խնդիրը եղաւ հայկական ազատագրութեան հարցը, թէեւ ամէնէն արդար եւ մարդկային մտքին ընդունելի ու բնական խնդիրը մըն էր, որ զբաղեցուց մարդկութիւնը եւ անոր քաղաքական վարիչները, մօտ հարիւր տարիներէ ի վեր:

Այս դժուարութիւնը կը բխէր անոր աչխարհագրական դիրքէն, որ դեռեւ ուած էր Թրքական, պարսկական եւ ռուսական երեք կայսրութիւններու եռան կիւնին մէջ: Երկրորդ պարագան, որ ուշադրաւ է ու այս դժուարութիւնը կ'ներկայացնէ կարաճգէ այսքան առեն, ռուսական վարչէչքի բնոյթն է: 1828էն սկսած ռուսական բանակները ողողեցին Թրքական կայսրութեան սահմանները, հողային զրաւումներ կատարեցին, ծուլերու տիրապետութեան ձգտեցան, քրիստոնեայ ազգերը ազատագրելու նշանաբանը օգտագործելով, եւ սակայն, հայկական երկրամասի վերաբերմամբ նչմարելի եւ դաւ յաճախ, թէ Հայաստանը կ'ուզէին ունենալ առանց Հայերու: Զինուորական գործողութիւնները Թուալեցան տասնամեակներու ընթացքին, յաճախ ճղա կոտոր եղաւ հայ ժողովուրդը, բայց կառչած մնաց իր հայրենի երկրին, գոյատեւեց այդ եռանկիւնին մէջ եւ տէր ուզեց հանդիսանալ իր պատմական իրաւունքներուն:

Այսօր, այդ եռանկիւնին մէջ, Հայաստան մը գոյութիւն ունի, որ կը կոչուի Խորհրդային Հայաստան, եւ մաս կը կազմէ Խորհրդային ամբողջ Միութեան: Բայց Հայաստանի երկրամասեր կան, որոնք բռնազրաւուած կը մնան Թուրքիոյ կազմէ: Ու հիւսիսէն՝ երկրամասեր կան, որոնք կցուած են Ազրբէյճանի եւ Վրաստանի: Հայրենի երկրամասերէն դուրս վտարուած Հայութիւնը, այսօր, մօտ եօթը միլիոն Հայեր կ'ապրին ի սփիւռս աչխարհի, տարագիր, եւ աչքերնին յառած հայրենի այդ հողերուն: Այս է իրողութիւնը: Այսպէս կը ներկայանայ հայկական բազմակնճիռ խնդիրը, այսօրերու քարտէսով եւ իր արդար դատի լուծումը կը սպասէ մարդկային հաւաքականութենէն, այս դարաչրջանին, երբ վերջին քանի տարիներու ընթացքին, քառասունէ աւելի ազգեր իրենց անկախութեան տիրացան եւ միջազգային ատեաններէն աչխարհի իրաւատէրերը կը ներկայան:

Ազգերու ազատագրութեան այս դարաչրջանին, հայ ժողովուրդն է, որ իր առանձնայատուկ բախտով, տակաւին կը սպասէ իր ազատութեան եւ պետական ամբողջականութեան:

Արեւմտեան մեծ ու փոքր պետութիւններն ալ, իրենց քաղաքական չահերէն դրդուած, յաճախ միջամուխ եղան Թուրքիոյ ներքին դործերուն ու հայկական հարցի լուծումը պակաս չեղաւ իրենց բառարանէն: Սակայն այդ միջամտութիւնները, հակընդեմ չահերու բիմ մը դարձուցին Թուրքիան եւ տուժողը եղաւ հայ ժողովուրդը: Այսօր իսկ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ գոյութիւն ունեցող պայքարի մէկ գոտը կը մնայ հայ ժողովուրդը ու ատկէ օգտուողը կ'ըլլայ Թուրքիան, որ երեք միլիոն քառակուսի քիլոմեթր տարածութենէն կորնցուց մեծ մասը, բայց իր ձեռքը մնացած ութ հարիւր հազար քառակուսի քիլոմեթր տարածութեան մէջ կրցաւ պահել 120 հազար քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն հայկ. հողերը, օր մը դէպի արեւմուտք, օր մը դէպի արեւելք (Ռուսաստան) հակելով, պատեհ առիթներէն օգտուելու իր քաղաքականութիւնը չապրունակեց:

Արեւմուտքը իր խիղճը հանդստացուց այն բանով, որ Հայերը Խորհրդային Հայաստան մը ունին: Ռուսերն ալ զգացին՝ բաւարար նկատելու, Խորհրդային Հայաստանի այդ անկիւնը Հայութեան, հանդուրժելով այն իրողութեան, թէ՝ Հայաստանը առանց Հայերու նչանարանը չիրականացաւ:

Այսօր Թուրքը դիտէ, որ հայ ժողովուրդը ոճրային բնաջնջումներէ վերապրեցաւ, կը զոյատեւէ եւ իր համրանքով՝ աւելի կը հաչուէ քան 1914ին:

Ռուսաստանը փաստօրէն դիտէ թէ Հայաստանը առանց Հայերու չմնաց, եւ այսօր, Խորհրդային Հայաստանի եւ Խորհրդային տարածքին վրայ, երկու աւելի հայ կայ, քան կար 1915ին:

Ուրեմն իրաւատէր Հայը պատմութեան բեմին վրայ է, ու անիրաւուած: Ու Թուրքերը չատ լաւ դիտեն, որ դործ ունին այս ազգին հետ, եւ օր մը անոր իրաւունքները հաչուի պիտի առնուին: Անցնող տասնամեակները ապահովութիւն մը չեն տար Թուրքին, թէ պիտի կրնայ մարսել այն բռնազրաւումը, որ անօրէնակ դեղասպանութեան մը յաւիտենական դատապարտութեան կնիքն ալ կը կրէ:

Արտաքին աչխարհի եւ Թրքական բռնատիրութեան այս պատկերին առջեւ, միջազգային քաղաքական խաղերու եւ հակամարտութիւններու այսօրուան յորձանուտին մէջ, հայ ժողովուրդը կ'ողբորուի իր միակամութեամբ՝ տէր հանդիսանալու համար բռնազրաւուած հայ հողերու եւ հայ դատին:

Այս միակամ պահանջը հայ ժողովուրդի հաւանութեան, հայ հայրենիքին ամբողջական միութեան — խէալի միակամ նուիրումի հաստատումն է:

Այսօր բոլոր Հայերը միասին հայ հողերու պահանջատէր են ու անմոռանալի ոճիրներ կը խոնարհին իրենց մէկ միլիոնէն աւելի նահատակներու յիչատակին առջեւ ու կը դպցնեն Թուրքիոյ, թէ ԱՅԴ ԱՐԵԱՆ ԳԻՆԸ պիտի վճարուի Հայութեան, անժամանցելի մուրհակի մը պէս:

Այսօր եթէ հանրաքուէ մը կատարուի, լուսնեան մատնուած Հայաստանի մէջ, անոր միակամ բաղձանքը պիտի ըլլայ հայրենի հողերուն ազատագրումը:

Հայկական Դատի առընչութեամբ, հայ ժողովուրդին ընդհանրական այս բաղձանքը, ներկայ օրերուն ամէնէն զրական երեւոյթն է մեր ազգային կեանքին մէջ:

Իրապաչտ այս կռուանէն հայ ժողովուրդը իրատես հայեացքով պէտք է հետապնդէ հայկական դատը եւ դիտնայ թէ այս կնճռոտ դատին ո՞րն է իրական նանալին այսօր եւ ո՞ր խնդիրները պէտք է սպասեն վաղուան կարելիութիւններուն:

Այս առթիւ կը խօսինք յաջորդով:

ԵԱԼԹԱՅԻ
ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ

(1945 ՓԵՏՐՈՒԱՐ – 1965 ՓԵՏՐՈՒԱՐ)

Բ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԻՆՔՆՈՐՈՇՈՒՄ

Ռուզվէլթ բոլորովին տարբեր կերպով կը տեսնէր իրերը:

Կ'ուզէր ամբողջ աչխարհի մէջ հաստատել քաղաքական ազատութեան եւ ինքնորոչման ոսկեղէն կանոնը: Եւ իր այս դաղափարին համաձայն, երբեք չճանչցաւ առանց հանրաքուէի Պալթեան եր կիրներուն Խորհրդային Միութեան կցումը:

Դեռ այսօր ալ, այդ երկիրները Ուան չինկթընի մէջ ունին սաղմնային դիւանագիտական ներկայացուցչութիւններ: Գալով Գերմանիոյ, խորհրդաժողովի վերջաւորութեան, քիչ մը վիճաբանեցան: Առանց դժուարութեան համաձայնեցան հետեւեալ ընդհանուր դիծերուն չուրջ,— առանց պայմանի անճնատուութիւն, նիւթական զրաւում, վնասուց հատուցում, կարգ մը ճարտարարուեստներու լուծում, պատերազմի ոճրագործներու պատժում: Գերմանիոյ անդամատման մասին ալ խօսեցան, բայց, չը համաձայնեցան: Ռուզվէլթ առաջարկեց հինդ կամ վեց պետութեանց բաժնել — Պավարիա, Սաքսոնիա, Հաննովէր եւն. — մինչդեռ, Զըրչիլ կը նախընտրէր Փրուսիոյ մեկուսացումը եւ Ռուրի ու Հռենանիոյ միջազգայնացումը: Հարցի ուսումնասիրութիւնը յանձնեցին յանձնախումբի մը, իրենի նախարարներէ բաղկացեալ: Բայց, այդ յանձնախումբն ալ չկարողցաւ եզրակացութեան մը գալ:

Սթալին Գերմանիոյ անդամատման դէմ էր, որովհետեւ, կը հաւատար, պիտի կրնար, ժամանակի ընթացքին գայն ամբողջութեամբ իրեն ենթարկել, խորհրդայնասէր դերմանական տարրերու օգնութեամբ:

Այլապէս, եալթայի մէջ, Ռուզվէլթ անկիտակցաբար յայտարարեց՝ թէ գրաւման ամերիկեան բանակը երկու–երեք տարիէն աւելի պիտի չմնայ Գերմանիոյ մէջ: Եւ Սթալին դէպի իր մեծ ծրագիրները յառաջանալու իրեւ հրապոյր մեկնաբանեց ասիկա:

Ատոր համար, գրաւման գօտիները հիման վրայ իսկ Գերմանիոյ անդամատումը չէր ուղեր: Աւելի վերջ, փոտսդամի խորհրդաժողովի ընթացքին, ուչացեալ Գերմանիոյ համար երեքներու գրաւման միացեալ հրամանատարութիւն մը կազմել:

ՌՈՒԶՎԷԼԹ ՈՒՐՈՒԱԿԱՆ ՄԸՆ ԷՐ

Իրականութեան մէջ, անբաչխ նախադահը այնքան հիւանդ էր, որ «ինք մարդ չէր, այլ՝ իր ուրուականը», ինչպէս կ'ըսէ Զըրչիլ: Միւս կողմէ, Զըրչիլ ինչպէս կը գրէ ամերիկացի փոխ–նախարար Սթեթինիուս, «բորբոքած էր կարծես թէ չափահասութեան տարիքի տաղնապը կ'անցընէր»:

Բայց, Սթալինի մարմնական ու մտային բոլոր կարողութիւնները տեղն էին ան իր խաղը կը խաղար իրական վարպետութեամբ:

Սթալին Ռուզվէլթի անփառութիւնը կը չոյէր, առաջին իսկ վայրկեանին խորհրդաժողովի նախագահ առաջարկելով գայն: Այսպէսով՝ ամերիկացի նախագահը համոզուեցաւ իր իրաւարարական կարողութեան մասին: Ցետոյ, Սթալին դէպքում մը ըրաւ կազմուելիք Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան պահովութեան Խորհուրդի հարցին մէջ: Երեքները արդէն համաձայնած էին Խորհուրդի հինգ մնայուն անդամներու միաձայնութեան սկզբունքին չուրջ, սկզբունք, որ հինգ մեծերէն մէկուն վեթոյի իրաւունք կուտար:

Բայց, ի՞նչ պիտի ըլլար, եթէ հինգ մեծ պետութիւններէն մէկը յարձակողական գործէր: 1943ին, Թեհրանի մէջ, Ռուզվէլթ այս հաւանականութիւնը նախատեսեց եւ աւտր համար առաջարկեց կազմել Միացեալ Ազգերու «ոստիկանական ուժ» մը, որ ինքնաբերաբար պիտի միջամտէր եւ յարձակողին դէմ ռումբ պիտի գործածէր:

Ամէն պարագայի մէջ, Թեհրանի եւ աւելի վերջ, Ռուզվէլթ ու Զըրչիլ համաձայն էին, թէ «բախտի մասնակցող պետութիւն մը պէտք չէ որ «վեթոյի» իրաւունք ունենայ: Ռուսերը հակառակ

ԹՈՒՀԲԵՐԱՆ ԿԻՆԸ

— *Ահաւասիկ, ըսաւ, ծանր խնդիր մը: Կարելի չէր մտքէ իսկ անցընել որ այս պարկեչտ փոքրիկ քաղաքին մէջ մար–դասպան մը գտնուի: Հարկ է որ ձի հեծնաս, սրընթաց երթաս Մաքոն, իմաց տաս դատարանին: Մինչեւ որ երթաս դաս, ժամէն քաղաքապետին հետ Լափալիթի բնակարանը կ'երթանք եւ կը ձերբակալենք:*

Լաւուա բարեւ տուաւ եւ քալարի զինուորի մը նման պատասխանեց.

— *Տասնապետ, իրաւունք ունիս:*

Շուտով ձի հեծաւ եւ դնաց:

Տասնապետ Ուպինօ և դիւղապետ Ժասմէն գացին Հայր Լափալիթի տունը: Դեռ այդիէն չէր վերադարձած ան:

Տիկին Լափալիթ սեղանը պատրաստելու վրայ էր երբ փոխանակ իր ամուսինին, որուն դալուն կը սպասէր, տեսաւ որ ոստիկանները ներս կը մտնէին: Խեղճ կինը դեղնեցաւ, գոյնը նետեց:

— *Ո՞ւր է Հայր Լափալիթը, հարցուց տասնապետը:*

— *Այս առտու իր ամէն օրուան սովորութեան համեմատ՝ այդի դնաց աչխատելու, պատասխանեց կինը, բոլորովին տակնուվրայ եղած. կերակուրն ալ պատրաստ է եւ հիմա այդիէն կը վերադառնայ:*

— *Լաւ, կը սպասենք:*

— *Բայց, պարոններ, ի՞նչ կ'ուզէք մարդէս:*

— *Մայր Լափալիթ, քեզի հետ կապ չունի:*

Խեղճ կինը հասկցաւ, որ իր ղրացին լեղուն չէր կրցած բռնել, եւ ոստիկանները եկած էին էրիկը ձերբակալելու, ոտքերը ձեռքերը կը դողային:

Հայր Լափալիթ այդիէն կը վերադառնար, լաւ մը անօթեցած: Տեսաւ որ փողոցին մէջ իր տանը առջեւ բազմաթիւ ոստիկաններ հաւաքուած են, հասկցաւ, երեսը ծռմռեցուց:

— *Ախ, թշուառականը լեղուն չէ կըրցած բռնել, սկսաւ մրմռալ:*

Հետաքրքիրներուն մէջէն անցաւ դուրս խոնարհեցուցած, որով չտեսաւ իրեն ուղղուած չար ակնարկները. բայց լսեց որ կ'ըսէին.

— *Ինքն է, ինքն է, ահաւասիկ:*

Աճապարանքով դուռնէն ներս նետուեցաւ: Գլխարկը հանեց, բարեւեց ոստիկանապետը եւ չատ քաղաքավար կերպով հարցուց թէ ի՞նչ բանի մէջ իրեն կրնար ծառայել:

— *Հայր Լափալիթ, ըսաւ տասնապետը, պարտաւոր ես պատասխանել հարցումիս, քիչ մը առաջ եկան եւ ըսին թէ վայրագ ոճիր մը գործած ես:*

Լափալիթ գլուխը խոնարհեցուց եւ պատասխան չտուաւ:

— *Ախ, պարոններ, աղաղակեց կինը, կ'ապահովցնեմ որ խեղճ մարդս բան մը ըրած չէ:*

Հայր Լափալիթ բարկացած ակնարկ մը նետեց իր կնոջ վրայ:

— *Լռէ, թշուառական կին, դուն ես, դուն, այս ամէն չարիքներուն պատճառը:*

Կինը աթոռի մը վրայ ինկաւ եւ գլուխը ծածկեց գոգնոցին մէջ, հեծկլտանքները խեղդելու համար:

— *Հայր Լափալիթ, պէտք է պատասխանել, կրկնեց տասնապետը հրամայական կերպով: Կը խոստովանի՞ս որ մեղաւոր ես: Ճի՞շդ է որ սպաննած ես խեղճ մայնիէն եւ յետոյ թաղած ես այդիդ մէջ:*

— *Պարոն տասնապետ, չէք դիտեր...*

— *Հայր Լափալիթ, հարկ է ըսած կանոնի պատասխանել հարցումիս, ուրեմն պատասխանէ:*

— *Լաւ, ճիշդ է, պարոն տասնապետ: Ես սպաննեցի եւ թաղեցի մայնիէն:*

Տիկին Լափալիթի գոգնոցէն հեծկլտանք մը լսուեցաւ:

— *Հայր Լափալիթ, ըսաւ խիստ չեչտով մը տասնապետը, դուն ընդհանրապէս քաղաքավար եւ հանդարտ մէկն էիր, ի՞նչպէս կրցար այդ ոճիրը գործել:*

— *Ախ, պարոն տասնապետ, թոթովեց այդեպանը:*

— *Պատասխանէ, Հայր Լափալիթ:*

— *Ահա եղելութիւնը, պարոն տասնապետ: Մայնիէ մը ճամբան կը կտրէ ուղեցի անդին հրել, այն ատեն կոտոր մը ցոյց տուաւ... ես որ միչտ այնքան հաւատացող եմ, դլուխս տաքցաւ եւ ի՞նչ պիտի նամ, բահի անանկ ուժով հարուած մը տուի, որ տեղն ու տեղը ինկաւ, մեռաւ:*

— *Ցետոյ փոս մը բացիր այդիդ մէջ եւ թաղեցիր:*

— *Այո, պարոն տասնապետ:*

— *Իր ոճիրը կը խոստովանի, ըսաւ տասնապետը դինուորներուն, եւ ձեռքով այդեպանին ուսին վրայ դնելով.*

— *Հայր Լափալիթ, ըսաւ, կը ձերբակալեմ քեզ յանուն օրէնքի:*

Եւ մինչդեռ տիկին Լափալիթ յուսահատութենէն մազերը կը քաչէր, տասնապետը մէջ վայնասուն մը ձգած, ոստիկանները քաչկռտելով ոճրագործը տարին նետեցին բանտ: Բազմութիւնը գրգռուած պոռար եռուէն.

— *Սրիկայ, տաժանակիր աչխատանքի պիտի դատապարտուիս:*

Բազմութեան մէջ կային նաեւ այնպիսիներ, որոնք կ'ըսէին.

— *Գլուխը պիտի կտրեն, գլուխը:*

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ

(3 Շար.)

կարծիքը ունէին, թէ վեթոն պէտք է ի զօրու ըլլար միշտ :

Այսպէս, Արեւմտեանները հաճելի ա-նակնկալ մը ունեցան Եալթայի մէջ, երբ Սթալին հրաժարեցաւ մինչեւ այն ատեն ունեցած առարկութենէն ու յարեցաւ ա-նոնց տեսակէտին : Փոխարէնը՝ յաջողե-ցաւ իբրեւ Միացեալ Ազգերու անդամ ընդունիլ տալ Սպիտակ Ռուսիան եւ Ուք-բայնիան :

ՍԹԱԼԻՆ ԿԸ ՇՈՂՈՔՈՐԹԷ ՌՈՒԶՎԷԼԹԸ

Սթալին ուրիշ գոհունակութիւն մըն ալ պատճառեց Ռուզվէլթին՝ անմիջապէս ընդունելով « Ազատագրուած Եւրոպայի համար» նախագահական յայտարարու-թիւնը :

Յայտարարութիւնը կը նախատեսէր վերահաստատումը Առանցքի արբանեակ դարձած երկիրներուն եւ գրաւուած բո-լոր երկիրներուն մէջ կազմութիւնը «ժո-ղովրդավարական բոլոր տարրերը ներ-կայացնող ժամանակաւոր կառավարու-թեանց, որ պիտի ստանձնեն կարելի ե-ղածին չափ շուտով ազատ ընտրութիւն-ներ կատարել » :

Կը նախատեսէր նաեւ՝ Երեք Մեծերու օգնութիւնը եւրոպական բոլոր երկիրնե-րուն, բնականոն կերպով դէպի ազատ ընտրութիւններ ընթանալու համար : Պարապ խօսքեր :

« Ազատ ընտրութիւններ » եւ «հանրա-պետութիւն » բառերը տարբեր իմաստ ունին Արեւմուտքի մէջ եւ տարբեր՝ Ա-րեւելքի :

Չուշացան ասիկա հասկնալ : Փետրը-ուար 27ին, Եալթայի խորհրդաժողովի աւարտումէն հազիւ տասնըվեց օր ետքը, արտաքին խորհրդային նախարար Վի-շինսկի Պուքրէշ գնաց : Խորհրդային հր-բասայլերը կը դառնային թագաւորական պալատին շուրջ, մինչդեռ, խորհրդային բանակը կը գրաւէր բանակատեղիի կեդ-րոնը եւ զինաթափ կ՝ընէր ռումանական բանակը : Վիշինսկի պաշարուած թագա-ւորը ստիպեց արձակել Խորհրդային Միութեան դէմ դաւադրութեամբ ամ-բաստանուած վարչապետ Ռատեսկին եւ անոր տուաւ ցանկ մը նախարարներու , որ պէտք է նշանակուէին ըստ խորհրդա-յին փափաքին : Նոր վարչապետը Կրո-զան էր : Անմիջապէս սկսաւ քաղքենի քաղաքագէտներու ձերբակալութեանց ալիք մը, հակառակ Լոնտոնի եւ Ուոշինկ-թընի բողոքի դիմումներուն :

Եալթայի խորհրդաժողովի ընթացքին, արդէն Ռուվէլթ պիտի կրնար տեսնել , թէ Սթալին տարբեր գաղափարներ ունէր ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւուն-քին մասին :

Սթալին առաջարկեց, որ Եւրոպայի համար յայտարարութեան մէջ աւելցուի նախադասութիւն մը, որ կ՝ըսէր՝ թէ «Ե-րեք Մեծերը պիտի օգնեն քաղաքական այն ղեկավարներուն՝ որ գործօն մաս ու-նեցան գերման արշաւողներու դէմ պայ-քարին մէջ » :

Եւ անհրաժեշտ նկատեց Զըրչիլին յի-շեցնել ազդեցութեանց գօտիներու մասին իրենց համաձայնութիւնը եւ զայն հան-գարտեցնել ըսելով՝ թէ «պէտք չէ վախ-նայ, որ այս բարեփոխումը պիտի գոր-ծադրուի Յունաստանի մէջ» եւ «շատ վը-տանգաւոր պիտի ըլլար, եթէ վարչապե-տը (Զըրչիլ) անգլիականներէն զատ ու-րիշ ուժերու ձգէր մտնել այդ երկիրը » :

ԱՆՏՐԷ ՖՈՆԹԷՆ

(Մեցեալը յաջորդով)

ԱՄՕԹԸ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱԶԳԵՐՈՒ ԿԻՆԵՐՈՒՆ ՄՕՏ

Մէկ քանի տարի առաջ, Ֆրանսացի հեղինակ մը որոշեց ուսումնասիրել կնոջ մօտ ամօթի զգացումի բարդ հար-ցը : Այս ուսումնասիրութիւնը կատարելու համար, ճամբորդած է երկրագունդի հինգ ցամաքամասերու երկիրներէն շա-տեր եւթ տասը տարի ետք, հրատարա-կած է «Կնոջական ամօթխածութիւնը զա-նազան ժողովուրդներու մօտ » խորագրով գիրք մը, առանց իր անունը հրատարա-կելու :

Այս հեղինակին համաձայն, կնոջ մօտ ամօթի զգացումը կախում ունի իւրա-քանչիւր երկրի բարքերէն եւ գլխաւորա-բար հաճոյասիրութեան խնդիր է :

Հեղինակին համաձայն , Ֆրանսուհին մեծ հաճոյքով ցոյց կուտայ իր ոտքերը : Սակայն, Չինուհին, միայն իր դէմքը եւ ձեռքերը ցոյց կուտայ օտարին : Բայց , իր ոտքերը ոչ ոքի ցոյց կուտայ, ոչ բը-ժիշկին եւ ոչ ալ իր ամուսինին : Եւ կու-լայ ու խենթի պէս կը պոռչտայ, երբ ստիպուի իր ոտքերը ցոյց տալ ուրիշին, նոյնիսկ եթէ այդ ուրիշը կին մըն է :

Անգլուհին ամօթէն կասկարմիր կ՝ըլ-լայ , երբ իր ներկայութեան որոշ ճեր-մակեղէններու անուններ տրուին : Անդ-լիոյ մէջ, ամօթի պոռթկում կը պատճա-ռեն բառերը, սակայն, ոչ նաեւ արարք-ները :

Գիւղացի Ֆրանսուհին կրնայ ձեզ ապ-տակել , եթէ իրեն խօսիք իր սիրականին մասին, մինչդեռ, Փարիզուհին՝ քաղա-քավարական արտայայտութիւն կը նկա-տէ ատիկա, կ՝ուրախանայ եւ ժպիտով մը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ձեզի :

Փորձառու հեղինակը կ՝ըսէ՝ թէ Սպա-նուհիին ամօթխածութիւնը միացած է կրօնական զգացումին հետ ու խառնուրդ մըն է, զոր քիմիագիտական ոչ մէկ մե-թոտ կրնայ տարրալուծել : Երբ Սպանու-հիի մը հետ խօսակցութիւնը սկսի հա-մարձակ ու քիչ մը վրան – բաց ըլլալ, ան բարակ քօղով մը կը ծածկէ սենեակին մէջ գտնուող Տիրամօր արձանիկը : Յե-տոյ, երբ խօսակցութիւնը դարձեալ հան-գարտ ու քաղցր ըլլայ, պզտիկ մոմ մը կը վառէ :

Հեղինակը կ՝ըսէ՝ որ եթէ սպանացի ա-մուսինները աւելի ուշադրութիւն դար-ձընէին Աստուածածնի պատկերին առջեւ վառած մոմերու հաշիւներուն, ամուս-նալուծումներու թիւը առնուազն կրկնա-պատիկը պիտի ըլլար ցլամարտութեան երկրին մէջ :

Մերձդանուբեան երկիրներու կիները այնքան ամօթխած են, որ իրենց ամօթ-խածութիւնը մաքրութեան դէմ անսահ-ման ատելութեան կը փոխակերպուի ...

Հունգարուհին չափազանց համեստ ու ամօթխած է փողոցը քալած ատեն , բայց շատ համարձակ՝ բնութեան մէջ ու լոգանքի պահուն :

Գերմանուհին՝ չափազանց շատ ու շատ քիչ ամօթխած է : Ամօթխած է կամ չէ՝ երբ գարեջուր խմէ կամ չխմէ, երբ գըտ-նուի նուազ եղած տեղ մը եւ կամ նոյն-իսկ իր տան մէջ : Շատ դիւրափոփոխ է : Կակուղ մոմի պէս :

Իտալուհին ալ ամօթխած է, բայց , իբրեւ կին՝ չափազանց հաճոյասէր : Ա-մէն մէկ Իտալուհի կը կարծէ թէ ար-ուեստագէտի մը մոտէլ ըլլալու արժա-նի է :

Ռուսուհին շատ ամօթխած է բացի մէկ քանի պարագաներէ, ինչպէս օրինակի համար, երբ իր հիւրասիրական զգացու-մը ցոյց պիտի տայ կամ երբ պէտք ըլ-լայ ապացուցանել՝ թէ եւրոպացի միւս կիներուն չափ ինք ալ քաղաքակրթուած է :

ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ ԴՈՒՐՍ

Բայց, Ֆրանսացի զբօսաշրջիկ հեղինակը կնոջական ամօթխածութեան ամէնէն տարօրինակ եւ անբացատրելի արտայայ-տութիւնները գտած է Եւրոպայէն դուրս :

Հիւսիսային եւ Արեւելեան Ափրիկէի մէջ, կինը բացարձակապէս ամօթխած է, բայց, իր գեղեցկութիւններէն ոչ մէկը կը ծածկէ բժիշկին առջեւ եւ բժիշկ կը նկատէ բոլոր սպիտակամորթները ... :

Թուարէկներու երկրին մէջ, ամօթխա-ծութիւնը կը պատկանի այր մարդուն , որ աչքերէն զատ ամբողջ դէմքը սեւ լա-թով մը կը ծածկէ : Կինը բաց երեսով կը պտըտի :

Ովկէանիոյ մէջ, նախամայր Եւայի զգեստը՝ կնոջ ամէնէն յարմար զգեստը կը նկատուի : Ֆրանսացի հեղինակը կ՝ը-սէ՝ թէ անգլիացի միսիոնարները ի զուր փորձած են Ովկէանիոյ կիները համոզել՝ թէ ամօթխածութիւնը կը պահանջէ որ հագուին : Կը յայտնէ՝ թէ դերմարդկա-յին ճիգեր թափած է Սանտուիչ կղզի-ներուն մէջ գտնուող միսիոնարները հա-մոզելու համար, թէ անմտութիւն է պա-հանջել, որ հեղձուցիչ կերպով լաթով ծածկուին այնքան գեղեցիկ մարմիններ ու մանաւանդ այնքան տաք երկրի մը մէջ, ուր երբեմն, աւազուտքին վրայ , ա-րեւուն ջերմութենէն եփած փուկեր կը գտնուին : Հեղինակը կ՝ըսէ՝ թէ ցաւով տեսած է, որ իր ճիգերը արդիւնք չեն տը-ւած եւ պատճառը հասկցած է միայն այն ատեն, երբ իմացած է, որ այդ յարգելի ու սուրբ միսիոնարները Մանչեսթըրի կերպասի գործարաններու գործակալներ էին միաժամանակ : Ապա կը շեշտէ . «Եր-բեք չէի երեւակայեր, որ այնքան սերտ կապ կայ ամօթխածութեան եւ անգլիա-կան արտածողական առեւտուրին միջեւ» :

Զբօսաշրջիկ — հեղինակը Փարիզ վե-րադարձին ,փափաքած է ներկայ գտնուիլ Օփերայի պաշտօնական պարահանդէ-դէսին : « Եւ այն ատեն, կը գրէ, լոյսի ովկէանոսի մը մէջ տեսայ ծփալը սպի-տակ ուսերու եւ փայլուն կուրծքերու : Եւ համոզուեցայ՝ թէ անոնց վրայ նա-ւաբեկուելէ ու ջախջախուելէ աւելի հա-ճելի բան չկայ » :

Վ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ մօտ ատենէն լոյս պիտի տեսնէ պարսիկ երիտասարդ մտաւորա-կան Ապատ Ալի Սալեհի «Պատմութիւն կերտած քրիստոնեայ հայրենակիցներ » խորագրով գիրքը, նուիրուած՝ Միրզա Մելքոն Խանի, Եփրեմ Խան Ասրիրէկ-եանի, Յովհաննէս Խան Մասեհեանի եւ ասորի՝ Ֆարամարզ Լիսենկովի :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ թղթատարութեան եւ հաղորդակցութեան ընդհանուր տնօրէ-նութիւնը, պաշտօնագրով մը շնորհաւո-րած է երիտասարդ արուեստագիտուհի Այտա Թաշճեանը, 1964ին, Փարիզի «Ֆի-լաթեք» նամակադրոշմներու միջազգային ցուցահանդէսին մէջ իր ստեղծագործու-թեանց գտած յաջողութեան առթիւ :

Ընդհանուր տնօրէնութիւնը, այս պաշ-տօնագրին հետ Այտա Թաշճեանի յանձ-նած է նաեւ Փարիզի վերոյիշեալ ցուցա-հանդէսի կազմակերպիչ յանձնախումբին կողմէ զրկուած շնորհաւորական գիրը եւ պրոնզէ շքանշանը :

Պուքրէշի մէջ լոյս տեսնող «Մակա-զին » շաբաթերթը եւս իր վերջին հա-մարներէն մէկուն մէջ ներկայացուցած է հայազգի արուեստագիտուհիին վերջին ութ ստեղծագործութիւնները — Ռումա-նիոյ պտուղներու նամակադրոշմները :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Գերմանական Մշակութա-յին Կեդրոնին նախաձեռնութեամբ , վեր-ջերս կազմակերպուած է աշակերտական նկարներու ցուցահանդէս մը, որուն մաս-նակցած է նաեւ Համազգային Փալան-ճեան ճեմարանը : Դատական կազմը , բաղկացած երկու Գերմանացիներէ եւ ե-րեք Լիբանանցիներէ , տրամադրուած երեսուն մրցանակներուն տասը հատը յատկացուցած է Համազգայինի ճեմարա-նի աշակերտներու գործերուն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (165)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Գրիգոր չկրցաւ երկար ժամանակ զմայ-լիլ այդ տեսարանին վրայ, իր ուշադրու-թիւնը բերդին կռնակը դրաւեց : Հոն բերդին մօտիկ բարձր բլուրներ կը ցըց-ուէին, ու բլուրները խոր փոսով մը միայն կը բաժնուէին բերդէն :

— Յարձակումը այս կողմէն սպասելու է. — ըսաւ բլուրը դիտելով :

— Այո՛, — պատասխանեց Տոպոյ, — եւ արեւելեան կողմէն. բայց պարիսպնե-րը հոս աւելի զօրաւոր են եւ չորս մեծա-գոյն թնդանօթները այս կողմը զետեղ-ուած են :

Բանտի ամրոցին քով ձիէն իջնելով սանձը Քրիստափոր զինակիրին նետեց ը-սելով.

— Ախոռ տար :

Բանտի ամրոցին վրայ ելան ուր մեծ թնդանօթ մը, չորս ծանր թնդանօթներ ու քսանի չափ մօրուքաւոր թնդանօթներ կեցեր էին բերաննին դէպի բլուր ուղղած :

Թնդանօթներու քով զանգրահեր խար-տեաչ թնդանօթաձիգ մը կը սորվեցնէր գիւղացիներուն :

— Երբ ես ըսեմ պոր (փոր՝ հունգարե-րէն վառօդ), այն ատեն տալ պոր. երբ ըսեմ տիւս (թիւզ – կրակ) տալ տիւս :

Գիւղացիները լուրջ դէմքով մտիկ կ՝ը-նէին վարժապետին :

Տոպոյ ժպտեցաւ :

— Քունթակ մայսթըր Ֆայրիխ : Վէն սի սակս ՊՈՐ, տան պէքոմմէն սի քայնէ փուլվըր, վայլ տաս ՊՈՐ քայն փուլվըր իսթ, սոնտէրն վայն : (Այսինքն. Կութըն թակ — զոր Տոպոյ Քունթակ կը հնչէր. — Բարի լոյս, վարպետ Ֆայրիխ. եթէ դուն ըսես պոր ան չի նշանակեր վառօդ, որովհետեւ պոր վառօդ չէ այլ դինի : Գիտնալու է որ Գերմանացիները փ – պ հակառակ կը հնչեն, իսկ հունգարերէն վառօդին փոր կ՝ըսեն, մինչ դինիին պոր) :

Տոպոն ալ այնքան սխալ կը խօսէր գեր-մաներէնը՝ որքան թնդանօթաձիգը հուն-գերերէն. ասով հանդերձ զիրար հասկը-ցան : Ուստի ան նորէն սկսաւ.

— Երբ ես ըսեմ փոր (վառօդ), այն ա-տեն չբերես պոր (դինի), այլ փուլվըր (գերմաներէն վառօդ), քրուցիֆիքս տո-նըրվեթըր (յիշոցաձեւ բացագանչու-թիւն) :

Վերջապէս պէտք եղաւ բացատրել գիւ-ղացիներուն որ երբ վարպետ Ֆայրիխը դինի (պոր) ուզէ, վառօդ պէտք է տալ իրեն, ու երբ վառօդ (փոր) ուզէ, դինի տալու են :

Հինդ գերմանացի թնդանօթաձիգներ ալ կային, զոր Տոպոյ Վիեննայէն բերել տուած էր :

— Տես այս գեղեցիկ թնդանօթը, — ը-սաւ Տոպոյ թնդանօթը շոյելով : — Գորտ կը կոչուի. երբ ասիկա կառաչել սկսի՝ Թուրքերը շուտով անձրեւ պիտի ունե-նան :

Թնդանօթը պղինձէ թափուած էր, փայլուն եւ շողշողուն. երկաթէ գօտինե-րով կաղնեփայտէ անկողին մը ունէր. ի-րապէս նստած գորտի մը կը նմանէր :

Շարունակեցին իրենց պտոյտը դէպի արեւելք. հոն ալ անկիւնին վրայ ամրոց մը կը բարձրանար : Անիկա կրիայի ետե-ւի ձախ ոտքն էր :

— Ասիկա Աղեքսանդր ամրոցն է, — ըսաւ Տոպոյ :

Գրիգոր ապշած կեցաւ :

Ամրոցէն սկսած բերդին արեւելեան կողմը զօրաւոր պարիսպ մը կ՝երկարէր. երեք մասի կտրուած՝ մանդաղի ձեւով կը գրկէր բերդին արեւելեան կողմը :

Դուրսէն ներսէն խրամ կար : Տասէն տասներկու կանգուն բարձրութիւն ու-նէր. միայն մէջտեղէն կը ցցուէր նեղ ամբարտակ մը, որ զինուորներու անցքին համար թողուած կ՝երեւէր :

— Ասիկա Արտաքին բերդն է, — բա-ցատրեց Տոպոյ : — Կրնաս արդէն տեսնել թէ արեւելեան կողմէն լերան չափ բլուր մը կը բարձրանայ անոր քովէն : Անիկա Արքայանիստն է : Անոր համար այսպէս կոչուած է որովհետեւ Ս. Ստեփանոս թագաւորը իր վրանին առջեւ նստած, անկէ կը դիտէր եկեղեցւոյ շինութիւնը : Այս բլուրը, հոս վարը, երկուքի պէտք եղաւ բաժնել :

— Հասկցայ, — Գրիգոր գլուխը շար-ժեց, — խելացի մարդ ըլլալու էր այս գործը ընել տուողը :

— Ասկէ տասը տարի առաջ Փերենի ը-նել տուած էր : Միւս ծայրն ալ ամրոց մը կայ, անիկա Պեպէք ամրոց կը կոչուի : Իսկ աշտարակը, հոն անկիւնին վրայ, թշնամին մինչեւ դուռը տեսնելու կը ծա-ռայէ, ու նաեւ անոնց վրայ կրակելու :

Պարիսպը հոն ալ, ինչպէս բոլոր չորս կողմը, կանգնաչափ բարձրացած էր. տեղ տեղ կաւը տակաւին խոնաւ էր : Այդ ցան-կապատը պարիսպին վրայ երթեւեկող-ները թշնամիին աչքերէն ծածկելու հա-մար էր :

— Հիմա եկեղեցւոյ ամրոցը երթանք, — ըսաւ Տոպոյ նորէն Գրիգորին թեւը մտնելով :

ԿԵՉԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար

Տէր եւ Տիկին Արշակ Մկրեան, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Մկրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդան Կակոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քերոբէ Նօտարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քարակէօզեան եւ զաւակը, Պ. Մարտիրոս Ադամեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վարսենիկ Թոփուզեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Վռամ Փաշայեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Գալայճեան եւ զաւակները (Քանատա), Զապունեան, Պէրպէրեան, Փապուղճեան, Շահինեան, Արիֆեան, Մկրեան, Էվէլեան, Իշխանեան, Կարապետեան եւ Գալիկեան ընտանիքները կը ծանուցանան իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ, քեռկինին եւ ազգականին՝

ՖԻԼՕՐ ԳԱՐԻՊԵԱՆ – ՓԱՇԱՅԵԱՆԻ
(Չէնկիլէրցի)

մահը :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր Չորեքշաբթի (24 Փետր.), առաւօտ ժամը 10·45ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին :

Մասնաւոր մահագդ դրկուած չըլլալով, ներկայս իբր այդ ընդունիլ :

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ Կիրակի, 28 Փետրուար, 1965, յաւարտ Ս. պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Հայրապետական պատուիրակ Տէր Սերովբէ Արք. Մանուկեան Ծայրագոյն Վարդապետութեան աստիճան պիտի շնորհէ Դիւտ Վարդապետ Նագգաշեանի :

Ձեռնադրութեան Խարտաւիլակի պաշտօնը պիտի կատարէ Երուսաղէմի Ս. Աթոռի դիւանապետ Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեան :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ ձեռնադրութեան այս բացառիկ արարողութեան :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Այս Կիրակի ժամը 15·30ին

Կը ներկայացուի

ՏԱՒՐՈՍԻ ԱՌԻՒԾԸ
(Ողբերգութիւն երգախառն 4 արար)

Հեղինակ՝ Հ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Երաժշտ. ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

UN CLIENT SERIEUX
(Comédie en un acte de G. Courteline)

LE MISANTHROPE
(1er acte) de Molière

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Բարեկենդանի առթիւ, տեղւոյս Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՈԶԿԱՏՑԻՆԵՐՈՒ

Ստացուած է քիչ քանակութեամբ Աշխատակցութեամբ Տիկին Նուրիցա Փիլիպպոսեանի եւ Ա. Կապենցի ստուար հատոր մը, 500 էջ եւ նկարազարդ :

Դիմել Բալուեան դրատուն՝
43 Բիւ Բիշէ, Փարիզ :

Գին 30 Ֆրանք, փոստի ծախքով ապահովագրեալ՝ 33·50 Ֆրանք :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28՝
Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակը համազգային ոգիով եւ վայել հանդիսութեամբ տօնելու նախանձախնդրութեամբ, Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Թեմի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը շրջանի բոլոր կազմակերպութիւնները խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ այս Ուրբաթ, ժամը 20ին, Ազգ. Առաջնորդարանի մէջ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը կը տօնուի Փարիզի մէջ, կիրակի, Փետրուար 28ին ժամը 16էն 22:

Ֆրանքեւզուիցերական սրահը
10 Ռիւ տէ Մեսաժըրի
(Մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէռ)

հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին

Կը նախագահէ

ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

Կը խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ

ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. Ժոսըլին Տիրատուրեան (երգ) Օր. Օր. Էլիան Նիկողոսեան, Մատլէն Փուշունեան (արտասանութիւն), Մկրտիչ Պօղոսեան (երգ), Տէր եւ Տիկին Վիգէն Թորոսեան (կովկասեան պարեր), եւ Նայիրի պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի:

Խնջոյք հաճելի մթնոլորտի մէջ:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Համօ Օհանջանեան սրահը :

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Նոր Սերունդը կը մասնակցի պարերով եւ խմբերգներով, խնջոյք, հայկական հաճելի մթնոլորտ, առատ կերուխում :

Մուտքը ազատ է :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարտ վեց, ժամը 9ին, Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ : Կազմակերպութեամբ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ երիտասարդաց միութեան :

Բարձր հովանաւորութեամբ թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ :

Նախագահութեամբ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետ Պ. Ե. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եկեղեցւոյ երգչախումբի կողմէ եւ կենդանի պատկեր :

Կը խօսի ԳՈՒՐԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Շանթ թատերախումբին, հինգշաբթի (Փետր. 25) իրիկունը ժամը 21ին, Սալ Մազընօ:

Կը խօսի
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական յայտագիր :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Վարդանանք եւ Բուն Բարեկենդանի տօներուն առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ, այս Կիրակի, սովորական ժամերուն, կը պատարագէ տեղւոյս հոգեւոր հովիւը, երգեցողութեամբ նորակազմ երգչախումբին :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս հինգշաբթի, Վարդանանց տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենան կրօնական հանդիսաւոր արարողութիւնք: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ 9,30ին, հոգեհանգիստ 11ին, մաղթանք հայրապետական 11,30ին:

×

Աւարայրի հերոսներուն նուիրուած հանդէս, կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան Կրթ. Մարմնի, Մարտ 7 ժամը 15ին, Ազգ. Տան մեծ հանդիսասրահին մէջ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՇԱԲԱԹ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27 ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ
22, RUE VOLTAIRE, ALFORTVILLE
ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

PÉPÉ NUNEZ

ATTRACTIONS BUFFET

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանին

Կիրակի Փետր. 28 կէսօրէ ետք, ժամը 15,30ին, Սալ Մազընոյի մէջ:

Շանթ թատերախումբը կը ներկայացնէ Սմբատ Բիւրատի

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

(չորս արար)

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Արենոյշներուն

Գործող անձինք.— Վաղ. Տէր-Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Յարութիւն Նիկողոսեան, Գ. Պապեան, Սեդա Թիւթէլեան, Յար. Արսլանեան, Հր. Արսլանեան, Յակ. Հայթայեան, Ա. Եօթնեղբայրեան, Գր. Թիւթէլեան, Փ. Մելքոնեան, Յովհ. Յակոբեան, Փիլիպպոս

Նոյն ներկայացումը կը տրուի Մարտ 7ին, կիրակի իրիկուն ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ՇԱՐՔ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ

Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակին առիթով: Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ շրջականերու Հայ Ազգ. վարչութեան :

Դասախօսութիւններ: Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ (295 Բիւ Պուալօ):

Բ. դասախօսն է Տէր Դաւիթ վրդ. Սահակեան, նիւթ ունենալով «Հայ եկեղեցւոյ դերը հայ ժողովուրդի ճակատագրին մէջ»:

Շաբաթ 27 Փետրուար, երեկոյեան ժամը 8·30ին:

Գ. եւ Դ. դասախօսութեանց մասին, մանրամասնութիւններ յետագային :

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին

Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Փառատօնը այս տարի կը լրացնէ իր քսանամեակը: Կիրակի, Մարտ 14, ժամը 14,30ին Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՈՇԻ

ի նպաստ համալսարանական ուսանողներու բուժարաններուն ուր կը դարմանուին բոլորը առանց դաւանանքի կամ ազգի խտրութեան:

Կը մասնակցին 14 ազգերու ժողովրդական խումբերը: Խօսք կ'առնէ համալսարանական բուժարաններու ընդհ. տնօրէն

ՏՈՔԹ. Տ. ՏՈՒԱՏԻ

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն ապահովել տոմսերը դիմելով Սորպոնի դռնապաններուն:

Գին.— 6, 5, 4 եւ 3 ֆրանք:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSÉE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0.30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

JEUDI 25 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10242 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNEE — N° 10.242

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՈԳԻՆ

Քրիստոնէութիւնը պաշտօնապէս պետական կրօնք դարձնող առաջին երկիրն է եղած Հայաստան, Տրդատ թագաւորի եւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի օրով, չորրորդ դարու սկիզբը : Հռոմի Մեծն Կոստանդիանոս կայսրը քառորդ դար վերջ պիտի հետեւէր Հայոց օրինակին :

Պատմական այս ճշմարտութեան ականջալուր եղան միլիոնաւոր Ֆրանսացիներ Փետրուար 20ի Շաբաթ դիշերը, երբ Փրոֆ. Օլիվիէ Քլէման Ֆրանս – Քիւլթիւրի ձայնասփիւռի կայանէն խօսեցաւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ Հայոց մասին :

Քրիստոնէութիւնը զարթօնքի նոր շրջան մը բացաւ Հայաստանի մէջ: Հեթանոսական կրօնքը փոխարինուեցաւ Աւետարանի բարոյական վեհ սկզբունքներով: Քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթի ճամբուն վրայ հսկայական քայլեր առաւ հայ ժողովուրդը :

Հողը պատրաստուած էր արդէն, երբ հինգերորդ դարուն սկիզբը Ս. Մեսրոպ հնարեց հայերէն լեզուի այբուբենը : Ու իր անմիջական աջակցին՝ Ս. Սահակ Պարթեւ Հայրապետին հետ ձեռնարկեց Ս. Գրքի թարգմանութեան, աջակցութեամբ երէց ու կրտսեր կոչուած Թարգմանիչներու մտաւորական փաղանգին :

Ոսկի տառերով քանդակուած է հինգերորդ դարը Հայոց պատմութեան մէջ, որովհետեւ այդ դարուն է, որ կերտուեցաւ մեր մշակոյթի Ոսկեդարը :

Ս. Մեսրոպ Մաշտոց եւ ընկերները Հայաստանեայց եկեղեցին ձերբազատեցին յունարէնի եւ ասորերէնի տիրապետութենէն եւ հիմը դրին մեր մշակութային անկախութեան :

Նոյն հինգերորդ դարուն ամրապընդուեցաւ նաեւ մեր կրօնական անկախութիւնը, մերժումովը Քաղկեդոնի տիեզերական ժողովի որոշումներուն՝ 451 թուականին :

Ու ճիշդ այդ օրերուն, 451 Մայիս 26ին Աւարայրի դաշտին մէջ, Արտաղ գաւառի Տղմուտ գետի ափին տեղի կ'ունենար Վարդանանց դիւցազնամարտը՝ ընդդէմ Սասանեան Յազկերտ Բ.ի հսկայ բանակին :

Յանուն խղճի, հաւատքի, կրօնքի ու հայրենիքի ազատութեան մղուած այդ դոյամարտը պիտի ամրապնդէր Հայոց քաղաքական անկախութիւնը :

Մշակութային, կրօնական ու քաղաքական երրեակ անկախութիւնները հիմնական ազդակներ դարձան ազգապահպանման : Ու հայ ժողովուրդը Ոսկեդարէն աւելի քան տասնեւհինգ դար վերջ ալ կը պահպանէ իր ազգային ինքնուրոյն գոյութիւնը, քաջաբար կուրծք տալով այն բոլոր ամեհի փոթորիկներուն, որոնք անվերջ անցան իր գլխուն վրայէն :

Քաջն Վարդան Մամիկոնեան եւ իր անձնազոհ զինակիցները Հայուն ազատ ու անկախ ապրելու, թշնամի դերակշիռ ուժերու դէմ անվախ դիմադրելու վճռակամութեամբ ոտքի հանեցին ազատատենչ Հայորդիները Հայաստանի մէկ ծայրէն միւսը եւ վաթսուն հազար կրտրիճներով ասպարէզ կարդացին Պարսից եռապատիկ թիւով եւ փիղերով պաշտպանուած հսկայ բանակին դէմ :

Դիւցազնօրէն կռուեցան ամբողջ օրը : Վարդան եւ 1036 հերոսներ նահատակուեցան յանուն ազդութեան եւ անմահացան : Փրկեցին Հայոց կրօնքին հետ նաեւ պատիւը: Ու արժանացան յաւիտենական երախտագիտութեանը հայկազնեան ազդին, որ իր եկեղեցւոյ սուրբերու կարգն է դասած զանոնք եւ ամէն տարի այս եղանակին կ'ոգեկոչէ անոնց յիշատակը հանդիսաւոր արարողութեամբ :

Վարդանանց ոգին վառ ու կենդանի կը մնայ բոլոր Հայերու կուրծքին տակ, ի սփիւռս աշխարհի :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ԿԸ ՂՐԿՈՒԻ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՄԱՍԻՆ ԿԸ ԽՕՍՈՒԻ

Սայկոնի մէջ որոշուեցաւ Զօր. Խանը շրջուն դեսպան նշանակել, որպէսզի հեռանայ երկրէն ժամանակուան մը համար: Կը կարծուի թէ այս հեռացման առթիւ, Պուտտայականները համախմբումով մը պիտի ուզեն արտայայտել իրենց համակրանքը նախկին հրամանատարին նկատմամբ : Այս լուրը անշուշտ որոշ զարմանք ալ պատճառած է, տրուած ըլլալով որ, այլ առիթներով, Պուտտայական Հաստատութիւնը նշած էր իր թշնամական վերաբերումը Զօր. Խանի դէմ : Քանիցս պահանջած էր անոր հրաժարականը եւ կը փնտռուի այս փոփոխութեան բուն պատճառը: Մինչ այդ կառավարութիւնը կը փորձէ կարգ – կանոն դնել իր գործերուն մէջ : Կը սպասուի նախարարական մասնակի փոփոխութեան մը : Հաւանական կը նկատուի, որ փոխուի Աշխատանքի նախարարը, ներկայ նախարարը մատ ունեցած ըլլալով Փետրուար 19ի պետական հարուածին մէջ: Կրնայ պատահիլ նաեւ որ պաշտօնանկ ըլլան այն նախարարները որոնք սերտ կապեր ունեցած են Խանի հետ կամ անոր կողմէ նշանակուած էին մաս կազմելու համար իր կառավարութեան :

× Նիւ Եորք Թայմզ կը գրէ թէ Հանոյի կառավարութիւնը վերջերս դիմում կատարած է Ֆրանսական կառավարութեան մօտ, որպէսզի տը Կոլ բազմապատկէ իր ճիգերը ժողով մը գումարելու համար՝ Ժընեւ: Հանոյ ըսած կ'ըլլայ .— « Քանի որ Ֆրանսա նպաստաւոր կարծիք արտայայտած է բանակցուած խաղաղութեան մը համար, տը Կոլի կառավարութիւնը պէտք է աւելի գործօն դեր մը խաղայ ժողովի մը համար :

× Իր դիմումին վրայ, Փարիզի խորհրդային դեսպանը՝ Վինոկրատով, ընդունուած է նախագահ տը Կոլի կողմէ, մօտ քսան վայրկեան: Դեսպանը ոչ մէկ յայտարարութիւն բրած է այս մասին, բայց կ'ըսուի թէ խօսած է Վիէթնամի մասին եւ գրաւոր յուշագիր մըն ալ յանձնած Ֆրանսայի նախագահին: Այդ փաստաթուղթին մէջ, Խորհ. Միութիւնը կը շեշտէ Վիէթնամի ներկայ կացութեան ծանրակշիռ բնոյթը, իր մտահոգութիւնը կը յայտնէ ամերիկեան ռմբակոծութեանց առթիւ : Խորհրդային շրջանակներու մէջ, կը հաստատուի թէ, Վիէթնամական հարցին շուրջ, Ֆրանսա եւ Խորհ. Միութիւն համակարծիք են: Երկուքն ալ միջազգային ժողով մը կ'ուզեն :

Մոսկուայի Իզվեստիային համար, ամերիկեան քաղաքականութիւնը Վիէթնամի մէջ « յուսահատութեան ռազմավարութիւնն է»: Միւս կողմէ ընդունելով Ֆինլանտիոյ նախագահը՝ Քեքոնըն, Ա. նաստաս Միկոյեան ամբաստանած է Ամերիկացիները որ «զինուորական գրագրութիւններ կ'ընեն եւ ՄԱԿԵ Ուխտը կոպիտ կերպով կը բռնաբարեն » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ կեդրոնը, Զորեքշաբթի առաւօտ ժամը 1ին, ծերանոց մը հրոյ ճարագ եղած է եւ 21ի վրայ 15 ծեր ողջ – ողջ այրած են : Վեց ուրիշներ կը խնամուին հիւանդանոց մը: Յարդ ծանօթ չէ այս հրդեհին պատճառը, ոչ ալ կը հասկըցուի թէ ինչո՞ւ այդքան ուշ լուր տրուած է հրշէջներուն :

ԴԷՊԻ ՇԻՔԱԿՕ ճամբայ ելած են վեց «վրիժառուներ» որոնք որոշած են սպաննել Մալքըմ Իքսի ոճրագործները: Ոստիկանութիւնը իր պաշտպանութեան տակ առած է Էլիճա Մոհամէտ «մարգարէն» , որու մասին կ'ըսուի թէ գործուած ոճիրին «ուղեղն է»: Միւս կողմէ սպաննուած սեւ պարագլուխին կողմնակիցներու հակայարձակումի անցած են: Հրդեհներ կը ծագին ամէն կողմ : Հարլէմի մէջ աղանդին մզկիթը եւ կեդրոնավայրը քանդուած են :

ԴԱՄԱՍԿՈՍՆ մէջ Գնդ. Հաքիմի հրացանազարկ եղած է եւ Ամերիկահպատակ Սուրիացի Աթասի կախուած է: Երկուքն ալ «խոստովանած » էին թէ Պէյրութի ամերիկեան դեսպանատան ծախած են խորհրդային նոր թնդանօթի մը տասը ռումբերը: Ամերիկեան Արտաքին նախարարութիւնը կը խորհի միջոցներ ձեռք առնել Դամասկոսի այս հապճեպ գործունէութեան դէմ, շեշտելով թէ Աթասիի խոստովանութիւնները չարչարանքներով ձեռք ձգուած են :

ԽԱՐԹՈՒՄԻ մէջ, ոստիկանները արտասուաբեր ռումբեր գործած են ձախերու մէկ ցոյցը ցրուելու համար , կառավարութեան դէմ , որ աջ հոսանքին կը պատկանի :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ դերման դեսպանին համաձայն, վարչապետ Կոսիգին կրնայ ընդունիլ Պոն երթալ : Թուականը յայտնի չէ :

ՍԱՆԹԱ ՄՈՆԻՔԱՅԻ մէջ (Քալիֆորնիա) մեռած է Սթան Լօրէլ, զոհ սրտի տագնապի մը: Ծնած 1890. Լօրէլ եւ Հարտի (մեռած ութ տարի առաջ) հարիւրաւոր ժապաւէններ պատրաստած էին: Իր ընկերոջ մահէն ի վեր, Լօրէլ ոչ մէկ հրապարակային ելոյթ ունեցած էր :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը՝ Վալթէր Ուլպրիխթ Ազաքսանդրիա հասաւ Զորեքշաբթի օր :

ԵԿԱՄՈՒՏԻ յայտարարութիւններու վերջին թուականն է Մարտ չորս, փոխանակ Փետրուար 28ի: Այս առթիւ կը յիշեցուի որ յայտարարութիւնները ձրի առաքումի դրութիւն չեն վայելեր եւ պէտք է դրոշմաթուղթ դնել :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ «սիրտը առնելու» համար Ճոնսըն Հառիմանը զրկած է Թել–Ավիվ, մինչ վարչապետ Էշքոլ շրջապտոյտ մը կը պատրաստէ արեւմտեան Եւրոպա :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ կառավարութիւնը համամիտ կը թուի ամերիկեան եւ խորհրդային միացեալ միջամտութեան մը Կիպրոսի հարցին համար : Այս կարծիքը կը յայտնուի արտաքին նախկին նախարար՝ Էրքինի մէկ յայտարարութեան մէջ զոր հրատարակած է Միլիէթ թերթը:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՅԻ ընդհ. քարտուղար՝ Ապտէլ Խալէք Հասունա Գահիրէէն Նոր Տէլհի մեկնած է ուր, հնդկական կառավարութեան հրաւէրով, երկու շաբաթ պիտի մնայ :

ՌԱԲԲՈՒՆԱՊԵՏ ՔԱՓԼԱՆ յայտարարած է թէ կաթողիկէ Եկեղեցին նոր լեզու մը կը գործածէ հրէականութեան նրկատմամբ: Քափլան շեշտած է « ինչ որ շահեկան է այն է որ Տիեզերական Ժողովը անդրադարձած է վերջապէս որ ժամանակը եկած է մաքրելու Հրեաները կարգ մը անարդար եւ անհիմն մեղադրանքներէ : Բայց ինչ որ աւելի հետաքրքրական է, կաթողիկէութեան նոր տեսակէտն է հրէականութեան հանդէպ, իբրեւ կրօնք նկատուած : Այսօր կ'ընդունուի կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ, որ հրէութիւնը դարերով պահպանած է աստուածային գերազանցութիւնը » :

ՈՒԹ ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐ 250 քիլոմեթր քալած են, Քոնկոյի մէջ, անօթի – ծարաւ : Այս է եղած ահաւոր ոդիսականը զոր ապրած են այս Եւրոպացիները, որոնք առջի օր Լէոփոլտվիլ հասան :

ՔՈՒՎ ՏԸ ՄԻՒՐՎԻԼ Փարիզ վերադարձաւ Զորեքշաբթի օր: Ներկայ պիտի ըլլար նոյն առաւօտեան Նախարարաց Խորհուրդին եւ զեկուցում տար նախագահ Ճոնսընի հետ ունեցած խօսակցութեանց մասին :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ եւ Կիպրոս առեւտրական համաձայնագիր մը ստորագրած են որ կ'եռապատկէ փոխանակութիւնները :

ՊԼՊՈՒԼՆ ԱՒԱՐԱՅՐԻ

Ո՞նց գաս, իմ լուսնակ, հեզիկ ու հանդարտ
Համասփիւռ լուսովդ ի լեռ, ձոր եւ արտ,
Եւ ի Նահապետս, որ մրտօք մոլար
Գիշերաժամիկ ժուռ գամ յԱւարայր ,
Ուր քաջ ու աննըման հարք մեր Հայկազունք
Ընկան զետ հրսկայ, կանգնեցան զուարթունք .
Միթէ գա՞ս սրփռել ոսկերաց սրբրոց
Զիւնափայլ ամպէդ ոսկեթել ծածկոց ,
Թէ ճերմակ ճակտիդ՝ թէպէտ եւ պայծառ
Քաջացս արենէն կապե՞ս կարմիր վառ .
Թէ լրռիկ – մընջիկ ափշի՞ս տակաւին ,
Թէ ի՞նչպէս ընկաւ Վարդանն ահագին ,
Մահու սեւ ըստուերն ի սիրտ թրշնամեաց,
Զհոգին ձրգելով յերկին առ Աստուած :
Դու այլ, ո՛վ Տրդմուտ, տրտում ու արիւնոտ ,
Որ լալով ոլրիս ի մէջ շամբերուդ :
Եւ հովիկդ, որ գաս ի Մակուայ քարէն
Կամ ի ծեր Մասեաց սրբրազան սարէն:
Դու այլ ինձ նրման դողդող եւ երեր
Թոյլ թեւոք անցնիս սարեր ու ձորեր ,
Անտառէ անտառ, տերեւէ տերեւ
Կոծկոծելով գաս ի դաշտիս վերեւ,
Զայս մաշած շընչիս վերջին հառաչանք
Զրգել ի Հայոց սրրտից արձագանգ :
Ո՛հ դու բարեկամ այրած սրրտերու ,
Խօսնակ ցիշերոյ, հոգեակ վարդերու ,
Երգէ՛ պրլպուլիկդ, երգէ՛ ի սարէդ .
Զանմահ քաջքն Հայոց երգէ՛ հոգւոյս հետ .
Թադէի Վանուց ձէնիկդ ինձ դիպաւ ,
Սրրտիկս, որ ի խաչն էր կիպ, թունդ առաւ .
Ի խաչին թեւէն թրռայ ու հասայ ,
Գրտայ զքեզ ի դաշտ քաջին Վարդանայ :
Պրլպո՛ւլ, քեզ համար մեր հարքն ասացին .
Թէ չէ հաւ՝ պրլպուլ մեր Աւարայրին ,
Եզիշեայ հոգեակն է քաղցրացրուցիկ ,
Որ զՎարդան ի վարդըն տեսնու կարմրիկ ,
Զրմեռն յանապատ կու գնայ կայ ի լաց,
Գարունն յԱրտազ գայ ի թուփ վարդենեաց ,
Եոգել ու կանչել յԵզիշէին ձայն
Թէ պատասխանիկ մ՛արդեօք տայ Վարդան :
Թէ կիսահոգի պրլպուլիս նրման
Զէնիկս հասնի ձեզ, որդի՛ք Թորգոմեան,
Որդի՛ք, որոնց հարք քաջք ու առաքինիք
Լրցուցին զդաշտեր, զրրքեր ու զերկինք.
Թէ ի ծով սրտիդ կաթիլ մ՛արունիկ
Կայ թէ Հայ աղբիւրըն կամ Պահլաւիկ,
Թէ զփառքն հայրենեաց ձեզ այլ զրրէք փառս ,
Հետ Նահապետիս ելէք ի յԱրտազ :

Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՅՍՕՐ

(Գ. եւ վերջին մաս)

ԼՈՒԾՈՒՄԸ ՔԱՅԼ ԱՌ ՔԱՅԼ

Հակադիր ուժերու պետական եւ քաղաքական շահերը, Մերձաւոր Արեւելքի այս անկիւնին մէջ, իրենց հունը չգտան եւ հայկական հարցի լուծման ճամբաները կնճռոտեցան: Մերձաւոր Արեւելքն ալ իր խաղաղութիւնը չկրցաւ գտնել եւ ներքին հրաբուխի մը ազդանշաններով՝ տագնապը երբեմն կը դրսեւորուի եւ երբեմն ալ ժամանակաւոր դադար մը կը ստանայ: Սակայն քաղաքական աշխարհը այդ տագնապը կ'ապրի եւ մտահոգ է այդ խառնարանով, որ շատ յաճախ համաձայնութիւններն ու հակադրութիւնները վերի վայր կ'ընէ՝ նոր ընդհարումներու թատերաբեմ դառնալով:

Այդ հրաբուխի պայթման բարձրագոյն գագաթը, դժբախտաբար, Հայաստանն է: Ու մինչեւ որ չմարի հրաբուխի խառնարանի բերանը, այդ երկրամասերը իրենց բնականոն խաղաղութիւնը պիտի չկրնան գտնել:

Դարէ մը աւելի տեւող պատերազմներու, հաշտութիւններու եւ հակամարտ շահերու պատմական անժխտելի հաստատումները այս պատկերը կը պարզեն քաղաքական աշխարհին առջեւ:

Այսօր, նոյն ճանապարհի վրայ, հայկական հարցի լուծումով միայն կարելի պիտի ըլլայ Մերձաւոր Արեւելքի հրաբուխը մարել:

Բայց Հայ Դատի ամբողջական լուծումը, ինչպէս ըսինք, բարդ պայմաններու վերացումին կը կարօտի: Շահադրգռուող կողմերը շատ են եւ անոնց շահերու համադրութիւնը անհրաժեշտ է, որպէսզի լուծում մը գտնուի Հայկական Հարցի մէկ մասին, կամ ամբողջութեան:

Իրողութիւններու այս պատկերին առջեւ հայ ժողովուրդը ստիպուած է քանի մը հանգրուաններով հետապնդել Հայ Դատը:

Առաջին ու հիմնական խնդիրներէն մէկը Թուրքիոյ բռնագրաւած հողերու ազատագրումն է: Այդ հողերու խնդիրն է, որ միջազգային ատեաններէն անցաւ 1878էն սկսեալ եւ կոչուեցաւ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ:

Այս տարի Մէկ Միլիոնէ աւելի նահատակներու յիսնամեակն է, եւ երբ ամբողջ Հայութիւնը կը խոնարհի անոնց անթաղ շիրիմներուն առջեւ, իր հայրենի հողերուն վերադարձը կը պահանջէ Թուրքիայէն եւ աշխարհէն, Հայութիւնը այս վճռական կամքէն ու հրամայական պահանջէն պիտի չնահանջէ երբեք:

Հայկական ամբողջական հարցը իր մասունք բանիներն ունի:

Կովկասեան սահմաններուն մէջ ալ մենք Հայկական Դատ մը ունինք: Ղարաբաղի, Նախիջեւանի եւ Ախալքալաքի շրջանները եւ անոնց վրայ բնակած Հայութիւնը ներկայ Հայաստանի անմիջական մասերը կը կազմեն եւ սակայն մինչեւ այսօր այդ խնդիրը իր լուծումը չը գտաւ, խնդիր մը, որ կապուած է Խորհրդային Միութեան, Ադրբէյջանի, Վրաստանի եւ Խորհրդային Հայաստանի պետական ներքին յարաբերութիւններուն հետ: Հայ ժողովուրդը այդ պահանջը ունեցած է 45 տարիներէ ի վեր եւ ունի այսօր ալ: Այդ հողամասերու խնդիրը կրնար լուծուիլ ասկէ առաջ, կրնայ լուծուիլ թուականէս ետքը, բոլորովին անկախ հայկական ընդհ. հարցէն: Բայց Ապրիլեան Եղեռնի եւ Նահատակներու այս յիսնամեակը միայն Թուրքիոյ հետ կապ ունի եւ հետեւաբար՝ կովկասեան հայկական հողամասերու խնդիրը, օրակարգի վրայ մնալով հանդերձ, Թուրքիայէն հայկական հողերու պահանջին չի զուգորդուիր:

Վերոյիշեալ խնդիրները իրարմէ անջատ հարցեր են, որոնք իրարմէ տարբեր պատճառաբանութեամբ Հայկական Դատին մաս կը կազմեն: Հայ ժողովուրդը կովկասեան հողամասերու խնդիրը կըրնայ կրկին սեղանի վրայ դնել, երբ պատեհ առիթը ներկայանայ, եւ պահանջել որ Խորհրդային Միութիւնը խաղաղութեամբ իրագործէ այդ հողաշերտերու միացումը ներկայ Հայաստանին:

Ու ապա կայ Խորհրդային Հայաստանի անկախութեան խնդիրը, որ ինքնին կորիզն ու բանալին է հայկական պետական ամբողջականութեան: Հայ ժողովուրդին եւ Խորհրդային Հայաստանի վարիչներուն ծանօթ է, թէ 1919էն սկըսած Հ. Յ. Դաշնակցութեան քաղաքական իտէալը եղած է Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի ստեղծումը: Ու այդպէս ալ կը մնայ Դաշնակցութիւնը եւ կը հետապընդէ այդ գերագոյն նպատակի իրականացումը:

Բայց 1965 թուականը, այս տարի, արեան կապերով կապուած է Թրքահայաստանի հայրենի հողերու ազատագրութեան դատին, արիւնալի դատ մը, որ միջազգային ատեաններով քննուած է: Հայութիւնը, այսօր, իր հայրենի հողերը կը պահանջէ, արդարութեան պահանջ մը, որ ահա տասնամեակներէ ի վեր կը ծանրանայ մարդկութեան խղճին վրայ, որպէս արեան գինը ժողովուրդի մը:

Հայկական պահանջներու մէկ մասի լուծումը կը նպաստէ միւս խնդիրներու լուծումին, նոյնիսկ ամբողջական լուծումին: Բայց քաղաքական կնճռոտ պայմանները կրնան հարկադրել գոհանալ խնդրի մէկ մասնակի կարգադրութեամբ, սպասելով նպաստաւոր պայմաններու:

Հայկական Դատի ամբողջականութեան համար Սեւրի դաշնագրով սահմանագրծուած երկրամասի ազատագրումը առաջնահերթ խնդիրն է մեր դատին: Հայ ժողովուրդը այս դատը պիտի հետապնդէ թէ՛ յուսալից եւ թէ՛ անյոյս օրերուն:

Արեւելքի եւ արեւմուտքի մեծ պետութիւնները կը շոյեն Թուրքիան, ապահովելով անոր սահմաններուն ամբողջականութիւնը, ինչ որ կը նշանակէ հրապարակային պատասխան մը հայկական պահանջներուն: Այս բացասական դիրքորոշումը, սակայն, պատմութեան ընթացքը չի կրնար փոխել վերջնականօրէն: Հայը վարժուած է բազմաթիւ յուսախաբութիւններ ապրելու: Ազատագրուող ազգերու մէջ թերեւս ամէնէն փորձառուն է միջազգային խաղերու տխուր հետեւանքները փաստօրէն հաստատելու:

1965ի տարին Հայութիւնը պիտի վերանորոգէ իր ուխտը նահատակներու յիշատակին առթիւ ու իր պահանջը արդարութեան՝ պիտի ներկայացնէ մարդկութեան:

Միամիտ չենք կարծելու թէ երկինքէն երկու խնձոր պիտի իյնայ մեր գրպանը, բայց փորձառութիւնն ունինք ըսելու թէ Պերլինի ժողովէն մինչեւ այսօր, ութսունութ տարիներու ընթացքին, հակառակ բոլոր դժբախտութիւններուն, բաւական ճամբայ կտրած է հայ ժողովուրդը հաւատալու համար թէ աստիճանաբար պիտի հասնի իր վերջնական նպատակին:

Հայաստանի հանրապետութեան գոյութիւնը միայն բաւական է հաստատելու, թէ պատմութեան ընթացքը ԴԱՐՁԱԿԷՏ ՄԸ ստեղծած է Հայութեան ի նպաստ: Հայաստանը իր անկախութեան երկուքուկէս տարուան շրջանին, միջազգային կեանքին մէջ տէրը հանդիսացաւ հայկական ամբողջական դատին: Ներկայ Հայաստանը, պահելով հանդերձ հանրապետութեան մը գոյութիւնը, անկախ չէ միջազգային իր արտայայտութիւններուն մէջ:

Մեր դատի հետապնդման բնական ճամբան այն պիտի ըլլար, որ ներկայ Հայաստանը խօսէր միջազգային բեմերուն վրայ, եւ տէրը հանդիսանար հայ ժողովուրդի բոլոր պահանջներուն: Բայց, երբ խօսք կ'ըլլայ հայկական հողերու մասին, Թուրքիոյ արտաքին նախարարին պատասխան տուողը կ'ըլլայ Մոսկուան, յայտարարելով թէ Թուրքիայէն հողային որեւէ պահանջ չունի: Անշուշտ այս յայտարարութիւնը ի հաշիւ Հայաստանին կ'արձանագրուի:

Եթէ Հայաստանը լուռ է եւ հարկադրաբար լուռ ալ պիտի մնայ 1965ի պատմական թուականին, հայ ժողովուրդը, որ հնարաւորութիւն ունի, պիտի ծանօթացնէ մեր դատը, պիտի պահանջէ մէկ միլիոն նահատակներու արեան գինը, յանուն ամբողջ Հայութեան, Խորհրդային Հայաստանի երկու միլիոն Հայն ալ մէջը հաշուելով:

Համազգային այս բաղձանքը վէճ չի վերցներ:

Վիճելու եւ պառակտելու տրամադրութիւն չունի հայ ժողովուրդը: Մեր կեանքի սովորական վէճերը ու քննադատական արտայայտութիւնները թողունք սովորական առօրեային:

Միակամ ու միասնական, երբ Հայութեան ամբողջական շահը կը պահանջէ:

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԵԱԼԹԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ

(1945 ՓԵՏՐՈՒԱՐ – 1965 ՓԵՏՐՈՒԱՐ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

ՓՈՔՐ ԱԶԳԵՐՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Հապա ի՞նչ ըսել այն ձեւին համար, որով Ռուսերը կը խօսէին փոքր ազգերու իրաւունքներու մասին: Խորհրդաժողովի առաջին նիստէն յետոյ տեղի ունեցած հացկերոյթի ընթացքին, Վիշինսկի Զարլըզ Պոլէնին ըսաւ՝ որ Խորհրդային Միութիւնը փոքր ազգերուն երբեք իրաւունք պիտի չտար որ դատէին Մեծ Պետութեանց գործերը:

Աւելի լուսաբանող է խօսակցութիւնը որ տեղի ունեցաւ Լեհաստանի շուրջ, եւ շատ զբաղեցուց խորհրդաժողովը: Ռուսերու կողմէ բառին իսկական առումով մորթուած հազարաւոր լեհ զինուորներու դիակներով լեցուն Քաթինի նշանաւոր գերեզմաններու երեւան հանուելուն յաջորդ օրը, Լոնտոնի լեհական տարագիր կառավարութիւնը յանդգնեցաւ Միջազգային Կարմիր Խաչի կողմէ քննութիւն պահանջել: Կրեմլին՝ անմիջապէս խզեց անոր հետ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները: Ատիկա եղաւ 1943ի Ապրիլին: Յետագային, երբ խորհրդային զօրքերը լեհական Լուպլին քաղաքը գրաւեցին, հոն՝ իրենց բարեկամ կառավարութիւն մը հաստատեցին: Այսպէսով, Եալթայի խորհրդաժողովի օրերուն, լեհական երկու կառավարութիւններ կային. — մէկ հատ արեւմտասէր եւ մէկ հատ ալ ռուսասէր եւ երկուքը՝ իրարու թշնամի:

ԼԵՀԱԿԱՆ ՍԱԳԸ

Լեհական սահմաններու համար խօսակցութեանց ընթացքին, խորհրդաժողովը համաձայնեցաւ դէպի արեւելք «Քըրզըն գիծ» անունով ծանօթ գծին շուրջ լեհ ղեկավարութեան համամտութիւնը առնելու վերապահութեամբ: Դէպի արեւմուտք, Սթալին առաջարկեց Օտէր եւ Նայշէ գետերու գիծը: Բայց Զըրչիլ չափազանց գտաւ ասիկա եւ ը-

ԹՈՒԼԲԵՐԱՆ ԿԻՆԸ

Հայր Լափալիւթ կ'անիծէր տիկին Լափալիւթն ալ, Քլիւնիի կնիկներն ալ եւ աշխարհի բոլոր շատախօս կնիկները:

Քլիւնիի գիւղապետը, օգնականները, հարցաքննիչ դատաւորը, ոստիկանները կը սպասէին դատաւորին ժամանումին:

Ժամը չորսուկէսին, դատախազը, հետը ունենալով հարցաքննիչ դատաւոր մը եւ գրագիր մը, կը ժամանէր Քլիւնի: Հայր Լափալիւթը հանեցին բանտէն եւ բերին դատախազին առջեւ:

Մինչեւ այն ատեն ծերունի այդեպանը բաւական հանդարտ երեւցած էր, կարելի էր մինչեւ իսկ ենթադրել թէ խելքը չէր հասներ թէ ի՞նչ ծանր վիճակի մէջ էր: Բայց երբ մէկէն ի մէկ ինքզինքը գըտաւ դատախազին առջեւ, անհանգիստ եղաւ, ինքզինքը կորսնցուց:

Երբ դատախազը արտասանեց սա խօսքերը, «Լափալիւթ, մարդասպանութիւն մը ըրած ես» աչքերը չորս բացաւ, իրր թէ չհասկնար:

— Մարդասպանութիւն մը ըրած ես, կրկնեց դատախազը, սպաննած ես...

— Տէր դատաւոր, մանիէն մը սպաննեցի:

— Սպաննեցի՞ր, կը խոստովանիս:

— Կը խոստովանիմ, տէր դատաւոր:

— Այդ մարդը քեզի գրգռե՞ց:

— Ինծի կոտոշ ըրաւ:

Բազմաթիւ ծանրաբարոյ անձեր հազիւ հազ կրնային զսպել իրենց ծիծաղը: Պէտք է ըսել թէ Հայր Լափալիւթի դէմքն ալ ծիծաղաշարժ էր:

— Ի՞նչպէս ըրիր որ այս մարդը սպաննեցիր, հարցուց հարցաքննիչը:

— Մայնիէնը, տէր դատաւոր:

— Շատ լաւ, մայնիէնը թող ըլլայ, պատասխանէ:

— Բահս ձեռքս էր, վերցուցի եւ շէնքով շնորհքով հարուած մը տուի մայնիէնի գլխուն:

Ներկաները սարսուռ մը զգացին:

— Ամէն մարդ դիտէ, տէր դատաւոր, թէ ես չար մէկը չեմ: Կ'երդնում, որ առաջին անգամն է ասանկ բան մը կը պատահի:

Ալ ասանգամ ամէն մարդ խնդաց:

— Ոճիրին վայրը պէտք է երթանք, ըսաւ հարցաքննիչը, եւ պէտք է մայնիէնի մարմինը դրուած տեղէն հանենք:

Երկու ոստիկաններ շրջապատեցին ամբաստանեալը, եւ ամէնքը միասին պաշտօնատունէն դուրս ելան:

Աղմկարար բազմութիւն մը ուղեկից եղաւ անոնց մինչեւ այդին:

— Հո՞ս սպաննեցիր մայնիէն, հարցուցին ծերունիին:

— Այո:

— Հիմա, ցոյց տուր թաղած տեղդ:

Հայր Լափալիւթ, միշտ երկու ոստիկաններով շրջապատուած, մտաւ իր այդին. ետեւէն կ'երթային դատաւորն եւ Քլիւնիի մեծաւորները: Քանի մը քայլ առնելէ ետք, կեցաւ, ըսելով.

— Հոս է:

Ամբոխը սարսռեցաւ եւ շրջապատեց փոսը: Մարդ մը, ձեռքը բրիչ մը, յառաջ անցաւ եւ սկսաւ հողը պեղել: Հինգ վայրկեան անցաւ, արդէն բաւական լայն եւ խոր ծակ մը բացուած էր, բայց դեռ բան մը երեւան չէր ելած: Ընդհանրապէս դատաւորները հանդարտ բնաւորութիւն ունին, բայց պէտք է ըսել որ այս անգամ անոնք ալ անհամբերութեան նշաններ սկսան ցոյց տալ:

— Շատ անօգուտ աշխատանք կ'ընեմ, ըսաւ պեղողը, աղէկ կը տեսնեմ որ բան չկայ:

Ընդհանուր դժգոհութիւն յառաջ եկաւ:

— Լափալիւթ, ըսաւ հարցաքննիչը, հոս չէ՞ որ թաղեցիր քու զոհդ:

— Թողութիւն կը խնդրեմ, տէր, հոս տեղ է:

— Բայց կը տեսնես որ բան մը չեն գտներ:

— Դարձեալ թողութիւն կը խնդրեմ, տէր դատաւոր, բաւական ատեն է որ պեղողը մայնիէնը հողէն հանեց:

— Է, այս մարդը խենթ է, գոչեց դատաւորը:

Իսկ ծերունին ամենայն հանդարտութեամբ գետին ծռեցաւ եւ հողին վրայէն վերցուց ահագին խխունջ մը, որուն վիրաւորուած մարմինը իր խեցեմորթ պատեանէն դուրս կ'ելլէր:

— Ահա կը տեսնէք, որ սուտ չեմ խօսած, ըսաւ, իրաւ որ հոս թաղեցի անիկա:

— Լափալիւթ, միթէ կը յանդգնի՞ս խնդալ արդարութեան վրայ:

— Տէր դատախազ, իմ կեանքի ընթացքին, Հայր Լափալիւթ որ խեղճ մարդ մըն է, յարգած է միշտ իր երկրին օրէնքները եւ արդարութիւնը, ինչպէս նաեւ անոնք որ կը ներկայացնեն օրէնքն ու արդարութիւնը:

— Վերջապէս, ըսէ, ո՞ւր թաղեցիր սպաննած մարդդ:

— Ի՞նչ, ես մա՞րդ սպաննած եմ, ա՞հ պարոններ, ի՞նչպէս կրնաք այդպիսի բան մը ձեր միտքէն անցընել: Ինչպէս պատիւ ունեցայ դիտել տալու նաեւ ոստիկանապետին, մայնիէն մը սպաննեցի, որ ա՞հաւասիկ:

Բազմութիւնը խնդաց:

— Պարոններ, ըսաւ այն ատեն Քլիւնիի գիւղապետը դառնալով դատաւորներուն, պէտք է ըսեմ որ Քլիւնիի մէջ տեղական բարբառով մայնիէն կը կոչուին խխունջը եւ անոր զանազան տեսակները:

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ

(4 – Շար.)

սաւ՝ թէ ճիշդ չէ որ «լեհական սաղը չափէն աւելի կշտացնենք գերմանական սընունդով, այն աստիճան՝ որ դժուարամարսութենէ ճաթի »: Ռուզվէլթ ալ համաձայն եղաւ հետը :

Երբ խորհրդաժողովը հասաւ այն հարցին, թէ ո՞վ պիտի կառավարէր Լեհաստանը, երկու հակադիր դիրքեր առաջարկուեցան : Ռուսերուն համաձայն, բաւական պիտի ըլլար «Լուպլինի կառավարութեան վրայ աւելցնել լեհացի դաղթականներու հանրապետական մէկ քանի ղեկավարներ »:

Արեւմտեաններուն համաձայն, լեհական ներկայ կառավարութիւնը պէտք է վերակազմուէր ու դառնար բոլորովին ներկայացուցչական, հիմնուած՝ Լեհաստանի հանրապետական բոլոր ուժերուն վրայ, միասին հաշուելով նաեւ արտասահման գտնուող հանրապետական ղեկավարները : « Նոր կառավարութեան նպատակը պիտի ըլլար՝ ազատ ընտրութեանց կատարումը » :

Անվերջանալի վիճաբանութենէ յետոյ, յանգեցան հետեւեալ որոշման :

« Ներկայիս Լեհաստանի մէջ գործող առժամեայ կառավարութիւնը պիտի վերակազմուի աւելի լայն ժողովրդավարական հիմերու վրայ, մասնակցութեամբը արտասահման գտնուող հանրապետական ղեկավարներու » :

Մոլոթովին պարտականութիւն տրուեցաւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի դեսպաններուն եւ լեհ ղեկավարներուն հետ հարկ եղած բանակցութիւնները վարել :

Ռուզվէլթ հարցուց անոր՝ թէ ո՞րքան ժամանակ պէտք պիտի ըլլայ Լեհաստանի մէջ ընտրութեանց կազմակերպման համար : Եւ Մոլոթով հաւաստեց՝ թէ մէկ ամիսը բաւական էր : Միամիտ նախագահը գոհացած՝ ըսաւ .

« Կը փափաքիմ՝ որ այս ընտրութիւնները Կեսարի կնոջ պէս անխոցելի ըլլան»:

Հրաշալի անմեղութիւն : Սթալին ուղածը յաջողցուց, այսինքն, Լուպլինի յանձնախումբը իբրեւ կառավարութեան հիմ ճանչցուեցաւ : Ամիս մը ետք, Լեհաստանի կացութիւնը Զըրչիլին կը ստիպէր Ռուզվէլթին գրել .

« Մեծ ձախողութեան մը առջեւ կը գտնուինք, մեր համաձայնութեանց ամբողջական փլուզման մը առջեւ »:

Եւ անոր կը թելադրէր՝ որ միասին հակազդեն : Բայց, Ռուզվէլթ մահամերձ էր այն ատեն : Միայն, բողոքի հեռագիր մը ղրկեց Սթալինին : Մէկ քանի օր ետք, 1945 Ապրիլ 12ին, իմացուեցաւ՝ թէ լեհական գաղտնի բանակի բոլոր ղեկավարները եւ ոչ - համայնավար բոլոր քաղաքագէտները անհետացած են : Ռուսերը զանոնք «բարեկամական խօսակցութեան » մը հրաւիրած են իրենց քայլերը համադրելու համար եւ անոնք այդ ժամադրութեան դացած են Վարշաւիոյ մէկ արուարձանին մէջ : Յաջորդ օրը բանտարկուած գտնուած են Մոսկուայի մէջ:

Այսպէսով՝ Համայնավարները բացարձակ գերիշխող մնացին Լեհաստանի մէջ:

ՄԻԻՍ ՀԱՐՑԵՐԸ

Եալթայի խորհրդաժողովին մէջ խօսեցան ուրիշ շատ մը հարցերու մասին ալ — Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Արժանթինի : Խօսեցան նաեւ Ֆրանսայի ու տը Կոլի մասին, զոր միայն Զըրչիլը պաշտպանեց, Մինչդեռ, Սթալին, շատ քիչ կարեւորութիւն կուտար անոր : Եւ խորհրդաժողովը աւարտեցաւ զեղումներով եւ յաւիտենական բարեկամութեան հաւաստիքներով : « Թայմ » ամերիկեան պարբերականը իր ընթերցողներուն կը հաւաստէր, թէ «Պատերազմին նման՝ խաղաղութեան մէջ ալ Երեք Մեծերու գործակցութեան մասին գոյութիւն ունեցող ամէն կասկած փարատեցաւ »:

Տարի մը վերջ, 1946 Փետրուար 5ին, Զըրչիլ, որ վարչապետ չէր այլեւս, — Միացեալ Նահանգներու Ֆուլթըն քաղաքին մէջ արտասանեց իր նշանաւոր ճառը, որ կը հաստատէր՝ թէ «Ռուսերը բռնի ուժէն աւելի ոչ մէկ բանի վրայ կը հիանան եւ զինուորական տկարութենէ աւելի քիչ ոչինչ կը յարգեն » :

Ու անգլիախօս ժողովուրդները կը հրաւիրէր ստիպողաբար միանալու, փառասիրութեան եւ արկածախնդրութեան ամէն փորձ չէզոքացնելու համար :

Հազուադէպօրէն այսքան մեծ յոյս մը այսքան արագ հերքուած է :

Ա. Ֆ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԱՆԻ ՆԿԱՐԻՉԸ

Մեսրոպ Մաշտոց Մատենադարանի ձեռագիրներուն մէջ, Աստղիկ Գէորգեան այս վերջերը գտաւ շահեկան վաւերաթուղթ մը, — 560 տարի առաջ Վանայ լճին մօտ Սուխարա վանքին մէջ աշխատեր է Ներսէս անունով պատանի մը, 14 – 15 տարեկան, որ նկարազարդեր է բազմաթիւ ձեռագիրներ : Ձեռագրի ստուար հատոր մը գեղազարդելու ժամանակ, պայմանական նկարներէ զատ՝ Ներսէս գծագրեր է նաեւ հանելուկ մը եւ լուսանցքին վրայ գրեր է . «Երեք աղուէս եւ երեք ականջ, եւ ամէն մէկուն երկու ականջ»: Յիշատակարանին մէջ ձեռագիր ընդօրինակողը կ՝աւելցնէ . « Եւ բարեմիտ պատանի Ներսէս ծաղկողը յիշեցէք »:

Ներսէսը եղակի դէմք մը չէ : Հին Հայաստանի դրչութեան կեդրոններուն մէջ « ծաղկողներու արուեստը» կը սորվեցնէին փոքր տարիքէն սկսեալ : Այսպէս տասնեւհինգ տարեկան պատանիներ ոչ միայն կ՝ընդօրինակէին ստուար հատորներ, այլեւ կը գեղազարդէին : Հազարաւոր ձեռագիրներու պատրաստութեան մէջ ուրեմն իրենց բաժինն ունին բազմաթիւ պատանիներ, մեզմէ հարիւրաւոր տարիներ առաջ, — ատոնցմէ մէկն է Ներսէսը :

ՓՐՈՖ. Ռ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Երեւանի բժշկական Հիմնարկութեան դահլիճին մէջ տօնուեցաւ վիրաբոյժ Ռուբէն Պարոնեանի յոբելեանը, իր ծննդեան 70ամեակին առթիւ :

Ծաղկեփունջ, շուշան ու մեխակ, ու ծափահարութիւն :

Յոբելենական հանդէսին մասնակցեցաւ Վրաստանի առողջապահական նախարարութեան եւ վիրաբուժական ընկերութեան ներկայացուցիչը : Մեծարանքի ճառեր խօսեցան Հայաստանի նկարիչներու եւ կերպարուեստի ներկայացուցիչները, իւրաքանչիւրը ընծայ բերելով իրենց պատրաստած կտաւները, ինչպէս նաեւ մետաղէ եւ խեցեղէնէ ծաղկամաններ, սափորներ եւ գեղարուեստական առարկաներ : Երեւանի 3րդ հիւանդանոցի վիրաբուժական աշխատակիցները նուիրեցին իւղաներկ կտաւ մը, « Հին Գիւմրին » : Հայաստանի վիրաբոյժներու ընկերութիւնը յոբելեարը ընտրեց ընկերութեան պատուաւոր անդամ :

Վիրաբոյժ Ռուբէն Պարոնեանի անունը ծանօթ է ոչ միայն Հայաստանի մէջ, այլ եւ մինչեւ Մոսկուա, Լենինգրատ, Վրաստան եւ Ադրբէջան, Դոնբաս եւ Սարատով :

ԱԿՈՒՄԲԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Էջմիածնի շրջանին մէջ վերին Խաթունարխ գիւղն ալ ունեցաւ իր ակումբի շէնքը, տուֆ քարէ եւ երկյարկանի, — ընթերցարանով, գրադարանով, խաղարանով եւ այլ յարմարութիւններով օժտուած :

Ակումբը ունի նաեւ 350 աթոռով դահլիճ մը, ուր կատարուեցաւ բացման հանդէսը : Ներկայ էին բազմաթիւ հիւրեր մօտիկ գիւղերէ, շրջանին կեդրոնէն եւ մայրաքաղաքէն :

Հաւաքական տնտեսութեան նախագահը Վ. Պօղոսեան կատարեց բացումը : Յետոյ Հայթաղ գիւղին կողմէ Ս. Մաչանեան, ծանօթ գրող Ս. Խանզատեան, նկարիչ Է. Իսաբէկեանի եւ ուրիշներ գնահատանքի խօսքեր արտասանեցին :

Ակումբի վարչութեան կողմէ նուէրներ տրուեցան շինարարներուն՝ Ս. Յովհաննիսեանի եւ Մ. Խաչատրեանի : Ամէնէն ետքը, վարագոյրը բացուեցաւ եւ Հայաստանի երգի ու պարի կազմը, ղեկավարութեամբ վաստակաւոր արուեստագէտ Թ. Ալթունեանի, գեղարուեստական վայելք մը ընծայեց ներկաներուն :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԳԵՐՈՒ ԱՐՏԱԾՈՒՄ

Հայաստանի բազմագոյն գորգերը մեծ հետաքրքրութիւն գտած են արտասահմանի մէջ : Մասնաւորաբար Անգլիոյ, Իտալիոյ, Շուէտի, Նորվեկիոյ մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն գնողները : Անցեալ տարի ծրագրուած էր ղրկել հինգ հազար քառակուսի մեթր, ընդհակառակն ղրկուած է եօթը հազար քառակուսի մեթր : Սպառած ըլլալով հայկական զարդանը կարներ կրող այդ գորգերը, ըստ ապըսպրանքի՝ այս տարի պիտի ղրկուին 14 հազար քառակուսի մեթր «Երեւան», «Լոռի», «Սեւան», «Անի» կոչուած գորգեր :

« Հայգորգ » ընկերութիւնը, իր տասներկու մասնաճիւղերուն օժանդակութեամբ, Լայփցիկի միջազգային տօնավաճառ ղրկած է գորգի տասը նոր նմոյշներ : Ծրագրուած է գորգ պատրաստել նաեւ Թեհրանի, Իզմիրի, Զաղրէպի, Լօզանի գորգի ցուցահանդէս - տօնավաճառներուն համար :

ՀՈՒՆԳԱՐԱՑԻ ՀԻՒՐԵՐ

Հունգարիոյ ընկերվարական - բանուորական կուսակցութեան պատուիրակները Երեւան հասան, եւ առաջին առթիւ այցելեցին Մեսրոպ Մաշտոց մատենադարանը եւ քոնեակի գործարանը, յետոյ Էջմիածին՝ տեսնելու համար հայկական հին ճարտարապետութեան յուշարձանները :

Հունգարական պատուիրակութեան նախագահը, Ֆրիդիշ Պույան, իր ընկերներով ներկայացաւ Հայաստանի կոմունիստ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի պաշտօնատունը, ուր տեսակցութիւն մը ունեցաւ երկրորդ քարտուղար Յովհ. Բաղդասարեանի հետ : Այս հանդիպումին ներկայ էր նաեւ Գ. Տէր - Ղազարեանց, Վ. Աւետիսեան, Մ. Խարազեան, Վ. Կրիւչկով եւ Գորբավոչ :

Հիւրերը հրաւիրուած էին նաեւ Սպենդիարեան օփերայի մէջ «Անուշ»ի ներկայացման :

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԽԱՐԻՍԽԷՆ ՀԵՌՈՒ», պատմուածքներ հեղինակ Ա. Դարեան : Պէյրութ, 1964 :

ՋԱՀԵՐԹ, համանուագ, հինգ շարժումով, շեփորեց Ժագ Ս. Յակոբեան, Պէյրութ, 1964 :

ԲԱԳԻՆ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, թիւ երկու, Փետրուար 1965, Պէյրութ, Լիբանան :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (166)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Աղեքսանդրի ամրոցէն քանի մը քայլ միայն հեռու Գրիգորին առջեւ երկու հսկայ շէնքեր ցցուած էին : Վանքի նման շէնք մը, ու անոր միացած հսկայական եկեղեցիի մը կէսը :

Եկեղեցւոյ աշտարակներէն մէկը տակաւին կանգուն էր : (Առաջ չորս աշտարակ ունէր) : Դրան վրայ խորաքանդակներ, ու դրան քարէ բարաւորին վրայ քանդակուած մեծկակ ծաղիկներ ու կոտրտած դէմքով սուրբերու արձաններ : Բայց ի՞նչ տեսակ եկեղեցի էր ան, որ հաւատացեալներու տեղ հողով լեցուած էր, զանգակներու տեղ թնդանօթներ ունէր իր աշտարակին վրայ, ու երգեհոնի ձայնին տեղ թնդանօթի որոտումները մահուան երգի ձայներ կը հնչեցնէին :

Եկեղեցւոյ կողերուն վրայ բլուր բարձրացուած էր եւ այդ բլրան վրայ այծեր կ՝արածէին : Կողմնակի, կամարազարդ մուտք մը կար որուն քարերը մրոտած էին :

— Վառօդը հոս կը պահուի՞, — հարցուց Գրիգոր :

— Եկուր եւ տես թէ որքան զինամթերք ամբարուած է հոս :

— Ասիկա աւանդատունը եղած ըլլալու էր :

— Այո՛ : Զոր է ու վառօդը պահելու յարմար տեղ :

— Մեղք էր այս եկեղեցին...

— Ես ալ կը մեղքնամ : Բայց կրնայ ըլլալ որ ճիշդ ասով ազատենք բերդը : Աւելի լաւ է որ այսպէս ըլլայ քան թէ Ալլահ փառաւորուի մէջը :

Ներս մտան : Տեղը աւելի դինետան մը կը նմանէր քան թէ աւանդատան : Ամէն կողմը սեւ տակառներով լեցուն էր :

— Ո՛րքան շատ, զարմացաւ Գրիգոր :

— Շատ, — ժպտեցաւ Տոպոյ : — Երկուհարիւր տակառէն աւելի : Բոլոր վառօրը հոս կը պահեմ :

— Մէ՞կ տեղ միայն : Եթէ յանկարծ պայթի :

— Անկարելի է : Դրան առջեւ միշտ պահակ կեցած է : Ինձմէ զատ ոչ ոք բանալի ունի : Մեքչէիէն եւ ծերունի Շուքանէն դուրս մարդ չի կրնար ներս մտնել : Արեւու մտնելէն մինչեւ ելլելը ոչ մէկուն կու տամ բանալին :

Գրիգոր պատուհանին նայեցաւ : Կապարէ շրջանակով մանր, կլոր ապակիներով շինուած էին պատուհանները ու երեք կարգ ճաղերով պաշտպանուած :

Դրան դիմաց, ուր մեղմ լոյս մը միայն կը սփռուէր, մեծդի կլոր տաշտ մը կար մինչեւ բերանը վառօդով լեցուն :

Գրիգոր ափ մը առաւ ու յետոյ մէջը հոսեցուց :

— Ասիկա, — ըսաւ, — թնդանօթի համար է :

— Հրացաններու համար շինուածը աւելի փոքր ամաններու մէջ կը պահեմ, — պատասխանեց Տոպոյ :

— Հո՞ս շինուած է թէ Վիեննայի մէջ :

— Հոս ալ, Վիեննա ալ :

— Հոստեղինը ի՞նչ խառնուրդ ունի :

— Երեք քառորդը ազրորակ է, իսկ մնացած քառորդը ծծումբ եւ ածուխ :

— Փափո՞ւկ թէ պինդ ածուխ :

— Փափուկ :

Ամէնէն լաւն է : Բայց ես քանի մը դզալ ածուխ աւելի կը դնեմ քան ուրիշներ :

Տաշտին վերեւ, սեւցած պատին վրայ, աղտոտած ու պատոտած նկար մը կ՝երեւէր :

Միայն երկու գլուխներ կ՝երեւէին. մօրուքաւոր մելամաղձոտ դէմքով մարդ մը եւ երիտասարդ մը որ միւսին կուրծքին վրայ ծռած էր : Երկու գլուխներուն շուրջ լուսապսակի դեղին գոյները կը տեսնուէին : Վզէն վար՝ կտաւը պատռած էր ու պատին ճերմակութիւնը կ՝երեւէր նկարին տակէն :

— Ասիկա հաւանաբար խորանին պատկերն էր, — ըսաւ Տոպոյ, — թերեւս Ս. Ստեփանոս նկարել տուած է :

Աւանդատան առջեւ երկու ջաղացքներ կը դառնային. երկուքն ալ ձիեր կը դարձընէին :

Եկեղեցւոյ կողքին, կամարակապին տակ, զինուորները ձեռքի ռումբեր կը շինէին, երկու ռմբաձիգ վարպետներ կը հսկէին գործին վրայ :

Գրիգոր կեցաւ, դիտեց վառօդը ու պատրոյդը եւ գլուխը շարժեց :

— Արդեօք լաւ չե՞ն, — հարցուց Տոպոյ :

— Լաւ ըլլալու համար լաւ են, — յարեց Գրիգոր, ուսերը քաշելով, — բայց ես պիտի խնդրեմ որ այդ ամրոցին համար ուր որ ես պիտի հրամայեմ, ես կարենամ պատրաստել ռումբերը :

— Եթէ լաւագոյնը դիտես՝ ըսէ : Դուն ուսեալ մարդ ես. իսկ հոս բերդին պաշտպանութիւնը կարեւոր է եւ ոչ թէ ակնածութիւն ընելը :

— Ես լաւագոյնը դիտեմ : Այս հին ռումբերը կը չչեն, կը ցատկռտեն, կը պայթին ու վերջացաւ : Ես մէջը կորիզ կը դնեմ :

ԿԵՉԱ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ա. Վառնաճեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Վառնաճեան, Տէր եւ Տիկին Լուսարարեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՎԱՌՆԱՃԵԱՆԻ

եւ իրենց մօրաքրոջ որդւոյն՝

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահերուն քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

×

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ա. Վառնաճեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Վառնաճեան, Տէր եւ Տիկին Լուսարարեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՎԱՌՆԱՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ: Շնորհակալութիւն նաեւ Կապ. Խաչի Մարսէյլի, Պօմոնի, Սէն Ժերոմի մասնաճիւղերու ընկերուհիներուն, Բարեգործականի տիկիններուն որոնք իրենց այցելութիւններով ջանացին ամոքել իրենց վիշտը :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Սիմոն Սվազլեան եւ զաւակները, իրենց կնքահօր Օնպաշեանի նուիրուած սրահին կը նուիրեն 150 Ֆրանք, բացման տօնակատարութեան առթիւ :

ՃՇԴՈՒՄ.— Հայ. Մշ. Տան բացման առթիւ, նուիրատուներու հրատարակուած ցանկին վրայ, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրէնկիւլեան նուիրած են 3000 Ֆրանք յայտարարուած էր 1000) :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Վարժապետեանի եւ իր ամուսնոյն, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց ազգականին ողբացեալ Մարգրիտ Պէտէլեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ բարեպաշտ ազգայիններէ.—

Տէր եւ Տիկին Զատիկ Ալթունեան եւ Աղաւնի Յակոբեան իրենց ծնողաց հոգւոցն ի յիշատակ Պօմոնի Դպրաց Դասուն՝ հինգ տոլար, տեղւոյս Աղքատախնամին՝ հինգ տոլար եւ քահանայ հօր մէկ տոլար: Տիկին Պրժեան եկեղեցւոյս պայծառութեան համար տասը Ֆրանք, Տիկին Կիւզալ Պետոյեան եկեղեցւոյս տասը Ֆր. :

Ողբացեալ Սարգիս Չէօրէքճեանի թաղման առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի.— Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քիւրտօղլեան, եկեղեցւոյս՝ քսան : Աբրահամ Մանկասարեան (Ս. Ժէռոմէն), եկեղեցւոյս տասը: Ատամնաբոյժ եղբարք, Յարութիւն եւ Պաղտասար Դաւիթեան եկեղեցւոյս՝ քսան Ֆրանք :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի՝ օրուան յատուկ հանդիսաւոր արարողութիւնով կը կատարուին Սրբոց Վարդանանց Զօրավարաց պատերազմին պատմական, ազգային եւ կրօնական տօնը. Հայրապետական Մագթանիք՝ Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին անուանակոչութեան առիթով. եւ Հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին :

× Եկեղեցիին հայերէնի դասընթացքը, չէնքի բարեզարդումի պատճառով կիսամսեակ մը ընդհատուած, վերսկսած է եւ կանոնաւորաբար կ'աւանդուի Դշ. եւ Ուր. օրեր, ուսուցչութեամբ Տիկին Ս. Թորոսեանի, ժամը 18–21, Բարեգործականի սրահին մէջ, 5 Բիւ Փափէռ :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւարայրի հերոսներուն նուիրուած հանդէս, կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան Կրթ. Մարմնի, Մարտ 7 ժամը 15ին, Ազգ. Տան մեծ հանդիսաւորահին մէջ:

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ Կիրակի, 28 Փետրուար, 1965, յաւարտ Ս. պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Հայրապետական պատուիրակ Տէր Սերովբէ Արք. Մանուկեան Ծայրագոյն Վարդապետութեան աստիճան պիտի շնորհէ Գիւտ Վարդապետ Նազգաշեանի :

Ձեռնադրութեան Խարտաւիլակի պաշտօնը պիտի կատարէ Երուսաղէմի Ս. Աթոռի դիւանապետ Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեան :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ ձեռնադրութեան այս բացառիկ արարողութեան :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակը համազգային ոգիով եւ վայել հանդիսութեամբ տօնելու նախանձախնդրութեամբ, Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Թեմի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը շրջանի բոլոր կազմակերպութիւնները խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ այս Ուրբաթ, ժամը 20ին, Ազգ. Առաջնորդարանի մէջ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը կը տօնուի Փարիզի մէջ, կիրակի, Փետրուար 28ին ժամը 16էն 22:

Ֆրանքեւզուիցերական սրահը
10 Ռիւ տէ Մեսաժըրի
(Մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէռ)
հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ.
Շրջ. Կոմիտէին
Կը նախագահէ

ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

Կը խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ

ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. Ժոսըլին Տիրատուրեան (երգ) Օր. Օր. Էլիան Նիկողոսեան, Մատլէն Փուշունեան (արտասանութիւն), Մկրտիչ Պօղոսեան (երգ), Տէր եւ Տիկին Վիգէն Թորոսեան (կովկասեան պարեր), եւ Նայիրի պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի:

Խնջոյք հաճելի մթնոլորտի մէջ:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Համօ Օհանջանեան սրահը :

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Նոր Սերունդը կը մասնակցի պարերով եւ խմբերգներով, խնջոյք, հայկական հաճելի մթնոլորտ, առատ կերուխում :

Մուտքը ազատ է :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Այս Կիրակի ժամը 15·30ին

Կը ներկայացուի
ՏԱՒՐՈՍԻ ԱՌԻՒԾԸ
(Ողբերգութիւն երգախառն 4 արար)

Հեղինակ՝ Հ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Երաժշտ. ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

UN CLIENT SERIEUX
(Comédie en un acte de G. Courteline)

LE MISANTHROPE
(1er acte) de Molière

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարտ վեց, ժամը 9ին, Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ : Կազմակերպութեամբ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ երիտասարդաց միութեան :

Բարձր հովանաւորութեամբ թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹԸՌԵԱՆԻ :

Նախագահութեամբ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետ Պ. Ե. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եկեղեցւոյ երգչախումբի կողմէ եւ կենդանի պատկեր :

Կը խօսի ԳՈՒՐԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանին

Կիրակի Փետր. 28 կէսօրէ ետք, ժամը 15,30ին, Սալ Մազընոյի մէջ:

Շանթ թատերախումբը կը ներկայացնէ Սմբատ Բիւրատի

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

(չորս արար)

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Արենոյշներուն

Գործող անձինք.— Վաղ. Տէր-Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Յարութիւն Նիկողոսեան, Գ. Պապեան, Սեդա Թիւթէլեան, Յար. Արսլանեան, Հր. Արսլանեան, Յակ. Հայթայեան, Ա. Եօթնեղբայրեան, Գր. Թիւթէլեան, Փ. Մելքոնեան, Յովհ. Յակոբեան, Փիլիպպոս

Նոյն ներկայացումը կը տրուի Մարտ 7ին, կիրակի իրիկուն ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՇԱԲԱԹ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27 ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ
22, RUE VOLTAIRE, ALFORTVILLE
ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

PÉPÉ NUNEZ

ATTRACTIONS BUFFET

34ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած, Փարիզի շրջանի, սկաուտներուն, գայլիկներուն, երէցներուն, խմբապետներուն եւ խմբապետուհիներու կողմէ:

Կիրակի, Մարտ 7 կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Պիտի ներկայացուի սկաուտական գունաւոր ֆիլմ մը ճէմպօրիէն եւ սկաուտական կեանքը :

Երգախառն ներկայացումներ գայլիկներու կողմէ հայկական պարեր եւ երգեր, սկաուտներուն եւ գայլիկներու կողմէ թատերական ներկայացում՝ հայերէն :

Փարիզի շրջանի հայ արիներուն նուագախումբը պիտի նուագէ հայկական եւ սկաուտական եղանակներ :

Սկաուտական պարեր եւ խաղեր, արտասանութիւններ հայերէն :

ՄՈՒՏՔ 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ ՊԻԻՖԷ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Բարեկենդանի առթիւ, տեղւոյս Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Վարդանանք եւ Բուն Բարեկենդանի տօներուն առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ, այս Կիրակի, սովորական ժամերուն, կը պատարագէ տեղւոյս հոգեւոր հովիւը, երգեցողութեամբ նորակազմ երգչախումբին :

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Կը հրաւիրուին Ռոմանի ընկերները :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ
Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՊԱՏ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին

Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝
Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0.30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

VENDREDI 26 FÉVRIER 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10243 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.243

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԱՐԱՅՐԷՆ ՎԵՐՋ

Հայաստան իր աշխարհագրական դիրքով կռուախնձոր եւ քաւութեան նոխազ է եղած իր հզօր, աշխարհակալ հարեւաններուն միջեւ, իր դարաւոր պատմութեան բոլոր շրջաններուն :

Իմաստուններու այն խօսքը թէ՝ «պատմութիւնը կրկնութիւն է», կամ «արեւի տակ նոր բան չկայ» ճշդիւ կը պատշաճի մեր անցեալ ու ներկայ կեանքին :

Արեւելք – արեւմուտք հակամարտութիւնը, որ այսօր, այնքան կը մտատանջէ մարդկութիւնը, զոյութիւն ունէր հինգերորդ դարուն, երբ ո՛չ Ռուսիա կար եւ ոչ՝ Ամերիկա աշխարհի երեսին :

Կային սակայն Հայաստան եւ Հայութիւն, իրրեւ դրացի ունենալով արեւելքէն Պարսիկները, արեւմուտքէն Բիւզանդական կայսրութիւնը :

Հայաստան աքցանի մէջ առնուած էր այս երկու թշնամի պետութեանց կողմէ, ճիշդ ինչպէս 1920ի Դեկտեմբեր 2ին ինկաւ բոլշեւիկեան մուրճին եւ թրքական սալին մէջտեղ :

Քրիստոնեայ Բիւզանդիոն կ՝ուզէր իր ծիրին մէջ առնել Հայաստանը եւ յունական օրթոտոքս դաւանանքը պարտադրել Հայերուն :

Զրադաշտական Պարսկաստան կ՝ուզէր մազդէական կրօնքին ենթարկել Հայութիւնը :

Աշխարհակալ երկու պետութիւններն ալ կ՝ուզէին տէր դառնալ մեր երկիր դրախտավայրին եւ ընդմիշտ ձուլել Հայութիւնը իրենց մէջ :

Հայերը մէկ դարէ ի վեր քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք էին հռչակած, երբ 387ին Սասանեան Պարսիկներու մայրաքաղաք Տիզբոնի մէջ Բիւզանդիոնի կայսր Թէոտոս Մեծ եւ Շապուհ Գ. համաձայնագիր կնքեցին իրարու միջեւ բաժնելու համար Հայաստանը :

Պարսիկները ստացան առիւծի բաժինը, Բիւզանդացիներուն ձգելով հայկական հողամասերու մէկ քառորդը միայն :

Երկու տարի վերջ, Հայոց թագաւոր արշակ Գ. հրաժարեցաւ իր իրաւունքներէն արեւմտեան Հայաստանի վրայ, որ դարձաւ բիւզանդական նահանգ մը :

Իսկ արեւելեան Հայաստանի մէջ Հայոց թագաւորները իշխանութեան գլուխ մնացին մինչեւ 428, երբ Արտաշէս Դ. թագաւորի դահագրկումով վերջ դտաւ Արշակունեաց թագաւորութիւնը :

Պարսիկները Վռամ Ե.ի օրով Հայաստանի մարզպան կարգեցին Վեհմիհբշապուհը եւ մեր երկիրը բոլորեց խաղաղ շրջան մը :

Սակայն երբ իրեն յաջորդեց Յազկերտ Բ. (440 – 457), նոր մարզպանը՝ նենգամիտ Միհրներսեհ՝ դաժան միջոցներու դիմեց արեւի եւ կրակի պաշտամունքը պարտադրելու համար Հայերուն :

Անխուսափելի դարձաւ պատերազմը Պարսից դէմ : Հայոց նախարարները պատգամաւորութիւն մը դրկեցին Բիւզանդիոն (Պոլիս) Մարկիանոս կայսեր օգնութիւնը խնդրելու համար : Սակայն մերժուեցան :

Մարզպան Վասակ Սիւնի հակառակ էր Պարսից դէմ կռուելու եւ Աւարայրի ճակատամարտին ատեն անցաւ թշնամիին կողմը :

Սպարապետ Վարդան Մամիկոնեան եւ ընկերները կռուեցան առիւծի պէս, սարսափի մատնելով Պարսից ահռելի բանակը :

Հայրենասէր նախարարներն ու քաջամարտիկ զինուորները իրենց սուրբ արիւնով ներկեցին Աւարայրի դաշտը :

Իրենց նահատակութեամբ բարոյական մեծ յաղթանակ մը տարին թշնամիին վրայ եւ հայրենասիրութեան կրակը արծարծեցին Հայութեան հոգիին մէջ :

Զինուորական պարտութիւնը աւելի հրահրեց կռուելու սէրը վերապրողներուն մէջ :

Քաջ Վարդանի եղբօրորդին Վահան Մամիկոնեան վեր առաւ Աւարայրի մէջ ինկած սպարապետին սուրը եւ տարիներով կռիւ մղեց Պարսիկներուն դէմ, իր հաւատարիմ զինուորներով :

Աւարայրէն երեսուներեք տարի վերջ, 484ին Պարսից Վաղարշ թագաւորը պարտաւորուեցաւ դաշնագիր կնքել Վահան Մամիկոնեանի հետ՝ Նուարսակի մէջ, Խոյի մօտ :

Հայերը ինքնավարութիւն ստացան : Վահան Մամիկոնեան դարձաւ մարզպան եւ հանդիսաւոր մուտք գործեց Դուին, ուր գոհաբանական մեծ հանդէսներ կատարուեցան եւ հայրենաշունչ ճառ մը խօսեցաւ Յովհան Մանդակունի կաթողիկոսը :

Պարսիկները այլեւս չյանդգնեցան նեղել Հայերը եւ կապտել անոնց կրօնական ազատութիւնը :

Վարդանի կէս ձգած գործը իր լրումին հասցուց Վահան Մամիկոնեան :

Նուարսակի յաղթական դաշնագիրը պսակումն եղաւ Աւարայրի դիւցազնական ճակատամարտին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԷՆ ՎԻԷԹՆԱՄ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ ԿՈՒԶԵՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻԼ

Տը Կոլ – Վինոկրատով տեսակցութենէն ետք, տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի հերթական Նախարարաց Խորհուրդը, որմէ ետք Ալէն Փէյրըֆիթ հաղորդեց տրուած որոշումները :

Տեղեկատուութեան նախարարը յայտնեց թէ Ֆրանսա եւ Խորհ. Միութիւն համաձայն են խորհրդակցելու, նախաձեռնութիւնն ստաձնելու համար միջազգային ժողովի մը, Վիէթնամի կացութիւնը քննելու համար եւ յանգելու խաղաղութեան Ասիոյ Հարաւ – Արեւելեան շրջանը : Փարիզ եւ Մոսկուա համամիտ են, ուրեմն, ժողովի մը գումարման, կը մնայ սակայն դիտնալ թէ ի՞նչ ձեւ պիտի առնէ այդ հանդիպումը : Կը կարծուի թէ Մոսկուա նախապայման մը դրած է.— Ուոշինկթըն պէտք է դադրեցնէ ռմբակոծութիւնները 17րդ զուգահեռականին հիւսիսը : Ֆրանսայի դիրքը տարբեր է՝ բանակցութիւն առանց որեւէ նախապայմանի : Ծանօթ է որ Չինաստան ալ կը մերժէ կլոր սեղանի մը շուրջ նստիլ ցորչափ Ամերիկա չէ պարպած հարաւային Վիէթնամը : Կը թուի թէ Մոսկուա աւելի ճկուն է այս հարցին մէջ եւ հակառակ ձայնասփիւռին, մամուլին եւ մառեշալ Մալինովսկիի ազդարարութեանց ու ըսպառնալիքներուն, կ՝ուզէ հաւատարիմ մնալ խաղաղ համակեցութեան իր քաղաքականութեան : Յատկանշական կը նկատուի նաեւ որ Խորհ. Միութիւնը նախընտրած ըլլայ իր ծրագիրը պարզել Ֆրանսայի քան Մեծն Բրիտանիոյ, որու Արտաքին նախարարը՝ Թոմփսըն, քանի մը օր առաջ, ընդունուած էր Կրոմիքոյի կողմէ : Ֆրանսայի դիմելով, խորհրդային կառավարութիւնը խօսակից մը կը փնտռէ ոչ թէ իրաւարար մը կամ միջնորդ մը :

Ֆրանսայի նախարարաց խորհուրդի որոշումները պաշտօնական խորհրդածութեանց առիթ չեն տուած տակաւին, Ուոշինկթընի մէջ : Ամերիկեան կարծիքն այն է սակայն թէ կարգ մը պայմաններ պէտք է լրանան եւ համայնավարները պէտք է նախ դադրեցնեն Վիէթնամի յարձակումը : Առանց զինադուլի ժողով մը անընդունելի է :

Լոնտոնի մէջ շատ զարմացած են խորհրդային առաջարկէն (Ֆրանսայի հետ խորհրդակցելու) :

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարն ալ՝ Ու Թան նոր կոչ մը ըրած է միջազգային ժողովի մը համար :

Օրը Օրին

ՅԱՌԱ՞Ջ Կ՚ԵՐԹԱՆՔ ԹԷ ԵՏ...

— Վազգէն Վեհափառը ըսաւ թէ «գոնէ որոշ հարցերու շուրջ հայ ժողովուրդը պէտք է ըլլայ մէկ սիրտ, մէկ հոգի...» :

— Խորէն Վեհափառը յայտարարեց թէ հայ ժողովուրդը ո՛ւր ալ գտնուի, ի՛նչ դասի ալ պատկանի, մէկ է եւ անբաժանելի ...

— Վեհափառը ողջունեց քաջն Անդրանիկը, ի դիմաց Հայաստանի Հայութեան, իբրեւ «զինուոր ազատութեան եւ պաշտպան հաւատոյ եւ հայրենեաց» :

— Պատրիարքը հայրենաշունչ քարոզ մը տուաւ եւ ըսաւ թէ եղեռնի յիսնամեակին առթիւ կուսակցական, հատուածական տարակարծութիւններն ու բանավէները պէտք է վերջ գտնեն ...

— Առաջնորդ Սրբազան Հայրը սաստեց այն Հայերը, որոնք «հայրենիքի թշնամի» կը յայտարարեն իրենցմէ տարբեր տեսակէտ ունեցող իրենց եղբայրները ...

— Հայր Սուրբը յատկապէս դիտել տուաւ թէ աշխարհի մէջ Հայաստանը չսիրող Հայ չկար ...

— Տէր Հայրը Սէր, Միութիւն եւ Համերաշխութիւն յանձնարարեց՝ Աւետարանէն խօսքեր քաղելով ...

Սպասեցէ՛ք, սպասեցէ՛ք, թող քանի մը տարի եւս տեւէ այս նորելուկ կղերապաշտութիւնը եւ թերթերը պիտի գրեն..

— Սարկաւագը ըսաւ որ ...

— Տիրացուն աւելցուց որ ...

— Լուսարարը բացատրեց թէ ...

— Ժամկոչը շեշտեց որ ...

Բայց, ո՛չ մէկ թերթ պիտի հետաքրքրուի որակեալ մտաւորականին — աշխարհականին — խորհուրդներով, «քարոզ»ներով, սաստերով եւ տեսութիւններով :

Ո՛չ ոք պիտի հարցնէ .

— Աղէ՛կ, բայց կուսակցութիւնն՞երը ինչ տեսակէտ ունին այդ մասին... Մեր բարձր մտաւորականութի՞ւնը ինչ կ՛ըսէ.

Ընդհակառակն, պիտի հարցնենք իրարու.

— Թաղական խորհուրդին ատենապետին հետ ալ տեսնուեցա՞ք Ուիլսընեան սահմաններու խնդրոյն շուրջ ...

— Եկեղեցասէր Տիկնանցը համաձա՞յն է որ եռագոյնը պարզենք ...

— Դպրաց Դասը թոյլ պիտի տա՞յ որ Սեւռի Դաշնագրին վրայ պնդենք ...

— Ժամկո՞չը ի՞նչ մեկնութիւն կուտայ ...

×

Եկեր հասեր ենք 1965 թուականը՝ Լոյսի քարքարուտ ճանապարհին վրայ մեր ոտքերը արիւնելով, բայց, կարծես, փորձ մը կը կատարենք նորէն խաւարը վերադառնալու :

Եւ կը սպասենք որ 1965ին ալ ազգին աշխարհական գործերը վարեն ու շիտակ ճամբան մեզի ցոյց տան խոյր ու վեղար, թագ ու փակեղ, վակաս ու արտախուրակ, լանջախաչ ու պանակէ, բազպան ու գօտի, սքեմ ու փիլոն, շապիկ ու շուրջառ կրողները :

— Վարդապետն ասաց ...

Ուրեմն, շիտակ է :

Մեր չհաւնած Թուրքը քառասուն տարի առաջ իր կղերին ազդարարեց մզկիթէն դուրս չնայիլ, մենք քայլ առ քայլ ետ կ՚երթանք մինչեւ վաթսունական թուականները :

Պիտի չզարմանամ եթէ, օր մըն ալ, Միացեալ Ազգերու պաշտօնատունէն ներս դրկենք մեր զոյգ Կաթողիկոսները թեւ թեւի, որպէսզի աշխարհի բոլոր աշխարհականները մեր վրայ խնդացնենք եւ հարցընել տանք անոնց .

— Այս ժողովուրդը հարիւր տարի առաջ ալ իր ճակատագիրը յանձնած է եղեր իր հոգեւորական դասուն ... Մտաւորականութիւն չունի՞... Ի՛նչ խելք են ...

×

Ուրիշ ցաւալի երեւոյթ մըն ալ ենթադրել կուտայ լսողին թէ հայ ժողովուրդը սկսած է իրարու հետ շփոթել պատշան յարգանքն ու չինավայել քծինքը :

Աս ի՛նչ տիտղոսներ են որ կը շռայլուին զոյգ վեհափառներուն, Արքեպիսկոպոսներուն, Եպիսկոպոսներուն, Վարդապետներուն, Աբեղաներուն, Քահանաներուն, Սարկաւագներուն :

Եւ օրը քանի՛ անգամ, միեւնոյն լուրին, միեւնոյն նիւթին, միեւնոյն յօդուածին, միեւնոյն հացկերոյթին մէջ :

— Գերապատիւ Սրբազան Հայրը սեղանը օրհնեց ... Գերապատիւ Սրբազան հայրը ճաշեց... Գերապատիւ Սրբազան Հայրը ոտքի ելաւ ... Գերապատիւ Սրբազան հայրը նստաւ ...

Յօդուածի մը մէջ համբեցի տասնը չորս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Վեհափառ Կաթողիկոս ձեւը :

Անգլիոյ պահպանողական Թայմզն անգամ Վեհապետին տիտղոսը կը յիշէ ... տարին մէկ կամ երկու անգամ միայն : Իսկ սովորական լուրերու ատեն կ՚ըսէ — Թագուհին :

×

Կարծեմ նոր օրերու այս կղերապետական մարգանքներն են որ շփացուցած են մեր հոգեւորականները, որոնցմէ մէկը կը պահանջէ .

— Եկեղեցիին վարչական եւ տնտեսական խնդիրներն ալ մեզի յանձնուելու են ... Դուք մի՛ խառնուիք ...

Յառա՞ջ կ՚երթանք թէ ետ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՆԻ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ խորհրդային վարչապետ՝ Կոսիգին պաշտօնապէս հրաւիրուած է Դաշնակցային Գերմանիա :

ՆԱՍՐ ընդունեցաւ արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը՝ Ուլպրիխթ : Այս առթիւ ծանր միջադէպ մը պատահած է արեւմտեան Գերմանիոյ մամուլի թղթակիցներուն հետ : Եգիպտական կառավարութիւնը, ընդառաջ երթալով արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութեանց դիմումին, ետ առած է տասնեակ մը արեւմտ. գերմանացի լրագրողներու քարթերը : Դաշնակցային Հանրապետութեան Գահիրէի դեսպանը բուռն բողոք մը բարձրացուցած է, մինչ Պոնի մէջ կը յայտարարեն թէ եգիպտական որոշումը դէմ է Եգիպտոսի չէզոքութեան քաղաքականութեան :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ միակ կուսակցութեան ԷՖԷԼ – ԷՆ կեդրոնական կոմիտէի նիստին, Պեն Պելլա յայտարարած է .— «Այլեւս կրնանք մաքրագործումը իրագործել : Թղթածրարները պատրաստ են : Կը մնայ ձեւը եւ թուականները որոշել» :

ԻՏԱԼԻՈՅ զանազան քաղաքներու մէջ, մօտ երկու հարիւր հոգի ձերբակալուած ու Միլանօ փոխադրուած են : Ծայրայեղ – աջ զանազան շարժումներովու կը պատկանին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՏԱՃԱՐ

Տաճարները կը խորտակին. սակայն ոչի՛նչ ու ո՛չ ոք կրնայ խեղդել խունկն ու խորանը խորտակած տաճարին :

Խորտակած տաճարը խորհուրդն իսկ է՝ Յարութեան :

Աղօթքի մրմունջով սրբացած սրտերը կը խոցուին ու կը յօշոտուին. սակայն ոչի՛նչ ու ո՛չ ոք կրնայ գերեզմանուած սրտերու հետ միասին՝ անոնց աղօթքն ալ գերեզմանել :

Խեղդուած աղօթքէն հզօրը երկնաբնակ չէ, այլ երկինքի մէջ կը բնակի :

Իտէալին տարազը ծուէն – ծուէն կը բզքտուի. սակայն ոչի՛նչ ու ո՛չ ոք կրնայ իտէալի ոգին կասեցնել, զայն վար առնել ու անոր թեւերը կտրել :

Ճախրող իտէալի անկանգնելի թռիչքն է, որ միշտ ու ամէնուր գաղափարազուրկ անբանը կը վերածէ սարսափահար սողունի :

Եւ Արեւմտեան Տաճարը Յաւերժական Հայաստանի կ՚ապրի՛ այսօր՝ լի ապագայ իր յարութեամբ, տակաւին պահ մը շընչահեղձ ոճիրի ահագնութենէն, եւ սակայն յղի այն հազար հրաշքով հսկայագիր, որոնք վաղը վերընձիւղած՝ վերըստին ամէն վիհ ու վտակ պիտի վերիվայրեն ու վերականգնեն Վայրը Տաճար՝ Դրախտավայր :

Կանգնեցաւ Արեւելեան Տաճարը՝ Յաւերժական Հայաստանի :

Եւ Արեւմտեան Տաճարը վաղը պիտի վերականգնի :

Ամայի տարածութեանց աւերակները ստուերներ ունին, որոնք մայրամուտին, կ՚երկարին, կը ծաւալին ու ստուեր ըլլալէ կը դադրին : Ու կէս – մութին մէջ Սիփանէն մինչեւ Սիվաս ու Սիվասէն մինչեւ Սամսոն, եւ Մարաշէն մինչեւ Մալաթիա ու Մալաթիայէն մինչեւ Մուշ, ողջ տարածքին – հին Հայոց վարպետներու բոլոր շէներն ու ամրոցները, բոլոր դղեակներն ու վանքերը կը վերականգնին :

Ամայի տարածութեանց լռութիւնները հազարաձայն լեզու ունին. եւ կը խօսին, կը խօսակցին Նարեկացիները հին ու նոր, ու սրբատառ մեծասքանչը կը բորբոքի, կը բռնկի կոմիտասեան հուրով բոցավառուած, երկինք հասած :

Ամայի տարածութեանց գերեզմանները իրենց գաղտնի ելքը ունին՝ ուրկէ ամէն գիշեր ուրուները կը փախչին եւ անբնակ աւաններն ու նահանգները միլիոններով կը լեցուին՝ եւ անհամար այս հոգիները ամէն գիշեր պահակի պէս կը կանգնին ու կը հսկեն, որ ամայութիւնը մնայ անմարդաբնակ՝ մինչեւ դարձը, վերադարձը հեղ մը հեռացած այն բանակին, որուն սպարապետը Հայկն է եղած :

Յաւերժական Հայաստանի Արեւելեան Տաճարը կը բարձրանայ եւ Սեւանի ջրերուն մէջ լաւ նայողը յստակ կը տեսնէ, որ վաղը ան իր երազին կը տիրանայ :

Յաւերժական Հայաստանի Արեւմտեան Տաճարը կը խլրտայ ու անհանգիստ հայ հոգիները կը հաւաքուին ու Վանայ ծովու ջրերուն մէջ նայելով կը հանդարտին : Որովհետեւ վաղը, նաեւ Վանը՝ Նոր Երեւան պիտի դառնայ :

Ծեր մարդկութեան, ծեր պատմութեան, ծերացած արեւը մայր կը մտնէ. ու երբ ահեղօրէն արեգնացած նոր արեւը, նոր արշալոյսով լոյս հեղեղէ՝ Յաւերժական Հայաստանի Արեւելեան Տաճարը պիտի տարածուի ու ծաւալի եւ Արեւմտեան Տաճարին հետ կամարուի :

Ու այն ատեն զոյգ տաճարները պիտի դառնան ամբողջակա՛ն եկեղեցի :

Բազմայարկ ու բարդակառոյց, հայ հանճարով ճարտարապետուած, անօրինակ եւ անիմանալի :

Եւ ամբողջակա՛ն եկեղեցին Յաւերժական Հայաստանի, պիտի ունենայ մէ՛կ բանալի :

Ու բանալիին վրայ փորագրուած պիտի ըլլայ. «Այս բանալին միայն ու միմիայն Հայուն կը պատկանի »:

Եւ ամբողջական եկեղեցին Յաւերժական Հայաստանի, պիտի ունենայ մէ՛կ զմբեթ :

Ու զմբեթին վրայ գրուած պիտի ըլլայ. « Այստեղ պատարագել կրնայ այն, որ միայն ու միմիայն Հայէն արտօնութիւն ունի »:

Ամբողջական եկեղեցիին մէջ՝ Յաւերժական Հայաստանի՝ ամբողջական Հայութիւնը պիտի հաւաքուի :

Ապաքինած ու այրացած, մարմնով ու մտքով ամբողջացած :

Միակ տէրը՝ իր տարերքին, իր տաղանդին, իր տեսիլքին :

Ի զուր չէ, որ Յաւերժական Հայաստանի զոյգ տաճարներէն մէկը արեւելեան է, միւսը՝ արեւմտեան :

Քառասուն տարի ասկէ առաջ, հնագոյն Հայերը հայ հողի՝ արեգա՛կն են պաշտեր ամէն բանէ առաջ :

Այն արեգակը, որ մարդու արտաքին աչքին առջեւ ոչ թէ մէկ, այլ երկու հորիզոններու տեսիլքը կը տարածէ :

Ու մեռնող արեգակին մահուան ճիշդ դիմացը՝ միեւնոյն արեգակի յարութեան հրաշքը կը հակադրէ :

Որով հնագոյն Հայերը հայ հողի այսպէ՛ս աղօթեցին, երբ աղօթեցին առաջին անգամ.

« Ամէն արեւմուտք անպայման արեւելք ունի: Եւ արեւմտեան խաւարին մէջ թաւալող ու հորիզոնէն անդին ընկղմող արեւը՝ անպայման կրկի՛ն պիտի ծագի : Միայն հարկ է սպասել, որ գիշերը լրանայ եւ անցնի» :

Գիշերը լրանալու վրայ է եւ պիտի անցնի :

Իսկ ա՛յս անգամ՝ Յաւերժական Հայաստանի՝ յաւերժակա՛ն արեւն է, որ պիտի ծագի :

« ՅՈՒՍԱԲԵՐ »

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Լեհաստանի Հայերուն քաղաքական իրաւունքներէն ամէնէն կարեւորը ինքնավարութեան իրաւունքն էր, որմէ անոնք օգտուեցան Գալիցիա – Վոլինիան իշխանութեան օրերէն մինչեւ ԺԸ. դարուն վերջը, այսինքն՝ մինչեւ Ռեչ Պոսպոլիտայի անկումը :

Միջնադարուն Լեհաստանի մէջ ինքնավարութեան իրաւունք կը տրուէր քաղաքատէրերուն կողմէ՝ բոլոր այն համայնքներուն, որոնք կ՚ապրէին անոնց իշխանութեանց ենթակայ շրջաններու կամ քաղաքերու մէջ : Անշուշտ, այդ ինքնավարութիւնը սահմանափակ նկարագիր մը ունէր, այսինքն կը պարփակուէր այս կամ այն համայնքին շրջանակին մէջ :

Լեհաստանի հայ գաղութի պատմութեան ուսումնասիրութենէն կը պարզուի, որ Գալիցիայի իշխանները եւ լեհ իշխաններն ու թագաւորները իրենց քաղաքներուն մէջ մասնաւոր թաղեր յատկացուցած են հայ գաղթականներուն : Այս ձեւով հիմնուած են հայկական ազգային համայնքները : Ազգային խնդիրները եւ օրուան հարցերը քննուած են ընդհ. ժողովներու մէջ :

Մեծ էր հայ համայնքին արժէքը նաեւ քաղաքի ընկերային կեանքին մէջ, առանց Հայերու մասնակցութեան չէին կարգադրուէր համաքաղաքային բազմաթիւ հարցեր (քաղաքին տնտեսութիւն, թաղամասերու բարեկարգութիւն, պաշտպանութիւն եւայլն), Լվովի քաղաքային 1662ի սահմանած օրէնքին համաձայն համաքաղաքային ժողովներուն մէջ, ուր կը քննուէին վերոյիշեալ հարցերը, առաջին տեղը եւ ձայնը կը պատկանէր քաղաքային դատարանին, երկրորդ տեղը ձայնը՝ հայ համայնքի ներկայացուցիչներուն («Հայ ժողովուրդի աւագանիին» եւայլն :

Արեւմտեան Ուկրայնիայի քաղաքներուն մէջ հայ համայնքները մեծ ազդեցութիւն ձեռք ձգած էին շնորհիւ իրենց ներքին կազմակերպուած կեանքին : Անոնց ազդեցութիւնը հաստատուած էր շնորհիւ նաեւ այն իրողութեան, որ Հայերուն ձեռքին մէջ կեդրոնացած էր տնտեսական մեծ ուժ մը : Լեհաստանի արեւելեան առեւտուրը, ինչպէս նաեւ արհեստներուն առաւել եկամտաբեր ճիւղերը (ոսկերչութիւն, կաշեգործութիւն, եւն.) Լեհաստանի հայ գաղութին տնտեսական բարգաւաճումին ազբիւրներն էին : Այսուհանդերձ, գաղութին Հայերուն մեծամասնութիւնը միջակորեար վիճակ մը ունէր :

Ամէն հայ համայնք ունէր իր առանձին ինքնավարութիւնը եւ այդ ինքնավարութիւններուն միջեւ գոյութիւն ունէին կազմակերպչական բնոյթի տարբերութիւններ : Քաղաքի մը մէջ ինքնավարութեան հիմնարկութիւնը բաղկացած էր վոյտէ եւ 12 անդամներէ (աւագներէ) իսկ ինքը՝ այդ հիմնարկութիւնը կը կոչուէր հայկական դատարան (Լվով), ուրիշ քաղաքի մը մէջ բաղկացած էր վոյտէ եւ ութ անդամներէ եւ կը կոչուէր հայկական մագիսթրատ (Կամենեց – Պոդոլոկ) եւայլն :

Հայ ինքնավարութեան հիմնարկութիւններու կազմակերպչական ձեւերուն հարցը կը ճշդուէր քաղաքապետներուն կողմէ : Այս իմաստով թերեւս բացառութիւն կը կազմէին Լվովի, Կամենեց – Պոդոլոկի եւ քանի մը ուրիշ քաղաքներու հայկական ինքնավարութեան հիմնարկները, որոնք հիմնուած էին Գալիցիա-Վոլինեան իշխանութեան օրով : Վերոյիշեալ քաղաքներուն մէջ հաստատուած Հայերը օգտագործած են Հայաստանի մէջ գործածուած օրէնքները : Այսպէս մինչեւ 1686 Լվովի հայ ինքնավարութեան դեկավարութիւնը կը կոչուէր «Հայոց աւագանի» կամ «հայ աւագներ» եւն.

Ժ. ԺԲ. դարերուն, այսինքն այն օրերուն, երբ Հայաստանի մէջ տեղի կ՚ունենային զանգուածային գաղթեր, կարգ մը քաղաքներու մէջ գոյութիւն ունէին ինքնավարութիւններ : Օրինակ, Անիի մէջ այդ ժամանակ գոյութիւն ունէր քաղաքային ինքնավարութիւն մը, ուր դեկավար դեր կը խաղար այսպէս կոչուած «աւագներու խորհուրդը» : Այս խորհուրդը կազմուած էր «ի ծերոց քաղաքին» կամ «յաւագաց քաղաքին» : Ծանօթ է նաեւ, որ այդ շրջանին հայկական քա-

ԹՈՒԼԲԵՐԱՆ ԿԻՆԸ

Խնդուքը նորէն ծայր տուաւ, բայց դատաւորները եւ ոստիկանները զոհ չէին :

— Լափալիւթ, հարցուց դաժան եղանակով մը ընդհանուր դատախազը, մասնաւոր նպատակո՞վ տարաձայնեց իր այս ծիծաղելի լուրը թէ իսկապէս ոճիր մը գործած ես :

— Ոհ, ես չէի :

— Քաղաքին մէջ մեծ յուզում յառաջ բերիր : Ոստիկանները տունդ ներկայացան. փոխանակ անոնց ճշմարտութիւնը ըսելու, շարունակեցիր քու յանդուգն կատակդ, ձգելով որ քեզի ձերբակալեն :

— Ոստիկաններուն ճշմարտութիւնը ըսի, որովհետեւ մայնիէն մը սպաննած եմ

— Այնպէս լաւ ձեւացուցիր պարսաւելի կատակերգութիւնդ, որ յաջողեցար բոլորին ալ խաբել : Բայց ստացած պատիժովդ պիտի սորվիս, թէ ոչ ոք իրաւունք ունի իր քաղաքացիներուն հանդարտութիւնը խռովել, գայթակղութիւն յառաջ բերել եւ խնդալ իշխանութեան վրայ :

Եթէ ոճիր մը չգործեցիր, յանցաւոր ես այնպիսի յանցանքի մը համար, որուն ծանրութիւնը պիտի դատենք : Լափալիւթ, դատարանի առջեւ պիտի ելլես :

Հայր Լափալիւթ դեղնեցաւ եւ խոշոր արցունքներ աչքերէն վազեցին :

— Ի՞նչ, դատարա՞ն պիտի ներկայանամ աւազակի մը կամ ոճրագործի մը պէս, դոչեց, ես, ծերունի Հայր Լափալիւթ, զոր ամբողջ Քլիւնին կը կոչէր բարեմիտ մէկը : Ահ, պարոններ, կ՚ընդունիմ թէ յանցաւոր եմ, շատ կը զղջամ եւ բոլորէդ ալ ներողութիւն կը խնդրեմ : Պարոն դատաւոր, պարոն գիւղապետ, միտքէս չէր անցներ թէ այս խաղը այսքան աղմուկ պիտի հանէր եւ այսքան յառաջ պիտի երթար, իրաւ որ միտքէս չէր անցներ, կ՚երդնում ... Ահ, իրաւ որ այս եղածներուն համար շատ կը ցաւիմ :

— Տեսնենք, Հայր Լափալիւթ, ըսաւ գիւղապետը, Քլիւնիի մէջ ամէն մարդ գիտէ թէ դուն աղէկ մարդ մըն ես, բայց ի՞նչ տարօրինակ գաղափար ունեցար : Անշուշտ պատճառ մը ունէիր : Ի՞նչ էր միտքդ, Հայր Լափալիւթ : Ըսէ տեսնենք ճշմարտութիւնը :

— Լաւ, պարոններ, կ՚ըսեմ ամէն բան : Կին մը ունիմ, զոր շատ կը սիրեմ, որովհետեւ իմ ընկերս է 35 տարիներէ ի վեր : Իրարու քով ծերացանք, կը սիրեմ զինքը նաեւ անոր համար, որ բանը գործը գիտէ եւ տանտիկին է : Դժբախտաբար մեծ պակասութիւն մը ունի, թոյլբերան է : Ամէն միջոց գործադրեցի, որպէսզի ստիպեմ որ լռէ, բայց չյաջողեցայ : Մեծ դժբախտութիւն մը չէ՞ այս, պարոններ :

Երէկ ուզեցի նոր փորձ մը ընել : Այդիէն վերադարձած ժամանակ այնպէս ձեւացուցի որ սիրտս շատ կոտրած է, եւ ինչպէս որ կը սպասէի, սկսաւ հարցուփորձել : Վերջապէս երբ շատ ազաչեց, ըսի թէ մայնիէնը սպաննեցի եւ թաղեցի այդիին մէջ :

Պարոններ, կինս չկրցաւ բռնել լեզուն : Այս առտու ամէն բան պատմած է դրացի կնկանը, ան ալ ուրիշի մը ըսած է եւ այսպէս հետզհետէ ... Եւ բոլոր քաղաքը շշմած էր : Ոստիկանները եկան զիս ձերբակալելու, ես ալ ձգեցի որ ուզածնին ընեն, մտածելով որ աղէկ դաս մը տուած կ՚ըլլամ կնկանս : Այս է բոլոր ճշմարտութիւնը, պարոններ : Ահ, եթէ շատախօսին խելքը գլուխը գայ ասով ...

Դատաւորները իրենք ալ չկրցան ծանր մնալ եւ սկսան ծիծաղիլ :

— Լափալիւթ, ըսաւ ընդհանուր դատախազը, որովհետեւ պարոն գիւղապետը լաւ վկայութիւններ տուաւ քու մասիդ, քեզ կը ներենք : Բայց եթէ ուրիշ անգամ ալ պատահի որ փորձես կնոջըդ պակասութիւնը շտկել, այնպէս ըրէ որ նուազ ծայրայեղ միջոցներ գործադրես : — Ազատ ես :

Այդեպանը անհատնում խոնարհութիւններ եւ շնորհակալութիւններ ըրաւ : Ամբոխը սկսաւ աղաղակել :

— Կեցցէ ընդհանուր դատախազը, կեցցէ Հայր Լափալիւթ :

Ամբոխները ալինքներու պէս յեղյեղուկ են : Քլիւնի մարդիկը որ ժամ մը առաջ կ՚ուզէին իրենց ձեռքերովը կախել ծեր այդեպանը, այժմ անոր ուղեկիցները եղան՝ ուրախ աղաղակներով :

Անոնց, որ դեռ եղածը չէին գիտեր, կը պատմէին այն աղուոր խաղը զոր հնարած էր Հայր Լափալիւթ իր կինը թակարդի մէջ ձգելու համար, եւ միեւնոյն ատեն ալ բոլոր գիւղը թակարդի մէջ ձգած էր :

Ամէնէն աւելի սրամիտները չվարանեցան յայտարարելու, թէ խխունջի պատմութիւնը ամէնէն տարօրինակն էր եւ մինչեւ այն ատեն Քլիւնիի գլխուն խաղցուած խաղերուն լաւագոյնը :

Երբ եկան լուր տուին Տիկին Լափալիւթի, որ իր ամուսինը ազատ էր, քիչ մնաց որ ուրախութենէն խենդենար :

Էրկանը առջեւ վազեց եւ լալով վիզին փաթթուեցաւ :

— Ախ, եթէ այսուհետեւ շատախօսութիւն չընէիր, ըսաւ էրիկը, շատ զոհ պիտի ըլլայի :

— Ախ, աչքիս լոյսը, կը խոստանամ որ բերանս չբանամ :

— Թերեւս մինչեւ այս երեկոյ, ըսաւ գլուխը երերցնելով :

— Ախ, այդ լեզուդ ...

— Ներէ, ներէ, մարդս, կը խոստանամ այլեւս չխօսիլ :

— Լաւ, կը տեսնենք, ըսաւ հայր Լափալիւթ, գլուխը տարակուսանքով շարժելով :

Իրիկունը ճաշէն ետք, տասնապետ Ուպինօ կը խօսակցէր Լալուայի հետ :

— Բարեկամ, ըսաւ, այսօր ոչինչ բանի մը համար մեծ աղմուկ ելաւ, քիչ էր մնացեր, որ ծեր այդեպանը ցկեանս բանտարկութեան դատապարտէինք : Կը տեսնես : Լալուա, շարունակեց տասնապետը պեխերը ոլորելով, պէտք էր որ աւելի զգոյշ գտնուէինք եւ հաւատք չընծայէինք Հայր Լափալիւթի խօսքերուն : Սակայն խեղճ մարդը ցաւակցութեան արժանի է, որ իր կինը խօսքի աղօրիք է : Էրիկը անոր ծանր խրատ մը տուաւ, բայց պիտի տեսնես որ օգուտ պիտի չունենայ :

— Ես իմ սեփական կարծիքս ունիմ : Երբ մարդ դժբախտութիւնն ունի շատախօս կին մը ունենալու, միայն մէկ միջոց մը կայ խօսքէ արդիլելու. այդ միջոցն է կնկանը լեզուն կտրել :

Լալուա ձեռքը գլխարկին տարաւ ու ըսաւ.

— Տասնապետ, իրաւունք ունիս :

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒ

(5 եւ վերջ)

ԿԱՐՃ ՍՅՈՒԺԵՏ

— Ինչ կոթող։

— Մենք մեր ժեռի տարեմուտը, որպէս միշտ, հանդիսաւոր կերպով պիտի տօնենք։ Այդ առիթով ալ ուզենք մեր ծանօթներուն մէկ կարճ պատմութիւն մը պատմել։

Ըսենք նախ, որ մեր ժեռը ունի մեծ սիրտ մը, որ կը բաբախէ ամէն մարդկային տառապանքի համար։ Ան ունի նաեւ մեծ ուղեղ մը, որ կը մտածէ ամէն մարդկային գործի մասին։ Ան ունի նաեւ մեծ ականջներ, որոնք կը լսեն ամէն մարդկային ցաւի ճիչ մը։

Ահա թէ ինչու մեր ժեռը ամէն առաւօտ կը կարդայ թերթերը, որպէսզի գիտնայ, թէ ուր ինչ կը կատարուի։

Մեր ժեռը կարդաց թերթերուն մէջ, որ Ամերիկայի մէջ կարճ մը առաջ մարդ մը գտնուած է, որ ունի 9 ոտք եւ 9 ձեռք։ Ան ունի նաեւ 9 մատ ամէն ձեռքի վրայ։

Ասիկա շատ հետաքրքրական գտաւ մեր ժեռը եւ ուզեց անմիջապէս գիտնալ, թէ ինչպէս կրնայ մարդ մը ունենալ 9 ոտք եւ 9 ձեռք։

Ուստի հարցուց մեզի, թէ ինչպէս կրնայ մարդ մը ունենալ 9 ոտք եւ 9 ձեռք։

Մենք ալ պատասխանեցինք, որ մենք ալ չենք գիտեր։

Ասոր վրայ մեր ժեռը ըսաւ, որ ինք կ՚ուզէ գիտնալ։

Մենք ալ պատասխանեցինք, որ ինք ազատ է ուզածը գիտնալ։

Ասոր վրայ մեր ժեռը ըսաւ, որ ինք կ՚ուզէ գիտնալ, թէ ինչպէս կրնայ մարդ մը ունենալ 9 ոտք եւ 9 ձեռք

Տէր եւ Տիկին Թ. Մեսրոպեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Մեսրոպեան եւ զաւակ-ները (Քանատա), Տէր եւ Տիկին Ա. Գույումճեան եւ զաւակները եւ համայն Մեսրոպեան ընտանիքները կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, հօրաքրոջ՝

ԱՐԱՔՍԻ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 24ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի Մարտ 1, ժամը 13·45-ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քուրպվուայի նոր գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը :

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Մեսրոպեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ա. Վառնաճեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Վառնաճեան, Տէր եւ Տիկին Լուսարարեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՎԱՌՆԱՃԵԱՆԻ

եւ իրենց մօրաքրոջ որդւոյն՝

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահերուն քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. — Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Տէր-Գալուտեան 15 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մկրտիչեան տասը, փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Այրի Տիկին Հայկազուհի Մանուկեանի յուղարկաւորութեան առթիւ :

Այրի Տիկին Փայլուն Պէրպէրեան 30 Ֆրանք իր ամուսնոյն մահուան քսանամեակին առթիւ : Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Էքպէրեան երեսուն, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մեծատուրեան քսան, ողբ. Կարապետ Գարիպեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի՝ օրուան յատուկ հանդիսաւոր արարողութիւնով կը կատարուին Սրբոց Վարդանանց Զօրավարաց պատերազմին պատմական, ազգային եւ կրօնական տօնը. Հայրապետական Մաղթանք՝ Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին անուանակոչութեան առիթով. եւ Հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին :

× Եկեղեցիին հայերէնի դասընթացքը, չէնքի բարեզարդումի պատճառով կիսամսեակ մը ընդհատուած, վերսկսած է եւ կանոնաւորաբար կ'աւանդուի Դշ. եւ Ուր. օրեր, ուսուցչութեամբ Տիկին Ս. Թորոսեանի, ժամը 18–21, Բարեգործականի սրահին մէջ, 5 Բիւ Փափէռ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին խնջոյքը Մարտ 13ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբին պարահանդէսը ՄԱՐՏ 6ին, 6րդ թաղապետարանի սրահին մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան կազմակերպած Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի յիսնամեակը, Մայիս 15ին, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Այս Կիրակի ժամը 15·30ին

Կը ներկայացուի

ՏԱՒՐՈՍԻ ԱՌԻՒԾԸ

(Ողբերգութիւն երգախառն 4 արար)

Հեղինակ՝ Հ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Երաժշտ. ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

UN CLIENT SERIEUX

(Comédie en un acte de G. Courteline)

LE MISANTHROPE

(1er acte) de Molière

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ Կիրակի, 28 Փետրուար, 1965, յաւարտ Ս. պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Հայրապետական պատուիրակ Տէր Սերովբէ Արք. Մանուկեան Ծայրագոյն Վարդապետութեան աստիճան պիտի շնորհէ Գիւտ Վարդապետ Նազգաշեանի :

Ձեռնադրութեան Խարտաւիլակի պաշտօնը պիտի կատարէ Երուսաղէմի Ս. Աթոռի դիւանապետ Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեան :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ ձեռնադրութեան այս բացառիկ արարողութեան :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակը համազգային ոգիով եւ վայել հանդիսութեամբ տօնելու նախանձախնդրութեամբ, Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Թեմի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը շրջանի բոլոր կազմակերպութիւնները խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ այս Ուրբաթ, ժամը 20ին, Ազգ. Առաջնորդարանի մէջ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը կը տօնուի Փարիզի մէջ, Կիրակի, Փետրուար 28ին ժամը 16էն 22 :

Ֆրանքեւզուիցերական սրահը

10 Ռիւ տէ Մեսաժըրի

(Մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէռ)

Հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին

Կը նախագահէ

ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

Կը խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ

ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. — Օր. Ժոսըլին Տիրատուրեան (երգ) Օր. Օր. Էլիան Նիկողոսեան, Մատլէն Փուշունեան (արտասանութիւն), Մկրտիչ Պօղոսեան (երգ), Տէր եւ Տիկին Վիգէն Թորոսեան (կովկասեան պարեր), եւ Նայիրի պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի :

Խնջոյք հաճելի մթնոլորտի մէջ :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Համօ Օհանջանեան սրահը :

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Նոր Սերունդը կը մասնակցի պարերով եւ խմբերգներով, խնջոյք, հայկական հաճելի մթնոլորտ, առատ կերուխում :

Մուտքը ազատ է :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարտ վեց, ժամը 9ին, Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ : Կազմակերպութեամբ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ երիտասարդաց միութեան :

Բարձր հովանաւորութեամբ թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹԸՌԵԱՆԻ :

Նախագահութեամբ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետ Պ. Ե. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եկեղեցւոյ երգչախումբի կողմէ եւ կենդանի պատկեր :

Կը խօսի ԳՈՒՐԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանին

Կիրակի Փետր. 28 կէսօրէ ետք, ժամը 15,30ին, Սալ Մազընոյի մէջ :

Շանթ թատերախումբը կը ներկայացնէ Սմբատ Բիւրատի

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

(չորս արար)

Մասնակցութեամբ Նոր Ս երունդի եւ Արենոյշներուն

Գործող անձինք. — Վաղ. Տէր-Վարդան եան, Սերժ Սարգիսեան, Յարութիւն Նիկողոսեան, Գ. Պապեան, Սեդա Թիւթէլ եան, Յար. Արսլանեան, Հր. Արսլանեան, Յակ. Հայթայեան, Ա. Եօթնեղբայրեան, Գր. Թիւթէլեան, Փ. Մելքոնեան, Յովհ. Յակոբեան, Փիլիպպոս

Նոյն ներկայացումը կը տրուի Մարտ 7ին, կիրակի իրիկուն ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27 ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ

22, RUE VOLTAIRE, ALFORTVILLE

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

PÉPÉ NUNEZ

ATTRACTIONS BUFFET

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28

ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր

Մոտեռն Փալաս Օթէլ

8 bis, Place de la République

PARIS (11e)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Բարեկենդանի առթիւ. տեղւոյս Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Վարդանանք եւ Բուն Բարեկենդանի տօներուն առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ, այս Կիրակի, սովորական ժամերուն, կը պատարագէ տեղւոյս հոգեւոր հովիւը, երգեցողութեամբ նորակազմ երգչախումբին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յակոբ Սարարտարեան, ընիկ Երզրնկացի, հօրը անունը՝ Մարտիրոս, մօրը անունը՝ Նազելի, տեսնուած Արաբկիրի մօտերը, յետոյ դաղթած, կը խնդրուի իմացնել իր քրոջ Արուսեակին, գրել՝

Madame ZAROUKIAN

Lotissement du Commandeur

ST-ANTOINE, MARSEILLE 15e.

Կը խնդրուի Սփիւռքի հայ թերթերէն արտատպել :

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է : Բացականները նկատի կ'առնուին : Կը հրաւիրուին Ռոմանի ընկերները :

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուսանողական Միութեան հերթական ժողովը այս Երեքշաբթի (Մարտ 2) երեկոյեան ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, Բիւ Պլէօ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր կազմութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է Հայկական տոհմիկ պարերու երեկոյթ մը, Կիրակի Մայիս 9ին, ժամը 21էն 23·30 :

LA MAISON DE LA MUTUALITE

24, Rue Saint-Victor, PARIS (5e)

(Métro : Maubert-Mutualité)

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մայիս 16ին

Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ

ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ

Սուսամ - (ՌՈՃԻԿ)

ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ
27
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
27 FÉVRIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10244 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.244

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՄԲՈՍՏԱՑԱՆ

Այս մէկ բառը ամէն բան կը բացատրէ, երբ կը խօսինք 1921 Փետրուար 18ի ա – պրատամբութեան մասին :

Հայաստանի ժողովուրդը ենթարկուած էր սանձարձակ բռնակալութեան մը : Նորեկները կ'ուզէին որ պատմութիւնը արձանագրէր թէ իրենց իշխանութիւնը Հայաստանեցին «յեղափոխութեամբ» , եւ ոչ թէ փոխադարձ համաձայնութեամբ :

Եւ ծայրագաւառ Հայաստանի մէջ ալ գործադրուեցան այն սարսափները , ո – րոնք ցնցեր էին ամբողջ Ռուսաստանը , 1917 Հոկտեմբերէն ի վեր :

Ամբողջ հատորներ գրուած են այդ ահռելագործի մասին, հայերէն, ռուսե – րէն եւ ուրիշ լեզուներով :

Բոլորն ալ կը պարունակեն ջախջախիչ փաստեր, որոնք անջնջելի, արիւնազանգ արատ մը կը կպցնեն բոլշեւիկեան տիրա – պետութեան համար :

Դեռ կան բազմաթիւ ականատես վկա – ներ, աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ :

Դատալիքներ, դատանախօսներ կամ պատարկամիտներ ի զուր կը փորձեն վարկաբեկել Փետր· 18ի համաժողովրդա – պական պոռթկումը, կամ խեղաթիւրել անոր իմաստը :

Այդ օրերուն չկար որեւէ հոսանք, որ ժխտական դերը բռնած ըլլար :

Ընդհակառակն, ամէնքն ալ հայրենա – սիրական պարտականութիւն կը համա – րէին բաժին մը առանձնել ինքնապաշտ – պանութեան եւ ազատութեան այս նոր պայքարին մէջ, որ պայթած էր հակա – ռակ իրենց կամքին :

Պատմութիւնը կ'րսէ թէ ռամկավար – ներն ալ ունէին իրենց առանձին գործա – դադը եւ պարծանքով կը յիշեցնէին, որ – պէսզի այս կամ այն կուսակցութիւնը չվայելէ ամբողջ փառքը :

Հալածանքները եւ ձերբակալութիւննե – րը բաւական չհամարելով, նոր խշխանու – թիւնը թրքավարի աւար մըն ալ սարքած էր, ինչպէս կը հատատանի բոլշեւիկ ա – տարանը, Բորեան եւ ողբացեալ Յ· Քա – լաղեանին :

Մինչ անձամբ երկիրը անմիջական օդ – նութիւն կը ապահովէ դուրսէն, եկուորնե – րը իր կաթն ու չաքարն ալ կը բանադրա – էին եւ կ'արտածէին :

Ստեղծուած ահռելագործը պարմանք պատճառած էր մինչեւ անդամ Կովկասի կարմիր փոխարքային, Օրժոնիկիձէի, որ անհրաժեշտ կը գտնէր տեղափոխել հայ կարմրամկնները :

Իսկ աւելի անդին, Մոսկուայի մէջ , Լենինն էր որ իր դժգոհութիւնը կը յայտնէր, երեւան դրկելով Միքոյեանի – ներ եւ պատասխանատուներ կոմ – կոմի մոլեռանդ նորընծաներ :

Ինչ վրիպումներ ալ գործած ըլլան, փետրուար 18ի չարժումը կը պահէ իր ամբողջ արժէքը, իբրեւ ամբողջ ժո – ղովուրդի մը ամէնէն խոյանքը բարբարոս – կան եւ եղբայրասպան բռնակալութեան մը դէմ :

Շարժումը հասած էր իր նպատակին , փոխուստի մտանելով նորեկները :

Եթէ ի վերջոյ վերապահման , այդ կը պարտին ոչ թէ իրենց խելք ու կրակ ու – ժերուն , այլ հաքուի ռուսական բանա – կին, ինչպէս մինչեւ այսօր ալ պարծան – քով կը պատմեն :

Փետրուար 18ը ուղեղիչ մըն էր ազա – տագրական պատմութեան մէջ : Փոխարէնն ալ, որ կ'ապացուցանէ թէ կարելի չէ յա – ւիտենապէս լուծի տակ պահել ան – ժողովուրդ, ներքին կամ արտաքին դաւե –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԶՈՒԶԵՐ

ՆԱԽ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ՊԷՏՔ Է ԴԱԴԱՐԻ, ԿԸՍԷ ՌԸՍՔ

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին , Մի – ացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախա – րարը՝ Տին Ռըսք յայտարարեց թէ Վի – ետնամի համար որեւէ բանակցութեան կարելի չէ ձեռնարկել ցորչափ Հանոյ չէ դադրեցուցած իր յարձակումը Հարաւա – յին Վիէթնամի վրայ : Նախարարը չեչ – ատած է թէ Հանոյի կառավարութիւնը պէտք է յայտնէ թէ պատրաստ է դադրե – ցնելու «ինչ որ ներկայիս կ'ընէ իր դը – րացիին » :

Կենսական տարր մըն է այդ ընդհա – տումը որեւէ բանակցութեան համար : « Քաղաքական ճամբանները միշտ բաց են – դած են, այսօր ալ բաց են : Բազմաթիւ կառավարութիւններ խաղաղ լուծումի մը կարելիութիւնները կը փնտռեն , բայց բանակցութիւն մը որ կ'ընդունի կամ պարզապէս կը հաստատէ յարձակում մը բացարձակապէս անկարելի է : Բանակ – ցութիւն մը որ վերջ դնէ դառնութեան եւ թշնամական ոգիի մը մէջ աւելի կը բարդացնէ զոյութիւն ունեցող վտանգը» , աւելցուցած է Տին Ռըսք , որու համար հիւսիսային Վիէթնամ , միջազգային հա – մաձայնագրերը բռնաբարելով , դէնք եւ դինուորական անձնակազմ հայթայթած է սարսափի եւ կեղիլլայի իր հետեւոդական պայքարին համար , որ կը ձգտի տապա – լելու հարաւային Վիէթնամի կառավա – րութիւնը եւ բռնի ուժով հաստատելու համաչխարհային վարչակարգ մը :

Ամերիկայի նախարարը յայտարարած է նաեւ թէ քանի մը օրէն պիտի հրապա – րակուի ամբողջական տեղեկագիր մը այն փաստերուն վրայ որոնք կը հաստատեն Հանոյի պատասխանատուութիւնը : Պա – տասխանելով կարգ մը հարցումներու , Տին Ռըսք բսած է նաեւ թէ ամերիկացի բարձրաստիճան պետական պաշտօնեաներ երկու տարի է կը խօսին Մաոյի ընդհ· քարտուղար՝ Ու· Թանի հետ Վիէթնամի եւ ասիական հարաւ – արեւելքի մասին եւ թէ այդ ուղղութեամբ եղած բոլոր առա – ջարկները կը վերաբերին բանակցութեան մը ձեւին վրայ : Վարչապետի մէջ ամէ – րիկացի եւ չին պետականներու 24րդ հան – դիպումը ոչ մէկ նորութիւն բերած է եր – կու դիրքերուն մասին :

× *Սայկոնի մէջ թռուցիկները եւ յայ – տարարութիւնները խաղաղութեան ի նը – պաստ իրարու կը յաջորդեն: Պուտտա – յական կրօնապետը ըսած է իր հետա – տացեալներուն.— Ազօթեցէ՛ք եւ աչխա – տեցէք որպէսզի խաղաղութիւնը վերա – հաստատուի 1965ին: Պէտք է վերջ տալ այս եղբայրասպան կռիւներուն այս տա – րի խակ : Համոզուած եմ որ ոչ յաղթական պիտի ունենայ ոչ ալ՝ պարտեալ : Անոնք որոնք կը փափաքին համաչխարհային վար – չակարգի տակ ապրիլ, թող երթան հիւ – սիսային Վիէթնամ հաստատուին : Անոնք որոնք ազգայնական վարչակարգ կը նա – խընտրեն կրնան հոս մնալ » :*

× *« Իզվեստիա» անդրադառնալով ա – մերիկացի օդաչուներու օդատպրդմանն , առաջին անգամ ըլլալով Վիէթնամի մէջ, կը գրէ թէ Ուաշինկթըն վտանգաւոր սան – դուխի մը նոր աստիճանը անցած է :*

Երբ ժողովուրդ մը ազատութեան կը ձգտի , ոչ մէկ ուժ կրնայ մարել անոր ձայնը , որ միշտ պիտի արձագանգէ լեռ – նէ լեռ : Երբեմն իրրեւ հրդ ի խորոց սրտից , երբեմն իրրեւ ահազանգ :

1956 Շ·

Օր ը Օրէն

ՄՐԱՓԸ, ՈՐ ՏԵՒԵՑ ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ

Եթէ Հայոց—կամ Հրէից — Աստուածը մեզի ալ պարգեւած ըլլար հրեայ ժողո – վուրդին խելքէն փշուր մը խելք եւ հրեայ ժողովուրդին «ծանրութենէն» կտուց մը ծանրութիւն, յիսուն տարի առաջ կախա – դան բարձրացուցած կ'ըլլայիք մեր տու – ները հանդող ճիւաղներու պարագլուխնե – րը : Ոչ թէ մեր ձեռքով , այլ այն ձեռքե – րով , որոնք յիսուն տարիէ ի վեր Ըս – մէքներու կռնակը կը շոյեն՝ վասն տըն – տեսական շահերու :

Եւ սակայն չունեցաքիք ո՛չ հրեայ ժո – ղովուրդին խելքը , ո՛չ ալ անոր «ծան – րութիւնը » :

Երկրորդ Աշխարհամարտի վախճանէն ի վեր հասն երկար տարիներ անցեր են ու տակաւին Հրեաները իրարու հետէ դատարան հանել կուտան Հիթլերական հրէշներու վերջին թափթփուքները :

Երբ մենք վարդի թուփին բարձրու – թեամբ գառնուկներ էինք , կը յիշեմ որ Թուրք աղբահաւաքները Ստամպոլի փո – ղոցներէն կը ժողվէին բոստո , կատղած շուները՝ երկար ձողի մը ծայրը ամրաց – ուած երկաթէ օղակի մը միջոցաւ :

Հրեաները հասն տարիէ ի վեր կը հա – ւաքեն հրէշածին նացի մարդակերները եւ եղեռնագործ Ատեան հաշել կուտան զա – նոնք :

Նացիական հրէշութեանց հեղինակնե – րուն ձերբակալման պայմանաժամը կը վերջանար այս տարի Մայիս 8ին : Այ – սինքն այն օրը , երբ Աւստրիացի խելա – գարին բանակները անձնատուր եղան՝ ջարդարուփշուր :

Ուրեմն, Հրեաները կ'աճապարեն , ո – րովհետեւ շատ լաւ գիտեն թէ միջազգա – յին անիմանալի օրէնք մը դատական հե – տապնդումէ գերծ կը կացուցանէ հասն տարի «չբռնուած» ոճրագործ : Այս օ – րերս տեղի կ'ունենայ դատ 14 նացի հր – էշուհիներու, որոնք գիտական ճեւերով մաբրել տուած էին իրենց բրոջակա՛ն խնամքին յանձնուած 8000 Հրեաներ :

Հրեաները հասն տարի շարունակ նիւթ հաւաքեցին , իրենց հայրենակիցները անհետող նիւաղները դատարանին յանձ – նելու համար : Իսրայէլի կառավարու – թիւնը ունի թանգարան մը , ուր մատե – նադարանի մը գիրքերուն պէս հով հովի դիզուած են ո՛չ նուազ հան հասն միլիոն փաստաթուղթեր :

Հրեայ ժողովուրդը չգոհացաւ միայն այս փաստահաւաքումով : Ո՛չ : Արեւ – մըտեան Գերմանիան ալ դատապարտել տուաւ հազար միլիոն տոլարի հատուց – ման :

×

Մե՞նք ինչ ըրինք :

Գոցեցէ՛ք սա դուռները եւ պատու – հանները , դուրս հանեցէ՛ք անձաւօթնե – րը եւ ձեզի պատմեմ թէ ինչեր ըրինք՝ ի պաշտպանութիւն մեր ազգային շահե – րուն :

Քանի մը խորհրդարաններու մէջ մեզի ի նպաստ եւ ջարդողը պատէ պատ գար – նող ճառեր արտասանել տուինք :

— Այս ճառէն ես անանկ կը հետեւցնեմ որ Թուրքին մուխը պիտի մարեն ...

Փնտռեցինք , գտանք հանի մը օտար գրոց – բրոցներ , որոնց պատմել տուինք մեր հաշածները՝ իրենց մայրենի լեզ – ուով :

— Այս գիրքէն յայտնի է որ Թուրքը այսօր , վաղը դատարան պիտի հաշեն ...

Մամային փէշէն փակած եւ կտորիկ մը կարկանդակ ուզող մանչուկին պէս, դուռնէ դուռ ինկանք «անտես մի՛ առ – նէք» ըսելու շեշտով :

— Իմացա՞ք , Պատրիարքը անա՛նկ սի – րալիր ընդունելութեան մը արժանացեր է որ ... Ասիկա աղէկ նշան է :

Մեր վնասներուն հաշիւը պիտի պատ – րաստէինք , բայց մոռցանք : Ու կէս գի – շերուան մօտերը «եղբա՛րք պատուա – կանք , գոնէ սա Ռայխսպանիին 5 միլիոն կարմրուկները տուէ՛ք » ըսինք : Ականջ չկախեցին : Իրե՛նք իւրացուցին այդ մի – լիոնները ալ :

Ո՛ր մէկը պատմեմ :

Մեր գնդակով—Դաշնակցութեան գրի – դակով — շան – սատակեալ գազանները անուններ հաւրելու համար տասը մատ – ներս պիտի բաւէին : Մեր նիւթական վր – նասներուն ի հաշիւ մեզի շնորհուած հա – տուցումին արժէքն ալ ... տասը պարկ ա – լիւրի , հան տպրակ *փաթաթէսի* եւ հարիւր կուտիկ *սոփրընի* հաւասար :

Ու երբ օրին մէկը բոպիկ ոտքերով ու անօթի փորանց ստեղծուած անկախու – թիւնն ալ մեր ձեռքէն ելաւ , մոռցանք որ Թուրք ջարդարարը կախել պիտի տա – յինք , մոռցանք որ կոտորածին Մայր Հաշիւր Ժրնեւ կամ Լա Հէյ պիտի տա – նէինք (բռնուա՞ծ էր որ ...) եւ ոտքով ձեռքով նետուեցանք բիւզանդական վէ – ներու ծովը , ուր տակաւին կը տապլ – տրկինք :

Մինչ այս , մինչ այն Թուրքիայ դես – պանը կը բզաւէ Նիւ Եորքի Արիսպագո – սին մէջ՝ Կիպրոսի արտաքին նախարարին երեսին .

— Ո՛չ , զրպարտութիւն է , մենք Հայ կամ յոյն ճնճղուկ մը անգամ մեռցուցած չենք ...

×

Իսրայէլ ներքին վէճեր ունի : «Ներսե – ցի»ները չեն հանիր «դուրսեցի»ներուն : Ինչպէս , 1922ին , հին Փարիզահայն ալ բարեւ չէր տար նորեկներուն :

— *Ամա՛ն* , սա նուէլօ ակպարքչիներն ալ ո՛ւրտեղէն բուսան ...

Բայց , Իսրայէլ խելքը գլուխը պետու – թիւն է եւ սեմէջ վէճերու չի գոհեր ազ – գին կենսական շահերը : Եւ ինչպէս անց – եալին մէջ ականջ չկախեց մեղրածորան ճառերու , այսօր ալ ժամավաճառ չըլլար «պարապ բաներով» :

Մե՞նք ...

Ազօթեցէ՛ք առ բարձեալն Աստուած որ մեր ազգը դաս առնէ Հրեաներէն՝ գոնէ այս տարուրնէ սկսեալ եւ դուրս գայ առ մրափէն , որ տեւեց յիսուն տարի :

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Փերիէնի ձայնասփիւռը հաղորդած է թէ լոյս տեսած է Խրուշչեւի ճառերուն Գ· հատորը : Զին հրատարակիչը որ նա – խարանը դրած է կ'ըսէ թէ նեխած բա – ռակոյտ մըն է : Այս Գ· հատորին պիտի յաջորդեն 27 ուրիշներ :

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ *ընտրութիւններու պաշտօնական բացումը տեղի ունեցած է Ուրբաթ օր :*

ՈՈԼՊՐԻԹԻ *ի պատիւ կոչունքի մը առթիւ , Նասր յայտարարած է .— « Մեր բոլոր ճիգերը կը ձգտին պահպանելու համար լաւ յարաբերութիւններ Եգիպ – տոս բաժանելէ վերջին ատկին հետ» :*

ՄԱՏՐԻՏԻ *մէջ համալսարանական տապ – նաւը կը ծանրանայ : Աւժամապէս վտա – ւած է փիլիսոսափայութեան համալսա – րանը , բանաձեւի մը քուէարկութենէն ետք որ «ընդհանուր գործադուլ» կը հռչակէր :*

ՔՍԱՆԸՎԵՑ *նոր կարդինալներ պապէն ստացան գդակը : Արարողութիւնը տեղի ունեցած է միանամաբար մասնակցած պատարագի մը ընթացքին : « Թիկառօ » այս առթիւ կը հրատարակէ կարդինալ Մէուչիի եւ կարդինալ Ագագեանեանի ոգ – ջագուրման նկարը :*

«ՍՈՎ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ» ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ ԹԻՒԸ

Ակներեւ է այն ճիգը, որ կը ձգտի ձեւի եւ բովանդակութեան նորութիւն մը հաստատել Հայաստանի մամուլին եւ պարբերաթերթերուն մէջ: «Երեկոյեան Երեւան» օրաթերթը, «Սով. Հայաստան» ամսաթերթը, օրինակ, ժամանակէ մը ի վեր կը փորձեն արդի ըմբռնումները եւ ճաշակները գոհացնող էջաւորում մը (միզ ան փաժ) կիրարկել: Միաժամանակ նիւթերու ընտրութիւնն ու դասաւորումը դարձնել աւելի շահեկան եւ կրկնակի հետաքրքրական՝ ընթերցողներուն համար: Պարզ է թէ խմբագրական մարմինները դեռ չունին գրութիւններու ընտրութեան լայն ազատութիւնը, ո՛չ ալ հրամցուած նիւթերը մաշած – մրոտած կոչերէ եւ «չաբլոն» տարազներէ զերծ պահելու կարելիութիւնը: Այսուհանդերձ, բաղդատութիւն մը հին եւ նոր թիւերու միջեւ, բաւական ուսանելի է՝ թափուած ճիգին եւ ստացուած արդիւնքին տեսակէտով:

Բաւական լայն սպառում ունի «Սով. Գրականութիւն» ամսաթերթը, որուն խմբագիրները եւս, իրենց կարգին, օգտուելով յարաբերական ազատութենէն, աւելի նպաստաւոր եւ թոյլատու մթնոլորտէն, ճիգ եւ ջանք չեն խնայեր ամսաթերթը աւելի շահեկան եւ բովանդակալից դարձնելու համար:

Ամսաթերթին Յունուարի թիւը կը բացուի բանաստեղծութիւններու փունջով մը: Հեղինակը՝ Պարոյր Սեւակ միշտ կը սիրէ արտայայտութեան նոր կերպերը, զարտուղի ճամբաները, ընթերցողը զարմանքի մղող միջոցները, որոնք, շատ անգամ, կը հասնին մինչեւ արտառոցութիւն, կը դառնան տաղտկալի քարոզ կամ աւելի ճիշդ՝ իւրայատուկ բարոյախօսութիւն: Այսուհանդերձ, շնորհիւ իր անվիճելի տաղանդին, բանաստեղծը շատ յաճախ կը յաջողի հաղորդական շունչ եւ մտերմիկ շեշտ մը տալ իր քերթուածներուն, զանոնք վերածելով ապրող եւ ապրեցնող երկերու:

Հրաչեայ Քոչար քաջալերուած «Նահապետ»ի գտած ջերմ ընդունելութենէն ու մանաւանդ ժողովրդականութենէն, կը շարունակէ նոր նուաճումներ արձանագրել ձեւով եւ բովանդակութեամբ ազգ. գրականութիւն մը մշակելու իր նոր մտադրութեան մէջ: Գրագէտը, որ տասնամեակներ շարունակ երգեց Մեծ Տան զաւակներուն միալար երգը, կը թուի այլեւս գտած ըլլալ իր բուն ուղին: «Կարօտ»ը, զոր ասք կոչած է Քոչար, Երկրի յուշերով եւ կարօտով ապրող ու տանջուող հայ մարդուն ընդհանրական տիպարն է:

— Երկիր ընձի կը կանչէ...

Զորս բառերու եւ մէկ կարճ նախադասութեան մէջ խտացած է Արազի ափին գիւղի մը մէջ հաստատուած Առաքելի (իմա՛ ընդհանրական հայ մարդուն) բովանդակ ապրումներուն հէնքը, ողջ կեանքին իմաստը, «սրտի ցաւին» աղբիւրը:

Ու կը պատահի անխուսափելին: Առաքել գիշերով, գաղտագողի կ՚անցնի Երկիր, կը խմէ Մուրատ գետին ջուրը, կը շնչէ իր ծննդավայրին օդը, աչքով կը տեսնէ թէ Յովհաննու մեծ վանքը դեռ կանգուն է: Կը համբուրէ խաչքարերը, հօր գերեզմանին շիրմաքարը: Կը հանդիպի թրքական ուժերու դէմ կռուող քիւրտ ազգայնականներու, կը բաժնէ անոնց հացն ու աղը եւ կշտացած, արբեցած կրկին կը վերադառնայ Արազի իր գիւղը:

Հուսկ ուրեմն, Զեկայի խուցին մէջ՝ հարցաքննութիւն:

— Ինչո՞ւ գացիր:

— Կարօտացել էի, իմ հայրենիքին կարօտացել էի, գնացի, տեսայ, եկայ...

Եւ, Զեկայի բիրտ պաշտօնեայի երեսին, Առաքելի միամիտ պոռթկումը.

— Դու Հա՞յ իս, թէ Թուրքի զաբթիա իս...

Քոչար Առաքելի եւ համագիւղացի քանի մը տիպարներու միջոցաւ յաջողած է ներկայացնել սերունդի մը հոգեկան տագնապը, ժողովուրդի մը հաւաքական տուայտանքը եւ երազը: Ազգային տիպար մըն է Առաքելը, որ մեր պատմութեան անծանօթ մէկու մը համար թերեւս թուի անըմբռնելի, տարօրինակ, նոյնիսկ անբնական, բայց մեզի համար՝ հասկնալի եւ սրտամօտ:

Գործը յաջող է նաեւ այն պատճառով, որ հեղինակը հարազատ եւ իրական գոյներով պատկերացուցած է միջավայրը: Չէ փորձած խարդախել, պատշաճեցնել, կեղծել:

Հարցարանը, զոր խմբագրութիւնը իր նախորդ թիւով ուղղած էր գրագէտներու եւ գրադատներու, կը թուի գտած ըլլալ լայն ընդունելութիւն: Գ. Մահարիէ եւ Ս. Արզումանեանէ ետք, ծանօթ երեք գրիչներ՝ Լ. Հախվերդեան, Բ. Յովսէփեան եւ Ս. Աղաբաբեան փութացած են իրենց կարծիքները յայտնել՝ «խորհրդահայ գրականութեան (արձակ, չափածոյ, թատերգութիւն, քննադատութիւն) վերջին տասնամեակի բնորոշ գիծերուն», «նորարարութեան» եւ «աւանդութեան ու նորարարութեան զուգակը ցումի» մասին:

Համաձայն Լ. Հախվերդեանի, հայրենի գրականութեան մէջ ներկայիս մարդ անհատը վերստին կը գրաւէ իրեն վայել դիրքը: Մեկնաբանութիւնները անհամեմատ աւելի ճշմարիտ եւ մարդկային են: Քննադատին կարծիքով, այժմ գրագէտը կարելի չէ կշտամբել, աւելին՝ դատապարտել պատմական անցեալով խանդավառուելուն համար: Այս առթիւ գրադատը կը յայտնէ ուսանելի միտք մը — «Բանը նիւթով, նիւթի ժամանակագրութեամբ չէ, որ սկսւում է եւ աւարտում: Այդ միամիտ պատկերացմամբ Շէյքսփիրն իր ժամանակին ամէնից աւելի անցեալի մասին է գրել, այն էլ ուրիշ երկրների պատմական անցեալի: Յոյժ ժամանակակից, հէնց այսօրուայ կեանքի մասին յետամնաց գրքեր շատ կարելի է գտնել մեր գրախանութներում: Եւ ամենահեռաւոր անցեալի մասին գրուած երկն էլ կարող է լինել խորապէս ժամանակակից»:

Երկրորդ գրադատին՝ Բ. Յովսէփեանի մեղադրանքը՝ կուսակցական մտայնութեան տիրակալութեան մասին, շատ «դիպուկ» է, ինչպէս կը սիրեն ըսել հայրենի գրիչները:

Խօսքը տանք իրեն.

— Գրողը գլուխը քարին է տուել ու գրել է, բայց ես զարմանում եմ ձեզ վրայ, ընկեր խմբագիր, դուք ի՞նչպէս էք տպել:

— Ի՞նչ է պատահել:

— Էլ ինչ պատահի: Սովետական զոյգ է, բարձրացել է սարը, սարից նայում է քաղաքին: Քաղաքը նախկին դաւառական, ագրարային քաղաքը չէ, այլ ժամանակակից ինդուստրեալ քաղաք է: Այստեղ բազմաթիւ գործարաններ կան:

Եւ ահա փոխանակ գործարաններով հիանալու, նրանք իրարով են հիանում: Դա սովետական զոյգ չէ, դա կապիտալիստական զոյգ է:

— Իսկ ի՞նչ պէտք է անէին...

— Ինչ պէտք է անէի՞ն: Այ, այ, այ, խմբագիր էք ու չգիտէք, թէ ինչ պէտք է անէին: Սովետական զոյգը կը նայէր գործարաններին ու կը մոռանար իրան: Ահա թէ ինչ պէտք է անէին: «Այ, այն գործարանը, որի ծուխը բոլորից բարձր է բարձրանում, — կ՚ասէր տղան, — ինչ լաւ կը լինէր, եթէ իր պլանները կատարէր ու դերակատարէր հարիւր քսանից, հարիւր յիսուն տոկոսով: Եթէ այդպէս լինէր, ես ինձ երջանիկ կը զգայի. իսկ դո՞ւ»: «Ես նոյնպէս», — կ՚ասէր սովետական աղջիկը: Իսկ դուք ի՞նչ էք տպագրում, ընկեր խմբագիր: Համբուրւում են, չգիտես ինչ են անում: Ամօթ է, ամօթ»:

Ուրեմն, հակառակ պաշտօնական եւ անպաշտօն հաւաստիացումներուն, ի վերուստ սահմանուած տարազները եւ այդ տարազները գործադրելու պարտաւորութիւնները միշտ կը մնան ի զօրու:

Հայրենի մտաւորականներն ալ գիտեն մեզի պէս, թէ գրագէտին ազատութիւնը նուիրական սկզբունք մըն է, որուն կիրարկումով միայն, — անշուշտ անվիճելի տաղանդին զուգահեռ, — կը ստեղծուին համամարդկային արժէք ունեցող եզակի գործեր, որոնց պակասը իրենք եւս կը զգան, ինչպէս կը խոստովանէր Գ. Մահարի, «Սով. Գրականութեան» վերջին համարին մէջ:

Ամսաթերթի այս թիւը ունի յաջող բանաստեղծութիւններ, ինչպէս նաեւ արձակ էջեր, գիտական, գրախօսական, գրականութեան պատմութեան նուիրուած սիւնակներ եւայլն:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԺԷՔՆԵՐ

ՓԵԹՐՕ ՍԱՉԻՆԱՐԻ

Արուեստագէտներ կան, որոնք փայլուն աստղերու պէս կը շողան արուեստի երկնակամարին վրայ, կը դիւթեն, կը հմայեն ունկնդիրները եւ բախտի չար խաղով կամ դիպուածով կը մոռցուին:

Այս կարգի տաղանդներէն է իտալական օփերայի յայտնի հայ երգիչ Փեթրօ Սաչինարին (Պետրոս Աֆրիկեան), որուն երգերուն սալերը լայնօրէն տարածուած էին Իտալիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսաստանի մէջ:

Փեթրօ Սաչինարի ձայնական հարուստ տուեալներով օժտուած արուեստագէտ մըն էր: Անոր երգացանկին մաս կը կազմէին իտալական արուեստի հանճարներ՝ Ռոսսինիի, Վերտիի, Տօնիցեթիի, Մասքանեի, Զիմարոզայի, Պելլինիի ծանօթ օփերաներուն առաջնակարգ դերերգները: Զայնի հնչողականութիւնը, ճկունութիւնը, հաղորդական արտասովոր ուժը, բացառիկ թեքնիքը հմայած են ունկնդիրները: Իտալացի քննադատները հայ արուեստագէտը դասած են իրենց երկրին լաւագոյն երգիչներու շարքին:

Բայց որուն մտքով կ՚անցնի, որ Փեթրօ Սաչինարին ազգութեամբ հայ է եւ այն ալ հայ երգի հպարտութիւններէն մէկուն՝ «Արաքսի արտասուք»ին երգին ծանօթ հեղինակը:

Հայազգի երգիչին նախահայրերը բնիկ հին Բայազիտցիներ եղած են, որոնք յետագային գաղթած եւ հաստատուած են Ալեքսանդրապոլ:

Երգիչը ծնած է 1854ին, Ալեքսանդրապոլ: Աւագ եղբայրը՝ բանահաւաք Ալեքսանդր Աֆրիկեան (1853 – 1872) ուշադրաւ աշխատութիւններու հեղինակ է: Անոր մասին Գր. Խալաթեան մեծ ակնածանքով կը խօսի, իբրեւ հեղինակութիւն մը հայ ժողովրդական հեքեաթներու: Մեռած է երիտասարդ հասակին: Զբաղած է գրականութեամբ, աշխատակցած է «Մշակ»ին Շիրակեցի եւ այլ կեղծանուններով:

Պ. Աֆրիկեան յաջողութեամբ կ՚աւարտէ Լազարեան ճեմարանը եւ կը մտնէ Մոսկուայի համալսարանին բժշկական ճիւղը: Մօտաւորապէս 1877ին Մոսկուա եկած իտալական երգչախումբի մը մէջ երգիչը պատահմամբ կը լսէ երիտասարդին ձայնը եւ ոգեւորուած յանձն կ՚առնէ օգնել, որպէսզի մարդէ իր ձայնը եւ ստանայ երաժշտական կրթութիւն: Ուրեմն, բոլորովին պատահաբար է, որ երիտասարդ բժիշկը կը հետեւի երաժշտութեան ասպարէզին:

Երաժշտական կրթութիւնը կը ստանայ Միլանոյի մէջ: Աւարտելէ ետք տեղւոյ երաժշտանոցը, Փեթրօ Սաչինարի անունին տակ բեմ կ՚ելլէ: 1888ին մեծ յաջողութիւններ կ՚արձանագրէ Պեդերբուրգի, Մոսկուայի, Օտեսայի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ:

Ռուսական մամուլը մեծ գովեստով արտայայտուած է հայազգի երգիչի մասին: «Մոսկովսկիէ Վեդեմոստի» 1889ին կը գրէ. — «իտալական օփերայի երգիչ Պ. Փեթրօ Սաչինարին հիանալի ձեւով կատարեց իր դերերգը, ինչպէս ձայնական, այնպէս ալ դերասանական առումով, անոր զօրաւոր եւ գեղեցիկ ձայնը առաջին իսկ մուտքէն գրաւեց հասարակութեան ուշադրութիւնը եւ գնահատուեցաւ ըստ արժանւոյն»:

Թիֆլիսի մէջ եւս մեծ եւ բացառիկ յաջողութիւններ արձանագրեց երգիչը: Տեղական հայ եւ օտար թերթերը գովասանական տողեր նուիրեցին անոր ձայնին եւ արուեստին:

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԵԱՆ ԱՆՏԱՌԸ

Զմրան խստաշունչ իրիկուն մը, երիտասարդ մը կեցած էր անտառի մը եզերքը, որուն տեսքն իսկ բաւական էր սոսկում ներշնչելու:

Դեղնահար տերեւներով եւ տերեւաթափ ոստերով բարձրաբերձ ծառեր, մշտադալար թանձրախիտ ցախեր որոնց շուրջը կը գտնուէին գաճաճ թուփեր, սրածայր գայլախաղներով լեցուն և մանուածապատ անձուկ ճամբաներ, որոնք կը պտուտկէին եւ վերստին իրարու կը միանային, մորենիներ, ահաւասիկ ինչ որ կը ներկայանար աչքերուն:

Երիտասարդը արագութեամբ կը քալէր. յայտի մտազբաղում մը մթութեամբ համակած էր անոր ճակատն ու բոլոր ուշադրութիւնը գրաւած, որովհետեւ չնշմարեց թէ քանի կը յառաջանար, ծառերն ու թուփերը աւելի կը խտանային եւ ճամբաները կ՚անհետէին:

Եւ միշտ կը յառաջանար:

Բայց վերջապէս, յուսահատ թէ պիտի չկարենար դուրս ելլել լաբիւրինթոսէն ուր մոլորած էր՝ ուժասպառ գետին ինկաւ:

Երկար ատեն նոյն դիրքին մէջ մնաց, որովհետեւ ցուրտը սառեցուցած էր անոր ընդարմացեալ անդամները, երկար ճամբու մը յոգնութիւնը սպառած էր ուժերն ու անօթութիւնը աղիքները կը դալարէր:

Ցանկարծ, ցաւագին ճիչ մը արձակեց, որուն արձագանգը շատ հեռուն թնդաց:

Գլուխը վեր առաւ. առջեւը երեք մարդիկ ոտքի կեցած էին. անոնց գալը ոչ լսած էր եւ ոչ իմացած:

Գլխէն մինչեւ ոտքը սարսռաց: Երեք մարդիկ իրենց աչքերը իր վրայ յառած էին անթարթ:

Մին ոսկեթել երկար վերարկու մը հագած էր. մէջքէն գօտի մը կապած էր՝ որուն ագամանդակուռ կոճակը շլացուցիչ շոչիւնով մը կը փայլէր: Կողքին կապած էր սուր մը:

Երկրորդը կը կրէր սեւ վերարկու մը եւ կարմիր գօտի մը:

Երրորդը կապոյտ կտաւէ պատմուճան մը եւ կաշիէ գօտի մը ունէր: Զեռքը բռնած էր տապար մը՝ որուն կը կռթընէր:

— Ի՞նչ կ՚ընես հոս, — ըսին միաբերան երեք ընկերները:

— Մահուան կը սպասեմ, պատասխանեց երիտասարդը, — դթացէ՛ք ինծի:

— Ի՞նչ կ՚ուզես, կրկնեցին միւսները:

— Կարելի եղածին չափ շուտով դուրս գալ այս անիծեալ անտառէն:

— Ուրեմն մեր երեքէն ընտրէ զայն՝ որ քեզի պիտի ընկերանայ, որովհետեւ առաջնորդի մը պէտք ունիս եւ քեզի կ՚իյնայ զայն ընտրել:

Երիտասարդը ուշադրութեամբ քննեց երեք մարդիկը, որոնք լռիկ մնջիկ՝ կը սպասէին իր քննութեան արդիւնքին, եւ յարմար դատեց զայն՝ որ ոսկեթել վերարկու մը կը կրէր, որուն կոճակը ակ նախտիտ փայլեր կ՚արձակէր:

— Քեզ կ՚ընտրեմ, ըսաւ:

Այն ատեն տարօրինակ ժպիտ մը խաղաց անծանօթին ցուրտ շրթունքներու վրայ եւ ձեռքը երիտասարդին երկարեց մինչդեռ իր երկու ընկերները անբերեւութացան, տեսիլքի մը պէս:

Սարսափահար, անձայն եւ անշշուկ երիտասարդը իր առաջնորդին ձեռքը բռնեց եւ մեկնեցան:

Արշաւասոյր վազեցին: Ծառերը փախչէին իրենց ետեւէն եւ ոտքերնուն դոփիւնը կը լսուէր անընդհատ. եւ սակայն ժամ մը ետք դեռ տակաւին անտառին մէջ էին:

— Ո՛հ, ո՛րչափ յոգնած եմ, մրմընջեց երիտասարդը՝ կանգ առնելով քարուղիի մը եզերքը՝ ուր բազմաթիւ ճամբաներ կը միանային:

— Տակաւին շատ պէտք է քալել եւ մեր սրունքները չափազանց տկար ըլլալով պիտի չկարենանք մեր նպատակին հասնիլ: Քիչ ետք սակայն հեծեալ ուղեւոր մը պիտի անցնի ասկէ: Ա՛ռ այս թուրը հազիւ մօտեցած՝ կուրծքը կը մխես կ՚առնես իր երիվարը՝ որուն վրայ նստինք:

Հ. ԿՈՒՌՏՈՆ ՏԸ ԺԸՆՈՒՅԵՐ

(1 Շար.)

ԿԱՐՄԻՐ ** ՍԵՎԱՆ

Տնօ՛ր ինչպես վեր կաց, ու ցե՛ր ցնդեր մեր մասին ոտքից։

— Ցատկեցնում էր Ալիքը։

— Ալիքը ո՞վ է, — հարցրեց Մուշեղը։

— Ալիքը մեր ձին է, — պատասխանեց Ալիքը։

Մուշեղը ծիծաղեց։

— Ձին ինչպե՞ս կարող է ցատկեցնել, — ասաց նա։

— Ալիքը ձի չէ, — բացատրեց Ալիքը։ — Ալիքը ես եմ։ Ես ինքս ինձ ասում եմ Ալիքը։

— Ինչո՞ւ, — հարցրեց Մուշեղը։

— Որովհետև ես ինքս ինձ շատ եմ սիրում, — պատասխանեց Ալիքը։

Մուշեղը ծիծաղեց։

— Ես էլ ինքս ինձ շատ եմ սիրում, — ասաց նա։ — Ես էլ ինքս ինձ Մուշեղ եմ ասում։

— Ես էլ ինքս ինձ Ալիք եմ ասում, — ասաց Ալիքը։

— Ես էլ ինքս ինձ Մուշեղ եմ ասում, — ասաց Մուշեղը

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Կը հրաւիրուին Ռոմանի ընկերները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուսանողական Միութեան հերթական ժողովը այս Երեքշաբթի (Մարտ 2) երեկոյեան ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, Բիւ Պլէօ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարտ վեց, ժամը 9ին, Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ: Կազմակերպութեամբ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ երիտասարդաց միութեան:

Բարձր հովանաւորութեամբ թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹԸՌԵԱՆԻ:

Նախագահութեամբ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետ Պ. Ե. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եկեղեցւոյ երգչախումբի կողմէ եւ կենդանի պատկեր:

Կը խօսի ԳՈՒՐԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Փառատօնը այս տարի կը լրացնէ իր քսանամեակը: Կիրակի, Մարտ 14, ժամը 14,30ին Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՈՇԻ

ի նպաստ համալսարանական ուսանողներու բուժարաններուն ուր կը դարմանուին բոլորը առանց դաւանանքի կամ ազգի խտրութեան:

Կը մասնակցին 14 ազգերու ժողովրդական խումբերը: Խօսք կ'առնէ համալսարանական բուժարաններու ընդհ. տնօրէն

ՏՈՔԹ. Տ. ՏՈՒԱՏԻ

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն ապահովել տոմսերը դիմելով Սորպոնի դռնապաններուն:

Գին.— 6, 5, 4 եւ 3 ֆրանք:

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Շուտով լուս կը տեսնեն 1964 տարուան վերջին հատորը եւ 1965 տարուան առաջին հատորը, իւրաքանչիւր հատոր 128 էջ: Բովանդակութիւնը ծայր աստիճան հետաքրքրական,— կը կարդաք եւ կը համոզուիք:

Այս երկու հատորները պիտի դրկուին, միաժամանակ, միայն այն բաժանորդներուն, որոնք մեզ պատուեցին իրենց հաւատարմութեամբ եւ համակրանքով:

Ուշացած թիւերը այս ձեւով ամբողջացնելէ ետք, ՀԱՅ – ԲՈՅԺ պիտի հրատարակուի եռամսեայ, մեզի խնայելու համար առաքման յոգնութիւնը եւ աւելորդ աշխատանքը: Բաժանորդները պիտի ունենան սակայն այնքան էջ, որքան կը ստանային ամսաթերթի ձեւով:

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են —

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 Ֆրանք, արտասահման 5 տոլար:

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ»ի խմբագրատան հասցէով:

Ch. Aïvazian
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին խնջոյքը Մարտ 13ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Այս Կիրակի ժամը 15·30ին

Կը ներկայացուի

ՏԱՒՐՈՍԻ ԱՌԻՒԾԸ

(Ողբերգութիւն երգախառն 4 արար)

Հեղինակ՝ Հ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Երաժշտ. ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

UN CLIENT SERIEUX
(Comédie en un acte de G. Courteline)

LE MISANTHROPE
(1er acte) de Molière

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ Կիրակի, 28 Փետրուար, 1965, յաւարտ Ս. պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Հայրապետական պատուիրակ Տէր Սերովբէ Արք. Մանուկեան Ծայրագոյն Վարդապետութեան աստիճան պիտի չնորհէ Գիւտ Վարդապետ Նազգաշեանի:

Ձեռնադրութեան Խարտաւիլակի պաշտօնը պիտի կատարէ Երուսաղէմի Ս. Աթոռի դիւանապետ Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեան:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ ձեռնադրութեան այս բացառիկ արարողութեան:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը կը տօնուի Փարիզի մէջ, կիրակի, Փետրուար 28ին ժամը 16էն 22:

Ֆրանքեւզուիցերական սրահը
10 Ռիւ տէ Մեսաժըրի
(Մեթրօ Քատէ կամ Փուասոնիէռ)

հովանաւորութեամբ Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին

Կը նախագահէ

ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԷՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

Կը խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ

ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

(Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. Ժոսբլին Տիրատուրեան (երգ) Օր. Օր. Էլիան Նիկողոսեան, Մատլէն Փուշունեան (արտասանութիւն), Մկրտիչ Պօղոսեան (երգ), Տէր եւ Տիկին Վիգէն Թորոսեան (կովկասեան պարեր), եւ Նայիրի պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի:

Խնջոյք հաճելի մթնոլորտի մէջ:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Համօ Օհանջանեան սրահը:

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Նոր Սերունդը կը մասնակցի պարերով եւ խմբերգներով, խնջոյք, հայկական հաճելի մթնոլորտ, առատ կերուխում:

Մուտքը ազատ է:

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր նամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, ի նպաստ Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանին

Կիրակի Փետր. 28 կէսօրէ ետք, ժամը 15,30ին, Սալ Մազընոյի մէջ:

Շանթ թատերախումբը կը ներկայացնէ Սմբատ Բիւրատի

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

(չորս արար)

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Արենոյշներուն

Գործող անձինք.— Վաղ. Տէր-Վարդանեան, Սերժ Սարգիսեան, Յարութիւն Նիկողոսեան, Գ. Պապեան, Սեդա Թիւթէլեան, Յար. Արսլանեան, Հր. Արսլանեան, Յակ. Հայթայեան, Ա. Եօթնեղբայրեան, Գր. Թիւթէլեան, Փ. Մելքոնեան, Յովհ. Յակոբեան, Փիլիպպոս

Նոյն ներկայացումը կը տրուի Մարտ 7ին, կիրակի իրիկուն ժամը 21ին, Պօմոնի Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՇԱԲԱԹ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27 ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ
22, RUE VOLTAIRE, ALFORTVILLE
ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

PÉPÉ NUNEZ

ATTRACTIONS BUFFET

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի «Խանասոր» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան:

Շաբաթ, Մարտ 6, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանին սրահը,

ՓԼԱՍ ՍԷՆ – ՍԻԻԼՓԻՍ

Երգ, պար, արտասանութիւն

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

« ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ »

Ժամը 23էն ետք եւրոպական պար:

Նուագախումբ ղեկավարութեամբ՝ ՓԱՍՔԱԼ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Փետրուար 28
Ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր
Մոտեռն Փալաս Օթէլ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յակոբ Սարարտարեան, բնիկ Երզընկացի, հօրը անունը՝ Մարտիրոս, մօրը անունը՝ Նազելի, տեսնուած Արարկիրի մօտերը, յետոյ գաղթած, կը խնդրուի իմացնել իր քրոջ Արուսեակին, գրել՝

Madame ZAROUKIAN
Lotissement du Commandeur
ST-ANTOINE, MARSEILLE 15e.

Կը խնդրուի Սփիւռքի հայ թերթերէն արտատպել:

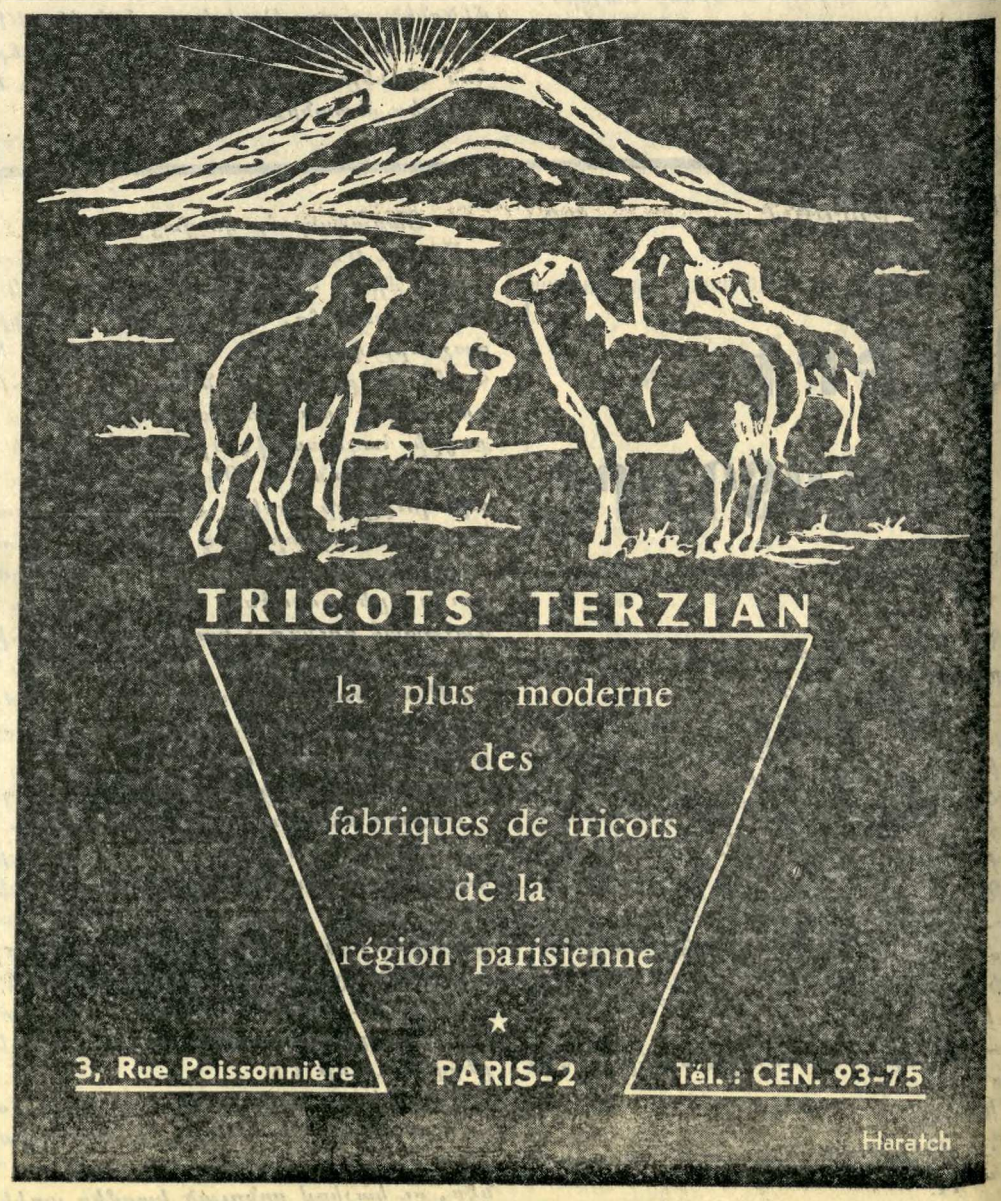
TRICOTS TERZIAN
la plus moderne
des
fabriques de tricots
de la
région parisienne
★
3, Rue Poissonnière PARIS-2 Tél. : CEN. 93-75
Haratch

ԱՐԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. Հատը 0·30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ
28
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
23 FEVRIER
1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10245

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.245

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՀԱՆՋԱՏԷՐ ԿԸ ՄՆԱՆՔ

Ահեղքեզի ճշմարտութիւն մըն է, որ ամէն պատերազմէ վերջ պիտութիւնը հակայարձակ կը յառաջդիմէ։

Մարդկէ հնարամիտ ամէն միջոցէ կը դիմէն, որպէսզի քիչ ծախքով եւ մարդկային նուազագոյն կորուստով մեծ ոյժ մնաս պատճառեն թշնամիին։

Վկայ՝ 1914ի եւ 1939ի զոյգ աշխարհամարտները։

Իրականութիւն է նաեւ, որ ամէն պատերազմէ վերջ հակայական յեղաշրջում առաջ կուգայ մարդոց մտայնութեան եւ բարոյական ըմբռնումներուն մէջ։

Վերջին քառորդ դարու ընթացքին գիտութիւնը ա՛յնքան նուաճումներ կատարեց, որքան չէր կատարած քանի դարէ ի վեր։

Քանի՛ երկրորդ կէսէն բռնկած աննախընթաց յեղաշրջում առաջ եկաւ նաեւ քաղաքական աշխարհին մէջ։

Այդ յեղաշրջումին հետեւանքով է, որ ... արեւմուտքի քաղաքակիրթ երկիրները հրաժարեցան իրենց աշխարհակալական քաղաքականութենէն եւ վերջ տուին գաղթականութեան։

Ասիոյ եւ Ափրիկէի ցեղակիցները առանց արիւնահեղութեան ազատութիւն ձեռք բերին անկախութեան։ Բացառութիւն կազմեցին Հնդկաչին, Ալժերիա, Ինտոնեզիա եւ Կիպրոս։

Անգլիա, Ֆրանսա, Պելժիա եւ Հոլանտա ազատութիւն շնորհեցին իրենց թէ՛ տերկութեան կամ տիրապետութեան նեթակայ հողամասերու բնակչութեանց։

1950էն ի վեր բազմաթիւ եւ զանազան ցեղեր անկախութիւն հռչակելով մտան ազատ ազգերու ընտանիքին մէջ եւ Մ.Ա.Կի պատին առջեւ անկեցին իրենց ազգային դրօշակը։

Նիւ Եորքի միջազգային արխափոսին մատնակցող անկախ երկիրներու թիւը օրէ օր աւելնալով հասաւ 115ի։

Անկախութեան տիրացող երկիրներէն շատ քիչեր միայն կրնան պարծենալ թափած էին պատերազմի համար։

Սակայն բախտ ունեցան ազատագրուելու, առանց դնգակ մը արձակելու։

Իրենց ընկերվարական եւ յեղափոխական, ջերմ կուսակից ենք ինչպէս անհատներու, նոյնպէս ազգերու ազատութեան։

Ու որտանց կ'ողջունենք Ասիա եւ Ափրիկէի ազգերուն եւ ցեղերուն անկախութիւնը։

Մեծ կորմէ սակայն չենք կրնար զսպել մեր զայրոյթը այն անարդարութեան համար, որ գործուեցաւ Հանդէպ հայ ժողովուրդին։

Ազատութեան եւ անկախ հայրենիքի համար իր համբանքին կէսէն աւելին պահեց Հայը, որ սակայն այսօր չունի իր ներկայացուցիչը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ եւ անկախութեան խորհրդանշան իր եռագոյն դրօշակը չի ծածանիր անոր պալատին առջեւ, ազատ ազգերու դրօշներու շարքին։

Երկու միլիոն Հայեր ծուարած են ներկայ «Կոբիզ»ին նեղ սահմաններուն մէջ, մինչ մեր հայրենիքի պատմական հողերը բռնագրաւուած են եւ կը շարունակեն մնալ «մեր թշնամեաց առանակոխ» եւ իսկապէս «թշուառ ու անուէր»։

Հայը պէտք ունի «կենսական տարածութեան», իր ստեղծագործական ընկերները համախմբելու եւ հայրենիքը ամրապնդելու համար։

Ինչպէս քառասունհինգ տարիէ ի վեր չենք դադրած երթէ՛ արդարութիւն պահանջելէ հայ անիրաւուած ազգին համար, այսօր Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին աւելի աւելի ջուան կերպով ու միացեալ ուժերով կը յայտարարենք, որ պահանջատէր կը մնանք մեր հայրենի հողերուն։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՈՍԻԳԻՆԻ ՃԱՌԸ

ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

Հեռատեսիլէն արտասանած ճառի մը ընթացքին, խորհրդային վարչապետը չատ խիստ լեզու մը գործածեց Միացեալ Նահանգներու նկատմամբ։

«Վիէթնամի ժողովրդապետական Հանրապետութեան դէմ յարձակումը չի կրնար անպատիժ մնալ։ Հիւսիսային Վիէթնամի պաշտպանութեան ուժի մասնակցութիւնը կը չարունակուի։ Եթէ ամերիկացի աշխարհակալները չարունակեն իրենց յարձակողական գործունէութիւնը, այդ չըջանի կռիւը պիտի անցնի իր սկզբնական սահմանները։ Բնական իր սկզբնական սահմանները։ Բնական վիճակ ստեղծելու համար Հնդկաչինի մէջ, անհրաժեշտ է որ յաւուրկ պայմաններ ստեղծուին։ Առաջին տարին պիտի դնել Միացեալ Նահանգներու յարձակական գործողութիւնները։ Ամերիկեան զօրքը պէտք է պարպել Հարաւային Վիէթնամէ եւ Հարաւային Քորէայէն։ Խորհրդային պատասխանատուութեան ճամբորդութիւնը հիւսիսային Վիէթնամ ցոյց տուաւ այն գործօն օժանդակութիւնը զոր Մոսկուա կը բերէ Վիէթնամի ժողովուրդին այն արդար պայքարին, որ ազատագրութեամբ կը բերէ ընկերվարութեան ճամբուն վրայ։ Համոզուած ենք, որ խորհրդային վիէթնամական բարեկամութիւնը եւ գործակցութիւնը պիտի չարունակեն զարգանալ եւ ամրապնդուիլ։ Ամերիկացիները պէտք է հասկնան, որ Վիէթնամի ժողովրդապետական Հանրապետութեան պաշտպանութեան դէմ ուղղուած ոճիրները եւ ագրեսիան պիտի չեն կրնան ճնշել։ Մոսկ. Միութիւնը անտարբեր չի մնար քոյր Հանրապետութեան նկատմամբ եւ անոր կատարած անհրաժեշտ օգնութիւնը։ Թող ոչ ոք պատրանք ունենայ խորհելով թէ ժողովրդական Վիէթնամի դէմ յարձակումը կրնայ անպատիժ մնալ։ Շատոնց է առեղծուած է որ ամերիկացի աշխարհակալները իրենց գօրքը քաշեն Հարաւային – Վիէթնամէն եւ ժողովուրդին թողուն իր ճակատագիրը որոշելու մասնակցութիւնը, առանց օտար միջամտութեան»։

Անդրադառնալով Լաոսի կացութեան, խորհրդային վարչապետը ուշադրացուց է.– «Ամերիկեան միջամտութիւնը Լաոսի գործերուն ուղիղ ծանրակշիռ կը գործէ– նէ այդ երկրին արդէն բարդ կացութիւնը։ Ամերիկեան օդուժին թռիչքները Լաոսի վրայ միջազգային իրաւունքի մեջազգային համաձայնագրերու բռնարատումներ են։ Մենք հաստատուկինք մեր որոշումը պաշտպանելու Փրնեւի համաձայնագրերը եւ պահանջելինք որ Միացեալ Նահանգները եւ Փրնեւի խոստակցութեանց այլ մասնակցողները իրենց պարտաւորութեանց յարգանքն ունենան»։

Կոսիգին կը դանէ թէ ամերիկեան յարձակութիւնները Ուոշինկթընի մէջ եւ ամերիկեան գործունէութիւնը Վիէթնամի մէջ դիմադրութիւն կը հակառէն։ Ամերիկա կը բռնադրաւուած է միջազգային իրաւունքը եւ ՄԱԿի ուխտը, բայց «ոչ դնդակները, ոչ ալ նապալմը կասեցուցին և ւկրնան կասեցնել Վիէթնամի ազգային ազատագրման չարժումը»։

Քորէայի մասին, Կոսիգին ըսած է.– «Համոզուած ենք որ մեր երկիրներու ժողովուրդները միասին պիտի կարենան ընկերվարութեան եւ համագործակցութեան համար, աշխարհակալներու յարձակողական նպատակներուն դէմ, ուժ խարհի խաղաղութեան համար։ Այսի– րիկեան զօրքը պէտք է պարպել Հարաւ– յին Քորէան։ Քորէական հարցը քրիստ– ոնեայ ժողովուրդին գործն է եւ զայն միայն պէտք է լուծէ։ Եթէ ընդդիմութիւն չըլլայ զինեալ ուժի գործածութեան աչ– խարհակալ քաղաքականութեան, Ասիա– րիկէի, Լատին Ամերիկայի կամ Ասիոյ որեւէ երիտասարդ պետութեան անկա– խութիւնը տեւականօրէն վտանգուած է եւ ժամանակը եկած է որ վերջ դրուի ժողովուրդներու իրաւունքներուն եղած մնասներուն աշխարհակալներու կողմէ»։

Խօսելով նաեւ այն կարճ ալեգութեան մասին, զոր կատարած է Փեքին, խոր– հրդային վարչապետը չէ՞ւած է թէ չին պետավարներու հետ ունեցած խօսակցութիւնները օժանդակած են «պայծառացնելու Չինացիներու հետ մեր յարաբերութեանց նոր զարգացման կարելիու– թիւնները, հակառակ անոր որ դժուար– րութիւնները ու տարակարծութիւնները որոնք երեւան եկան միջազգային համա– ժողովներուն ծոցը չեն կրնար մեզ օրէն միւսը կարգադրուիլ»։ Կոսիգին չանտեսեր տարակարծութիւնները որ կան Չինաստանի հետ «կարելի չէ արհամարհել այս տարակարծութիւնները ո– րոնք հետեւանք են իրարանչիւր երկրի պատմական դիրքին եւ ազգային յատկանիշերուն եւ մտածելակերպութեանց»։

× Կոսիգին լայփցիկ մեկնած է ուր կարեւոր ճառ մը պիտի արտասանէր քա– ղաքին 800րդ ամենամեծարին բացման առթիւ։

× Մոսկուայի քաղաքական չրջանակ– ները «չափաւոր» կը գտնեն Կոսիգինի ճառը։ Այն տպաւորութիւնը կայ որ Ռու– սերը չեն ուզեր փակել բանակցութեան ճամբան։

Միւս կողմէ Ամերիկա, պատասխանե– լով առջի օրուան խորհրդային ծանու– ցագրին, կ'ըսէ թէ ասիական Հարաւ– Արեւելքի խաղաղութեան պայմանն է հիւսիսային Վիէթնամի յարձակումին դադրեցումը։ Միացեալ Նահանգները չեն կրնար ընդունիլ խորհրդային ակնար– կութիւնը բան մը որուն ամերիկեան «պին– ուորական միջամտութիւնը» Հարաւային Վիէթնամի դործերուն միջազգային լարուած կացութիւն մը կը ստեղծէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅի «Կոմսոմոլսկայա Պրաւտա» որ կեդրոնական կոմիտէին տեսարանական օրգանն է կը գրէ թէ քոյր կուսակցութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող պատմական տարակարծութիւնները հրապարակային վիճաբանութեան նիւթ պէտք չէ դառնան։

ՄԱՏՐԻՏի մէջ, փիլիսոփայութեան հոմալսարանի պրոֆեսորը տարածուած է միւս բոլոր համալսարաններուն։

ՎԱՒԹԷՐ ՈՒԼՊՐԻԽԹ Լայպսիգի Ա– ուան մեկնելէ առաջ յայտարարած է թէ խորհրդային պատասխանատուութիւնը Հնդկաչինի հանգուցէն։ «Լայպսիգի մեհեան– ներու մեծութիւնը կը վկայէ եկեղեցւոյ ժողովուրդին ստեղծագործ ուժը» աւել– ցուցած է արեւելեան Գերմանիոյ վար– չապետը։

«ԱՅՐԻՇ ԹԱՅՄՋ» թերթին համաձայն նախագահ տը Կոլ իրլանտական տրիւն ունի իր երակներուն մէջ։ Լատ այդ ատ– րիւրին, Ֆրանսայի նախագահին մօրը մեծ մայրը Մք Քարթան ընտանիքէն է։

ԳԱՀԻՐԷՆ անհետացած են վեց ա– րեւմտեան Գերմանացիներ, խորհրդաւոր պայմաններու մէջ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նոր վարչապետ՝ Իւր– կիւփլիւ յայտարարած է թէ «Կիպրոսի հարցը, որ ազգային հարց մըն է, այն կէտն է որու վրայ պիտի կեդրոնանան մեր բոլոր ճիգերը, արտաքին քաղաքա– կանութեան մէջ»։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ կառավարութիւնը հա– մաձայն է որ կոլի այն տեսակէտին թէ պէտք է վերակազմել ՄԱԿը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դիտուններէն երեք երրորդ մը Գահիրէ հասած է, յաջորդելով ճարտարարուեստական պատուի– րակութեան մը։

ՖՐԱՆՍԱՅի դիտուններէն երեք երրորդ մը կարելի չէ բացատրել անչափներու վրայ եղած փորձերով։ Տնտեսին հետաքրքրական մը կարելի չէ բացատրել անչուշտ։ Այս մասին կարեւոր դիտողութիւն մը պիտի տայ Փրոֆ. Ռոպէր Քուռիէ, Փարիզի Գիտութեանց ակադեմիային առջեւ։

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԱՐԵԻ

— Բարե՛ւ ,–-
Մէկ հատիկ այս բառն են ասում՝
կնճռած անձնագիր ցոյց տալու նման ,
կենսագրութիւն պատմելու նման
կամ հարցաթերթիկ լրացնելու պէս ։
Եւ կուզենայի ,
Շա՞տ կ'ուզենայի ,
Որ այս բառն իրօք դառնար անձնագիր
Աշխարհո՛ւմ հարկայն ,
Ամէնի՛ համար ։
Եւ կ'ուզենայի ,
Շա՞տ կ'ուզենայի ,
Որ նմանապէս այս բառը լիներ
Նո՛ր եւ իրակա՛ն մի «Բացուիր, Սեզամ»
— Բարե՛ւ , –-
Ասէիր գնացքին, նաւին կամ
ինքնաթիռին ,
Ու ներս մտնէիր ·
«Բարեւ»ըդ իբրեւ տոմսակ ընդունուէր ։
— Բարե՛ւ , –-
Ասէիր կնոջն անձամբ ,
Ու նա ինչ սիրէր հէնց նոյն վայրկեանին
Կամ ներում նահայց ժպիտով ասէր ,
Թէ բարեւել են ինքից առաջ ,
Այսինքը՝ ինքը սիրում է արդէն ։
— Բարե՛ւ , –-
Ասէիր , եւ պարզ երկինքը
Իսկոյն անձրեւէր , եթէ պէտք է դա ։
— Բարե՛ւ , –-
Ասէիր լռակեաց հողին ,
Եւ նա ծլարկէր ու հասկակալէր ։
— Բարե՛ւ , –-
Ասէիր մահին էլ անգամ ,
Եւ նա հասկանար , որ ինչ մօտ գալով՝
Ինքը շտապե՛լ , շա՛տ է շտապել ։
— Բարեւը դառնար իրական ու նոր մի··
« Սեզամ բացուիր » ···
Եւ այն ժամանակ եթէ արջին էլ ասէիր
— Բարե՛ւ , –-
Նա էլ մի գուցէ հէնց նոյն վայրկեանին
Խաղալիք դառնար մեր մանկան համար ,
Եւ մի այնպիսի՛ սարքին խաղալիք ,
Որ ոչ լարուում է , ոչ էլ հասարակ բանից
փճանում ,
Այսպէս էլ՝ օձը ծերերի ձեռքին
ձեռնափայտ դառնար ,
Կոկորդիլոսը դառնար պահարան
խաղալիքների ,
Կախարան դառնար եղջերուն վայրի ,
Եւ փոքրիկը՝ բեմի պարախումբ ,
Մարդն էլ՝ Մարդ իրօք ···

Անկարելի բան աշխարհում չկայ ,
Եթէ աշխարհում իշխում է բարին ,
Որ մեր բերանում դարձել է
— Բարե՛ւ , –-
Ուրեմն անձնագիր ցոյց տալու նման ,
Կենսագրութիւն պատմելու նման
Կամ հարցաթերթիկ լրացնելու պէս՝
— Բարե՛ւ , –-
Քեզ
Ու
Ձեզ ···

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

ԸՆԾԱՅԱԿԱՆ

(«ԿԵԱՆՔԸ – ՔՈՅՐՍ»
ՔԵՐԹՈՂԱԳՐՔԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Դ.

Բառ մը կը փնտռեմ :

Բառ մը, որ, Հայելի դարձած, ցոլա – ցընէր մարդկային Հոգին՝ ա՛յս պարուն յաւուկ : Իրաւ է թէ արուի ընդհանրա – կան հոգեվիճակը երանգներ ունի, որոնք կուգան դարերու խորէն :

Սխալ չէ, թերեւս, ըսել թէ թաց ան – ժանթիմին յաջորդած է չոր ռոմանթիզ – մը,— արցունքով չէ որ դէրեզման կը փնտռէ արուի բանաստեղծը, այլ դերա – գոյն արհամարհանքով մը եւ հոյակապ հեգնութեամբ մը՝ բոլոր արժէքներուն աւերակոյտին վրայ պարսպնելով պըզ – ուանքը, որ կը զգայ կեանքէն :

Իրականին մէջ, ախուր վախճանակա – նութեամբ բայց ա՛յս գուղակչիով պըզ – ուած է մարդուն պատմութիւնը : Հրէից Հին կտակարանը եւ Ովիդիոսի կերպա – քանափոխութիւնները, մին «դրախտ» եւ միւսը « ոսկեդար » անուանելով աշխար – հի սկզբնաւորութիւնը, պատմութեան յաջորդական զարերուն մէջ կը նեանի ցաւը, տառապանքը եւ թշուառութիւնը : Տարբե՞ր բան կ'ըսէ մին Ռուսօ, երբ յետս ընդդէմ (ա որպուր) կը բանաձեւէ այն տեսութիւնը թէ մարդիկ աւելի դժբախտացան քանի զարգացաւ քաղա – քակրթութիւնը, ինչպէս ըսեր էր արդէն Ժողովոլ :

Այս տեսութեան թերութիւնն այն է որ, տեղծելով երանութեան եւ թշուա – ռութեան մանիքէական կշռոյթ մը, զգա – յութենէն նրբացումին ու փիտակցու – թեան խորացումին կը վերագրէ տառա – պանքը, կեանքէն յափրանալու իրողու – թիւնը : Բայց քրիստոնեաները զարգա – ցած մարդի՞կ էին միթէ, մէկը ձկնորս ու միւսը վրանագործ, որ պատմութեան ընծայեցին վարդապետութիւն մը, որու հետեւորդները գերազանց բներկրութիւն մը կը զգային՝ մեղքի իրենց արուեստա – կան զգայութենէն մէջ լողնալով, մաղա – խական տառապանքներու մէջ հաճոյանա – լով եւ կատարեալ անճնութացութեան հաւաքական փսիխոզով :

Կը խորհիմ թէ յափրացումը քաղաքա – կրթական ազդակ մըն է, եւ անչուշտ միաժամանակ քանդիչ :

Մարդկային հոգին անո՛վ է մարդկա – յին՝ որովհետեւ կը յափրանայ, — կը ախրէ ու կ'ատէ : Ատո՛վ է որ կը փնտռէ փոխոխութիւնը, կ'որոնէ նորը, հետզհե – տէ զարգացնելով իր զգայութենէն խորը եւ նրբացնելով ընկալուչները, -- ի՞նչ փոյթ օրէնքին վախճանը :

Յափրացումը կապելէք քաղաքական դէպքերուն, տնտեսական պայմաններու եւ նման զպրոցական պատճառաբանու – թեանց, իրողութիւն է սակայն որ մարդկային հոգին յաճախ կը զիմագրէ աւտոնց բոլորին, բայց իր յափրացումը կը յայտնէ նոյնիսկ պարզագոյն քայլէ մը մղուած, — Աբիսոռակի խնդիմները օրինակ :

Նոր զգայութենէն որոնումով՝ իրրեւ դարման, մարդկային յափրացած հոգին սակայն կը մատնուի յանգապարտու – թեան fոմփիէէսին : Մեղաւոր ճամբանե – րու մէջ որոնումը կամ արդիւնաւոր օ – ջինդրին վայելքը, որ իրաւունքն է մեծ մտաւորականներուն, ընկերութենէն դուրս կը հանէ ընտրեալը, կ'առաջնորդէ զայն առանձնաշնորհեալ երանութենէն, ու պէտք չէ զարմանալ՝ եթէ Անաքսի – մանտրոս, հելլէն փիլիսոփան, Թաղէսի կշիռքով եւ Թաղէսի բարեկամ, կը դի – նովնո՞ր յանգապարտութեան համբ բեր – նէին մէջ :

Հարկ չկայ բացատրութեան պատճառ – ներ որոնելու : Դժգոհութիւնը յաւուկ է մարդկային հոգւոյն : Մարդիկ չուտ կը ձանձրանան՝ զժգոհ իրենց կեանքէն, ու զառնութիւնը կը խառնուի իրենց աբ – եան, տխրութիւնը կը զառնայ իրենց հանապազօրեայ հացը : Մեծ ցանկու – թիւնները կը վերածուին պատրանքի, որ ծեփի պէս կը թափի, եւ հիասթափու – թիւնը կ'առնէ կը տանի ամէն բան, — փոփաք, երազ, հաւատք, նոյնիսկ ապ – բելու հաճոյք :

Ի վերջոյ, տխուր երեկոյի մը նման կ'իջնէ անտարբերութիւնը, այս անգամ կը տեղծուի լքումի fոմփիէէսը :

Եւ կատարեալ է պատկերը :

Կտպարի ծանրութեամբ ձանձրոյթէ մը զատ՝ զգուանք հանդէպ կեանք կոչուած անասնութեան դէմ :

Ահա մեր օրերու յաւուկ հոգեկան վի – ճակը :

Պիտի չխօսիմ այն մասին թէ ի՛նչ կը փորձուի՝ զարմանալու համար արդի ա – փաթիմ մարդը եւ օթոմատ մարդը,— մէկը մեր կոնակը, միւսը մեր առջեւը : Իմ նիւթս է խօսիլ արդի յափրացած մարդուն մասին միայն, անոր տալու համար յաւկանչական եւ բացատրական տարազ մը, — բան բառ :

Կը փնտռեմ այդ բառը եւ, սակայն, չեմ գտներ :

Ֆրանսերէնն լեզուն կը դործածէ պլազէ բառը, — ծագումով օտար, (ի՛րաւն թէ փոխ առնուած է հոլանտական լեզուէն), ինծի կը յիշեցնէ չսիրուած լեզուի մը մէկ բառը, դոր դործածած է Սայաթ – Նովա.

Երէգ լաւ էր կանց վուր էսօր ,
վաղերումէն բեզարիլ իմ,
Մարք համաչա մէկ չի ըլի ,
խաղերումէն բեզարիլ իմ :

Կարդալ ամբողջ տակը :

Հոգին քնար դարձած, այնքան որ «ու – ռու տերեւի» պէս կը թրթռայ՝ սիրոյ զե – փիւռն երբ կ'անցնի, Սայաթ – Նովա դը – ուած է բառը,— բեզարիլ(*) (Տագ ԼԴ.) :

×

Զուլալ, դրական անուամբ՝ Ռուբէն Գապանճեան, այն քեզարած (**) երի – տասարդն է, այն պլագէ քերթողը, որ հրապարակ կուգայ ոչ թէ վարդ ու պըլ – պուլ կամ լուսնակ–գիշեր կամ անուշ եար երգելով, այլ նիւթերու եւ դպչում – ներու թարմութեամբ, նորութեամբ եւ արդիականութեամբ :

Արդի մարդն է Զուլալ, որ կը տառա – պի համայնական ցաւով մը : Ոչ հաւատքն ունի երջանկութեան, ոչ ալ ցանկութիւ – նը համոյքին : Կը նմանի այն հանդիսա – տեսին, որ դուրս կ'ելլէ թատրոնին դրա – նէն, — ներկայացումը վերջացած է այլ – եւս, վճիռն արտասանուած, տպաւո – րութիւնները բանաձեւուած :

Ներկայացուած թատերախաղը· «Եւ ես եմ կեանք», Յայտնութեան գրքին բառե – րով, էսխաթոլոժիք դրութեան հետ ան – հաչա :

Ու Զուլալ կը կանդնի, հասակը կը ցցէ, եւ կը հայհոյէ թատերախաղին ,— նիւթին, փիլասին, ներկայացման ձե – ւին, ժամանակին : «Սրիկայ է գործը » (էջ 35), կը պոռայ : Վասնզի

Մեզ ծնաւ դար մը, որուն
Ստիպիրներէն խմեցինիք թոյն :
Մեր մանկութեան արշալոյսր
Եղաւ երկունք, եղաւ արիւն : (էջ 40) :

Եւ, ո՛վ հեղնութիւն ,«կեանք» խա – տացան այս սերունդին, կեանք՝ հոգար բարիքներով, բայց

Ի՞նչ է կեանքը,
Աճօթ մը հին : (էջ 36)

Ու սերունդը, որ աճեցաւ, ճաշակից հրամցուած կեանքը, կապմեց իր տպա – տորութիւնը, իր ապրելու ձեւով եւ հատատուկ Սոլոմոնեան իմաստութիւնը.

Արեւուն տակ
Տխուր, միեւնոյն ,
Ինչ կը մնայ՝ լոկ մրուրն է :
Հոդիին մէջ՝ ցուրտ գերեզմանն է :
Անկէ անդին
Բոլորը սին : (36)

Սերունդը չի հաւատար այլեւս թէ «կայ բարի» (37) : Ու սէրը, որ իրենց բաժին է տրուած, «ցաւ է միայն» (40) : Գոհ, սակայն, որ «գե – րեզիկ է»

Յաւը որ մեզ կը տանջէ : (35)

Ահա թէ ինչո՛ւ սէրը եղերերգութեան կը վերածուի :

Ըլլար կին մը, գինեմոլի ադջիկ,
– իմքն ալ գինով ,
Ջոր սիրէի
Եւ անուններ բլլար Տրտմութիւն :
Սէրս բլլար տառապագին,
Ըլլար թախծոտ, բլլար ուժգին ....
... եղբօր մը պէս
Կիներ այդ, կեանքը,
... Սիրէի, գայն սիրէի
Ու ... խեղդէի ·
Իր մահէն ետք ծունկի եկած՝
լայի երկար : (10)

Կեանքը ,կնոջ մը նմանցնելէ ետք , էրոջ մը ճմաններէ ետք , գայն փռել մահիճին վրայ ու սիրել ... կարօտ է սրբապրա – թեան, որպէսզի չսասցուի էնեէսքի գա – գափար : Ապահովաբար, այդ նմանու – թիւնը կատարուած է արդարացնելու հա – մար քերթողագիրքին խորագիրը, կեան – քը – ճոյրս : Միւս կողմէ, խորագրին եւ հետեւեալ տողերուն միջեւ կը ստեղծուի անհաչտութիւն.

Մեծ բ-ներ ենք
Կեանքի դէմին գառամ ու ներեց ,
Եւ պիտ' բ-ենենք՝ մեզի համար
Մահին փորած փոսին խաւար : (37)

Եւ սակայն դէպերեգիկ է «Գինովութիւ – նը » .

Խմենք , ընկեր , արեւուն տակ
Թող գինովնայ ու բոնկի
Ինչ որ մուք է, ինչ մշուշ է,
Ինչ տխուր է ու կը տանջէ ,
Թող բորկի ու խօլական
Ահեղ բոցերը բարձրանան,
Դոփէ, թնդայ պարր բոսոր
Հրդեհներուն ամենազօր
Թող աշխարհները ճարճատին ,
Սարսին աստղերն ու լուսալին ,
Թող իշխէ հուրն անմահական
Միջոցին մէջ ու երկնքին : (41)

Այսպէս նեբչնչումբ կը հասնի Մարոյ – կին (5) դեկեկութեան : Ներսնեան պա – յութիւնը կը զգզգայ այս ապրում – մէջ, երբեմն ալ սատիբ տալը մը կա – տղորիսթի ճաշակ, երբ կը պատմէ սի – րելու իր եղանակը.

Ես խենթեցայ ու սիրեցի ,
... Եւ վշտացայ, խարուած լացի ,
Ու դառնացած՝ հեգնեցի զայն :
Եւ աւելին, դեռ ցանկացայ
Որ ես հրճուիմ ու ինքը լայ :
Եւ դեռ այնիսան ես չարացայ
Որ ան մեռաւ լալէն, մինչ ես
Խնդացի իր մահուան ի տես : (40)

Կամ սա տողերը.

Ընկե՛ր, խմենք կենացն անոր
Զոր սիրեցի եւ մեռցուցի ,
Անոր, որուն թախծով խոր
Ես գինովցայ ու երգեցի : (40)

×

Բանաստեղծը, որ կը հասնի նոր գո – յութիւններով եւ արտայայտութեան նո – ր չէչտերով, ընծայական գրպը կը – դնի այս բառերով .

— *Նորընծան սովորութիւն է որ պ – ղտնուի՝ ի պատիւ արշալոյսին, ու գա – ւի և՛տքը՝ միջօրէի կրակին դէմ :*

Կը մնայ ինծի աւելցնել·

— *Մանո՛ւկ, մանո՛ւկ, պիս չխաբե (ո՞վ է բառը այս խօսքը, չեմ յիշեր) :*

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Վերջ)

(*) Սայաթ – Նովա այստեղ կատա – յափրացումի պատկեր մը, ձանձրացած ու զզուած մարդու հոգեվիճակ : Զորբոր տունին մէջ գործածուած բառը, բա – ցովայազէտները կը թարգմանեն «վարի – խօսքի կատարում, հաւատարմութիւն» .

Հոմ կաթնակիր Աթամի զաթ ,
Նայաթ ըլի էս քու բախին :

Նովայազէտներուն գլխաւոր աղբիւրը է Գէորգ Դպիրի պարսկերէն բառարանը սկսեալ Հախվերդեանէն, (այս անուան առաջին տարը ջնջուած է կարգ մը հրա – տարակութեանց մէջ՝ ապահովաբար ոճա – սերէն լեզուի հարկադրանքով) : Արդ Գէորգ Դպիր չունի *բախ* բառը :

Սայաթ – Նովա կրկնած է նոյն տող 40րդ տաղին մէջ՝ վերջին բառին փոխ – խութեամբ .

... Նայաթ քու էյթիբարին :

Այս հատածը (աէէձբ) կրկնած է նաեւ 50րդ տաղին մէջ, առանձին : Նովայա – գէտները, ապահովաբար, այս ծանօթ բառով թարգմանած են առաջին անձա – նօթ բառը : *Էյթիբար*, գրուած նաեւ էյ –

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԵԱՆ ԱՆՏԱՌԸ

— *Ահռելի բան է այդ· բայց ո՞վ եւ դուն՝ որ այսպէս կը թելադրես ինծի :*

— *Ես Ոճիրն եմ, պատասխանեց ան – ծանօթը :*

— *Կորսուէ՛, հեռո՛ւ ինձմէ, ապազա – կեց երիտասարդը՝ երեսին վրայ դեմին իյնալով :*

— *Դժոխային ծիծաղ մը լսուեցաւ, եւ երիտասարդը մինակ մնաց :*

Այն առեն դլուխը վերցուց· միւս նը – կու ընկերները իր առջեւն էին :

— *Ի՞նչ կ'ընես հոս, հարցուցին իրեն :*

— *Մահուան կը սպասեմ, պատասխա – նեց երիտասարդը ,— գթացէ՛ք ինծի :*

– *Ի՞նչ կ'ուզես, կրկնեցին միւսները :*

— *Կարելի եղածին չափ չուտով դուրս դալ այս անիծեալ անտառէն :*

— *Ուրեմն մեր երկուքէն ընտրէ զայն՝ որ քեզի պիտի ընկերանայ, որովհետեւ առաջնորդի մը պէտք ունիս եւ քեզի կ'իյնայ զայն ընտրել :*

Եւ երիտասարդը ուշադրութեամբ քըն – նեց երկու մարդիկը, եւ յարմար դատեց զայն՝ որ սեւ վերարկու եւ կարմիր գօ – տի մը կը կրէր :

— *Քեզ կ'ընտրեմ, բսաւ :*

Այն առեն առանց բառ մը արտասանե – լու, անծանօթը ժպտեցաւ եւ իր ձեռքը երիտասարդին երկարեց, մինչդեռ իր րն – կերը աներեւութացաւ տեսիլքի մը պէս :

Խռովուն, ծունկերը դողդողալին, երի – տասարդը իր յառաջնորդին ձեռքէն բռա – նեց եւ մեկնեցան :

Ժամու մը չափ քալեցին եւ վիհի մը ե – զերքը հասան, ուրկէ ադաղակներ եւ հե – ծեծանքներ կը լսուէին :

— *Ո՛հ, որչափ յոգնած եմ, մրմնջեց երիտասարդը կանգ առնելով :*

— *Ճամբան շատ երկար է տակաւին եւ մեր տակաւ արուեստներով պիտի չկարե – նանք հասնիլ մեր նպատակին· ուստի քեզ հոս բերի՝ այս անտառէն ելլելու միակ միջոցը ցոյց տալու համար· այս վիհին խորը մահը կը դտնուի՝ որ քեզ կ'ազատէ քու բոլոր ցաւերէդ :*

— *Սարսափելի է այդ· բայց ո՞վ եւ դուն՝ որ այսպէս կը թելադրես ինծի :*

— *Ես Յուսահատութիւնն եմ, պատաս – խանեց անծանօթը :*

— *Կորսուէ՛, հեռո՛ւ ինձմէ, գոչեց եր – իտասարդը՝ երեսին վրայ դեմին իյնա – լով :*

Դիւային քրքիջ մը լսուեցաւ եւ երի – տասարդը մինակ մնաց :

Գլուխը վերցուց եւ իր առջեւ տեսաւ երբորդ ընկերը :

Միւս երկուքին անունն յիշելով , ջա – նաց փախչիլ, բայց անծանօթը ձեռքով կեցուց զայն :

— *Ինծի հետ եկուր, բսաւ· ճամբան երկար է, բայց Աստուած կ'օգնէ անոր՝ որ կը տառապի :*

Երիտասարդը նայեցաւ անոր եւ ձեռք երկնցուց :

Բայց անծանօթը եան հրեց այդ ձեռքը եւ սկսաւ քայլ առ քայլ առջեւէն ընթա – նալ :Ցետոյ, իր տապարով, նոր ճամ – բայ մը բացաւ կարելով այն ծառերը՝ ո – րոնք արդելք կը հանդիսանային իրենց յառաջխաղացումին, եւ երիտասարդին բսաւ .

— *Ուսդ առ այս ծառերէն մին :*

Երիտասարդը հնազանդեցաւ· թէեւ իր յոգնութիւնը մեծ էր՝ սակայն հոգին դգար բեռին ծանրութիւնը :

Մինչ ծառեր տապալելով, վերջապէս անծանօթը երիտասարդին հետ հաս – տատուն եղերքը, իրենց առջեւ կը բազ – ուէր անծայրածիր դաշտ մը՝ որուն մէկ տեղը տուներ կը նշմարուէին :

Այն առեն անծանօթը բսաւ երիտա – սարդին :

— *Անտառը ուրկէ անցար, կը կոչուի անուտա Թշուառութեան : Յիշէ՛ զայն միշտ, եւ հիմա վար առ բեռդ :*

Երիտասարդը գետին նետեց ծառե, ու իյնալով՝ խլոյն ոսկիի փոխուեցաւ :

— *Ո՞վ ես դուն, գո՛ւն որ այսքան լա – ւը խորհուրդ տուիր ինծի, հարցուց երիտա – սարդը զարմացած :*

— *Ես Աչխատութիւնն եմ, պատասխա – նեց բնկերը :*

Հ· ԿԱՒՈՒՄՈՒ ՏԷ ԺԷՆՈՒԻԵՔ

(2 եւ վերջ)

ԳԻՆԻՆ ՀՈԳԻ ՈՒՆԻ

Շատ սիրելի
ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻՆ

Allez, vieux fous, allez apprendre à boire;
On est savant quand on boit bien :
Qui ne sait boire ne sait rien.
BOILEAU (*)

Օրհնէ՜ն է որ, երբ հայկէբոյթ կը սրբուի, գինի մատուցելու ժամանակ՝ տանուտէրը լեցնէ նախ իր բաժակը, համտեսելու համար :

Գինին բաժակներու մէջ կը լեցուի հրաւիրեալներուն առջեւ կոպմէն :

Արդ, ազնուականկա՛ք, — ասաւոսիկ ինքը՝ գինին :

« Իշխա՞ն մըն է գինիին դաւակը, իսկ Թոռը՝ սատանայ մըն է », կ'ըսէ պարսկական առածը : Կը նշանակէ թէ պէտք չէ բազմապատկել գինի լեցնելու սրտբոլութիւնը՝ հասնելու համար մինչեւ Թոռան Թոռը : Գինին կը սիրէ որ յարկէ գինք, պատուէ ու մեծարէ, այլապէս կը չարանայ, կը գառնայ սատանայ :

Այն որ գինի կը խմէ «բաբեկամօք», կը հազորդուի «ի խորհուրդ եղբայրութեան» : Երբ կը բարձրացնէք ձեր ձեռքերը եւ չբժունք չբժունքի կուգան բաժակները՝ գինիով լեցուն, ձեր սիրասէրն են որ կը մօտենան ի համբոյր՝ սիրոյ ջերմութեամբ յորդուն :

Գինին սեղան կուգայ իշխանի պէս ,— պսպղուն իր սրուակին մէջ, իշխանական պարզը հագած : Ինչ որ կը ներկայացնէ սկիհը քրիստոնեաներուն համար, նոյն վեհութիւնը կ'արտայայտէ գինիին բաժակը մեզի – պէսպէսներուն համար : Բաժակը, գինիով լիքը, գլուխ - գործոց մըն է, զոր կարելի չէ գերազանցել, տաբինեու հեւքը կայ վրան, համբերատար աչխատաւորներու քրտինքը, ամառնացող այգիներու խարտեարը :

Գինին վայել է իր ատուածութեան հազորդակիցներուն, իր իշխանութեամբ հրճուացնելուն, իր հոգիով թրմոացող – նելուն, — գինին խորհուրդ մըն է որ չի յայտնուիր ամէն մարդու : Մի՛ պնդէք, մի պնդէք որ գինի խմեն աս ու ան : Զի՞ն խմէք, Թող չխմեն : Ոչ ալ գինի լեցուցէք հետ ի հետայ, — Թող հանդչի բաժակը եւ կանգ առնէ դպրոց, զոր գինիին հրեպէն մարմինը կուտայ բաժակին :

Մեզի - պէսնէրը գինի կը խմեն յար – դելով գինին ու մեծարելով, պլուխ խո – նարհելով եւ սրտառանդ երկելով : Որով – հետեւ կը սիրենք գինին : Ով որ կը սիրէ գինին եւ կը յարգէ գինին, ատով՝ կը յարգէ ինքզինք : Ով որ կը գինոմոայ, կ'անպատուէ գինին :

Կարմիր գինին կը լեցուի մինչեւ բաժակին կէսը կամ մատ մը աւելի, ոչ մինչեւ չբժունքը , որպէսզի վրան տեղ մնայ նատելու նուրբ, ջերմ եւ անուշ – հոտ խանութիները , գոլորշի՛ն (հիւմ), — անմահական գոլորշին զոր պիտի խո – մէք հոտուըտալով : Լաւագոյն խմողը ան է որ կը խմէ նախ քիթով , — հոգի ունի գինին, ատուածային չունչ, որ կը Թափանցէ օդին պէս եւ օդին հետ :

Ձերմակ գինին կը լեցուի բաժակին մէջ մինչեւ չբժունքը, բայց ոչ յորդելու աս – տիճան : Աւելի պիտի նշանակէր արհամարհել գինին ու զոսալ :

Պաղեցուցէք ձերմակ գինին, բայց յա – նուն Նոյի, Բագոսի եւ Քրիստոսի, — մի սառեցնէք, աննպեսլի Թերութիւն է սա – ռեցնել : Ատոր անունն է ձերմակ գինի եւ ոչ Թէ սառոյց , իսկ մեզի – պէսնէրը ես – քիմացիներ չեն, որպէսզի սառոյց ծը – ծկինք :

Ընդհակառակն կարմիր գինին կը սիրէ սենեակին ջերմութիւնն ունենալ : Որ – ուելու համար՝ այդ ատոիճանն է յարգի : Փափուկ , քնքուշ, Թաւշեայ ջերմութիւ – նը, որ հանճարի է՝ երբ կը քաւի մարթին :

Այդ նպատակով , երբ հայկէբոյթ ու – նիք, մէկ օր առաջ գրէք սենեակին մէջ : Առանկ գինին միայն վայել է յաւ ճաշին : Առանկ գինին « կը խօսի », կը խօսեցնէ : Երբ պաղ է կարմիր գինին, համը կը մը – նայ, ոչ բոյը կուտայ, ոչ ալ այն վայել – քը՝ որ չուտ չի սպառիր, այլ կ'երկարի չարականի մը պէս :

Եթէ մոռցաք սենեակին մէջ գինի 1 օր առաջ,—ապէս : Ոչ գոլարձակը (ռատիա – թէօր) կը գարմանէ այլեւս, ոչ ալ ատք ջուրով լեցուն գոյլը : Կարմիր գինին կը բարկանայ, կը վշտանայ , կը գառնա – նայ, վրէժ կը լուծէ՝ քացախին նման , անքաղաքավար ձեւով, բրտութեամբ :

Այսուհանդերձ Թէեւ կարմիրգինիը , զոր գինեակ կ'անուանեն մեզի – պէսնէ – րը , կը սիրեն գարնանային գովութիւնը : Ուրիշ խօսքով՝ գեփիւռի գովութիւնը , ամբան օրերուն յաւուրկ , ծպտիկներուն չունչով Թրթռուն :

Գինին լեցուցէք սրուակին վիզը հանդ – չեցնելով բաժակին չբժներուն վրայ, — գուք լա՞ծ էք այն բանաստեղծական լի – դուն, զոր կը խօսին սրուակն ու բաժակը, մէկուն չբժները միւսին վրան վրայ , ա՜խ, սիրակա՜ն, սիրակա՜ն...

Գիտցէք խօսեցնել գինին : Քաղաքա – կրթութեան նշան է , գործածած մար – դու վկայութիւն, որ ցոյց կուտայ ազ – նած — ասած անձի մը կշիռը :

Բարեկիրթ մարդը ան է որ երկիր է ասած, պարտած , աչխարհ ման եկած, պարտիներ եւ ապարանքներ չանարած , գինիի ամէն ապրիւր այցելած եւ գինի գինիին կենսագրութիւնը : Գինին, ար – գէն, համբարդութիւն մրն է միջոցին մէջ, եւ ժամանակին մէջ : Զեզի կը խօսի երջանկութեան եւ վայելքներու մասին , որոնք չեն մաչեր ու չեն մոռցուիր եր – բեք, այլ կ'երկարին երկրէ երկիր եւ և – րիտասարդութենէ մինչեւ ծերութիւն : Զեզի կը պատմէ անմահական գինի որ – տադրող այգիներու բարեկամութիւնը : Գինին ալտմ մրն է անմոռանալի չէչա – տակներու : Գինին մատեան մրն է սիրոյ երդերու :

Կը ճանչնա՞ք գինիին հոգին, — լոյսին բոնեցէք ու դիտեցէք իր գոյնը, գոլքը , պարզութիւնը: Անիկա երբեմն կը յայտնուի իբրեւ ատուածուհի անուշահոտու – թեամբ մը, որ հոտ չէ, համ մրն է, կամ քաղցրահամ առանձնայատկութեամբ մը, որ համ չէ՝ բոյր մրն է :

Գինիին համն ու հոտը (պուքէ) գինին միայն կուտայ, նկարագրութիւնը ան – լորդ է :

Եթէ ձերմակ գինի է, ձեր քիթը մօտե – ցուցէք բաժակին : Եթէ կարմիր գինի է, ձեր երկու ափերը կոնքի վերածած՝ բռա – նեցէք բաժակը, գրկեցէք ձեր ափերուն մէջ խանդազատանքով եւ բարձրացու – ցէք սկիհի մը նման : Գինին ձեր ուռնգե – րուն պիտի խօսի Թաքուն ու խորհրդա – ւոր բանաստեղծութեան մը մասին, որ չի յանձնուիր երբեք տատերուն ու բա – ռերուն :

Համտեսելու համար, եթէ ձերմակ գի – նի է, չբժներով տակը սակաւիկ մը , պարճուցէք ձեր լեզուին վրայ, պարտ – ցուցէք ձեր բերնին մէջ, մինչեւ որ վար պլորի, յետոյ պահ մը բայ պահեցէք ձեր բերանը ,— գինին է որ կը խօսի ձեզի , ամէն բան կը խոստովանի ձեզի, իր պատանիքը, իր հրաչքը, իր կախարդան – քը, որուն համար կը սիրահարին իրեն՝ Թագաւորներն ու իշխանուհիները, գօրա – վարներն ու վարդապետները, երիտա – սարդներն ու երախաները :

Եթէ կարմիր գինի է, տակը ումպ մը , խոշոր չըլլայ , ծծապատուկի մը չափ բա – ւական է, ու ծամեցէք : Կարմիր գինին կը ծամուի, չի խմուիր : Շրթներով , Թուչելով, լեզուով ծամեցէք երկար : Ա – ւելի բան ըսելու պէտք չկայ , գիտական ու բանաստեղծական բառեր գործածելու պէտք չկայ , կը հասկնան մեզի – պէս – ները : Մենք կը հասկնանք առանց բառե – րու , — մենք մարդ ենք, բառարան չենք :

Գինիի գործածութիւնը իր օրէնքներն ունի : Սովորութիւն է ,— բանականու – թիւնն ալ այդպէս կը պահանջէ, — որ գինիի տեսակները իրարու յաջորդեն աս – տիճանաբար , նախ Թեթեւը , յետոյ ծանրը : Բայց եւ այնպէս սովորութիւնը բացարձակ օրէնք չէ, տանուտէրը կրնայ գինին տեսակը պատշաճեցնել մեզի տե – սակին :

Մեզի – պէսնէրուն համար՝ այս է օ – րէնքը .—

Մատուցանել ճերմակ գինի՝ երբ սե – գան կը բերուի Թանկիք (մէզէ, ou տէօվռ), ծովատապուղ (բրիւտպասէ), ձկնեղէն, պանիր :

Մատուցանել կարմիր գինի՝ երբ սե – գան կը բերուի եզան միս, ոչխարի միս, բաղ, հնդկահաւ, սեւ միս, որսեղէն :

Ուշադրութիւն, — Տորթի միս, տաւ – ղէն, ճապար, ապուռ, լեարդ, պանիր հրամցնելու ժամանակ՝ տանուտէրը կամ հրաւիրեալները կրնան նախընտ – րել ճերմակ խմել կամ կարմիր՝ բան ի – րենց ճաշակին, պատշաճութեան հարց չկայ :

Բայց պիտցէք որ ապնիւ գինիները հաշտ չեն բանջարեղէններուն հետ : Մա – նաւանդ ապցո՞ն (ռոլաս), կը սպաննէ գինին :

Երբ կարզը կուգայ պատուղին, մատու – տակել քացը գինի, կամ փրփրուն գի – նի, որ կը պարզէ հարանգուի պէս՝ ձեր – մակ հագած, կաշնականներուն գիմաց , յետ ճաշու :

Երկու խօսք եւս գինիներու պահպա – նութեան մասին .—

Նկուղներու մէջ՝ գինին կը սիրէ խոր – հրդաւոր մթութիւնը, սիրահարներու մթնչաղը , — կը խորչի լոյսէն : Կ'ատէ ջերմութիւնը, մանաւանդ երբ յարափո – փոխ է : Ուրեմն ոչ չատ տաք, ոչ չատ չոր, ոչ չատ լուսաւոր : Կը պահանջէ իւ – րայատուկ «մատենադարան» մը, (նախ – րագործուած է բառը, որ կը նշանակէ ... գինեդարան) : Ձերմակները չարել վարը, կարմիրները՝ վերը :

Սիրեցէք ու խնամեցէք գինին, — գի – նին պիտի վարձատրէ այն որ կը հասկը – նայ իր հոգին :

Ազնիւ ընթերցողներ, երբ սեղան չրա – կէք եւ սկսիք բարձրացնել Աստուծոյ Թա – թը, զոր գինւոյ բաժակ կը կոչեն մեզի – պէսնէրը, մի մոռնաք խմել վերջին բա – ժակ մրն ալ՝ ոգեկոչելով այն որ գրեց այս տողերը :

ՀԱՅ - ԲՈՑԺ

(*) Երգի մը մէկ տունը,— Պուալո գայն գրած է՝ երբ, հազիւ 17 տարեկան, փիլիսոփայութեան դասը աւարտած՝ դուրս կ'ելլէր դպրոցէն, 1653ին : Կարդալ ճաւ Պօտլերի մէկ էեբբուածը, — «Գինիին Հոգին» :

Գինիին նուիրուած այս յօդուածը պէտք է կարդալ ԲԱՐՁՐԱՁԱՅՆ, լա՛ւ ա – ռոգանութեամբ, երեկոյին՝ երբ վառէք լոյսերը, երբ պատրաստ է սեղանը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (169)

ԷԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Լրաբեր Սաեփան Պաքոչայի սուրբ վէր՝ դէպի բերդը, ու ձիէն վար ցատ – կեց : կեցաւ Տոպօյի առջեւ արիւնոտ , քրտնած ու փոշոտ :

Թամբին գօտիէն զոռղ մագերով Թր – խաղմ Թուրքի մը գլուխը կը ճօճար , իսկ իր ձախ ղմօքը բոլորովին սեւցած էր մածած արիւնէն :

— Կուգամ խմացնելու, տիար Հրամա – նատար , — բաւ ան կրունկները իրա – րու զարնելով , – Թէ Թուրքերը հոս են, գրողը տանի զամէնքը :

– Ցատաջապահը միայն, — յարեց Տո – պօ, պաղարիւնութեամբ :

— Այօ, յատաջապահը, տիար Հրամա – նատար : Բանակին մէջբը չէինք կրնար տեսնել Ապոնիի անատաին պատճառով, բայց սատակիկ կ'ածապաքեն . գրողը տա – նի : Հապա մեր հոտը տաքն անմիջապէս երկու հոգի զարկին մեզմէ, դիս ալ հա – լածեցին մինչեւ տեղ մը, ամէնէն չատ այս մրոտը· գրողը տանի :

— Իսկ ընկերներդ ո՞ւր են :

Կարիճը դէպի զուռը ակնարկ մը նե – տեց .

— Առուակին մէջ կը լուացուին· գրողը տանի :

— Լա՛ ուրեմն, բաւ Տոպօ, — այսօր – ուընէ տատնապա՛ս ես : Գնա բաժակ մը գինի խմէ ,— եւ ժպտելով աւելցուց , — գրողը տանի :

Ամէնքը բերդին հրապարակը վազեցին տեսնելու համար կարուած գլուխը : Գլուխը ածիլուած էր· միայն մէջտեղը մազի երկար փունջ մը կար· Պաքոչայի անկէ բռնելով կը ցուցնէր հպարտու – Թեամբ :

×

Թուրքերու հասնելուն լուրին վրայ, բերդը մեղուներու խռոված փեթակի մը երեւոյթը առաւ :

Ամէնքը Պաքոչայիի չուրջ հաւաքուե – ցան, իր խօսքերը լսելու ու բերած գո – լուխը տեսնելու համար : Մինչեւ իսկ փուռերէն ու խոհանոցէն կիներն ալ հոն վազեցին : Խումբին եռեւէն առքի վրայ երկաբելով մարկ կ'ընէին կարիճի խօս – քերուն ու վախի բացագանչութիւններ կ'ընէին , տեսնելով այդ հեթանոսը զո – լուխը, որմէ արիւնը տակատին կը կաթ – կըթէր :

Բայց ասիկա, բնականաբար , այն ա – տեն միայն պատահեցաւ երբ Տոպօ հրա – պարակէն հեռացաւ սպայակոյտով մէկ – տեղ դէպի պալատ ուղղուելով : Կեցան ու կը խորհրդակցէին :

Կարիճը Թուրքին գլուխը ծառէ մը կա – խեց ու ինքը նստաւ սափրիչներուն յանձ – նելով գլուխը :

Բերդին մէջ տատներնէք սափրիչներ կա – յին· չորս վարպետներ եւ ինը աչկերտ · սակայն ոչ Թէ ածիլելու ու մաղ կարելու համար· անոնց գործն էր վէրքերը լուալ, պաղլեղ դնել վրան ու կարել : Բժի՞շկ կ'ուզէիք : Ամբողջ Հունգարիոյ մէջ այն – քան բժիշկ չկար, որքան փոքրիկ քաղա – քի մը մէջ այդ օրը : Բժիշկը սափրիչն էր ամէն կողմ, եւ Աստուած :

Տատներնէք սափրիչներն ալ Պաքոչայիի վրայ ինկան, որպէսզի խօսքերը աւելի մօտէն լսէին : Ամէնէն առաջ բաճկոնն ու չապիկը քաշեցին վրայէն :

Ամէնէն տարեց՝ վարպետ Պետրոսն էր, ուստի ինքը սկսաւ լուալ վէրքը : Ա – ջեւը հոգ մեծ աման մը բռնեցին, ու աման մը ջուր ալ վրան :

Աղէկ մը լուացին :

Կարիճը համբերեց լուալուն, նաեւ պաղելուն ալ· բայց երբ գլխուն երկար վէրքը կարել սկսան՝ աքացիով մը գլո – խէն աթոռը, ամանը, սափրիչ ու աչ – կերտ եւ ահաւոր «գրողը, գրողը տա – նի »ներով մատաւ դիմադրանոցը :

— Ես տարատ չեմ, գրող տանի :

Պատուհանի մը եզերքէն խոշոր սար – դի ոտքն մը քաշեց ու գլխուն վրայ գը – բաւ· ինքնիրեն կապեց գլուխը : Նստաւ, ատուր մը կերաւ ու խմեց ու դնաց յար – դ անկողնին վրայ փռուեցաւ եւ անմի – ջապէս քնացաւ :

×

Զինուորին հետ գրեթէ միաժամանակ ձիաւոր գեղջուկ մըն ալ հասաւ բերդ : Վրան ծանր հագուստ մը ունէր ու , սեւ գլխարկին եզերքը դէպի վեր ծալած էր : Ձեռքին մէջ հաստ կանանչ գաւազան մը, գրեթէ իրեն չափ :

Երբ Տոպօ գործը վերջացուց գինուո – րին հետ, մարդը կիներէն մէկուն հար – ցուց ձիուն վրայէն :

— Ո՞րն է հրամանատարը :

— Ահա հոն է, — բաւ կինը, — այդ բարձրահասակ մարդը, որ ճիշդ հիմա կ'անցնի սափրիչներուն առջեւէն : Կրնաք գինքը իր գլխարկի փետուրէն ճանչնալ :

ԿԵԶԱՆ ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Այրի Տիկին Աղնիւ Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թուֆանեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թուֆանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արթին Շիրինեան եւ զաւակները (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Նիկողոսեան, Այրի Տիկին Շահնար Նիկողոսեան (Կրընոպլը), Պ. Տիգրան Նիկողոսեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Նազար Նիկողոսեան (Հալէպ), Այրի Տիկին Զիւմպիւլ Փալանճեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Մաննիկ Հաճեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիւյմէճեան եւ զաւակները (Լիոն), Այրի Տիկին Փառանձեմ Պօյաճեան (Մայամի), Տէր եւ Տիկին Լուսաբեր Փափազեան (Պոսթրն), Տէր եւ Տիկ. Ռեբեկա Տիգրանեան (Քանատա), Թուֆանեան, Շիրինեան, Մէյմարեան, Հաճեան, Վարպետեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծհօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԳԷՈՐԳ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ 26 Փետրուար, ժամը 2ին, 80 տարեկանին Առնուվիլի իր բնակարանը :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի ժամը 14·15ին Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Առնուվիլի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանը :

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Ս. Թիրեաքեան ողբ. Կարապետ Գարիպեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն քսան Ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչի Օգափ. կայանին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) : Տասը Ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման Ֆօնտին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Նոր Տարւոյ առթիւ Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Խաչերեանէ (Թընէ) յիսուն Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Յ. Մասլաքեանէ 30 Ֆրանք :

×

Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Իշխանեան եղբայրներէ յիսուանական Ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Այրի Տիկին Գարիպեան – Փաշայեանի յուղարկաւորութեան առթիւ :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարտ վեց, ժամը 9ին, Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ : Կազմակերպութեամբ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ երիտասարդաց միութեան :

Բարձր հովանաւորութեամբ թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹԸՌԵԱՆԻ :

Նախագահութեամբ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետ Պ. Ե. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եկեղեցւոյ երգչախումբի կողմէ եւ կենդանի պատկեր :

Կը խօսի ԳՈՒՐԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի նախաձեռնած մեծ համերգը, ծանօթ երգչուհի Տիկին Լուիզ (Անայիս) Պօզապալեանի, որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 15, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Սալ Ռամոյի չքեղ սրահին մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին խնջոյքը Մարտ 13ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 21ին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Շամոնի խումբին կողմէ :

Շաբաթ, Մարտ 20, ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

SALLE DES FETES
Orchestre :
LES COMPAGNONS DE LA DANSE
— BAR — COTILLONS —
— BUFFET — JEUX —

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուսանողական Միութեան հերթական ժողովը այս Երեքշաբթի (Մարտ 2) երեկոյեան ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, Բիւ Պլէօ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Փառատօնը այս տարի կը լրացնէ իր քսանամեակը : Կիրակի, Մարտ 14, ժամը 14,30ին Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, հովանաւորութեամբ Փարիզի համալսարանի տեսուչ՝

ԺԱՆ ՌՈՇԻ

ի նպաստ համալսարանական ուսանողներու բուժարաններուն ուր կը դարմանուին բոլորը առանց դաւանանքի կամ ազգի խտրութեան :

Կը մասնակցին 14 ազգերու ժողովրդական խումբերը : Խօսք կ'առնէ համալսարանական բուժարաններու ընդհ. տնօրէն

ՏՈՔԹ. Տ. ՏՈՒԱՏԻ

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն ապահովել տոմսերը դիմելով Սորպոնի դռնապաններուն :

Գին.— 6, 5, 4 եւ 3 ֆրանք :

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Շուտով լուս կը տեսնեն 1964 տարուան վերջին հատորը եւ 1965 տարուան առաջին հատորը, իւրաքանչիւր հատոր 128 էջ : Բովանդակութիւնը ծայր աստիճան հետաքրքրական,— կը կարդաք եւ կը համոզուիք :

Այս երկու հատորները պիտի զրկուին, միաժամանակ, միայն այն բաժանորդներուն, որոնք մեզ պատուեցին իրենց հաւատարմութեամբ եւ համակրանքով :

Ուշացած թիւերը այս ձեւով ամբողջացընելէ ետք, ՀԱՅ – ԲՈՅԺ պիտի հրատարակուի եռամսեայ, մեզի խնայելու համար առաքման յոգնութիւնը եւ աւելորդ աշխատանքը : Բաժանորդները պիտի ունենան սակայն այնքան էջ, որքան կը ստանային ամսաթերթի ձեւով :

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են.—

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 Ֆրանք, արտասահման 5 տոլար :

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ»ի խմբագրատան հասցէով :

Ch. Aïvazian
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի «Խանասոր» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան :

Շաբաթ, Մարտ 6, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանին սրահը,

ՓԼԱՍ ՍԷՆ – ՍԻԻԼՓԻՍ

Երգ, պար, արտասանութիւն

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

« ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ »

Ժամը 23էն ետք եւրոպական պար :

Նուագախումբ ղեկավարութեամբ՝ ՓԱՍՔԱԼ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

34ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած, Փարիզի շրջանի, սկաուտներուն, գայլիկներուն, երէցներուն, խմբապետներուն եւ խմբապետուհիներու կողմէ :

Կիրակի, Մարտ 7 կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Պիտի ներկայացուի սկաուտական գունաւոր Ֆիլմ մը ճէմպօրիէն եւ սկաուտական կեանքը :

Երգախառն ներկայացումներ գայլիկներու կողմէ հայկական պարեր եւ երգեր, սկաուտներուն եւ գայլիկներու կողմէ թատերական ներկայացում՝ հայերէն :

Փարիզի շրջանի հայ արիներուն նուագախումբը պիտի նուազէ հայկական եւ սկաուտական եղանակներ :

Սկաուտական պարեր եւ խաղեր, արտասանութիւններ հայերէն :

ՄՈՒՏՔ 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

ՊԻԻՖԷ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան կազմակերպած Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի յիսնամեակը, Մայիս 15ին, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

×

«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր կազմութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է Հայկական տոհմիկ պարերու երեկոյթ մը, Կիրակի Մայիս 9ին, ժամը 21էն 23·30 :

LA MAISON DE LA MUTUALITE
24, Rue Saint-Victor, PARIS (5e)
(Métro : Maubert-Mutualité)

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Մայիս 16ին
Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՌՈՒԲԷՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ - ՔՈՅՐՍ

(Քերթուածներ)

Գին 10 Ֆրանք

Սահմանափակ թիւով հատորներ հրատարակուած են ընտիր թուղթի վրայ :

Ստանալու համար դիմել Յառաջի, Հայաստանի եւ Հ. Սամուէլ գրատան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)